

III SYNOD
ARCHIDIECEZJI
LUBELSKIEJ

III SYNOD ARCHIDIECEZJI LUBELSKIEJ

Kościół – dom i szkoła komunii
2021–2025

Lublin 2025

Przewodniczący zespołu redakcyjnego

ks. Jarosław Marczewski

Redakcja części prawnej

ks. Leszek Adamowicz

Logo

ks. Paweł Szczygliński

Projekt okładki

Marek Mróz

Skład i przygotowanie do druku

Krystyna Dziadczyk, Katarzyna Szot

Redakcja i korekta

s. Maryla Koper CSL

Zdjęcia

Iwona Burdzanowska, ks. Marek Kuś

© Copyright by Kuria Metropolitalna w Lublinie, Lublin 2025

ISBN 978-83-940797-8-9

Wydawca

Kuria Metropolitalna w Lublinie
ul. Prymasa Stefana Wyszyńskiego 2
20-105 Lublin

Druk i oprawa

Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej „Gaudium”

20-075 Lublin, ul. Ogrodowa 12

tel. 81 442 19 19, faks 81 442 19 16

e-mail: drukarnia@gaudium.pl

www.gaudium.pl

ARCYBISKUP METROPOLITA LUBELSKI

Lublin, 23 września 2025 r.

Nr 520/GH/2025

DEKRET

zatwierdzający i promulgujący statuty
III Synodu Archidiecezji Lubelskiej

Odpowiadając na potrzebę umocnienia wiary, pogłębienia jedności oraz wspierając odpowiedzialne uczestnictwo wszystkich wiernych w życiu i misji Kościoła, na mocy kan. 466 Kodeksu Prawa Kanonicznego, zatwierdzam statuty III Synodu Archidiecezji Lubelskiej.

Dokumenty synodalne, będące owocem modlitwy, refleksji i wspólnego rozeznawania drogi, promulguję jako prawo partykularne Archidiecezji Lubelskiej, obowiązujące od I Niedzieli Adwentu, czyli od 30 listopada 2025 roku. Niech postanowienia Synodu przyczyniają się do duchowej odnowy każdej przestrzeni życia w naszej Archidiecezji.

Realizację uchwał, z nadzieją na ich błogosławione owoce w życiu parafii, wspólnot, rodzin i każdego wiernego, zawierzam Najświętszej Maryi Pannie, Matce Bożej Płaczącej z archikatedry lubelskiej, a także naszym Świętym Patronom: św. Janowi Kantemu oraz św. Stanisławowi, Biskupowi i Męczennikowi.

Niech Archidiecezja Lubelska, wsłuchana w głos Ducha Świętego, coraz pełniej staje się Kościołem - domem i szkołą komunii, otwartym na każdego człowieka, odważnym w głoszeniu Ewangelii i wiernym swojej misji w zmieniającym się świecie.

ks. Adam Maszko
Kancierz

Stawisław Budzik
Arcybiskup Metropolita Lubelski

WPROWADZENIE

Kościół komunii i misji

Jako Kościół jesteśmy – jak przypomniał II Sobór Watykański – ludem złączonym w jedno miłością Ojca i Syna, i Ducha Świętego. Święty Jan Paweł II zachęcał nas na początku III tysiąclecia chrześcijańskiej wiary, abyśmy czynili Kościół *domem i szkołą komunii*. Te słowa stały się inspiracją dla hasła i programu III Synodu Archidiecezji Lubelskiej, który został zwołany przez arcybiskupa metropolitę lubelskiego 25 marca 2019 r. Po okresie przygotowań, przedłużonych z powodu pandemii COVID-19, rozpoczęliśmy cztery lata temu jego obrady uroczystą celebrą w archikatedrze lubelskiej, 25 września 2021 r.

W trakcie obrad przyjęliśmy z radością wiadomość o zwołaniu przez papieża Franciszka XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów, którego tematyka współbrzmiała z naszymi intuicjami: *Ku Kościołowi synodalnemu – komunია, uczestnictwo, misja*. W dokumencie końcowym papieskiego synodu, opublikowanym pod koniec 2024 r., znajdujemy potwierdzenie słuszności naszej drogi: „Naszym zadaniem, wspieranym przez Ducha Świętego, jest sprawić, by Kościół był postrzegany jako gościnny dom, sakrament spotkania i zbawienia, szkoła komunii dla wszystkich synów i córek Bożych” (KKS 115).

Hasłem pontyfikatu papieża Leona XIV są słowa *In illo Uno unum*, co znaczy: „W tym Jednym [Chryście stanowimy] jedno”. To hasło zaczerpnięte jest z komentarza św. Augustyna do Psalmu 127. Wielki Ojciec Kościoła wskazuje, że choć chrześcijanie są liczni i rozproszeni po całym świecie, to w Chryście stanowią jedno ciało. Wybór tego zawołania przez papieża Leona podkreśla jego dążenie do jedności i komunii w Kościele, co również potwierdza trafność tematyki podejmowanej w ramach III Synodu Archidiecezji Lubelskiej.

Lud Boży archidiecezji lubelskiej został zaproszony, aby wyruszyć w drogę, która nie jest jedynie serią spotkań czy debat, ale głębokim doświadczeniem Kościoła jako wspólnoty wiary. To zaproszenie było odpowiedzią na wezwanie Ducha Świętego, który nieustannie mówi do Kościoła, zachęcając do słuchania, rozeznawania i wspólnego szukania nowych sposobów głoszenia Ewangelii w realiach współczesnego świata. Synod diecezjalny, którego uwieńczeniem jest ta księga zawierająca owoce refleksji synodalnej oraz prawo partykularne archidiecezji lubelskiej, był czasem szczególnej łaski, momentem, w którym zatrzymaliśmy się, by spojrzeć na naszą drogę: z wdzięcznością za przeszłość, z odpowiedzialnością za teraźniejszość i z nadzieją na przyszłość. Głos zabierali liczni wierni: biskupi, prezbiterzy, osoby życia konsekrowanego i świeccy. Wszystkim uczestnikom zależało na żywym, autentycznym Kościele.

Hasło synodalne: *Kościół – dom i szkoła komunii* było nie tylko drogowskazem do podejmowania działań, lecz także zaproszeniem do głębszego przeżywania naszej tożsamości jako wspólnoty wierzących. Słowo „dom” przywołuje obraz Kościoła jako miejsca bliskości, bezpieczeństwa i wzajemnej troski, przestrzeni, w której każdy jest przyjęty, szanowany i otoczony miłością. Z kolei „szkoła” wskazuje na wymiar formacyjny, na Kościół jako miejsce nieustannego wzrastania w wierze, dojrzewania duchowego i uczenia się postawy służby oraz odpowiedzialności za wspólnotę. Skoro cały Kościół, zgodnie z soborową konstytucją *Lumen gentium*, „jest w Chrystusie niejako sakramentem, czyli znakiem i narzędziem wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem oraz jedności całego rodzaju ludzkiego” (KK 1), to także наша lubelska wspólnota winna być znakiem i narzędziem jedności dla podzielonego społeczeństwa i świata.

Prosiliśmy w modlitwie synodalnej, aby postanowienia i owoce synodu uczyniły „nasz Kościół diecezjalny domem i szkołą komunii, abyśmy odkrywając Eucharystię jako źródło jedności i miłości, stawali się autentyczną wspólnotą wiary, w której każdy znajduje swoje miejsce”. Komunia jest konkretnym stylem życia Kościoła, a jego centrum stanowi Eucharystia – źródło jedności, miłości i siły do budowania wspólnoty. Pragniemy, aby każdy mógł odnaleźć w niej miejsce, niezależnie od wieku, doświadczenia czy życiowej historii, i poczuć się naprawdę potrzebny. Synod był zatem nie tylko czasem refleksji, lecz także impulsem do odnowy

archidiecezji, która winna wsłuchiwać się w głos Ducha Świętego oraz w potrzeby wiernych i odważnie odpowiadać na wyzwania współczesności.

Diecezja lubelska, erygowana bullą papieża Piusa VII *Quemadmodum Romanorum Pontificum* w 1805 r., przez dwieście dwadzieścia lat swojego istnienia przechodziła liczne przemiany. Jej dzieje wpisują się w burzliwą historię Polski: od epoki rozbiorów, przez wojny światowe, okres komunizmu, aż po współczesność naznaczoną globalizacją i dynamicznymi przemianami społecznymi. W tym kontekście dwa poprzednie synody diecezjalne odegrały ważną rolę jako momenty intensywnego duchowego i organizacyjnego skupienia, w których Kościół na ziemiach lubelskiej i chełmskiej starał się odpowiedzieć na znaki czasu.

Pierwszy synod, zwołany przez bp. Mariana Leona Fulmana w 1928 r., odbywał się w warunkach niedawno odzyskanej niepodległości. Po czasach narodowej niewoli i prześladowań Kościół szukał jedności, tożsamości i nowego porządku. Był to moment, w którym należało nie tylko odbudować struktury kościelne, lecz także umocnić wiarę i nadzieję w sercach ludzi, często poranionych przez trudną historię. Synod ten miał być mocnym fundamentem, który pozwoli kształtować życie religijne w niepodległej Polsce.

W styczniu 1939 r. ten sam biskup wydał dekret rozpoczynający prace przygotowawcze do kolejnego synodu diecezjalnego, którego obrady planowano jeszcze na ten sam rok. Niestety, wybuch wojny uniemożliwił realizację tych zamierzeń. Głównym celem synodu miało być zaktualizowanie prawa diecezjalnego zgodnie z bieżącymi potrzebami.

Drugi synod, odbywający się w latach 1977–1985 pod przewodnictwem bp. Bolesława Pylaka, był odpowiedzią na przełomowe wydarzenie Soboru Watykańskiego II. W czasach PRL-u, przy ograniczonej wolności i dużej presji ideologicznej, diecezja podjęła próbę otwarcia się na ducha soborowej odnowy i wprowadziła w życie zasady większego zaangażowania świeckich, liturgicznej reformy oraz dialogu ze współczesnym światem. Był to czas, w którym Kościół, choć poddany wielu zewnętrznym naciskom, odważnie szukał wewnętrznego odrodzenia. W czasie trwania synodu wszedł w życie nowy Kodeks prawa kanonicznego, do którego dostosowano prawo diecezjalne.

III Synod Archidiecezji Lubelskiej, będący kontynuacją tej tradycji, wpisuje się w nowy, złożony kontekst. Jego oblicze ukształtowały nie tylko wydarzenia w Kościele powszechnym, świadectwo i nauczanie kolejnych biskupów i arcybiskupów lubelskich, lecz także nowe wyzwania współczesności. Należą do nich zmniejszająca się frekwencja wiernych uczestniczących w praktykach religijnych, gwałtowny spadek liczby powołań kapłańskich i zakonnych, odchodzenie od wiary wielu ludzi młodych, coraz silniejsze zjawisko migracji oraz rozwój technik komunikacji w świecie cyfrowym. Stawiają one przed Kościołem pytania o formy obecności, język przepowiadania i sposoby duszpasterstwa.

Rosnąca potrzeba nowej ewangelizacji nie jest jedynie hasłem, lecz realnym wezwaniem do tego, by Kościół odnalazł siebie na nowo jako wspólnotę misyjną, zdolną dotrzeć do serca człowieka XXI w. Oddając do rąk diecezjan księgę synodalną, chcemy odważnie powtórzyć za papieżem Leonem XIV: „Chrystus idzie przed nami. Świat potrzebuje Jego światła”.

Podpisanie dekretu zwołującego III Synod Archidiecezji Lubelskiej odbyło się w uroczystość Zwiastowania Pańskiego, 25 marca 2019 r. Wtedy też rozpoczęły prace Komisja Przygotowawcza i sekretariat. Synod przygotowywany początkowo w cieniu pandemii, w atmosferze niepewności i izolacji, stał się przestrzenią duchowej bliskości i wspólnoty. W liście metropolity lubelskiego na Wielki Post 2019 r. czytamy, że „Uczestnictwo w procesie synodalnym ma pogłębiać świadomość przynależności do Kościoła i odpowiedzialność za jego misję ewangelizacyjną. Winno wzmacniać jedność między biskupem i prezbiterium oraz między kapłanami i wiernymi świeckimi”.

Prace konsultacyjne odbywały się w zespołach parafialnych i dekanalnych oraz w dwunastu komisjach tematycznych. Za pośrednictwem parafii i dekanatów angażowano możliwie jak największą liczbę wiernych, a komisje eksperckie przygotowywały materiały, pytania i tematy do dalszych prac. Celem działalności każdej komisji było sporządzenie pierwszej wersji dokumentu, który następnie przedstawiano członkom synodu podczas dziewięciu sesji plenarnych.

Członkami III Synodu Archidiecezji Lubelskiej było dwieście trzydzieści siedem osób, zarówno duchownych, jak i świeckich. Należy

doliczyć do tego członków komisji synodalnych, Komisji Głównej i Komisji Przygotowawczej, zespołów i sekretariatu. W sumie zaangażowanych było niemal czterysta osób. Wśród nich znaleźli się przedstawiciele instytucji diecezjalnych, świata akademickiego, księży dziekani, świeccy i duchowni reprezentanci poszczególnych dekanatów, a także osoby z różnych środowisk archidiecezji, mianowane przez arcybiskupa. Udało się włączyć w prace synodu różne powołania, charyzmaty i apostołaty. Wszyscy członkowie mieli prawo do zabierania głosu, zgłaszania uwag oraz głosowania nad projektami dokumentów. Nad całością prac czuwała Komisja Główna pod przewodnictwem arcybiskupa.

W prace synodu można było włączyć się poprzez modlitwę w intencji jego owoców, a także przez udział w działaniach parafialnych i dekanalnych zespołów synodalnych. Każdy miał również możliwość przesłania swoich propozycji i uwag do sekretariatu przez cały okres trwania synodu. Dzięki różnym inicjatywom zaczęły się tworzyć przestrzenie realnego spotkania i słuchania, nie tylko pomiędzy duchowieństwem i świeckimi, lecz także pomiędzy różnymi środowiskami, pokoleniami, wspólnotami. To wszystko zaczęło budować klimat zaufania i odpowiedzialności. Coraz więcej wiernych dostrzegało, że Kościół to przede wszystkim żywa wspólnota, którą się buduje i za którą bierze się odpowiedzialność.

Ojciec Święty Franciszek przypomniał, że synodalność nie jest jedną z wielu możliwych opcji funkcjonowania wspólnoty wierzących, ale stanowi sam rdzeń jej tożsamości, sposób, w jaki Kościół istnieje, działa i rozeznaje swoje posłannictwo. Synodalność to nie jednorazowe wydarzenie, ale proces, który przenika całą rzeczywistość Kościoła: od parafii, przez diecezję, po Stolicę Apostolską. To styl życia zakorzeniony w Ewangelii, zakładający wspólne podążanie pasterzy i wiernych ku Chrystusowi oraz nieustanne wsłuchiwanie się w głos Ducha Świętego, który przemawia przez „żywe kamienie” budujące wspólnotę na mocy sakramentu chrztu.

To Kościół, który nie zamyka się w strukturach jak w twierdzy, ale otwiera okna i drzwi, by wpuścić świeże tchnienie Ducha. To Kościół, który rezygnuje z pozycji władzy na rzecz służby, z uprzywilejowania na rzecz solidarności. To Kościół pielgrzymujący, może niepewny siebie w swoich ludzkich i grzesznych strukturach, ale pewny swojego Pana.

Synod lubelski jako doświadczenie wspólnej drogi potwierdził, że możliwa jest odnowa życia kościelnego realizowana przez powrót do źródeł: do Ewangelii, do wspólnoty, do obecności Boga w drugim człowieku.

Zakończenie synodu w Roku Jubileuszowym 2025 i w dniu dwieście dwudziestej rocznicy erygowania diecezji lubelskiej ma charakter symboliczny: tak jak jubileusz w Biblii był czasem odnowy, przebaczenia i powrotu do źródeł, tak i ten moment stał się wezwaniem do nowego początku. Oto wierni nie tylko dziękują za przebytą drogę – za świadectwo świętych patronów: Stanisława, Biskupa i Męczennika, i Jana Kantego, błogosławionych męczenników II wojny światowej pochodzących z ziemi lubelskiej, profesora KUL Karola Wojtyły – św. Jana Pawła II, błogosławionego biskupa lubelskiego i Prymasa Tysiąclecia Stefana Wyszyńskiego oraz tylu innych świadków Ewangelii.

Przed wszystkim pragniemy z odnowioną siłą ducha wkroczyć w przyszłość. Nie jako ci, którzy bronią się przed zmianą, ale jako ci, którzy zaufali Bogu i gotowi są budować Kościół synodalny: wspólnotowy, misyjny i otwarty. Jak wędrowcy o świcie, którzy po nocy czuwania widzą, że horyzont rozjaśnia się światłem nadziei, stajemy dziś na progu nowego etapu w historii archidiecezji lubelskiej.

Owocem wspólnej drogi jest niniejsza księga synodalna. Jej I część, *Odnówić oblicze Kościoła*, jest zapisem refleksji synodalnych, rozpoczętych w parafiach i dekanatach, podsumowanych w komisjach synodalnych i przedyskutowanych podczas sesji synodalnych. Część II zawiera prawo partykularne archidiecezji lubelskiej. Jest ono zaktualizowane i znowelizowane, uwzględnia sugestie, jakie padały w trakcie spotkań i obrad synodalnych. W części III umieszczono statuty i regulaminy, które były rozproszone w wielu dokumentach. Tak więc księga synodalna stanowi obecnie swoistą mapę pielgrzymy z oznaczonymi ścieżkami, drogowskazami, punktami orientacyjnymi chroniącymi przed chaosem i nieporządkiem.

Serdeczne podziękowanie należy się wszystkim, którzy z oddaniem włączyli się w przygotowanie i przebieg III Synodu Archidiecezji Lubelskiej. To dzięki wspólnemu wysiłkowi biskupów, prezbiterów archidiecezji, osób konsekrowanych oraz wiernych świeckich synod mógł zaistnieć jako przestrzeń otwarta na działanie Bożego Ducha.

Należy szczególnie docenić pracę członków zespołów redakcyjnego, legislacyjnego i teologicznego, którzy z wielką starannością i odpowiedzialnością czuwali nad zachowaniem spójności treści, wierności nauce Kościoła i jasności przekazu. Dzięki ich zaangażowaniu możliwe były zarówno refleksja teologiczno-pastoralna, jak i jej przełożenie na przepisy prawne, które będą służyć Kościołowi lokalnemu przez kolejne dziesięciolecia.

Ufamy, że duch synodu znajdzie odzwierciedlenie w codziennym życiu archidiecezji, duchowieństwa, wspólnot parafialnych oraz ruchów i stowarzyszeń. Niech w kolejnych latach spełniają się słowa zapisane w synodalnym hymnie: „Jednego serca i jednego ducha, budujmy świętą komunię Kościoła, niech jego Matka naszych prośb wysłucha i tam prowadzi, gdzie nas Jezus woła”.

HYMN SYNODU

Na melodię: *Panie, dobry jak chleb*

*Duchu Święty, Twa moc
Niechaj odnowi oblicze Kościoła,
Bo Tyś do wiary swój lud powołał
I w swej miłości zachował.*

Ojciec nas wezwał, by iść wspólną drogą,
Syn nas odnowił przez swe zmartwychwstanie.
Idźmy więc razem i przynieśmy owoc,
W każdym z nas słowo niech się ciałem stanie.

*Duchu Święty, Twa moc
Niechaj odnowi oblicze Kościoła,
Bo Tyś do wiary swój lud powołał
I w swej miłości zachował.*

Jednego serca i jednego ducha,
Budujmy świętą komunię Kościoła,
Niech jego Matka naszych prośb wysłucha
I tam prowadzi, gdzie nas Jezus woła.

*Duchu Święty, Twa moc
Niechaj odnowi oblicze Kościoła,
Bo Tyś do wiary swój lud powołał
I w swej miłości zachował.*

CZEŚĆ I

ODNOWIĆ OBLICZE KOŚCIOŁA Owoce synodalnej refleksji

POWOŁANIE ŚWIECKICH W KOŚCIELE

1. Misja uświęcania świata

Chrześcijańskie powołanie wiernych świeckich realizuje się w zwykłych warunkach – rodzinnych, zawodowych, społecznych, gospodarczych, politycznych i kulturalnych – i ma prowadzić do uświęcania świata od wewnątrz. „Wszyscy jesteśmy powołani, by być świętymi, żyjąc z miłością i dając swe świadectwo w codziennych zajęciach, tam, gdzie każdy się znajduje. [...] Jesteś żonaty albo jesteś mężatką? Bądź świętym, kochając i troszcząc się o męża lub żonę, jak Chrystus o Kościół. Jesteś pracownikiem? Bądź świętym wypełniając uczciwie i kompetentnie swoją pracę w służbie braciom. Jesteś rodzicem, babcią lub dziadkiem? Bądź świętym, cierpliwie ucząc dzieci naśladowania Jezusa. Sprawujesz władzę? Bądź świętym, walcząc o dobro wspólne i wyrzekając się swoich interesów osobistych” (GE 14).

Do realizacji tego zadania niezbędna jest formacja dorosłych, która ma prowadzić do dojrzałej wiary. Chodzi o takie kształtowanie wiernych, by przyjęli ewangeliczne przesłanie i rozwijali w sobie życie w Duchu Świętym, a przez to oddziaływali na społeczeństwo. W archidiecezji lubelskiej formacja ta jest prowadzona wielorako. Tradycyjnym sposobem pozostaje uczestnictwo w życiu własnej wspólnoty parafialnej, a zwłaszcza w liturgii i słuchaniu słowa Bożego. Inną formą są nauki

dla rodziców i chrzestnych oraz cykliczne spotkania z rodzicami dzieci przygotowujących się do Pierwszej Komunii Świętej i bierzmowania.

W archidiecezji działają ponadto liczne wspólnoty pomagające wzrastać dorosłym wiernym świeckim w powołaniu do świętości i do misji uświęcania świata. Należą do nich: Żywy Różaniec, Legion Maryi, Dromowy Kościół – rodzinna gałąź Ruchu Światło-Życie, Akcja Katolicka, Parafialne Zespoły Caritas, Droga Neokatechumenalna, Odnova w Duchu Świętym, Koła Przyjaciół Radia Maryja, Grupy Ojca Pio, chóry i orkiestry parafialne, nadzwyczajni szafarze Komunii Świętej, parafialne koła biblijne, misyjne i inne.

Działa także kilkadziesiąt duszpasterstw specjalistycznych, które opiekują się konkretnymi grupami zawodowymi i społecznymi, choć wydaje się, że zaangażowanie wiernych świeckich w te inicjatywy jest niewystarczające, zwłaszcza na poziomie parafialnym. Tylko w nielicznych parafiach funkcjonuje duszpasterstwo nauczycieli. Natomiast przedstawiciele innych profesji podejmują formację w duszpasterstwach na poziomie archidiecezjalnym. Oryginalnym pomysłem jest działalność Szkoły Świętego Mikołaja, której celem jest formacja rodziców i wychowawców. W odrębnych strukturach i w sobie właściwym zasięgu, często niezależnym od obszaru archidiecezji, funkcjonują duszpasterstwa powołane dla poszczególnych służb mundurowych (policja, straż pożarna, Krajowa Administracja Skarbowa).

Znaczącą rolę formacyjną w archidiecezji odgrywa Ognisko Miłości (Les Foyer de Charité) w Łopocznie. Jest to wspólnota świeckich prowadząca wraz z towarzyszącym jej kapłanem życie wspólne, nastawiona na organizowanie w swoim domu rekolekcji formacyjnych, głównie dla osób świeckich. Na przestrzeni niemal trzydziestu lat istnienia Ognisko zorganizowało ponad sześćset różnego typu rekolekcji, w których wzięło udział około trzydziestu tysięcy osób.

W niektórych parafiach organizowane są i prowadzone – również przez świeckich – Seminaria Odnowy Wiary. Ciekawą propozycję stanowi kurs Alfa przeznaczony dla osób przebywających w jednostkach penitencjarnych.

Należy podkreślić potrzebę włączania wspólnot działających na terenie parafii w przygotowanie rekolekcji parafialnych. Świadectwa

uformowanych świeckich mogą silnie oddziaływać na innych i być dla nich cennym przykładem uświęcającego działania Boga w życiu konkretnych osób i rodzin.

Duże znaczenie w dziele formacyjnym ma kult świętych. W wielu parafiach czczone są relikwie świętych i błogosławionych. W niektórych organizowane są – cieszące się dużym zainteresowaniem wiernych – orszaki Wszystkich Świętych czy św. Mikołaja. Zdecydowana większość parafii systematycznie organizuje pielgrzymki do sanktuariów i miejsc kultu w archidiecezji, w Polsce i na świecie. Pielgrzymki te, będące znakiem czasu, a jednocześnie wyrazem pobożności ludowej, umacniają wiarę, pogłębiają duchowość i integrują wiernych. Warto rozwijać tę formę duszpasterstwa i podkreślać symboliczny charakter sanktuarium jako ikony „zamieszkiwania Boga wśród ludzi” (DPL 263). Pielgrzymowanie jest czasem budowania żywszych relacji z Bogiem, czasem modlitwy indywidualnej i wspólnotowej oraz pokuty i nawrócenia.

2. Przestrzenie obecności

Naturalną przestrzenią dawania świadectwa wiary przez osoby świeckie jest codzienność – własny dom, rodzina, zakład pracy, środowisko. Jednak ważne jest również świadectwo o charakterze publicznym. Z uznaniem należy więc przyjąć zaangażowanie wiernych świeckich w takich wydarzeniach, jak: Orszak Trzech Króli, Marsz dla Życia i Rodziny, Ekstremalna Droga Krzyżowa, piesze pielgrzymki na Jasną Górę, do Wąwolnicy i Chełma, Męski Różaniec, koronka do Bożego Miłosierdzia na ulicach miast, wielkopostna pielgrzymka stacyjna, a także uroczystości w sanktuariach w Lublinie, Wąwolnicy, Chełmie i Lubartowie.

Szczególnym miejscem przepajania świata chrześcijańskim duchem i włączania się w życie i działalność Kościoła powszechnego jest Kościół partykularny – diecezja, a przede wszystkim parafia – jako środowisko wyznawania i rozwoju wiary. Wierni świeccy chętnie współpracują z instytucjami znajdującymi się na terenie parafii. Najczęściej są to jednostki samorządu terytorialnego, miejskie i gminne biblioteki, sołectwa, domy kultury, jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej, Koła Gospodyń Wiejskich, organizacje harcerskie, rady dzielnic, ośrodki pomocy społecznej,

towarzystwa regionalne, organizacje społeczne, spółdzielnie mieszkaniowe, kluby seniora, instytucje państwowe i mundurowe, hospicja oraz stacje krwiodawstwa.

Świeccy chrześcijanie nie powinni stronić od aktywności społecznej i udziału w życiu politycznym. Oczekuje się od nich obecności we wszystkich kręgach społecznych i napełniania wszystkich wymiarów życia ludzkiego radosnym świadectwem wynikającym z wiary. Szczególnie pilną potrzebą pozostaje dotarcie z przesłaniem Ewangelii do dzieci i młodzieży oraz osób żyjących w związkach nieregularnych.

Pogłębiające się procesy sekularyzacyjne nie pozostają bez wpływu na osoby wierzące, rodzą w wielu z nich kryzysy wiary, niekiedy bardzo poważne. Na osobach świeckich spoczywa w takich wypadkach obowiązek dawania świadectwa i cierpliwego towarzyszenia przeżywającym trudności. Pomocne są wtedy życzliwe rozmowy, okazywanie ludzkiego szacunku i wrażliwości oraz dyskrecja. Nie do przecenienia są również wytrwała modlitwa i ofiarowanie postów w intencji osób poszukujących i zagubionych.

3. Zaangażowanie w radach duszpasterskich

Rady duszpasterskie stanowią środowisko, w którym świeccy mogą aktywnie angażować się w życie Kościoła na poziomie parafialnym. Dobrze funkcjonująca rada umożliwia konsultacje i wspólne rozwiązywanie problemów powstałych w lokalnej wspólnotie. Rada duszpasterska jest gremium, w którym świeccy i duchowni uczą się wzajemnego słuchania, aby razem podejmować odpowiedzialność za wspólnotę (por. Przemówienie 2021). Przesłanie zawarte w dokumencie końcowym synodu o synodalności wskazuje na radę duszpasterską jako najbardziej właściwe środowisko partycypacyjne, które angażuje świeckich w apostołstwo i powierza im odpowiedzialność za misję konkretnej wspólnoty kościelnej. „Kluczowe jest [...], aby w skład tych gremiów wchodziły osoby ochrzczone, które dają świadectwo wiary w zwyczajnych realiach życia i aktywności społecznej, wykazując się postawą apostołską i misyjną, a nie tylko osoby zaangażowane w organizowanie wewnętrznych działań wspólnoty” (KKS 106).

Każda parafia jest zobligowana do powołania rady duszpasterskiej. Wydaje się jednak, że liczba członków rady powinna być odpowiednio duża, a spotkania rady stosunkowo częste. W przeciwnym wypadku możliwość wymiany opinii i skuteczne działania są bardzo ograniczone. Warto zwrócić uwagę na odpowiednie rozłożenie akcentów, aby materialny wymiar funkcjonowania parafii nie przesłonił celu istnienia rad. Należy raczej dążyć do tego, aby wszystkie ważne decyzje i idące za nimi działania – zarówno w kwestiach duszpasterskich, jak i materialnych – były efektem dialogu z radą i wspólnego rozeznania sytuacji.

Godne rozważenia jest powołanie archidiecezjalnej rady duszpasterskiej, która miałaby strukturę i zakres odpowiedzialności analogiczny do rady parafialnej, a gromadziłaby się wokół biskupa diecezjalnego (por. KKS 103).

4. Współpraca z kapłanami

Ojciec Święty Jan Paweł II podczas wizyty w Lublinie w 1987 r. podkreślił, że chrześcijański kształt polskiego życia będzie zależał od współpracy kapłanów ze świeckimi, w których obecny jest wielki potencjał dobrej woli, kompetencji i gotowości do służby (por. Homilia 1987). Należy więc w archidiecezji dążyć do tego, aby coraz większa liczba wiernych świeckich brała odpowiedzialność za Kościół, wykazywała gotowość do współpracy w dziele uświęcania świata i dawała świadectwo o umiłowaniu Mistycznego Ciała Chrystusa.

Kapłani nierzadko proponują, aby wiernym świeckim powierzać większą odpowiedzialność za sprawy materialne parafii. Równie ważne jest oczekiwanie aktywnego uczestnictwa świeckich w liturgii, zarówno w jej przygotowaniu, jak i przebiegu. Ponadto duchowni widzą potrzebę zaangażowania świeckich w działania duszpasterskie, w pracę z dziećmi i młodzieżą, w dzieła charytatywne oraz w organizację uroczystości i wydarzeń parafialnych.

Obopólnym oczekiwaniem – kapłanów wobec świeckich i świeckich wobec kapłanów – jest wsparcie dobrym słowem, radą i modlitwą. Wierni świeccy pragną obecności kapłana – jego dyspozycyjności i otwarcia na wszystkich. Chcą, aby kapłan uczestniczył w spotkaniach grup

działających w parafii. Oczekują, by miał czas na rozmowę. Wierni świeccy potrzebują oparcia moralnego, szczególnie w trudnych sytuacjach życiowych i kryzysach. Nie można też zapominać o znaczeniu kontaktu telefonicznego oraz przez media społecznościowe i aktualizowaną stronę internetową parafii.

Istotnym oczekiwaniem świeckich wobec kapłanów jest kompetencja w zakresie życia wewnętrznego i prowadzenie duchowego kierownictwa. „Wierni oczekują od kapłanów tylko jednego, aby byli specjalistami od spotkania człowieka z Bogiem. Nie wymaga się od księdza, by był ekspertem w sprawach ekonomii, budownictwa czy polityki. Oczekuje się od niego, by był ekspertem w dziedzinie życia duchowego” (Przemówienie 2006).

Wierni świeccy cenią kapłanów i dostrzegają ich wielowymiarowe zaangażowanie w życie wspólnot parafialnych, poczuwają się do szeroko rozumianej odpowiedzialności za swoich duszpasterzy i są gotowi nieść im pomoc w trudnych sytuacjach, takich jak osamotnienie czy choroba. Jednak kapłani borykający się z problemami, zwłaszcza nałogami, i będący powodem zgorszenia częściej spotykają się z obmową i ostracyzmem niż z propozycją pomocy. Doświadczają tego szczególnie ze strony osób mało zaangażowanych w życie Kościoła. Zauważa się potrzebę zorganizowania systemowej pomocy kapłanom, w którą zaangażowani byliby także wierni świeccy, mogący posługiwać w trudnych sytuacjach wiedzą i doświadczeniem. Równocześnie warto pamiętać o ważnej i rozległej formie wsparcia kapłanów przez wiernych świeckich, jaką jest modlitwa zarówno indywidualna, jak i zorganizowana, np. we wspólnotach „Margaretek”.

DUCHOWOŚĆ I POSŁUGA KAPŁANA

1. Dziedzictwo prezbiterium lubelskiego

Historyczną tożsamość prezbiterium lubelskiego buduje pamięć o minionych pokoleniach kapłanów. W latach niewoli narodowej, w warunkach dotkliwych ograniczeń narzuconych przez antypolską i antykatolicką politykę caratu, wielu z nich doświadczyło represji z powodu przyjmowanych postaw duszpasterskich i patriotycznych. Godny szacunku jest wielki wysiłek duchowieństwa w epoce międzywojennej, który przyczynił się do zniwelowania negatywnych następstw ucisku na płaszczyznach zarówno materialnej, jak i pastoralnej. Nieodzowną rolę w kształtowaniu ducha i intelektu kapłanów archidiecezji lubelskiej odgrywał i nadal odgrywa powołany do istnienia w 1918 r. Katolicki Uniwersytet Lubelski, mający duży wpływ na formację kapłanów także z innych diecezji i zgromadzeń zakonnych w Polsce i na świecie. Szczególne uznanie należy się tym prezbiterom, którzy złożyli ofiarę z życia – zostali zamordowani przez niemieckiego okupanta w czasie II wojny światowej. Ich przedstawicielami są bł. bp Władysław Goral i inni męczennicy beatyfikowani w 1999 r. Wdzięczność należy wyrazić również biskupom i prezbiterom doby reżimu komunistycznego, którzy – choć posługiwali w niesprzyjających okolicznościach – podnieśli stan duszpasterski i infrastrukturalny diecezji lubelskiej do poziomu nieznanego w jej wcześniejszych dziejach. W czasie historycznego przełomu w 1989 r. i na początku lat dziewięćdziesiątych Kościół w Lublinie cieszył się bardzo dobrą kondycją. Jednym z jej przejawów była utrzymująca się przez dłuższy czas wysoka liczba powołań kapłańskich, dzięki czemu można było zaspokoić potrzeby własne archidiecezji, a wielu księży posłać na misje poza granice Polski. To piękne dziedzictwo zobowiązuje członków lubelskiego prezbiterium do gorliwej i oddanej służby współczesnemu pokoleniu.

2. Fundament tożsamości kapłańskiej

Natura posługi kapłańskiej, tożsamość i duchowość kapłaństwa służebnego wypływają z misterium Chrystusa jako jedyne go pośrednika między Bogiem a ludźmi (por. 1 Tm 2,5). Kapłaństwo sakramentalne jest w swojej istocie byciem w Chrystusie, kształtowaniem osoby i osobowości kapłańskiej w Osobie i posłannictwie Chrystusa Kapłana (por. Hbr 4,15-16; 5,5). Uczestnictwo w jedynym i niepowtarzalnym kapłaństwie Chrystusa ma dwie formy: wspólne kapłaństwo wszystkich wiernych – na podstawie sakramentu chrztu i bierzmowania – oraz hierarchiczne, zwane kapłaństwem służebnym lub urzędowym – na podstawie sakramentu święceń (por. KK 10). Stąd też biskupi i prezbiterzy jako osoby ochrzczone nigdy nie pozostają na zewnątrz, ale trwają wewnątrz wspólnoty. Równocześnie na mocy sakramentu święceń realizują posługę *in persona Christi capitis* oraz *in persona Ecclesiae* (por. KK 10, 28, 37). Odnajdują zatem swoją tożsamość w coraz ściślejszej więzi z Jezusem Chrystusem – Najwyższym Kapłanem, Głową, Pasterzem, Oblubieńcem – i przez Niego z całą Trójcą Świętą (por. PDV 13, 16-17). A więc kapłaństwo ministerialne to bycie osobą-znakiem i żywym narzędziem Chrystusa, czynienie Go jeszcze bardziej obecnym pośród ludu Bożego. W tym sensie jest ono sakramentem w służbie komunii Kościoła. Kapłaństwo służebne jest uczestniczeniem w tym posłannictwie, które Jezus Chrystus otrzymał od Ojca, i jest ono – w odróżnieniu od kapłaństwa wspólnego wiernych – urzędem w Kościele. Biskupi i prezbiterzy działają w imieniu Chrystusa – Głowy Kościoła.

3. Troska o powołania i formacja do kapłaństwa

Przekonanie, że Chrystus nieustannie zaprasza do pójścia za Nim drogą kapłaństwa służebnego, pozwala ufnie wspierać istniejące i podejmować nowe inicjatywy, które mogą przyczynić się do tego, że młodzi ludzie, także z archidiecezji lubelskiej, usłyszą w dzisiejszych czasach głoswołającego Chrystusa i odważnie za Nim pójdą (por. ChV 274).

Inicjatywy te powinny być skierowane zwłaszcza w stronę naturalnych środowisk: rodzin, grup parafialnych, ministrantów i lektorów, uczniów objętych szkolną katechezą. Przekazywanie wiary i wiedzy religijnej

ma zasadniczy wpływ na pozytywną odpowiedź młodych mężczyzn na głos Pana. Przedmiotem formacji kandydatów i prezbiterów winna być tożsamość kapłańska, a celem – upodobnienie się do Chrystusa, Pana i Zbawiciela. Tożsamość kapłana musi być oparta na dojrzałym przeżywaniu własnego człowieczeństwa. Stale rozwijane naturalne ludzkie cnoty umożliwiają bowiem budowanie zdrowych relacji z innymi osobami. Formacja, zarówno początkowa, jak i permanentna, obejmuje różne wymiary: wolitywny, emocjonalny i religijny – z akcentem na pogłębione życie modlitewne; intelektualny – z solidnymi studiami filozoficznymi i teologicznymi; pastoralny – powiązany z kształtowaniem roztropnej odpowiedzialności za zbawienie (por. RFIS 54-88). Bardzo ważny jest biblijny aspekt formacji kandydatów i kapłanów, dlatego powinni oni uczyć się miłować słowo Boże. Pismo Święte ma być duszą ich formacji teologicznej i spoiwem egzegezy, teologii, duchowości i misji (por. VD 80-82). Nie należy przy tym zapominać, że słowo Boże we wspólnocie Kościoła od początku żyje dzięki liturgii. Sprawowanie sakramentów, będące nieodzowną częścią posługiwania kapłańskiego, kreśli fizyczną i czasową przestrzeń uprzywilejowanego spotkania z żywym i skutecznym słowem Bożym.

Przyjmowanie kandydatów do seminarium wymaga precyzyjnego uwzględniania aktualnych wytycznych zawartych w dokumentach Kościoła. Z powodu nadwerżonego autorytetu Kościoła istotne jest przeprowadzanie weryfikacji wśród osób pragnących wejść na drogę przygotowania do kapłaństwa (por. RFIS 202). W czasie formacji kandydaci winni otrzymać kompetentną pomoc w rozeznawaniu powołania, wykorzenianiu złych skłonności oraz korygowaniu niewłaściwego rozumienia posługi kapłańskiej. Młodzi mężczyźni powinni być tak formowani, aby stawali się zdolni do bycia duchowymi ojcami. Wdrażanie do wspólnoty kapłańskiej i budzenie poczucia odpowiedzialności za nią mają swoje początki w formacji seminaryjnej i trwają przez całą życiową drogę kapłana. W związku z narastającym kryzysem małżeństwa i rodziny konieczne jest uwzględnienie w formacji alumnów dodatkowego wsparcia, dzięki któremu będzie można uzupełnić braki i skorygować błędy powstałe w ich dotychczasowych środowiskach życia.

4. Wartość wspólnoty kapłańskiej

Wspólnota kościelna, którą współtworzą kapłani, to wspólnota charyzmatyczna i hierarchiczna, ukierunkowana na misję głoszenia Ewangelii. Wspólnota prezbiterów jest pierwszym miejscem, w którym kapłan winien odnaleźć konkretne środki uświęcenia i ewangelizacji oraz otrzymać potrzebną mu ludzką pomoc.

Ważne jest to, by kapłan żył w jedności z prezbiterium, by nie był pochłonięty jedynie własnymi sprawami, by zadań duszpasterskich nie realizował w sposób wyizolowany i subiektywny (por. KKS 72). Aktywne tworzenie tego gremium pozwala na przeżywanie dojrzałych i głębokich przyjaźni kapłańskich, które są źródłem radości i pokoju w pełnieniu posługi. Formą kształtowania takiej komunii są między innymi uczestniczenie we wspólnej modlitwie liturgicznej i wspólnota stołu. Budowanie coraz doskonalszej wspólnoty jest zadaniem każdego prezbitera, niezależnie od wieku, stażu kapłańskiego, zajmowanego urzędu czy pełnionej funkcji. Właściwe relacje między prezbiterami pomagają eliminować te postawy i zachowania, które działają na szkodę braterstwa. Relacje te winny być nacechowane dyskrecją, szczerością, kulturą osobistą i subtelnością, co zaowocuje wzrostem wzajemnego zaufania i przywiązania. Znakami dojrzałości są radość z sukcesów współbraci oraz serdeczne współczucie w przypadku ewentualnych porażek. Konieczne dla budowania dobrych relacji kapłańskich są: właściwe rozdzielanie obowiązków parafialnych, rzetelne ich wypełnianie, transparentność i terminowość rozliczeń finansowych, respektowanie prawa do wypoczynku zarówno w czasie urlopu wakacyjnego, jak i ferii zimowych oraz dnia wolnego od pracy w ciągu tygodnia. Proboszczowie powinni zasięgać opinii swoich współpracowników, darzyć ich zaufaniem i nie ingerować w ich zadania bez wyraźnej potrzeby. Wikariusze i rezydenci mają działać w porozumieniu z proboszczem i pod jego kierownictwem. Relacje wspólnotowe winny wykraczać poza parafie i obejmować kapłanów posługujących samotnie w małych placówkach. Zadanie integracji duszpasterskiej i wspólnotowej lokalnego duchowieństwa spoczywa na dziekanach, ich zastępcach i ojcach duchownych dekanatów.

5. Duszpasterstwo priorytetem życia kapłańskiego

Biskupi i prezbiterzy – na mocy urzędu kapłańskiego otrzymanego przez sakrament święceń – są określani (w sensie właściwym i jednoznacznym) pojęciem „pasterze” (por. TE 19). Kapłani mają być przewodnikami i nauczycielami wspólnoty eklezjalnej – zawsze w jedności z biskupem diecezjalnym. *Munus regendi* kapłan winien wykonywać na wzór Dobrego Pasterza, który przyszedł i przychodzi, by wydać swoje życie za owce (por. J 10,11). Można wymienić następujące funkcje kapłańskie: głoszenie słowa Bożego, sprawowanie sakramentów, animowanie wspólnotowej modlitwy, troska o braterskie więzi i pomoc osobom potrzebującym. Pasterze mają troszczyć się, by w Kościele lokalnym nie osłabła miłość, by pomimo istniejących trudności wspólnota nie ulegała lękom, by czerpała siłę z medytacji słowa Bożego, by nie tolerowała głoszenia błędnej nauki, by zajmowała jednoznaczną postawę sprzeciwu wobec zła, by nie utraciła chrześcijańskiej tożsamości, by nie ulegała pokusie zadowolenia z siebie.

Kapłan, aby wyrazić swoją miłość do Chrystusa i Kościoła, musi okazywać czynną i bezwarunkową miłość wiernym powierzonym jego pasterskiej pieczy. Powinien jednak uważać, aby nie ulec pokusom dominacji, czyli panowania nad owczarnią (por. 1 P 5,1-3), lub demokratyzmu, czyli udzielania wspólnocie praw, które w rzeczywistości należą do niego jako pełniącego zadania pasterza na wzór Chrystusa Głowy. Ważniejsze jest duchowe towarzyszenie współpracownikom niż wykonywanie za nich pracy; ważniejsze jest angażowanie się w pracę na niewielu polach niż wykonywanie jej szybko i połowicznie na wielu odcinkach.

„Miłość pasterska, której szczególnym źródłem jest sakrament święceń, wyraża się w pełni w Eucharystii i nią się żywi [...]. Nie tylko bierze początek w Eucharystii, lecz w jej sprawowaniu odnajduje swe najwyższe spełnienie” (PDV 23). Należy zatem pamiętać o codziennym celebrowaniu Eucharystii – uprzywilejowanej formie duszpasterskiej posługi.

Kapłan, aby był dobrym przewodnikiem duchowym, musi dostrzegać znaki czasu, studiować zagadnienia teologiczne i pastoralne oraz rozwijać w sobie zdolność do współpracy ze wszystkimi – od papieża po wiernych świeckich (por. TE 56). Jego posługa nie byłaby autentyczna – a w skrajnych przypadkach mogłaby doprowadzić do zgorzenia czy

nawet rozproszenia owczarni – gdyby zabrakło miłości w jakimkolwiek aspekcie jego kapłańskiego życia. Zrozumienie i uwzględnienie potrzeb wiernych – zarówno duchowych, jak i materialnych – jest egzaminem ze służby wobec siostr i braci, którą kapłan podejmuje, odpowiadając na głos Pana, by pójść za Nim.

Doniosłe znaczenie pastoralne ma wierne i dokładne zachowywanie przez wszystkich kapłanów zasad dotyczących działań duszpasterskich, zwłaszcza posługi sakramentalnej. Ważne, aby do ustalonych procedur stosowali się księża każdej parafii i całej archidiecezji. Kapłani powinni wystrzegać się z jednej strony zbędnej biurokracji, z drugiej zaś – bagatelizowania wymagań, które muszą być stawiane wiernym. Mają pamiętać, że nie ma „pasterskiej miłości bez pasterskiej sprawiedliwości” (Przemówienie 1990). Należy stanowczo egzekwować obowiązujące przepisy, a w odniesieniu do tych kwestii, które jeszcze nie są rozwiązane, ustanowić nowe.

Jednym z warunków owocnego przeżywania posługi duszpasterskiej kapłanów jest konieczność przewycięzania pokusy klerykalizmu, „rozumianego jako użycie władzy na własną korzyść oraz wypaczenie autorytetu Kościoła, który powinien służyć Ludowi Bożemu. [...] Klerykalizm, któremu sprzyjają zarówno sami kapłani, jak i świeccy, tworzy rozłam w ciele eklezjalnym, który sprzyja i pomaga w popełnianiu wielu złych rzeczy” (KKS 74). Aby właściwie odpowiedzieć na to wyzwanie, konieczna jest dobra formacja duchownych i świeckich, która będzie kształtować ducha dojrzałej współpracy oraz inicjować wspólną odpowiedzialność za misję Kościoła.

6. Kapłani w ponadparafialnych strukturach pomocniczych archidiecezji

Parafia jest podstawową wspólnotą duszpasterską. Aby właściwie funkcjonowała, zostały ustanowione struktury pomocnicze – dekanaty. Dziekani i wicedziekani powinni sumiennie wypełniać zadania i obowiązki jasno określone prawem. Dziekani, prowadząc coroczne wizytacje parafii, mają nadzorować wprowadzanie w życie zaleceń zawartych w biskupich protokołach powizytacyjnych.

Istotną rolę w duszpasterstwie odgrywają kapłani pełniący różne funkcje ponadparafialne – pracujący jako archidiecezjalni, dekanalni i rejonowi duszpasterze lub koordynatorzy grup formacyjnych. Ich praca wymaga godzenia odpowiedzialności parafialnej lub innej z dodatkowymi obowiązkami. Potrzebna jest dojrzała współpraca pomiędzy kapłanami, oparta przede wszystkim na wzajemnym wspieraniu się, a nie na autorytatywnym traktowaniu. W dekrecie nominacyjnym lub statucie warto doprecyzować zależności wynikające z danej funkcji.

7. Zasady i sposoby formacji permanentnej kapłanów

Biskup i prezbiter są zaproszeni przez Boga, by stawali się coraz lepszymi ludźmi, chrześcijanami i kapłanami – na wzór Jezusa Chrystusa. W jakimś sensie mają się stawać tym, kim są z tytułu otrzymanych święceń. Ich zadaniem jest kierowanie się w życiu wartościami wynikającymi z przyjęcia tego sakramentu. W przeciwnym razie będą tylko biurokratami i zatrzymają się na zewnętrznych czynnościach kapłańskich. Wewnętrzny rozwój prezbiterów polega na stałym otwieraniu się na działanie Ducha Świętego, na podejmowaniu wysiłku uświęcania, którego jednym z filarów jest kontakt ze słowem Bożym (por. VD 78-81).

Już w seminarium należy zwracać uwagę na formację permanentną. W późniejszym czasie trzeba podtrzymywać rozwój duchowości kapłańskiej przez takie środki, jak: roczne rekolekcje, wykłady duszpasterskie, spotkania dekanalne i regionalne. Służą one odnowie życia duchowego i więzi braterskich, a także pogłębianiu niezbędnej wiedzy. Istotne jest uwzględnianie oczekiwań kapłanów odnośnie do terminów organizowanych spotkań, wyboru prelegentów oraz tematów wykładów i konferencji, aby mogli uznać je za autentyczną formę realizacji ich potrzeb duchowych i duszpasterskich.

8. Kapłan świadkiem we współczesnym świecie

Duchowni powinni dbać o właściwe relacje ze światem mediów i polityki. Współdziałanie z tymi środowiskami ma na celu wyłącznie głoszenie Dobrej Nowiny i budowanie królestwa Bożego na ziemi.

Szacunek dla osoby ludzkiej nie może oznaczać rezygnacji z bycia znakiem sprzeciwu, jeśli zachodzi taka potrzeba. Odpowiedzialnym zadaniem jest takie kształtowanie wiernych, aby działali oni w zgodzie z nauczaniem moralnym i społecznym Kościoła. Kapłani, wierni patriotycznemu etosowi polskiego duchowieństwa, winni promować postawy umiłowania ojczyzny. Mają roztropnie towarzyszyć wiernym w podejmowaniu decyzji w sferze życia publicznego, wspierać tych, których przekonania i postawy są zgodne z katolickimi wartościami, oraz otaczać modlitwą błędzących. Jednocześnie należy zachować zdrowy dystans wobec czynnej polityki, aby uniknąć uwikłania Kościoła w sprawy, które nie służą realizacji jego nadprzyrodzonej i doczesnej misji. Zasada przyjaznej autonomii państwa i Kościoła nie pozbawia jednak duchownych prawa do moralnej oceny porządku i poszczególnych faktów z życia społecznego, co wynika z pasterskiej troski zarówno o zachowanie podstawowych praw ludzkiej osoby, jak i o zbawienie człowieka.

Rozwój i dostępność środków komunikacji społecznej sprawiły, że znacznie wzrosła liczba kapłanów uczestniczących w życiu publicznym. Ci, którzy są aktywni w mediach tradycyjnych i społecznościowych, winni mieć świadomość, że ich postawa jest odbierana przez społeczeństwo jako charakterystyczna nie wyłącznie dla nich, lecz dla ogółu duchowieństwa. Muszą zatem wypowiadać się i działać zgodnie z obowiązującymi przepisami państwowymi i kościelnymi, a przede wszystkim cechować się wiernością Ewangelii, teologiczną kompetencją oraz ludzką roztropnością.

9. Szanse i zagrożenia dla życia kapłańskiego

Negatywny wpływ na postrzeganie stanu duchownego, a w konsekwencji na osobistą sytuację kapłanów, wywierają informacje o przestępstwach popełnionych przez niektórych ludzi Kościoła w wielu krajach, niestety także w Polsce. Dotyczą one między innymi nadużyć natury seksualnej, szczególnie wobec osób nieletnich, a także kwestii związanych z gospodarowaniem dobrami doczesnymi Kościoła. Widoczne są niekorzystne zmiany w dziedzinie codziennego życia i posługi kapłańskiej. W postępujący kryzys wszelkich autorytetów wpisuje się osłabienie

społecznego autorytetu biskupów i prezbiterów. Szczególną troską napawają widoczny spadek liczby powołań kapłańskich oraz słabnięcie więzi braterskich wśród księży. Zwraca się uwagę na zjawisko zeświecczenia, deformujące posługę kapłańską. Nie chodzi tu o utrzymywanie osobistych relacji z ludźmi świeckimi, korzystanie z nowych osiągnięć techniki, zainteresowania kulturalne, uprawianie turystyki, sportu czy moralnie godziwego hobby. Zeświecczenie objawia się w przyjęciu nieszczerzej postawy, wyrażającej się w tym, że kapłan zachowuje się i wypowiada inaczej na ambonie, w konfesjonale i kancelarii parafialnej, a inaczej w sytuacjach nieoficjalnych. Faktem są kryzysy w życiu kapłanów spowodowane chorobami, zmęczeniem psychicznym, nieuporządkowanymi relacjami emocjonalnymi, uzależnieniami.

W archidiecezji powinny być przekazywane czytelne informacje, gdzie można zwrócić się o pomoc w trudnościach. Troska o kapłanów ma się przejawiać w jak najszybszej reakcji na zaistniałe problemy, aby nie rozwinęły się one na tyle, by uwolnienie z nich było rzeczą trudną lub niemożliwą. Wszelka pomoc – duchowa i terapeutyczna – niech będzie świadczona w sposób subtelny i dyskretny, bez wyśmiewania czy lekceważenia. Nie wolno jednak ukrywać tego, co jest zagrożeniem dla innych bądź przybiera (lub już przybrało) formę przestępstwa. Kapłanów, których możliwości są ograniczone przez poważne choroby, niepełnosprawności czy uzależnienia, należy kierować do zespołów duszpasterskich, gdzie – w miarę swoich sił – będą oni mogli włączyć się w działalność pastoralną. Warto zauważyć, że istotną pomoc w trudnych sytuacjach świadczy także archidiecezjalny Dom Księży. Byłoby jednak dobrze, gdyby w archidiecezji powstały ośrodki służące odnowie duchowej oraz psychofizycznej kapłanów będących w szczególnej potrzebie (por. TE 84).

Należy podkreślić, że pomimo wspomnianych zjawisk w prezbiterach tkwi potencjał, który daje nadzieję na przełamywanie zagrożeń i rozwiązywanie trudności. Wielu bowiem kapłanów archidiecezji lubelskiej cechują przymioty, które powinni oni rozwijać. Należą do nich: wierność wierze katolickiej połączona z roztropnym otwarciem na inne środowiska, umiłowanie ojczyzny, wrażliwość misyjna, dobre wykształcenie, zdrowe zainteresowanie światem, znajomość ludzkich problemów, kreatywność, a nade wszystko braterstwo i solidarność w tym, co dobre.

10. Decyzje personalne w archidiecezji

Zmieniające się warunki życia Kościoła oraz spadająca liczba powołań rodzą potrzebę opracowania nowych kryteriów dotyczących powierzania urzędów, posług i zadań kościelnych, zwłaszcza urzędu proboszcza, i ewentualnej redukcji liczby wikariuszy. Biskup, świadomy tego, jak duży wpływ na całe kapłańskie życie ma doświadczenie zdobyte w pierwszej parafii, powinien kierować neoprezbiterów i młodych księży do takich proboszczów, którzy są dobrymi formatorami i będą dla początkujących „poważnymi mistrzami” (Przemówienie 2006).

Choć nie ulega wątpliwości, że średnia wieku duszpasterzy będzie wzrastać, wydaje się słuszne, aby kapłani, zgodnie z praktyką już stosowaną w archidiecezji, ustępowali miejsca młodszym współpracom i zgłaszali gotowość do przejścia w stan spoczynku w wieku siedemdziesięciu lat. Natomiast przy powierzaniu urzędu proboszczowskiego staż kapłański nie musi stanowić kryterium wyboru, ważniejsza bowiem jest jakość dotychczasowego zaangażowania duszpasterskiego.

Ponadto wydaje się właściwe, aby tak ustalać terminy powierzania i obejmowania urzędów kościelnych, by prezbiterzy mogli harmonijnie przechodzić z jednego stanowiska na drugie, a jednocześnie realizować swoje wcześniejsze plany duszpasterskie i urlopowe.

11. Kapłani w stanie emerytalnym

Z każdym rokiem zwiększa się w archidiecezji liczba księży, którzy osiągnęli wiek emerytalny. Warto, aby czynni duszpasterze zabiegali o włączanie księży emerytów w posługę pastoralną. Kwestia, czy kapłani emeryci powinni mieszkać jako rezydenci w dotychczasowych parafiach, czy też mają zamieszkać gdzie indziej, powinna być rozstrzygnięta odpowiednio wcześniej. W każdym przypadku seniorzy rezydujący w domach parafialnych winni odznaczać się taktowną i lojalną postawą wobec proboszcza i jego współpracowników. Emerytom należy natomiast okazywać wdzięczność za dziesięciolecia kapłańskiego trudu i doceniać bogactwo ich życiowego i duszpasterskiego doświadczenia.

ŻYCIE KONSEKROWANE

1. Dojrzałe owoce życia konsekrowanego w archidiecezji lubelskiej

W ponad dwustuletniej historii archidiecezji lubelskiej ewangelicznym świadectwem heroicznego życia na trwałe zapisały się osoby należące do instytutów życia konsekrowanego. W Puławach w Instytucie Politechnicznym kształcił się św. Brat Albert – Adam Chmielowski. W Lubartowie i Lublinie formował się przez kilka lat kapucyn – bł. Honorat Koźmiński, założyciel wielu zgromadzeń zakonnych. W Lublinie urodziła się i wychowywała bł. Marta Wołowska, niepokalanka zamordowana przez Niemców w Słonimiu. W klasztorze przy pl. Litewskim mieszkali – zamordowani w Dachau – trzech kapucyńscy męczennicy II wojny światowej: bł. Henryk Krzysztofik, bł. Florian Stępniaś oraz bł. Fidelis Chojnacki. W Chełmie przez kilka lat pracował bł. Brunon Zembol, franciszkanin reformata, który został uwięziony na Zamku Lubelskim i zamordowany w Dachau. W Baranówce koło Lubartowa urodził się bł. Józef Mazurek, karmelita bosy zamordowany przez Niemców w Nawojowej Górze. Założycielka sióstr sercanek bł. Klara Szczęsna prowadziła w Lublinie klasztor w czasie zaborów. Błogosławiona Elżbieta Róża Czacka ze Zgromadzenia Franciszkanek Służebnic Krzyża założyła dom zakonny w Żuławie.

Obecnie toczy się proces beatyfikacyjny urodzonego w Kaniem czcigodnego sługi Bożego o. Jacka Woronieckiego, dominikanina, który był rektorem Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. W Nałęczowie i Kazimierzu Dolnym mieszkał i pracował sługa Boży ks. Józef Małyśiak, salwatorianin, założyciel Zgromadzenia Sióstr Rodziny Betańskiej. W Lublinie przez rok pracowała służebnica Boża s. Emanuela Kalb ze Zgromadzenia Sióstr Kanoniczek Ducha Świętego de Saxia. Rozpoczęto też dochodzenie w sprawie świętości kapucyńskiego stolarza z parafii oo. Kapucynów w Lublinie, sługi Bożego br. Kaliksta Mariana Kłoczki.

W Lublinie kształciło się i pracowało całe grono jezuickich męczenników, kandydatów na ołtarze, których proces beatyfikacyjny toczy się w Warszawie. Należą do nich: sługa Boży o. Marian Morawski – uczył teologii dogmatycznej w Lublinie w Kolegium Bobolanum oraz na

Katolickim Uniwersytecie Lubelskim; sługa Boży o. Michał Malinowski – studiował i pracował w Lublinie; sługa Boży o. Władysław Wiącek – urodził się w Stryjnie koło Krasnegostawu, uczył się teologii w lubelskim kolegium, został zamordowany przez Niemców w Warszawie; sługa Boży o. Czesław Sejbuk – studiował w Lublinie, a następnie został osadzony w więzieniu na Zamku Lubelskim i zamordowany w Dachau; sługa Boży o. Edmund Roszak – po studiach w Lublinie przyjął tu święcenia kapłańskie, został zamordowany przez Niemców w Świsłoczy na terenie Białorusi; sługa Boży kleryk Jerzy Stanisław Musiał – student Bobolanum, został zamordowany przez Niemców w Dachau; sługa Boży Stanisław Komar, brat zakonny – pracował w jezuickim gospodarstwie w lubelskim Bobolanum, został zamordowany w Dachau; sługa Boży o. Stanisław Felczak – studiował w Lublinie, gdzie przyjął święcenia kapłańskie, został uwięziony na Zamku, wywieziony przez Niemców do Dachau i tam zamordowany; sługa Boży o. Adam Sztark – studiował w Lublinie i tu został wyświęcony na kapłana, a za ratowanie Żydów został rozstrzelany przez Niemców w Słonimiu.

2. Miejsce osób życia konsekrowanego w Kościele lokalnym

Życie konsekrowane, oparte na naśladowaniu Jezusa Chrystusa przez zachowanie ślubów czystości, posłuszeństwa i ubóstwa, „obecne w Kościele od samego początku, nigdy nie zaniknie jako jego niezbywalny i konstytutywny element, ponieważ wyraża samą jego naturę. Wynika to jednoznacznie z faktu, że profesja rad ewangelicznych jest głęboko powiązana z tajemnicą Chrystusa [...]. Sam Jezus, powołując wybrane osoby, aby porzuciły wszystko i poszły za Nim, dał początek tej formie życia, która pod działaniem Ducha Świętego miała się w następnych stuleciach rozwinąć stopniowo w różnorakie formy życia konsekrowanego. Wizja Kościoła złożonego wyłącznie z szafarzy i z wiernych świeckich nie odpowiada zamiarom jego Boskiego Założyciela, jakie możemy odczytać z Ewangelii i z innych pism Nowego Testamentu” (VC 29).

Do grona osób życia konsekrowanego należą zakonnicy i siostry zakonne, świeckie osoby konsekrowane, członkowie stowarzyszeń życia apostołskiego, dziewice konsekrowane, pustelnicy i pustelnice, wdowy

i wdowcy konsekrowani. Wśród instytutów życia zakonnego wyróżnia się zakony kontemplacyjne i apostołskie oraz zgromadzenia zakonne.

Osoby życia konsekrowanego, dające świadectwo zachowywania rad ewangelicznych w konkretnym środowisku lokalnym, są zobowiązane do angażowania się – w miarę możliwości i zgodnie z własnym charyzmatem – w dzieła prowadzone przez miejscowy Kościół. Winny mieć świadomość przynależności do rodziny diecezjalnej i dbać o pogłębianie relacji z lokalną społecznością Kościoła. Przełożeni mają zatroszczyć się, by kandydaci do instytutów życia konsekrowanego byli tak formowani, aby zachowując wierność swojemu powołaniu i płynącej z niego misji, potrafili jednocześnie szanować miejscową kulturę, zdrową pobożność oraz zwyczaje usankcjonowane przez lokalny Kościół.

W realizacji wymienionych zadań pomagają więzi rozwijane między przełożonymi zakonnymi i biskupem diecezjalnym. W lubelskiej Kurii Metropolitalnej funkcjonuje Wydział Spraw Zakonnych, którym kieruje wikariusz biskupi ds. instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego we współpracy z referentką i delegatem ds. zakonów. W ramach koordynowanego przez wydział duszpasterstwa osób życia konsekrowanego odbywają się coroczne spotkania z okazji święta Ofiarowania Pańskiego, a w Domu Arcybiskupów Lubelskich spotkania opłatkowe oraz spotkania wielkanocne. Ponadto organizowane są comiesięczne dni skupienia dla żeńskich wspólnot życia konsekrowanego. Inicjatywy te warto pielęgnować – dbać o ich należyty poziom i frekwencję.

3. Posługa osób życia konsekrowanego w archidiecezji lubelskiej

Na terenie archidiecezji lubelskiej istnieje obecnie czterdzieści żeńskich instytutów zakonnych życia konsekrowanego. Są to: jeden zakon klauzurowy, trzydzieści zgromadzeń habitowych i dziewięć niehabitowych. Ogółem funkcjonuje siedemdziesiąt jeden domów zakonnych, w których przebywa ponad czterysta osiemdziesiąt siostr. Większość zgromadzeń żeńskich obecnych w archidiecezji powstała w Polsce. Siostry podejmują różnego rodzaju posługi. Siostry karmelitanki bose w Dysie mają pracownię haftu szat liturgicznych. Zgromadzenia zakonne życia czynnego

prowadzą dwadzieścia osiem ośrodków wychowawczych: przedszkola, ogniska wychowawcze i ogniska opiekuńczo-wychowawcze, świetlice dla dzieci i osób starszych, świetlice środowiskowe, specjalne ośrodki wychowawcze, domy akademickie i bursy dla studentek, rodzinne domy dziecka oraz szkołę podstawową. W powyższe dzieła angażuje się siedemnaście zgromadzeń, z których część prowadzi po kilka dzieł.

Członkinie zgromadzeń zakonnych pracują też w państwowych placówkach charytatywnych na terenie archidiecezji. Są to trzy domy pomocy społecznej mieszczące się w Lublinie i Popkowicach. Spośród dzieł charytatywnych prowadzonych przez siostry zakonne należy wymienić: Przytulisko dla Kobiet w Lublinie i Schronisko dla Kobiet w Bychawie prowadzone przez siostry albertynki; Specjalny Ośrodek Wychowawczy w Puławach prowadzony przez siostry benedyktyнки misjonarki; Dom Pomocy Społecznej dla Dorosłych Kobiet prowadzony przez siostry felicjanki w Lubartowie; Zakład Opiekuńczo-Rehabilitacyjny dla Nieświadomych Kobiet w Żuławie prowadzony przez siostry franciszkanki służebnice krzyża; dom dla dziewcząt moralnie zaniedbanych w Lublinie prowadzony przez siostry pasterki; Dom Pomocy Społecznej sióstr sług Jezusa w Kielczewicach; Niepubliczny Zakład Opiekuńczo-Lecznicy sióstr starowiejskich służebniczek Najświętszej Maryi Panny w Tuligłowach; Dom Księży w Lublinie, gdzie posługują siostry ze Zgromadzenia Pobożnych Uczennic Boskiego Mistrza.

Siostry zakonne pracują też w parafiach jako katechetki, kancelistki, organistki i zakrystianki. Pomagają w prowadzeniu grup duszpasterskich. Pracują w bibliotekach, świetlicach oraz szpitalach, gdzie pełnią posługę pielęgniarek. Uczestniczą również w pracach komisji archidiecezjalnych oraz angażują się w obronę życia dzieci poczętych i inicjatywy ekumeniczne. Pomagają w prowadzeniu rekolekcji dla grup środowiskowych i organizują dni skupienia dla młodzieży. Osoby życia konsekrowanego z różnych instytutów pracują też na uczelniach jako nauczyciele akademicy i pracownicy administracji.

W archidiecezji posługują osoby życia konsekrowanego z kilkunastu męskich zakonów, zgromadzeń oraz stowarzyszeń życia apostołskiego. W sumie w Kościele lokalnym pracuje obecnie ponad stu osiemdziesięciu kapłanów i braci zakonnych w dziewiętnastu wspólnotach. Prowadzą oni

duszpasterstwo w siedmiu parafiach, ośmiu kościołach zakonnych i kilku kaplicach. Funkcjonują też liceum pallotyńskie, studio i wydawnictwo muzyczne, pracownie ikon i świetlice dla seniorów. Księża sercanie prowadzą Dom Fundacji Jana Pawła II dla studentów z krajów byłego Związku Sowieckiego. Przy parafiach zakonnych istnieją biblioteki, a także kawiarenki oraz sklepiki z książkami i dewocjonaliami. Zakonnicy pełnią funkcje duszpasterzy akademickich oraz kapelanów w szpitalach i ośrodkach wychowawczych. W parafiach zakonnych jest wiele grup duszpasterskich, których członkowie żyją charyzmatem danego instytutu zakonnego. Do tego kręgu należą stowarzyszenia pomocników pallotyńskich, salezjańskich i sercańskich oraz członkowie trzecich zakonów prowadzonych przez dominikanów, kapucynów i karmelitów. Intensywnie rozwija się Pallotyńska Szkoła Nowej Ewangelizacji. Na terenie archidiecezji formują się alumni seminariów zakonnych – Wyższego Seminarium Duchownego Braci Mniejszych Kapucynów Prowincji Warszawskiej, Wyższego Seminarium Duchownego Zgromadzenia Księży Marianów oraz Wyższego Seminarium Duchownego Ojców Białych Misjonarzy Afryki – którzy uczęszczają na wykłady do Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Lublinie. Tworzy to trwałe więzi i poszerza pole współpracy pomiędzy miejscowym duchowieństwem diecezjalnym a kapłanami zakonnymi.

Na terenie archidiecezji lubelskiej obecnych jest jedenaście instytutów świeckich: Caritas Christi, Elianum, Miles Jesu, Instytut Niepokalanej Matki Kościoła, Ochotniczki Księdza Bosko, Instytut Prymasa Wyszyńskiego, Instytut Przemienienia Pańskiego, Słudzy Cierpienia, Służebnice Bożego Miłosierdzia, Spigolatrici della Chiesa, Instytut Chrystusa Króla. Łącznie w instytutach świeckich żyje ponad pięćdziesiąt kobiet. Posługując w ukryciu, dają one światu świadectwo życia radami ewangelicznymi w różnych obszarach zawodowych, m.in.: w oświacie, służbie zdrowia, opiece społecznej, administracji publicznej.

4. Współczesne wyzwania dla życia konsekrowanego w archidiecezji

Bez wątpienia osoby życia konsekrowanego cieszą się stale dużym szacunkiem wśród wierzących. Ich gorliwa modlitwa, zawierzenie Bogu, osobiste świadectwo, postawa pokutna, ofiarność w posłudze bliźnim pozostają wielką wartością i są cenione w środowisku Kościoła lokalnego. W parafiach prowadzonych przez zakonników i w kościołach zakonnych zauważalna jest duża dyspozycyjność spowiedników. Pozytywnie oceniane jest prowadzenie rekolekcji oraz katechezy szkolnej przez osoby życia konsekrowanego. Dobrą opinię mają placówki wychowawczo-oświatowe prowadzone przez instytuty zakonne. Istotnym, a niewymiernym dobrem pozostają bardzo liczne, niezinstytucjonalizowane formy osobistego duszpasterskiego kontaktu siostr zakonnych z osobami indywidualnymi i całymi rodzinami, zwłaszcza w sytuacjach dla nich trudnych. Wszystko to może stanowić powód do głębokiej satysfakcji z podjęcia tej formy życia chrześcijańskiego.

Niemniej jednak osoby życia konsekrowanego doświadczają współcześnie wielorakich skutków zmian społecznych i cywilizacyjnych. Istotne wyzwanie dla ich praktyki życia stanowi postępująca sekularyzacja, którą cechują spłylenie wiary i spadek religijności. Narastający indywidualizm utrudnia budowanie relacji we wspólnotach i negatywnie odbija się na funkcjonowaniu domów i dzieł prowadzonych przez osoby życia konsekrowanego. Trudności w podejmowaniu trwałych decyzji i emocjonalne podejście do życia są przyczynami odchodzenia z instytutów nie tylko na etapie formacji, lecz także po ślubach wieczystych. Narastający konsumpcjonizm prowadzi do powstawania postaw roszczeniowych. Uzależnienie od mediów elektronicznych i łatwy dostęp do informacji negatywnie wpływają na życie modlitwy i burzą relacje we wspólnotach. Młodzi ludzie skupiają się na błędnie pojętej samorealizacji, są coraz mniej zdolni do poświęceń.

Lubelszczyzna przez wiele lat była postrzegana jako region, z którego wywodziło się wiele powołań zakonnych. Obecnie sytuacja ta się zmienia. Wśród przyczyn spadku powołań – poza kryzysem demograficznym i religijnym – należy wymienić mniejszą liczbę osób życia konsekrowanego pracujących we wspólnotach parafialnych. Ludzie rzadziej mają kontakt

z zakonnikami i siostrami zakonnymi. Niewiele wiedzą o założycielach i założycielkach instytutów, nie znają ich historii i duchowości. Niewystarczająca jest również świadomość istnienia świeckich instytutów życia konsekrowanego oraz innych form życia poświęconego Bogu. Przekłada się to na mniejszą liczbę osób mogących podejmować posługi i na starzenie się wspólnot. To z kolei jest przyczyną likwidowania placówek oraz wzmożonej troski o utrzymanie starszych sióstr i braci. W tych okolicznościach wypada oczekiwać od wiernych archidiecezji pogłębionej świadomości znaczenia osób życia konsekrowanego w przestrzeni lokalnej wspólnoty Kościoła. Szczególnie kapłani diecezjalni winni być „zdecydowanymi rzecznikami życia konsekrowanego, obrońcami wspólnot zakonnych i wychowawcami kandydatów” (MR 28).

LITURGIA – KULT OJCA W DUCHU I PRAWDZIE

1. Formacja liturgiczna i czynne uczestnictwo w liturgii

Czynne uczestnictwo w liturgii zakłada z jednej strony głębszą świadomość, czym jest celebrowana tajemnica, z drugiej zaś powiązanie uczestnictwa w celebracji z codzienną egzystencją tych, którzy biorą w niej udział (por. SC 52).

Już sam sposób sprawowania liturgii służy formacji liturgicznej. Konieczne jest jednak głoszenie katechezy liturgicznej i mistagogicznej tak w rodzinach, jak i w parafiach oraz w innych wspólnotach kościelnych. Liturgia bowiem, choć zawiera bogatą treść pouczającą wierny lud, jest przede wszystkim oddawaniem czci Bożemu majestatowi. Nie może więc być tylko miejscem formacji chrześcijańskiej, gdyż w tym wypadku groziłoby jej zatracenie wymiaru uświęcenia i kultu. Niebezpieczną tendencją jest nadawanie liturgii charakteru nadmiernie dydaktycznego. Objawia się to na różne sposoby, poczynawszy od wykorzystania przestrzeni liturgicznej, przypominającej bardziej salę katechetyczną niż kościół, poprzez stosowanie języka obrazu i filmu w homilii, aż po niewłaściwe formułowanie modlitwy wiernych, która staje się bardziej pouczaniem niż modlitwą zanoszoną do Boga.

Liturgię celebrowa cała wspólnota jako Mistyczne Ciało Chrystusa, lecz w różny sposób, w zależności od stopnia święceń, posług, funkcji i udziału (zob. KKK 1140). Kapłan, który przewodniczy celebracji eucharystycznej, na mocy święceń reprezentuje „Jezusa Chrystusa, Głowę Kościoła, oraz w sposób sobie właściwy, także sam Kościół” (SC 53). W tej misji jest niezastąpiony. Jego posługa nie wyklucza jednak posług i funkcji liturgicznych spełnianych przez wiernych świeckich. Co więcej, są one najbardziej czytelnym znakiem realizacji przez wiernych ich kapłaństwa w Kościele.

Należy troszczyć się o liturgiczną służbę ołtarza, aby obecność i posługa ministrantów ciągle ożywiały zgromadzenie liturgiczne i prowadziły ich samych do coraz większej odpowiedzialności za Kościół. Troska ta winna wyrażać się także w pogłębionej formacji posługujących. Do pracy z ministrantami mają być delegowani nie tylko kapłani, lecz także wierni świeccy. Ponadto troska kapłanów i wiernych o liturgię powinna wyrażać się w tworzeniu tzw. kręgów liturgicznych, mających na celu wspólne przygotowanie niedzielnej Eucharystii. Członkami tych kręgów winni być liderzy wspólnot parafialnych i wyznaczony kapłan. Zadaniem liderów jest włączanie członków wspólnot w życie liturgiczne parafii.

Doceniając funkcję lektora czytającego słowo Boże oraz rolę nadzwyczajnego szafarza Komunii Świętej, warto podkreślić potrzebę wprowadzenia w archidiecezji lubelskiej lektoratu i akolitu jako posług, zgodnie z zasadami przyjętymi w Kościele. Oznacza to, że niektórzy dotychczasowi nadzwyczajni szafarze Komunii Świętej mogliby stać się akolitami. Należy przy tym zauważyć, że posługi i funkcje, o których mowa, nie są środkami klerikalizacji świeckich, lecz wyrazem troski o wiernych, o ich głębsze zjednoczenie z Chrystusem i Kościołem w służbie Ewangelii. Warto także wprowadzić w archidiecezji diakonat stały (por. KKS 73).

Należy ożywić działalność Archidiecezjalnej Komisji ds. Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego. Komisja ta powinna troszczyć się o liturgię i formację liturgiczną oraz współpracować z Archidiecezjalną Komisją ds. Muzyki Kościelnej i Archidiecezjalną Komisją Artystyczną.

2. Święte misterium Eucharystii

Sakrament Eucharystii jest darem, jaki Jezus z miłości daje całemu Kościołowi i każdemu chrześcijaninowi (por. SC 1). W Eucharystii jest oddawany Ojcu najwyższy kult. W niej człowiek zostaje uświęcony – doświadcza mocy słowa Bożego i jednoczy się z Chrystusem w Komunii Świętej. Słucha słowa objawiającego wolę Ojca i okazuje Mu posłuszeństwo.

Ze względu na zmieniające się kontekst cywilizacyjny i zwyczaje wiernych warto sprawować Eucharystię niedziel i świąt nakazanych także wieczorem dnia poprzedniego. Trzeba zachować zwyczaj celebrowania w niedziele tzw. sumy. Powinna ona mieć uroczysty charakter, wyrażający się w udziale wiernych świeckich w posługach, śpiewie i asyście. Duże znaczenie ma też Msza Święta z udziałem rodzin, w której uczestniczą rodzice ze swoimi dziećmi. Taką Mszę należy sprawować ze szczególną starannością. Czytania powinni wówczas wykonywać dorośli, nie wolno stosować *Modlitw eucharystycznych w Mszach z udziałem dzieci*, a homilię należy skierować zarówno do dzieci, jak i do dorosłych. Ze względu na jedność wspólnoty parafialnej nie sprawuje się w niedziele Mszy Świętych w małych grupach. Dobrze byłoby, gdyby owocem niedzielnych Eucharystii były spotkania wiernych po zakończeniu celebracji. Msza Święta winna być sprawowana codziennie.

Sprawując Msze z okazji świąt narodowych i obchodów o charakterze społecznym, należy zwracać uwagę, aby w centrum celebracji zawsze znajdowało się misterium Chrystusa. Należy unikać wprowadzania do liturgii elementów stylu i języka wziętych z życia świeckiego. Dotyczy to także dekoracji.

Kapłan wraz ze wspólnotą wiernych powinni mieć głęboką świadomość, że głównym Liturgiem jest Jezus Chrystus i że On zajmuje w Eucharystii pierwsze miejsce. Wszystkie części Mszy Świętej winny podkreślać tę prawdę. Należy zwrócić uwagę na podział tekstów liturgicznych wypowiadanych przez kapłana i wiernych oraz pamiętać o znaczeniu śpiewu liturgicznego i zachowaniu milczenia w odpowiednim czasie. Milczenie powinno być zachowane: przed aktem pokuty, po słowach „módlmy się” przed kolektą, po Ewangelii lub homilii i po Komunii Świętej (por. OWMR 45).

Wprowadzenie do Mszy Świętej nie może przybierać formy katechezy czy długiego pouczenia, ma to być jedynie wtajemniczenie wiernych w daną celebrację, wyrażone w krótkich słowach (por. OWMR 31). Przy zapowiadaniu intencji Mszy Świętych należy zwracać uwagę na zasady poprawności językowej, zwłaszcza na odmianę nazwisk.

W sprawowaniu liturgii słowa trzeba pamiętać, że czytania mszalne i psalm responsoryjny winny być wykonywane przez wiernych świeckich, także w dni powszednie. Psalm responsoryjny jako integralna część tej liturgii ma być śpiewany z ambony. W uroczystych Mszach Świętych, w tym także niedzielnych, wskazane jest stosowanie księgi Ewangeliarza, który wyraźniej niż lekcjonarz podkreśla obecność Chrystusa w Jego słowie.

Homilia jest wyjaśnieniem wybranego aspektu czytań Pisma Świętego lub innego tekstu zawartego w częściach stałych lub własnych Mszy Świętej, z uwzględnieniem misterium dnia lub szczególnych potrzeb wiernych (por. IO 54). Z zasady wygłasza ją przewodniczący zgromadzenia lub jeden z celebransów we Mszy Świętej koncelebrowanej. Powinna być dobrze przygotowana, nie za długa ani zbyt krótka, skierowana do wszystkich obecnych, także do dzieci i ludzi niewykształconych. Homilia winna być głoszona we wszystkich Mszach niedzielnych i świątecznych, także we Mszach sprawowanych wieczorem poprzedniego dnia. Zaleca się ponadto głoszenie homilii w dni powszednie Adwentu, Wielkiego Postu i okresu wielkanocnego, a także w inne dni, gdy wierni liczniej gromadzą się w kościele. Nie można rezygnować z homilii w pierwszej niedzielę miesiąca, gdy przewidziana jest adoracja Najświętszego Sakramentu (por. OWMR 65-66).

Modlitwa powszechna ma być zwięzła. Liczba wezwań nie powinna przekraczać sześciu. Należy pamiętać o sprawach Kościoła, o rządzących państwami, o zbawieniu całego świata, o ludziach doświadczonych trudnościami oraz o miejscowej wspólnocie (por. OWMR 70). Wskazana kolejność jest ważna i należy jej przestrzegać. Wezwania winny być skierowane zawsze do Boga Ojca lub Jezusa Chrystusa, a nigdy do świętych czy błogosławionych. Treść modlitwy wiernych powinna korespondować z tajemnicą dnia, formularzem mszalnym, czytaniem biblijnym i intencją sprawowanej Mszy Świętej.

Zachęca się, aby procesja z darami była integralną częścią każdej uroczystej Mszy Świętej. W procesji powinny być niesione chleb i wino, które wyrażają duchowe ofiary wiernych, a także dary serca ofiarowane dla potrzebujących (por. OWMR 140). Należy odstąpić od przynoszenia darów symbolicznych, które są raczej dekoracją. Składanie ich świadczy o braku zrozumienia, czym są dary ofiarne. Niewłaściwa jest też praktyka składania darów na ołtarzu przez ministrantów jeszcze w czasie trwania modlitwy powszechnej.

Wierni powinni otrzymywać Komunię Świętą z darów konsekrowanych w tej Mszy, w której uczestniczą. Nie należy udzielać wiernym Komunii wyłącznie z tabernakulum.

Modlitwa eucharystyczna wraz z prefacją to główna modlitwa mszalna. Wypada więc zadbać o jej odpowiedni dobór i wykorzystywać możliwości, jakie daje Mszał rzymski.

Należy zachować głęboki szacunek dla Chrystusa Eucharystycznego podczas przyjmowania Komunii Świętej. Warto zatem przypominać wiernym zarówno o odpowiednim wewnętrznym usposobieniu, jak i o zewnętrznej postawie i gestach. Zaleca się procesyjne podchodzenie do Komunii Świętej (zob. OWMR 44, 86 i 160) i przyjmowanie jej w postawie stojącej. Przed przyjęciem Komunii należy wykonać skłon ciała lub przyklęknąć na jedno kolano. Można przyjąć Komunię Świętą w postawie klęczącej. Komunii Świętej udziela się przez podanie Hostii wprost do ust albo na wyciągniętą dłoń. Przyjmujący winien spożyć Ciało Pańskie wobec szafarza. Komunia Święta, ze względu na wymowę znaku, nabiera pełniejszego wyrazu, gdy jest udzielana pod obiema postaciami (zob. OWMR 281). Wierni przystępujący do Komunii Świętej nie mogą sami brać konsekrowanego Chleba ani Kielicha Krwi Pańskiej (zob. OWMR 160). Komunię Świętą można przyjąć drugi raz tego samego dnia tylko wtedy, gdy uczestniczy się w całej Mszy Świętej.

Przy procesyjnym podchodzeniu do Komunii trzeba zwrócić uwagę na osoby z niepełnosprawnościami. Za wskazane należałoby uznać zaproszenie ich blisko ołtarza, aby szafarz Komunii mógł do nich podejść, zanim podejdzie do pozostałych wiernych. Byłby to widzialny znak troski Chrystusa i Kościoła o cierpiących.

Ponieważ ogłoszenia parafialne bywają zbyt obszerne, trzeba przypomnieć, że nie są one integralną, a jedynie dopuszczoną częścią liturgii. Powinny być zatem zwięzłe i dotyczyć tylko spraw najważniejszych. Sposobem przekazania wiernym szerszych informacji może być wydruk, na którym oprócz ogłoszeń parafialnych będą też intencje mszalne na najbliższy tydzień. Druk taki mógłby znajdować się przy wyjściu z kościoła, podobnie jak prasa katolicka. Równoległym rozwiązaniem winna być aktualizowana parafialna strona internetowa.

Ze względu na to, że Msza Święta jest modlitwą samego Chrystusa, który włącza w nią zgromadzony Kościół, nie wypada w czasie celebracji publicznie zanosić modlitw o charakterze prywatnym, np. na zakończenie ogłoszeń polecać zmarłych lub recytować modlitwy nieprzepisane w liturgii.

Warto pamiętać, że w niektóre dni wypada udzielać uroczystego błogosławieństwa. Należy także korzystać z modlitwy nad ludem, szczególnie w okresie Wielkiego Postu (por. Wskazania 2005, 44).

3. Komunia Święta i kult eucharystyczny poza Mszą Świętą

Pragnienie zjednoczenia z Chrystusem powinno przenikać całe życie chrześcijańskie. Owocem tego pragnienia jest przyjmowanie przez wiernych Komunii Świętej poza Mszą Świętą. Należy więc wykazywać dużą troskę duszpasterską o tych, którzy nie mogą uczestniczyć we Mszy Świętej, zwłaszcza niedzielnej, z powodu choroby lub podeszłego wieku. Troska ta wyraża się głównie w zanoszeniu im Komunii Świętej do domów. Z tym też wiąże się konieczność zwiększania liczby nadzwyczajnych szafarzy Komunii Świętej w parafiach.

Trzeba również zatroszczyć się o to, aby wierni mogli codziennie przyjmować Komunię Świętą podczas sprawowanej Eucharystii. Za nieodpowiednie należy uznać takie sytuacje, w których Komunii Świętej udziela się na zakończenie nabożeństwa, a bezpośrednio po nim sprawuje się Mszę Świętą.

Kult Najświętszego Sakramentu winien być ukierunkowany na celebrację Eucharystii i nigdy nie wolno go od niej oddzielać. W większych parafiach warto ustanawiać kaplice wieczystej adoracji. Wypada ponadto,

aby raz w tygodniu albo przynajmniej raz w miesiącu przed wskazaną Mszą Świętą była możliwość adoracji w milczeniu. Adoracja w takiej formie jest zalecana w parafiach podczas wystawienia Najświętszego Sakramentu w pierwszą niedzielę miesiąca.

4. Inne sakramenty i sakramentalia

Sakramenty są formą obecności i działania Chrystusa (por. KKK 1076). Pozostają w gestii Kościoła, gdyż zostały dane dla jego tworzenia i budowania, a Kościół jest miejscem ich udzielania (por. KKK 1118).

Wtajemniczenie chrześcijańskie jest realizowane przez przyjęcie trzech sakramentów: chrztu, bierzmowania i Eucharystii. Należy zachować praktykę udzielania chrztu niemowlętom w pierwszych miesiącach po ich narodzeniu.

Zwyczajnym i pierwszym miejscem formacji dorosłych do sakramentów inicjacji jest Ośrodek Katechumenalny Archidiecezji Lubelskiej. Nie wyklucza to w szczególnych sytuacjach formacji indywidualnej, poza tym ośrodkiem. W obu przypadkach powinna ona zawierać, w miarę możliwości, przewidziane etapy, stopnie i obrzędy katechumenatu. Uprzywilejowanym dniem udzielania sakramentów inicjacji dorosłym jest Wigilia Paschalna.

Jeśli chodzi o chrzest dzieci, to oczywista niemożność wyznania wiary przez przyjmujących sakrament sprawia, że w przygotowaniu należy zwrócić baczną uwagę na wiarę rodziców i chrzestnych. Zgodnie z obrzędem wiarę podczas celebracji chrztu wyznają jedynie rodzice i chrzestni, a wspólnota Kościoła ją potwierdza. Trzeba zatem unikać wspólnotowego wyznania wiary w liturgii chrztu. W sprawowaniu sakramentu należy wykorzystywać chrzcielnicę. Nie może ona pozostawać tradycyjnym, ale nieużywanym elementem wyposażenia kościoła. Dzieci w wieku szkolnym, które nie zostały wcześniej ochrzczone, należy przygotować do sakramentów inicjacji w formie katechumenatu (zob. OWt 306nn).

W przygotowaniu dzieci do pierwszego pełnego udziału w Eucharystii należy zwrócić uwagę nie tylko na katechezę samych dzieci, lecz także na duchowe przygotowanie rodziców. Pierwsza Komunia Święta dzieci, po odpowiednim przygotowaniu i uprzedniej spowiedzi, powinna być

udzielana w czasie niedzielnej Mszy Świętej. Rodzice winni aktywnie uczestniczyć w celebracji mszalnej również poprzez podejmowanie funkcji liturgicznych. Komunia Święta ma być udzielana dzieciom z darów konsekrowanych podczas aktualnie sprawowanej Eucharystii.

Sakrament bierzmowania jest również sakramentem inicjacji i tak winien być postrzegany. Warto zatem, nawiązując do sakramentu chrztu, starać się, aby świadkami sakramentu bierzmowania byli rodzice chrzestni.

W sakramencie pokuty i pojednania wierni otrzymują przebaczenie grzechów i zostaje im przywrócona jedność z Bogiem i Kościołem utracona przez grzech (por. OPk 4). Zaleca się, aby kapłan był obecny w konfesjonale odpowiednio wcześniej przed rozpoczęciem Mszy Świętej. Ponadto, przynajmniej raz w miesiącu należy zapewnić dłuższy czas, w którym będzie możliwe skorzystanie z sakramentu pokuty i pojednania, np. w pierwszy piątek miesiąca. Szafarz sprawujący ten sakrament powinien być ubrany w szaty liturgiczne – albę lub komżę oraz stulę. Zaleca się częstsze sprawowanie sakramentu pokuty i pojednania wielu penitentów z indywidualną spowiedzią i rozgrzeszeniem (zob. OPk 22-30). Szczególnie odpowiedni czas na takie celebracje to Wielki Post, a zwłaszcza rekolekcje i misje parafialne. W większym stopniu ukazany jest wtedy eklezjalny charakter tego sakramentu. Wiernym, zwłaszcza tym, którzy często przystępują do sakramentu pokuty i pojednania, należy wskazywać niesakramentalne formy pokuty, które gładzą grzechy powszednie i pomagają wytrwać w łasce Bożej.

Sakrament namaszczenia chorych jest przede wszystkim znakiem złączenia życia z cierpiącym Chrystusem i umocnienia więzi z Kościołem. Sakrament ten bywa jednak niewłaściwie rozumiany przez wiernych. Z jednej strony zauważa się tendencję do traktowania go jako magicznego sposobu uzdrowienia, z drugiej zaś jako tzw. ostatniego namaszczenia przyjmowanego w godzinie śmierci. Należy zatem w katechezie i przepowiadaniu homilijnym wyjaśniać naturę i skutki tego sakramentu. Trzeba też pamiętać, że sakrament namaszczenia chorych mogą przyjąć jedynie osoby ochrzczone i wierzące, które o to proszą, a „których życie jest zagrożone z powodu choroby lub podeszłego wieku” (SCh 8), oraz dzieci, „jeżeli osiągnęły taki poziom umysłowy, że ten sakrament może im przynieść pokrzepienie” (SCh 12). Nieprzytomnym

można udzielić tego sakramentu, „jeżeli istnieje prawdopodobieństwo, że jako wierzący prosiliby o to, gdyby byli przytomni” (SCh 14). Zaleca się sprawowanie namaszczenia chorych podczas Mszy Świętej w czasie rekolekcji, misji parafialnych oraz z okazji Dnia Chorego. Trzeba wtedy przed udzieleniem sakramentu wyraźnie powiedzieć, kto może go przyjmować. Sakrament namaszczenia chorych należy odróżnić od form modlitw o uzdrowienie. Różnica jest w tym wypadku nie tylko formalna, lecz także istotowa. Namaszczenie chorych jest bowiem sakramentalnym działaniem samego Chrystusa, modlitwy o uzdrowienie zaś są aktami pobożności wierzących.

Sakrament umierających – Wiatyk – jest „szczególnym znakiem uczestnictwa w tajemnicy śmierci Pana i Jego przejścia do Ojca, sprawowanej w Ofierze Mszy Świętej” (SCh 26). Należy wyjaśniać wiernym znaczenie Wiatyku w życiu chrześcijanina i sposób udzielania Go umierającym.

Sakrament święceń, ze względu na jego charakter, winien zajmować szczególne miejsce w świadomości wiernych. Dlatego w tygodniu poprzedzającym święcenia w każdej parafii wypada do modlitwy wiernych dodać intencję modlitewną za kandydatów do święceń. Warto też uroczysto obchodzić jubileusze święceń, również dlatego, że są one okazją do budzenia powołań. Wdzięczność wobec kapłana świętującego jubileusz nie powinna przesłaniać wdzięczności Chrystusowi za dar Jego sakramentalnej obecności w Kościele. W każdej parafii w listopadzie wypada celebrować jedną Mszę Świętą za zmarłych kapłanów archidiecezji lubelskiej.

Sakrament małżeństwa jest obrazem miłości Chrystusa do Kościoła. Znakami tego są sprawowane obrzędy. Celebracja tego sakramentu powinna być starannie przygotowana. Narzeczeni mają brać w niej aktywny udział. Dotyczy to wyboru czytań mszalnych, przygotowania modlitwy wiernych oraz pełnienia funkcji podczas liturgii. Sakrament małżeństwa jest liturgią Kościoła, nie zaś uroczystością prywatną czy rodzinną. Dlatego też podczas celebracji nie wolno wprowadzać zwyczajów niezgodnych z liturgią. Dotyczy to przede wszystkim muzyki i dekoracji. W homilii należy wyraźnie zaznaczyć aspekt sakramentalności małżeństwa. Warto celebrować także jubileusze z odnowieniem przysięg małżeńskich,

szczególnie w dwudziestą piątą i pięćdziesiątą rocznicę małżeństwa. Ze względu na zmieniające się zwyczaje kulturowe należy podkreślić, że celebrowanie sakramentu małżeństwa jest możliwe jedynie w miejscu świętym.

Jeśli chodzi o pogrzeb katolicki, należy w czasie Mszy Świętej unikać okazywania honorów osobom prywatnym, poza ciałem dla mających „urząd liturgiczny albo święcenia, oraz poza honorami należnymi władzom świeckim” (OPg 20). Homilia nie może przybierać formy mowy pogrzebowej, której treścią jest życie zmarłego, lecz ma w świetle wiary wyjaśniać tajemnicę śmierci. Coraz częściej staje się praktyka pogrzebu z urną. W tym kontekście należy podkreślić, że chociaż Kościół nie sprzeciwia się temu, jeśli kremacja ciała nie wynika z motywów przeciwnych chrześcijańskiej wierze, daje jednak pierwszeństwo biblijnemu zwyczajowi grzebania ciał zmarłych. Zwyczaj ten bowiem lepiej wyraża szacunek dla całej osoby ludzkiej, duszy i ciała.

Natura sakramentaliów, m.in. uświęcających różne okoliczności życia, różni się od sakramentów, co należy podkreślać tak w nauczaniu, jak i w celebracji. Przy błogosławieństwach trzeba używać aktualnych tekstów, dostosowując ich formę do warunków celebracji. Błogosławieństwo składa się ze słowa, modlitwy i znaku (por. OBł 22), stąd „zasadniczo nie wolno stosować przy błogosławieniu rzeczy i miejsc samego tylko zewnętrznego znaku, bez uwzględnienia słowa Bożego czy też bez odmówienia jakiejś modlitwy” (OBł 27). Warto opracować księgę liturgiczną, która zawierałaby błogosławieństwa najczęściej stosowane w archidiecezji.

5. Liturgia godzin

Liturgia uświęcenia czasu uświadamia wiernym, że czas, także ich ziemskiej egzystencji, należy do Boga i że w każdych okolicznościach Bóg jest godny uwielbienia i chwały. Uczestnicy tej liturgii stają wraz z Chrystusem przed tronem Bożym w imieniu całego Kościoła, wielbiąc Boga i modląc się za zbawienie całego świata (por. OWLG 15). Ze względu na wagę Liturgii godzin należy zatroszczyć się o jej popularyzację w parafiach, tak w kościołach, jak i w ruchach, wspólnotach oraz rodzinach. W katechezie, w homiliach oraz w biuletynach parafialnych warto ukazywać Liturgię godzin jako modlitwę Chrystusa i Kościoła.

Należy rozważyć przywrócenie w parafiach niesporów niedzielnych, jeżeli przestały być praktykowane, i łączyć je z popołudniową Mszą Świętą. Takie łączenie Liturgii godzin z Mszą Świętą może też być stosowane w ciągu tygodnia, zwłaszcza w tych miesiącach, w których nie ma nabożeństw okresowych. Modlitwa Liturgią godzin jest szczególnie zalecana podczas spotkań ruchów i grup parafialnych.

6. Nabożeństwa

Należy podkreślić wartość pobożności ludowej, która poszerza możliwość uczestnictwa w nabożeństwach osób świeckich i nie stoi w opozycji do liturgii ani jej nie przesłania. Jednakże „pierwszeństwo liturgii nad wszelkimi innymi możliwymi i prawnie uznanymi formami modlitwy chrześcijańskiej musi wejść w świadomość wiernych” (DPL 12). Szczególną wartość ma nabożeństwo różańcowe, polegające na rozważaniu misteriów życia Jezusa i Maryi. Podobnie cenne są nabożeństwa majowe i czerwcowe, które należy tak sprawować, by prowadziły do Eucharystii i z niej wypływały. Godne pochwały są praktyka wspólnotowej modlitwy koronką do Miłosierdzia Bożego oraz nabożeństwa pasyjne, zwłaszcza w okresie Wielkiego Postu. Warto również wprowadzić w parafiach nabożeństwa Drogi Światła w okresie wielkanocnym.

7. Rok liturgiczny

Rok liturgiczny jest przede wszystkim celebracją zbawczego dzieła Jezusa Chrystusa. Z tego też powodu poszczególne misteria życia Zbawiciela są w liturgii wspomniane w ciągu całego roku, którego szczytem jest doroczna celebracja Misterium Paschy Chrystusa (por. KL 102). Należy zwrócić uwagę, że celebracja Misterium Paschy nie ogranicza się jedynie do Niedzieli Zmartwychwstania, ale jest przeżywana już od Niedzieli Palmowej, czyli Męki Pańskiej, głównie zaś w każdym dniu Triduum Paschalnego. Zaleca się sprawowanie Liturgii godzin w Wielki Piątek Męki Pańskiej i w Wielką Sobotę. Wielka Sobota jest dniem celebracji śmierci Chrystusa, głównie poprzez adorację Najświętszego Sakramentu wystawionego w Grobie Pańskim. Należy zatem tak organizować

błogosławieństwo pokarmów, aby nie stało się ono centralnym czy jedynym tematem dnia. Warto wykorzystać to spotkanie do ewangelizacji i wygłosić krótką katechezę o roli Misterium Paschalnego w życiu człowieka oraz o sensie błogosławienia pokarmów. Najważniejszą celebracją Zmartwychwstania Chrystusa jest Wigilia Paschalna, która winna być sprawowana po zapadnięciu zmroku. Czas procesji rezurekcyjnej ustalają duszpasterze, biorąc pod uwagę miejscowe zwyczaje i pożytek wiernych.

Świętowaniem Paschy Chrystusa w rytmie cotygodniowym jest niedziela. Zachęca się wiernych do ponownego odkrycia sensu przykazania kościelnego o świętowaniu niedzieli, zwłaszcza przez udział w Eucharystii i przez odpoczynek w duchu chrześcijańskiej radości i braterstwa. Czas ofiarowany Chrystusowi nigdy nie jest czasem straconym, to raczej czas zyskany po to, aby nadać głęboko ludzki charakter naszym relacjom z innymi i naszemu życiu (por. DD 6-7).

W okresie Wielkiego Postu należy podkreślać jego charakter chrzcielny i pokutny. Dlatego też, szczególnie w przepowiadaniu homilijnym i w katechezie, wyjaśnienie teologii sakramentu chrztu ma prowadzić do świadomego odnowienia przez wiernych przyrzeczeń chrzcielnych podczas Wigilii Paschalnej i uprzedniego skorzystania z sakramentu pokuty i pojednania.

W okresie Adwentu – oprócz niedziel i uroczystości – zaleca się sprawowanie Mszy Świętej roratniej zgodnie z miejscowymi zwyczajami. Natomiast po okresie Narodzenia Pańskiego, kończącym się Niedzielą Chrztu Pańskiego, mimo tradycji pozostawiania dekoracji świątecznych w kościołach i śpiewu kolęd, w liturgii należy stosować zasady odnoszące się do okresu zwykłego.

W okresie zwykłym należy korzystać z możliwości wyboru formularza mszalnego, szczególnie jeśli chodzi o Msze wotywny i w różnych potrzebach. Zachęca się zwłaszcza do celebracji Mszy wotywnych w pierwszy czwartek, pierwszy piątek i pierwszą sobotę miesiąca. Ponadto trzeba pamiętać o kwartalnych dniach modlitw, dniach modlitw o urodzaje oraz innych dniach modlitw – o życie chrześcijańskie rodzin, o ducha pokuty, o powołania kapłańskie i zakonne, za dzieci, młodzież i wychowawców, o dobre urodzaje i za kraje głodujące (por. Instrukcja 1987).

W liturgicznych formach czci oddawanej Najświętszej Maryi Pannie w większym stopniu należy zwrócić uwagę na łączność Jej życia z misterium Chrystusa. W Mszach o Matce Bożej zaleca się stosowanie tekstów liturgicznych ze Zbioru Mszy o Najświętszej Maryi Pannie.

8. Muzyka sakralna

„Wspólnota wiernych ma prawo, aby zwłaszcza w celebracji niedzielnej stale była obecna odpowiednia i prawdziwa muzyka” (RS 57). Tymczasem postępująca sekularyzacja dotyka także liturgii, zwłaszcza muzyki kościelnej.

Przygotowanie muzyki liturgicznej jest wyrazem troski nie tylko o właściwą powagę celebracji, lecz także o jej duchowe owoce, do których należy uświęcenie zarówno szafarzy, jak i wiernych. Troska ta spoczywa przede wszystkim na prezbiterach, którzy winni się przygotowywać do wykonywania śpiewów celebransów, zwłaszcza że mają one pierwszeństwo przed wszystkimi innymi śpiewami.

Należy zwrócić uwagę na sposób i jakość wykonywania psalmu responsoryjnego – od stołu słowa Bożego, przez jednego psalterzystę lub psalterzystkę, śpiewem jednogłosowym. W tym celu należy w każdej parafii wybierać osoby i przygotowywać je do śpiewania psalmu. Ponadto należy kształcić parafialnych kantorów, którzy mogliby pomóc wspólnotom lepiej wykonywać śpiewy zwłaszcza tam, gdzie nie ma organisty. Odpowiednio przygotowany kantor mógłby zająć się doborem pieśni, ich prowadzeniem oraz wyświecaniem tekstów. Kształcenie psalterzystów i kantorów odbywa się w Archidiecezjalnym Studium Organistowskim, dokąd kandydatów kierują księża proboszczowie, bądź też w parafiach pod opieką organisty. Duszpasterze, jeśli trzeba, powinni partycypować w kosztach kształcenia.

Podstawowy zbiór tradycyjnych i nowych pieśni jest zawarty w *Śpiewniku kościelnym* ks. Jana Siedleckiego, zatwierdzonym jako ogólnopolski śpiewnik liturgiczny (wydanie 41. z 2015 r.; por. Instrukcja 2017, 41c). Pieśni takie znajdują się również w innych śpiewnikach zatwierdzonych do użytku w liturgii. Należy nauczać wiernych nowego repertuaru liturgicznego, a sprawowanie liturgii w większej wspólnocie poprzedzać bezpośrednim przygotowaniem całego zgromadzenia do śpiewu.

Chorał gregoriański jest śpiewem liturgii rzymskiej i należy dołożyć starań, aby nadal był wykonywany w kościołach i kaplicach przez zespoły śpiewacze (por. Instrukcja 2017, 8). Wskazane jest nauczanie wiernych prostszych śpiewów gregoriańskich (np. *Missa de Angelis*, *Pater noster*, wybranych śpiewów okresowych).

Należy respektować zakaz wykonywania muzyki świeckiej i piosenek religijnych podczas liturgii (por. Wskazania 2005, 4) oraz odtwarzania muzyki za pomocą urządzeń elektronicznych (por. Instrukcja 2017, 30c). Szczególnie należy zwrócić na to uwagę podczas liturgii Mszy obrzędowych, zwłaszcza ślubnych i pogrzebowych, a także Mszy Świętych z udziałem dzieci, młodzieży i grup duszpasterskich.

W niektórych parafiach funkcjonują miejscowe śpiewniki. Jeśli są w nich nowe utwory, śpiewniki należy przedłożyć Archidiecezjalnej Komisji ds. Muzyki Kościelnej w celu oceny poprawności teologicznej tekstów i poprawności melodii oraz uzyskania zatwierdzenia władzy kościelnej (por. Instrukcja 2017, 41).

Tam, gdzie nie ma scholi liturgicznej bądź chóru, zaleca się założenie takich zespołów. Do prowadzenia zespołu śpiewaczego konieczny jest wybór osoby nie tylko kompetentnej od strony muzycznej i pedagogicznej, lecz także głęboko wierzącej. Należy czuwać nad stałą formacją liturgiczną i religijną członków zespołów śpiewających, tak by mieli oni pełną świadomość uczestnictwa w liturgii oraz roli, jaką w niej odgrywają. Osoby prowadzące schole, także dziecięce i młodzieżowe, zobowiązane są do utrzymywania kontaktu z Archidiecezjalną Komisją ds. Muzyki Kościelnej.

W kościołach, w których są organy piszczałkowe, proboszczowie i rektorzy są zobowiązani do troski o instrumenty i przeprowadzania bieżących konserwacji. Tam, gdzie nie ma organów piszczałkowych, zaleca się zaplanowanie budowy instrumentów. W przypadku prac związanych z organami (zwłaszcza przy nabywaniu i konserwacji) należy konsultować się z Archidiecezjalną Komisją ds. Muzyki Kościelnej, która chętnie udzieli fachowej pomocy.

Osobą odpowiedzialną za muzykę liturgiczną w parafii jest organista, który pracuje pod zwierzchnictwem proboszcza. Należy nieustannie dbać o rozwój kompetencji oraz o formację duchową organistów. Są oni

zobowiązani do uczestnictwa w specjalnych dorocznych rekolekcjach, co księża proboszczowie winni umożliwiać i wspierać. Wskazane jest, aby organiści byli zatrudnieni na podstawie umowy o pracę, ale nie wyklucza się także innych form zatrudnienia. Mogą być im powierzane również dodatkowe obowiązki, jak np. prowadzenie kancelarii parafialnej i cmentarnej. Przed zaangażowaniem, a zwłaszcza przed zatrudnieniem w parafii lub przy kościele rektoralnym nowego organisty, proboszcz (rektor kościoła) zobowiązany jest do przedstawienia kandydata Archidiecezjalnej Komisji ds. Muzyki Kościelnej w celu przeprowadzenia weryfikacji jego kompetencji. Pozytywna opinia komisji jest jednym z warunków jego zatrudnienia. Kandydaci mogą zdobyć wykształcenie muzyczno-liturgiczne w Archidiecezjalnym Studium Organistowskim. Organiści, którzy już pracują, a nie mają pełnego wykształcenia muzycznego i liturgicznego, zobowiązani są do jego uzupełnienia w tymże studium (por. Status 2025).

Osoby prowadzące schole liturgiczne i chóry oraz muzycy gościnnie uczestniczący w liturgii Mszy Świętej (np. z okazji ślubu lub pogrzebu) muszą uzyskać od proboszcza lub rektora kościoła zgodę na czynny udział w liturgii, a oprócz tego od miejscowego organisty akceptację repertuaru i stosować się do decyzji organisty w zakresie używania organów i innych instrumentów.

9. Sztuka kościelna – przestrzeń liturgiczna

Miejscem naturalnym i zarazem godnym sprawowania świętych obrzędów jest kościół, powinien więc być on odpowiednio przystosowany i wyposażony. Planując wystrój kościoła, należy dążyć do szlachetnej prostoty, unikać kiczu i przepychu. Trzeba troszczyć się o właściwy dobór przedmiotów, a także o to, by służyły one pouczeniu wiernych. Należy unikać wieszania banerów oraz dekoracji okolicznościowych, które ze względu na formę lub treść nie powinny znajdować się w przestrzeni sakralnej. Trzeba też zwrócić uwagę na liczbę oraz jakość wizerunków religijnych.

Szczególną przestrzenią w kościele jest prezbiterium. Należy postarać się, aby nie brakowało w nim wydzielonego miejsca przewodniczenia –

nie mogą go zastępować ani ołtarz, ani ambona. Ołtarz winien mieć charakter stały, jasno i trwale wskazujący na Jezusa Chrystusa, który jest żywym kamieniem węgielnym budowli Kościoła. Troska o ołtarz ma obejmować także inne aspekty, w tym dekorację kwiatową, która powinna być umiarkowana i umieszczana nie na mensie ołtarza, lecz obok niego. Szacunek dla słowa Bożego wymaga, by ambona miała charakter stały, a nie była przenośnym pulpitem. Z ambony wykonuje się czytania, psalm responsoryjny, orędzie wielkanocne; wygłasza się homilie oraz podaje intencje modlitwy powszechnej. Wypada ponadto, aby w kościołach parafialnych znajdował się tron słowa Bożego z pięknie przyozdobionym Ewangeliarzem (por. WLM 36).

KATECHIZACJA I EWANGELIZACJA

1. Katechizacja i ewangelizacja w archidiecezji

Katecheza w formie szkolnego nauczania religii w archidiecezji lubelskiej ma bardzo bogatą tradycję. Po usunięciu religii w drugiej połowie XX w. z placówek oświatowych przez władze komunistyczne przystąpiono do organizowania punktów katechetycznych przy parafiach. Następnie – w wyniku przemian ustrojowych – nauka religii powróciła do szkół. Zrodziło to konieczność zaangażowania w dzieło katechizacji znacznie liczniejszego grona osób, zwłaszcza świeckich. W celu ich przygotowania zorganizowano Kolegium Teologiczne Archidiecezji Lubelskiej, które działało w latach 1993–1999 i wykształciło ponad pięciuset katechetów. Po tym okresie osoby pragnące poświęcić się nauczaniu religii zaczęły podejmować studia na Wydziale Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Dodatkowo, w 2017 r. utworzono tam dwuletnie studia podyplomowe, których ukończenie uprawnia do podjęcia nauczania religii we wszystkich typach szkół. Aktualnie w archidiecezji posługuje ponad dziewięciuset katechetów, z których większość stanowią osoby świeckie. Jest to bardzo dobrze przygotowana i wykwalifikowana kadra pedagogiczna. Trzeba jednak zauważyć, że zmniejsza się liczba chętnych do nauczania religii, co wymaga kształcenia i formacji nowych kandydatów.

Katecheza dzieci i młodzieży to nie tylko nauka religii w szkołach, lecz także spotkania w parafiach przygotowujące do sakramentów oraz formacja w ruchach i stowarzyszeniach katolickich. Wielu młodych pragnie pogłębiać swoją wiarę i wiedzę religijną, dlatego organizowane są dla nich olimpiady wiedzy religijnej, konkursy biblijne i tematyczne, a także pielgrzymki oraz rekolekcje. Elementem wspierającym katechizację jest działalność lokalnych mediów katolickich.

W ostatnich latach można zauważyć w archidiecezji niepokojące zmiany. Spotyka się coraz więcej osób obojętnych religijnie, a nawet kontestujących wiarę. Ich przekonania są sprzeczne z nauką głoszoną przez Kościół. Ponieważ ludzie ci lekceważą wartości chrześcijańskie uznawane przez pokolenia, można odnieść wrażenie, że były one dla nich jedynie przejawem lokalnej tradycji, którą odrzucili wraz ze zmianą środowiska życia. Tego typu przemiany rodzą konieczność nieustannej nowej ewangelizacji. Niewystarczające wydają się dotychczasowe formy duszpasterstwa, a za błędne należy uznać bierne oczekiwanie na powrót do Kościoła osób od niego oddalonych czy niewierzących. Tym bardziej należy więc podkreślić wpływ ewangelizacyjny istniejących w archidiecezji licznych wspólnot formacyjnych: Ruchu Światło-Życie, Odnowy w Duchu Świętym, Drogi Neokatechumenalnej, Szkoły Formacji Duchowej, Pallotyńskiej Szkoły Nowej Ewangelizacji, Lubelskiej Szkoły Ewangelizacji „Miriam”, wspólnoty Przyjaciół Oblubieńca, która powstała w Lublinie w 2010 r., a obecnie apostołuje w wielu diecezjach. W ostatnich dziesięcioleciach na terenie archidiecezji prowadzono różnorodne inicjatywy ewangelizacyjne, takie jak: rekolekcje parafialne, rekolekcje zamknięte, ewangelizacje uliczne, wizyty ewangelizacyjne w mieszkaniach, w więzieniach, w domach poprawczych, a także kursy ewangelizacyjne. W latach 2014–2020 został zrealizowany projekt ewangelizacyjny „Źródło”, połączony z peregrynacją kopii Krzyża Trybunalskiego; projekt ten objął wszystkie parafie w archidiecezji.

2. Rodzina miejscem katechezy

Rodzina chrześcijańska jako Kościół domowy jest pierwszym i naturalnym miejscem katechezy. Rodzice okazują odpowiedzialność za formację dzieci przez to, że dają świadectwo swojej wiary i dojrzałej pobożności. Wychowanie chrześcijańskie jest bardziej świadectwem niż działaniem dydaktycznym. Jednak wielu rodziców nie podejmuje tej misji, tłumacząc się różnymi zewnętrznymi trudnościami. Są także tacy, którzy chcieliby katechizować własne dzieci, ale nie mają odpowiednich umiejętności. Brakuje im stosownej wiedzy oraz wystarczającego wsparcia.

Okazją do katechezy nie tylko dzieci i młodzieży, lecz także ich rodziców jest przygotowanie do sakramentów inicjacji chrześcijańskiej. Konieczne jest organizowanie regularnych spotkań dla rodziców równoległe do spotkań dla ich dzieci. Spotkania z rodzicami są bardziej owocne, gdy mają formę warsztatów i celebracji, ponieważ zwiększają zaangażowanie uczestników.

Przez udział w misji Kościoła rodzina staje się aktywnym podmiotem katechezy w swoim środowisku (por. AL 287). Jest „znakiem dla rodzin, które jeszcze nie wierzą, i dla tych rodzin chrześcijańskich, które już nie żyją konsekwentnie wedle otrzymanej wiary” (FC 54). Świadectwo takie wydaje się dziś szczególnie cenne dla dzieci z rodzin niepełnych, a także tych, które we własnych rodzinach nie doświadczyły szczęścia. Rodziny zaangażowane ewangelizacyjnie budują lokalny Kościół. Dzięki nim staje się on szczególnym miejscem kształtowania sumienia, towarzyszenia małżonkom, umacniania ich w powołaniu oraz zachęcania do hojności w przekazywaniu życia (por. AL 222). Dodać należy do tego jeszcze postulat katechezy kształtującej więzi pomiędzy pokoleniami we wspólnotach oraz w grupach małżeńskich i rodzinnych (por. DK 232).

3. Katecheza szkolna

Nad katechizacją w archidiecezji czuwa arcybiskup, dla którego pomocą jest kurialny Wydział ds. Wychowania Katolickiego. Natomiast organizacją katechezy na terenie parafii kieruje proboszcz. Integruje on nauczanie religii w szkole z całym duszpasterstwem parafialnym. Na wniosek proboszcza w placówkach oświatowych zatrudniani są

odpowiednio przygotowani katecheci. Do zadań proboszcza należą m.in.: wspieranie nauczycieli religii, umożliwienie im podnoszenia kwalifikacji, zaopatrzenie ich w potrzebne materiały i środki dydaktyczne. Wyrazem współpracy parafii z katechetami jest podejmowanie wspólnych przedsięwzięć, takich jak: konkursy, festiwale, jasełka, akcje charytatywne, wystawy prac uczniów w parafii.

Problemem, który pojawił się w ostatnim czasie w szkolnym nauczaniu religii, jest znaczny spadek liczby uczestniczących w zajęciach. Zjawisko to widoczne jest zwłaszcza w szkołach średnich, szczególnie w klasach maturalnych. Wydaje się, że istotny wpływ na to ma postawa rodziców, którzy – ponieważ często sami przeżywają kryzys wiary – zgadzają się na rezygnację dzieci z katechezy szkolnej. Nie bez znaczenia jest też zapewne nagłaśnianie w mediach nagannych zachowań niektórych duchownych, co burzy zaufanie młodych do Kościoła. Niewątpliwie na religijność młodych, a więc i ich udział w lekcjach religii, ma wpływ świat wirtualny. Ogrom odnajdywanych tam propozycji sprawia, że młodzieży szkolnej trudno zauważyć wartości oferowane przez Kościół. Istotne znaczenie ma również nastawienie do lekcji religii władz oświatowych różnych szczebli. Należy pamiętać, że szkolna katechizacja przynosi pożytek nie tylko Kościołowi, lecz także całemu społeczeństwu.

Wydaje się, że na powyższe wyzwanie należałoby odpowiedzieć bardziej elastycznym podejściem do programów edukacyjnych oraz słuchaniem młodzieży z należytą uwagą i empatią. Osoby rezygnujące z lekcji religii w większości nie kierują się bowiem nastawieniem antyklerykalnym. Są otwarte na spotkania i rozmowy na temat wartości duchowych i egzystencjalnych (zob. Religia 2025). Należy zatem pozwolić młodzieży „na wniesienie do wspólnoty ich wkładu, dopomagając jej w zrozumieniu nowych wrażliwości i postawieniu sobie nowych pytań” (ChV 65).

4. Szkolnictwo katolickie

Istotne znaczenie dla oddziaływania formacyjnego i katechetycznego mają w archidiecezji katolickie placówki oświatowe. Należą do nich: Szkoła Podstawowa Sióstr Urszulanek Unii Rzymskiej, Szkoła Podstawowa im. św. Wincentego Pallottiego, Katolicka Szkoła Podstawowa

im. św. Jadwigi Królowej, Katolicka Szkoła Podstawowa im. Dominika Savio, XXI Liceum Ogólnokształcące im. św. Stanisława Kostki, Prywatne Katolickie Liceum Ogólnokształcące im. bł. ks. Kazimierza Gostyńskiego, I Katolickie Społeczne Liceum Ogólnokształcące im. św. Brata Alberta Chmielowskiego w Puławach. Wdzięczność należy się wszystkim, którzy w tych placówkach pielęgnują etos katolickiego wychowania i nauczania. Niemale zainteresowanie rodziców tymi szkołami świadczy o wysokiej jakości oferowanej tam edukacji.

Należy zauważyć i docenić również te szkoły, które chociaż formalnie nie używają w swojej nazwie przymiotnika „katolicki”, to poprzez imię patrona lub deklarowany system wartości jawnie odwołują się do chrześcijańskiej inspiracji. Dziedzictwo katolickiej oświaty jest chlubą Kościoła i nie należy skąpić sił oraz środków, aby zostało ono pomnożone w tym pokoleniu i następnych.

5. Katecheza w parafii

Nauczanie religii w szkole ma bardzo duże znaczenie, ale nie zastąpi katechezy parafialnej. Sama katecheza szkolna nie doprowadzi bowiem w wystarczającym stopniu do zaangażowania w życie chrześcijańskie. To parafia jest podstawową przestrzenią katechetyczną, w której w całej pełni mogą rozwinać się poznanie wiary, wychowanie liturgiczne, formacja moralna i postawa modlitewna.

Parafia jest środowiskiem wtajemniczenia chrześcijańskiego. W niej prowadzi się katechezę przygotowującą do przyjęcia sakramentów świętych (chrztu dziecka, spowiedzi i Pierwszej Komunii Świętej, bierzmowania, a także małżeństwa). Katecheza parafialna ma inny charakter niż zajęcia prowadzone w szkole. Bardzo ważny jest aspekt emocjonalny, dlatego podczas spotkań powinna panować atmosfera pełna życzliwości i radości. Należy koncentrować się nie tyle na przekazie wiedzy, ile na elementach ewangelizacyjnych – kształtowaniu osobistej relacji z Bogiem oraz doświadczeniu wspólnoty. Katecheza parafialna wydaje najlepsze owoce, gdy jest prowadzona w małych grupach formacyjnych. Powinny w niej dominować formy i metody biblijne oraz liturgiczne, a także świadectwa życia osób świętych. Wypada też zadbać o to, aby

katecheza dzieci i młodzieży w wieku szkolnym odbywała się w parafii ich zamieszkania, a nie w parafii, na której terenie znajduje się szkoła.

Parafialne przygotowanie do Pierwszej Komunii Świętej powinno rozpocząć się najpóźniej w trzeciej klasie szkoły podstawowej i trwać co najmniej rok. Przyjęcie tego sakramentu odbywa się na zakończenie trzeciej klasy, to znaczy około dziesiątego roku życia dziecka. Można jednak rozważyć przesunięcie tej granicy wiekowej na przynajmniej jeden rok wcześniej.

Warunkiem uczestnictwa w parafialnym przygotowaniu do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej jest uczęszczanie na lekcje religii w szkole oraz złożenie przez rodziców (opiekunów) deklaracji uczestnictwa w przygotowaniu do przyjęcia sakramentów. Ważne, aby przy zgłaszaniu dziecka duszpasterz przeprowadził rozmowę z jego rodzicami i zaprosił ich do wzięcia udziału w spotkaniach, ponieważ zdarza się, że wtedy przychodzą do kościoła rodzice dotąd od niego oddaleni. Parafialna praca z rodzicami ma fundamentalne znaczenie. Należy rozpocząć ją od budowania relacji, a następnie w różnej formie głosić kerygmat oraz prowadzić rozmowy indywidualne i spotkania, które dałyby doświadczenie wspólnoty. Istotne jest, aby sporządzić program formacyjny dla rodziców.

W ramach katechezy parafialnej należy przeprowadzić przynajmniej dziesięć spotkań poświęconych pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej. Dzieci powinny systematycznie uczestniczyć w niedzielnej Mszy Świętej oraz w wybranych nabożeństwach związanych z rokiem liturgicznym. W szczególnych okolicznościach, gdy np. w grupie są dzieci z niepełnośprawnościami, problemami rozwojowymi czy zaniedbane wychowawczo, należy przygotowanie do sakramentów przeprowadzić w sposób indywidualny i roztropnie, unikając rygoryzmu i formalizmu.

Warto zadbać o to, by dzieci pierwszokomunijne ubrane były w ujednolicone stroje, które mają odpowiadać powadze uroczystości, a równocześnie nie koncentrować uwagi na tym, co zewnętrzne. W parafii powinna znajdować się specjalna księga, w której zapisuje się imiona i nazwiska dzieci przystępujących do Pierwszej Komunii Świętej. Po przyjęciu sakramentu następuje roczny etap pogłębienia mistagogicznego, którego zwieńczeniem jest rocznica Pierwszej Komunii Świętej.

Zaleca się, aby w tym okresie dzieci praktykowały zwyczaj odprawienia dziewięciu pierwszych piątków miesiąca.

Sakrament bierzmowania zasadniczo jest udzielany na zakończenie ósmej klasy szkoły podstawowej. Katecheza parafialna przed bierzmowaniem powinna trwać przynajmniej przez jeden rok szkolny i obejmować co najmniej siedem spotkań w małych grupach oraz pięć celebracji. W niektórych parafiach wiek przyjęcia sakramentu bierzmowania bywa przesuwany na czas szkoły ponadpodstawowej, a okres przygotowań wydłużany do dwóch lat. Te parafie, w których uczestnikom stworzono przestrzeń do swobodnego zadawania pytań i dano możliwość budowania relacji, cieszą się konkretnymi owocami nawrócenia młodzieży. Prowadzące do tego formy duszpasterskie to m.in.: dzielenie się słowem Bożym w małych grupach, rówieśnicza integracja, świadectwo innych młodych ludzi. Należy dążyć do utworzenia zespołu animatorów, którzy razem z kapłanem poprowadzą spotkania o charakterze towarzyszenia, świadectwa i przepowiadania kerygmatu, a jednocześnie wykorzystają narzędzia, jakimi są sieci społecznościowe (por. ChV 214). Godną zastosowania propozycją są także wyjazdowe rekolekcje dla kilku połączonych grup przygotowujących się do bierzmowania. W archidiecezji funkcjonuje odpowiedni dla tego etapu program „Woda Żywa”, z którego może skorzystać każda parafia.

Istotnym elementem związanym z przygotowaniem do bierzmowania jest zaproszenie kandydatów do włączenia się w młodzieżowe wspólnoty parafialne. „W ten sposób następuje to niezbędne głoszenie «jednej osoby drugiej osobie», którego nie można zastąpić żadnymi zasobami czy strategią duszpasterską” (ChV 218). Przykładami parafialnego zaangażowania mogą być: działalność charytatywna, wolontariat, troska o wystrój kościoła, pomoc w organizacji wydarzeń o charakterze religijno-kulturalnym, służba liturgiczna, harcerstwo, schola.

6. Szczególne obszary katechezy

Sprawą niezwykle ważną jest umożliwienie wszystkim dorosłym stałej formacji, aby mogli oni pogłębiać swoją wiarę. Wymaga to opracowania i wdrożenia programu katechezy dla dorosłych w parafiach oraz

przygotowania grona ludzi, duchownych i świeckich, którzy wzięliby odpowiedzialność za taką posługę w Kościele lokalnym. Przykładem najnowszej inicjatywy w tym zakresie pozostają biblijne katechezy *Dekalog w świetle Ewangelii*. Katechezy te są skierowane do wszystkich zainteresowanych, nie tylko do członków wspólnot i grup, lecz także do szerokiego grona osób, które pragną pogłębić swoją wiarę i przekazywać ją innym.

Postulat katechezy dorosłych domaga się także ukierunkowania specjalistycznego. Należy zwrócić szczególną uwagę na ludzi starszych, którzy potrzebują katechezy o nadziei. Osobom starszym, o wierze ugruntowanej i głębokiej, taka katecheza pomoże ukształtować postawę dziękczynienia i ufne oczekiwanie. Dla innych, przeżywających trudności w wierze i rzadko okazujących ją w praktyce, katecheza ta stanie się przestrzenią nowego doświadczenia religijnego. Tym, którzy są głęboko zranieni na duszy i cierpią fizycznie, pomoże ona w czasie utrapień prosić o pomoc, przebaczać i zachowywać wewnętrzny pokój (por. DOK 187; DK 267).

Osoby z poważnymi niepełnosprawnościami fizycznymi, sensorycznymi, intelektualnymi lub innymi dysfunkcjami są wyjątkowo umiłowane przez Chrystusa, a „każda osoba, jakkolwiek byłaby ograniczona, jest zdolna do wzrostu w świętości” (DOK 189). Dlatego „osoby z niepełnosprawnością są wezwane do pełni życia sakramentalnego” (DK 272). Katecheza tej kategorii osób prowadzona jest w szkołach specjalnych, wymaga ona przygotowania odpowiednich materiałów dydaktycznych.

Zmiany społeczne zrodziły konieczność podejmowania katechezy imigrantów. Lokalny Kościół poprzez nauczanie, liturgię i sprawowanie sakramentów winien towarzyszyć im w rozwoju wiary i w formacji. Trzeba przy tym pamiętać o poszanowaniu ich tożsamości kulturowej i narodowej (por. DK 273-278).

Katecheza osób zmarginalizowanych, skazanych na wykluczenie lub wykluczonych, przewlekłe chorych, więźniów, osób w kryzysie bezdomności, zniewolonych nałogami i uzależnieniami winna być dostosowana do ich potrzeb i przybierać odpowiedni kształt. Ma być przede wszystkim głoszeniem Chrystusowego zbawienia, rozumianego jako przebaczenie i uwolnienie (por. DK 282).

7. Koordynacja działań ewangelizacyjnych

Ewangelizacja to stała misja Kościoła, ukierunkowana na rozwój duchowy ochrzczonych, ale nieżyjących zgodnie z wymogami chrztu świętego, oraz tych, którzy nie znają Jezusa albo Go odrzucają (por. EG 14).

Dla realizacji celów ewangelizacyjnych winna zostać utworzona archidiecezjalna szkoła ewangelizatorów (animatorów), której powołanie wydaje się szczególnie istotne. Jej absolwenci byłiby ustanawiani katechistami, zgodnie z decyzją papieża Franciszka, przywracającą tę posługę w Kościele (por. AM).

Aby skuteczniej prowadzić misję ewangelizacyjną, należy tworzyć ośrodki, których celem byłaby koordynacja działań parafii, wspólnot, ruchów oraz duszpasterstw specjalistycznych. Taką misję może pełnić wybrana parafia w dekanacie lub w rejonie. Ośrodek byłby przestrzenią do zaangażowania ludzi świeckich odkrywających powołanie do ewangelizacji. Może służyć pomocą w przygotowywaniu kandydatów do bierzmowania, również z kilku parafii jednocześnie.

Przedstawienie oferty ewangelizacyjnej, a następnie jej realizacja na terenie parafii, dekanatu i archidiecezji domagają się usprawnienia przepływu informacji. Dobrze byłoby w tym celu założyć archidiecezjalną platformę internetową, jak również rozsyłać newsletter z propozycjami wydarzeń ewangelizacyjnych. Bardzo potrzebna jest wymiana informacji pomiędzy duszpasterzami, katechetami, wspólnotami ewangelizującymi, seminarium duchownym i innymi środowiskami archidiecezji związanymi z dziełem nowej ewangelizacji. Koordynacją przepływu informacji i porządkowaniem działań powinien zajmować się Zespół ds. Nowej Ewangelizacji.

8. Formacja ewangelizatorów i katechetów

Skuteczna ewangelizacja zakłada przebudzenie ewangelizacyjne odpowiedzialnych za parafie i wspólnoty, a więc prezbiterów, katechetów świeckich i osób życia konsekrowanego. Konieczne jest doświadczenie bycia zewangelizowanym, co może się dokonać dzięki wysłuchaniu i osobistemu przyjęciu kerygmatu o zbawieniu w Jezusie Chrystusie oraz stałej trosce o własną formację. „Jezus pragnie ewangelizatorów

głoszących Dobrą Nowinę nie tylko słowem, ale przede wszystkim życiem przemienionym obecnością Bożą” (EG 259). Należy zatem nieustannie kształtować w sobie ewangeliczne serce. Sprawdzoną metodą są kursy organizowane przez Szkoły Nowej Ewangelizacji. Można również w tym celu wykorzystać już istniejące formuły w postaci Duszpasterskich Wykładów Akademickich czy rekolekcji kapłańskich.

W stałej formacji ewangelizatorów i katechetów warto zadbać o to, aby było w niej jak najwięcej elementów praktycznych – warsztatów i szkoleń na temat m.in. komunikacji, zarządzania kapitałem ludzkim, obsługi mediów społecznościowych. Wśród formatorów istnieje duże zapotrzebowanie na szkolenia z zakresu metod ewangelizacyjnych.

Należy podkreślić potrzebę rozwijania ducha ewangelizacji w osobach odpowiedzialnych za przekaz wiary zgodny z charyzmatem wspólnoty. Wydaje się konieczne, aby księża i świeccy katecheci uczestniczyli w życiu wspólnot ewangelizacyjnych nie tylko jako opiekunowie i formatorzy, lecz także jako osoby formowane. Dzięki temu będą zarówno głosicielami słowa, jak i jego słuchaczami, utrzymującymi ze sobą więzi chrześcijańskiego braterstwa. Owocem tego rodzaju zaangażowania może być skuteczne, wspólnotowe ewangelizowanie; z duszpasterzem będą wtedy współpracować wierni świeccy, których ten dobrze poznał, przygotował i obdarzył zaufaniem.

W formacji katechetów w parafii bardzo ważną rolę odgrywają kapłani, którzy jako katecheci katechetów mają ich pobudzać do pracy i wspierać (por. DOK 225; DKP 125). Inspiratorem i koordynatorem odpowiednich działań jest proboszcz. To on ma obowiązek „wzbudzać powołania do posługi katechetycznej wśród osób świeckich oraz okazywać uznanie tym osobom, które tej posługi się podejmują” (DKP 140).

Wydział ds. Wychowania Katolickiego w formacji katechetów uwzględnia: formację podstawową (odbywaną w ramach studiów magisterskich lub podyplomowych), formację ciągłą (permanentną), formację o charakterze specjalistycznym. Ponadto katecheci powinni stale podnosić swoje kwalifikacje poprzez uczestnictwo w spotkaniach katechetycznych, rekolekcjach zamkniętych, sympozjach i konferencjach metodycznych oraz szkoleniach pedagogiczno-katechetycznych.

„Ponieważ katecheci mają być formowani do ewangelizacji we współczesnym świecie, konieczne jest harmonijne łączenie dbałości o osoby i prawdy wiary, rozwoju osobistego i wymiaru wspólnotowego, troski o duchowość i zaangażowania na rzecz wspólnego dobra” (DK 135). W formacji katechetów ważną rolę odgrywają przeżywane przez nich rekolekcje. Trzeba więc zadbać o ich właściwy poziom – zapraszać prelegentów, którzy przekazywaliby treści oparte na słowie Bożym i zawsze głosili kerygmat. Warto też zastanowić się, czy nie zmienić zasad uczestnictwa w ćwiczeniach rekolekcyjnych, dając katechetom możliwość wyboru pomiędzy rekolekcjami organizowanymi dla nich w archidiecezji, a innymi tego typu spotkaniami formacyjnymi proponowanymi w całej Polsce.

MŁODZIEŻ PRZYSZŁOŚCIĄ KOŚCIOŁA

1. Dziedzictwo duszpasterstwa młodzieży w archidiecezji lubelskiej

Trudna sytuacja Kościoła w Polsce w drugiej połowie XX w. negatywnie wpłynęła na duszpasterstwo młodzieży. Antykościelna polityka reżimu komunistycznego uniemożliwiała prowadzenie swobodnej pracy formacyjnej i tworzenie odpowiednich struktur organizacyjnych. Pomimo tych ograniczeń wiele młodych osób wzrastało i dojrzewało we wspólnocie Kościoła dzięki ogromnemu zaangażowaniu księży i siostr zakonnych, którzy uczyli katechezy i animowali grupy formacyjne, a także dzięki wysiłkowi rodzin, które dzieciom przekazywały wiarę. Duszpasterstwo młodzieży opierało się przede wszystkim na nieformalnych wspólnotach działających w parafiach. Niezwykle cenne i odpowiadające wskazaniom II Soboru Watykańskiego było powstanie Ruchu Światło-Życie. Jego założyciel sługa Boży ks. Franciszek Blachnicki był związany z Lublinem przez pracę akademicką na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim oraz inicjatywy formacyjne podejmowane w ośrodku na lubelskim Sławinku.

Przełom ustrojowy w 1989 r. przyniósł nowe możliwości. Kościół uzyskał prawo do normalnej i uporządkowanej pod względem formalnym obecności w życiu społecznym. Dzięki temu osobowość prawną mogły uzyskać wspólnoty i instytucje zaangażowane w duszpasterstwo osób młodych. Reaktywowane zostało Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży. Do Związku Harcerstwa Polskiego powrócili kapelani. Powstały organizacje harcerskie kształtujące swoją tożsamość w oparciu o duchowość chrześcijańską: Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej i Stowarzyszenie Harcerstwa Katolickiego „Zawisza”. W Lublinie przy kościele pw. Świętego Ducha erygowano Centrum Duszpasterstwa Młodzieży (dalej: CDM), z którego później wyłoniło się Stowarzyszenie „Centrum Wolontariatu”. Rozwijały się duszpasterstwa akademickie.

Oryginalną lubelską inicjatywą, bardzo skuteczną pod względem wychowawczym oraz formacyjnym, była i jest działalność Fundacji Szczęśliwe Dzieciństwo, która prowadzi Akademię Młodzieżową. Nie bez znaczenia dla rozwoju duszpasterstwa młodzieży były impulsy przychodzące z Kościoła powszechnego, a konkretnie – zainicjowane przez św. Jana Pawła II dzieło Światowych Dni Młodzieży oraz spotkania młodych organizowane przez Wspólnotę z Taizé. Ich owocami są archidiecezjalne obchody Dnia Młodzieży, a także Święto Młodych, które po kilkunastoletniej przerwie odrodziło się w formule Spotkania Młodych Archidiecezji Lubelskiej. Należy odnotować także inicjatywę spotkań organizowanych w Pliszczynie przez księży sercanów – Sercańskie Dni Młodych. W ostatnich latach z powodzeniem rozwija się archidiecezjalne duszpasterstwo Liturgicznej Służby Ołtarza. Znaczące jest również zaangażowanie młodych w dzieło głoszenia Dobrej Nowiny, zwłaszcza w ramach powstających szkół nowej ewangelizacji.

Chlubne karty duszpasterstwa młodzieży w archidiecezji nie zapobiegają powstawaniu różnego rodzaju kryzysów. Również Kościół w Lublinie doświadcza gwałtownej laicyzacji najmłodszego pokolenia. Pomimo tego jest wielu młodych, którzy pozostają w strukturach duszpasterskich i pragną autentycznie wzrastać w wierze.

2. Aktualne wyzwania w duszpasterstwie młodzieży

Wedle wielu świadectw i badań ludzie młodzi są obecnie najbardziej laicyzującą się grupą społeczną. Narasta tendencja do rezygnowania z praktyk religijnych oraz z lekcji religii w szkole. Zauważa się zjawisko tzw. apateizmu, czyli utraty zainteresowania jakąkolwiek problematyką związaną z wiarą w Boga. Pluralizm światopoglądowy, w którym mogą współistnieć wykluczające się wizje rzeczywistości, nie jest dla współczesnego młodego pokolenia doświadczeniem poznawczo i duchowo uciążliwym. Jest faktem akceptowanym w życiu społecznym, a nawet znakiem ładu opartego na tolerancji. Logicznie spójny obraz świata przestaje być wartością, która nadaje sens podejmowanym wysiłkom intelektualnym. Edukacja ma raczej walor praktyczny, związany z przygotowaniem do konsumpcyjnego stylu życia. Znaczący wpływ na mentalność młodzieży mają idee głoszące, że koncepcja człowieka, relacje międzynosobowe i ogólna wizja rzeczywistości nie są owocami obiektywnego poznania, lecz stanowią zbiór subiektywnych opinii.

Niezwykle istotną rolę w życiu młodych ludzi odgrywają media elektroniczne i społecznościowe. Przestrzeń wirtualna jest środowiskiem, w którym młodzież dowiaduje się o wielu ważkich egzystencjalnie zagadnieniach i wartościach. Obniża się wiek inicjacji seksualnej, a zarazem postępuje mediatyzacja relacji międzynosobowych, czego owocem jest traktowanie więzi międzyludzkich w sposób powierzchowny i niedojrzały. Pochodnymi tych tendencji są: pogłębiający się indywidualizm, osamotnienie i nieradzenie sobie z życiowymi problemami, co znajduje wyraz w danych statystycznych ujawniających nasilenie stanów depresyjnych wśród młodzieży.

Wiele osób nosi w sobie obraz wspólnoty wierzących ukształtowany przez przekaz medialny, w którym mogą dominować informacje o skandalach i niegodnych zachowaniach ludzi Kościoła. W mentalności młodzieży zakorzenia się uproszczona wizja rzeczywistości, w której świat wolny od religii jest światem gwarantującym pełną ekspresję humanistycznych wartości, natomiast wspólnoty religijne są z natury antywolnościowe i antypersonalistyczne. Z tej racji młodzi chętniej włączają się w te inicjatywy charytatywne i coraz popularniejsze działania proekologiczne, które nie są naznaczone związkami z Kościołem.

Skądinąd to zaangażowanie świadczy o ich wrażliwości na potrzeby osób wykluczonych i ludzką biedę.

Mimo wielu niepokojących zjawisk, które zdają się dominować w środowisku ludzi młodych, należy pamiętać, że w Kościele nie brakuje młodzieży niepoddającej się dominującym trendom. Wbrew przeciwnościom ludzie ci kroczą drogą ewangelicznego rozwoju duchowego i angażują się w życie wspólnoty wierzących. Zazwyczaj są oni członkami młodzieżowych wspólnot i ruchów formacyjnych (zob. Młodzież 2022).

W rozeznawaniu współczesnych wyzwań stojących przed duszpasterstwem młodzieży nie należy opierać się jedynie na opisach socjologicznych i opiniach medialnych autorytetów. Bez lekceważenia konkretnych danych należy ostateczną ocenę sytuacji wyprowadzać z modlitwy i posłuszeństwa Duchowi Świętemu. „Dla Boga nie ma osoby, która byłaby stracona. Za sprawą osobistego spotkania z Nim, zawsze jest możliwe rozpoczęcie na nowo. Żaden młody człowiek nie jest poza zasięgiem łaski i miłosierdzia Bożego” (Orędzie 2021).

Struktury i narzędzia duszpasterskie przeznaczone dla młodych w Kościele powinny podlegać ewaluacji, ale cel pracy ma pozostać niezmienny. Chodzi o takie uformowanie młodego człowieka, by mógł on dokonać osobistego wyboru Boga, objawiającego się w swoim Synu Jezusie Chrystusie jako miłość, który zbawia i obdarza pełnią życia przez dar Ducha Świętego (por. ChV 111-133). Stąd duszpasterstwo młodzieży musi być zorientowane na przekaz kerygmatu, aby prowadziło do fundamentalnego doświadczenia wiary. Stale aktualne pozostaje zatem pytanie, które pewien bogaty młodzieniec zadał Chrystusowi: „Co mam czynić, aby osiągnąć życie wieczne?” (Mk 10,17). Rozmowa, która się wtedy zrodziła, ma ogromny potencjał ewangelizacyjny także dzisiaj.

Pomoc młodym w odkrywaniu Boga i tego, co życiowo najważniejsze, powinna mieć wymiar praktyczny. Wyraża się on zwłaszcza w towarzyszeniu młodzieży przez ofiarowanie jej wystarczającej ilości czasu, w tym przeznaczonego na spotkania o bardziej indywidualnym charakterze. Duże znaczenie ma też ułatwienie młodym ludziom działania, ilekroć chcą oni osobiście zaangażować się i zareagować na jakiekolwiek cierpienie czy niesprawiedliwość. Wartość ewangelizacyjną mają wszelkie dobrze zorganizowane inicjatywy wolontariackie, szczególnie te, które

są adresowane do ludzi zmarginalizowanych lub wyrażają troskę o środowisko naturalne.

Zaangażowanie młodych w działalność Archidiecezjalnego Studia Medialnego *Vide* i innych podobnych przedsięwzięć służy wyzwaniu ich kreatywności oraz integrowaniu z Kościołem. Wydaje się, że w archidiecezji potrzebne są systematyczne szkolenia duszpasterzy i liderów wspólnot, podnoszące ich kompetencje w zakresie komunikacji z młodzieżą i oddziaływań wychowawczych na tę grupę społeczną.

3. Duszpasterstwo młodzieży priorytetem w życiu parafii

Ukierunkowanie duszpasterstwa na pracę z młodzieżą i dla młodzieży jest konieczne w każdej parafii. Dotyczy to także tych obszarów archidiecezji, które się wyludniają. Cenne są wszystkie sposoby nawiązywania więzi z młodymi ludźmi, ale przygotowanie do bierzmowania wciąż pozostaje uprzywilejowaną szansą duszpasterską. Nie ma bowiem parafii, w których nie byłby sprawowany sakrament bierzmowania. Warunkiem dobrego wykorzystania przygotowań do tego sakramentu jest właściwy dobór sposobów i czasu przygotowania, stawianych wymagań oraz wieku kandydatów. Są parafie, w których przygotowanie do bierzmowania staje się początkiem wyraźnie ewangelicznego życia młodych ludzi. Zazwyczaj dzieje się tak, gdy owo przygotowanie jest ukierunkowane kerygmatycznie, opiera się na spotkaniach w małych grupach i na zaangażowaniu innych młodych. Wyzwaniem pozostają kompetencje animatorskie samych duszpasterzy oraz ich młodych współpracowników.

Obok problematyki związanej z bierzmowaniem kluczowa dla duszpasterstwa młodzieży w parafiach pozostaje formacja w małych wspólnotach. Ruchy i stowarzyszenia działające na terenie archidiecezji są gotowe pomóc w ich rozwijaniu i zakładaniu nowych. Jednakże nie będzie to możliwe bez wytrwałej i długofalowej współpracy z duszpasterzami w parafiach.

Duszpasterstwo młodzieży nie rozwinie się bez odpowiedniej infrastruktury lokalowej, co w większości parafii nie jest poważnym problemem. Niemniej potrzebny jest klimat zaufania i odpowiedzialności w korzystaniu z pomieszczeń parafialnych. Istotnym wyzwaniem jest

opracowanie systemowego mechanizmu finansowania duszpasterstwa. W tym zakresie sama młodzież potrafi wyjść z inicjatywą – potrzebuje jedynie otwartości i życzliwego wsparcia ze strony duszpasterzy.

Parafia wciąż pozostaje podstawową wspólnotą, w której dokonuje się chrześcijańskie wtajemniczenie. Jest środowiskiem przekazu i wzrastania w wierze. Temu celowi służyć mogą zarówno dobrze przygotowane homilie, zwłaszcza sprofilowane kerygmatycznie, jak i różne formy aktywności angażujące młodzież, takie jak: pielgrzymki, chór, sport i inne. Misja ewangelizacyjna parafii w obliczu szybko postępującej laicyzacji młodego pokolenia staje się szczególnie ważna. Bez wątplenia w każdej wspólnocie parafialnej są osoby świeckie, które rozumiejąc palącą potrzebę duszpasterskiej troski o młodzież, potrafią z zaangażowaniem i ofiarnością włączyć się w pracę na rzecz młodego pokolenia.

Biorąc pod uwagę powyższe przesłanki, należy uporządkować sposób przygotowania do sakramentu bierzmowania oraz zaproponować ofertę dla młodych po bierzmowaniu. Jakość parafialnego duszpasterstwa młodzieży winna być efektywnie weryfikowana podczas wizytacji dziekańskich i biskupich. Ze względu na możliwe trudności występujące w małych parafiach, np. związane z wiekiem czy stanem zdrowia proboszczów, wskazane jest ukierunkowanie wybranych parafii w dekanacie na pracę duszpasterską z młodymi. Koordynacja międzyparafialnej współpracy powierzona będzie dekanalnemu duszpasterzowi młodzieży.

4. Duszpasterstwo młodzieży na szczęblu ponadparafialnym

Wiara młodych ludzi wzmacnia się, gdy jest przeżywana także we wspólnocie przekraczającej ramy grupy parafialnej. Wspólne celebracje i zaangażowanie na rzecz innych są odbierane jako doświadczenia budujące mocniejszą więź z Kościołem. Osobami odpowiedzialnymi za ponadparafialny wymiar duszpasterstwa młodzieży są duszpasterze dekanalni oraz przedstawiciele samych młodych. Należy również pamiętać, że swoje ponadparafialne struktury ma duszpasterstwo Liturgicznej Służby Ołtarza czy Ruch Światło-Życie. Zazwyczaj osoby podejmujące rozmaite zadania na tym szczęblu czynią to z oddaniem i poświęceniem. Pomimo

tego nie zawsze przynosi to oczekiwane efekty. Przyczynami takiego stanu rzeczy są: niejasność zadań oraz kompetencji powierzonych wyznaczonym duszpasterzom i jednocześnie przeciążenie ich wieloma obowiązkami; nikła wola współpracy i zaangażowania ze strony pozostałych kapłanów w dekanacie czy rejonie; nakładanie się terminów wydarzeń parafialnych, archidiecezjalnych i innych, co świadczy o niedoskonałościach w komunikacji pomiędzy instytucjami centralnymi a lokalnymi; trudności z finansowaniem międzyparafialnych projektów duszpasterskich. Przewyciężenie tego impasu będzie możliwe wtedy, gdy praca z młodymi stanie się priorytetowa na wszystkich poziomach duszpasterstwa w archidiecezji.

Tworząc duszpasterstwo ponadparafialne, należy tak przemyśleć zakres odpowiedzialności kapłanów, aby był on wyważony i możliwy do pogodzenia z innymi zadaniami. Koordynacji wymagają zwłaszcza: uczestnictwo w Spotkaniu Młodych Archidiecezji Lubelskiej, uczestnictwo w diecezjalnych obchodach Światowego Dnia Młodzieży, organizacja dekanalnych (rejonowych) spotkań dla kandydatów do bierzmowania. Struktury Centrum Duszpasterstwa Młodzieży winny być lepiej wykorzystane w celu ewaluacji i harmonijnego planowania propozycji duszpasterskich w dekanatach. Wskazane jest umiejscowienie wydarzeń ponadparafialnych w systemie finansowania duszpasterstwa młodzieży.

Rola duszpasterstwa młodzieży w dekanatach winna mieć odzwierciedlenie w odpowiednich nominacjach personalnych w archidiecezji. Uprzywilejowane traktowanie projektów pastoralnych dotyczących młodych ludzi należy wpisać w obszar odpowiedzialności księży dziekanów.

5. Centrum Duszpasterstwa Młodzieży

Centrum Duszpasterstwa Młodzieży Archidiecezji Lubelskiej na podstawie zatwierdzonego statutu koordynuje pracę duszpasterską z młodymi ludźmi w archidiecezji. Prezes CDM ma status archidiecezjalnego duszpasterza młodzieży. Główne zadania CDM to: animowanie pracy Archidiecezjalnej Rady Młodych i Rady Duszpasterstwa Młodzieży, organizacja uczestnictwa w Światowych Dniach Młodzieży na szczeblu archidiecezjalnym i ogólnokościelnym, integrowanie środowisk

duszpasterstwa młodych – zwłaszcza w odniesieniu do ruchów i stowarzyszeń formacyjnych, organizowanie Spotkania Młodych Archidiecezji Lubelskiej, planowanie i ewaluacja strategii duszpasterstwa młodzieży w porozumieniu z Wydziałem ds. Wychowania Katolickiego, wspieranie merytoryczne i motywacyjne kapłanów zaangażowanych w pracę z młodymi. Z powodu mniejszego zainteresowania pielgrzymką maturzystów na Jasną Górę potrzebne są nowe propozycje duszpasterskie adresowane do absolwentów szkół średnich.

Obecnie kluczowym wyzwaniem jest zbudowanie dobrych mechanizmów komunikacji pomiędzy CDM a środowiskami, z którymi ono współpracuje. Potrzeba ta przynagla do tworzenia relacji wpływających z bezpośrednich spotkań. Nieodzowne jest dziś profesjonalne posługiwanie się mediami społecznościowymi, jednak nie mogą one zastąpić osobistych więzi, gdyż to na nich winny się opierać wszystkie dzieła, w jakich uczestniczy CDM. Postawy i trendy charakteryzujące młodzież cechuje duża zmienność. Gremia doradcze związane z funkcjonowaniem CDM winny na owe zmiany reagować w taki sposób, aby dotrzymywać im kroku. Intensywność relacji z kapłanami ma służyć wzrostowi frekwencji młodych na spotkaniach archidiecezjalnych.

Poprawiająca się infrastruktura duszpasterstwa młodzieży stanowi szansę dla nowych inicjatyw w pracy z młodymi. Przed CDM pojawi się zadanie tworzenia i inspirowania kolejnych projektów duszpasterskich wykorzystujących owo zaplecze.

6. Ruchy i stowarzyszenia formacyjne w służbie wiary młodych

Praca formacyjna z młodymi podejmowana w ramach różnych ruchów i stowarzyszeń przynosi najlepsze i trwałe owoce. Ich miarą jest zaangażowanie młodych w życie wspólnoty oraz rodzące się nowe powołania do służby w Kościele. Wartościami tej formy duszpasterstwa są dopracowana strona merytoryczna oraz systematyczność. Konieczne jest rozwijanie stosowanych metod. Aktualnie ważne jest ewangelizacyjne profilowanie duszpasterstwa. Ponadto należy dopilnować, by nad pracą w ruchach

i stowarzyszeniach nie ciążyła tendencja do przesadnej koncentracji na strukturach, kosztem wtajemniczania w życie Kościoła.

Wiele zależy od kompetencji kapłanów angażujących się w pracę z młodymi. Oprócz ogólnego przygotowania katechetycznego potrzebna jest dobra znajomość specyfiki poszczególnych wspólnot. Istotne pozostają wielkoduszność i autentyczna miłość pasterska kapłanów kierowanych do pracy z młodzieżą. Nie do przecenienia jest wiarygodność każdego księdza, który świadectwem swojego prawego życia przyczynia się do ugruntowania wiary, nadziei i miłości u młodych ludzi, tak bardzo wrażliwych na prawdę. Jeśli duchowny wyraźnie promieniuje tymi cechami, to jego praca przynosi obfite owoce, a struktury ruchu czy stowarzyszenia służą budowaniu więzi z Chrystusem i Kościołem.

Dobre poznanie specyfiki poszczególnych dróg formacyjnych winno się dokonać już na etapie kształcenia seminaryjnego. Ważne pozostaje budowanie relacji alumnów z młodzieżą. W tym celu należy akcentować jakość duszpasterskiego zaangażowania seminarzystów. Wskazane jest, aby alumni możliwie szeroko towarzyszyli w pracy doświadczonym duszpasterzom młodzieży. Ponadto cenne wydaje się wzbogacanie formacji pastoralnej w seminarium o umiejętności i kompetencje związane z pracą zespołową.

Ruchy i stowarzyszenia formacyjne mogą i powinny uczestniczyć w przygotowaniu animatorów do pracy w parafiach poprzez dzielenie się własnymi praktykami, doświadczeniem i wiedzą. Warto także zaprojektować sposób doceniania i nagradzania młodzieżowych liderów, którzy w skali archidiecezji wyróżniają się szczególnym zaangażowaniem.

7. Duszpasterstwa akademickie

Lublin jest znaczącym ośrodkiem akademickim. Z tego powodu w obszarze duszpasterstwa młodzieży nie może zabraknąć uwagi poświęconej studentom. Wprawdzie coraz mniej z nich interesuje się formacją religijną w trakcie studiów, ale ogólna liczba studiujących jest wielka, co dla duszpasterzy jest i szansą, i trudnym wyzwaniem.

Należy docenić intensywną pracę podejmowaną przez księży jezuitów przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II, duszpasterstwo

„Łukasz” przy Uniwersytecie Medycznym, duszpasterstwa akademickie przy pozostałych lubelskich uczelniach, a także działania duszpasterskie ojców dominikanów. Została wszakże podjęta próba reorganizacji duszpasterstwa akademickiego, której ideą przewodnią było odejście od rozczłonkowania duszpasterstwa na poszczególne uczelnie i stworzenie jednego, silnego ośrodka duszpasterskiego. Rozpoczęte działania czekają na finalizację – przeznaczenie na ten cel jednego z kościołów rektoralnych lubelskiego śródmieścia. To posunięcie nie oznacza likwidacji dobrze działających ośrodków duszpasterstwa akademickiego, lecz umożliwienie bardziej efektywnego zaangażowania kapłanów oraz lepszego wykorzystania środków finansowych.

Duszpasterstwo młodzieży studiującej wymaga wnikliwej obserwacji zachodzących procesów społecznych. Te zaś nacechowane są szybkim tempem zmian i małą przewidywalnością ich skutków. Stałymi celami pracy duszpasterskiej wśród studentów są: troska o dojrzałą syntezę rozumu i wiary; budowanie spójnej wizji rzeczywistości, której fundamentem jest więź z Bogiem; odkrywanie życiowego powołania; kształtowanie postawy odpowiedzialnego uczestnictwa w życiu Kościoła i społeczeństwa. Kapłani, którzy są kierowani do duszpasterstwa akademickiego, winni mieć możliwość długofalowego zaangażowania, tak aby ich praca była oparta na dogłębnym rozeznaniu i dawała możliwość systematycznego realizowania zaplanowanej strategii.

8. Diecezjalny system finansowania duszpasterstwa młodzieży

Duszpasterstwo, zwłaszcza młodzieżowe, związane jest z kosztami. Udział młodych ludzi w finansowaniu przedsięwzięć formacyjnych z ich własnych środków jest możliwy tylko w niewielkim zakresie. Nie oznacza to, że wszystko musi być fundowane. Wspólne pozyskiwanie środków ma dla grup wartość integracyjną, kształtuje odpowiedzialność i twórcze podejście. Priorytetowe traktowanie duszpasterstwa młodzieży powinno znaleźć swój wyraz w gotowości pozyskiwania i przeznaczania na ten cel odpowiednich środków finansowych na wszystkich poziomach posługi w archidiecezji. Należy dążyć do przełamywania szkodliwych

przyzwyczajen wszędzie tam, gdzie dotowanie duszpasterstwa młodzieży jest ostatnim celem wydatkowania kościelnych funduszy. Uporządkowania wymaga finansowanie pracy kapłanów zwolnionych z duszpasterstwa parafialnego na rzecz pracy z młodzieżą na poziomie archidiecezjalnym: prezesa CDM, archidiecezjalnego moderatora Ruchu Światło-Życie, archidiecezjalnego asystenta KSM i innych. W związku ze zmniejszającą się liczbą księży nie należy wykluczyć formalnego zatrudniania osób świeckich na polu duszpasterstwa młodzieży. Poza wydatkami związanymi z wynagrodzeniem istnieją również niemałe koszty rzeczowe. Pozyskiwanie potrzebnych funduszy opiera się w dużej mierze na zaufaniu i poczuciu odpowiedzialności wiernych świeckich za Kościół. Dla budowania takich postaw kluczowe znaczenie mają transparentność w zarządzaniu wspólnymi środkami oraz świadectwo skromności życia duszpasterzy.

Biorąc pod uwagę doświadczenie i wskazania Kościoła powszechnego, a także uwarunkowania lokalne, jako źródła finansowania duszpasterstwa młodzieży można zaproponować: stypendia binowanych Mszy Świętych, rezerwację puli środków w budżecie archidiecezji, zatrudnienie profesjonalnego fundraisera. Należy również przewidzieć aktywność samych młodych w pozyskiwaniu funduszy. System finansowania winien uwzględniać strukturę duszpasterstwa: parafia – podmioty międzyparafialne – instytucje centralne. Jeśli w pewnym zakresie finansowanie miałoby się opierać na dotowaniu, to wydaje się uzasadnione, aby wsparcie dotyczyło poziomów ponadparafialnych. Pożyteczne byłoby również wypracowanie mechanizmu skłaniającego do kreatywności w zakresie pozyskiwania środków. Pomysły na zdobywanie funduszy winny być częścią swego rodzaju *vademecum* dla duszpasterzy i liderów przygotowanego przez CDM. Bez względu na sposób mierzenia się z wyzwaniami finansowymi kluczowe znaczenie zawsze będzie miało zaangażowanie osób – młodzieży i duchowieństwa.

RODZINA KOŚCIOŁEM DOMOWYM

1. Struktura i dorobek duszpasterstwa rodzin

Relacje na wzór Trójcy Świętej, oparte na dojrzałej miłości oraz dialogu pomiędzy wszystkimi osobami, najpełniej są widoczne w kochającej się rodzinie (por. AL 11). Miłość małżonków przeplata się z miłością do dzieci, gotowością do poświęcenia i wzajemnego obdarowywania. Ten istotny rys tożsamości rodziny wymaga nieustannego podkreślania, troski i wsparcia. Jest antidotum na postępujący w ostatnich dekadach kryzys, przejawiający się m.in. w kwestionowaniu rozumienia małżeństwa jako nierozzerwalnego związku kobiety i mężczyzny oraz jego sakramentalnego charakteru, w podważaniu wartości instytucji rodziny i osłabianiu więzi rodzinnych, w rozwodach, pozostawianiu w związkach nieformalnych, samotnym rodzicielstwie, ideologii gender, liberalizacji postaw dotyczących seksualności. Organizowanie struktur duszpasterstwa rodzin w archidiecezji lubelskiej było próbą odczytywania wyzwań obecnych w otoczeniu społeczno-kulturowym i odpowiadania na nie. W 1967 r. przy Kurii Biskupiej w Lublinie powstał Diecezjalny Ośrodek Duszpasterstwa Rodzin. W 1983 r. zostało powołane diecezjalne Studium Życia Rodzinnego, które do 2025 r. wykształciło siedmuset dziewięćdziesięciu czterech doradców życia rodzinnego. W archidiecezji funkcjonuje osiemdziesiąt siedem parafialnych poradni rodzinnych, w których zaangażowanych jest około stu dwudziestu doradców życia rodzinnego.

Strukturę duszpasterstwa tworzą archidiecezjalny i dekanalni duszpa-sterze rodzin oraz archidiecezjalny i parafialni doradcy życia rodzinnego. Do zadań duszpasterstwa rodzin należą: wsparcie wychowania dzieci i młodzieży do życia w rodzinie, wieloetapowe przygotowanie do małżeństwa, parafialne poradnictwo życia rodzinnego, opieka nad młodymi małżeństwami, pomoc małżeństwom i rodzinom przeżywającym kryzysy duchowy i materialny, pomoc małżonkom doświadczonym bezdzietnością, wspieranie inicjatyw prorodzinnych i działań na rzecz obrony świętości ludzkiego życia, współorganizacja konferencji, Marszu dla Życia i Rodziny, archidiecezjalnego Dnia Rodziny, wyjazdów na

Ogólnopolską Pielgrzymkę Małżeństw i Rodzin na Jasną Górę oraz na Światowe Spotkanie Rodzin z Ojcem Świętym.

Na terenie archidiecezji funkcjonują dwustopniowe studia z zakresu nauk o rodzinie na Wydziale Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Działa również Tato.Net – pierwsza w Polsce organizacja wspierająca mężczyzn w wypełnianiu zadań ojca. Redagowane jest także czasopismo „Zbliżenia”.

Na uwagę zasługuje fakt, że w Lublinie powstał w 1974 r. pierwszy w Polsce krąg Domowego Kościoła Ruchu Światło-Życie. Obecnie w archidiecezji funkcjonuje około dwustu czterdziestu kręgów, w których formuje się około tysiąca małżeństw. W 1975 r. w Lublinie została założona Droga Neokatechumenalna, będąca środowiskiem przekazu i rozwoju wiary w małżeństwach i rodzinach.

W archidiecezji funkcjonują również: Equipes Notre-Dame – Katolicki Ruch Duchowości Małżeńskiej, Spotkania Małżeńskie, Wspólnota Trudnych Małżeństw Sychar. Z myślą o małżonkach oraz parach niesakramentalnych została stworzona Misja Kana – przez wspólnotę Chemin Neuf. Od 2004 r. funkcjonuje też duszpasterstwo osób żyjących w związkach niesakramentalnych. Znamionnym znakiem troski o życie są działające w archidiecezji okna życia.

2. Przygotowanie do małżeństwa

Przygotowanie przedślubne jest prowadzone w większości parafii archidiecezji lubelskiej. Parafie mniejsze kierują narzeczonej do ośrodków dekanalnych lub do Lublina. W niektórych parafiach przygotowanie do zawarcia sakramentu małżeństwa odbywa się w formie spotkań weekendowych. Najczęściej jest ono prowadzone przez duszpasterzy oraz doradców życia rodzinnego. Tylko w nielicznych parafiach angażowane są dodatkowo inne osoby świeckie. Najczęściej przygotowanie przedślubne przybiera formę katechez lub wykładów, mimo że współcześnie sposób ten jest uznawany za najmniej skuteczny w procesie nabywania potrzebnych kompetencji. Rzadko wykorzystuje się metody aktywizujące oraz świadectwa małżonków.

W ponad połowie parafii nie ma poradni rodzinnych, a w tych, gdzie one istnieją, doradcy zajmują się głównie przygotowaniem narzeczonych do sakramentu małżeństwa. Tylko nieliczni prowadzą poradnictwo dla małżeństw (dotyczące m.in. naturalnych metod planowania rodziny i komunikacji małżeńskiej) oraz organizują wsparcie dla rodziców i spotkania z młodzieżą.

Wielu doradców nie otrzymuje wynagrodzenia za swoją pracę, a tych, którzy są opłacani, wynagradzają proboszczowie bądź narzeczeni. Inne problemy napotymane przez doradców życia rodzinnego to m.in.: niska świadomość kapłanów dotycząca roli doradcy, trudności w komunikacji z duszpasterzami, brak uregulowań prawnych w zakresie formy współpracy z parafią, trudności lokalowe i techniczne.

Byłoby rzeczą właściwą, gdyby w ramach bliższego przygotowania do małżeństwa, obejmującego lata młodzieńcze, odbywały się w parafiach roczne katechezy dla młodzieży szkół ponadpodstawowych (por. DDR 24-26). Tematyka katechez powinna obejmować zagadnienia dotyczące powołania do miłości i świętości oraz podkreślać powołanie do małżeństwa i założenia rodziny.

W bezpośrednim przygotowaniu do małżeństwa, obejmującym czas narzeczeństwa, głównym zadaniem duszpasterstwa powinna być intensywna ewangelizacja prowadząca do odkrycia lub ożywienia osobistej zażyłości z Bogiem (por. SPMR 98). Spotkania przedślubne mają pomagać w rozwoju wiary i więzi ze wspólnotą Kościoła, we wzajemnym poznawaniu się i dojrzewaniu do miłości, w rozpoznaniu zagrożeń dla wzajemnych relacji oraz w pogłębieniu rozumienia życia małżeńskiego (por. AL 206-211).

Formacja narzeczonych zasadniczo powinna być prowadzona w parafiach na podstawie przyjętego w archidiecezji ujednoliconego programu duszpasterskiego. Jeśli przygotowanie w parafiach nie będzie możliwe, należałoby prowadzić je w dekanacie lub rejonie. Pogłębiona formacja narzeczonych przynosi wiele korzyści, dlatego należy rozważyć jej przedłużenie. Przygotowania weekendowe powinny być prowadzone jedynie w wyjątkowych sytuacjach i w wyspecjalizowanych ośrodkach. Ponieważ zawierane są także małżeństwa mieszane, warto rozważyć opracowanie

programu przygotowania do małżeństwa z uwzględnieniem specyfiki takich związków i trudności, które mogą się w nich pojawiać.

Program przygotowania do życia w małżeństwie i rodzinie powinien obejmować katechezy i spotkania indywidualne oraz wykorzystywać metody warsztatowe i spotkania ze specjalistami. Nieodzownym elementem programu winny być także świadectwa małżeństw. Prowadzący spotkania, zarówno duszpasterze, jak i świeccy, powinni systematycznie pogłębiać swoją wiedzę i kompetencje. Pomocne mogą być szkolenia i kursy dotyczące m.in. zagadnień z zakresu psychologii małżeństwa i rodziny, komunikacji, tematów kulturowo-społecznych, medycznych, prawnych oraz stosowania nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Osobom prowadzącym przygotowanie do małżeństwa należy zapewnić stały dostęp do odpowiednich pomieszczeń i potrzebnych sprzętów. Trzeba też jasno określić zasady dotyczące wynagradzania doradców w archidiecezji, finansowania odbywanych przez nich szkoleń i kursów oraz zakupu materiałów formacyjnych.

3. Małżeństwo

Klimat społeczno-kulturowy nie sprzyja trwałym decyzjom życiowym. Wymaga to duszpasterskiej promocji wartości sakramentu małżeństwa i szeregu działań o charakterze praktycznym, pomocnych w przezwyciężaniu małżeńskich kryzysów.

W parafiach tematyka małżeństwa jest podejmowana w jakiejś mierze w czasie homilii lub katechez i niekiedy wzbogacana świadectwami. Rzadko natomiast prowadzone są wykłady i warsztaty. Pielęgnowaniu miłości małżeńskiej sprzyjają celebrowanie rocznic oraz odnawianie przyrzeczeń małżeńskich. Takie obrzędy pojawiają się w większości parafii podczas Mszy Świętych zamawianych przez małżonków z okazji obchodzonych jubileuszów. W miarę często praktykuje się odnawianie przyrzeczeń małżeńskich w Niedzielę Świętej Rodziny. W ponad połowie parafii archidiecezji istnieją wspólnoty, w których formują się małżeństwa.

Należy inicjować i rozwijać wszelką działalność, której celem będzie niesienie pomocy małżonkom w ich ciągłym dojrzewaniu do bycia razem w miłości. Zakłada to stałą formację opartą na poznawaniu życia duchowego, a także wykorzystującą wiedzę z różnych dziedzin, zwłaszcza z psychologii.

Nieodzwonne jest podejmowanie wysiłku ewangelizacyjnego. W parafiach mogłyby się odbywać coroczne spotkania dla małżonków (zwłaszcza z krótkim stażem małżeńskim) w celu integracji i zachęty do zaangażowania w życie parafialne. Cenną inicjatywą jest zapraszanie małżeństw i rodzin, szczególnie od niedawna mieszkających na terenie parafii, na wspólną Mszę Świętą sprawowaną w ich intencji. W organizację podejmowanych inicjatyw dobrze jest angażować małżeństwa chętne do dzielenia się świadectwem wiary.

Inne cenne inicjatywy, które mogłyby wzmacniać więź małżeńską, to: Msze Święte z modlitwą o miłość, randki małżeńskie, warsztaty, pielgrzymki, wyjazdy integracyjne oraz zachęcanie do włączania się we wspólnoty. Duszpasterze pracujący w parafiach, w których są małżeństwa mieszane, powinni kierować do nich propozycje uwzględniające ich specyfikę i potrzeby. Ciekawą inicjatywą, wartą wprowadzenia w życie w parafiach lub dekanatach, mogą być również katechezy międzypokoleniowe połączone ze świadectwem, prowadzone podczas spotkań dla małżeństw z różnym stażem.

4. Rodzina

Ważnymi wskaźnikami kondycji rodzin są ich trwałość oraz liczebność. Duży odsetek rodzin w archidiecezji lubelskiej stanowią rodziny niepełne. Tylko w niewielu rodzinach jest troje lub więcej dzieci.

Niemal we wszystkich parafiach organizowana jest katecheza dorosłych, dzieci i młodzieży przy okazji przygotowania do sakramentów: chrztu, Eucharystii i bierzmowania. Pomimo tych powszechnych działań dostrzega się brak rozumienia istoty sakramentów i kontestowanie nauczania Kościoła. Widać niskie zainteresowanie wiernych życiem religijnym i parafialnym oraz brak potrzeby uczestniczenia w proponowanych formach ewangelizacyjnych.

W większości parafii archidiecezji jest podejmowana Duchowa Adopcja Dziecka Poczętego. Natomiast w niektórych parafiach sprawowane są Msze Święte w intencji ochrony życia poczętego.

Rodzina „jest do tego stopnia wpisana w tajemnicę Kościoła, że staje się, na swój sposób, uczestnikiem zbawczego posłannictwa samego Kościoła” (FC 49). Co więcej, „Kościół jest dobrem dla rodziny, rodzina jest dobrem dla Kościoła” (AL 87). W związku z tym należy podkreślić, że działalność w zakresie duszpasterstwa rodzin jest wpisana przede wszystkim w życie parafii. To ona bowiem jest niejako rodziną rodzin. To w niej swój udział we wspieraniu rodzin mają wspólnoty i stowarzyszenia kościelne (por. AL 202).

We współczesnym świecie, coraz bardziej wrogo nastawionym do chrześcijan, „rodziny chrześcijańskie mają ogromne znaczenie jako ogniska żywej i promieniującej wiary” (KKK 1656). Dlatego „rodzice przy pomocy słowa i przykładu winni być dla swoich dzieci pierwszymi zwiastunami wiary” (KKK 1656). Każda parafia powinna postrzegać spotkania z rodzicami dzieci przygotowujących się do sakramentów jako okazję do głoszenia Dobrej Nowiny oraz zachęcania rodziców do czynnego udziału w życiu parafii. Jednocześnie należy na nowo przemyśleć treść, jakość i formę ewangelizacji rodziców tych dzieci, które mają przystąpić do sakramentów. Szczególną uwagę należy zwrócić na merytoryczne przygotowanie osób prowadzących ewangelizację (katechezę) rodziców dzieci i młodzieży przystępujących do sakramentów w parafii.

Mając na uwadze właściwy rozwój młodego pokolenia, należy dążyć do stwarzania optymalnych warunków sprzyjających dojrzewaniu w wymiarach zarówno ludzkim, jak i duchowym, gdyż to prowadzi do życia wiarą katolicką. Wielkie znaczenie mają nie tylko wpływ rodziców, lecz także jakość grupy rówieśniczej, dlatego powinno się dokładać wszelkich starań, aby ukształtować odpowiednie środowisko rozwojowe. Należy uczyć dzieci i młodzież spojrzenia na siebie i innych w perspektywie życia wiecznego. Wyrazem tej troski jest zadbanie o ich obecność w ważnych wydarzeniach rodzinnych i społecznych, w tym w pogrzebach bliskich osób.

Istotną kwestią jest wspieranie działań na rzecz budowania relacji w rodzinie. Dotyczy to każdego poziomu odniesień: między żoną

a mężem, między rodzicami a dziećmi, między rodzeństwem oraz między różnymi pokoleniami. Wydaje się, że bardzo potrzebna jest edukacja w tym zakresie. Działania Kościoła nie powinny skupiać się wyłącznie na niesieniu pomocy w sytuacjach kryzysowych, ale na stałej trosce o rozwój życia małżonków i rodzin.

Cennymi inicjatywami, które powinny być powszechnie wprowadzone, są: Msze Święte z homiliami, w których porusza się temat życia rodzinnego, nabożeństwa w intencji rodzin połączone z udzielaniem specjalnego błogosławieństwa, wspólne wyjazdy i pielgrzymki, organizacja parafialnego święta rodziny, uczestnictwo w festynach i wspólnym kolędowaniu, utworzenie miejsca spotkań dla rodzin. Ponadto potrzebne jest organizowanie rekolekcji oraz dni skupienia dla narzeczonych, małżeństw i rodzin, z uwzględnieniem ich oczekiwań, zwłaszcza w zakresie form ich prowadzenia. Osoby pracujące w parafialnej lub dekanalnej poradni rodzinnej powinny świadczyć kompetentną pomoc w zakresie właściwego budowania relacji w rodzinie.

Ważnym zadaniem parafii wobec małżonków i rodzin jest promocja prasy oraz innych mediów katolickich zawierających wartościowe treści o tematyce rodzinnej. Inspirującymi formami wsparcia byłyby listy pasterskie na temat małżeństwa i rodziny z konkretnymi wskazaniem dla małżonków i rodzin oraz częstszy kontakt biskupów z rodzinami. Należy także zachęcać małżonków z dziećmi do aktywnego uczestnictwa w Marszu dla Życia i Rodziny oraz w archidiecezjalnym Dniu Rodziny.

5. Sytuacje trudne

Małżeństwa i rodziny mierzą się dziś z wybujałym indywidualizmem, który prowadzi do nietolerancji i agresji, przemocy i wzajemnej wrogości (por. AL 33, 41, 52). W konsekwencji do duszpasterzy oraz poradni rodzinnych niejednokrotnie trafiają osoby borykające się z poważnymi problemami, takimi jak: konflikty i zaburzenia komunikacji, zdrady małżeńskie, opuszczenie przez współmałżonka, bezdzietność, strata dziecka, trudności wychowawcze, uzależnienia, nieuleczalna choroba i niepełnosprawność w rodzinie, ubóstwo materialne. Są to sytuacje wymagające szczególnego zrozumienia i zainteresowania, w tym zwłaszcza

udzielania informacji o możliwościach skorzystania z profesjonalnej pomocy psychologicznej, terapeutycznej, medycznej czy prawnej.

Nie należy zapominać, że istotnym wyrazem wsparcia jest towarzyszenie w bólu. Przejawem tej pomocy jest modlitwa. Inicjatywą godną rozważenia jest zatem promowanie modlitwy wstawienniczej. W parafiach i dekanatach warto także wprowadzać specjalne nabożeństwa i czuwania modlitewne dla małżeństw i rodzin doświadczających różnorodnych trudności.

Problemem dotykającym wielu małżeństw jest utrata nienarodzonego dziecka. Kapłani oraz alumni przygotowujący się do posługi winni zdobywać gruntowną wiedzę o sytuacji doświadczonych tą traumą rodziców, tak by mogli pomóc im przeżywać bolesne okoliczności z wiarą i ufnością oraz przekazać w odpowiedni sposób informacje o możliwości pochówku dziecka. Szczególną rolę odgrywają tu kapelani szpitalni. Ze względu na częstotliwość i wagę problemu temat straty dziecka powinien być również włączony w zakres nauk przedmażeńskich. Należy przekazywać informacje o działających grupach wsparcia, inicjatywie obchodzenia 15 października każdego roku jako Dnia Dziecka Utraconego oraz o utworzonym miejscu pamięci, jakim jest symboliczny pomnik Dziecka Utraconego, znajdujący się na lubelskim cmentarzu przy Drodze Męczenników Majdanka.

Ze względu na rosnący wśród małżeństw problem bezdzietności należy rozwijać inicjatywy duszpasterskie kierowane do tej grupy małżonków oraz wzmocnić przekaz informacji o możliwościach pomocy medycznej zgodnej z nauką Kościoła. Warto także promować możliwość podjęcia przez małżonków adopcji lub rodzicielstwa zastępczego oraz rozważyć utworzenie archidiecezjalnego ośrodka adopcyjno-opiekuńczego.

W dobie przemian demograficznych prowadzących do wzrostu liczby osób starszych w społeczeństwie niezbędne staje się szersze wychodzenie naprzeciw potrzebom tej grupy. Konieczna jest szczególna wrażliwość wobec osób z niepełnosprawnościami, samotnych, pokrzywdzonych w wypadkach losowych, obciążonych uzależnieniami, nieradzących sobie z różnych powodów. Potrzebne są stała czujność i konkretna pomoc zwłaszcza w sytuacjach zagrożenia życia przez aborcję lub eutanazję.

6. Sytuacje nieregularne

Charakterystycznymi zjawiskami współczesnej doby są rozpad małżeństw sakramentalnych oraz odchodzenie od praktyki zawierania takich małżeństw. Rośnie natomiast odsetek związków nieformalnych. Staje się to bardzo poważnym wyzwaniem duszpasterskim i wymaga podejmowania roztropnych działań zgodnych z nauczaniem Kościoła katolickiego. „Trzeba pomóc każdemu w znalezieniu jego sposobu uczestnictwa we wspólnocie kościelnej, aby czuł się przedmiotem niezasłużonego, bezwarunkowego i bezinteresownego miłosierdzia” (AL 297). Zakłada to pełne miłości otwarcie się na osoby żyjące w związkach niesakramentalnych, w tym także na ewangelizowanie bez pomijania całej prawdy o warunkach zbawienia.

Kontakt z ludźmi żyjącymi w związkach niesakramentalnych nawiązuje się bardzo często wtedy, gdy zgłaszają się oni do kancelarii parafialnej z prośbą o chrzest dla dziecka albo podczas przygotowań dziecka do Pierwszej Komunii Świętej, czy też w czasie dorocznej wizyty duszpasterskiej. W wielu wypadkach osoby te nie zwracają się wcześniej po wsparcie do duszpasterzy, głównie z powodu nieznamośności stanowiska Kościoła w odniesieniu do sytuacji, w której się znajdują, ale także z lęku przed osądem i odrzuceniem.

Bardzo ważne jest zapraszanie osób żyjących w związkach nieformalnych do udziału w życiu parafialnym. W tym celu warto wykorzystywać każdą nadarżającą się okazję – prowadzić rozmowy indywidualne, rozdáwać ulotki informacyjne, organizować spotkania podczas przygotowań dzieci do sakramentów. W wielu parafiach działają wspólnoty, w których uczestniczą osoby żyjące w związkach niesakramentalnych, a kapłani towarzyszą duchowo takim osobom. Cenne byłoby poszerzenie istniejącej w tym obszarze oferty o rekolekcje i dni skupienia.

Uprzywilejowanym czasem rozmowy z osobami żyjącymi w związkach niesakramentalnych jest wizyta duszpasterska. Stanowi ona jednak duże wyzwanie, zwłaszcza jeśli odwiedzani nie mają przeszkód do zawarcia małżeństwa kościelnego. Pożyteczne byłoby opracowanie stosownego *vademecum* dla duchownych oraz oferty duszpasterskiej adresowanej do osób żyjących w związkach niesakramentalnych. W poradniku winny się znaleźć podpowiedzi, jak poprowadzić modlitwę i rozmowę podczas

spotkania kołędowego. Inicjatywą wartą kontynuowania jest przesyłanie kapłanom przed okresem wizyty duszpasterskiej podstawowych informacji dotyczących procesu o orzeczenie nieważności małżeństwa.

Wyrazem troski o osoby pozostające w związkach niesakramentalnych byłoby zachęcanie parafian do modlitwy za nie, a także do podjęcia duchowej adopcji takich osób. Warto rozważyć ustanowienie dnia modlitwy w intencjach osób żyjących w związkach niesakramentalnych.

Dla szkół ponadpodstawowych, a także dla duszpasterstw młodzieżowych i studenckich zasadne byłoby przygotowanie katechez tematycznych dotyczących nauczania Kościoła i przepisów prawa kanonicznego w odniesieniu do osób pozostających w sytuacjach nieregularnych.

7. Ośrodki duszpasterskie i koordynacja działań

Troska o małżeństwo i rodzinę wymaga współpracy wielu osób i podmiotów życia społecznego. Warto zatroszczyć się o jak najlepszą koordynację działań w parafiach, dekanatach, rejonach duszpasterskich oraz całej archidiecezji.

Należy stale wspierać działalność doradców życia rodzinnego i pogłębiać ich współpracę z duszpasterzami. Trzeba stwarzać im możliwość wymiany doświadczeń, usprawnić wzajemną komunikację, zapewnić szkolenia nie tylko w zakresie wiedzy merytorycznej, lecz także obsługi środków multimedialnych, niezbędnych do prowadzenia spotkań. Bardzo pożądane jest uczestnictwo doradców w konferencjach z zakresu medycyny, psychologii, zmian kulturowo-społecznych, seksualności człowieka, problematyki tożsamości płciowej, związków nieformalnych, sytuacji trudnych związanych z bezdzietnością i rozwodami.

Dobrze byłoby wziąć pod uwagę poszerzoną formułę prowadzonej działalności i dokonać zmiany nazewnictwa poradni parafialnych z „Poradnia Rodzinna” na „Poradnia Małżeńska i Rodzinna”.

Ze względu na specyfikę i naturalne ograniczenia dotyczące działalności poradni parafialnych postuluje się powołanie ośrodków (centrów) formacji małżeńskiej i rodzinnej dekanalnych lub rejonowych (np. w większych miastach). Ośrodki takie byłyby miejscami, gdzie małżeństwa i rodziny mogłyby otrzymać wsparcie i specjalistyczną,

integralną pomoc na różnych płaszczyznach, m.in. rozwijania duchowości małżeńskiej, kompetencji rodzicielskich i umiejętności komunikacyjnych. Takie centra oferowałyby także wsparcie oraz profesjonalną, multidyscyplinarną pomoc osobom rozwiedzionym i żyjącym w sytuacjach nieregularnych. W ośrodkach tych powinien być zapewniony dostęp do specjalistów (m.in. psychologów, pedagogów, prawników, psychoterapeutów). Mógłby tam również funkcjonować telefon zaufania dla narzeczonych, małżeństw i rodzin.

Wydaje się zasadne, aby w ramach agend kurialnych powstał osobny wydział duszpasterstwa małżeństw i rodzin, którego zadaniami byłyby: stała promocja i organizacja działań na rzecz małżeństwa i rodziny na poziomie archidiecezjalnym oraz koordynowanie działalności dekanalnych czy rejonowych centrów formacji małżeńskiej i rodzinnej. Do zadań wydziału należałyby także prowadzenie lub wzmocnienie takich inicjatyw i przedsięwzięć, jak: rekolekcje, seminaria, kursy, warsztaty, promowanie szkół katolickich, organizacja pielgrzymek, przygotowanie materiałów formacyjnych.

Potrzebne są kształcenie i formowanie liderów i animatorów wspierających rodziny w parafii. Należy kontynuować przygotowanie osób do prowadzenia poradni małżeńskich i rodzinnych w parafiach i dekanatach. Konieczne jest promowanie Archidiecezjalnego Studium Życia Rodzinnego.

Pożądane byłyby opracowanie na poziomie archidiecezjalnym materiałów edukacyjnych czy też przygotowanie szkoleń na temat współczesnych zagrożeń dla życia rodzinnego ze strony cyfrowego świata, takich jak: pornografia, uwodzenie dzieci, cyberprostytucja, cyberprzemoc, uzależnienie od gier komputerowych i internetu.

Cennymi inicjatywami byłyby: organizowanie archidiecezjalnego kongresu poświęconego rodzinie, świętowanie archidiecezjalnego dnia narzeczonych i dnia rodziny, archidiecezjalnych obchodów Dnia Dziecka z festynem dla rodzin oraz Światowego Dnia Dziadków i Osób Starszych. Pomysłem godnym uwagi jest także utworzenie ośrodka interwencji kryzysowej.

Ze wszech miar pożądane jest utworzenie centralnej bazy informacji o ludziach, instytucjach i wydarzeniach z zakresu życia rodzinnego. Dla

potrzebujących ważna jest wiedza, gdzie mogą się udać po stosowną pomoc, zarówno specjalistyczną, jak i tę o charakterze duszpasterskim.

ŚWIADECTWO MIŁOSIERDZIA

1. Zinstytucjonalizowane formy działalności charytatywnej w archidiecezji

W okresie komunizmu kościelna organizacja charytatywna Caritas została zdelegalizowana. Po odzyskaniu wolności wyznaniowej bp Bolesław Pylak w 1991 r. przywrócił do istnienia Caritas Diecezji Lubelskiej, która w 1992 r. zmieniła nazwę na Caritas Archidiecezji Lubelskiej. Dziś w zorganizowany sposób prowadzi ona misję niesienia chrześcijańskiego miłosierdzia. Jej działania pomocowe realizowane są w sprofilowanych placówkach specjalistycznych w kilku ośrodkach na terenie archidiecezji. W Lublinie są to: Centrum Pomocy Doraźnej, Centrum Pomocy Migrantom i Uchodźcom, Wypożyczalnia Sprzętu Pielęgnacyjnego i Rehabilitacyjnego, Świetlica Środowiskowa dla Dzieci, Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, Kuchnia dla Ubogich, Anielski Kiermasz; w Dąbrowicy: Dzienny Dom Pomocy dla Seniorów, Mieszkania Wspomagane Wspierane, Dzienny Ośrodek dla Osób Bezdomnych; w Krasnymstawie: Centrum Charytatywne, Ośrodek Rehabilitacji, Hospicjum Domowe, Ośrodek Psychoterapii; w Chełmie: Warsztaty Terapii Zajęciowej dla osób z niepełnosprawnościami; w Dąbrowicy i Firleju: domy rekolekcyjne służące w ciągu roku grupom i wspólnotom formacyjnym, a w wakacje dzieciom i młodzieży oraz osobom z niepełnosprawnościami.

Warto zauważyć, że przy centrali Caritas w Lublinie posługują liczni wolontariusze, którzy uczestniczą w wielu działaniach charytatywnych, takich jak: zbiórki żywności, Wigilia Miłosierdzia, Śniadanie Wielkanocne, Dzień Dobra, Wakacyjna Akcja Caritas. Ponadto angażują się oni w organizację wydarzeń pomocowych z okazji Światowego Dnia Ubogiego, Światowego Dnia Chorego, Dnia Dziecka.

W archidiecezji – poza instytucjonalną Caritas – działają inne organizacje charytatywne kierujące się wartościami ewangelicznymi. Są to: Charytatywne Stowarzyszenie Niesienia Pomocy Chorym „Misericordia”, powołane pod patronatem metropolity lubelskiego, które pomaga osobom z zaburzeniami psychicznymi, prowadzi kluby i spotkania indywidualne w siedmiu domach, tworzy mieszkania chronione, a także świadczy usługi cateringowe dla domów opieki społecznej; Stowarzyszenie Lubelskie Hospicjum dla Dzieci im. Małego Księcia, które prowadzi trzy hospicja – perinatalne, stacjonarne i domowe, a ponadto poradnię rehabilitacyjną dla dzieci o różnych zakresach niepełnosprawności ruchowej, poradnię stomatologiczną w szczególności dla dzieci z niepełnosprawnością intelektualną, poradnię zdrowia psychicznego z opieką terapeutyczną i psychologiczną, wypożyczalnię sprzętu rehabilitacyjnego, jak również obejmuje opieką osierocone dzieci oraz rodziców, których dotyczy żałoba po stracie dziecka; Stowarzyszenie Centrum Wolontariatu, które prowadzi szereg działań na rzecz osób potrzebujących, dzieci i młodzieży, niesie pomoc postpenitencjariuszom, osobom w kryzysie bezdomności oraz migrantom, ponadto prowadzi dom readaptacyjny dla byłych więźniów, stołówkę dla ubogich; Katolickie Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym SILOE, które organizuje dla nich spotkania integracyjne i umożliwia im uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych, wycieczkach i wczasorekolekcjach; Stowarzyszenie Bractwo Miłosierdzia im. św. Brata Alberta, które prowadzi w Lublinie Kuchnię św. Brata Alberta, Ośrodek Wsparcia dla Osób Bezdomnych, pomoc żywnościową dla ubogich, pomoc chorym i doradztwo obywatelskie; Katolickie Stowarzyszenie Pomocy Osobom Potrzebującym „Agape”, które prowadzi świetlicę dla dzieci i młodzieży, Ośrodek Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Prześstępstwem oraz Ośrodek Wolontariatu.

Poza wymienionymi placówkami działa wiele innych organizacji, które udzielają potrzebującym różnorakiej pomocy. W organizacjach tych pracuje duża liczba specjalistów i wolontariuszy. W posługę charytatywną włącza się również wiele zgromadzeń zakonnych.

Służba miłosierdzia realizowana jest także w parafiach i w szkołach. W ramach wolontariatu w archidiecezji utworzonych jest ponad sto Szkolnych Kół Caritas, które skupiają w swoich szeregach blisko trzy

tysiące wolontariuszy. Istnieje także trzydzieści pięć Parafialnych Zespołów Caritas. Zespoły te stawiają sobie za cel rozpoznawanie potrzeb i świadczenie pomocy potrzebującym, a także animowanie lokalnej wspólnoty i ludzi dobrej woli do czynnej miłości bliźniego. Poza stałą posługą zespoły wolontariuszy organizują okazjonalne kiermasze, zbiórki charytatywne, festyny, loterie. Intensyfikują swoje działania w wybrane dni Wielkiego Postu i Adwentu, w Wigilię Bożego Narodzenia, w Tygodniu Miłosierdzia.

Parafialny Zespół Caritas powinien istnieć w każdej parafii. Powołuje go proboszcz, a zatwierdza archidiecezjalna Caritas. W związku z tym, że w archidiecezji tylko trzynastie procent parafii ma zespoły Caritas, utworzenie ich w pozostałych placówkach jest zadaniem szczególnie istotnym. Wydaje się ponadto, że Caritas winna postarać się o zorganizowanie grup charytatywnych wśród społeczności studenckiej. Utworzenie akademickich kół Caritas może przyczynić się do ożywienia całego wolontariatu archidiecezjalnego i wzmocnienia działań statutowych Caritas.

2. Kategorie i potrzeby osób, którym udzielana jest pomoc

Szacuje się, że Caritas Archidiecezji Lubelskiej przychodzi z pomocą około trzydziestu tysiącom osób rocznie. Należą one do bardzo różnych grup społecznych, są wśród nich: seniorzy, chorzy, niepełnosprawni, rodziny wielodzietne, rodziny niepełne, samotne matki, sieroty, bezdomni, bezrobotni, osoby uzależnione, poszkodowani w sytuacjach losowych, dzieci i młodzi zagrożeni deprawacją, osoby doświadczające przemocy domowej, osoby opuszczające zakłady karne, mniejszości narodowe, a od lutego 2022 r. również uchodźcy wojenni z Ukrainy.

Posługa charytatywna Kościoła, będąca realizacją przykazania miłości bliźniego, rozpoczyna się od rozpoznania ludzkich potrzeb. Zadanie to komplikuje niekiedy postawa osób potrzebujących. Z powodu wstydu ludzie ci ukrywają swoją sytuację, a tym samym utrudniają dotarcie do nich i udzielenie im pomocy. Duchowni powinni, zwłaszcza w okresie wizyty duszpasterskiej, w sposób dyskretny rozeznaczyć, gdzie potrzebne jest materialne lub specjalistyczne wsparcie. Istotne jest również właściwe zaangażowanie parafian, zwłaszcza sąsiadów, którzy winni informować

kapłanów o sytuacjach wymagających działania. Dzięki przemianom cywilizacyjnym i programom społecznym obecnie stan finansowy wielu rodzin się poprawił. Pojawiły się natomiast na szerszą skalę problemy innego rodzaju.

W ostatnich latach w archidiecezji przybywa osób doświadczających trudności w sferze psychiczno-emocjonalnej, co jest zjawiskiem o charakterze ponadlokalnym. Kryzysy o podłożu psychicznym – depresje, myśli samobójcze, samotność, poczucie izolacji – zwiększyły się w czasie pandemii COVID-19, szczególnie wśród dzieci, młodzieży oraz seniorów. Osoby te potrzebują pomocy nie tyle materialnej, ile specjalistycznej: psychologicznej, terapeutycznej, prawnej, psychiatrycznej.

Parafie archidiecezji lubelskiej w ogromnej większości nie mają własnych poradni specjalistycznych. Konieczne staje się zatem pogłębienie współpracy z innymi instytucjami dysponującymi odpowiednimi możliwościami. Właściwe wydaje się także w dłuższej perspektywie tworzenie odpowiednich ośrodków, w których byłyby udzielane bezpośrednia pomoc lub rzetelna informacja, gdzie i jak znaleźć wsparcie. Ważne jest przy tym, by osoby potrzebujące pomocy były kierowane do specjalistów, którzy szanują chrześcijańską wizję człowieka.

3. Wyzwania stojące przed podejmującymi działalność charytatywną

Współczesne zjawiska, takie jak konsumpcjonizm, źle rozumiana samorealizacja, szybkie tempo życia, nadmiar obowiązków, sprawiają, że systematycznie maleje liczba osób bezinteresownie poświęcających się dla drugiego człowieka. W sytuacjach kryzysowych, do których należy np. wojna w Ukrainie, w pomoc angażuje się rzesza ludzi, ale coraz trudniej znaleźć osoby chcące służyć systematycznie w codzienności. W wielu parafiach organizowaniem pomocy zajmują się duchowni. Często wspomagają ich członkowie rad duszpasterskich albo grup modlitewnych i formacyjnych. W mniejszym zaś stopniu w organizację pomocy angażują się pozostali parafianie, ale w trakcie zbiorów udzielają oni potrzebującym finansowego wsparcia (zob. Parafia 2021).

Wydaje się, że konieczne jest położenie akcentu na odpowiednią formację pozwalającą wiernym na bardziej świadome pełnienie posługi charytatywnej w Kościele. „Nie powinni [...] inspirować się ideologiami poprawiania świata, ale mają kierować się wiarą, która działa przez miłość. Powinny to być osoby dotknięte przede wszystkim miłością Chrystusa, osoby, których serce zdobył Chrystus swą miłością, budząc w nich miłość bliźniego” (DCE 33). Owocem bezinteresownego zaangażowania wolontariusza ma być odkrycie, że on sam też jest obdarowywany. „Jeśli tej dwustronności, tej wzajemności brak, wówczas czyny nasze nie są jeszcze prawdziwymi aktami miłosierdzia” (DIM 14).

W ramach formacji wolontariusze winni mieć możliwość uczestniczenia w przygotowanych spotkaniach i w modlitwie w intencji dzieł miłosierdzia. W tym obszarze konieczna jest duszpasterska aktywność kapłana. Zaangażowanie wiernych winno ostatecznie doprowadzić do tworzenia zespołów Caritas. Należy jednak zadbać o odpowiednią strukturę tych zespołów, harmonogram działań, sprawozdawczość. Ich liderzy powinni uczestniczyć w rekolekcjach i szkoleniach organizowanych przez archidiecezjalną Caritas. Właściwa formacja ma zaowocować również stałością w działaniach. Przykładem pozostają te zespoły parafialne w archidiecezji, których wolontariusze podejmują regularną opiekę nad seniorami – systematycznie ich odwiedzają, towarzyszą im, rozmawiają z nimi, pomagają robić zakupy.

Istotne jest ponadto ukazywanie osobom, wobec których świadczona jest pomoc, a zwłaszcza chorym, wartości ich modlitewnego zaangażowania i ofiarowania własnych cierpień w różnych intencjach. W ten sposób osoby te stają się nie tylko przedmiotem troski, lecz także podmiotem obdarowyjącym innych miłością. „Prosimy Was wszystkich, którzy cierpicie, abyście nas wspierali. Właśnie Was, którzy jesteście słabsi, prosimy, abyście stawali się źródłem mocy dla Kościoła i dla ludzkości. W straszliwym zmaganiu się pomiędzy siłami dobra i zła, którego widownią jest nasz współczesny świat – niech Wasze cierpienie w jedności z Krzyżem Chrystusa przeważy!” (SD 31).

4. Promocja i koordynacja działań pomocowych

Zdecydowana większość parafii do informowania o dziełach miłosierdzia wykorzystuje tradycyjne metody, czyli ogłoszenia duszpasterskie bądź kontakt osobisty. Rzadko korzysta się w tym celu z mediów społecznościowych. W nielicznych parafiach członkowie grup charytatywnych pełnią regularne dyżury.

Obecne czasy, których rysem charakterystycznym jest rozpowszechniona technika cyfrowa, domagają się rozszerzenia sposobów komunikacji. Dlatego w celu poszukiwania wolontariuszy, upowszechniania wiadomości o akcjach charytatywnych i potrzebie wsparcia należy wykorzystywać stronę internetową parafii z zakładką poświęconą pomocy charytatywnej oraz profile w mediach społecznościowych. Winny tam się znaleźć dane kontaktowe, opis udzielanej pomocy, możliwość przekierowania do placówek specjalistycznych oraz archidiecezjalnej Caritas.

Zauważa się konieczność przygotowania na poziomie ponadparafialnym broszury z bazą kontaktów do poradni specjalistycznych, fundacji, ośrodków prowadzonych przez Caritas, noclegowni, specjalistów. Takie informacje powinny być rozesłane do każdej parafii. Warto również przeanalizować możliwość utworzenia dekanalnych lub rejonowych ośrodków, w których dyżurowaliby specjaliści.

W parafiach, w których działają Parafialne Zespoły Caritas, liderzy tych grup odpowiadają za kontakt z Caritas archidiecezjalną. Jeśli nie funkcjonuje Parafialny Zespół Caritas, zasadne jest, aby osobą kontaktową był członek rady duszpasterskiej.

Pracę zespołów parafialnych ukierunkowuje i wspiera archidiecezjalny koordynator z ramienia Caritas. Przekazuje on informacje o ogólnopolskich i archidiecezjalnych akcjach charytatywnych, pomaga w rozwiązywaniu bieżących problemów, przynajmniej dwa razy w roku organizuje wyjazdy rekolekcyjno-szkoleniowe dla liderów. Te spotkania winny być również okazją do nawiązywania współpracy na poziomie ponadparafialnym.

Niesienie pomocy charytatywnej wymaga środków finansowych. Wyzwaniem pozostaje finansowanie pomocy specjalistycznej, która wymaga większych nakładów. Dobrą praktyką jest udostępnienie w parafii stałej puszeki z przeznaczeniem na cele charytatywne i zachęcanie do jałmużny,

zwłaszcza w okresie Wielkiego Postu. Parafialne Zespoły Caritas dzięki sprzedaży wigilijnych świec zyskują fundusze na własne działania charytatywne. Jako zorganizowane grupy mogą również poszukiwać wsparcia u firm i instytucji.

Druga Niedziela Wielkanocy, czyli Niedziela Miłosierdzia, rozpoczynająca Tydzień Miłosierdzia, jest patronalnym świętem Caritas, co pozwala zwrócić szczególną uwagę na dzieła charytatywne skierowane ku osobom potrzebującym i wykluczonym. Byłoby dobrze, aby w tym dniu jedna Msza Święta była celebrowana w intencji wolontariuszy Parafialnych i Szkolnych Zespołów Caritas, wszystkich osób zaangażowanych w dzieła miłosierdzia, w tym darczyńców. Może to być również okazja do spotkania z wolontariuszami, którzy złożą osobiste świadectwo swojego zaangażowania.

Caritas Polska w 2021 r. zainicjowała obchody Dnia Dobra, który ma być radosnym świętowaniem przypadającym w Tygodniu Miłosierdzia. Wyraża się to w szeregu inicjatyw podejmowanych na szczeblu parafialnym, dekanalnym oraz archidiecezjalnym: festynów, kiermaszów, koncertów, projektów społecznych. Dobrze byłoby w organizowanie Dnia Dobra włączyć instytucje, fundacje, stowarzyszenia, lokalne placówki samorządowe. Aby nie przesłonić najważniejszego, duchowego wymiaru Niedzieli Miłosierdzia, wydarzenia te należy planować na inne dni, a wydarzenie centralne – na poziomie archidiecezjalnym – na dzień wyznaczony przez Caritas Polska. Zaangażowanie jak największej liczby organizacji i wolontariuszy może być pięknym świadectwem miłosierdzia nie tylko dla wiernych, lecz także dla osób poszukujących Boga i żyjących poza Kościołem.

EKUMENIZM I DIALOG MIĘDZYRELIGIJNY

1. Ekumeniczna rzeczywistość archidiecezji lubelskiej

Lubelszczyzna jest od wieków naznaczona obecnością różnych wyznań chrześcijańskich. Wymownym znakiem tego *genius loci* jest kaplica Trójcy Świętej na Zamku Lubelskim, jeden z najcenniejszych zabytków sztuki średniowiecznej w Polsce. To doskonale zespolenie gotyckiej architektury z rusko-bizantyjską polichromią wnętrza jest świadectwem oddychania chrześcijaństwa dwoma płucami: tradycjami Wschodu i Zachodu. To w Lublinie mamy najdłuższą tradycję istnienia cerkwi w jednym miejscu – od średniowiecza po dziś dzień – poza obszarem zwartego osadnictwa ruskiego. Kamieniem milowym dialogu kultur i narodów naznaczonych odmienną tradycją chrześcijańską stała się unia polsko-litewska podpisana w 1569 r. w Lublinie. Tutaj w 1680 r. odbyło się *Colloquium Lublinense* – próba pojednania unitów i prawosławnych. Od drugiej połowy XVI w. wielki wkład w rozwój regionu mieli ewangelicy, a od XIX w. – zwłaszcza ewangeliccy przedsiębiorcy Lubelszczyzny.

Współistnienie różnych wyznań chrześcijańskich naznaczone było wieloma napięciami, na które wpływ miały czynniki polityczne, narodowe i kościelne. Zadawnione konflikty o głębokim i skomplikowanym podłożu historycznym wyciszały się wraz z upływem czasu. Wyjątek stanowi spór na temat znaczenia unii brzeskiej z 1596 r., który do dzisiaj ma wpływ na lokalne relacje ekumeniczne. Jego skutkiem jest brak zgody prawosławia na wspólne z Ukraińskim Kościołem Greckokatolickim uczestnictwo w wydarzeniach ekumenicznych w archidiecezji lubelskiej.

Obecnie główną formą współdziałania ekumenicznego jest Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan (18-25 stycznia). W Lublinie jego tradycja sięga lat sześćdziesiątych minionego stulecia. Kształt spotkaniom ekumenicznym nadawała w tamtym okresie szarytka, s. Stanisława Andronowska, która w latach 1963–1993 pełniła obowiązki referentki ds. ekumenizmu przy Kurii Biskupiej w Lublinie.

W 1999 r. została ustanowiona Archidiecezjalna Rada Ekumeniczna, w której skład wchodzi katolicy duchowni oraz osoby świeckie. Najważniejszym zadaniem rady jest koordynacja wydarzeń o charakterze

ekumenicznym, a jej głównym partnerem – lubelski oddział Polskiej Rady Ekumenicznej.

Filar programu Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan stanowią nabożeństwa odprawiane w świątyniach i domach modlitwy różnych wyznań chrześcijańskich, zwłaszcza w Lublinie, w Chełmie i w Puławach. Uczestniczą w nich wierni – duchowni i świeccy – rzymskokatolicy, polskokatolicy, mariawicy, prawosławni, ewangelicko-augsburscy, adwentystyczni, zielonoświątkowi oraz należący do nowych wspólnot ewangelikalnych. Towarzyszy temu często gościnna wymiana kaznodziejów. Z obchodami wiąże się także sesje naukowe i wydarzenia kulturalne.

Wymownymi świadectwami chrześcijańskiej wiary są coroczna wielkopiątkowa Ekumeniczna Droga Krzyżowa ulicami lubelskiego Starego Miasta oraz procesja w uroczystość Wszystkich Świętych na najstarszej lubelskiej nekropolii przy ul. Lipowej, gdzie poszczególne stacje modlitewne są prowadzone na cmentarzach rzymskokatolickim, ewangelickim i prawosławnym. Wielką popularnością cieszy się także koncert kolęd i pieśni bożonarodzeniowych różnych tradycji chrześcijańskich. Pięknym ekumenicznym gestem jest udostępnianie kościołów – za zgodą pasterza archidiecezji – innym wyznaniom chrześcijańskim, gdy znajdują się one w potrzebie. Dynamicznie rozwijającą się platformą współpracy jest Polskie Forum Chrześcijańskie. Ekumeniczny wymiar, który należy rozwijać, mają spotkania modlitewne i refleksje na terenie byłego niemieckiego obozu koncentracyjnego na Majdanku – miejsca ekumenizmu, w którym wspólnie przelana krew męczenników woła głośniejsz niż podziały.

Ważnym zapleczem teologicznym ekumenizmu Lubelszczyzny i Polski był i pozostaje Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II. Już w dwudziestolecie międzywojennym prowadzono w nim zaawansowane badania nad historią i teologią Kościołów wschodnich. W 1970 r. erygowano Sekcję Teologii Porównawczej i Ekumenicznej, przekształconą w 1983 r. w Instytut Ekumeniczny (obecnie Sekcja Ekumenizmu), w celu krytycznego przyswajania myśli katolickiej dorobku teologii prawosławnej i protestanckiej. Z działalnością tych struktur akademickich związanych było wielu wybitnych teologów i ekumenistów: kard. Stanisław Nagy SCJ, abp Alfons Nossol, o. Wacław Hryniewicz OMI, o. Stanisław

Celestyn Napiórkowski OFM Conv. To właśnie jeden z wykładowców uniwersytetu, sługa Boży ks. Franciszek Blachnicki, w profetyczny sposób potrafił połączyć różne tradycje chrześcijańskie w formowaniu żywego Kościoła. Emblematycznym przejawem tego było zaczerpnięcie z tradycji bizantyjsko-syryjskiej znaku *Fos-Zoe*, streszczającego program Ruchu Światło-Życie, a jednocześnie wykorzystanie metod i treści ewangelizacyjnych stosowanych wcześniej we wspólnotach protestanckich, przy pełnym poszanowaniu tradycji rzymskokatolickiej.

2. Ekumeniczne wyzwania w archidiecezji

Z tej racji, że katolicyzm jest w archidiecezji wyznaniem większościowym, inicjatywy ekumeniczne Kościoła katolickiego oraz jego styl kontaktów ze wspólnotami niekatolickimi mają zasadnicze znaczenie w relacjach ekumenicznych. Istnieje nagląca potrzeba obudzenia u duchownych i wiernych świeckich świadomości tego, na czym ekumenizm polega i jak ważne miejsce powinien on zajmować w działalności Kościoła katolickiego.

W duszpasterstwie parafialnym należy odpowiednio obchodzić Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan: począwszy od specjalnych intencji modlitewnych, poprzez homilie lub kazania, nabożeństwa, udzielanie praktycznych informacji ekumenicznych, aż po kursy formacyjne na ten temat i zapraszanie osób – także spoza Kościoła katolickiego – które mogą podzielić się ekumeniczną wiedzą i doświadczeniem. Pomocą służą rozsyłane co roku do parafii materiały (dostępne także na stronach internetowych), zawierające odpowiednie czytania biblijne wraz z komentarzami i modlitwami. Jeśli takie obchody byłyby trudne do przeprowadzenia dla poszczególnych parafii, można organizować je w dekanatach. Bardzo ważne jest informowanie wiernych w parafii o ekumenicznych wydarzeniach ponadparafialnych.

Dla dobra lokalnej społeczności wskazana jest także osobista znajomość między duchownymi czy liderami różnych wspólnot chrześcijańskich. Można uniknąć wielu napięć, jeśli osoby odpowiedzialne za swoje wspólnoty potrafią w bezpośredniej rozmowie omówić wyłaniające się problemy. Co więcej, sprzyja to obopólnemu poznawaniu prawd wiary

i sposobów jej praktykowania przez wspólnoty chrześcijańskie sąsiadujące ze sobą czy przenikające się w społeczeństwie. Dzięki temu można zapobiec fałszywym i niesprawiedliwym osądom i zacieśnić więzy współpracy.

W parafii, a może lepiej w grupach parafialnych, warto rozwijać różnego rodzaju inicjatywy ekumeniczne: uroczyste nabożeństwa, wspólną lekturę Pisma Świętego, konferencje, sympozja, panele dyskusyjne, koncerty, konkursy, wystawy, projekcje filmów. Należy też prowadzić wspólną działalność charytatywną, w tym pomoc uchodźcom, połączoną z modlitwą ekumeniczną, a także troszczyć się o cmentarze i miejsca pamięci.

Informacje o podejmowanych działaniach ekumenicznych winny być umieszczane na stronie internetowej archidiecezji oraz na parafialnych stronach internetowych. Media społecznościowe oraz lokalne prasa, radio i telewizja powinny stanowić zwyczajną drogę propagowania idei ekumenicznych.

Archidiecezjalna Rada Ekumeniczna, ustanowiona przez arcybiskupa lubelskiego, koordynuje wydarzenia o charakterze ekumenicznym w archidiecezji i współpracuje z przedstawicielami innych wyznań chrześcijańskich. W razie potrzeby pomaga parafiom i poszczególnym wiernym w działalności ekumenicznej.

Pilnym zadaniem jest wpisanie katolickich Kościołów wschodnich w lokalną działalność ekumeniczną. Kościół katolicki to nie tylko Kościół rzymskokatolicki (łaciński), lecz także wspólnota dwudziestu czterech Kościołów *sui iuris* Wschodu i Zachodu, z których każdy ma własne dziedzictwo teologiczne, liturgiczne, dyscyplinarne i duchowe. Jedynym istniejącym i działającym w wymiarze wspólnotowo-strukturalnym katolickim Kościołem wschodnim na terenie archidiecezji lubelskiej jest Kościół grekokatolicki (Kościół katolicki obrządku bizantyjsko-ukraińskiego). W 2023 r. tej wspólnocie został użyczony na potrzeby kultu kościoł pw. św. Jozafata w Lublinie. Konieczne jest podejmowanie wysiłku, aby nieustannie wybrzmiewał apel skierowany do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego o zgodę na wspólny z grekokatolikami udział w pracach i wydarzeniach ekumenicznych na terenie archidiecezji.

Warto pamiętać, że w 2000 r. wiele Kościołów w Polsce podpisało deklaracje o wzajemnym uznaniu chrztu. Są to: Kościół Ewangelicko-Augsburski, Kościół Ewangelicko-Methodystyczny, Kościół Ewangelicko-Reformowany, Kościół Polskokatolicki, Kościół Starokatolicki Mariawitów, Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny oraz Kościół Katolicki. Głównym streszczeniem wiary tych Kościołów jest *Wyznanie wiary*, zwane *Symbolem nicejsko-konstantynopolikańskim*, które wierni Kościoła katolickiego odmawiają na każdej Mszy Świętej w niedziele i uroczystości. Należy ciągle przypominać wiernym, że w głównych prawdach wiary chrześcijanie są bardziej zjednoczeni niż podzieleni.

Wszystko wskazuje na to, że małżeństwa mieszane wyznaniowo będą zawierane coraz częściej. Sposób ich przygotowania ustalają normy wydane przez Konferencję Episkopatu Polski w 2020 r. (zob. DPR VII). Małżeństwa mieszane nie mogą być pozostawione same sobie. Należy dołożyć starań, aby zaangażować te rodziny w działalność ekumeniczną parafii i archidiecezji.

Zaleca się, aby duszpasterze zapoznawali się z dokumentem Rady Prawnej i Rady ds. Ekumenizmu Konferencji Episkopatu Polski z 2022 r., który przypomina i wyjaśnia w odniesieniu do chrześcijan niekatolików takie zagadnienia jak: udzielanie sakramentów chrztu, pokuty, Eucharystii, namaszczenia chorych, małżeństwa; sprawowanie sakramentaliów; odprawianie pogrzebu; udostępnianie kościoła, kaplicy, cmentarza lub budynku kościelnego (zob. Pro Memoria 2022). Ludzkiej, chrześcijańskiej i ekumenicznej wrażliwości wymagają zwłaszcza mieszkający na terenie archidiecezji uchodźcy, przybyli z Ukrainy po 2022 r.

3. Dialog chrześcijańsko-żydowski w archidiecezji

Świadomość znaczenia judaizmu dla religii chrześcijańskiej była obecna wśród przedstawicieli duchowieństwa diecezji lubelskiej na długo przed Soborem Watykańskim II. Przykładem tego jest list pasterski ks. Szymona Koziejowskiego (ówczesnego administratora diecezji), który w 1881 r. przypominał wiernym o konieczności odnoszenia się z szacunkiem do wyznawców Starego Przymierza. W czasie II wojny światowej i okupacji niemieckiej wielu mieszkańców diecezji lubelskiej z narażeniem życia –

w imię miłości bliźniego, podobnie jak beatyfikowana 12 września 2023 r. rodzina Ulmów – ratowało wyznawców judaizmu przed zagładą.

W archidiecezji lubelskiej dialog chrześcijańsko-żydowski na poziomie instytucjonalnym rozpoczął się w drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych XX w. Inspiratorem i moderatorem tego dialogu był abp Józef Żyćński. Do jego najważniejszych inicjatyw należą: powołanie Centrum Dialogu Katolicko-Żydowskiego, włączenie archidiecezji do obchodów Dnia Judaizmu w Kościele Katolickim (17 stycznia), podjęcie tematyki dialogu chrześcijańsko-żydowskiego podczas Kongresu Kultury Chrześcijańskiej, a także zainicjowanie i prowadzenie spotkań modlitewnych pod hasłem „Modlitewne opłakiwanie Żydów” (co roku w innej miejscowości zamieszkiwanej przed wojną przez tę społeczność).

Jako że „religia żydowska nie jest dla naszej religii rzeczywistością zewnętrzną, lecz czymś wewnętrznym” (Przemówienie 1986), należy kontynuować podjęte starania. Rozwój dialogu chrześcijańsko-żydowskiego w archidiecezji winien łączyć się ze zwiększeniem liczby spotkań chrześcijańsko-żydowskich, z udziałem szerokiego grona wiernych, zwłaszcza katolickiego duchowieństwa, w celu wymiany myśli i poglądów na najważniejsze w tym obszarze kwestie dotyczące historii i współczesności. Trzeba jednak dobrze przemyśleć wybór prelegentów tak ze strony żydowskiej, jak i chrześcijańskiej, by byli oni autentycznie zaangażowani w dialog.

Należy ponadto promować modlitwy za Żydów i nabożeństwa chrześcijańsko-żydowskie w parafiach. W ramach permanentnej formacji księży warto przypominać, że głównym założeniem ustanowionych przez Jana Pawła II obchodów jest dawanie ochrzczonej okazji do czerpania ze skarbcza judaizmu w celu umocnienia siebie w wierze katolickiej. Można w Dniu Judaizmu celebrować Mszę Świętą w intencji narodu wybranego, której formularz wraz z czytaniem jest zawarty we wkładce do materiałów na Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan, wysyłanych rokrocznie przez Radę ds. Ekumenizmu KEP. Ze względu na potrzebę przybliżenia wiernym znaczenia holokaustu, należałoby kontynuować inicjatywę „Modlitewnego opłakiwania Żydów”, np. w dzień pamięci o zagładzie (27 żydowskiego miesiąca nisan). Warto włączyć się w prace Centrum Relacji Katolicko-Żydowskich KUL im. Abrahama J. Heschela.

Ważną kwestią jest zwrócenie uwagi na zatwierdzone przez Kongregację ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów w 2022 r. nowe polskie tłumaczenie wezwania za Żydów w modlitwie powszechnej podczas liturgii wielkopiątkowej. Wezwanie to zostało rozpowszechnione jako wklejka do mszału.

Patronami dialogu chrześcijańsko-żydowskiego mogą stać się dwaj katoliccy kapłani zachodniej i wschodniej tradycji, aresztowani i uwięzieni za wspieranie Żydów, skazani na zagładę w obozie koncentracyjnym na Majdanku – bł. Roman Archutowski i bł. Emilian Kowcz.

4. Dialog międzyreligijny w archidiecezji

Oprócz żyjącej na terenie dzisiejszej Polski od ponad sześciu wieków społeczności Tatarów, wyznawców islamu, już w latach siedemdziesiątych XX w. pojawiali się wierni tej religii z krajów Bliskiego Wschodu, a następnie z innych obszarów Azji oraz z Afryki. W tym samym czasie rozpoczęli swoją działalność w Polsce misjonarze tradycji buddyjskiej i hinduistycznej (nurt tzw. neohinduizmu), przybywający głównie z zachodniej Europy i Stanów Zjednoczonych. Od przełomu XX i XXI w. Lubelszczyzna, podobnie jak inne obszary Polski, stała się przestrzenią pluralizmu religijnego. Niemniej jednak liczba wyznawców religii niechrześcijańskich na terenie archidiecezji nie jest znana nawet szacunkowo.

Jako że dialog międzyreligijny powinien służyć budowaniu i promowaniu ogólnoludzkich wartości – prawdy, dobra, piękna, pokoju, sprawiedliwości, solidarności, wrażliwości na *sacrum* – warto włączyć go w życie wiernych archidiecezji. Dotyczy to zwłaszcza takich form, jak: „dialog życia”, który jest realizowany każdego dnia w miejscu zamieszkania, pracy i nauki; „dialog społecznego zaangażowania”, podejmowany w obronie praw człowieka, przede wszystkim prawa do życia od poczęcia do naturalnej śmierci; „dialog dzieł”, który polega na współpracy wyznawców różnych religii na płaszczyźnie humanitarnej, społecznej, ekonomicznej i politycznej; „dialog religijnego doświadczenia”, niebędący wspólną modlitwą, ale przebywaniem razem, aby się modlić i w ten sposób wskazywać na człowieka jako istotę z natury ukierunkowaną na Boga.

Wyjątkowym miejscem, w którym może być prowadzony dialog międzyreligijny w archidiecezji lubelskiej, jest były niemiecki obóz koncentracyjny, a dziś Miejsce Pamięci – Państwowe Muzeum na Majdanku. W latach dziewięćdziesiątych XX w. odbywały się tam interreligijne konferencje na temat pokoju oraz spotkania modlitewne wyznawców różnych religii. Nawiązywały one do niezrealizowanej idei budowy Świątyni Pokoju na Majdanku, upamiętniającej ofiary niemieckiego narodowego socjalizmu. Wśród miejscowych więźniów pochodzących spośród pięćdziesięciu dwóch narodowości byli: chrześcijanie (katolicy, prawosławni, protestanci), żydzi, muzułmanie, buddyści, a także osoby niewierzące.

Należy podkreślić, że w Natalinie, na przedmieściach Lublina, znajduje się jedyny w Polsce dom Misjonarzy Afryki – Ojców Białych, którzy są uznanymi specjalistami w zakresie islamu i promotorami dialogu z tą religią. Ich działalność w archidiecezji warto wykorzystać do ożywienia dialogu katolicko-muzułmańskiego w środowisku lubelskim.

MISJE ODNAWIAJĄ KOŚCIÓŁ

1. Struktura dzieła misyjnego

Słowa Jezusa: „Jak Ojciec Mnie posłał, tak i Ja was posyłam” (J 20,21), wyrażają w sposób najbardziej syntetyczny istotę misyjnego zaangażowania Kościoła. Sięgają do źródła posłania i pozwalają nazwać Chrystusa „pierwszym posłanym, to znaczy misjonarzem Ojca” (Orędzie 2022, 1). Misja Zbawiciela podejmowana jest przez Jego uczniów w kolejnych pokoleniach i nie traci nic ze swojej aktualności.

Kościół ma świadomość, że „z natury swojej jest misyjny” (DM 2), i w nauczaniu ostatnich dekad konsekwentnie kładzie nacisk na potrzebę przełożenia teorii na praktykę (zob. KKK 849-856). Stąd słowa „o wyborze misyjnym, zdolnym przemienić wszystko” i o potrzebie „misyjnego nawrócenia” (EG 27, 30). „Kościół istnieje, aby dawać światu świadectwo o przełomowym wydarzeniu dziejów: o zmartwychwstaniu Jezusa” (KKS 14).

Kościół w archidiecezji lubelskiej ma za zadanie odczytywać na bieżąco strategię misyjną Kościoła powszechnego. Wciela ją w życie biskup diecezjalny, który do swojej pomocy powołuje delegata ds. misji oraz dyrektora Papieskich Dzieł Misyjnych w archidiecezji lubelskiej. Funkcje te może łączyć jedna osoba, co jest praktyką sprawdzoną i wydaje się dobre. Zadaniem delegata jest ścisła współpraca z Komisją Episkopatu Polski ds. Misji oraz dyrekcją krajową Papieskich Dzieł Misyjnych. Kościół lokalny realizuje przede wszystkim inicjatywy tych dwu niezależnych od siebie gremiów, uzupełniających się co do obszarów działań. Zadaniem Komisji Episkopatu Polski ds. Misji jest bezpośrednio wspieranie polskich misjonarzy. Służą temu trzy agendy: Centrum Formacji Misyjnej – kształcące i przygotowujące przyszłych misjonarzy do ich pracy; Dzieło Pomocy „Ad Gentes” – finansujące misyjne projekty; MIVA Polska – stowarzyszenie pomagające zdobywać środki transportu dla misjonarzy. Papieskie Dzieła Misyjne są natomiast ukierunkowane na niesienie pomocy misjonarzom w imieniu papieża w celu realizacji wielorakich projektów na całym świecie. Stanowią je cztery podmioty: Papieskie Dzieło Rozkrzewiania Wiary – podejmujące działania na wiele sposobów w wymiarze duchowym i materialnym; Papieskie Dzieło Misyjne Dzieci – mobilizujące dzieci do troski o ich rówieśników na terenach misyjnych; Papieskie Dzieło św. Piotra Apostoła – wspomagające działalność seminariów duchownych i formacji zakonnych na misjach; Papieska Unia Misyjna – zajmująca się budzeniem zapału misyjnego.

Wymiernym owocem misyjnego zaangażowania archidiecezji lubelskiej są misjonarze wywodzący się z miejscowego Kościoła. Jeszcze w dobie reżimu komunistycznego w Polsce, ale już po zniesieniu bezwzględnych ograniczeń, na zachętę Kościoła odpowiedzieli dwaj kapłani z diecezji, którzy w 1976 r. wyruszyli do Zambii. Od tamtego czasu do 2023 r. wyjechało na misje czterdziestu dwóch prezbiterów do dwunastu krajów. Obecnie ośmiu kapłanów pracuje w sześciu krajach: w Argentynie, Brazylii, Ekwadorze, Papui Nowej Gwinei, Kazachstanie i na Alasce w Stanach Zjednoczonych. Do tej grupy misjonarzy należy także zaliczyć piętnastu duszpasterzy pracujących na obszarach należących do dawnego bloku sowieckiego: w Ukrainie, Białorusi, Łotwie i Serbii. Jeśli policzy się również ich poprzedników, to łącznie z posługą

misijną z archidiecezji w latach 1976–2023 wyjechało sześćdziesięciu siedmiu duchownych.

Oprócz kapłanów należy wymienić także misjonarzy świeckich. W tej grupie są zarówno pojedyncze osoby, jak i całe rodziny, zwłaszcza ze wspólnot neokatechumenalnych. Misjonarze ci pracują poza Polską nieraz przez wiele lat. Istotny jest też wkład wolontariuszy, udzielających się – choćby krótko – w krajach misyjnych.

Aktywność misyjna nie ogranicza się jednak do wyjazdów czy bezpośredniego wspierania własnych misjonarzy. „Misje dotyczą wszystkich chrześcijan, wszystkich diecezji i parafii, instytucji i organizacji kościelnych” (RM 2). Pozostający na miejscu mają obowiązek tak włączać się w życie Kościoła, aby byli zapleczem duchowym i materialnym dla dzieł podejmowanych na terenach misyjnych. Wymaga to stałej formacji i animacji misyjnej. To powszechne zaangażowanie wiernych stanowi o żywotności wiary Ludu Bożego. „Misje bowiem odnawiają Kościół” (RM 2).

Konkretnym przejawem zaangażowania misyjnego na poziomie domu, szkoły, parafii i archidiecezji jest istnienie grup, organizacji i instytucji podejmujących różnorodną aktywność w tym obszarze. Nie do przecenienia jest obecność w archidiecezji lubelskiej zgromadzeń zakonnych o ścisłym charakterze misyjnym. Należą do nich: Zgromadzenie Misjonarzy Afryki (ojcowie biali), Siostry Misjonarki NMP Królowej Afryki (siostry białe), Franciszkanki Misjonarki Maryi, Zgromadzenie Słowa Bożego (werbiści). Oprócz nich w działalność misyjną angażują się także inne osoby życia konsekrowanego.

2. Modlitwa i zapal misyjny

Pierwszym i podstawowym przejawem dzieła misyjnego Kościoła jest modlitwa. Podejmują ją wszyscy zaangażowani w to dzieło – misjonarze i animatorzy misyjni oraz ci, którzy zanoszą prośby za misjonarzy i w różnych intencjach misyjnych. Modlą się oni zarówno indywidualnie, jak i wspólnotowo – w domach rodzinnych, szkołach, parafiach, określonych wspólnotach. Modlitwa przyjmuje różne postaci w odpowiedzi na propozycje papieża, biskupa diecezjalnego, Papieskich Dzieł Misyjnych i agend Komisji Episkopatu Polski ds. Misji.

Najczęściej w intencjach misyjnych modlą się członkowie Kół Żywego Różańca oraz grupy misyjne. Dużą aktywnością wykazują się również dzieci, zwłaszcza należące do ognisk misyjnych i kolędniczy misyjni. Modlitwę w intencji misji animują katecheci na lekcjach religii. Wielką wagę ma ofiara modlitewna ludzi chorych, choć wydaje się, że intencje misyjne podejmowane są przez nich za rzadko.

Kościół jednoznacznie podkreśla, że Duch Święty „jest pierwszym podmiotem misji” (RM 30), dlatego trzeba nieustannie wypraszać Jego dary. Modlitwa do Ducha Świętego „odgrywa fundamentalną rolę w życiu misyjnym”, ponieważ „jest to jedyna siła, jaką możemy mieć, aby głosić Ewangelię, by wyznawać wiarę w Pana” (Orędzie 2022, 3). To dzięki Bożej łasce można iść na krańce ziemi i głosić Dobrą Nowinę oraz skutecznie wspierać misjonarzy.

Ze względu na tak doniosłe znaczenie modlitwy trzeba ją coraz bardziej pogłębiać i starać się, aby intencje misyjne wybrzmiewały w ciągu całego roku liturgicznego, przejawiały się bogactwem form i były podejmowane przez wszystkich wiernych. W pierwszej kolejności należy wzbogacać o wymiar misyjny modlitwy codzienne – podczas liturgii, nabożeństw, spotkań wspólnotowych. Dobrze byłoby częściej korzystać z formularza *Mszy o ewangelizację ludów*, którą można sprawować także w niedziele zwykłe.

W kalendarzu jest wiele dat, które są doskonałą okazją do podejmowania inicjatyw misyjnych. W żywą pamięć Kościoła wpisane są przede wszystkim takie dni, jak: 6 stycznia, II niedziela Wielkiego Postu, Niedziela Misyjna rozpoczynająca Tydzień Misyjny (w przedostatnią niedzielę października). Aby podkreślić szczególną wagę tego tygodnia, należy organizować czuwania modlitewne w parafiach całej archidiecezji. Warto także zaakcentować inne daty, np. 24 marca – Dzień Modlitwy i Postu za Misjonarzy Męczenników, 24 maja – Światowy Dzień Modlitw za Kościół w Chinach.

Bardzo pożądanym jest upowszechnianie „Nabożeństw Misyjnych”, wydawanych i rekomendowanych przez Papieskie Dzieło Rozkrzewiania Wiary. To gotowa i łatwa do wdrożenia w życie propozycja comiesięcznych spotkań, która może być twórczo włączona w już istniejące formy modlitewne. Ciekawą inicjatywą jest zaproponowana przez Papieskie Dzieło

św. Piotra Apostoła akcja AdoMiS, czyli Adoptuj Misyjnych Seminarzystów. Ważna jest także promocja Misyjnego Apostolstwa Chorych. Pomaga ono wielu ludziom przeżywać cierpienie jako wyjątkowo cenny dar dla Kościoła. Wymaga to jednak dobrej współpracy z Duszpasterstwem Służby Zdrowia.

3. Formacja misyjna

Podstawą formacji misyjnej jest słuchanie i przepowiadanie słowa. Dokonuje się to przede wszystkim w parafii poprzez głoszenie homilii, kazań i konferencji oraz w szkole podczas katechezy. Największy udział w tej formie przekazu wiary mają prezbiterzy, katecheci i siostry zakonne. Jeśli chodzi o ogół wiernych, podejmowanie zagadnień misyjnych odbywa się z reguły okazjonalnie, najczęściej w nawiązaniu do wydarzeń misyjnych w ciągu roku, w czasie spotkań z misjonarzami lub podczas lekcji muzealnych realizowanych w domach zgromadzeń misyjnych.

Świadomość misyjna kształtowana jest przede wszystkim tam, gdzie z założenia podejmuje się inicjatywy o charakterze misyjnym. Przejawia się to głównie w działalności ognisk misyjnych, pracujących w oparciu o program Papieskiego Dzieła Misyjnego Dzieci, wolontariatów misyjnych, skupiających przeważnie młodzież, animacji dla studentów, w Kołach Żywego Różańca oraz w innych tego typu grupach. Ten sposób oddziaływania, choć ma mały zasięg, jest najbardziej pogłębiony i systematyczny. Duszpasterze powinni jednak pamiętać o wprowadzaniu wątków misyjnych w życie wszystkich parafialnych zespołów i grup. Tego typu formacja ma obejmować różne grupy wiekowe, również dzieci pierwszokomunijne i młodzież przygotowującą się do bierzmowania.

Do każdej parafii archidiecezji lubelskiej docierają w formie elektronicznej i w wersjach papierowych materiały o charakterze misyjnym przygotowywane przez Papieskie Dzieła Misyjne. Są to publikacje formacyjne (np. dwumiesięczniki: „Misje Dzisiaj”, „Świat Misyjny”) i okazjonalne (np. na Tydzień Misyjny, Wielki Post, Wielkanoc, biały tydzień), przeznaczone zwłaszcza dla określonych grup (np. ognisk misyjnych czy kolędników misyjnych). Są także inne źródła, materiały i formy przekazu,

w różnym stopniu wykorzystywane (np. agendy Komisji Episkopatu Polski ds. Misji, plakaty, ulotki, foldery, książki, czasopisma, filmy).

Należy także sięgać do materiałów wydanych przez Komisję Episkopatu Polski ds. Misji i Dzieła Pomocy „Ad Gentes”, opublikowanych na potrzeby IV Krajowego Kongresu Misyjnego, który odbył się w 2015 r. Zawierają one konferencje dla poszczególnych grup wiernych i scenariusze katechez dla dzieci, młodzieży i dorosłych (zob. Kongres 2015).

W formacji misyjnej szczególnie istotny pozostaje wymiar świadectwa. Stąd w powszechnym przekonaniu jednym z najbardziej właściwych sposobów przybliżania tematyki misyjnej są spotkania z misjonarzami. Jednak również słowo głoszone przez inne osoby powinno bezpośrednio nawiązywać do realiów misyjnych. Dobrze byłoby zatem w większym stopniu, niż to się zazwyczaj dzieje, twórczo wykorzystywać liturgiczne wspomnienia patronów misyjnych, np. św. Teresy od Dzieciątka Jezus, św. Franciszka Ksawerego, bł. Marii Teresy Ledóchowskiej (patronki współpracy misyjnej w Polsce), bł. Pauliny Jaricot (założycielki Papieskiego Dzieła Rozkrzewiania Wiary i Żywego Różańca). Wielkie znaczenie ma przybliżanie tych postaci świata misyjnego, które są dzisiaj szczególnie inspirujące, np. zamordowanej w Boliwii świeckiej misjonarki Heleny Kmieć.

Warto podkreślić, że szczególnie ważnymi lokalnie ośrodkami formacji misyjnej są Metropolitalne Seminarium Duchowne w Lublinie oraz Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II. Należy dołożyć starań, aby w ramach formacji i studiów możliwie szeroko uwzględniać zagadnienia misyjne. Sprzyjają temu wytyczne zawarte w nowym programie kształcenia kandydatów do kapłaństwa, obowiązującym od 2021 r. (zob. RISP 72, 424) oraz istnienie na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Katedry Religioologii i Misjologii.

4. Informacja, animacja i koordynacja działań

Koordynacją działań misyjnych w archidiecezji zajmuje się Centrum Misyjne, podlegające arcybiskupowi lubelskiemu. Ma ono charakter biura, które jest do dyspozycji archidiecezjalnego dyrektora Papieskich Dziel Misyjnych oraz delegata ds. misji i jego sekretarza. Zadaniem tego

ośrodka jest pośrednictwo między krajową dyrekcją Papieskich Dzieł Misyjnych oraz Komisją Episkopatu Polski ds. Misji a parafiami, szkołami i innymi placówkami czy osobami. Dzięki centrum docierają do poszczególnych jednostek informacje i materiały przekazywane przez instytucje kościelne. Utrzymuje ono także kontakt z misjonarzami z archidiecezji, inicjuje i współorganizuje wydarzenia o charakterze ogólnodiecezjalnym, wspiera inicjatywy podejmowane przez innych pomysłodawców, współpracuje ze zgromadzeniami misyjnymi, jest miejscem spotykania się ludzi, którzy potrzebują rozmowy na tematy misyjne.

Z Centrum Misyjnym współpracuje nieformalny zespół kilkunastu animatorów, złożony w większości z katechetów i osób życia konsekrowanego. Dzięki temu udaje się organizować różne przedsięwzięcia – kongresy misyjne, spotkania kolędników misyjnych i inne. Powołany został także Zespół ds. Animacji Misyjnej, złożony z czterech księży, którego zadaniem jest niesienie pomocy w duszpasterstwie dzieci, młodzieży, studentów i kapłanów. Należy dołożyć starań, aby praca tego zespołu znacząco wpływała na wzrost świadomości misyjnej.

W większości parafii w rocznym kalendarzu pracy są uwzględniane wydarzenia misyjne. Jest to jednak czynione okazjonalnie, nie w sposób stały. Najczęściej informacje i zachęty są przekazywane podczas ogłoszeń duszpasterskich i umieszczane w gablotach na plakatach. O wiele rzadziej do tego celu są wykorzystywane strony internetowe czy media społecznościowe.

W niektórych parafiach i szkołach animatorzy z zaangażowaniem prowadzą grupy misyjne. Dzięki temu placówki te są aktywne, stanowią one jednak niewielki procent ogółu. Piękne idee i najlepsze materiały czy pomysły nie wystarczą, jeśli nie będą przekazywane do adresata i wcielane w życie. Potrzeba zatem przepływu informacji, podawania do wiadomości i udostępniania określonych treści. Towarzyszyć temu powinny stosowna zachęta i motywacja, aby pobudzać do działań. Dobrze byłoby, gdyby w każdej parafii była osoba pełniąca funkcję animatora misyjnego lub istniała grupa współpracująca z Centrum Misyjnym. Pomocą w zakresie przygotowania do pełnienia takiej funkcji służy Szkoła Animatorów Misyjnych w Warszawie, organizowana raz w roku jako kilkudniowe spotkanie przez krajową dyrekcję Papieskich Dzieł Misyjnych.

Jednak ponieważ szkolenia tam przeprowadzane są niedocenione, warto zadbać o promocję tego przedsięwzięcia.

Stosunkowo prostym rozwiązaniem, mającym na celu misyjne ożywienie parafii, jest umieszczenie na jej stronie internetowej linków do różnych witryn misyjnych. Promować należy przede wszystkim portale Papieskich Dzieł Misyjnych i Komisji Episkopatu Polski ds. Misji. Dużą rolę w ożywieniu misyjnym mogłyby odegrać media społecznościowe. Dobrze byłoby, gdyby Centrum Misyjne, dotychczas działające poprzez ogólną stronę archidiecezji, stworzyło własną stronę internetową poświęconą misjom. Pożyteczne byłoby również opracowanie *vademecum* misyjnego dla parafii oraz wydawanie biuletynu informacyjnego.

Ważną kwestią jest także szersze postrzeganie problematyki misyjnej. Zazwyczaj sprawy misyjne rozumiane są jako udzielanie dóbr – czy to duchowych, czy materialnych – osobom, które są na misjach. Należy jednak poszerzyć myślenie i uwzględnić to, że sprawy misyjne to również otwieranie się na bogactwo ludzi żyjących na obszarach misyjnych i przyjmowanie tego bogactwa. Trzeba kształtować postawy wyrażające się w takich słowach, jak: wzajemność, solidarność, szacunek. W tym kontekście pojawia się pytanie o możliwość odnajdywania przez parafie archidiecezji lubelskiej konkretnych parafii na misjach, które byłyby parafiami partnerskimi, albo też szukania innych rozwiązań na różnych poziomach w celu realizacji zamysłu wzajemności i współpracy.

5. Grupy, zespoły, wspólnoty – wydarzenia, inicjatywy, akcje

Aktywność misyjna różnych podmiotów na poziomach zarówno parafialnym, jak i ogólnodiecezjalnym przejawia się na wiele sposobów. Okazją do zapoznania się z szerokim spektrum działań podejmowanych w archidiecezji było Forum Misyjne, które odbyło się w Lublinie w ramach obchodzonego na całym świecie Nadzwyczajnego Miesiąca Misyjnego w 2019 r.

Dość dobrze można ocenić zaangażowanie wielu dzieci, choć ten pozytywny obraz jest odzwierciedleniem nie tyle powszechności zjawiska, ile raczej aktywności grup animowanych przez dorosłych. W archidiecezji

istnieje około dwudziestu ognisk misyjnych, które podejmują pracę przez cały rok w oparciu o program Papieskiego Dzieła Misyjnego Dzieci. Z tego grona powołano delegatów na Misyjny Synod Dzieci, który odbył się – jako pierwsze tego typu ogólnopolskie przedsięwzięcie – w 2022 r. w Warszawie. Oficjalny hymn tego wydarzenia został nagrany i był wykonywany przez zespół z Lublina. Wiele dzieci, także spoza grup misyjnych, bierze udział w specjalnych konkursach, a niektórzy z uczestników zostali zwycięzcami na forum ogólnopolskim, m.in. w konkursie – organizowanym przez Dzieło Pomocy „Ad Gentes” – „Mój szkolny kolega z misji”. Dzieci z pięciu różnych parafii były uczestnikami Archidiecezjalnych Kongresów Misyjnych Dzieci, odbywających się co kilka lat. Innymi formami ich zaangażowania są misyjne kolędowanie w okresie Narodzenia Pańskiego (około półtora tysiąca małych misjonarzy) i wspólne świętowanie na spotkaniu w styczniu. Ważną praktyką w wielu parafiach jest przeżywanie przez dzieci pierwszokomunijne w białym tygodniu jednego dnia poświęconego misjom. Należy zaznaczyć, że delikatną sprawą jest organizowanie przy tej okazji wsparcia materialnego dla misjonarzy. Trzeba to czynić roztropnie. Przede wszystkim powinny wybrzmiewać modlitwa i solidarność serc, a jeśli wydaje się to odpowiednie, może być przekazana zachęta do dobrowolnego złożenia ofiary pieniężnej.

Młodzież szkolna i studencka w niewielkim stopniu angażuje się w działalność misyjną. Jednak ci, którzy podejmują to zadanie, są pełni zapału. Dobrym przykładem jest Diakonia Misyjna Ruchu Światło-Życie. Młodzi należą też do wolontariatów, misyjnych grup parafialnych, szkolnych czy studenckich. Ogromną rolę odgrywają misyjne zgromadzenia zakonne, które pomagają nie tylko młodym, lecz także wszystkim chętnym w każdym wieku zdobywać misyjne doświadczenie. Taką możliwość daje też stowarzyszenie Przyjaciele Misjonarze Afryki, działające przy wspólnocie ojców białych w Lublinie.

Wiele wydarzeń, które dotyczą ogółu wiernych w parafiach, jest inicjowanych na szczeblu ogólnokrajowym. Do najważniejszych w ciągu roku należy Tydzień Misyjny, który przeżywany jest w łączności z Kościołem powszechnym i daje duże możliwości wyrażenia zaangażowania misyjnego. W ciągu roku liturgicznego jest sporo okazji do animacji misyjnej. Jej przejawy są wielorakie: modlitwa, różne formy nauczania,

spotkania z misjonarzami, promocja materiałów misyjnych, wystawy, kiermasze, festyny. Nie do przecenienia jest działalność Żywego Różańca, powszechnie obecnego w parafiach, który jako stowarzyszenie ma wpisane w program „wspieranie misyjnej działalności Kościoła” (Statut 2012, 2). W niektórych parafiach funkcjonują grupy misyjne oraz grona przyjaciół misji organizujące wyjazdy misyjne. Dużo dynamizmu w życie parafii czy dekanatu wnosi Orszak Trzech Króli. Na poziomie całej archidiecezji ważnym wydarzeniem było uczestnictwo delegacji lubelskiej w IV Krajowym Kongresie Misyjnym w Warszawie w 2015 r.

Dojrzewanie Kościoła lokalnego do wszechstronnego zaangażowania o charakterze misyjnym powinno przejawiać się przede wszystkim w ożywianiu działalności każdego z czterech rodzajów Papieskich Dzieł Misyjnych i pogłębianiu współpracy z agendami Komisji Episkopatu Polski ds. Misji. Należy dążyć do formowania w każdej parafii – najlepiej we współpracy ze szkołą – dziecięcych grup kolędników misyjnych, gdyż jest to normalny, a nie nadzwyczajny element duszpasterstwa. Bardzo pożyteczne byłoby zakładanie kolejnych ognisk misyjnych dzieci. Formacja dzieci przekłada się bowiem na formację osób dorosłych.

Pojawia się pytanie, w jaki sposób uaktywnić i ukierunkować misyjnie młodzież szkolną i studencką. W przypadku tej drugiej grupy być może dobre byłoby powołanie duszpasterza zajmującego się tylko animacją misyjną. Należałoby też rozważyć kwestię utworzenia duszpasterstwa misyjnego seniorów, stanowią oni bowiem znaczący odsetek wśród wiernych i noszą w sercach pragnienie bycia nadal potrebnymi.

Na uwagę zasługuje propozycja stworzenia lokalu misyjnego, który pełniłby w archidiecezji funkcję punktu spotkań, konferencji, wystaw itp. Innym wartościowym projektem, godnym wdrożenia w życie, jest organizowanie dla dzieci i młodzieży „Wakacji z Misjami”. Warto przyjrzeć się również tym inicjatywom, które już są obecne w niektórych parafiach i stanowią podpowiedź, co można robić w innych. Jedną z nich jest „Róża Chińska”, czyli modlitwa różańcowa w intencji ewangelizacji Chin. Również ciekawym pomysłem jest przekazywanie strojów komunijnych dzieci ich rówieśnikom na misjach.

6. Pomoc materialna misjom i troska o misjonarzy

Wiele wydarzeń misyjnych jest okazją do materialnego wspierania różnych dzieł na misjach i samych misjonarzy. Zbierane na te cele ofiary pieniężne czy dary rzeczowe są wyrazem współodpowiedzialności wiernych archidiecezji za misje *ad gentes*, są owocem modlitwy, formacji i koordynacji działań wielu podmiotów.

Archidiecezja lubelska, zbierając ofiary ze wszystkich parafii, przekazuje je na różne cele. Do Papieskich Dzieł Misyjnych są kierowane środki finansowe pochodzące z następujących źródeł: taca z Niedzieli Misyjnej i puszka z Tygodnia Misyjnego, ofiary zebrane przy żłóbku, ofiary zebrane przez kolędników misyjnych i od dzieci pierwszokomunijnych. Na potrzeby ogólnopolskie przeznaczone są: taca z 6 stycznia zasilać Krajowy Fundusz Misyjny, puszka z II niedzieli Wielkiego Postu na Dzieło Pomocy „Ad Gentes”, zbiórka w lipcu – podczas Ogólnopolskiego Tygodnia św. Krzysztofa – na rzecz MIVA Polska. Misjonarze z archidiecezji są wspomagani dotacjami przez arcybiskupa lubelskiego, a Wydział Administracyjno-Gospodarczy Kurii Metropolitalnej wspiera niektóre projekty lokalne (np. kongresy misyjne, spotkanie kolędników misyjnych).

Parafie podejmują także własne inicjatywy, poza obowiązującym harmonogramem wpłat. Ponad połowa parafii przyjmuje przynajmniej raz w roku misjonarza. Niektóre z nich udzielają takiej gościny kilkakrotnie. Wiąże się to najczęściej ze zbiórkami do puszek przy okazji głoszenia rekolekcji czy homilii niedzielnych. Misjonarze z archidiecezji przeważnie znajdują wsparcie w parafiach, skąd pochodzą lub gdzie wcześniej duszpasterzowali, albo przybywają na zaproszenie zaprzyjanych proboszczów. Dla wielu z nich nie jest to łatwe przedsięwzięcie z uwagi na ograniczone możliwości przyjazdu do kraju i konieczność znajdowania zastępstwa. Szukają również pomocy u własnych rodzin, znajomych, osób indywidualnych i instytucji. Część kapłanów chętnie skorzystałaby z pomocy w postaci stypendiów mszalnych. Warto zaznaczyć, że wierni pozytywnie oceniają postawę tych misjonarzy, którzy dziękując za otrzymane wsparcie, przekazują równocześnie informacje, jak tę pomoc wykorzystali.

W niektórych parafiach członkowie Żywego Różańca składają ofiary, które zasadniczo są przeznaczane na potrzeby misjonarzy z archidiecezji. Dodatkowo wspierają także projekty Papieskich Dzieł Misyjnych – włączają się w ogólnopolski fundusz „Żywy Różaniec dla Misji” i okazjonalnie wspomagają inicjatywy archidiecezjalne. Należy te działania promować w skali całej archidiecezji. W wielu parafiach są również inne grupy wspierające materialnie misje, np. Droga Neokatechumenalna, Akcja Katolicka, Legion Maryi, Wspólnota Krwi Chrystusa, rada parafialna.

Jest też wiele innych sposobów wspierania dzieła misyjnego. Są to różne formy adopcji misyjnej (dzieci, misjonarzy, seminariów duchownych i domów zakonnych na misjach), zbiórki pieniędzy i rzeczy materialnych na cele charytatywne, budowlane, edukacyjne i inne. Na podkreślenie zasługuje działalność Ruchu Solidarności z Ubogimi Trzeciego Świata „Maitri”. Lubelski oddział od wielu lat roztacza stałą opiekę nad ponad pięciuset dziećmi w ramach Adopcji Serca i corocznie realizuje dodatkowo kilkanaście różnych projektów pomocowych.

Wyzwaniem dla każdej parafii jest ułożenie planu duszpasterskiego i rocznego budżetu, które zakładałyby zaangażowanie misyjne. Możliwości poszczególnych parafii są różne, dlatego potrzeby lubelskich misjonarzy powinny być przedmiotem troski całej archidiecezji. Pojawia się pytanie, w jaki sposób można zwiększyć wsparcie dla misji. Niektóre sprawy wymagają rozstrzygnięć bardziej systemowych, niektóre – prostych i konkretnych rozwiązań. Jedną z propozycji, dobrze sprawdzającą się tam, gdzie już została wprowadzona, jest zamawianie intencji Mszy Świętych, które są ogłaszane w parafii, a sprawowane przez misjonarza w jego placówce. Efektami są nie tylko modlitwa i przekazane stypendium, lecz także kształtowanie świadomości misyjnej całej wspólnoty.

Wielkie korzyści przyniosłoby stałe ożywianie kontaktów z misjonarzami, np. przez korespondencję czy życzenia okolicznościowe. Wielu misjonarzy jest otwartych na przyjęcie wolontariuszy. Do rozważenia pozostaje organizowanie spotkań, które gromadziłyby misjonarzy z archidiecezji, gdy przybywają do kraju, a także spotkań dla ich rodziców.

KOŚCIÓŁ W DIALOGU Z KULTURĄ

1. Znaczenie kultury dla Kościoła i Kościoła dla kultury

Człowiek poprzez zaangażowanie w kulturę wyraża swoją otwartość na prawdę, dobro i piękno, przekracza siebie oraz ujawnia zdolność do relacji z Kimś Transcendentnym. Pastoralna troska Kościoła o człowieka jest więc w dużej mierze dbałością o świat ludzkiej kultury.

Doświadczenie dziejowe pozwala mówić o ukształtowaniu kultury chrześcijańskiej, również katolickiej, obecnej także dzisiaj. Niemniej jednak fenomen kultury charakteryzuje się wielkim pluralizmem nurtów, w tym także laickich. Współcześnie duży wpływ na proces przenikania się kodów kulturowych ma migracja ludności, spowodowana przyczynami ekonomicznymi, ale także konfliktami zbrojnymi, czego szczególnym przykładem jest wojna w Ukrainie i ogromna fala uchodźców ze Wschodu, którzy – przyjeźci w wielkiej liczbie – zmieniają obraz naszych parafii i lokalnych wspólnot. Charakterystycznym zjawiskiem pozostaje kultura masowa, przekraczająca granice i bariery, wykorzystująca nowatorskie rozwiązania techniczne. Procesy te kształtują wrażliwość niezwiązaną z wyznaniem katolickim, a nawet religią chrześcijańską. Rodzi to niebezpieczeństwo całkowitego rozejścia się dróg Kościoła i współczesnej kultury.

Wielkim wyzwaniem dla Kościoła jest szereg zjawisk we współczesnej kulturze, które św. Jan Paweł II nazwał cywilizacją śmierci. Odpowiedzią na to wyzwanie winno być budowanie cywilizacji życia i miłości. Spotykanie się Kościoła ze współczesną kulturą powinno zatem przybierać formę współpracy, wnoszącej w ludzkie twórcze działanie ewangelicznego ducha. Dlatego cenne jest już samo wyrażenie refleksji, że Kościół jest w dialogu z kulturą, dialog zaś pomiędzy tymi uniwersalnymi fenomenami powinien mieć charakter stały, także na gruncie lokalnym.

2. Język jako narzędzie dialogu

Kluczową formą wyrazu kultury jest język. Właśnie na tym polu Kościół podejmuje dialog ze światem i współczesnym człowiekiem. Dbłość

o język w praktyce Kościoła oznacza nie tylko doskonalenie technik i sposobów wyrażania się, lecz także słuchanie człowieka. Język pomaga spojrzeć na siebie przez pryzmat wiary, bardziej rozumieć otaczający świat, a także głębiej poznawać Boga. Język to sztuka wypowiadania siebie na gruntach zarówno religijnym, jak i społecznym, dlatego był i jest niewralgiczną częścią kościelnej *praxis*.

Głęboka refleksja kościelna nad metodami przepowiadania słowa Bożego współczesnemu człowiekowi doprowadziła do przekonania, że samo głoszenie osadzone na wzorcach przeszłości jest zbyt hermetycznym sposobem przekazywania wiary. Może słowo nie jest dzisiaj w pełni przyjmowane właśnie dlatego, że droga komunikowania nie odpowiada wieloaspektowemu, estetycznemu zapotrzebowaniu słuchającego. Aby komunikacja przyniosła właściwe owoce, należy wsłuchiwać się we współczesny świat i człowieka, promować kulturę spotkania i dialogu (por. EG 238-239; FT, *passim*).

Troska o kulturę spotkania, do jakiego dochodzi w relacjach międzyludzkich, jest szczególnie powinnością ludzi Kościoła, zwłaszcza kapłanów. Dotyczy to dbałości o wszystkie wymiary komunikacji, zarówno werbalny, jak i niewerbalny. Ten pierwszy domaga się poprawności językowej, stosowania zrozumiałego słownictwa, prostoty i przejrzystości wypowiedzi, aby była ona czytelna dla każdego odbiorcy. Drugi jej wymiar odnosi się do szeroko pojętej kultury osobistej, która wyraża się w poszanowaniu innych osób oraz w empatii i cierpliwości. Nie bez znaczenia są także: sposób ubierania się, schludność i czystość zarówno w przestrzeni codziennego funkcjonowania, jak i w odniesieniu do szat liturgicznych oraz wystroju kościoła.

Należy zatem podejmować kroki mogące przyczynić się do poszerzenia kompetencji komunikacyjnych. Dotyczy to zwłaszcza biskupów i prezbiterów. Pomocne będą szkolenia z tego zakresu. Jest to kluczowe ze względu na przekazywanie treści wiary, gdyż dla odbiorców język używany przez kapłanów jest zbyt dużą barierą z powodu długości komunikatów, wielosłownia i nadmiaru teologicznych zwrotów.

Przestrzenią wyjątkowo ważną w dzisiejszym świecie jest komunikacja elektroniczna. Obszar ten nie może być zaniedbany, wymaga stałej i mądrej aktywności Kościoła. Aby Kościół zachowywał i przekazywał

autentyczny depozyt wiary, osoby posługujące za pomocą internetu powinny mieć apologetyczne kompetencje, a jednocześnie wysoki poziom kultury języka. Wtedy nie tylko dzięki treści, lecz także dzięki formie możliwe będzie nauczanie chrześcijańskiej miłości. Sprostanie tak niełatwemu zadaniu jest uzależnione od medialnej obsługi parafii czy innych wspólnot. Powinny zajmować się tym odpowiednio przygotowane osoby, cechujące się zarówno dojrzałością chrześcijańską, jak i profesjonalizmem technicznym. Należy dążyć do zapewnienia takim osobom odpowiedniej formacji, szkolenia i gratyfikacji finansowej (por. KKS 113). Nie brakuje duchownych, którzy są obecni w przestrzeni wirtualnej i z pasją angażują się w szerzenie Dobrej Nowiny. To swego rodzaju duszpasterstwo zostało unormowane przez Konferencję Episkopatu Polski.

Koniecznością staje się tworzenie stron internetowych oraz innych platform komunikacji elektronicznej w tych parafiach, które jeszcze nie mają tego typu łączności. Należałoby mieć też zawsze na uwadze potrzebę aktualizacji treści i troskę o estetykę środków społecznego przekazu. Brak medialnej widoczności parafii może doprowadzić do tego, że parafianie przyjmą inne propozycje i oferty, także dotyczące duchowości.

3. Obraz jako narzędzie dialogu

Człowiek nie może obejść się bez form religijnego wyrażania opartego na wzorcach estetycznych i kulturowych przypisanych do czasów, w których żyje. Dlatego Kościół i teologia niezmiennie poszukują odpowiedniego sposobu przekazywania ewangelicznych treści, dialogując ze światem w sferze kultury. Próbuje stworzyć człowieka na światło wiary, przybliżyć mu przesłanie Ewangelii i ukazać w Jezusie Chrystusie obraz prawdziwego Boga (por. Kol 1,15). Na tej drodze duszpasterskiego poszukiwania należy uwzględnić mentalność współczesnego człowieka i zdobycze technik przekazu, a przy tym nie odrzucić tego, co leży u podstaw głoszenia Ewangelii, a więc osobistego świadectwa życia wiarą.

Obraz powinien odzwierciedlać prawdę o relacji Boga do człowieka i człowieka do Boga. Przyjęcie takiej zasady pomaga w refleksji nad tym, co jest godziwe i dopuszczalne w duszpasterstwie i w samym budynku

kościół, a co wykracza poza te ramy. Sakralność przestrzeni kościoła i jego kultyczne przeznaczenie domagają się dbałości o właściwy wystrój wnętrza oraz stosowne zachowanie i ubiór wszystkich wiernych, zarówno podczas sprawowanej liturgii czy odbywających się nabożeństw, jak i poza takim czasem.

Istotną kwestią jest prowadzenie transmisji telewizyjnych z Mszy Świętych. Nie powinny być one prezentowane w ten sam sposób co wydarzenia o innym charakterze. Wyjątkowość Eucharystii domaga się skupienia uwagi przede wszystkim na tym, co odzwierciedla obecność i działanie Boga, aby pomóc w przeżyciu dokonującego się misterium.

Ważne pozostaje wspieranie wszelkiego rodzaju zaangażowania parafii w sztukę i kulturę wizualną. W wielu wspólnotach parafialnych archidiecezji lubelskiej są organizowane wydarzenia o charakterze kulturalnym, takie jak koncerty czy występy artystyczne grup zawodowych i amatorskich. W kilku przypadkach są to regularne, coroczne festiwale lub otwarte festyny. Niezbędna jest troska o to, by do tego typu wydarzeń miała dostęp zdecydowana większość wspólnot parafialnych. Powinno się jednak w tym względzie zachować stosowną czujność i rozagę, aby przez dopuszczenie do organizacji wydarzeń kulturalnych w przestrzeni, która z zasady jest sakralna, nie naruszyć jej wyjątkowego charakteru. Należy wzmocnić aspekt edukacji praktycznej oraz rozwijać wiedzę duszpasterzy i świeckich pracujących w parafiach, aby stali się oni liderami w upowszechnianiu tej gałęzi kultury w środowiskach parafialnych, a jednocześnie dbali o poszanowanie sakralnego miejsca.

4. Sztuka jako narzędzie dialogu

Pomocna w ocenie dialogu Kościoła z kulturą jest bogata sfera dzieł artystycznych. Każde dzieło wyraża estetyczne wzorce epoki lub szuka nowych, by umożliwić człowiekowi doświadczenie obcowania z pięknem i tym samym przybliżyć go do Boga. Artyści od zawsze próbowali wyrazić *sacrum* i towarzyszyć człowiekowi w jego duchowych przeżyciach. Dlatego aby właściwie odbierać każdy rodzaj sztuki, ale przede wszystkim sztuki sakralnej, należy rozumieć ją jako artystyczny wyraz troski o świętość i jako lustro, w którym się przeglądamy, ale teraz widzimy

jeszcze niejasno (por. 1 Kor 13,12). To obcowanie ze sztuką wprowadza w doświadczenie poznania duchowego. Wszystkie formy działań artystycznych mogą stawać się sposobami mówienia o Bogu i pomagać w poszukiwaniu duchowej harmonii, spajającej w ludzkim życiu to, co materialne, z tym, co duchowe.

Wymowny jest fakt, że dzieła kultury służą liturgii swoją bogatą różnorodnością wyrazu, a Kościół zawsze roztaczał opiekę nad nimi i ich twórcami (por. KL 122, 127). Istotą sztuki obecnej w liturgicznej praktyce Kościoła dobrze wyrażają słowa: „Obrazy piękna, w których można dojrzeć tajemnicę Boga niewidzialnego, stanowią część kultu chrześcijańskiego” (Opera 2012, 109). Niemniej jednak należy zauważyć, że współcześnie sztuka sakralna przeżywa poważny kryzys.

Istotne jest poszanowanie zasad sztuki i zaleceń Kościoła w odniesieniu do remontowania i projektowania wnętrza obiektów sakralnych. Bez względu na to, czy kościoły są zabytkowe, czy też nie, duchowni i świeccy, kierując się wrażliwością estetyczną i religijną, winni zabiegać o to, by wystrój świątyń sprzyjał modlitwie indywidualnej oraz wspólnotowej. Dużą wartość stanowią: dobrze zharmonizowane oświetlenie, jakość materiałów, z których wykonane są elementy wystroju świątyni, naczynia i sprzęty wykorzystywane przy sprawowaniu sakramentów i nabożeństw. Wszystko to powinno podkreślać rangę celebrowanych misterii.

Bardzo ważne jest dbanie o jak najlepszą akustykę wnętrza i właściwe nagłośnienie. Podtrzymując przekonanie o fundamentalnym znaczeniu muzyki, powinno się uwzględniać – w ramach projektu czy przebudowy świątyni – odpowiednie miejsce na organy piszczalkowe, aby umożliwić tym samym realizację postanowień Kościoła w omawianym zakresie.

Kościół są i powinny być wkomponowane w przestrzeń architektoniczną w sposób, który podkreśla ich wyjątkowość jako miejsc kultu. Duże znaczenie mają również zadbane otoczenia świątyni. Wskazują one na sakralność miejsc i rangę pielęgnowanych wartości oraz oddziałują zarówno na wiernych, jak i przypadkowych przechodniów.

Słuszną wydaje się inicjatywa przybliżania wiernym znaczenia sztuki w nowych obiektach sakralnych, ponieważ dość mocno zakorzeniło się przekonanie, że sztuką sakralną może być tylko ta, która jest oparta na kanonach estetycznych z przeszłości i wiernie je naśladuje.

Z dużą akceptacją spotyka się pomysł wykorzystywania infrastruktury kościelnej na różne cele użytkowe, czyli tworzenie tzw. ośrodków wielofunkcyjnych, w których oprócz świątyni parafialnej działają np.: przedszkole, szkoła, dom seniora, świetlica dla dzieci. Istnieje jednak niebezpieczeństwo zagubienia poczucia *sacrum* w miejscu kultu. Konieczne jest formalne uporządkowanie kwestii wykorzystywania przestrzeni kościelnych na cele inne niż sakralne.

W dobie malejącego zaangażowania wiernych w życie religijne istotną kwestią pozostaje troska o kościoły, w których już wygasł kult i nie sprawuje się w nich liturgii. Jednocześnie nie ma aprobaty wiernych na sprzedawanie świątyń i zamienianie ich w budynki o charakterze świeckim. Na duszpasterzach spoczywa więc troska o to, aby w kościołach tych z pewną regularnością była sprawowana liturgia.

Wszelkie prace renowacyjne powinny być wykonywane przy współpracy z konserwatorem zabytków, z poszanowaniem aktualnie obowiązującego prawa i przy wykorzystaniu najnowocześniejszych technologii, które pozwolą zachować historyczne walory obiektów.

5. Zaangażowania instytucji i osób świeckich

Wydaje się, że dużym niebezpieczeństwem na drodze dialogu Kościoła z kulturą byłoby rozumienie Kościoła jedynie jako rzeczywistości kultycznej. Jego wkład w kulturę przyczynia się bowiem do integralnego rozwoju społeczeństw, gdyż w świetle nauczania Kościoła działanie to rozumiane jest jako realizowanie wezwania do miłości bliźniego (por. KDK 34). Afirmowanie ludzkiej godności za pomocą kultury to praktyczna odpowiedź zarówno na ubóstwo duchowe człowieka (por. KKK 2444), jak i na wszelkiego rodzaju marginalizację oraz wykluczenie (por. KDK 27, 69, 88). Właśnie ten aspekt zaangażowania Kościoła wybrzmiewa w upominaniu się o lepsze warunki życia dla ubogich i najbardziej potrzebujących.

Działalność parafii ma charakter przede wszystkim religijny, ale wiele wspólnot aktywnie współpracuje na polu kultury z instytucjami świeckimi. Dotyczy to parafii zarówno wiejskich, jak i miejskich, choć w nieco odmienny sposób. Parafie wiejskie współpracują ze środowiskami

szkolnymi czy np. Kołami Gospodyń Wiejskich. Parafie miejskie często korzystają z obecności innych instytucji, takich jak biblioteki czy domy kultury. Istotny jest fakt, że w ramach zróżnicowanej instytucjonalnie współpracy przygotowywane są oferty kulturalne adresowane do dzieci i młodzieży, ale także do seniorów. W wielu parafiach funkcjonują muzea, które dokumentują nie tylko historię parafii, lecz często także dzieje regionu. Wystawiane są jasełka i misteria męki Pańskiej, organizowane są koncerty, przedstawienia, wieczornice czy wyjścia do kina na wartościowe filmy.

W przygotowywaniu wydarzeń o charakterze kulturalnym problemem są środki finansowe. Parafie inwestują w kulturę przede wszystkim własne, skromne fundusze. Niekiedy mogą liczyć na pomoc samorządów, a także ludzi lub podmiotów biznesu. Parafie z dużych miast częściej zdobywają środki na tę działalność z oficjalnych projektów kulturalnych. Ta droga postępowania wydaje się odpowiednia.

Warto zintensyfikować współpracę w dziedzinie kultury chrześcijańskiej z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim Jana Pawła II, który jest jej promotorem na skalę ogólnopolską. Z pewnością zaowocowałoby to wieloma inicjatywami wpływającymi na rozwój życia parafialnego. Bez wątpienia wypada też wykorzystywać aktywność wykładowców akademickich, animatorów kultury i twórców gotowych na spotkania w dekanatach czy parafiach. Kościół i kultura nie powinny być dla siebie rzeczywistościami ani obcymi, ani obojętnymi.

Należy podkreślić, że Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II to ośrodek naukowy, mający międzynarodowe uznanie w zakresie nauk biblijnych. Trzeba więc wykorzystać jego obecność na terenie archidiecezji i propagować znajomość Biblii poprzez organizowanie odczytów oraz wykładów z teologii biblijnej i dziedzin pokrewnych. Biblia jest bowiem fundamentem kultury chrześcijańskiej i niezgłębionym źródłem natchnień dla ludzi sztuki.

W środowisku kościelnym konieczne są rozpoznanie, analizowanie i ocena współczesnych trendów kulturowych. Ocena ta winna być prowadzona w odniesieniu do kryterium, jakim są Pismo Święte i nauczanie Kościoła. Należy pytać, co w świetle tego kryterium można przyjąć ze współczesnej kultury, a czemu należy się sprzeciwić. Taka postawa jest

zgodna z wezwaniem Nowego Testamentu: „Wszystko badajcie, a co szlachetne – zachowujcie! Unikajcie wszystkiego, co ma choćby pozór zła” (1 Tes 5,21-22). Rola Kościoła nie powinna jednak sprowadzać się do prostej negacji współczesnej kultury. Być może pierwszym krokiem o charakterze edukacyjnym byłyby systematyczne spotkania twórców kultury i osób zainteresowanych tą tematyką w środowiskach parafialnych.

Istnieje potrzeba większego zaangażowania osób świeckich we współpracę z księżmi proboszczami na polu troski o kulturę i sztukę, tak aby zadania wiernych świeckich nie sprowadzały się do prostych czynności porządkowych przy budynkach sakralnych i czysto formalnych konsultacji w ramach prac rad duszpasterskich. Wartościowe wydaje się powołanie do życia takich gremiów, które koordynowałyby współdziałania świeckich z duchownymi. Członkowie takich grup czuwaliby nad powierzaniem odpowiedzialności za wystrój i architekturę świątyń właściwym osobom.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA DOBRA MATERIALNE

1. Miejsce dóbr materialnych w życiu lokalnego Kościoła

Nadprzyrodzony cel Kościoła realizowany jest w realiach życia doczesnego, dlatego Kościół posługuje się także dobrami materialnymi. Zaplecze materialne konieczne jest przede wszystkim do pełnienia misji ewangelizacyjnej, organizowania kultu Bożego, prowadzenia dzieł miłosierdzia, zapewnienia godziwego utrzymania duchowieństwa oraz innych pracowników kościelnych. Dobra materialne Kościoła należą do całej wspólnoty. Dlatego wszyscy wierni, duchowni i świeccy, winni czuć się odpowiedzialni i na miarę swoich możliwości wspierać dzieła prowadzone przez Kościół. „Otrzymaliśmy od Pana dar Jego miłości i jesteśmy wezwani, by stać się darem dla innych” (Homilia 2023).

W archidiecezji lubelskiej ostatnie dziesięciolecia charakteryzowały się szczególnym zaangażowaniem w uzupełnienie infrastruktury sakralnej. Ofiarność wiernych oraz pomoc przyjaciół i dobroczyńców

z zagranicy, połączone z gorliwością i zdolnościami organizacyjnymi kapłanów, zaowocowały wzniesieniem wielu nowych miejsc kultu – kościołów i kaplic, a także domów parafialnych, domu dla księży emerytów, wydawnictwa archidiecezjalnego, siedzib Caritas w Lublinie i Krasnymstawie oraz budynków innych instytucji archidiecezjalnych. Większość tych dzieł powstała dzięki staraniom abp. Bolesława Pylaka. Natomiast z inspiracji abp. Józefa Życińskiego podjęto kompleksowe remonty wielu obiektów, zwłaszcza zabytkowych, w tym archikatedry wraz z budynkami parafialnymi, kościołów Powiśla, kraśnickiej fary, bazyliki chełmskiej, krasnostawskiego kościoła pw. św. Franciszka Ksawerego, lubelskich kościołów pw. św. Piotra Apostoła i pw. Nawrócenia św. Pawła Apostoła, Domu na Podwalu, seminarium duchownego. Dzieła te są kontynuowane w szerokim wymiarze także obecnie.

Prace tego typu podjęły również zakony posługujące na terenie archidiecezji, co zaowocowało odnowieniem lubelskiej bazyliki ojców dominikanów czy lubartowskiego kapucyńskiego kościoła pw. św. Wawrzyńca. Wielkim dziełem była też rozbudowa kampusu Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, dokonana przy wielkim wsparciu przyjaciół KUL z kraju i z zagranicy, jak również budowa nowego ośrodka rekolekcyjnego w Łopocznie, będącego własnością Stowarzyszenia „Ogniska Światła i Miłości”. Do tego należy dodać ośrodki rekolekcyjno-wypoczynkowe w Pliszczynie, Kazimierzu Dolnym, Dąbrowicy, Firleju, Zalesiu, Częstoborowicach, Górecku i Nałęczowie oraz miejsca o charakterze domów pielgrzyma w Wąwolnicy i Chełmie. Wiele z tych dzieł otrzymało wsparcie z funduszy oferowanych w ramach różnych projektów publicznych.

2. Zarządzanie majątkiem

Roztropne i kompetentne zarządzanie dobrami materialnymi Kościoła jest nie tylko wymogiem wynikającym z uczciwości i sprawiedliwości, lecz także wyrazem szacunku dla wiernych, którzy z motywu pobożności swoimi ofiarami wspierają dzieła Kościoła. Dlatego też każdy zarządca majątku kościelnego winien swoje zadania wypełniać nie tylko z gorliwością dobrego gospodarza, lecz także w pełnej zgodzie z przepisami prawnymi.

Każda kościelna jednostka administracyjna i duszpasterska ma obowiązek prowadzić starannie, aktualizowany na bieżąco, spis inwentarza, będący podstawą do sporządzenia protokołu zdawczo-odbiorczego przy zmianie zarządcy dóbr (proboszcza, rektora kościoła). Obowiązkiem każdego zarządcy jest także skrupulatne prowadzenie rejestru wpływów i wydatków, zgodnie z odnośnymi przepisami. Rejestry te podlegają sprawdzaniu podczas corocznej wizytacji dziekańskiej i okresowej wizytacji biskupiej.

Przemiany społeczne, ekonomiczne, gospodarcze i demograficzne stawiają nowe wyzwania dla tej sfery funkcjonowania Kościoła diecezjalnego i poszczególnych parafii. Kościół jako wspólnota wiernych wpisana w struktury życia społecznego może stanąć przed koniecznością wypracowania i zaakceptowania nowych rozwiązań dotyczących finansowania życia religijnego.

Wyludnianie się terenów wiejskich i starzenie społeczeństwa powodują, że w małych parafiach coraz trudniej zapewnić bieżące utrzymanie budynków kościelnych, osób duchownych i pracowników świeckich. Wydaje się, że w niedalekiej przyszłości konieczne będzie, przy zachowaniu formalnej odrębności parafii, powierzanie ich jednemu proboszczowi.

W ramach budżetu archidiecezji pożądanym wydaje się stworzenie funduszu, którego zadaniem byłoby dofinansowanie małych wspólnot oraz niwelowanie dysproporcji w zakresie wynagradzania osób duchownych i świeckich. Innym sposobem zaradzenia trudnościom w utrzymaniu parafii może być system parafii partnerskich, które mogłyby się wspierać zarówno w sprawach materialnych, jak i w pracy duszpasterskiej.

3. Finansowanie dzieł charytatywnych i apostołskich

Zgodnie z najdawniejszą tradycją, skarbem Kościoła są ubodzy, chorzy i potrzebujący. Kościół jako wspólnota wiary nie może zapomnieć, że cierpiący mają prawo do różnorodnego wsparcia, do solidarności i miłości. Dlatego należy zadbać o to, aby spojrzenie na różne oblicza współczesnego ubóstwa – materialnego i duchowego – znajdowało odpowiedź w posłudze Kościoła lokalnego i jego instytucji. Posługa ta powinna się wyrażać w codziennej trosce o dzieła charytatywne,

światlice dla dzieci ze środowisk zagrożonych wykluczeniem, różne formy wspierania rodziny, w opiece nad przeżywającą trudności młodzieżą, w duszpasterstwie prowadzonym w domach poprawczych i więzieniach, hospicjach, a także przez towarzyszenie chorym w szpitalach.

Wszystkie te dzieła mają swoje źródło w wierze, a aktywność ta – o charakterze ewangelizacyjnym, formacyjnym, charytatywnym, edukacyjnym i wychowawczym – jest możliwa wtedy, gdy wspólna odpowiedzialność nie jest tylko słowną deklaracją, lecz wyraża się w zaangażowaniu każdego na miarę jego możliwości. W tym kontekście przemyślenia wymaga sposób finansowania duszpasterstw specjalistycznych, które ze swej natury stanowią misję Kościoła, a wymagają zarówno zaangażowania osób, jak i pozyskiwania środków materialnych.

Kościoły, domy archidiecezjalne i parafialne, należycie utrzymane, winny być wzorem dbania o dobra doczesne. Mają one swoim pięknem kierować myśl do Boga Stwórcy, a ich praktyczny walor ma dobrze służyć człowiekowi.

4. Działalność inwestycyjna i gospodarcza

Ważnym aspektem troski o dobra materialne jest prowadzenie działalności gospodarczej przez jednostki kościelne, zgodnie z przepisami kościelnymi i państwowymi. Taka aktywność, realizowana według zasad nauki społecznej Kościoła, powinna być powierzana w większym zakresie odpowiednio przygotowanym osobom świeckim. Działalność ta, jak i pozostałe zaangażowania ekonomiczne, mają być transparentne i podlegać w sposób rygorystyczny nadzorowi odpowiednich organów archidiecezji, które winny być wspierane przez niezależnych audytorów.

Wyrazem troski o własność Kościoła są modernizacje i remonty. Wskazane jest, aby kosztorysy przewidywanych prac były przygotowywane przez specjalistów wyłonionych w konkursach ofert. Także wybór wykonawców nie może być dokonywany intuicyjnie, w oparciu o subiektywne opinie i prywatne kontakty, ale w drodze przejrzystych przetargów finalizowanych w formie pisemnych umów, z zapisem precyzyjnych warunków, włącznie z karami umownymi za niedotrzymanie terminów i gwarancją obejmującą ukończone zadania. Po wykonaniu

prac konieczne jest sporządzenie dokumentacji ich odbioru. Konkursy, przetargi i odbiór prac winny być przeprowadzone pod nadzorem odpowiedzialnego wydziału kurii metropolitalnej lub komisji archidiecezjalnej.

Niektóre parafie są właścicielami gruntów rolnych. Pożytki z nich uzyskiwane stanowią własność parafii. Ewentualne przekazanie gruntów w dzierżawę może nastąpić tylko na podstawie pisemnej umowy, zawartej pod nadzorem kurii metropolitalnej. W umowie mają być zabezpieczone zarówno prawo własności, jak i zobowiązania dzierżawców. Analogicznie należy postąpić w przypadku zawierania umów użyczenia czy najmu w odniesieniu do wszystkich składników majątku parafii lub innego podmiotu kościelnego.

5. Budżety archidiecezji i parafii

Należy tak zaplanować budżety archidiecezji i poszczególnych parafii, by przed rozpoczęciem każdego roku finansowego nie tylko zostały sformułowane zamierzenia poszczególnych zarządców, lecz także wskazane źródła finansowania.

Warto w budżecie archidiecezji, uwzględniając jej dochody pochodzące z działalności gospodarczej oraz inne przychody, wskazać kwotę, która byłaby pokryta z wpłat poszczególnych parafii i rektoratów, a zastąpiłaby wielość okazjonalnych zbiorów, z wyłączeniem zbiorów na dzieła Caritas. W ten sposób zarówno archidiecezja, jak i poszczególne parafie mogłyby w sposób bardziej przewidywalny określić swoje możliwości finansowe na dany rok. Uprościłoby to również i uczyniło bardziej przejrzystym rozliczanie się parafii z archidiecezją.

W sporządzanie projektu budżetu i rocznego bilansu winny być włączone parafialne rady duszpasterskie, którym można powierzyć większe kompetencje, nie tylko doradcze, lecz także decyzyjne.

Wszyscy zarządcy dóbr kościelnych, a zwłaszcza proboszczowie, powinni pamiętać o obowiązku złożenia rocznego sprawozdania finansowego także wobec swoich wspólnot.

Ofiary składane przez wiernych, zarówno w formie indywidualnych darowizn, jak i w ramach kolekty zbieranej podczas liturgii oraz ewentualne dochody z działalności gospodarczej stanowią własność parafii.

Natomiast wpływy pochodzące z ofiar składanych przez wiernych przy okazji sprawowania sakramentów, sakramentaliów, pogrzebu, wizyty duszpasterskiej, modlitwy wypominkowej za zmarłych, opłat kancelaryjnych są źródłem utrzymania duchownych w proporcjach ustalonych prawem diecezjalnym. Przychody wpływające do budżetu parafii lub kościoła rektoralnego są przeznaczone na pokrycie kosztów ich utrzymania i funkcjonowania, przy czym ważną pozycję w budżecie parafii stanowi wsparcie działalności grup duszpasterskich. Należy wyrazić wdzięczność tym wszystkim, którzy – jako wolontariusze – ofiarują swój czas i umiejętności na rzecz poszczególnych wspólnot i wykonują szereg prac nieodpłatnie.

Warto zauważyć, że część ofiar składanych przez wiernych nie stanowi wkładu do budżetu parafialnego, ale środki te są przeznaczone na instytucje i cele pozaparafialne, jak np. seminarium duchowne, Caritas, szkoły i uczelnie katolickie, misje.

Zachęca się wiernych, by korzystając z możliwości, które stwarzają polskie przepisy podatkowe, przekazywali darowizny na cele kultu religijnego i działalność charytatywno-opiekuńczą oraz odpisy podatkowe na rzecz kościelnych osób prawnych. Podobnie kapłani, niech wielkodusznie wspierają potrzeby archidiecezji, w tym także zapisami testamentalnymi.

6. Zatrudnianie i wynagradzanie pracowników

Przy zatrudnianiu i wynagradzaniu pracowników należy sporządzać odpowiednie umowy, zgodnie z przepisami prawa państwowego. Trzeba precyzyjnie i w formie pisemnej określać zakres obowiązków i wypłacać sprawiedliwe wynagrodzenie.

Konieczne jest uproszczenie i ujednolicenie w archidiecezji zasad wynagradzania duchownych i pracowników świeckich, z uwzględnieniem korzystania przez nich ze świadczeń niepieniężnych jako składników wynagrodzenia. W odniesieniu do duchownych jest pożądane uwzględnienie w tych zasadach nie tylko pełnionych urzędów lub funkcji, lecz także stażu pracy kapłańskiej.

Wynagrodzenie duchownych uzyskiwane w ramach stosunku pracy w placówkach edukacyjnych, wychowawczych, leczniczych, opiekuńczych i innych, a także emerytury, renty i inne świadczenia stanowią osobiste dochody tych osób.

Warto rozważyć powołanie funduszu, który byłby zabezpieczeniem finansowym w leczeniu chorych kapłanów.

7. Udział w finansowaniu dzieł pożytku publicznego

Szczególnym obszarem troski są kościoły, inne budynki oraz obiekty ruchome stanowiące dobra kultury i wpisane do rejestru zabytków. Utrzymanie ich w należytym stanie, dokonywanie bieżących remontów i kompleksowych renowacji winno być prowadzone nie tylko z poszanowaniem odnośnych przepisów prawa kanonicznego i państwowego, lecz także przy wsparciu instytucji i funduszy publicznych. Obiekty te bowiem są dziedzictwem zarówno Kościoła, jak i wspólnoty państwowej i narodowej. Stąd też zarządcy dóbr kościelnych winni korzystać z możliwości, jakie stwarzają programy oferowane w tym zakresie, zważając, by nie zaciągać zobowiązań przekraczających możliwości konkretnych wspólnot ani nie zobowiązywać się do prowadzenia działalności, która mogłaby stać w sprzeczności do misji Kościoła lub ją ograniczać.

Zaciąganie zobowiązań finansowych i obciążanie w jakikolwiek inny sposób majątku kościelnego winno być uzgadniane, w zależności od ich charakteru i wysokości, z odpowiednimi agendami archidiecezji. W parafiach powinna się w tej sprawie uprzednio wypowiedzieć rada duszpasterska.

Archidiecezja, parafie oraz inne jednostki kościelne prowadzą dzieła charytatywne, które służą całemu społeczeństwu, niezależnie od światopoglądu. Warto zauważyć, że podmioty kościelne w wielu obszarach uzupełniają, a nawet wyręczają państwo i samorządy w realizacji różnorodnych usług społecznych. Stąd też na takich samych zasadach jak podmioty niekościelne powinny one występować o środki publiczne, szczególnie w zakresie ochrony zdrowia, kultury i sztuki, ochrony środowiska, rewitalizacji i energetyki.

8. Troska o cmentarze

Ważnym obszarem posługi Kościoła jest troska o cmentarze. Większość parafii w archidiecezji ma cmentarze własne, a niektóre korzystają z komunalnych. Cmentarze jako miejsca święte zasługują na szczególny szacunek. Wymagają starannego bieżącego utrzymania i skrupulatnego prowadzenia dokumentacji przewidzianej przez przepisy prawa państwowego. Warto ponadto pamiętać o wpisywaniu potrzeb związanych z rozwojem cmentarzy do gminnych planów zagospodarowania. Należy także dbać o odpowiednie zabezpieczenie cmentarzy oraz ich ubezpieczenie. W ostatnich latach administracja niektórymi cmentarzami parafialnymi została powierzona archidiecezjalnej spółce. Owocem tych decyzji jest zmniejszenie kosztów funkcjonowania nekropolii, dostosowanie zarządzania nimi do obowiązującego prawa oraz ujednolicenie regulaminów cmentarzy w archidiecezji.

MODLITWA SYNODALNA

Boże w Trójcy Świętej Jedyny,
Ty wzywasz nas nieustannie,
abyśmy stawali się świadkami Ewangelii.
Na Twoje Słowo wyruszamy w drogę,
podejmując dzieło III Synodu
Archidiecezji Lubelskiej.
Spraw, Panie, abyśmy się otworzyli
na odnawiające działanie Ducha Świętego
w naszych parafiach, rodzinach i wspólnotach.
Zawierzamy Ci wszystkich uczestników synodu
i cały Lud Boży archidiecezji lubelskiej.
Niech postanowienia i owoce synodu
uczynią nasz Kościół diecezjalny
domem i szkołą komunii,
abyśmy odkrywając Eucharystię
jako źródło jedności i miłości,
stawali się autentyczną wspólnotą wiary,
w której każdy znajduje swoje miejsce.
Maryjo, Matko Kościoła i Niewiasto Eucharystii,
prowadź nas i wspieraj w synodalnej drodze,
na której pragniemy spotkać Twojego Syna.

Święty Stanisławie Biskupie, *módl się za nami.*
Święty Janie Kanty, *módl się za nami.*
Święty Janie Pawle II, *módl się za nami.*
Błogosławiony Stefanie Wyszyński, *módl się za nami.*

CZĘŚĆ II

PRAWO PARTYKULARNE ARCHIDIECEZJI LUBELSKIEJ

I. ARCHIDIECEZJA I JEJ URZĘDY CENTRALNE

1. Archidiecezję lubelską stanowi część ludu Bożego, który zamieszkuje terytorium określone bullą papieża św. Jana Pawła II *Totus tuus Poloniae populus* z dnia 25 marca 1992 r. Archidiecezja jest kontynuatorką diecezji lubelskiej, ustanowionej przez papieża Piusa VII 23 września 1805 r.
2. Arcybiskup lubelski (dalej: arcybiskup) jest pasterzem Kościoła partykularnego, czyli biskupem diecezjalnym, a także metropolitą lubelskiej prowincji kościelnej. W łączności z Biskupem Rzymskim i Kolegium Biskupów wykonuje posługę nauczania, posługę uświęcania i posługę rządzenia.
3. Wyłącznie arcybiskup jest prawnym reprezentantem archidiecezji na forum kościelnym i państwowym. Do poszczególnych spraw lub kategorii spraw może ustanowić pełnomocnika lub pełnomocników.
4. Arcybiskupowi przysługuje, w granicach określonych prawem powszechnym, władza ustawodawcza, władza wykonawcza i władza sądownicza.
5. Arcybiskup wykonuje władzę ustawodawczą wyłącznie osobiście, korzystając z opinii lub uzyskując zgodę właściwych organów kolegialnych, gdy tak przewidują przepisy prawa powszechnego.

6. Przepisy zawarte w niniejszych statutach synodalnych obowiązują wiernych, którzy mają na terenie archidiecezji stałe lub czasowe zamieszkanie kanoniczne i aktualnie na nim przebywają (kan. 12 § 3).
7. Przepisy zawarte w niniejszych statutach, które dotyczą porządku publicznego lub określają formalności związane z czynnościami prawnymi albo dotyczą rzeczy nieruchomości położonych na terenie archidiecezji, obowiązują wszystkich, którzy znajdują się aktualnie na jej terenie (kan. 13 § 2 n. 2).
8. Uchyła się wszystkie dotychczasowe przepisy wydane przez arcybiskupa lubelskiego i jego poprzedników oraz przepisy poprzednich synodów diecezjalnych, które nie zostały włączone do niniejszych statutów synodalnych.
9. Lokalne zwyczaje kościelne dotychczas istniejące i dozwolone przez powszechne prawo kościelne nadal zachowują swoją moc, o ile w niniejszych przepisach nie zostały wyraźnie uchylone.
10. Ustawy partykularne promulgowane są przez publikację w czasopiśmie urzędowym „Memoranda. Wiadomości Archidiecezji Lubelskiej” lub na oficjalnej stronie internetowej archidiecezji i wchodzi w życie z dniem wskazanym w ustawie.
11. Urzędowa interpretacja przepisów diecezjalnych należy do arcybiskupa.
12. Władzę wykonawczą, czyli administracyjną, arcybiskup wykonuje osobiście lub przez wikariuszy generalnych i wikariuszy biskupich, którzy są ordynariuszami miejsca, zgodnie z przepisem kan. 134.
13. Arcybiskup ustanawia wikariuszami generalnymi albo wikariuszami biskupimi biskupa koadiutora, biskupów pomocniczych lub prezbiterów.
14. Wikariusze generalni mają zwyczajną władzę wykonawczą w odniesieniu do całego terytorium archidiecezji oraz wszystkich osób i spraw, z wyjątkiem zastrzeżonych biskupowi diecezjalnemu przez przepisy prawa powszechnego lub osobiście przez arcybiskupa.
15. Wikariuszom biskupim, których ustanowienie jest fakultatywne, przysługuje – zgodnie z dekretem nominacyjnym – zwyczajna władza wykonawcza w odniesieniu do części terytorium

- archidiecezji, w odniesieniu do określonej kategorii osób lub w odniesieniu do określonych spraw.
16. Wikariusze generalni i wikariusze biskupi, którzy są prezbiterami, są mianowani na pięć lat, z możliwością przedłużenia na kolejne pięciolecie. Tracą urząd wraz z zawakowaniem stolicy biskupiej.
 17. Arcybiskup może przekazać wikariuszom generalnym i wikariuszom biskupim specjalne uprawnienia, które zwyczajnie są w kompetencji biskupa diecezjalnego.
 18. Jeden z wikariuszy generalnych jest mianowany przez arcybiskupa moderatorem kurii.
 19. Arcybiskup, biskup koadiutor i biskupi pomocniczy stanowią radę biskupią. W posiedzeniach rady biskupiej mogą uczestniczyć inne osoby zaproszone przez arcybiskupa, zwłaszcza wikariusze generalni, wikariusze biskupi, wikariusz sądowy, kanclerz kurii i ekonom diecezjalny.
 20. Kuria metropolitalna jest zespołem osób i urzędów, które wspierają arcybiskupa w jego posłudze w archidiecezji oraz w lubelskiej prowincji kościelnej. Jest strukturą, którą posługuje się arcybiskup, aby wyrazić swoją troskę i miłość pasterską (AS 177).
 21. Ze swej natury kuria jest urzędem duszpasterskim, gdyż ostatecznym uzasadnieniem wszystkich podejmowanych przez nią działań jest wypełnianie misji Kościoła, czyli troska o zbawienie dusz. Temu celowi służy czuwanie nad środkami zbawienia, które Chrystus powierzył Kościołowi, aby szafowane były w sposób uporządkowany, sprawiedliwy i owocny.
 22. Organizację kurii i jej zadania określają poniższe przepisy oraz – jeżeli przepisy prawa powszechnego to przewidują – odpowiednie statuty.
 23. Duchowni i świeccy, zgodnie z ich kwalifikacjami i predyspozycjami, w zgodzie z przepisami prawa kanonicznego, mogą być powoływani do pełnienia urzędów i zadań w instytucjach diecezjalnych.
 24. Wszyscy pracownicy kurii powinni wypełniać swoje zadania solidnie i sumiennie, w duchu życzliwej współpracy, w trosce o pożytek i dobre imię Kościoła.

25. Pracownicy kurii winni załatwiać sprawy bez zbędnej zwłoki, z poszanowaniem przepisów prawa kanonicznego i państwowego, z należnym szacunkiem dla osób zwracających się do arcybiskupa i kurii.
26. Wszyscy pracownicy kurii mają obowiązek zachowania tajemnicy urzędowej i dyskrecji dotyczących spraw i osób.
27. Z ważniejszych czynności, rozmów i ustaleń należy sporządzać pisemne notatki, które mają być zachowane w aktach sprawy.
28. Czas pracy kurii ustalany jest zarządzeniem ekonoma, zaaprobowanym przez arcybiskupa.
29. Władzę sądowniczą arcybiskup wykonuje osobiście oraz przez wikariusza sądowego i sędziów.
30. Zasady pracy sądu oraz status jego pracowników określa regulamin nadany przez arcybiskupa.
31. Inne instytucje archidiecezji, w szczególności seminarium duchowne, Caritas, wydawnictwo „Gaudium”, studium organistowskie, szkoły katolickie, Dom Księży, domy rekolekcyjne i podmioty gospodarcze, działają na podstawie właściwych przepisów prawa kanonicznego i prawa polskiego oraz statutów zaaprobowanych przez arcybiskupa.
32. Organy kolegialne archidiecezji, w tym kapituły kanoników, oraz rady przewidziane w prawie powszechnym działają zgodnie z przepisami własnych statutów.
33. W imieniu archidiecezji wypowiada się rzecznik prasowy. Inne osoby mogą się wypowiadać w imieniu archidiecezji wyłącznie za jego zezwoleniem i po uzgodnieniu z nim zakresu i treści wypowiedzi lub za zezwoleniem albo na polecenie arcybiskupa.
34. Do kompetencji rzecznika prasowego należą w szczególności:
 - a) troska o tworzenie prawdziwego wizerunku archidiecezji;
 - b) koordynacja działań podejmowanych przez diecezjalne media katolickie;
 - c) współpraca z odpowiedzialnymi za prowadzenie serwisów internetowych archidiecezji;
 - d) współpraca z Katolicką Agencją Informacyjną, Biurem Prasowym Konferencji Episkopatu Polski i innymi mediami;

- e) kontakt z dziennikarzami, w tym: udzielanie odpowiedzi mediom, organizowanie konferencji i briefingów prasowych;
 - f) informowanie mediów o inicjatywach i wydarzeniach kościelnych w archidiecezji;
 - g) monitorowanie mediów pod kątem informacji na temat Kościoła i archidiecezji;
 - h) uzyskiwanie od dyrektorów wydziałów informacji w sprawach będących w zakresie ich kompetencji;
 - i) archiwizowanie informacji medialnych na temat wydarzeń z życia archidiecezji.
35. Zadaniem kancelarii kurii jest wspieranie administracyjne i organizacyjne arcybiskupa oraz pozostałych urzędów archidiecezji w zakresie spraw administracyjnych, prawnych, personalnych i duszpasterskich.
36. Kancelaria prowadzi sprawy związane z:
- a) administracją diecezjalną;
 - b) dokumentacją i archiwizacją akt diecezjalnych;
 - c) koordynacją prac dekanatów i parafii;
 - d) koordynacją wizytacji kurialnych;
 - e) obsługą wiernych w zakresie udzielania informacji oraz załatwiania spraw administracyjnych;
 - f) przygotowywaniem dokumentów kościelnych i wydawaniem ich odpisów;
 - g) współpracą z innymi jednostkami kościelnymi i państwowymi.
37. Kancelaria działa zgodnie z przepisami prawa kanonicznego, prawem państwowym oraz wewnętrznymi regulacjami.
38. Kancelarią kieruje kanclerz, którego głównymi zadaniami są troska o sporządzanie i wysyłanie akt kurialnych oraz strzeżenie ich w archiwum kurii (kan. 482 § 1). Kanclerza może wspierać wicekanclerz (kan. 482 § 2).
39. Do zadań kanclerza należą:
- a) koordynowanie pracy i zadań wykonywanych przez kancelarię;
 - b) wyznaczanie obowiązków pracownikom kancelarii;

- c) przyjmowanie interesantów;
 - d) kierowanie pism oraz spraw do poszczególnych wydziałów i osób w celu ich załatwienia według kompetencji;
 - e) udostępnianie akt lub dokumentów osobom, które o to wnioskuje, z zachowaniem obowiązujących przepisów;
 - f) redagowanie dekretów i pism;
 - g) przedkładanie spraw bieżących arcybiskupowi, moderatorowi kurii i wikariuszom generalnym;
 - h) porządkowanie akt kurialnych i prowadzenie archiwum dokumentów bieżących;
 - i) gromadzenie i przechowywanie akt personalnych, w tym testamentów księży;
 - j) strzeżenie pieczęci kurii.
40. Wicekanclerz wspiera i w razie konieczności zastępuje kanclerza w wykonywaniu wszystkich jego zadań.
41. Oprócz kanclerza i wicekanclerza w kancelarii pracuje przynajmniej jeden notariusz.
42. Do zadań notariusza należą:
- a) sporządzanie dokumentów;
 - b) przedkładanie spraw bieżących kanclerzowi lub wicekanclerzowi;
 - c) udostępnianie i uwierzytelnianie dokumentów, po uzgodnieniu z kanclerzem;
 - d) przesyłanie informacji o sprawach bieżących;
 - e) prowadzenie spraw dotyczących ubezpieczeń księży, kontakt i korespondencja w tym zakresie z odpowiednimi instytucjami państwowymi;
 - f) wykonywanie innych zadań zleconych przez kanclerza lub wicekanclerza.
43. Pozostali pracownicy kancelarii wypełniają zadania wyznaczone przez bezpośrednich przełożonych. Do ich zadań należą w szczególności:
- a) przyjmowanie interesantów i udzielanie im ogólnych informacji;
 - b) przyjmowanie korespondencji i przekazywanie jej właściwym adresatom;

- c) przygotowywanie korespondencji do wysyłki;
 - d) porządkowanie i archiwizowanie dokumentów kancelaryjnych.
44. Do zadań inspektora ochrony danych należą:
- a) informowanie administratora, podmiotu przetwarzającego oraz pracowników, którzy przetwarzają dane osobowe, o spoczywających na nich obowiązkach w zakresie ochrony danych i doradzanie im w tej sprawie;
 - b) monitorowanie przestrzegania zasad ochrony danych osobowych, w tym podział obowiązków, działania zwiększające świadomość w tym zakresie, szkolenia personelu uczestniczącego w operacjach przetwarzania oraz powiązane z tym audyty;
 - c) współpraca z Kościelnym Inspektorem Ochrony Danych;
 - d) pełnienie funkcji punktu kontaktowego dla Kościelnego Inspektora Ochrony Danych w sprawach związanych z przetwarzaniem danych oraz – w stosownych przypadkach – prowadzenie konsultacji we wszelkich innych sprawach.
45. Zadaniem delegata do spraw ochrony dzieci i młodzieży są troska o przestrzeganie zasad ochrony oraz przyjmowanie zgłoszeń dotyczących nadużyć wobec osób małoletnich.
46. Delegat czuwa nad wprowadzaniem praktyk i procedur zapewniających bezpieczeństwo i ochronę małoletnich przed wszelką przemocą, w tym seksualną. Zakres jego kompetencji precyzują *Zasady ochrony dzieci i młodzieży w archidiecezji lubelskiej*.
47. Archidiecezja ma własne archiwum, które jest wydzieloną jednostką organizacyjną i działa na podstawie własnego statutu i regulaminu.
48. Archiwum spełnia w szczególności następujące zadania:
- a) zabezpiecza, gromadzi, przechowuje i opracowuje materiały archiwalne;
 - b) przeprowadza konserwację materiałów archiwalnych;
 - c) udostępnia materiały archiwalne w granicach przewidzianych regulaminem;

- d) uwierzytelnia odpisy i wyciągi oraz poświadcza reprodukcje z materiałów archiwalnych;
 - e) sporządza wypisy z akt personalnych;
 - f) wykonuje czynności reprograficzne;
 - g) udziela metodycznych porad i wskazówek w zakresie warunków oraz sposobu przechowywania akt w registraturach instytucji archidiecezjalnych, archiwach dekanalnych i parafialnych;
 - h) przygotowuje pomoce archiwalne;
 - i) współpracuje z kościelnymi i świeckimi instytucjami nauki i kultury;
 - j) prowadzi prace naukowo-badawcze, wydawnicze, wystawiennicze i edukacyjne, w tym zwłaszcza z zakresu historii ustroju i organizacji instytucji kościelnych, archiwoznawstwa i krytycznej edycji źródeł.
49. Na zasób archiwum składają się materiały archiwalne historycznych instytucji kościelnych oraz archiwalia wytworzone przez aktualne instytucje kościelne archidiecezji, w szczególności:
- a) archiwum diecezji chełmskiej obrządku łacińskiego;
 - b) akta konsystorza lubelskiego;
 - c) akta kurii biskupiej w Lublinie;
 - d) akta kurii metropolitalnej w Lublinie;
 - e) archiwum kapituły katedralnej lubelskiej;
 - f) zbiór duplikatów ksiąg metrykalnych parafii archidiecezji lubelskiej.
50. Do zadań wydziału nauki chrześcijańskiej należą w szczególności:
- a) nadzór nad realizacją w parafiach planu katechetycznego archidiecezji uwzględniającego katechezę dorosłych;
 - b) inspirowanie działań duszpastersko-katechetycznych w archidiecezji;
 - c) nadzór merytoryczny i metodyczny nad katechetami;
 - d) koordynowanie stałej formacji metodycznej i duchowej katechetów;
 - e) kontakt z władzami oświatowymi;
 - f) nadzór nad organizacją rekolekcji dla dzieci i młodzieży;

- g) sprawy personalne i organizacyjne dotyczące katechezy zarówno w przedszkolu oraz szkole, jak i w parafii;
 - h) przygotowanie misji kanonicznych;
 - i) koordynacja szkolnego nauczania religii z katechezą sakramentalną w parafiach;
 - j) wykonywanie innych zadań zleconych przez arcybiskupa.
51. Do zadań wydziału duszpasterstwa należą w szczególności:
- a) organizowanie wydarzeń pastoralnych wskazanych przez arcybiskupa;
 - b) wspieranie inicjatyw o zasięgu diecezjalnym organizowanych przez parafie archidiecezji, w tym pielgrzymek do sanktuariów;
 - c) wspieranie działań duszpasterzy mających na celu udział wiernych w wydarzeniach ponaddiecezjalnych;
 - d) promowanie i wspieranie pracy duszpasterstw specjalistycznych;
 - e) przekazywanie duszpasterzom bieżących dokumentów z treścią nauczania papieża, Stolicy Apostolskiej i Konferencji Episkopatu Polski;
 - f) publikowanie listów pasterskich arcybiskupa oraz przesyłanie ich do odczytania w kościołach archidiecezji;
 - g) współpraca z Komisją Duszpasterstwa Ogólnego Konferencji Episkopatu Polski, zwłaszcza w przygotowaniu i upowszechnianiu ogólnopolskich programów duszpasterskich;
 - h) przygotowywanie dla Stolicy Apostolskiej materiałów sprawozdawczych dotyczących duszpasterstwa;
 - i) wspieranie powstawania i rozwoju stowarzyszeń wiernych poprzez organizowanie formacji liderów, pomoc prawną i organizacyjną oraz tworzenie przestrzeni współpracy;
 - j) organizowanie pielgrzymek archidiecezjalnych;
 - k) tworzenie kalendarza wydarzeń duszpasterskich;
 - l) koordynacja dni formacji duchowej kapłanów archidiecezji;
 - m) koordynacja pomocy w zakresie posług duszpasterskich;
 - n) organizacja lub koordynacja ponadparafialnych wydarzeń duszpasterskich, zwłaszcza na terenie Lublina;

- o) przygotowywanie i publikowanie pomocy duszpasterskich;
 - p) organizacja Duszpasterskich Wykładów Akademickich;
 - q) wydawanie elektronicznego biuletynu dla duchowieństwa i świeckich;
 - r) dokumentacja wydarzeń duszpasterskich.
52. Do zadań wydziału administracyjno-gospodarczego należą w szczególności:
- a) zarządzanie majątkiem trwałym oraz finansami archidiecezji, zgodnie z przepisami prawa;
 - b) nadzór prawny i gospodarczy nad majątkiem archidiecezji, parafii i innych kościelnych osób prawnych, załatwianie spraw i interwencji w tym zakresie;
 - c) przygotowywanie i przechowywanie dokumentów dotyczących spraw majątkowych, finansowych i gospodarczych archidiecezji, parafii i innych kościelnych osób prawnych;
 - d) sporządzanie bilansu wpływów i wydatków archidiecezji oraz przedstawianie ich arcybiskupowi i archidiecezjalnej radzie do spraw ekonomicznych;
 - e) pełnienie funkcji pracodawcy wobec wszystkich pracowników kurii i instytucji z nią związanych;
 - f) prowadzenie działalności gospodarczej w ramach podmiotów zależnych od archidiecezji;
 - g) administrowanie funduszem „Unitas” oraz sprawowanie opieki nad kapłanami chorymi i emerytami;
 - h) przeprowadzanie wizytacji gospodarczych parafii i innych kościelnych osób prawnych;
 - i) nadzór nad sprawami związanymi z zatrudnieniem i ubezpieczeniem pracowników parafii i innych kościelnych osób prawnych;
 - j) nadzór nad administracją cmentarzy parafialnych i załatwianie spraw w tym zakresie;
 - k) prowadzenie Muzeum Archidiecezji Lubelskiej;
 - l) opiniowanie – we współpracy z właściwymi komisjami – projektów budowy i remontów obiektów należących do

- podległych osób prawnych i kościelnych jednostek administracyjnych;
- m) doradztwo w zakresie spraw gospodarczych, ubezpieczeniowych i prawnych.
53. Caritas Archidiecezji Lubelskiej jest kościelną osobą prawną, której zadaniami są: szerzenie chrześcijańskich zasad dotyczących dzieł miłosierdzia, bezpośrednia i pośrednia działalność charytatywna, koordynowanie i kierowanie kościelną działalnością charytatywną na terenie archidiecezji, a także reprezentowanie jej na zewnątrz w sprawach związanych z posługą miłosierdzia.
54. Caritas realizuje swoje zadania na podstawie statutu zatwierdzonego przez arcybiskupa.
55. Do zadań Caritas należą w szczególności:
- a) organizowanie pomocy w sytuacjach losowych, trudnych i kryzysowych;
 - b) prowadzenie formacji w zakresie pełnienia dzieł miłosierdzia;
 - c) prowadzenie różnego rodzaju placówek i projektów wspierających osoby starsze, niepełnosprawne, niesamodzielne, osoby w kryzysie bezdomności oraz inne osoby zagrożone wykluczeniem społecznym;
 - d) prowadzenie jadłodajni dla ubogich;
 - e) prowadzenie hospicjów, domów samotnej matki oraz innych ośrodków zorganizowanej opieki i wsparcia osób w kryzysie;
 - f) prowadzenie i koordynowanie zbiorów na cele charytatywne na terenie archidiecezji, zgodnie z regulaminem zbiorów.
56. Caritas archidiecezjalna może tworzyć lokalne struktury organizacyjne, przede wszystkim Parafialne i Szkolne Koła Caritas, działające w oparciu o odrębne regulaminy i pozostające pod zwierzchnictwem dyrektora Caritas.
57. Koordynowaniem duszpasterstwa młodzieży zajmuje się Centrum Duszpasterstwa Młodzieży Archidiecezji Lubelskiej.
58. Zasady funkcjonowania CDM określa statut.
59. Do zadań CDM należą w szczególności:
- a) organizowanie duszpasterstwa młodzieży, które będzie służyć jej integralnemu rozwojowi;

- b) integrowanie środowisk i duszpasterzy zaangażowanych w formację młodych;
- c) organizowanie ponadparafialnych spotkań i wydarzeń adresowanych do młodzieży;
- d) organizowanie uczestnictwa młodzieży w wydarzeniach duszpasterskich na poziomie krajowym i Kościoła powszechnego;
- e) organizowanie wypoczynku dla dzieci i młodzieży połączonego z formacją religijną;
- f) reprezentowanie archidiecezji na spotkaniach poświęconych duszpasterstwu młodzieży;
- g) tworzenie środowiska promującego rozwój wolontariatu młodzieżowego oraz zaangażowanie w aktywność patriotyczną, kulturalną, sportową i społeczną.

II. DUCHOWIEŃSTWO, INSTYTUTY ŻYCIA KONSEKROWANEGO I STOWARZYSZENIA ŻYCIA APOSTOLSKIEGO, WIERNI ŚWIECCY

Prezbiterzy

60. Przyjmując sakrament święceń, każdy duchowny zobowiązuje się dbać o osiągnięcie świętości szczególnie poprzez:
- a) całkowite poświęcenie się Chrystusowi;
 - b) reprezentowanie Chrystusa w Kościele; bycie Jego widzialnym znakiem nie tylko w posłudze, lecz także w codziennym życiu;
 - c) pogłębianie świadomości, że owocność jego posługi kapłańskiej jest zależna od świadectwa życia osobistego;
 - d) staranne sprawowanie liturgii, wymagające życia w łasce uświęcającej, a przede wszystkim codzienne sprawowanie Eucharystii, nawet wówczas, gdy wierni w niej nie uczestniczą lub nie proszą o jej ofiarowanie w swoich intencjach;

- e) modlitwę, w tym sprawowanie Liturgii godzin, nawiedza-
nie i adorację Najświętszego Sakramentu, medytację słowa
Bożego, modlitwę maryjną, regularną spowiedź, codzienny
rachunek sumienia, obejmujący własne życie moralne, reli-
gijne i posługę duszpasterską.
- 61. Wszyscy duchowni mają obowiązek okazywania szacunku i po-
słuszeństwa papieżowi oraz własnemu biskupowi (kan. 273; 274
§ 2). Prezbiterzy, widząc w swoim biskupie miłującego ich ojca,
pasterza i przyjaciela troszczącego się o ich stan duchowy, inte-
lektualny i materialny, darzą go miłością, należyty szacunkiem
oraz pełnym zaufaniem, chętnie wypełniają jego zarządzenia oraz
przyjmują i wykonują zlecone im obowiązki.
- 62. Prezbiterzy, kierowani gorliwością duszpasterską, powinni szczerze
przedstawiać arcybiskupowi swój punkt widzenia na sprawy dusz-
pasterskie i dzielić się z nim problemami, aby – w razie potrzeby –
otrzymali skuteczną radę i konieczną pomoc.
- 63. Braterstwo sakramentalne oraz wspólna troska o dobro Kościoła
winny przejawiać się szczególnie w przykładowym współdziałaniu,
sprawiedliwym podziale obowiązków i wynagrodzenia oraz we
wzajemnym szacunku i życzliwej trosce o innych współbraci.
- 64. Harmonia i zrozumienie winny cechować relacje między starszymi
i młodszymi prezbiterami. Starsi wiekiem niech odnoszą się do
młodszych jak do braci. Niech ich wspomagają w początkach pracy
kapłańskiej i starają się zrozumieć podejmowane przez nich inicja-
tywy, zgodne z nauką Kościoła. Młodszy niech umieją uszanować
wiek i doświadczenie starszych, niech zasięgają ich rady i chętnie
z nimi współpracują.
- 65. Przykazanie miłości bliźniego i duszpasterska roztropność wzy-
wają nie tylko do okazywania szacunku wszystkim kapłanom ze
względu na ich godność, lecz także do wzajemnego braterstwa
i gotowości niesienia pomocy. Należy wspomagać błądzących gor-
liwą modlitwą, własnym przykładem, a w razie potrzeby – także
upomnieniem braterskim.
- 66. W każdej sytuacji kapłani winni zawsze odnosić się do wszystkich
z miłością i należytytym taktem.

67. Wszyscy prezbiterzy inkardynowani do archidiecezji mają obowiązek:
 - a) osobistego rozwoju duchowego;
 - b) sprawowania z największym szacunkiem sakramentów świętych i sakramentaliów oraz starannego przygotowywania homilii;
 - c) stałej formacji intelektualnej, w tym uczestniczenia w kursach i wykładach duszpasterskich, zgodnie z odrębnymi przepisami;
 - d) dbania o stan zdrowia fizycznego, psychicznego i duchowego;
 - e) ponoszenia kosztów utrzymania, w szczególności mieszkania i wyżywienia.
68. Podstawą utrzymania prezbiterów są środki, jakie otrzymują oni od wspólnoty, wśród której posługują. Nakłada to na wiernych obowiązek utrzymania duszpasterzy. Ci jednak powinni wystrzegać się oznak próżności i luksusu (kan. 282). Zasady wynagradzania duchownych regulują odrębne przepisy.
69. Każdy kapłan zobowiązany jest do posiadania i prowadzenia osobistej księgi intencji mszalnych (*liber stipendiorum*), zgodnie z przepisami zawartymi w art. 655.
70. Zwyczajnym strojem kapłańskim jest sutanna, którą prezbiter winien nosić zasadniczo podczas pełnienia czynności duszpasterskich i liturgicznych. Może, także w sytuacjach oficjalnych, gdy uzna to za stosowne, używać przyjętego zwyczajowo stroju krótkiego.
71. Każdy prezbiter inkardynowany do archidiecezji ma prawo do:
 - a) ojcowskiej opieki ze strony arcybiskupa;
 - b) otrzymania urzędu, funkcji lub zadania w archidiecezji, zgodnie z osobistymi uzdolnieniami i możliwościami oraz potrzebami archidiecezji;
 - c) urlopu i dnia wolnego od zajęć w parafii, zgodnie z odrębnymi przepisami;
 - d) leczenia, opieki i zabezpieczenia materialnego w czasie choroby, zgodnie z odrębnymi przepisami;
 - e) zabezpieczenia emerytalnego, zgodnie z odrębnymi przepisami.

72. Prezbiterom archidiecezji bez zgody arcybiskupa nie zezwala się na:
 - a) podejmowanie zarządu dobrami należącymi do osób świeckich lub świeckich urzędów, z którymi łączy się obowiązki składania sprawozdań finansowych;
 - b) poręczanie majątkiem kościelnym lub majątkiem własnym (kan. 285 § 4);
 - c) prowadzenie działalności gospodarczej, uprawianie handlu, prowadzenie interesów osobiście lub przez innych, na korzyść własną lub innych (kan. 286);
 - d) zaciąganie kredytów i udzielanie pożyczek na rzecz parafii czy innej instytucji kościelnej;
 - e) zakładanie stowarzyszeń, spółek lub fundacji;
 - f) prowadzenie działalności gospodarczej w imieniu podmiotu kościelnego;
 - g) wszczynanie procesów sądowych i administracyjnych na forum państwowym;
 - h) przyjmowanie odznaczeń i nagród pozakościelnych;
 - i) prowadzenie działalności związanej z leczeniem lub innymi formami terapii;
 - j) zatrudnienie przez innego pracodawcę niż archidiecezja oraz samozatrudnienie.
73. Każdy kapłan diecezjalny ma obowiązek posiadania aktualnej legitymacji kapłańskiej.
74. Każdy kapłan diecezjalny winien sporządzić testament w formie przewidzianej przez prawo cywilne. W testamencie, aktualizowanym w miarę potrzeby i nie rzadziej niż co dziesięć lat, kapłan winien uwzględnić cele kościelne, a zwłaszcza potrzeby seminarium duchownego, parafii, w której pracował, oraz ubogich (kan. 282 § 2). W testamencie należy zaznaczyć, gdzie jest zdeponowana osobista księga intencji mszalnych, o której mowa w art. 69. Testament winien być sporządzony w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, z których jeden ma być złożony w kancelarii kurii. Testament należy umieścić w kopercie zamkniętej, odpowiednio opisanej imieniem i nazwiskiem oraz datą jego sporządzenia.

75. Pamięć o zmarłych konfratrach jest wyrazem ścisłego braterstwa kapłanów. Po śmierci biskupa diecezjalnego, biskupa pomocniczego i prezbitera każdy kapłan winien odprawić za zmarłego jedną Mszę Świętą.
76. Prezbiterów pozbawionych częściowo lub całkowicie możliwości wykonywania władzy święceń należy zachęcać do przyjęcia w duchu wiary decyzji władzy kościelnej, podtrzymywać w nich ufność w miłosierdzie Boże i współpracować z nimi w uporządkowaniu spraw ich sumienia.
77. Kapłani inkardynowani do archidiecezji zasadniczo spełniają posługę na jej terenie. W poszczególnych przypadkach arcybiskup może zgodzić się – w odpowiedzi na pisemny wniosek zainteresowanego prezbitera – na podjęcie przez niego obowiązków i zamieszkanie poza archidiecezją. Za zgodą arcybiskupa oraz aprobatą biskupa miejsca księży emeryci mogą również zamieszkać poza archidiecezją. W przypadku podjęcia pracy duszpasterskiej na terenie innej diecezji należy przedłożyć w kurii stosowne pismo biskupa miejsca.

Zasady formacji kapłańskiej

78. W zakresie formacji duchowej i pastoralnej każdy kapłan ma obowiązek:
 - a) pogłębiać ducha modlitwy poprzez wierne sprawowanie sakramentów oraz Liturgii godzin;
 - b) uczestniczyć każdego roku w przynajmniej trzydniowych rekolekcjach zamkniętych; zachęca się też, aby organizować rekolekcje rocznikowe, zwłaszcza z okazji okrągłych rocznic święceń;
 - c) uczestniczyć w dekanalnych dniach skupienia organizowanych przez dziekanów i dekanalnych ojców duchownych;
 - d) uczestniczyć w dwóch spotkaniach formacyjnych, organizowanych corocznie w regionach duszpasterskich archidiecezji, a także w wykładach duszpasterskich organizowanych przez arcybiskupa i kurie;

- e) często przystępować do sakramentu pokuty i pojednania;
 - f) troszczyć się o wzrost kapłańskiej wspólnoty poprzez organizowanie spotkań koleżeńskich i uczestnictwo w nich, zwłaszcza w rocznicę święceń, z okazji jubileuszów oraz imienin;
 - g) otaczać szacunkiem strój duchowny, którego noszenie jest okazją do dawania świadectwa wiary i formą ewangelizacji.
79. W celu stałego podnoszenia poziomu duchowego, intelektualnego i pastoralnego kapłani do siódmego roku po święceniach prezbiteratu włącznie odbywają formację według następującego programu:
- a) W ciągu pierwszego roku posługi kapłani pozostają w stałym kontakcie z opiekunem i ojcem duchownym z ostatniego roku formacji seminaryjnej. W przypadku gdy opiekun lub ojciec duchowny przestali pełnić swoje dotychczasowe funkcje w seminarium, rektor wskazuje inne osoby z grona formatorów seminaryjnych, które będą odpowiedzialne za formację neoprezbiterów. Opiekun i ojciec duchowny utrzymują kontakt z proboszczem neoprezbitera przez cały pierwszy rok jego posługi. Neoprezbiterzy uczestniczą także w spotkaniach Studium Formacji Kapłańskiej wraz ze starszymi rocznikami.
 - b) Kapłani uczestniczą w dwudniowych zjazdach Studium Formacji Kapłańskiej, które odbywają się trzy razy w roku, najczęściej w piątki wieczorem i w soboty do godzin południowych. Pierwszy dzień poświęcony jest formacji duchowej (dzień skupienia), a drugi formacji intelektualnej, która ma formę wykładu i zajęć warsztatowych. Uczestnictwo w zjazdach i zdanie egzaminu końcowego, który odbywa się na zakończenie siódmego roku formacji, jest jednym z warunków przystąpienia do kursu proboszczowskiego.
 - c) Z egzaminu końcowego studium formacji stałej zwolnieni są kapłani mający co najmniej stopień licencjata nauk kościelnych.
 - d) Przed rozpoczęciem każdego roku akademickiego jest ogłaszane szczegółowe kalendarium studium.

80. Kurs proboszczowski, który jest jednym z warunków ubiegania się o urząd proboszcza, można odbyć najwcześniej dziesięć lat po święceniach prezbiteratu. Jest on uzupełnieniem Studium Formacji Kapłańskiej o kompetencje i umiejętności praktyczne, które powinien mieć proboszcz, aby właściwie kierować życiem parafialnym i wypełniać powierzony sobie urząd. Kurs ten jest organizowany raz w roku i obejmuje m.in. zagadnienia z zakresu prawa kanonicznego i cywilnego, zarządzania, rachunkowości i finansów.
81. Egzamin końcowy jest właściwym egzaminem proboszczowskim. Można do niego przystąpić po wcześniejszym ukończeniu Studium Formacji Kapłańskiej oraz kursu proboszczowskiego.
82. Za formację stałą kapłanów, w tym za organizację kursów formacyjnych i egzaminów, odpowiedzialni są wikariusz generalny lub właściwy wikariusz biskupi.

Dekanat i dziekan

83. Dekanat tworzą sąsiadujące ze sobą parafie w liczbie około dziesięciu. Dekanat eryguje i dokonuje w nim zmian arcybiskup po konsultacji z radą kapłańską oraz zainteresowanymi dziekanami i proboszczami.
84. Na czele dekanatu stoi dziekan, który jest łącznikiem między arcybiskupem i kurią a duchowieństwem i wiernymi świeckimi dekanatu w sprawach przewidzianych przez prawo powszechne i partykularne oraz zleconych indywidualnie przez arcybiskupa.
85. Urząd dziekana arcybiskup powierza jednemu z kandydatów przedstawionych przez kapłanów pełniących urzędy i funkcje duszpasterskie w danym dekanacie (proboszczów, administratorów parafii, wikariuszy parafialnych, rektorów kościołów, kapelanów), wyłonionych w drodze tajnego głosowania.
86. Kandydatem na urząd dziekana może być proboszcz jednej z parafii dekanatu, który:
 - a) cieszy się uznaniem i autorytetem duchowieństwa i wiernych z racji przygotowania, doświadczenia duszpasterskiego, roztropności, pobożności i gorliwości apostołskiej;

- b) potrafi inspirować do działalności pastoralnej i kierować nią na powierzonym mu terytorium;
 - c) jest w stanie wypełnić zlecone mu przez arcybiskupa zadania dotyczące całego dekanatu.
87. Głosowanie, mające na celu wyłonienie kandydatów, odbywa się w sposób tajny, pod przewodnictwem delegata arcybiskupa. Sposób przeprowadzenia głosowania jest następujący:
- a) każdy kapłan uprawniony do głosowania dysponuje jednym głosem;
 - b) na przygotowanych przez kancelarię kurii kartach do głosowania kapłan wpisuje nazwiska trzech kandydatów w preferowanej przez siebie kolejności;
 - c) odbywa się tylko jedno głosowanie;
 - d) po wpisaniu nazwisk głosujący składa kartę na pół i wrzuca do urny;
 - e) karty z oddanymi głosami, po przeliczeniu ich liczby, ale bez podliczania głosów, wkłada się do koperty, kopertę zamyka się w obecności głosujących i pieczętuje, a następnie przekazuje kurialnej komisji skrutacyjnej;
 - f) liczenia głosów dokonuje komisja skrutacyjna powołana przez arcybiskupa, której członkami są jeden z wikariuszy generalnych oraz kanclerz lub notariusz kurii; komisja sporządza protokół liczenia głosów i przekazuje go arcybiskupowi;
 - g) kapłan umieszczony na pozycji pierwszej otrzymuje przy liczeniu głosów trzy punkty, na pozycji drugiej dwa punkty, na pozycji trzeciej jeden punkt;
 - h) wszystkie osoby biorące udział w przeprowadzeniu głosowania i liczeniu głosów są zobowiązane do zachowania tajemnicy dotyczącej przebiegu głosowania i jego wyników.
88. Spośród wybranych kandydatów, po uprzedniej konsultacji z dziekanem, arcybiskup mianuje wicedziekana.
89. Kadencja dziekana i wicedziekana trwa pięć lat i jest liczona w sposób jednakowy we wszystkich dekanatach.

90. Dziekan i wicedziekan nie mogą pełnić swoich urzędów w tym samym dekanacie dłużej niż przez dwie pełne kolejne kadencje. Po przerwie trwającej przynajmniej jedną kadencję mogą ponownie zostać mianowani na te urzędy.
91. Dziekan traci urząd przed upływem kadencji na skutek śmierci, rezygnacji przyjętej przez arcybiskupa, przez przyjęcie urzędu w innym dekanacie oraz na skutek odwołania go z urzędu przez arcybiskupa. Aby w celu dokończenia kadencji powierzyć urząd wakujący na skutek wyżej wymienionych przyczyn, przeprowadza się procedurę przewidzianą w art. 87.
92. Dziekan, po ukończeniu siedemdziesiątego roku życia, jest proszony o złożenie rezygnacji z urzędu na ręce arcybiskupa, który rozważywszy wszystkie okoliczności osoby i miejsca, zdecyduje o przyjęciu lub odłożeniu rezygnacji.
93. Przepisy zawarte w art. 91 i 92 odpowiednio stosuje się do urzędu wicedziekana.
94. Przed objęciem urzędu dziekan i wicedziekan są zobowiązani do złożenia przed ordynariuszem miejsca lub jego delegatem wyznania wiary oraz przysięgi wiernego wypełniania urzędu według formuły zatwierdzonej przez Stolicę Apostolską.
95. Dziekan obejmuje urząd w obecności delegata arcybiskupa, protokolarnie przejmując od poprzednika archiwum dekanatu wraz z pieczęcią. Protokół zdawczo-odbiorczy sporządza się w czterech egzemplarzach: po jednym otrzymują zdający i przyjmujący, jeden jest przechowywany w archiwum dekanatu, a jeden przekazywany do kancelarii kurii.
96. Dziekan ma obowiązek i prawo:
 - a) popierać i koordynować wspólną działalność duszpasterską w dekanacie;
 - b) czuwać nad tym, by duchowni jego dekanatu prowadzili życie odpowiadające ich stanowi i starannie wypełniali swoje obowiązki;
 - c) troszczyć się o to, by święte czynności były sprawowane zgodnie z przepisami liturgicznymi; by kościół i sprzęt liturgiczny były piękne i utrzymane w czystości; by Najświętszy

Sakrament był godnie przechowywany; by księgi parafialne były właściwie spisywane i należycie przechowywane; by zarząd dobrami kościelnymi odbywał się zgodnie z odpowiednimi przepisami;

- d) zabiegać o to, ażeby duchowni – zgodnie z postanowieniami prawa partykularnego – uczestniczyli w określonym czasie w kursach formacyjnych;
 - e) troszczyć się o dostarczenie pomocy duchowych prezbiterom swego dekanatu; najbardziej zaś troszczyć się o tych kapłanów, którzy znajdują się w trudniejszych okolicznościach lub przeżywają problemy;
 - f) udzielać pomocy duchowej i materialnej proboszczowi z dekanatu, jeżeli dowie się o jego poważnej chorobie, a w przypadku śmierci zatroszczyć się o godny pogrzeb; ma również czuwać nad tym, aby podczas choroby proboszcza lub po jego śmierci nie zostały zabrane ani nie zaginęły księgi, dokumenty, sprzęt liturgiczny oraz inne przedmioty należące do kościoła.
97. Dziekan ma obowiązek zwizytować raz w ciągu roku kalendarzowego każdą parafię swojego dekanatu, z wyjątkiem wizytowanych w danym roku przez biskupa (parafie dziekańskie wizytuje delegat biskupa).

Przebieg wizytacji:

- a) dziekan informuje proboszcza parafii, która ma zostać zwizytowana, o terminie przeprowadzenia wizytacji, z co najmniej dwutygodniowym wyprzedzeniem;
- b) proboszcz wizytowanej parafii powiadamia niezwłocznie wikariuszy i innych duszpasterzy z terenu parafii, innych pracowników (kościelnego, organistę, katechetów i innych) oraz wiceprzewodniczącego parafialnej rady duszpasterskiej o terminie wizytacji, informując o obowiązku spotkania się z wizytującym dziekanem; o wizytacji dziekańskiej proboszcz ma obowiązek poinformować także swoich parafian w ogłoszeniach parafialnych w niedzielę poprzedzającą wizytację; przygotowuje wypełniony kwestionariusz wizytacyjny,

- który dostarcza dziekanowi najpóźniej trzy dni przed terminem wizytacji, przygotowuje wszystkie księgi parafialne, metrykalne i finansowe oraz dokumentację rozliczeń z pracownikami parafii (wikariuszami, pracownikami świeckimi);
- c) podczas wizytacji odbywają się: nawiedzenie kościoła i krótka adoracja Najświętszego Sakramentu, weryfikacja kwestionariusza dostarczonego przez proboszcza oraz rozmowa dziekana z poszczególnymi kapłanami i innymi pracownikami parafii;
 - d) dziekan z przeprowadzonej wizytacji niezwłocznie sporządza protokół w trzech egzemplarzach, z których jeden przekazuje proboszczowi zwizytowanej parafii, drugi do kancelarii kurii, trzeci przechowuje w archiwum dekanatu; protokół winien zawierać sumaryczną opinię dziekana o wizytowanej parafii oraz zalecenia powizytacyjne; w protokole winna się znaleźć również ocena realizacji zaleceń z poprzedniej wizytacji dziekańskiej oraz z ostatniej wizytacji biskupiej; załącznikiem do egzemplarza protokołu przechowywanego w archiwum dekanatu jest kwestionariusz wizytacyjny;
 - e) wizytowana parafia zwraca dziekanowi koszty poniesione w związku z przeprowadzoną wizytacją w kwocie zryczałtowanej, określonej przez arcybiskupa.
98. Dziekan z mocy samego prawa uczestniczy w synodzie diecezjalnym.
99. Dziekan opiniuje kandydata na urząd proboszcza w swoim dekanacie oraz może opiniować w sprawie mianowania wikariuszy parafialnych w swoim dekanacie.
100. Dziekan:
- a) uczestniczy z prawem głosu w konferencji księży dziekanów i na jej wzór organizuje konferencje dekanalne oraz im przewodniczy;
 - b) zgodnie z zaleceniami kurii i wymogami lokalnymi inspirowuje do pracy duszpasterskiej i koordynuje tę pracę w dekanacie;
 - c) rozstrzyga problemy wewnętrzne dekanatu;
 - d) w parafiach bez wikariusza: zarządza wakującą parafią w dekanacie do czasu jej obsadzenia; na ten czas ma uprawnienia

administratora, włącznie z prawem asystowania przy zawieraniu małżeństw i prawem delegowania tego uprawnienia w poszczególnych przypadkach; przepis ten stosuje się również wtedy, gdy zaistnieją przeszkody w sprawowaniu urzędu przez proboszcza;

- e) organizuje doraźną pomoc materialną dla biednych parafii;
 - f) załatwia sprawy sporne, niewymagające interwencji kurii, starając się w porę zażegnać nieporozumienia pomiędzy kapłanami oraz pomiędzy kapłanami a wiernymi świeckimi; w trudniejszych przypadkach powiadamia o tym kurie; skargi na kapłanów swojego dekanatu przyjmuje z taktem i roztropnością;
 - g) troszczy się o właściwą obsługę duszpasterską rekolekcji prowadzonych w dekanacie;
 - h) kapłanom dekanalnym, zwłaszcza młodym, służy radą i pomocą w trudnościach duszpasterskich i osobistych;
 - i) troszczy się o chorych kapłanów;
 - j) organizuje dekanalne dni skupienia;
 - k) ułatwia kapłanom, zwłaszcza posługującym w jednoosobowych placówkach, odbycie urlopu;
 - l) organizuje pracę katechetyczną na terenie swojego dekanatu, w szczególności służy księżom i katechetom radą, dzieli się doświadczeniem oraz pomaga usuwać istniejące braki w pracy katechetycznej;
 - m) przedstawia swoje spostrzeżenia i wnioski w zakresie pracy katechetycznej we właściwym wydziale kurii;
 - n) z urzędu jest wizytatorem katechetycznym w swoim dekanacie;
 - o) organizuje w dekanacie kapłańskie spotkania braterskie.
101. Ponadto dziekan:
- a) odbiera z kurii i przekazuje parafiom swojego dekanatu materiały duszpasterskie i zarządzenia;
 - b) rozdziela oleje święte parafiom dekanatu;
 - c) wprowadza nowego proboszcza w pełnienie urzędu, zgodnie z przepisami zawartymi w niniejszych statutach w dziale dotyczącym parafii i proboszczów;

- d) towarzyszy biskupowi w czasie wizytacji parafii dekanatu i udziela mu koniecznych informacji; osobiście uczestniczy w powitaniu arcybiskupa lub biskupa pomocniczego, który urzędowo przybywa do jego dekanatu; w wypadku usprawiedliwionej przeszkody wyręcza go w tym obowiązku wicedziekan;
 - e) przesyła wymagane dane statystyczne z dekanatu do kurii;
 - f) po zakończeniu każdego roku kalendarzowego uwierzytelnia księgi parafialne parafii swojego dekanatu; w przypadku parafii, której proboszczem jest dziekan, dokonuje tego wicedziekan;
 - g) czuwa nad terminowym wypełnianiem zobowiązań finansowych na rzecz archidiecezji, które ciążyą na parafiach i duchownych dekanatu;
 - h) prowadzi archiwum dekanatu odrębne od archiwum parafialnego;
 - i) używa własnej okrągłej pieczęci dziekańskiej, z krzyżem w środku i napisem „Dziekan Dekanatu N.” w otoku;
 - j) opiniuje prośby proboszczów ze swojego dekanatu o zwolnienie z wpłat kołędowych na fundusz archidiecezjalny lub zmniejszenie tych wpłat, a także prośby w innych sprawach finansowych;
 - k) opiniuje sprawy dotyczące budowy, rozbudowy, remontu, wystroju kościoła itp. w parafiach swojego dekanatu.
102. Dziekan winien mieć umiejętność prowadzenia korespondencji służbowej za pomocą poczty elektronicznej.
 103. Dziekanowi przysługuje pierwszeństwo przed wszystkimi proboszczami i innymi kapłanami w jego dekanacie.
 104. Każdy kapłan, obejmujący urząd kościelny lub zamieszkujący w obrębie dekanatu, winien złożyć dziekanowi urzędową wizytę w ciągu jednego miesiąca od dnia przybycia.
 105. Dziekan i wicedziekan mają władzę uwalniania od cenzur niezastreżonych Stolicy Apostolskiej.

106. Dziekan przewodniczy ważniejszym i bardziej uroczystym celebracjom liturgicznym w dekanacie, o ile nie przewodniczą im sam arcybiskup, biskup pomocniczy lub delegat arcybiskupa.
107. Dziekan ma prawo dokonywać na terenie swojego dekanatu wszystkich poświęceń i błogosławieństw, które nie są zastrzeżone mającym święcenia biskupie.
108. Dziekan otrzymuje urzędową informację z kurii o wszystkich decyzjach, które dotyczą parafii dekanatu i duchownych, a zostały podjęte przez arcybiskupa lub poszczególne wydziały kurii oraz inne instytucje archidiecezjalne (Caritas, seminarium i inne). Dotyczy to zwłaszcza decyzji personalnych i zmian w strukturze parafialnej.
109. Najbliższym współpracownikiem dziekana jest wicedziekan, który wspomaga dziekana w wypełnianiu jego urzędu, zastępuje go w przypadku nieobecności lub przeszkód w sprawowaniu funkcji oraz wykonuje zadania zlecone przez dziekana.
110. W wypadku zawakowania urzędu dziekana, jeśli był on równocześnie proboszczem w parafii bez wikariusza, wicedziekan obejmuje tymczasowy zarząd jego parafią. Ponadto zabezpiecza archiwum i kasę dekanatu, własność kościelną oraz sprzęty liturgiczne, dopóki ordynariusz miejsca nie zarządzi inaczej.
111. Sekretarz dekanatu, powołany przez dziekana, sporządza sprawozdanie z konferencji dekanalnej i protokół z objęcia urzędu przez dziekana oraz wykonuje inne prace zlecone przez dziekana.
112. Ojciec duchowny jest promotorem doskonałości kapłańskiej w dekanacie. Sam więc winien odznaczać się wzorową gorliwością kapłańską, a przede wszystkim pogłębionym życiem wewnętrznym, odpowiednim doświadczeniem i moralnym autorytetem wśród kapłanów.
113. Powołanie odpowiedniego kapłana na urząd ojca duchownego w dekanacie odbywa się na drodze wyborów dokonanych przez kapłanów z dekanatu. Jego wybór podlega zatwierdzeniu przez arcybiskupa. Kadencja dekanalnego ojca duchownego trwa pięć lat z możliwością przedłużania na dalsze pięciolecia.
114. Do głównych zadań ojca duchownego należą: troska o rozwój życia wewnętrznego kapłanów dekanatu, ugruntowanie w miłości

i jedności kapłańskiej oraz w jedności kapłanów dekanatu z arcybiskupem, a także pomoc kapłanom przeżywającym kryzysy duchowe.

115. Ojciec duchowny dekanatu wykorzystuje do powyższych celów wszelkie dostępne sobie formy działania, zawsze w porozumieniu z dziekanem. Organizuje m.in. godziny skupienia podczas konferencji dekanalnych, dekanalne dni skupienia, na których wygłaszają konferencje ascetyczne on sam lub zaproszony przez niego kapłan, a także umożliwia skorzystanie z sakramentu pokuty i pojednania, zapraszając spowiednika również spoza dekanatu.
116. W realizowaniu zadań dekanalny ojciec duchowny działa w porozumieniu z archidiecezjalnym ojcem duchownym, omawia z nim także plan pracy na rok następny.
117. Jeżeli przemawiają za tym słuszne racje i potrzeby dekanatu, dziekan może powołać jeszcze inne urzędy i funkcje, np.: animatora duszpasterstwa dzieci i młodzieży, animatora duszpasterstwa małżeństw i rodzin, animatora duszpasterstwa chorych, animatora dzieł misyjnych, dyrektora dekanalnej Caritas, dekanalnego korespondenta prasowego, niekoniecznie spośród duchownych. Animatorzy dekanalni poszczególnych duszpasterstw czy agend utrzymują regularne kontakty z odpowiednimi wydziałami kurii.
118. Konferencja dziekanów jest kolegialnym organem doradczym arcybiskupa.
119. W skład konferencji dziekanów wchodzi z pełnym prawem głosu wszyscy dziekani i wicedziekani.
120. Dziekan i wicedziekan mają obowiązek uczestniczenia w konferencjach dziekanów. Każdorazowa nieobecność wymaga pisemnego usprawiedliwienia, które winno być przekazane do kancelarii kurii i dołączone do protokołu z konferencji.
121. W konferencji dziekanów uczestniczą również, ale bez prawa do głosowania:
 - a) moderator kurii;
 - b) wikariusze generalni i biskupi;
 - c) wikariusz sądowy;
 - d) kanclerz kurii;

- e) dyrektor archidiecezjalnej Caritas;
 - f) ekonom archidiecezjalny;
 - g) przedstawiciel księży emerytów;
 - h) archidiecezjalny ojciec duchowny;
 - i) dyrektorzy wydziałów kurii;
 - j) rektor seminarium duchownego;
 - k) inne osoby zaproszone przez arcybiskupa.
122. Konferencję dziekanów zwołuje arcybiskup mniej więcej raz na kwartał, ustala jej program oraz przewodniczy osobiście lub przez delegata.
 123. Opinia wyrażona przez konferencję dziekanów ma znaczenie wyłącznie konsultacyjne i nie wiąże arcybiskupa w podejmowaniu decyzji.
 124. Głosowania w ramach konferencji dziekanów są jawne, chyba że dotyczą spraw personalnych lub o tajne głosowanie wystąpi przynajmniej trzecia część uprawnionych do głosowania.
 125. Konferencja dziekanów wybiera spośród wicedziekanów dwóch sekretarzy, którzy sporządzają protokół z każdego zebrania, podpisują go i przedstawiają arcybiskupowi do akceptacji.
 126. Sekretarze mogą spełniać także inne zadania zlecone przez prowadzącego obrady.
 127. Konferencja dekanalna jest to zebranie duchowieństwa dekanalnego pod przewodnictwem dziekana w celach omówienia spraw duszpasterskich oraz duchowej i naukowej formacji kapłanów. Obecność na posiedzeniach konferencji jest obowiązkowa. Każdorazowa nieobecność wymaga pisemnego usprawiedliwienia przekazanego dziekanowi.
 128. Dalszymi celami konferencji dekanalnej są: umacnianie kapłańskiej wspólnoty dekanatu, lepsze rozpoznanie sytuacji Kościoła na określonym terytorium, formowanie postawy otwartej na znaki czasu i współpracę z laikatem, orientacja w najważniejszych teologicznych i duszpasterskich problemach Kościoła.
 129. Konferencja dekanalna winna się odbywać przynajmniej raz na kwartał, po konferencji dziekanów lub w razie zaistnienia takiej potrzeby.

130. Zwoływanie konferencji dekanalnej, ustalanie porządku obrad oraz przewodniczenie należą do dziekana, którego dla słusznej przyczyny może zastąpić wicedziekan. Do udziału w takiej konferencji zobowiązani są wszyscy kapłani diecezjalni i zakonnici, którzy mają powierzone urzędy i zadania duszpasterskie na terenie dekanatu (proboszczowie, wikariusze parafialni, rektorzy kościołów i ich pomocnicy, prefekci, kapelani, spowiednicy i inni). Dziekan może zaprosić także inne osoby (duchownych i świeckich), w zależności od omawianych problemów.
131. Wszystkich wymienionych wyżej zaprasza dziekan do udziału w konferencji w formie przyjętej w dekanacie, najpóźniej tydzień przed jej odbyciem, i podaje porządek obrad oraz tematy prelekcji.
132. Arcybiskup – na wniosek dziekana – może ukarać kapłanów uchylających się od uczestnictwa w konferencjach dekanalnych.
133. Z racji duszpasterskich, jeżeli w parafii pracuje więcej kapłanów, może być zwolniony od udziału w konferencji kapłan dyżurny danej parafii, z reguły jeden z wikariuszy. O nieobecności z innych przyczyn należy uprzedzić dziekana, a powód odnotować w protokole.
134. Konferencję dekanalną winna w miarę możliwości poprzedzać część ascetyczna, w szczególności: Msza Święta do Ducha Świętego lub za zmarłych kapłanów, adoracja Najświętszego Sakramentu, Liturgia godzin połączona z krótkim rozważaniem, sakrament pokuty i pojednania.
135. Przedmiotem konferencji dekanalnej są przede wszystkim zagadnienia duszpasterskie, moralne, liturgiczne i kanoniczne. Tematy, zgodnie z własnym uznaniem, z zasady przekazują arcybiskup i poszczególne wydziały kurii. Uczestników konferencji zapoznaje się również z komunikatami kurii, wydarzeniami z życia archidiecezji, dekanatu i Kościoła powszechnego. W okresach Adwentu i Wielkiego Postu ustala się terminy rekolekcji parafialnych w dekanacie oraz formy duszpasterskiej pomocy sąsiedzkiej. Zaleca się zapraszanie z referatami specjalistów z różnych dziedzin spoza dekanatu. Można też opracować wyznaczony temat we własnym

zakresie, a następnie zreferować go na konferencji i poddać pod dyskusję jej uczestnikom.

136. Protokół z przebiegu konferencji dekanalnej oraz listę obecności sporządza w dwóch egzemplarzach sekretarz dekanatu wskazany przez dziekana. Protokół ma być podpisany przez dziekana lub wicedziekana i sekretarza i złożony przez dziekana w kancelarii kurii, która – po zapoznaniu się z jego treścią – może przesłać dziekanowi własną ocenę. Drugi egzemplarz protokołu przechowuje się w archiwum dekanatu.
137. Z uzasadnionej przyczyny dziekan, z własnej inicjatywy lub na wniosek kapłanów dekanatu, po powiadomieniu arcybiskupa może zwołać nieprzewidzianą konferencję dekanalną.

Parafia i proboszcz

138. Parafia jest wspólnotą wiernych wyodrębnioną na sposób stały, nad którą opiekę duszpasterską powierza się proboszczowi.
139. Proboszcz, będący pod władzą arcybiskupa, jest własnym pastorem powierzonej mu parafii. Jest on powołany do uczestnictwa w Chrystusowej posłudze. Ma wypełniać wobec tej wspólnoty zadania nauczania, uświęcania i rządzenia we współpracy z innymi prezbiterami i diakonami oraz świadczącymi pomoc wiernymi świeckimi, zgodnie z przepisami prawa (kan. 519).
140. Urząd proboszcza może zostać powierzony prezbiterowi, który odznacza się nieskazitelną doktryną i moralną prawością, gorliwością duszpasterską oraz innymi cnotami. Winien również mieć kwalifikacje wymagane do podjęcia troski o parafię, która ma mu zostać powierzona (kan. 521 § 1-2).
141. Administrator parafii ma te same obowiązki i prawa co proboszcz, chyba że arcybiskup postanowi inaczej (por. kan. 540 § 1).
142. W celu wyłonienia kandydata na urząd proboszcza konkretnej parafii arcybiskup może publicznie zapowiedzieć zamiar dokonania nominacji i zaprosić zainteresowanych prezbiterów, którzy przynajmniej piętnaście lat wcześniej przyjęli święcenia kapłańskie,

aby przedstawili swoją kandydaturę. Odbywa się to zgodnie z następującą procedurą:

- a) arcybiskup ogłasza – w formie komunikatu – prezbyterom archidiecezji, która parafia będzie wakująca, i wyznacza termin zgłaszania kandydatur;
 - b) każdy kandydat składa pismo zaadresowane do arcybiskupa o powierzenie konkretnej parafii, zawierające uzasadnienie swojej kandydatury oraz przebieg i osiągnięcia w posłudze kapłańskiej w poprzednich placówkach duszpasterskich, propozycję programu duszpasterskiego dla parafii, o którą się ubiega, opinię aktualnego dziekana, a jeśli ubiegającym się jest dziekan, opinię wicedziekana, zaświadczenie o zdanym egzaminie proboszczowskim, zaświadczenie o wywiązywaniu się ze świadczeń finansowych na rzecz archidiecezji, zaświadczenia o ewentualnie odbytych studiach, kursach podyplomowych i innych osiągnięciach.
143. Każdy prezbyter inkardynowany do archidiecezji, który jest przynajmniej piętnaście lat po święceniach kapłańskich, może zgłosić w formie pisemnej swoją gotowość do pełnienia urzędu proboszcza bez wskazania konkretnej parafii.
 144. W każdym przypadku arcybiskup w sposób swobodny decyduje o powierzeniu parafii prezbyterowi, którego – po konsultacji z dziekanem, rozważeniu wszystkich okoliczności i zebraniu ewentualnych dodatkowych opinii – uzna za odpowiedniego do wypełniania w niej posługi (kan. 524).
 145. Prezbyter inkardynowany do archidiecezji jest mianowany proboszczem na czas nieokreślony.
 146. Proboszcz parafii powierzonej instytutom życia konsekrowanego i stowarzyszeniom życia apostołskiego jest mianowany zgodnie z umową zawartą przez archidiecezję z właściwą władzą instytutu lub stowarzyszenia.
 147. Ten sam prezbyter może jednocześnie pełnić urząd proboszcza w dwóch lub więcej sąsiednich parafiach (kan. 526 § 1).
 148. Arcybiskup może powierzyć proboszczowi dodatkowe funkcje w archidiecezji lub dekanacie. W takim przypadku w dekrete

- arcybiskupa są określane szczegółowy zakres obowiązków oraz źródła i wysokość wynagrodzenia.
149. Proboszcz, odbierając nominację od arcybiskupa, otrzymuje *ius ad rem*, natomiast uzyskuje uprawnienia i zostaje związany obowiązkami z chwilą urzędowego objęcia parafii, które winno nastąpić w ciągu miesiąca od dnia wskazanego w piśmie nominacyjnym.
 150. Proboszcz ma obowiązek skontaktowania się z dziekanem dekanatu, w którym podejmuje posługę, niezwłocznie po otrzymaniu pisma nominacyjnego w celu poczynienia ustaleń związanych z jej rozpoczęciem.
 151. Objęcie parafii następuje protokolarnie w obecności dziekana, wicedziekana lub kapłana wyznaczonego przez ordynariusza miejsca, z której to czynności dziekan, wicedziekan lub wyznaczony kapłan sporządzają protokół zdawczo-odbiorczy według wzoru ustalonego odrębnymi przepisami. Czynność ta winna zostać dokonana przed celebracją liturgiczną wprowadzenia nowego proboszcza.
 152. Liturgiczne wprowadzenie proboszcza odbywa się po przejęciu protokolarnym parafii, zgodnie z obrzędem zatwierdzonym przez arcybiskupa. Wprowadzenia dokonuje ordynariusz miejsca lub jego delegat, dziekan lub wicedziekan, który od nowego proboszcza przyjmuje wyznanie wiary i przysięgę wiernego wykonywania urzędu.
 153. Z chwilą sporządzenia i podpisania protokołu poprzedni proboszcz przestaje być związany obowiązkami i traci wszystkie uprawnienia wynikające z dotąd pełnionego urzędu na rzecz nowego proboszcza.
 154. Jeżeli proboszcz podejmuje nowe obowiązki, z przyczyn od niego niezależnych i za zgodą arcybiskupa, w terminie przekraczającym miesiąc, nabywa prawa do świadczenia finansowego za dodatkowy okres przejściowy na koszt ustępującego proboszcza i w wysokości ustalonej przez arcybiskupa.
 155. Niezwłocznie po osiągnięciu wieku emerytalnego, ustalonego dla prezbiterów archidiecezji, proboszcz jest proszony o złożenie na ręce arcybiskupa pisemnej rezygnacji z pełnionego urzędu. Po rozważeniu wszystkich okoliczności arcybiskup decyduje o przyjęciu rezygnacji lub o jej odłożeniu.

156. Proboszcz odchodzący na emeryturę traci urząd z dniem wskazanym w piśmie arcybiskupa, ale zachowuje związane z urzędem uprawnienia i obowiązki do chwili przekazania parafii następcy, chyba że arcybiskup w piśmie zdecyduje inaczej. Ma także obowiązek opuścić dotychczas zajmowane mieszkanie nie później niż w ciągu dwóch tygodni od przekazania parafii swojemu następcy i zamieszkać w miejscu ustalonym z arcybiskupem.
157. Powyższy przepis stosuje się odpowiednio w przypadku przeniesienia proboszcza na inny urząd.
158. Uroczyste podziękowanie za posługę odchodzącego proboszcza może odbyć się nie później niż w ostatnią niedzielę lub święto przed protokolarnym przekazaniem parafii następcy.
159. Miejsce zamieszkania emerytowanego lub odwołanego proboszcza ustala arcybiskup, zgodnie z przepisami dotyczącymi kapłanów emerytów i rezydentów.
160. Jeżeli w okresie trzech lat przed planowanym przejściem na emeryturę proboszcz zamierza podjąć czynności przekraczające zwyczajne bieżące zarządzanie dobrami materialnymi parafii, winien uzyskać – w formie pisemnej uchwały – zgodę parafialnej rady duszpasterskiej i rady ekonomicznej oraz pisemną zgodę arcybiskupa.
161. W przypadku śmierci proboszcza lub jego poważnej choroby uniemożliwiającej zarządzanie parafią tymczasowe zarządzanie należy do wikariusza parafialnego, a gdy jest ich kilku – do wikariusza najstarszego stażem w tej parafii. Jeżeli w parafii nie ma wikariusza, tymczasowego zastępcę wyznacza dziekan po konsultacji z arcybiskupem, z zachowaniem przepisu art. 100d. Tymczasowy zastępca ma uprawnienia proboszcza.
162. W razie poważnej choroby proboszcza dziekan powinien zadbać o to, by chory nie był pozbawiony pomocy duchowej i materialnej.
163. W razie poważnej choroby proboszcza lub wakansu na tym urzędzie do dziekana należy szczególna troska o właściwe funkcjonowanie parafii.
164. Jeżeli wymienione wyżej sytuacje nadzwyczajne dotyczą parafii, której proboszczem jest lub był dziekan, albo w której wakuje urząd dziekana, powyższe zadania wypełnia wicedziekan. Gdyby

- jednocześnie wakowały urzędy dziekana i wicedziekana, zadania te spełnia proboszcz najstarszy stażem na urzędzie proboszcza w tym dekanacie.
165. Zasadnicze prawa i obowiązki proboszcza zawarte są w kan. 528-534 i innych Kodeksu prawa kanonicznego, a także w innych ustawach Kościoła powszechnego i Konferencji Episkopatu Polski.
 166. Proboszcz jest reprezentantem prawnym parafii we wszystkich sprawach. Do poszczególnych czynności prawnych może udzielać pełnomocnictwa w formie przepisanej prawem.
 167. Proboszcz jest przede wszystkim pasterzem parafii. Godność tę powinien traktować jako naczelne i zaszczytne powołanie. Wypełnienie powierzonych mu zadań wymaga od niego głębokiego życia wewnętrznego, żywej wiary objawiającej się w poświęceniu i bezinteresowności, dużej i ciągle doskonalonej wiedzy teologicznej oraz kultury osobistej.
 168. Proboszcz, mając określony zakres uprawnień i obowiązków, winien starać się o zdobycie autorytetu i szacunku ze strony wiernych, których ma osobiście poznawać, odwiedzać ich podczas wizyt duszpasterskich oraz być do ich dyspozycji w czasie dyżurów w kancelarii parafialnej w ustalonych dniach i godzinach. Powinien też podać do wiadomości parafian numer telefonu służbowego, pod którym jest dostępny w określonych dniach i godzinach.
 169. Proboszcz jest przewodnikiem wspólnoty parafialnej. Mianowany przez biskupa diecezjalnego, jest widzialnym znakiem obecności i działania pasterza diecezji w parafii, a także widzialnym znakiem jedności parafii z całym Kościołem. Jemu powierzona jest troska o stan religijności wiernych i organizację duszpasterstwa.
 170. Proboszcz troszczy się przede wszystkim o:
 - a) umożliwienie wiernym owocnego uczestnictwa w Ofierze Eucharystycznej;
 - b) należyte i komunikatywne głoszenie Słowa Bożego;
 - c) rozwijanie i pogłębianie życia sakramentalnego;
 - d) powołania kapłańskie, zakonne i misyjne;
 - e) doskonalenie wiernych w powołaniu apostołskim i postawie wzajemnej miłości;

- f) działalność charytatywną, zwłaszcza w ramach Parafialnych Zespołów Caritas, które mają własny regulamin;
 - g) należyte prowadzenie ksiąg parafialnych;
 - h) materialny stan własności parafialnej.
171. Proboszcz ustala zadania i je wykonuje w łączności ze swoimi współpracownikami, którymi są przede wszystkim wikariusze. Z nimi dzieli on odpowiedzialność, ustala zakres obowiązków i często, jeżeli to możliwe – raz w tygodniu, w zespole duszpasterskim omawia program pracy parafialnej oraz zadania, które poszczególne osoby mają wykonać w najbliższym czasie.
 172. Proboszcz, dając przykład sumiennego pełnienia obowiązków, służy wikariuszom radą i pomocą w trudnościach, wspiera ich rozwój, popiera słuszne inicjatywy, zapewnia możliwość działania w określonych obszarach pracy duszpasterskiej.
 173. W organizowaniu i koordynowaniu pracy duszpasterskiej proboszcz winien uwzględnić, w miarę potrzeb i możliwości, prezbiterów mieszkających na terenie parafii, pełniących inne zadania, w tym: rektorów kościołów, kapelanów, członków instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego, prefektów i katechetów, prezbiterów pracujących w instytucjach diecezjalnych i w szkołach wyższych, prezbiterów emerytów, rencistów i rezydentów.
 174. Proboszcz winien korzystać z wiedzy i doświadczenia osób świeckich i włączać je w odpowiedzialność za wspólnotę parafialną.
 175. W każdej parafii winna istnieć rada duszpasterska, która spełnia także funkcje rady ekonomicznej. Sposób jej powołania, zadania i zasady funkcjonowania określa statut.
 176. W każdej parafii należy dążyć do powołania i prowadzenia grup, odpowiednich do potrzeb duszpasterskich i duchowych wspólnoty. Grupy te powinny działać w duchu komunii, we współpracy z duszpasterzami i zgodnie z zasadami przyjętymi w archidiecezji.
 177. Świeccy mogą być zatrudniani w parafiach, zgodnie z ich kompetencjami zawodowymi, jeżeli wykazują odpowiednią postawę religijną i moralną.

178. Proboszczowie mają także obowiązki:
- a) rezydowania w domu parafialnym (kan. 550 §1);
 - b) informowania współpracowników o swojej nieobecności;
 - c) poznawania i stosowania aktualnych przepisów państwowych i kościelnych, zwłaszcza w zakresie ochrony osób małoletnich i bezbronnych, ochrony danych osobowych, prawa rodzinnego, zarządzania dobrami materialnymi, ochrony zabytków, prawa pracy, przepisów sanitarnych i zasad bezpieczeństwa;
 - d) posiadania umiejętności prowadzenia korespondencji służbowej za pomocą poczty elektronicznej;
 - e) zadbania, aby wikariusze i inni pracownicy parafialni uczestniczyli w obowiązujących ich rekolekcjach, wykładach i kursach formacyjnych;
 - f) terminowego i starannego dokonywania rozliczeń z pracującymi w parafii duchownymi i osobami świeckimi.
179. Proboszcz ma prawo do urlopu i dnia wolnego od zajęć w parafii, zgodnie z odrębnymi przepisami.
180. Ponadto proboszcz, na podstawie prawa powszechnego lub upoważnienia arcybiskupa, ma prawo:
- a) przyjmowania do pełnej jedności z Kościołem katolickim osób, które zostały poza nim ochrzczone i – jeżeli tego potrzebują – udzielania im sakramentu bierzmowania (kan. 883, n. 2);
 - b) dyspensowania w indywidualnych przypadkach osób, rodzin, wspólnot czy grup, ale nie całej parafii jednocześnie, od obowiązku zachowania charakteru pokutnego, w tym wstrzemięźliwości od pokarmów mięsnych w piątki lub zamiany tego obowiązku na inne pobożne dzieło (kan. 1245);
 - c) dyspensowania w indywidualnych przypadkach osób, rodzin, wspólnot czy grup, ale nie całej parafii jednocześnie, od obowiązku przestrzegania dnia świątecznego, w tym uczestniczenia we Mszy Świętej niedzielnej lub świątecznej albo zamiany tego obowiązku na inne pobożne dzieło (kan. 1245);

- d) sprawowania kościelnego pogrzebu dzieci zmarłych przed chrztem, których rodzice mieli zamiar je ochrzcić (kan. 1183 § 2);
 - e) sprawowania kościelnego pogrzebu osoby ochrzczonej, która nie była katolikiem, zgodnie z kan. 1183 § 3.
181. Proboszcz winien dbać o to, by osoby trzecie nie ingerowały w sposób nieuprawniony w zarządzanie parafią, zwłaszcza w zarządzanie dobrami materialnymi. Nie może także bez pisemnej zgody arcybiskupa wynajmować lub wydzierżawiać składników majątku parafialnego osobom świeckim oraz pozwalać im na zamieszkanie w budynkach i mieszkaniach będących własnością parafii. Duchowni winni okazać proboszczowi pismo arcybiskupa uprawniające do zamieszkania.
 182. Proboszcz nie może bez pisemnej zgody arcybiskupa wszczynać postępowań sądowych na forum państwowym, zarówno w imieniu parafii, jak i w imieniu własnym.
 183. Proboszcz każdego roku, w terminie do 31 marca, winien składać w wydziale administracyjno-gospodarczym kurii kartę obiegową parafii i sprawozdanie finansowe, według wzoru opracowanego przez kurię.
 184. Zasady wynagradzania proboszcza zawarte są w art. 341-344 niniejszych statutów.
 185. Parafia podlega corocznej wizytacji dziekańskiej, a raz na pięć lat kanonicznej wizytacji biskupiej.
 186. Wizytacja kurialna, dokonywana przez wizytatora, winna odbyć się miesiąc przed planowaną wizytacją biskupią.
 187. Proboszcz zobowiązany jest do wypełnienia kwestionariusza wizytacyjnego, przygotowanego przez kancelarię kurii.
 188. Po odbyciu wizytacji wizytator sporządza protokół zawierający jego spostrzeżenia dotyczące kwestionariusza i pozostałej przedłożonej dokumentacji i nie później niż tydzień przed terminem wizytacji biskupiej doręcza go biskupowi wizytującemu. Do protokołu wizytator dołącza otrzymany od proboszcza wypełniony kwestionariusz przedwizytacyjny, opinie proboszcza dotyczące katechetów, kopie umów o pracę zawartych przez parafię z pracownikami

parafialnymi, zgromadzeniami zakonnymi i z innymi podmiotami, a także kartę obiegową, o której mowa w art. 183. Kopie protokołu wraz ze wszystkimi załącznikami otrzymują proboszcz i dziekan.

Wikariusz parafialny

189. Wikariusz parafialny jest współpracownikiem proboszcza. Ustanawia się go, ilekroć to konieczne albo pożyteczne do właściwego wypełniania posługi duszpasterskiej w parafii, aby pod jego władzą wykonywał posługę duszpasterską (kan. 545 § 1).
190. Wikariuszem może być mianowany prezbiter mający kwalifikacje i zdolności, które owocnie mogą być spożytkowane w określonej parafii.
191. Urząd wikariusza powierza swobodnie arcybiskup na czas nieokreślony lub na czas określony w piśmie nominacyjnym. Zasadniczo neoprezbiter powinien pracować w pierwszej parafii nie dłużej niż pięć lat, a prezbiterzy w kolejnych parafiach nie dłużej niż dziesięć lat. Proboszcz i wikariusz mogą w każdym czasie wnioskować o przeniesienie.
192. Wikariusz zasadniczo jest mianowany do jednej parafii. Może być również mianowany do dwóch lub więcej parafii jednocześnie, przy wskazaniu w dekrete nominacyjnym zakresu zaangażowania w każdej z nich oraz zasad zamieszkania i wynagrodzenia (kan. 545 § 2).
193. Arcybiskup może powierzyć wikariuszowi inne funkcje w archidiecezji lub dekanacie. W takim przypadku w dekrete arcybiskupa jest określany szczegółowy zakres obowiązków oraz źródła i wysokość wynagrodzenia.
194. W sprawie nominacji wikariusza arcybiskup, jeżeli uzna to za pożyteczne, może wysłuchać zdania dziekana oraz proboszcza albo proboszczów parafii, dla których go ustanawia (kan. 547).
195. Wikariusz w parafii powierzonej instytutowi życia konsekrowanego lub stowarzyszeniu życia apostołskiego jest mianowany zgodnie z umową zawartą przez archidiecezję z właściwą władzą instytutu lub stowarzyszenia.

196. Wikariusz ma obowiązek podjęcia zadań parafialnych w terminie określonym w piśmie nominacyjnym. Ma obowiązek skontaktowania się z nowym proboszczem niezwłocznie po otrzymaniu pisma nominacyjnego i złożenia wizyty dziekanowi w ciągu dwóch miesięcy od rozpoczęcia posługi.
197. W przypadku wakansu parafii, jak również wtedy, gdy proboszcz na skutek przeszkody nie może pełnić posługi duszpasterskiej, zarząd parafią przed ustanowieniem administratora parafialnego tymczasowo przejmuje wikariusz, a gdy jest ich kilku – najstarszy nominacją w tej parafii (kan. 541 § 1).
198. Obowiązki i prawa wikariusza parafialnego określone są przepisami kan. 548-552 KPK, przepisami diecezjalnymi oraz pismem nominacyjnym arcybiskupa, a sprecyzowane zostają poleceniami proboszcza.
199. Do obowiązków wikariusza należą w szczególności:
 - a) wspomaganie proboszcza w całej posłudze parafialnej, z wyjątkiem odprawiania Mszy Świętej za lud, a także zgodnie z prawem zastępowanie proboszcza, jeżeli sprawa tego wymaga;
 - b) współpraca z proboszczem i innymi członkami zespołu duszpasterskiego w obszarze posługi i planowania duszpasterskiego;
 - c) regularne przedstawianie proboszczowi zamierzonych lub podjętych poczynąń duszpasterskich, tak by proboszcz i wikariusz albo wikariusze mogli wspólnymi siłami wypełniać obowiązki duszpasterskie w parafii, za którą są razem odpowiedzialni;
 - d) otaczanie każdego szacunkiem, a szczególnie duchownych i świeckich współpracowników;
 - e) posługa duszpasterska wobec wiernych przede wszystkim w parafii, dla której jest ustanowiony;
 - f) sprawowanie sakramentów świętych z największym szacunkiem, zwłaszcza staranne przygotowywanie homilii i śpiewu liturgicznego;

- g) opieka nad grupami duszpasterskimi (przede wszystkim dziecięcymi, młodzieżowymi, Liturgicznej Służby Ołtarza);
 - h) prowadzenie działalności powołaniowej w parafii;
 - i) przyjmowanie godnej postawy odpowiedniej stanowi kapłańskiemu;
 - j) rezydowanie w domu parafialnym (kan. 550 §1);
 - k) uzgadnianie z proboszczem – ze stosownym wyprzedzeniem – ewentualnej nieobecności, która może kolidować z obowiązkami parafialnymi, i informowania go o każdej dłuższej nieobecności;
 - l) praca katechetyczna w szkole, stosownie do zdolności, kwalifikacji i organizacji pracy parafialnej;
 - m) podnoszenie kwalifikacji nauczycielskich, zgodnie z odpowiednimi przepisami;
 - n) stała formacja intelektualna, w tym uczestniczenie w Studium Formacji Kapłańskiej oraz kursach i wykładach duszpasterskich, zgodnie z zarządzeniami arcybiskupa;
 - o) zapoznawanie się z aktualnymi przepisami państwowymi i kościelnymi oraz stosowanie się do nich, zwłaszcza w zakresie ochrony osób małoletnich i bezbronnych, ochrony danych osobowych, prawa rodzinnego, przepisów sanitarnych i zasad bezpieczeństwa;
 - p) opłacanie kosztów utrzymania, przede wszystkim mieszkania i wyżywienia.
200. Wikariusz ma prawo w szczególności do:
- a) omawiania zadań duszpasterskich z proboszczem i innymi współpracownikami przynajmniej raz w tygodniu;
 - b) rady i wsparcia ze strony proboszcza w wypełnianiu zadań duszpasterskich;
 - c) uszanowania prywatności;
 - d) braterskiego upomnienia ze strony proboszcza, jeżeli jest to konieczne;
 - e) urlopu i dnia wolnego od zajęć w parafii, zgodnie z odrębnymi przepisami;
 - f) mieszkania w domu parafialnym oraz wyżywienia.

201. Wikariusz na czas trwania urzędu otrzymuje od arcybiskupa ogólną delegację do asystowania przy zawieraniu małżeństw, którą może subdelegować innemu kapłanowi lub diakonowi do asystowania przy określonym małżeństwie.
202. Ewentualne sprawy sporne między proboszczem i wikariuszem winny być załatwiane polubownie. Jeżeli okaże się to niemożliwe, należy odnieść się do dziekana, a ostatecznie do arcybiskupa.
203. Zasady wynagradzania wikariusza zawarte są w art. 341-344 niniejszych statutów.

Rektor kościoła

204. Przez rektora kościoła rozumie się kapłana diecezjalnego, któremu arcybiskup powierzył troskę o kościół niebędący kościołem parafialnym ani zakonnym i który sprawuje w nim święte czynności (kan. 556).
205. Rektor kościoła może być mianowany na czas nieokreślony lub na czas określony.
206. Arcybiskup może przydzielić do pomocy rektorowi także innych kapłanów.
207. Utrata urzędu rektora kościoła następuje na skutek śmierci, upływu czasu, na który został mianowany, rezygnacji przyjętej przez arcybiskupa, odwołania lub pozbawienia.
208. Rektorem kościoła należącego do instytutu kleryckiego lub do kleryckiego stowarzyszenia życia apostołskiego na prawie papieskim jest kapłan ustanowiony przez właściwe władze instytutu lub stowarzyszenia.
209. Rektorem kościoła seminaryjnego jest rektor seminarium, który w odniesieniu do mieszkańców seminarium ma uprawnienia proboszcza, z wyjątkiem spraw małżeńskich (kan. 262).
210. Rektorem kościoła akademickiego jest rektor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, jeżeli jest kapłanem. Jeżeli nim nie jest, rektora kościoła akademickiego mianuje arcybiskup – Wielki Kanclerz KUL.

211. Jeżeli kościół rektoralny został przekazany określone mu stowarzyszeniu wiernych lub wspólnocie formacyjnej, stowarzyszenie lub wspólnota mogą zaprezentować arcybiskupowi kandydata na urząd rektora kościoła.
212. W powierzonym sobie kościele rektor sprawuje kult Boży w duchu budowania wspólnoty parafialnej.
213. Rektor w powierzonym sobie kościele nie może bez zgody proboszcza udzielać chrztu, bierzmowania, Wiatyku, namaszczenia chorych, asystować przy zawieraniu małżeństw, odprawiać pogrzebów, błogosławić wody chrzcielnej w okresie Wielkanocy, prowadzić procesji poza kościołem oraz dokonywać uroczystych błogosławieństw poza kościołem (kan. 558 i 530). Do asystowania przy zawieraniu małżeństw winien, do ważności małżeństwa, uzyskać wyraźną delegację od proboszcza miejsca.
214. Zakres uprawnień rektora może być dodatkowo określony w piśmie nominacyjnym arcybiskupa.
215. Rektor kościoła ma obowiązek czuwać, aby święte czynności były sprawowane w kościele godnie, z zachowaniem przepisów liturgicznych i kanonicznych, zobowiązania wiernie wypełniane, dobra starannie zarządzane, by sprzęt liturgiczny i budynki sakralne były restaurowane i ozdabiane, by nie działo się nic, co nie przystoi świętości miejsca i co nie jest wyrazem szacunku dla domu Bożego (kan. 562).
216. Do rektora kościoła należy zezwalanie kapłanom, po sprawdzeniu ich uczciwości, na wykonywanie w nim świętych czynności, w tym przepowiadania, zgodnie z art. 573 i 574.
217. Rektor ma obowiązek prowadzić księgę intencji mszalnych, księgę przychodów i rozchodów oraz kronikę kościoła.
218. Kościół rektoralny powinien posiadać archiwum, w którym należy starannie przechowywać dokumenty dotyczące erygowania, przywilejów i praw kościoła oraz księgi wymienione w punkcie poprzednim.
219. Rektor kościoła może posługiwać się własną pieczęcią z wizerunkiem patrona kościoła lub krzyżem i napisem: „Kościół Rektoralny pod wezwaniem N. w N.”.

- 220. Zasady wynagradzania rektora i innych duchownych posługujących w kościele rektoralnym zawarte są w art. 345-346 niniejszych statutów synodalnych.
- 221. Kościół rektoralny podlega wizytacji dziekańskiej i biskupiej w ramach wizytacji parafii, na której terenie się znajduje.

Kapelan

- 222. Kapelanem jest kapłan, któremu arcybiskup powierzył przynajmniej częściową stałą troskę duszpasterską o jakąś wspólnotę lub specjalny zespół wiernych. Jego status oraz zasadnicze prawa i obowiązki określa Kodeks prawa kanonicznego w kan. 564-572.
- 223. Status kapelanów wojskowych, szpitalnych i domów opieki określają odrębne przepisy.
- 224. Kapłan oddelegowany do pracy w charakterze kapelana w podmiocie, który przewiduje zawarcie umowy o pracę, podpisuje umowę z tym podmiotem na podstawie pisemnego skierowania arcybiskupa. Umowa winna zawierać szczegółowe zobowiązania każdej ze stron.
- 225. Do zadań kapelanów jednostek penitencjarnych (zakładów karnych, aresztów śledczych i schronisk dla nieletnich) należą: sprawowanie sakramentów, katechizacja i wspieranie duchowe osadzonych, a także duszpasterstwo personelu.
- 226. Kapelan może do pomocy włączyć inne osoby, zgodnie z przepisami obowiązującymi w danym podmiocie.
- 227. W pozostałych przypadkach zakres obowiązków kapelana określa arcybiskup w dekrete nominacji lub zatwierdzenia, na podstawie uzgodnień z przedstawicielem instytucji, stowarzyszenia lub innego podmiotu, który w formie pisemnej przedstawił wniosek o mianowanie lub zatwierdzenie kapelana wraz z proponowanym zakresem jego zaangażowania.
- 228. Bez zgody proboszcza miejsca kapelanowi nie wolno sprawować funkcji, które prawo kanoniczne określa jako specjalnie powierzone proboszczowi (kan. 530, n. 1-6).

229. Kapelanem domu zakonnego jest kapłan diecezjalny lub zakonny, którego mianował lub zatwierdził arcybiskup w celu sprawowania czynności liturgicznych w kaplicy zakonnej oraz wypełniania posługi duszpasterskiej w ich domu, zarówno wobec osób należących do zgromadzenia, jak i przebywających tam w charakterze pracowników, wychowanków, podopiecznych lub gości.
230. Szczegółowe obowiązki kapelana domu zakonnego winny być zapisane w umowie pomiędzy nim a przełożonym lub przełożoną domu.
231. Kapelanowi zabrania się ingerowania w sprawy związane z zarządzeniem domu zakonnego. Sprawy należące do zakresu jego obowiązków winien on omawiać z przełożonym lub przełożoną domu lub inną osobą upoważnioną.
232. Kapelan sióstr zakonnych nie może odwiedzać miejsc objętych klauzurą; wolno mu ją przekroczyć jedynie na prośbę przełożonej domu lub jej zastępczyni.
233. Jeśli do kościoła lub kaplicy, w której posługę pełni kapelan, uczęszczają wierni niebędący mieszkańcami domu, jest on zobowiązany ustalić z miejscowym proboszczem godziny Mszy Świętych i nabożeństw, aby nie kolidowały one z duszpasterstwem parafialnym.
234. Podczas Mszy Świętych i nabożeństw z udziałem wiernych należy odczytywać komunikaty, listy i ogłoszenia wydane przez Konferencję Episkopatu Polski, arcybiskupa i proboszcza miejsca.
235. Wszelkie sprawy dotyczące mieszkańców domu zakonnego, wymagające zapisania w księgach parafialnych, należy załatwiać w kancelarii parafialnej. Kapelan zobowiązany jest jedynie do prowadzenia księgi kapłanów celebrujących Msze Święte w powierzonym mu kościele lub kaplicy.
236. Kapelan domu zakonnego, jeżeli zamieszkuje w domu zakonnym, jest jednym z kapłanów pracujących w dekanacie, dlatego winien korzystać z praw, jakie mają pozostali członkowie dekanalnej wspólnoty kapłańskiej, i wypełniać takie same obowiązki. Zachęca się kapelanów i proboszczów miejsca do nawiązania wzajemnej współpracy w celu owocnej posługi duszpasterskiej zarówno w parafii, jak i w domu zakonnym.

**Kapelan jednostek leczniczych,
domów pomocy społecznej i podobnych instytucji**

237. Kapelanem jednostki leczniczej jest kapłan, któremu powierza się stałą troskę duszpasterską o pacjentów przebywających w szpitalach, zakładach opiekuńczo-leczniczych, hospicjach itp.
238. Kapelanem domu pomocy społecznej jest kapłan, któremu powierza się stałą troskę duszpasterską o wiernych, będących mieszkańcami domów pomocy społecznej oraz innych domów opieki i całodobowego pobytu.
239. Duszpasterska troska kapelana w wyżej wymienionych placówkach stanowi realizację prawa osób do wykonywania praktyk religijnych oraz korzystania z posług religijnych zgodnie z przepisami prawa państwowego.
240. Posługa kapelana obejmuje opiekę duchową:
- a) w wymiarze ogólnoludzkim – wyrażającym się w odniesieniu człowieka do prawdy, dobra, piękna, w poszukiwaniu sensu i znaczeń życia, cierpienia, śmierci oraz w wybieraniu określonej hierarchii wartości;
 - b) w wymiarze religijnym – wyrażającym się w odniesieniu człowieka do Boga w ramach określonej religii lub wyznania;
 - c) w wymiarze katolickim – wyrażającym się w jedności z Jezusem Chrystusem we wspólnocie Kościoła katolickiego.
241. Posługa kapelana, uwzględniająca indywidualne pragnienia i potrzeby oraz szanująca wolność osoby, jest realizacją trzech misji Kościoła:
- a) misji pasterskiej – wyrażającej się we wrażliwej, aktywnej oraz kompetentnej obecności przy pacjencie lub mieszkańcu i jego bliskich, w szczególności przez towarzyszenie pacjentom (mieszkańcom) i ich rodzinom poprzez odwiedziny, rozmowy, a także czuwanie w sytuacjach nadzwyczajnych i skrajnych – w ramach regularnego obchodu, niezwiązanego z udzielaniem Komunii Świętej; w gotowości do przybycia do placówki na każde uzasadnione wezwanie pacjenta (mieszkańca), personelu placówki lub rodziny; we współpracy z kapelanami niekatolickich wspólnot religijnych, a w przypadku

ich braku w umożliwianiu kontaktu z duchownym innego wyznania lub religii na życzenie pacjenta (mieszkańca), w porozumieniu z dyrekcją placówki;

- b) misji nauczycielskiej – wyrażającej się w pogłębionych rozmowach, dotyczących wszystkich wymiarów duchowości, szczególnie przez wspieranie w rozwiązywaniu dylematów etycznych powstających przy podejmowaniu decyzji w sprawach rodzajów terapii, na przykład w obliczu uporczywej terapii (w razie potrzeby w porozumieniu z personelem medycznym oraz rodziną); w prowadzeniu rozmów na tematy egzystencjalne oraz dotyczące życia religijnego, w szczególności sensu przeżywanego cierpienia, jak również wspieraniu umierających i przygotowaniu do śmierci w duchu chrześcijańskim; w przygotowaniu do przyjmowania sakramentów świętych; w prowadzeniu katechezy dzieci i młodzieży w przypadku przedłużającego się ich pobytu w placówce; w udostępnianiu książek i prasy katolickiej, szczególnie miesięcznika „Apostolstwo Chorych”;
- c) misji kapłańskiej – wyrażającej się w towarzyszeniu w życiu modlitewnym pacjenta (mieszkańca) oraz w umożliwieniu mu uczestnictwa w sakramentach świętych, w szczególności przez odprawianie na terenie placówki Mszy Świętych w niedziele i dni świąteczne nakazane jednej lub więcej (w zależności od wielkości placówki) oraz – jeżeli to możliwe – w dni powszednie; w udzielaniu sakramentów chorym na ich wyraźne życzenie oraz chorym nieświadomym, którzy gdy jeszcze byli w stanie świadomości, przynajmniej pośrednio o nie prosili; w zakładach leczniczych – w codziennym obchodzie placówki i udzielaniu chętnym Komunii Świętej oraz umożliwianiu przystąpienia do sakramentów uzdrowienia (pokuty i namaszczenia chorych), natomiast w innych placówkach w regularnym udzielaniu Komunii Świętej tym mieszkańcom, którzy nie mogą przybyć na Mszę Świętą do kaplicy; w udzieleniu w sytuacji konieczności chrztu oraz – w niebezpieczeństwie śmierci – bierzmowania; w uwalnianiu od kar

- kościelnych, zgodnie z kan. 566 § 2; w wydawaniu zaświadczeń o udzielonych sakramentach; w animowaniu modlitwy z pacjentami (mieszkańcami) bądź w formie zindywidualizowanej i spontanicznej według ich życzeń i pragnień, bądź w formie zaplanowanych modlitw wspólnotowych lub nabożeństw nawiązujących do roku liturgicznego; w uwzględnianiu odrębności obrządkowej pacjentów i mieszkańców; w udzielaniu sakramentów ochrzczonego niekatolikom, wyrażającym taką wolę, zgodnie z kan. 844.
242. W przypadku małżeństw zawieranych przez osoby znajdujące się w niebezpieczeństwie śmierci kapelan powinien – o ile to możliwe – skontaktować się z miejscowym proboszczem w celu uzyskania stosownych uprawnień do asystowania lub – gdy nie jest to możliwe – umożliwić nupturientom zawarcie małżeństwa w formie nadzwyczajnej; w obu przypadkach kapelan powinien skorzystać z uprawnień, o których mowa w kan. 1068, 1079 § 2 i 1116 § 2, oraz zatroszczyć się o sporządzenie aktu małżeństwa; w odniesieniu do cywilnych skutków małżeństwa wyznaniowego zawieranego w takich okolicznościach należy zachować odpowiednie przepisy prawa państwowego.
243. Opieka duszpasterska realizowana przez kapelana jest wyrazem całościowego podejścia do osoby i dlatego wymaga współpracy w ramach interdyscyplinarnego zespołu medyczno-terapeutycznego i/lub opiekuńczego, a także współpracy z personelem pomocniczym.
244. Kapelana mianuje, ustanawia lub zatwierdza arcybiskup (kan. 565), który określa szczegółowo jego osobisty status.
245. W przypadku gdy w placówce jest więcej niż jeden kapelan, arcybiskup wyznacza kapelana koordynującego pracę wszystkich kapelanów.
246. Kandydat na kapelana winien odznaczać się takimi przymiotami ludzkimi, moralnymi i duchowymi, które pozwolą mu na owocne sprawowanie posługi wymagającej wrażliwości na ludzkie cierpienie.
247. Kapelan ma uprawnienia, których wymaga właściwe sprawowanie posługi (kan. 566).

248. Arcybiskup może mianować diecezjalnego koordynatora pracy kapelanów, którym może być diecezjalny duszpasterz służby zdrowia. Do zadań koordynatora pracy kapelanów należą w szczególności: konsultacja przy powoływaniu kapelana dotycząca formy współpracy z daną placówką i zakresu jego obowiązków, czuwanie nad pracą kapelanów, organizacja spotkań formacyjnych oraz rozwiązywanie ewentualnych konfliktów.
249. Na podstawie dekretu arcybiskupa kapelan zawiera umowę o pracę z organem zarządzającym placówką, która określa szczegółowy zakres jego obowiązków.
250. Kapelan ma obowiązek przestrzegania przepisów obowiązujących w danej placówce, jeżeli przepisy te nie stoją w sprzeczności z nauczaniem Kościoła katolickiego.
251. Kapelan pełni swoją posługę osobiście, z możliwością zastępstwa, zgodnie z obowiązującymi przepisami.
252. Kapelan powinien tworzyć zespół opieki duszpasterskiej (wolontariusze, nadzwyczajni szafarze Komunii Świętej) i aktywnie z nim współpracować. Działania te winien podejmować za zgodą dyrekcji placówki.
253. Kapelan powinien dbać o kaplicę znajdującą się na terenie placówki, troszczyć się o jej wyposażenie i wystrój; podobnie winien dbać o inne pomieszczenia przeznaczone do posługi duszpasterskiej (zakrystię, biuro, pokój spotkań). W związku z tym kapelan jest zobowiązany do prowadzenia inwentarza ruchomości powierzonych jego pieczy.
254. Kapelan może podejmować działania duszpasterskie wobec pracowników placówki (prowadzić dni skupienia, rekolekcje, pielgrzymki).
255. Kapelan zobowiązany jest do informowania pacjentów lub mieszkańców, a także osób odwiedzających placówkę, o formach i porach realizacji posługi oraz możliwościach kontaktu z nim.
256. Kapelan jest zobowiązany do prowadzenia księgi intencji mszalnych.
257. W przypadku chrztu udzielonego przez kapelana lub inną osobę w sytuacji konieczności, należy zastosować przepis art. 506.

258. W niebezpieczeństwie śmierci pacjenta (mieszkańca) kapelan – na jego wyraźną prośbę – może mu udzielić sakramentu bierzmowania (kan. 883 n. 3). O udzieleniu sakramentu powinien powiadomić pisemnie miejscowego proboszcza (kan. 896).
259. Jeżeli kapelan angażuje się w działania duszpasterskie poza posługą kapelańską, powinien to czynić w sposób, który nie koliduje z wypełnianiem obowiązków kapelana. Zasada ta powinna być także uwzględniona przy powierzaniu kapelanowi innych funkcji czy zadań.
260. Kapelan ma obowiązek stale podnosić swoje kompetencje poprzez udział w szkoleniach, w szczególności organizowanych przez placówkę medyczną oraz struktury Krajowego Duszpasterstwa Służby Zdrowia (np. studia, sesje szkoleniowo-formacyjne, w tym rekolekcje i dni skupienia).
261. Kapelanowi przysługuje prawo do sprzeciwu sumienia w sytuacji domagania się od niego posługi, która stoi w sprzeczności z nauczaniem Kościoła katolickiego.
262. Gdy chodzi o obowiązki pracownicze, nadzór nad pracą kapelana sprawuje przełożony placówki, w której realizowana jest posługa.
263. Nadzór nad aspektami religijnym i kanonicznym posługi kapelana sprawuje władza kościelna.
264. Przełożony placówki winien poinformować właściwego przełożonego kościelnego o zaniedbaniach w pracy kapelana. Przełożony kościelny powinien podjąć stosowne środki zaradcze.
265. Przypadki poważnego konfliktu między kapelanem a dyrekcją placówki, przede wszystkim związane z ograniczaniem posługi duszpasterskiej, należy niezwłocznie zgłaszać przełożonym kościelnym.
266. Kapelan może wobec dyrekcji postulować adekwatne rozwiązania duszpasterskie korzystne dla pacjentów (mieszkańców).
267. W czasach wyjątkowych kapelani zobowiązani są do kontynuowania posługi duszpasterskiej w swoich placówkach.

Emeryt i rencista

268. Emerytem w rozumieniu niniejszych przepisów jest kapłan, który utracił urząd kościelny w związku z osiągnięciem określonego wieku (kan. 184-186 KPK).
269. Osiągnięcie wieku emerytalnego w archidiecezji następuje wraz z ukończeniem siedemdziesiątego roku życia.
270. Po osiągnięciu wieku emerytalnego kapłan proszony jest o złożenie na ręce arcybiskupa pisemnej rezygnacji z wszystkich pełnionych urzędów i funkcji.
271. Kapłan może w szczególnych okolicznościach prosić o przeniesienie w stan emerytalny przed ukończeniem wieku emerytalnego, ale nie wcześniej niż po ukończeniu sześćdziesiątego piątego roku życia.
272. Arcybiskup po rozważeniu wszystkich okoliczności decyduje o przyjęciu rezygnacji lub jej odłożeniu.
273. Uroczyste podziękowanie za posługę kapłanowi przechodzącemu w stan emerytalny organizuje w dekanacie dziekan, w pozostałych przypadkach – osoba wyznaczona przez arcybiskupa.
274. Emerytowi na danym urzędzie przysługuje honorowy tytuł „seniora”.
275. Emerytura w rozumieniu niniejszych przepisów jest to dożywotnie comiesięczne świadczenie pieniężne wypłacane emerytowi z funduszu archidiecezji.
276. Rencistą w rozumieniu niniejszych przepisów jest kapłan, który przed osiągnięciem wieku emerytalnego utracił zdolność do pełnienia urzędu kościelnego z racji złego stanu zdrowia i przedstawił odpowiednią dokumentację medyczną. Uzyskanie renty państwowej może stanowić podstawę do przyznania renty kościelnej, ale nie daje do tego prawa w sposób automatyczny.
277. Przeniesienie na rentę następuje zwykle na prośbę zainteresowanego kapłana, po złożeniu przez niego, o ile to możliwe, pisemnej rezygnacji z pełnionego urzędu, z uwzględnieniem możliwości pełnienia pomocniczych posług kapłańskich lub zatrudnienia w niepełnym wymiarze.
278. Przepisy dotyczące rencistów stosuje się odpowiednio do kapłanów, którzy ubiegają się o urlop dla poratowania zdrowia.

279. Do rencistów stosuje się odpowiednio przepis art. 272.
280. Renta w rozumieniu niniejszych przepisów jest to okresowe świadczenie pieniężne wypłacane renciście z funduszu archidiecezji w czasie niezdolności do pracy.
281. Każdego roku w budżecie archidiecezji powinna być przewidziana kwota na wypłaty świadczeń dla emerytów i rencistów.
282. Każda parafia prowadzona przez duchownych diecezjalnych oraz każdy kapłan inkardynowany do archidiecezji, z wyjątkiem pobierających świadczenia oraz misjonarzy, mają obowiązek wpłacania comiesięcznych składek na fundusz emerytalny „Unitas” w wysokości ustalonej przez arcybiskupa.
283. Zwolnienia z obowiązku płacenia składek może dokonać wyłącznie arcybiskup po konsultacji z ekonomem archidiecezji i dziekanem właściwego dekanatu. Zwolnienia udziela się wyłącznie w formie pisemnej.
284. Kapłan, który ukończył siedemdziesiąty rok życia, nie ma obowiązku opłacania składek, jednak prawo do świadczenia emerytalnego uzyskuje po faktycznym odejściu z urzędu kościelnego w stan emerytalny.
285. Wysokość, terminy i sposób dokonywania wpłat określają odrębne przepisy.
286. Wszyscy kapłani diecezjalni winni sumiennie wypełniać zobowiązania wynikające z obowiązującego prawa polskiego w zakresie ubezpieczenia zdrowotnego i ubezpieczenia społecznego, zwłaszcza przez terminowe wpłacanie należnych składek i gromadzenie dokumentacji dotyczącej przebiegu pracy.
287. Wszyscy kapłani winni skorzystać z najdogodniejszych form zabezpieczenia społecznego i wypracować przez lata posługi świadczenia emerytalne i rentowe. Zachęca się, aby czynili to poprzez uzyskiwanie kolejnych stopni awansu zawodowego w zakresie nauczania religii w szkołach.
288. Świadczenia emerytalne i rentowe otrzymywane z funduszy niekościelnych (państwowe i prywatne fundusze emerytalne itp.) przez kapłanów pełniących urzędy kościelne stanowią ich wyłączną własność i nie podlegają rozliczeniom parafialnym.

289. Emeryci i renciści mają szczególne prawo do opieki ze strony arcybiskupa, który korzysta z ich doświadczenia. Spotyka się z nimi zwłaszcza z okazji świąt i osobistych jubileuszy oraz – o ile to możliwe – odwiedza ich w czasie choroby w miejscu zamieszkania lub w szpitalu.
290. Emeryci i renciści mają prawo do opieki ze strony ojca duchownego kapłanów, który winien stosownie do ich możliwości zapewnić im korzystanie z rekolekcji, dni skupienia i innych praktyk ascetycznych.
291. Kapłani archidiecezji winni troszczyć się o emerytów i rencistów – podtrzymywać braterskie kontakty z nimi, zapraszać ich na uroczystości diecezjalne, parafialne i osobiste, korzystać z ich doświadczenia i pomocy w posłudze duszpasterskiej.
292. Zachęca się kapłanów archidiecezji, aby przekazywali emerytom i rencistom intencje mszalne. Duszpasterze binujący i trynujący Msze Święte mogą przekazać – za pisemnym potwierdzeniem – otrzymane z tej racji intencje i ofiary mszalne bezpośrednio księżom emerytom i rencistom, a potwierdzenie przekazać do właściwego wydziału kurii wraz z miesięcznym rozliczeniem intencji mszalnych, o którym mowa w art. 652.
293. Wysokość świadczeń emerytalnych i rentowych określa arcybiskup, biorąc pod uwagę sytuację poszczególnych kapłanów.
294. Kapłanom, którzy nie opłacali wymaganych składek, nie przysługuje prawo do świadczeń do czasu uregulowania zaległości.
295. Kapłan znajdujący się w trudnej sytuacji może uzyskać z funduszu archidiecezji jednorazową lub okresową zapomogę, którą na pisemny wniosek zainteresowanego lub innych osób przyznaje w formie pisemnej arcybiskup.
296. W przypadku nadzwyczajnej potrzeby arcybiskup może zarządzić dodatkową zbiórkę wśród kapłanów.
297. Emeryt i rencista mają prawo do nieodpłatnego otrzymywania pisma urzędowego „Memoranda. Wiadomości Archidiecezji Lubelskiej” oraz kalendarza liturgicznego i informatora diecezjalnego.
298. Emeryt i rencista mają prawo do mieszkania w budynku kościelnym, o ile to możliwe poza parafią, w której wcześniej pełnili urzędy duszpasterskie.

299. Emeryt i rencista pozostający w parafii, w której wcześniej pełnili urzędy duszpasterskie, są szczególnie odpowiedzialni za harmonijną współpracę z nowymi duszpasterzami i nie mogą w żaden sposób ingerować w zarząd parafią. Ustalenia pomiędzy proboszczem i emerytem w sprawie zobowiązań związanych z zamieszkaniem powinny być sformułowane na piśmie, a kopia pisma winna być przekazana do kancelarii kurii.
300. Mieszkanie w budynku kościelnym przydziela arcybiskup w formie pisemnej.
301. W mieszkaniu kościelnym nie może mieszkać, bez wyraźnej pisemnej zgody arcybiskupa, nikt poza emerytem lub rencistą.
302. Koszty użytkowania mieszkania (np. ogrzewanie, energia elektryczna, woda, gaz, telefon i inne) ponoszą emeryt lub rencista. Są one uzgadniane z administratorem budynku.
303. Powyższy przepis odpowiednio stosuje się do kosztów związanych z wyżywieniem.
304. Funkcjonowanie Domu Księży określają jego statut i regulamin.
305. Emeryt i rencista mają prawo, za pisemną zgodą arcybiskupa, do zamieszkania w innym wybranym przez siebie stosownym miejscu i po podaniu dokładnego adresu.
306. Posługi duszpasterskie w parafii emeryt i rencista wykonują po uzgodnieniu z proboszczem.
307. Emeryt i rencista winni wyznaczyć osoby, które w razie choroby lub śmierci pokierują ich sprawami osobistymi. Zaleca się, aby tymi osobami, zwłaszcza wykonawcami testamentów, byli kapłani. Wskazane jest, aby nazwiska tych osób były podane do wiadomości zarządcy domu, w którym zamieszkują emeryt lub rencista.
308. W imieniu arcybiskupa opiekę nad wszystkimi kapłanami emerytami i rencistami sprawuje dyrektor Domu Księży.

Rezydent

309. Rezydentem jest duchowny, któremu nie powierzono urzędu duszpasterskiego ani administracyjnego w danej jednostce kościelnej, zamieszkujący lokal, będący pod jej zarządem.

310. Rezydentami są w szczególności: duchowni bez żadnego urzędu kościelnego (emeryci, renciści, urlopowani), prefekci, kapelani, pracownicy administracji diecezjalnej, pracownicy naukowcy, studenci i doktoranci.
311. Rezydent otrzymuje prawo do zajmowania lokalu kościelnego wyłącznie na podstawie pisemnego skierowania arcybiskupa lub za jego pisemną zgodą. Arcybiskup może określić w sposób bardziej szczegółowy możliwość zaangażowania rezydenta w pracę duszpasterską.
312. Kapłani rezydenci – w ciągu miesiąca od zamieszkania – mają obowiązek zawrzeć pisemną umowę z zarządcą lokalu, dotyczącą wzajemnych zobowiązań. Egzemplarz umowy, podpisanej przez zarządcę i rezydenta, zarządca przekazuje do zatwierdzenia kurii. Ramowy wzór umowy opracowuje wydział administracyjny kurii.
313. Posługi duszpasterskie w kościele parafialnym lub rektoralnym, jeżeli przy takich znajduje się zajmowany lokal, rezydent wykonuje w uzgodnieniu z proboszczem lub rektorem kościoła. Są one wynagradzane zgodnie z zasadami sprawiedliwości.
314. Kapłani inkardynowani do innych diecezji, instytutów życia konsekrowanego lub stowarzyszeń życia apostołskiego, mający zamiar zamieszkać na terenie archidiecezji, winni uzyskać na to zgodę własnego biskupa lub wyższego przełożonego oraz aprobatę arcybiskupa lubelskiego. Adres zamieszkania winni podać własnemu przełożonemu i lubelskiej kurii metropolitalnej. Kapłani ci powinni pozostawać również w kontakcie z miejscowym proboszczem. Warunki ewentualnego podejmowania posługi w parafii lub kościele rektoralnym reguluje umowa zawarta z proboszczem lub rektorem kościoła i zatwierdzona przez kurię.
315. Sytuacja kapłanów, którzy nie mogą podjąć obowiązków duszpasterskich, jest regulowana prawem powszechnym oraz indywidualnymi decyzjami arcybiskupa.
316. W lokalu będącym własnością podmiotów kościelnych nikt, poza rezydentem, nie może mieszkać bez wyraźnej imiennej i pisemnej zgody arcybiskupa.

317. Zarządca lokalu (proboszcz, rektor, administrator lub inna osoba) przekazuje rezydentowi lokal w stanie gotowym do zamieszkania. W szczególnych przypadkach należy sprawę skonsultować z odpowiednim wydziałem kurii.
318. Rezydent może korzystać z innych pomieszczeń (np. garażu) i urządzeń, jeżeli wyrazi na to zgodę zarządca i nie korzystają z nich duchowni pracujący w danej instytucji.
319. Rezydent utrzymuje się z własnych źródeł dochodu, wynikających z indywidualnego statusu.
320. Rezydent ponosi koszty eksploatacji lokalu, w tym opłaty za ogrzewanie, wodę, gaz, energię elektryczną.
321. Rezydent ma prawo do odpłatnego korzystania z posiłków, jeżeli jest prowadzona kuchnia dla pozostałych mieszkańców.
322. W trakcie eksploatacji rezydent odnawia lokal na własny koszt w porozumieniu z zarządcą.
323. Remont generalny w zwyczajnym zakresie wykonywany jest na koszt instytucji, która zarządza lokalem. Koszt nadzwyczajnych modernizacji, które winny być zawsze uzgodnione z zarządcą, pokrywa rezydent. W tym zakresie winna być sporządzona w formie pisemnej umowa dotycząca modernizacji, jej kosztów i ich pokrycia oraz ustaleń co do ewentualnego zwrotu poniesionych nakładów w przypadku opuszczenia lokalu przed ich całkowitą amortyzacją.
324. Rezydent odpowiada finansowo za szkody powstałe w wyniku niedbalstwa lub niewłaściwej eksploatacji lokalu. Szkody te i wynikające z nich roszczenia zarządca przedstawia rezydentowi w terminie jednego miesiąca po opuszczeniu przez niego lokalu. W przypadku braku porozumienia kwestię sporną rozstrzyga dziekan.
325. Ze względów bezpieczeństwa rezydent ma obowiązek:
 - a) przekazać zarządcy komplet zapasowych kluczy do lokalu;
 - b) informować zarządcę lokalu lub innych domowników o każdorazowej swojej dłuższej nieobecności.
326. Rezydent winien czuć się współodpowiedzialny za tworzenie braterskiej wspólnoty z innymi mieszkańcami, a w szczególności zachowywać zasady kulturalnego współzamieszkania.

Urlopy kapłanów i dni wolne od pracy

327. Kapłani gorliwie posługują wiernym powierzonym ich pasterskiej trosce i są dyspozycyjni. Mają więc prawo do dni wolnych od pracy.
328. Jeżeli nie ma poważnej przeszkody, wolno proboszczowi każdego roku opuścić parafię z racji urlopu najdłużej na miesiąc, liczony w sposób ciągły albo z przerwami; do tego urlopu nie wlicza się rekolekcji odbywanych raz w roku.
329. Proboszcz opuszczający parafię na dłużej niż tydzień zobowiązany jest powiadomić o tym ordynariusza miejsca.
330. Odnośnie do urlopu, rektor kościoła i wikariusz mają takie samo prawo jak proboszcz (zob. kan. 283 § 2, 533 § 2 i 550 § 3).
331. W zespole duszpasterskim kapłani winni uzgodnić taki sposób podziału czasu wakacyjnego, aby ci spośród nich, którzy w okresie wakacyjnym prowadzą akcje duszpasterskie (pielgrzymki, oazy i inne), mogli sprawiedliwie skorzystać z przysługującego im czasu na wypoczynek. W tym celu ustala się dla wszystkich członków zespołu duszpasterskiego jednakową liczbę dni urlopu. Przy jej określaniu należy odliczyć z czasu urlopowego dni poświęcone na udział w pielgrzymce, prowadzenie oaz i inne prace duszpasterskie, by ustalony w ten sposób czas wakacji rozdzielić na równe części między wszystkich członków zespołu. Z pozostałej części urlopu można skorzystać w innym czasie.
332. O wyjazdach służbowych należy odpowiednio wcześniej powiadomić bezpośredniego przełożonego.
333. Kapłan diecezjalny, za zgodą swojego bezpośredniego przełożonego, może prowadzić rekolekcje w swojej lub innej parafii. Ze względu na troskę o właściwe wypełnianie obowiązków wynikających z pełnionego urzędu zabrania się prowadzenia więcej niż czterech cykli rekolekcyjnych w roku.
334. Wszystkim kapłanom wolno korzystać, za zgodą bezpośredniego przełożonego, z doraźnych dni wolnych trwających do siedmiu dni. Czas ten należy odliczyć od miesięcznego urlopu wypoczynkowego.
335. Z racji wytężonej pracy duszpasterskiej w okresach Adwentu, Narodzenia Pańskiego i Wielkiego Postu (m.in. spowiedzi

- rekolekcyjne, wizyty kolędowe), kapłanom przysługuje w okresie zimowej przerwy szkolnej dodatkowych sześć dni urlopu.
336. Każdy kapłan ma prawo do jednego dnia w tygodniu wolnego od pracy, pod warunkiem że w poszczególnym przypadku nie stanie na przeszkodzie wyjątkowa racja pastoralna. Należy jednak dołożyć starań, by było to możliwe i nie kolidowało z wypełnieniem przez zespół duszpasterski obowiązków wobec wiernych.
 337. Kapłani winni wykorzystać ten dzień przede wszystkim na dobrze przemyślany wypoczynek, zadbanie o własne zdrowie, odprawienie dnia skupienia, odwiedziny żyjących rodziców i krewnych, szczególnie jeżeli są chorzy lub w podeszłym wieku, na spotkania w gronie przyjaciół, zwłaszcza współbraci kapłanów. Dzień ten winien być również wykorzystywany na godziwą rozrywkę, zwłaszcza na korzystanie z dóbr kultury, oraz na osobistą formację intelektualną.
 338. Konieczność wypełniania pewnych posług w parafii lub rektoracie w dniu wolnym (np. odprawienie Mszy Świętej lub pogrzebu) kapłani uzgadniają w zespole duszpasterskim.
 339. Kapłani pracujący w jednym zespole duszpasterskim winni siebie nawzajem informować o nieobecności i możliwości kontaktu.
 340. Każdy kapłan pracujący w duszpasterstwie ma obowiązek rezydencji w domu parafialnym w pobliżu kościoła, z zachowaniem odpowiednich przepisów prawa powszechnego (zob. kan. 533 § 1, 550 § 1 KPK). Podczas nieobecności kapłana w parafii czy rektoracie, zwłaszcza jeżeli są to placówki jednoosobowe, proboszcz lub rektor winni zadbać, aby wierni, w razie naglącej potrzeby, bez trudności mogli skorzystać z posługi innego kapłana.

Wynagrodzenie duchownych pracujących w parafiach i kościołach rektoralnych

341. Wszystkie przychody z racji sprawowania sakramentów i sakramentaliów, w tym ofiary na Msze Święte, a także składane podczas wizyty duszpasterskiej oraz modlitwy wypominkowej za zmarłych, stanowią własność parafii (kościoła rektoralnego).

342. Z tych przychodów pokrywa się częściowo koszty związane ze sprawowaniem kultu Bożego i prowadzeniem administracji, a w części stanowią one fundusz płac dla duchownych i świeckich pracujących w parafii (kościół rektoralny).
343. W parafiach:
 - a) z ofiar składanych z racji sprawowania sakramentów, sakramentaliów i pogrzebów oraz opłat kancelaryjnych do funduszu parafialnego odlicza się 20%; pozostałe 80% stanowi wynagrodzenie duchownych, które dzieli się w proporcji: dwie części dla proboszcza, po jednej części dla wikariusza lub wikariuszy;
 - b) z ofiar składanych z racji modlitwy wypominkowej do funduszu parafialnego odlicza się 20%; pozostałe 80% stanowi wynagrodzenie duchownych i wypłaca się je proboszczowi i wikariuszowi lub wikariuszom w równych częściach;
 - c) z ofiar składanych podczas wizyty duszpasterskiej, po odliczeniu kosztów wizyty (np. foldery, obrazki), do kurii przekazuje się kwotę odpowiadającą liczbie mieszkańców parafii, zgodnie z danymi statystycznymi, przy czym kwota od jednego wiernego jest ustalana dekretem przez arcybiskupa; pozostałą kwotę dzieli się w proporcji: 50% do funduszu parafialnego, 50% na wynagrodzenie dla duchownych, proporcjonalnie do ich zaangażowania w odbywanie wizyty.
344. Rozliczenia, o których mowa w art. 343, winny być zapisywane w specjalnej parafialnej księdze rozliczeń.
345. W kościołach rektoralnych wynagrodzenie rektora kościoła i innych posługujących w nim kapłanów ustalane jest indywidualnie przez ekonoma diecezjalnego i podlega zatwierdzeniu przez arcybiskupa, z zastrzeżeniem art. 346.
346. W parafiach i kościołach rektoralnych ofiary składane na Mszę Świętą rozlicza się w sposób określony w art. 636-657.

Instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołskiego

347. Wszystkie instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołskiego pracujące na terenie archidiecezji przez swoją modlitwę, pokutę, świadectwo życia oraz apostołstwo prowadzone zgodnie z własnymi charyzmatami przyczyniają się do pogłębienia życia religijnego w diecezji.
348. Wszystkie instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołskiego, także na prawie papieskim, podlegają władzy arcybiskupa w sprawach, które dotyczą duszpasterstwa, publicznego wykonywania kultu Bożego oraz innych dzieł apostołskich (kan. 678 § 1).
349. Wzajemne relacje między archidiecezją a instytutami życia konsekrowanego i stowarzyszeniami życia apostołskiego określają przepisy prawa powszechnego, uchwały Konferencji Episkopatu Polski, prawo partykularne archidiecezji i prawo własne instytutów lub stowarzyszeń.
350. Poszczególne wspólnoty cieszą się słuszną autonomią życia, zwłaszcza w zakresie zarządzania, mają własną dyscyplinę, a także zachowują własne dziedzictwo (kan. 586). Wszyscy członkowie instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego, na miarę własnych sił i zgodnie ze swoimi charyzmatami, winni służyć pomocą w archidiecezji.
351. Zachęca się prezbiterów zakonnych, aby w miarę swoich możliwości chętnie spieszyli z pomocą kapłanom diecezjalnym w sprawowaniu sakramentu pokuty i pojednania, głoszeniu słowa Bożego, katechizacji oraz innych czynnościach duszpasterskich.
352. Należy podtrzymywać i ożywiać harmonijną i zgodną współpracę duszpasterską duchowieństwa diecezjalnego i zakonnego. We wzajemnej i życzliwej współpracy należy wychowywać alumnów w seminarium diecezjalnym oraz w seminariach i nowicjatch zakonnych.
353. Prezbiterzy zakonni zaangażowani w pracę duszpasterską mają obowiązek uczestniczyć w zebraniach duchowieństwa, na których są omawiane problemy duszpasterskie. Oprócz tego lokalni

- przełożeni i przełożone zakonne wszystkich instytutów zakonnych i stowarzyszeń życia apostołskiego pracujących na terenie archidiecezji przynajmniej raz w roku zbierają się pod przewodnictwem arcybiskupa lub jego delegata, aby omówić sprawy związane z ich obecnością i posługą w archidiecezji.
354. Prezbiterzy instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego oddelegowani przez swoich przełożonych do domów znajdujących się na terenie archidiecezji otrzymują od ordynariusza miejsca – na wniosek swojego wyższego przełożonego – upoważnienie do spowiadania wszystkich wiernych (kan. 699 §1).
 355. W imieniu arcybiskupa sprawami związanymi z posługą osób konsekrowanych w archidiecezji zajmuje się wikariusz biskupi do spraw instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego lub wikariusz generalny, wspierany przez referentów mianowanych przez arcybiskupa spośród osób konsekrowanych.
 356. Przedstawiciel prezbiterów zakonnych z racji swojej pracy w archidiecezji należy do rady kapłańskiej, zgodnie z jej statutem.
 357. Na prośbę lub za zgodą wyższego przełożonego członkowie instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego mogą być zatrudniani w instytucjach archidiecezji (kan. 678 § 3). W przypadku powierzenia takiej pracy na stałe, należy sporządzić stosowną umowę na piśmie. Mogą być odwołani z urzędu przez arcybiskupa po zawiadomieniu przełożonego zakonnego oraz przez wyższego przełożonego zakonnego po zawiadomieniu arcybiskupa (kan. 682 § 2).
 358. Jeżeli na podstawie prawa własnego instytuty życia konsekrowanego mają złączone z sobą stowarzyszenia wiernych świeckich, mogą zakładać ich oddziały przy swoich domach zakonnych (kan. 303). Przełożony domu ma obowiązek poinformować o tym kurię metropolitalną (kan. 677 § 2, 312 § 2). W przypadku zamiaru utworzenia oddziału poza domem zakonnym władze instytutu winny uzyskać uprzednio zezwolenie arcybiskupa.
 359. Instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołskiego mogą nabywać nieruchomości na terenie archidiecezji i – za zezwoleniem arcybiskupa – zakładać własne domy.

360. Dom lub kościół instytutu życia konsekrowanego lub stowarzyszenia życia apostołskiego znajdują się zawsze na terenie konkretnej parafii. Jest to okazja do współpracy wspólnoty zakonnej z tą parafią, zwłaszcza w zakresie duszpasterstwa. Należy uznawać proboszcza jako odpowiedzialnego za całość duszpasterstwa w parafii oraz troszczyć się o słuszną autonomię instytutu życia konsekrowanego lub stowarzyszenia życia apostołskiego.
361. Przekazanie parafii instytutowi zakonnemu lub stowarzyszeniu życia apostołskiego na stałe lub czasowo dokonuje się w formie pisemnej umowy zawartej między arcybiskupem a wyższym przełożonym. W zawartej umowie należy dokładnie określić prawa i obowiązki prezbiterów, którzy będą w parafii pełnić urzędy proboszcza i wikariusza (kan. 520 § 2; 681).
362. Zaangażowanie osób konsekrowanych do jakiegokolwiek stałej posługi w parafii może nastąpić wyłącznie na podstawie pisemnej umowy parafii z właściwą władzą zakonną; umowa ta winna być przedłożona kurii do zatwierdzenia. Do umowy należy dołączyć aneksy określające zakres obowiązków poszczególnych osób.
363. Zakonnicy, którzy na terenie parafii oddają się apostołstwu ze-wnętrznemu, powinni – na zaproszenie proboszcza – brać udział w zebraniach kapłanów pracujących w parafii, aby wspólnie omawiać problemy duszpasterskie.
364. Na prośbę wiernych prezbiterzy i diakoni zakonnici mogą zanosić Komunię Świętą osobom chorym i niewychodzącym z domu, za przynajmniej domyślną zgodą proboszcza miejsca (kan. 911 § 2).
365. Rektorzy kościołów zakonnych – na prośbę proboszcza – powinni w swoich kościołach podawać do wiadomości wiernych ważniejsze ogłoszenia parafialne.
366. Członkinie i członkowie instytutów świeckich, mimo że nie prowadzą wspólnego życia, winni starać się o to, aby – zgodnie ze swoim celem – jak najgorliwiej spełniać apostołstwo w archidiecezji (kan. 778).
367. Siostry zakonne, w szczególności pełniące w parafiach obowiązki katechetek, organistek, zakrystianek, opiekunek charytatywnych, powinny uczestniczyć w zebraniach organizowanych przez

- archidiecezję, aby mogły skuteczniej pełnić swoją działalność apostołską w życiu parafialnym.
368. Kapłani diecezjalni winni troszczyć się o powołania do życia konsekrowanego i w miarę możliwości organizować w parafiach niedziele powołaniowe, zapraszać różne wspólnoty do podzielenia się świadectwem życia i do zaprezentowania swojego instytutu lub stowarzyszenia i charyzmatu.
 369. Jeżeli prawo własne na to pozwala, wskazane jest, aby siostry zakonne składały profesję wieczystą lub świętowały jubileusze życia zakonnego w swoim kościele parafialnym.
 370. Święto Ofiarowania Pańskiego (2 lutego), ustanowione przez Stolicę Apostolską jako Dzień Życia Konsekrowanego, jest szczególną okazją do wspólnej modlitwy osób konsekrowanych z całej archidiecezji w archikatedrze. Za zorganizowanie tego dnia odpowiedzialny jest wikariusz biskupi do spraw instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego.
 371. Dzień Życia Konsekrowanego jest także okazją, aby w całej archidiecezji zebrać ofiary na wsparcie zakonów kontemplacyjnych, zwłaszcza znajdujących się na terenie archidiecezji.
 372. W pracy parafialnej siostra zakonna podlega zwierzchnictwu proboszcza; winna spełniać jego polecenia, zgodnie z zakresem powierzonych obowiązków, i zdawać mu relacje ze swojej pracy. W sprawach życia zakonnego siostra podlega przełożonym zakonnym, które jednak przy podejmowaniu decyzji mają obowiązek uwzględniać także postulaty związane z pracą parafialną. Tryb zmian personalnych siostr zatrudnionych w parafiach i innych jednostkach diecezjalnych winny określać stosowne umowy.
 373. Arcybiskup, na wniosek przełożonych zakonnych, może mianować kapelana domu zakonnego oraz spowiednika sióstr dla poszczególnych domów zakonnych znajdujących się na terenie archidiecezji. Stałym spowiednikiem nie może być kapelan domu ani kapłan, wobec którego siostry mają zobowiązania służbowe.
 374. Instytuty świeckie, z racji własnego charyzmatu lub prowadzonego dzieła, mają prawo do organizowania spotkań apostołskich, grup modlitewnych, rekolekcji, katechizacji i innych form

duszpasterskich. Winny jednak pamiętać, że pozostają w zależności od arcybiskupa i swoich przełożonych.

375. Mieszkające na terenie archidiecezji dziewice i wdowy konsekrowane utrzymują się ze środków własnych, same ustalają swoją regułę życia, którą zatwierdza arcybiskup, i podlegają bezpośrednio jemu.

Wierni świeccy

376. Kościół, jako wspólnota Ludu Bożego, realizuje swoją misję zbawczą poprzez różnorodność stanów i powołań, w których wierni świeccy zajmują miejsce właściwe i niezastąpione.
377. Na mocy sakramentów chrztu i bierzmowania świeccy są włączeni w misję Chrystusa i powołani do uczestnictwa w życiu i misji Kościoła, zgodnie z przysługującym im udziałem w kapłaństwie wspólnym wiernych.
378. Świeccy, działając w świecie oraz w strukturach wspólnoty kościelnej, dają świadectwo wiary w środowiskach życia rodzinnego, zawodowego, społecznego i kulturalnego. Ich obecność i zaangażowanie są konieczne do realizacji misji ewangelizacyjnej Kościoła, zarówno na poziomie parafialnym, jak i diecezjalnym.
379. Świeccy są zaproszeni do współodpowiedzialności za misję Kościoła, zwłaszcza w animowaniu życia wspólnotowego, pracy katechetycznej, formacji młodzieży, trosce o osoby ubogie i wykluczone oraz w promocji katolickiej nauki społecznej.
380. Rodzina jako Kościół domowy stanowi fundament Kościoła, a świeccy, pełniący zadania ojców i matek, mają szczególną odpowiedzialność za wychowanie dzieci w wierze.
381. Rodzice są zobowiązani do wychowywania dzieci w wierze katolickiej, co obejmuje nie tylko nauczanie zasad religijnych, lecz także aktywne uczestnictwo w życiu Kościoła, w tym poprzez sakramenty, modlitwę i życie wspólnotowe.
382. Świeccy mogą zostać ustanowieni lektorami, akolitami i katechistami, a także pełnić funkcję nadzwyczajnych szafarzy Komunii Świętej, zgodnie z przepisami art. 396-398, 617-628.

383. Świeccy pełniący funkcje katechetów, animatorów i liderów młodzieżowych grup odgrywają kluczową rolę w przekazywaniu wiary młodemu pokoleniu.
384. Świeccy są zobowiązani do współpracy z duchowieństwem zgodnie z ich powołaniem i charyzmatem.
385. Świeccy, w duchu komunii z pasterzami Kościoła, mają prawo zrzeszać się w celu realizacji duchowych i materialnych zadań Kościoła, zgodnie z obowiązującymi przepisami kościelnymi i świeckimi. Stowarzyszenia winny przedłożyć arcybiskupowi statuty w celu ich sprawdzenia. Jedynie arcybiskup może zezwolić na używanie w nazwie przymiotnika „katolickie”.
386. Świeccy mają prawo należeć do stowarzyszeń erygowanych przez władzę kościelną, zgodnie z postanowieniami ich statutów.
387. Świeccy mają możliwość współpracy z organizacjami świeckimi działającymi na rzecz dobra wspólnego i przez to mogą przyczyniać się do budowania społeczności opartych na zasadach solidarności i miłości bliźniego.
388. Świeccy mają prawo zgłaszania swoich potrzeb i opinii na poziomie parafialnym i diecezjalnym.
389. Świeccy, zgodnie z przepisami odpowiednich statutów, są członkami rad kościelnych na poziomie parafialnym i diecezjalnym oraz uczestniczą – z głosem czynnym i biernym – w ich ustanawianiu, co daje im wpływ na życie Kościoła w lokalnej wspólnotie.
390. Świeccy są zachęceni do aktywnego uczestnictwa w duszpasterstwach stanowych i zawodowych zgodnie ze swoją przynależnością oraz potrzebami duchowymi.
391. Każde duszpasterstwo specjalistyczne powinno mieć kapelana mianowanego przez arcybiskupa.
392. Kapelani mają obowiązek wspierać działalność duszpasterstwa oraz dbać o formację jego członków.

III. NAUCZANIE I UŚWIĘCANIE

Posługa nauczania

A. Głosiciele Słowa Bożego

393. Zadanie głoszenia Ewangelii w Kościele partykularnym jest powierzone biskupowi diecezjalnemu, który kieruje misją nauczania w Kościele partykularnym i ją nadzoruje (kan. 756nn; kan. 772).
394. Zadanie nauczania wykonują – na mocy przyjętych święceń – biskupi, prezbiterzy i diakoni.
395. Prezbiterzy i diakoni mogą pełnić posługę słowa w danym kościele lub kaplicy jedynie za wyraźną zgodą proboszcza, rektora kościoła lub właściwego przełożonego zakonnego.
396. Wierni świeccy mogą być powoływani do współpracy z biskupem, prezbiterami i diakonami oraz do świadczenia pomocy w głoszeniu Ewangelii (kan. 758).
397. Posługę słowa, pod kierunkiem kapłanów, pełnią także katechiści, którzy wraz z ustanowieniem w posłudze otrzymują misję kanoniczną.
398. Misję kanoniczną otrzymują także nauczyciele religii, katecheci, doradcy życia rodzinnego oraz osoby świeckie prowadzące różnego rodzaju wydarzenia ewangelizacyjne. Otrzymują oni misję kanoniczną na czas określony, zgodnie ze szczegółowymi przepisami.
399. Misja kanoniczna może zostać cofnięta w przypadku, gdy mający ją naucza niezgodnie z doktryną Kościoła lub postępuje niezgodnie z chrześcijańskimi zasadami moralnymi.

B. Przepowiadanie Słowa Bożego

400. Pierwszym i podstawowym sposobem przepowiadania Słowa Bożego we wszystkich kościołach i kaplicach archidiecezji jest głoszenie homilii podczas Mszy Świętych niedzielnych i świątecznych oraz przy udzielaniu sakramentów, odprawianiu pogrzebu i nabożeństw okresowych.

401. Zachęca się, aby homilie były głoszone również w dni powszednie, zwłaszcza w okresach Adwentu i Wielkiego Postu.
402. Wierni mają prawo do wysłuchania starannie przygotowanej homilii, która nie może być zbyt długa i nie powinna mieć cech konferencji ani lekcji (EG 138).
403. Osoby świeckie nie mogą wygłaszać homilii. Mogą one zabrać głos albo przed rozpoczęciem liturgii, albo przed jej zakończeniem i końcowym błogosławieństwem, albo po zakończeniu liturgii.
404. W każdej parafii powinny być każdego roku organizowane rekolekcje w Adwencie i w Wielkim Poście lub przy okazji większych uroczystości.
405. W szczególnie ważnych momentach życia parafii powinny być organizowane misje parafialne, odnawiane co pewien czas. Misje trwają zwykle cały tydzień. W tym czasie w porach odpowiednich dla poszczególnych grup wiekowych głosi się wiernym nauki o zasadniczych prawdach wiary i moralności oraz odprawia nabożeństwa. Misje parafialne kończą się spowiedzią i Komunią Świętą oraz uroczystością poświęcenia krzyży misyjnych (kan. 770).
406. Misje parafialne powinny odbywać się mniej więcej co dziesięć lat.
407. W wypełnianiu posługi przepowiadania należy roztropnie korzystać z możliwości, jakie stwarzają środki techniczne.

C. Nauczanie katechetyczne

408. Nadzór nad nauczaniem katechetycznym w archidiecezji w imieniu arcybiskupa należy do wydziału kurii odpowiedzialnego za nauczanie chrześcijańskie.
409. W każdym dekanacie osobami upoważnionymi do dokonywania wizytacji są dziekan oraz wizytator dekanalny.
410. Do zadań wizytatorów należą w szczególności:
 - a) utrzymywanie stałego kontaktu z wydziałem nauki chrześcijańskiej kurii, w którym przedstawiają wszystkie sprawy związane z katechizacją w dekanacie;
 - b) uczestniczenie w spotkaniach wizytatorów dekanalnych;

- c) wizytowanie przynajmniej raz w roku każdej szkoły i przed-szkola na terenie dekanatu;
 - d) hospitowanie (w okresie od września do końca marca) każdego kapłana uczącego na terenie dekanatu;
 - e) opiniowanie pracy katechetów;
 - f) prowadzenie dokumentacji arkuszy hospitacyjnych wszystkich katechetów z dekanatu i ich archiwizowanie;
 - g) troska o właściwą organizację i przeprowadzenie wielkopostnych rekolekcji szkolnych w całym dekanacie;
 - h) współdziałanie z doradcami metodycznymi nauki religii.
411. W parafiach archidiecezji należy systematycznie prowadzić katechezy przygotowujące do przyjęcia sakramentów, w szczególności:
- a) dla rodziców i kandydatów na chrzestnych;
 - b) dla kandydatów do bierzmowania, ich rodziców i świadków bierzmowania;
 - c) dla dzieci przed pierwszą spowiedzią i Komunią Świętą oraz ich rodziców;
 - d) dla narzeczonych.
412. Nauczanie religii w szkołach odbywa się na podstawie przepisów państwowych.
413. Nauczyciele religii wykonują swoje zadanie po otrzymaniu misji kanonicznej oraz na podstawie skierowania do pracy w określonej placówce.
414. Misja kanoniczna jest udzielana na czas określony i może być przedłużana.
415. Odwołanie misji kanonicznej przez ordynariusza miejsca następuje w przypadkach określonych w przepisach powszechnego prawa kanonicznego.
416. Katecheta i jego praca podlegają ocenie niezależnie od oceny dorobku zawodowego związanego z zakończeniem stażu na kolejny stopień awansu zawodowego. Oceny tej dokonują wizytator katechetyczny lub proboszcz. Ocenie podlegają: stopień wywiązywania się z przyjętych zobowiązań, postawa oraz zaangażowanie w pracę katechetyczną w szkole i w parafii.

417. Misja kanoniczna może zostać wycofana na wniosek proboszcza złożony nie później niż 30 kwietnia, w szczególności z powodu:
 - a) poważnego naruszenia zasad moralnych;
 - b) przekazywania treści sprzecznych z nauczaniem Kościoła lub działania w sposób niezgodny z jego misją katechetyczną;
 - c) braku współpracy z proboszczem lub wspólnotą parafialną;
 - d) poważnych problemów w relacjach z uczniami lub rodzicami;
 - e) uzyskania negatywnej oceny pracy ze strony wizytatora lub proboszcza i braku nadziei na poprawę;
 - f) utraty wymaganych kwalifikacji lub niespełnienia wymogów do odnowienia misji, takich jak udział w obowiązkowych spotkaniach formacyjnych i doskonalenie zawodowe.
418. Umotywowany wniosek o wycofanie skierowania do nauczania może złożyć także dyrektor placówki oświatowej.
419. Ordynariusz miejsca ma prawo wycofać misję kanoniczną, ilekroć uzna, że wymaga tego dobro wiary lub obyczajów.
420. Proboszcz parafii, na której terenie znajduje się placówka oświatowa, gdzie ma być zorganizowana katechizacja, z odpowiednim wyprzedzeniem (nie później niż do 31 maja, jeżeli katecheci mają być zatrudnieni od 1 września) uzgadnia z dyrekcją liczbę etatów i godzin lekcji religii. Następnie zwraca się do właściwego wydziału kurii o skierowanie do pracy dla katechetów, którzy mają uczyć w danej szkole.
421. Katecheci winni uczestniczyć w rekolekcjach, w konferencji na rozpoczęcie roku i w spotkaniach metodycznych. Ponadto zachęca się ich do uczestnictwa w dodatkowych, wybranych przez siebie zajęciach formacyjnych oraz do uzupełniania wiedzy teologicznej na studiach podyplomowych, rozszerzania kwalifikacji o pokrewne przedmioty i uczestniczenia w spotkaniach organizowanych przez Kościół i szkołę, koniecznych do lepszego wykonywania powierzonych im zadań.
422. Korzystanie przez katechetów z permanentnej formacji katechetycznej, szczególnie zaś uczestnictwo w obowiązkowych elementach tej formacji, stanowi warunek przedłużenia misji kanonicznej.

423. Do zadań katechety świeckiego należą również: pomoc w przygotowaniu rekolekcji szkolnych i zaangażowanie się w ich prowadzenie; uczestnictwo w jednej Mszy Świętej w niedziele i święta nakazane z udziałem dzieci lub młodzieży oraz przygotowanie jej oprawy liturgicznej w zakresie uzgodnionym z proboszczem lub wyznaczonym przez niego duszpasterzem; prowadzenie przynajmniej jednej grupy duszpasterskiej działającej przy parafii lub w szkole.
424. O każdej nieobecności w szkole katecheta winien poinformować proboszcza, który wystąpił o skierowanie go do nauczania religii.
425. Szczegółowe wytyczne w sprawie nauczania katechetycznego określa właściwy wydział kurii.

D. Posługa ewangelizacji

426. Osoba świecka, aby uzyskać misję do głoszenia, winna odbyć formację prowadzoną przez Archidiecezjalną Szkołę Katechistów lub inny podmiot wskazany przez arcybiskupa. Kryteria przyjęcia do szkoły i jej program formacyjny określają odrębne przepisy.
427. Po ukończeniu formacji w szkole jej absolwent może otrzymać misję kanoniczną na czas nieokreślony lub na czas określony, z możliwością przedłużenia, lub posługę katechisty.
428. Posługa katechisty i realizacja zadań osób tymczasowo zaangażowanych w misję głoszenia Ewangelii i przekazywania wiary zawsze dokonują się we współpracy z wyświęconymi szafarzami i pod ich kierunkiem.
429. Katechiści wprowadzają w kerygmat poprzez pierwsze głoszenie słowa osobom nieochrzczonym i tym, którzy przeżywają kryzysy w wierze. Mogą prowadzić katechezę przygotowującą do sakramentów, katechezę dorosłych, katechezę w różnych ruchach i wspólnotach religijnych. Są także powołani do przewodzenia modlitwie wspólnotowej, posługi chorym i umierającym, ubogim i więźniom.
430. Osoba świecka, rekomendowana przez odpowiedzialnego za wspólnotę, podejmująca się w sposób jednorazowy lub tymczasowy misji głoszenia Ewangelii i przekazywania wiary w imieniu Kościoła katolickiego, może głosić – w ramach swojej wspólnoty na terenie archidiecezji lub w trakcie spotkań formacyjnych wewnątrz

własnej wspólnoty poza granicami archidiecezji, lub poza własną wspólnotą na terenie archidiecezji w ramach różnych inicjatyw ewangelizacyjnych – jeżeli ma misję kanoniczną (podczas głoszenia wskazana jest obecność prezbitera); jeżeli misji nie ma, warunkiem głoszenia jest obecność w trakcie spotkania prezbitera, najlepiej duszpasterza danej wspólnoty.

431. Osoba świecka przybywająca na teren archidiecezji z innej diecezji powinna złożyć do wydziału duszpasterstwa kurii wniosek o wyrażenie zgody na głoszenie w archidiecezji, przedstawić misję kanoniczną wydaną przez własnego ordynariusza miejsca, zakres planowanej posługi oraz dane prezbitera, pod którego kierunkiem będzie posługiwać. W przypadku braku zgody osoba ta nie może być dopuszczona do głoszenia. W czasie jej posługi na terenie archidiecezji wskazana jest obecność prezbitera odpowiedzialnego za dane wydarzenie.
432. Duchowni diecezjalni, którzy nie są inkardynowani do archidiecezji, oraz duchowni będący członkami instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego mogą w kościołach i kaplicach wykonywać posługę słowa, zgodnie z ogólnymi zasadami. Jeżeli planują zorganizować wydarzenie ewangelizacyjne poza miejscem świętym, winni zgłosić to w wydziale duszpasterstwa kurii, wskazać duchownego odpowiedzialnego oraz przedstawić program wydarzenia.
433. Duchowni archidiecezji organizujący wydarzenia ewangelizacyjne poza swoją parafią mają obowiązek uzgodnienia tego z proboszczem danego miejsca.
434. Uzgodnień i zgłoszeń, o których mowa powyżej, należy dokonać z odpowiednim wyprzedzeniem – przynajmniej miesiąc przed planowanym ich rozpoczęciem.
435. Informacje o wszystkich otwartych wydarzeniach ewangelizacyjnych na terenie archidiecezji należy przekazywać do wydziału duszpasterstwa kurii.

E. Szkoły katolickie

436. Za szkołę katolicką uważa się szkołę, która jest prowadzona przez właściwą władzę kościelną albo publiczną kościelną osobę prawną, bądź też tę, którą władza kościelna pisemnym dokumentem uznaje za katolicką (kan. 803 § 1) i która w swoim nauczaniu przekazuje treści zgodne z nauką Kościoła, a w systemie wychowawczym respektuje wartości wynikające z Ewangelii i troszczy się o osobowy rozwój całego człowieka, we wszystkich wymiarach jego życia.
437. Archidiecezja i inne kościelne osoby prawne mogą zakładać placówki edukacyjne, zgodnie z przepisami państwowymi. Placówki te, niezależnie od nazwy własnej, są placówkami katolickimi i działają na podstawie własnych statutow.
438. Placówki edukacyjne i wychowawcze, które chciałyby używać w nazwie przymiotnika „katolicki”, nie mogą tego czynić bez wyraźnego pisemnego zezwolenia arcybiskupa. Aby uzyskać zezwolenie, odpowiedzialni powinni złożyć odpowiedni wniosek, przedłożyć statut placówki, program wychowawczy, zasady rekrutacji uczniów oraz zasady określające warunki doboru kadry pedagogicznej.
439. Arcybiskup udziela zezwolenia na używanie określenia „szkoła katolicka” po zbadaniu jej działalności. Arcybiskup wydaje zezwolenie, jeżeli szkoła w nauczaniu i wychowaniu respektuje naukę Kościoła i chrześcijański system wartości oraz cieszy się dobrą opinią środowiska, a dobór kadry pedagogicznej gwarantuje, że przekazywane prawdy i wartości będą potwierdzone przez świadectwo życia pedagogów (kan. 803 § 2).
440. W przypadku rażących naruszeń zasad obowiązujących szkoły katolickie lub w przypadku negatywnej opinii środowiska i władz oświatowych, arcybiskup – po zapoznaniu się z sytuacją – wzywa dyrektora szkoły do usunięcia nieprawidłowości.
441. W przypadku wątpliwości co do katolickiego charakteru szkoły noszącej nazwę „katolicka”, arcybiskup może zarządzić wizytację w celu zweryfikowania wątpliwości i ewentualnego sformułowania zaleceń i rekomendacji. W razie konieczności może cofnąć zezwolenie na używanie określenia „szkoła katolicka”.

- 442. Szkoła, która utraciła możliwość używania określenia „katolicka”, po usunięciu nieprawidłowości może ponownie wystąpić do arcybiskupa z wnioskiem o przywrócenie prawa do używania tego określenia w nazwie.
- 443. Zadaniem szkoły katolickiej jest gruntowne kształcenie intelektualne i duchowe zgodne z profilem szkoły. Szkołę taką winna cechować atmosfera ożywiona ewangelicznym duchem wolności i miłości, co pomagać będzie młodzieży rozwijać osobowość i wzrastać w wierze.
- 444. Zachęca się rodziców, aby – o ile to możliwe – kierowali swoje dzieci do szkół katolickich, a wszystkich wiernych, zwłaszcza duszpasterzy, aby wspierali katolickie szkolnictwo w archidiecezji.
- 445. Uczniowie szkół katolickich przez swoją postawę wobec nauki i wiary winni stawać się wzorem dla uczniów innych szkół.
- 446. Kierujący szkołą katolicką winni zatroszczyć się o wybór odpowiednich patronów dla swoich szkół. Przykład życia patrona powinien zostać uwzględniony w programie wychowawczym realizowanym przez szkołę. Zatwierdzenie wybranego patrona należy do arcybiskupa.
- 447. Dyrekcja szkoły ma obowiązek nawiązywania w działaniach wychowawczych do życia miejscowej wspólnoty parafialnej, dlatego proboszcz parafii winien interesować się życiem szkoły i uczestniczyć w ważnych dla niej wydarzeniach.
- 448. Zachęca się do integrowania środowiska szkół katolickich archidiecezji przez roczne spotkania dzieci i młodzieży uczących się w tych szkołach, organizowane w porozumieniu z odpowiednim wydziałem kurii.

F. Publikacje

- 449. Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej „Gaudium” współpracuje z autorami tekstów i przekładów oraz ze środowiskami artystycznymi i naukowymi. Współpracuje też ze środowiskiem akademickim i czasopismami opiniotwórczymi. Uczestniczy w życiu kulturalnym Lublina i archidiecezji.

450. Świadczy także, jako drukarnia, usługi poligraficzne i redakcyjne podmiotom zewnętrznym.
451. Wydawnictwo w przypadku publikacji monografii naukowej kieruje się odpowiednimi zaleceniami i stosuje procedurę recenzji.
452. Autorzy i redaktorzy współpracujący z wydawnictwem są zobowiązani do poszanowania zasad określonych w krajowych i międzynarodowych kodeksach etyki publikacyjnej.
453. Po pozytywnym rozpatrzeniu przez dyrektora wydawnictwa wniosku o włączenie do planu wydawniczego publikacji, popartej recenzjami, podpisywana jest z autorem umowa o dzieło, obejmująca m.in. kwestię praw autorskich.
454. Prawa do publicznego udostępniania dzieł publikowanych przez wydawnictwo określone są w umowach zawieranych przez dyrektora wydawnictwa, jako pełnomocnika archidiecezji lubelskiej, z autorami dzieł. Wykorzystywanie publikacji przez inne podmioty, także kościelne, wymaga zgody dyrektora wydawnictwa. Decyzja podejmowana jest w wyniku interpretacji szczegółowych zapisów umowy, odnoszącej się do wskazanej publikacji.
455. Parafie i inne podmioty kościelne mają prawo wydawać własne periodyki, informatory, druki ulotne itp. z poszanowaniem przepisów prawa autorskiego i prawa o ochronie osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych.

G. Strony internetowe

456. Kościelne jednostki duszpasterskie i administracyjne powinny korzystać z możliwości realizowania właściwej im misji ewangelizacyjnej i formacyjnej, informacyjnej i duszpasterskiej przy użyciu internetu.
457. Za treści umieszczane na stronach oficjalnych są odpowiedzialni odpowiednio: za stronę i serwisy internetowe archidiecezji – rzecznik prasowy archidiecezji; parafii – proboszcz.
458. Za stronę internetową grupy duszpasterskiej działającej szerzej niż na terenie jednej parafii odpowiedzialny jest duszpasterz tej grupy.

459. Dopuszcza się powołanie odpowiedniego zespołu redakcyjnego, wspierającego redagowanie i aktualizację wiadomości na danej stronie na każdym szczeblu tej działalności.
460. W informacjach znajdujących się na stronie internetowej archidiecezji powinny znaleźć się przede wszystkim podstawowe dane o archidiecezji, biskupach, parafiach, duszpasterstwach, kurii i innych instytucjach archidiecezjalnych. Należy podać adres, kontaktowy numer telefoniczny, adres poczty elektronicznej oraz dni i godziny otwarcia poszczególnych instytucji i biur. Wskazane jest także zamieszczanie informacji o aktualnych wydarzeniach w diecezji, Kościele w Polsce i na świecie, które mogą zainteresować szerszą rzeszę wiernych.
461. W danych znajdujących się na stronie internetowej parafii powinny znaleźć się przede wszystkim podstawowe informacje o parafii, duszpasterzach, godzinach sprawowania Mszy Świętych i nabożeństw, informacje o sprawowanych sakramentach świętych, aktualne informacje dotyczące życia duszpasterskiego i liturgicznego, informacje teleadresowe oraz dni i godziny otwarcia kancelarii parafialnej.
462. Jeżeli parafia nie ma własnej strony internetowej, podstawowe informacje jej dotyczące powinny się znaleźć na stronie archidiecezji, a o zaistniałych zmianach proboszcz winien niezwłocznie powiadamiać administratora strony. W przypadku braku indywidualnej strony internetowej parafii nie jest wskazane zakładanie jej jako profilu społecznościowego dostępnego tylko dla zalogowanych osób.
463. Na stronach internetowych duszpasterstw specjalistycznych, instytucji archidiecezjalnych, grup i wspólnot katolickich powinny znaleźć się informacje na temat ich działalności. Jest to sposób na wypromowanie swojej misji, zainteresowanie innych własną działalnością oraz umożliwienie kontaktu.

H. Media społecznościowe

464. Za treści umieszczane na oficjalnych kontaktach i profilach w mediach społecznościowych są odpowiedzialni odpowiednio: rzecznik

prasowy archidiecezji, proboszcz lub duszpasterz odpowiedzialny za ponadparafialną grupę duszpasterską.

465. Duchowni, którzy zamieszczają wypowiedzi w mediach społecznościowych, powinni zawsze mieć na względzie dobro duchowe adresatów. Jeżeli jest to imienny profil społecznościowy, na którym są podejmowane zagadnienia duszpasterskie i którego zasięg dociera do większej liczby odbiorców, o jego istnieniu i swojej działalności proboszcz powinien powiadomić rzecznika prasowego archidiecezji. Należy zawsze pamiętać, że duchowni są powołani do głoszenia nauki Chrystusa, a nie własnych tez czy opinii. Treści nie mogą naruszać dóbr osób trzecich ani obrażać kogokolwiek.
466. Zasady komunikacji online, które powinny przyświecać duchownym i osobom życia konsekrowanego, to: przejrzystość intencji, zgodność z powołaniem, odpowiedzialność za umieszczane i promowane treści, budowanie wspólnoty Kościoła i unikanie podziałów wśród użytkowników.
467. Duchowni i osoby życia konsekrowanego używający komunikatorów w celu nawiązywania kontaktu ze swoimi rozmówcami muszą uwzględnić fakt, że nawet poufna rozmowa może zostać utrwalona i wykorzystana publicznie przez rozmówcę. Jeżeli podejmują dyskusje na forach internetowych lub komentują posty innych, powinni mieć na względzie dobro duchowe osób, które będą odbiorcami tych treści. Dlatego biorą za nie całkowitą odpowiedzialność pod względem moralnym i prawnym.
468. Należy zachować ostrożność w przyjmowaniu do kręgu znajomych w mediach społecznościowych. Znajomych należy dobierać roztropnie, zwłaszcza jeżeli chodzi o osoby objęte opieką duszpasterską. Trzeba też pamiętać, że ta przestrzeń aktywności nie zastępuje działań w świecie realnym, a jedynie je wspiera.
469. Duchowny jest odpowiedzialny za komentarze zamieszczane przez czytelników pod jego profilem. Powinien je moderować, a treści niezgodne z nauczaniem Kościoła lub obrażające kogokolwiek usuwać.
470. Rozmowy przez komunikatory z osobami nieletnimi powinny odbywać się w przestrzeni publicznej, np. grupy danej społeczności

internetowej. Należy do grona grupy przyjmować tylko dzieci i młodzież znane w świecie rzeczywistym i w celu prowadzenia działań duszpasterskich wobec nich. O przynależności do takiej grupy osób nieletnich należy powiadomić ich rodziców lub prawnych opiekunów. Wskazana jest najwyższa ostrożność w przypadku podejrzeń o fałszywość profilu, gdyż może on zawierać nieprawdziwe informacje, które użytkownik podał po to, aby przystąpić do danej grupy czy społeczności zamkniętej.

471. Zgodnie z przepisami wydanymi przez Konferencję Episkopatu Polski, podczas wystąpień w mediach duchowni i osoby życia konsekrowanego winni występować w strojach duchownych, a ich profile społecznościowe powinny zawierać informacje, że są to osoby duchowne lub konsekrowane.
472. Duchowny działający w przestrzeni medialnej ponosi osobistą odpowiedzialność moralną i prawną za przedstawiane treści i działania podejmowane w mediach. Obecność w przestrzeni medialnej nie może służyć do prowadzenia działalności niezgodnej z doktryną katolicką, moralnością oraz wbrew przyrzeczeniom złożonym z racji przyjętych święceń lub złożonych ślubów.
473. Zasady powyższe obowiązują również osoby świeckie, które sprawują urzędy kościelne lub pełnią funkcje reprezentacyjne w instytucjach kościelnych.

I. Kolportaż w kioskach parafialnych

474. W przykościelnych punktach sprzedaży wolno rozprowadzać wyłącznie publikacje, na których widnieje zezwolenie władzy kościelnej (imprimatur).

Posługa uświęcania

Chrzest

I. Chrzest dzieci

475. Chrztu można udzielić dzieciom do lat czternastu jedynie na podstawie prośby lub zgody wyrażonej przez przynajmniej jednego z rodziców lub prawnych opiekunów dziecka, także w sytuacji, gdy tylko jedno z rodziców jest katolikiem lub gdy o chrzest prosi osoba (matka lub ojciec) samotnie wychowująca dziecko.
476. Poza sytuacją niebezpieczeństwa zagrażającego życiu, dziecka nie wolno ochrzcić bez wiedzy, a tym bardziej wbrew woli rodziców lub prawnych opiekunów.
477. Opiekunowie prawni, w tym rodzice zastępczy, powinni sprawę chrztu dziecka uzgodnić, jeżeli to możliwe, z rodzicami biologicznymi dziecka.
478. W przypadku chrztu dzieci w wieku katechetycznym (od siedmiu do czternastu lat), oprócz prośby lub zgody, o których mowa w art. 475, konieczne jest także wyrażenie woli przyjęcia chrztu przez samego kandydata.
479. Poznanie i rozeznanie sytuacji religijnej rodzin dzieci zgłoszonych do chrztu są obowiązkami duszpasterzy.
480. Jeśli sakrament chrztu ma zostać udzielony dziecku, rozwój łaski chrztu wymaga szczególnej pomocy rodziców i rodziców chrzestnych. Są oni zobowiązani do stworzenia nowo ochrzczoneму środowiska wiary i wzrostu na drodze życia chrześcijańskiego. Misja ich jest prawdziwą funkcją kościelną. Za zachowywanie i rozwój łaski chrztu ponosi częściowo odpowiedzialność także cała wspólnota eklezjalna. W zwyczajnej sytuacji, gdy dziecku nie zagraża żadne niebezpieczeństwo, do godziwego ochrzczenia dziecka rodziców katolickich lub pochodzącego z małżeństwa mieszanego wymaga się istnienia uzasadnionej nadziei, że dziecko będzie wychowane po katolicku. Wymóg ten wynika z przyrzeczenia złożonego podczas sprawowania sakramentu małżeństwa, że małżonkowie

przyjmą i po katolicku wychowają potomstwo zrodzone w małżeństwie, oraz – w przypadku małżeństw mieszanych wyznaniowo – z oświadczenia strony katolickiej, że dołoży wszelkich starań, aby dzieci zrodzone z małżeństwa zostały ochrzczone i wychowane w Kościele katolickim. W ten sposób zabezpieczane jest również podstawowe i niezbywalne prawo rodziców do wychowania własnego dziecka.

481. Z zasady nie powinno się odmawiać dzieciom dostępu do chrztu, ale muszą zostać złożone zapewnienia, że ten dar, przez autentyczne wychowanie w zakresie wiary i życia chrześcijańskiego, będzie wzrastał. Takie zapewnienia są na ogół składane przez rodziców lub bliskich, chociaż mogą być uzupełnione w różny sposób w ramach wspólnoty chrześcijańskiej. Jeśli zapewnienia nie są rzeczywiście szczere, można odłożyć sakrament. Jeżeli przedstawiono wystarczające zapewnienia, do których należy zaliczyć wybór chrzestnych, którzy poważnie podejmą troskę o dziecko, i pomoc ze strony wspólnoty wierzących, kapłan nie powinien odmawiać chrztu w najbliższym czasie. Jeżeli zupełnie nie ma nadziei na wychowanie dziecka w wierze, w której ma ono otrzymać chrzest, udzielenie sakramentu należy odłożyć, a rodzicom wyjaśnić przyczynę takiej decyzji (kan. 868 § 1, 2°). Jeśliby doszło do takiej sytuacji, która w naszych warunkach należy do rzadkości, każdą decyzję o odłożeniu chrztu duszpasterz winien skonsultować z kurią. Mając na uwadze nauczanie Kościoła o konieczności chrztu do zbawienia, w wypadku wątpliwości co do udzielenia chrztu lub odłożenia go, należy opowiedzieć się za udzieleniem sakramentu.
482. Wychowanie w wierze oznacza doprowadzenie dziecka do świadomej przyjaźni z Chrystusem. Dokonuje się to przez przekazanie dziecku podstawowych prawd wiary i zasad moralności głoszonych przez Kościół katolicki, nauczanie dziecka modlitwy, włączenie go w życie wspólnoty katolickiej (Msza Święta niedzielna), posyłanie na naukę religii, doprowadzenie do pełnego udziału w Eucharystii i do przyjęcia sakramentu bierzmowania oraz wprowadzenie w dojrzałe i odpowiedzialne życie chrześcijanina.

483. W związku z możliwością zaistnienia różnych sytuacji duszpaster-
skich ustala się, co następuje:
- a) Jeżeli rodzice dziecka poprzestają na małżeństwie cywilnym lub pozostają w związku nieformalnym, duszpasterz powinien starać się o doprowadzenie ich do zawarcia małżeństwa kanonicznego przed chrztem dziecka, gdyż jego obowiązkiem jest także troska o to, by rodzice dziecka powrócili do życia sakramentalnego. Wszystko to jednak musi odbywać się w taki sposób, by nie było przymusu do zawarcia małżeństwa. Nie należy zatem żądać od rodziców oświadczenia na piśmie, że zobowiązują się do zawarcia sakramentalnego małżeństwa, i traktować takie zobowiązanie jako warunek udzielenia chrztu. W przypadku wyraźnej odmowy, należy żądać na piśmie oświadczenia od rodziców dziecka i chrzestnych, że zobowiązują się wychować dziecko w wierze katolickiej. Również w wypadku, gdy rodzice żyją bez ślubu kościelnego z powodu przeszkód kanonicznych, należy żądać takiego oświadczenia (formularz nr CH-05). Trzeba też poinformować rodziców o możliwości bezpłatnej konsultacji w sprawie ewentualnego procesu o stwierdzenie nieważności poprzedniego małżeństwa.
 - b) Jeśli jedno z rodziców dziecka jest wierzące, a drugie – nie, dziecku należy udzielić chrztu.
484. Wszystkie zastrzeżenia ustają w niebezpieczeństwie śmierci zagrażającej dziecku.
485. Decyzję w sprawie chrztu i sposobu przygotowania rodziców i chrzestnych ostatecznie zawsze podejmuje proboszcz, który spotkanie z rodzicami w biurze parafialnym powinien potraktować nie tylko formalnie, lecz także – i przede wszystkim – jako okazję do apostołstwa.
486. Rodzice i chrzestni winni przygotować się do czynnego uczestniczenia w liturgii udzielenia sakramentu oraz wykonywania obowiązków religijnych wynikających z chrztu ich dziecka. Katechezy o tej tematyce winny być systematycznie prowadzone we wszystkich parafiach i dla wszystkich rodziców i chrzestnych, w terminach

dogodnych dla wiernych i w częstotliwości zależnej od miejscowych potrzeb. W przypadku gdy rodzice nie są należycie zaangażowani w życie sakramentalne lub odmawiają zawarcia sakramentalnego małżeństwa pomimo braku przeszkód, duszpasterz winien odbyć z nimi minimum trzy spotkania, w ramach których dołoży wszelkich starań, by ożywić życie religijne tychże rodziców.

II. Chrzest osób, które ukończyły czternasty rok życia

487. Osoba, która ukończyła czternasty rok życia, samodzielnie i w sposób osobisty prosi o sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego. Zasady przygotowania tych osób (katechumenatu) regulują odrębne przepisy.
488. Przygotowanie odbywa się w parafii zamieszkania katechumena lub w ramach Ośrodka Katechumenalnego Archidiecezji Lubelskiej.
489. Zanim zostanie podjęta decyzja o dopuszczeniu do katechumenatu, kandydat, który wyraża wolę przygotowania do przyjęcia sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego, winien przedłożyć w biurze parafialnym cywilny odpis zupełny aktu urodzenia oraz ewentualne dokumenty dotyczące małżeństwa (małżeństw) już zawartego, zarówno w formie religijnej, jak i w formie cywilnej (takie jak świadectwa ślubu, wyroki rozwodowe i inne).
490. Kandydat, który deklaruje, że jest stanu wolnego i nigdy nie zawierał małżeństwa w żadnej formie, winien złożyć zaprzysiężone oświadczenie o tym, że nigdy nie przyjmował chrztu, i o stanie wolnym (formularz CH-02). Ponadto zaprzysiężone oświadczenia tej samej treści winno złożyć dwóch świadków (formularz CH-03). W przypadku gdy katechumen jest lub był związany małżeństwem (małżeństwami), należy dołączyć oświadczenie, zawierające informację o tym małżeństwie lub małżeństwach (formularz CH-02a).
491. Sytuacja małżeńska katechumena winna być starannie zbadana przed dopuszczeniem go do katechumenatu. W sytuacji gdy kandydat wcześniej zawarł małżeństwo lub małżeństwa, należy sprawę skonsultować z kancelarią kurii.

492. Nie później niż miesiąc przed planowanym terminem udzielenia sakramentów w kancelarii kurii należy złożyć pisemną informację o katechumenie (formularz CH-01, kan. 863 KPK) wraz z uwierzytelnioną kopią cywilnego odpisu zupełnego aktu urodzenia oraz kopiami zaprzysiężonych oświadczeń, o których mowa w art. 490. W odpowiedzi biskup diecezjalny pisemnie zleci udzielenie wszystkich trzech sakramentów wtajemniczenia (chrztu, bierzmo-
wania i Eucharystii) proboszczowi, który był odpowiedzialny za przygotowanie katechumena, lub innemu kapłanowi (kan. 883, n. 2 KPK) albo zdecyduje o osobistym udzieleniu tych sakramentów.
493. Zaleca się, aby osoby, które ukończyły cztertnasty rok życia, przy-
mowały, o ile to możliwe, wszystkie sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego z rąk biskupa diecezjalnego podczas Wigilii Pas-
chalnej w kościele katedralnym, po uprzednim przygotowaniu ich
we własnych parafiach, z zastrzeżeniem art. 488.

III. Miejsce udzielania chrztu

494. Chrzest jest udzielany w parafii, gdzie zamieszkanie kanoniczne (stałe lub tymczasowe) posiadają rodzice dziecka, które ma zostać ochrzczone, a w przypadku kandydata do chrztu, który ukończył cztertnasty rok życia, w parafii, gdzie kanoniczne zamieszkanie po-
siada katechumen. Jeżeli rodzice nie mają wspólnego zamieszkania kanonicznego, parafią właściwą jest ta, gdzie zamieszkuje rodzic, z którym zamieszkuje dziecko. Przypomina się, że zamieszkanie kanoniczne związane jest z faktycznym pobytem (kan. 102), a nie z cywilnym zameldowaniem, które nie ma żadnego znaczenia ka-
nonicznego. Dotyczy to także emigrantów, dla których właściwą parafią nie jest parafia pochodzenia ani parafia ostatniego zamiesz-
kania w Polsce, ale ta parafia, w której – jako katolicy na emigracji – korzystają z posługi.
495. Na podstawie pisemnego zezwolenia proboszcza parafii zamiesz-
kania kanonicznego, ustalonego jak w art. 494, chrzest może zostać udzielony w innej parafii. Zezwolenie, zaadresowane do określo-
nej parafii, winno zawierać także opinię proboszcza o religijności rodziców dziecka lub – w przypadku chrztu osoby, która ukończyła

czternasty rok życia – potwierdzenie przygotowania katechumena do przyjęcia sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego i może być wydane jedynie po rozmowie duszpasterskiej i pouczeniu ze strony proboszcza (formularz CH-04). Nie powinno się odmawiać chrztu, jeśli wierni przedstawili odpowiednie uzasadnienie. Fakt udzielenia zezwolenia winien zostać odnotowany w kartotece parafialnej.

496. Ilekroć przepisy mówią o rodzicach dziecka, należy je odnieść także do rodziców, którzy dokonali przysposobienia (rodziców adopcyjnych), i opiekunów prawnych, którymi mogą być m.in. członkowie rodziny i rodzice zastępczy.
497. Miejszem sprawowania chrztu jest kościół parafialny. Za zezwoleniem proboszcza chrzest może zostać udzielony także w innym kościele lub kaplicy na terenie parafii, z zachowaniem zasady sporządzenia aktu chrztu w miejscowej parafii. Kościoły rektoralne, zakonne i inne mogą prowadzić rejestr udzielonych chrztów, jednak nie mogą wydawać wiernym świadectw chrztu, do czego uprawniony jest wyłącznie urząd parafialny. Na udzielenie chrztu poza miejscem świętym, poza przypadkiem prawdziwej konieczności wynikającej z zagrożenia życia, niezbędna jest zgoda ordynariusza miejsca. Dotyczy to także celebracji, które odbywają się w ramach spotkań ruchów i wspólnot duszpasterskich. W każdym przypadku na szafarzu chrztu ciąży poważny obowiązek moralny i prawny dołożenia staranności w wyżej wymienionych kwestiach, włącznie z upewnieniem się o sporządzeniu aktu chrztu.
498. Z okazji udzielenia chrztu wierni mogą złożyć ofiarę na rzecz parafii, zgodnie z miejscowym zwyczajem.

IV. Zapisanie chrztu

499. Akt chrztu winien być sporządzony w przypadku dzieci na podstawie cywilnego skróconego odpisu aktu urodzenia, a w przypadku osób, które ukończyły czternasty rok życia, na podstawie cywilnego odpisu pełnego aktu urodzenia. Dokumenty te, po okazaniu w biurze parafialnym, są zwracane osobom zainteresowanym.

500. Akt chrztu sporządzany jest w dwóch egzemplarzach (tzw. unikat i duplikat) i podpisywany przez przynajmniej jednego z rodziców lub prawnych opiekunów oraz przez chrzestnego (chrzestnych) i proboszcza, ewentualnie przez świadka chrztu i pełnomocnika chrzestnego, jeśli uczestniczą w celebracji udzielenia sakramentu.
501. W sytuacji gdy chrzest został udzielony dziecku z konieczności w szpitalu lub w innym miejscu (art. 497), szafarz (np. kapelan szpitalny) winien wystawić i przekazać rodzicom lub prawnym opiekunom zaświadczenie o udzielonym chrzcie (formularz CH-06) oraz pouczyć o konieczności sporządzenia, na jego podstawie, aktu chrztu w parafii zamieszkania. Kapelan szpitalny powinien prowadzić własny rejestr udzielonych chrztów, jednak nie może wydawać wiernym świadectw chrztu.
502. W przypadku błędnego wpisania danych do aktu chrztu lub w przypadku ich zmiany, właściwego wpisu dokonuje się na wniosek ochrzczonego lub jego rodziców (prawnych opiekunów), przedłożony proboszczowi parafii, w której znajduje się rejestr ochrzczonych, oraz po uzyskaniu przez proboszcza zezwolenia ordynariusza miejsca na dokonanie zmiany. Do wniosku o dokonanie zmiany (formularz CH-07) winny zostać dołączone dokumenty (przynajmniej w uwierzytelnionych kopiach), które uzasadniają wniosek.
503. W przypadku tzw. zmiany płci, w akcie chrztu można dokonać zmian jedynie za zgodą Stolicy Apostolskiej (Dykasterii ds. Nauki Wiary). W przypadku złożenia takiego wniosku, ten fakt należy – po konsultacji z ordynariuszem miejsca i wyłącznie na jego polecenie – odnotować na marginesie aktu chrztu, zamieszczając wpis: „Złożono wniosek w związku z cywilną tzw. zmianą płci”.
504. W przypadku chrztu dziecka przysposobionego oraz w przypadku przysposobienia dziecka już ochrzczonego należy zachować przepisy wydane przez Konferencję Episkopatu Polski.
505. W sytuacji gdy w cywilnym dokumencie widnieją jako dane rodziców osoby tej samej płci, do aktu chrztu wpisuje się wyłącznie jedną osobę, będącą biologiczną matką lub biologicznym ojcem ochrzczonego.

506. W przypadku chrztu udzielonego w niebezpieczeństwie zagrażającym życiu, w księdze ochrzczonych wpisuje się jako szafarza imię i nazwisko osoby, która faktycznie chrztu udzieliła, a następnie, gdy obrzędy i ceremonie zostały uzupełnione zgodnie z przepisami liturgicznymi, należy także wpisać imię i nazwisko duchownego, który obrzędowi przewodniczył, oraz datę obrzędu.
507. Jeżeli – w razie wątpliwości – chrzest jest udzielany warunkowo i został sporządzony akt pierwszego, czyli wątpliwego chrztu, nie należy sporządzać nowego aktu, wystarczy umieścić stosowną adnotację na marginesie aktu już sporządzonego. Gdyby natomiast akt przy pierwszym, wątpliwym chrzcie nie był sporządzony, należy go, po udzieleniu warunkowym, sporządzić z dodaniem adnotacji, że był to chrzest warunkowy.

V. Chrzestni, świadkowie i pełnomocnicy

508. Funkcja chrzestnego (chrzestnej) może zostać powierzona osobie, która spełnia następujące warunki: jest katolikiem, który przyjął Eucharystię i bierzmowanie, ukończył piętnasty rok życia, jest wolny od kar kanonicznych i nie jest ani ojcem, ani matką osoby przyjmującej chrzest. Ponadto ma prowadzić życie zgodne z zasadami wiary i moralności katolickiej, w tym m.in. przyjmować sakramenty, zwłaszcza sakrament pokuty i Eucharystii. Dlatego osoby, które żyją na sposób małżeński bez małżeństwa kanonicznego (w tym poprzestające tylko na związku cywilnym), odstępcy od wiary, osoby niepraktykujące, uczniowie, którzy zrezygnowali z uczestniczenia w lekcjach religii, osoby publicznie manifestujące przekonania niedające się pogodzić z nauczaniem Kościoła katolickiego, nie mogą zostać dopuszczone do tej funkcji, gdyż nie są gwarantami katolickiego wychowania dziecka i osobami wspierającymi jego rozwój religijny. Proboszcz i szafarz chrztu mogą podjąć decyzję o dopuszczeniu do funkcji chrzestnego na podstawie swojej wiedzy lub na podstawie aktualnego zaświadczenia wydanego przez parafię zamieszkania kandydata do tej funkcji. Do ich kompetencji należy również decyzja o dopuszczeniu do

- pełnienia funkcji chrzestnego osoby młodszej niż przewidują to przepisy, o ile spełnia ona wszystkie pozostałe wymagania.
509. Pożądane jest, by sami kandydaci do pełnienia funkcji chrzestnego w swoim sumieniu rozważyli i ocenili, czy ich zaangażowanie w życie religijne, a zwłaszcza w praktyki sakramentalne, dają uzasadnioną nadzieję, że będą mogli wspierać formację religijną ochrzczonego. Pomocą w rozeznawaniu przez samego kandydata, czy powinien podejmować się funkcji chrzestnego, jest treść oświadczenia, które dla duszpasterza jest podstawą do wydania decyzji o dopuszczeniu kandydata do tej funkcji (formularz CH-08).
 510. Kandydat otrzymuje w kancelarii parafii swojego faktycznego zamieszkania tekst oświadczenia, a duszpasterz winien mu wyjaśnić jego treść, pouczyć o odpowiedzialności w sumieniu za ewentualne potwierdzenie nieprawdy i pomóc w rozeznaniu, czy spełnia wskazane warunki. Jeżeli kandydat uznaje, że spełnia wszystkie wskazane warunki, i potwierdza to podpisem złożonym w obecności duszpasterza, duszpasterz potwierdza w drugiej części dokumentu zdatność kandydata do podjęcia funkcji rodzica chrzestnego. Duszpasterz winien odmówić takiego potwierdzenia, jeżeli ma obiektywną wiedzę popartą faktami, że warunki nie są spełnione. Zaświadczenie jest ważne trzy miesiące od dnia wystawienia.
 511. Oświadczenie powyższe ma obowiązek złożyć także osoba, która przyjmuje funkcję chrzestnego w parafii swojego zamieszkania. Jeżeli kandydaci na chrzestnych zamieszkują poza archidiecezją lubelską, wskazane jest, aby rodzice dziecka przekazali im formularz oświadczenia (formularz CH-08), który kandydaci na chrzestnych przedstawią proboszczowi swojego faktycznego zamieszkania w celu poświadczenia ich zdatności do pełnienia funkcji chrzestnego.
 512. Do funkcji chrzestnego, ale wyłącznie razem z pierwszym chrzestnym, który musi być katolikiem, może zostać dopuszczony także chrześcijanin, będący członkiem wspólnoty Kościoła wschodniego niekatolickiego (prawosławnego). Pozostali chrześcijanie niekatolicy mogą zostać dopuszczeni wyłącznie jako świadkowie chrztu, zawsze z chrzestnym katolikiem. Nie mogą to jednak być osoby,

- które odstąpiły od pełnej jedności z Kościołem katolickim, dokonawszy apostazji lub schizmy.
513. Funkcji świadka chrztu nie mogą pełnić katolicy, którzy nie spełniają wymogów stawianych kandydatom na chrzestnych.
514. Funkcja chrzestnego z ważnych powodów może zostać podjęta przez pełnomocnika. Pełnomocnik winien okazać pisemne pełnomocnictwo, zawierające dane personalne mocodawcy (chrzestnego) i pełnomocnika oraz imię i nazwisko kandydata do chrztu (formularz CH-09). Do pełnomocnictwa winno być dołączone zaświadczenie dotyczące spełnienia przez kandydata na chrzestnego odpowiednich wymagań kanonicznych (formularz CH-08). Pełnomocnik oznajmia w imieniu swojego mocodawcy, że przyjmuje zobowiązania o charakterze religijnym i jest jednocześnie świadkiem chrztu, stąd też winien być katolikiem lub przynajmniej ochrzczonym niekatolikiem, z zachowaniem przepisów zawartych w art. 512. Nazwisko pełnomocnika należy wpisać do aktu chrztu.
515. W pewnych sytuacjach duszpasterskich powstaje pytanie, czy można dokonać zmiany chrzestnego. Dotyczy to takich okoliczności, jak np.: apostazja lub schizma dokonane przez chrzestnego, zaprzestanie praktykowania życia sakramentalnego, wejście w związek niekanoniczny, czy bardziej ogólnie, gdy chrzestny utraci swoje kwalifikacje religijne czy moralne do pełnienia tej funkcji. Zgodnie ze stanowiskiem Stolicy Apostolskiej, w takiej sytuacji arcybiskup może zezwolić, na prośbę rodziców lub prawnych opiekunów dziecka (formularz CH-10), na wyznaczenie substytutu (zastępcy) chrzestnego, który winien złożyć wobec proboszcza lub jego delegata stosowne oświadczenie o przyjęciu zobowiązań, a jego nazwisko winno być wpisane do aktu chrztu.

VI. Wydawanie kopii aktu chrztu i świadectwa chrztu

516. Osoby, które wykazą interes prawny, mają prawo żądać wydania kopii aktu chrztu lub świadectwa chrztu, wystawionych na podstawie księgi ochrzczonych. Dokumenty te mogą zostać wydane wyłącznie osobom, których akt dotyczy, jeżeli są pełnoletnie, oraz –

- w przypadku aktu osób małoletnich – ich rodzicom lub prawnym opiekunom. Inne osoby mogą je otrzymać wyłącznie na podstawie pełnomocnictwa udzielonego przez wyżej wymienione osoby. Kopia aktu chrztu i świadectwo chrztu mogą zostać przesłane do parafii zamieszkania osoby wnioskującej o wydanie dokumentów i tam mogą zostać odebrane, po zweryfikowaniu jej tożsamości.
517. Kopia aktu chrztu może zostać wykonana wyłącznie przez osoby upoważnione przez proboszcza, dowolną techniką, z zastrzeżeniem, aby akty sąsiednie zostały przesłonięte.
 518. Pełne świadectwo chrztu obejmuje: nazwisko i imiona ochrzczonego, imiona i nazwiska rodowe rodziców, datę i miejsce urodzenia, datę i miejsce chrztu, imię i nazwisko szafarza, przynależność do Kościoła *sui iuris* oraz wszystkie wzmianki, wpisane na marginesie aktu, datę wystawienia świadectwa, podpis proboszcza i pieczęć parafialną (formularz CH-11). Na wniosek zainteresowanego mogą zostać zamieszczone dane o rodzicach chrzestnych.
 519. Fakt i data wydania pełnego świadectwa chrztu dla celów związanych z zawarciem małżeństwa winny zostać odnotowane ołówkiem na marginesie aktu chrztu. Po otrzymaniu zawiadomienia o zawarciu małżeństwa przez osobę, której akt dotyczy, adnotacja ta winna być niezwłocznie zastąpiona odpowiednim trwałym wpisem.
 520. Skrócone świadectwo chrztu obejmuje jedynie: nazwisko i imiona ochrzczonego, imiona i nazwiska rodowe rodziców, datę i miejsce urodzenia, datę i miejsce chrztu, przynależność do Kościoła *sui iuris*, datę wystawienia świadectwa, podpis proboszcza i pieczęć parafialną (formularz CH-12).
 521. Świadectwo chrztu jest wydawane w języku polskim. Na wniosek osoby zainteresowanej może być wydane także w języku łacińskim.
 522. Skrócone świadectwo chrztu zasadniczo wydawane jest – w celu udowodnienia chrztu – przed przyjęciem Pierwszej Komunii Świętej i bierzmowania. Winno być opatrzone adnotacją: „Do Pierwszej Komunii Świętej i bierzmowania”. Duszpasterz, po zweryfikowaniu faktu chrztu na podstawie tego dokumentu, zwraca go osobie przedkładającej.

523. Skrócone świadectwo chrztu do Pierwszej Komunii Świętej i bierzmowania wydawane jest nieodpłatnie, co nie wyklucza złożenia dobrowolnej ofiary. Koszty związane ze sporządzeniem i wydaniem kopii i świadectwa chrztu ponosi osoba wnioskująca o ich wydanie.
524. Przeglądanie i badanie ksiąg ochrzczonych w celach naukowych lub genealogicznych wymaga odrębnego zezwolenia proboszcza lub ordynariusza miejsca, zawsze z zachowaniem przepisów dotyczących ochrony danych.

Bierzmowanie

A. Bierzmowanie młodzieży w wieku katechizacyjnym

I. Wiek kandydatów do bierzmowania

525. Kodeks prawa kanonicznego w kan. 889 § 1 stwierdza, że każdy ochrzczony i jedynie ten, kto został ochrzczony, a nie był jeszcze bierzmowany, jest zdolny do przyjęcia bierzmowania, a w kan. 891 wyjaśnia, że bierzmowania należy udzielać wiernym około wieku rozeznania, chyba że konferencja biskupów określiła inny wiek, albo zachodzi niebezpieczeństwo śmierci lub – zdaniem szafarza – za czymś innym przemawia poważna przyczyna.
526. Biorąc powyższe pod uwagę, ustala się, że w archidiecezji bierzmowania udziela się zasadniczo młodzieży w wieku od czternastu do szesnastu lat, to jest nie wcześniej niż w siódmej klasie szkoły podstawowej.

II. Miejsce przygotowania kandydatów do bierzmowania

527. Katechizm Kościoła Katolickiego wyraźnie wskazuje na parafię jako miejsce przygotowania do sakramentu bierzmowania. Katecheza przed bierzmowaniem powinna obudzić zmysł przynależności do Kościoła Jezusa Chrystusa, zarówno do Kościoła powszechnego, jak i wspólnoty parafialnej. Na tej ostatniej spoczywa szczególna

odpowiedzialność za przygotowanie kandydatów do bierzmowania (KKK 1309). Polskie Dyrektorium Katechetyczne przypomina, że parafia jest uprzywilejowanym miejscem dla katechezy przygotowującej do przyjmowania sakramentów świętych (PDK 107).

528. Właściwym miejscem przygotowania młodzieży do bierzmowania jest parafia zamieszkania kandydata, z uwzględnieniem internatów i szkół zamkniętych, chyba że inną decyzję podejmie ordynariusz miejsca.
529. Poza parafią zamieszkania kandydat może odbyć przygotowanie i przyjąć bierzmowanie jedynie na podstawie pisemnej zgody proboszcza parafii zamieszkania.

III. Przygotowanie do przyjęcia bierzmowania

530. Bezpośrednie przygotowanie do bierzmowania powinno trwać nie krócej niż rok.
531. Nie później niż rok przed planowanym przyjęciem bierzmowania młodzież składa na ręce proboszcza prośbę o przyjęcie do grona kandydatów do bierzmowania.
532. Godne i owocne przyjęcie sakramentu bierzmowania wymaga należytego przygotowania. Dlatego duszpasterze oraz inni wierni, każdy zgodnie ze swoim kościelnym zadaniem, mają obowiązek troszczyć się, aby ci, którzy proszą o sakrament, byli do jego przyjęcia przygotowani przez odpowiednią ewangelizację i nauczanie katechetyczne, z uwzględnieniem przepisów wydanych przez właściwą władzę (kan. 843 § 2). Wyjąwszy niebezpieczeństwo śmierci, do godziwego przyjęcia bierzmowania wymaga się, by ten, kto potrafi używać rozumu, został odpowiednio pouczony, był należyście usposobiony i mógł odnowić przyrzeczenia chrzcielne (kan. 889 § 2). Potrzeba zatem dłuższego czasu, aby kandydaci nie tylko zapoznali się z głównymi prawdami katolickiej wiary i zasadami moralności, lecz także już w tym okresie podjęli pracę nad sobą i dzięki pomocy Bożej (sakrament pokuty i pojednania, Komunia Święta) rzeczywiście postępowali na drodze chrześcijańskiego wtajemniczenia (kan. 879), które polega na wprowadzaniu w tajemnicę zbawienia i praktykę obyczajów ewangelicznych.

533. Biorąc pod uwagę fakt, że na katechezy sakramentalne w parafii uczęszczają uczniowie, którzy mają katechezę w szkole, spotkania katechetyczne przy parafii nie mogą być kolejną godziną nauki religii, powtarzaniem tego, co już zostało przekazane w ramach szkolnej katechezy. Muszą być czymś innym, dopełniającym szkolną katechezę, uwzględniającym mentalność młodych, dającym im poprzez celebrację doświadczyć sacrum, przeżywania, modlitwy, dyskusji, rozmowy, odkrywania ich miejsca i zadań w Kościele (PDK 107).
534. Rodzice – pierwsi nauczyciele i wychowawcy swoich dzieci – rodzice chrzestni i świadkowie bierzmowania powinni również uczestniczyć w katechezie przygotowującej do bierzmowania. Należy ich zaprosić na specjalne spotkania, podczas których trzeba im przypomnieć istotę i cel sakramentu bierzmowania oraz uwydatnić konieczność wspomagania bierzmowanego własnym przykładem odpowiedzialnego życia chrześcijańskiego. Pomoże to im odnowić i wzmocnić swoją wiarę i wyrażać ją w konkretnym postępowaniu.
535. Zaleca się zorganizowanie dnia skupienia dla kandydatów do bierzmowania i ich rodziców.

IV. Dopuszczenie do bierzmowania

536. Do sakramentu bierzmowania dopuszcza proboszcz parafii zamieszkania kandydata lub wyznaczony przez niego kapłan, z zastrzeżeniem art. 528. Jednym z warunków dopuszczenia do bierzmowania jest opinia katechety kandydata.
537. Katecheta w szkole nie przygotowuje bezpośrednio do sakramentu i nie jest osobą dopuszczającą do bierzmowania. W wyjątkowych sytuacjach może to uczynić, ale tylko za wyraźną zgodą proboszcza zamieszkania kandydata.
538. Do bierzmowania mogą być dopuszczeni jedynie ci kandydaci, którzy uczestniczyli w katechezach przygotowawczych i zdali egzamin z wiadomości religijnych przed duszpasterzem odpowiedzialnym za przygotowanie.

B. Bierzmowanie dorosłych

539. Postanowienia zawarte w tej części instrukcji odnoszą się do tych dorosłych już ochrzczonych, którzy we właściwym czasie nie przyjęli bierzmowania.

I. Przygotowanie dorosłych do bierzmowania

540. Bierzmowanie jest jednym z trzech sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego, mających na celu doprowadzenie do pełnej dojrzałości wyznawców Chrystusa, którzy w Kościele i w świecie pełnią posłannictwo właściwe całemu ludowi chrześcijańskiemu. Dlatego w przygotowaniu dorosłych do bierzmowania należy uwzględnić także teologię chrztu i Eucharystii.
541. Za przygotowanie dorosłych do bierzmowania odpowiedzialni są proboszcz, wyznaczony przez niego inny kapłan lub osoby prowadzące w parafii katechizację (siostry zakonne, katecheci świeccy).
542. Przygotowanie dorosłych do bierzmowania, którym mają być objęci kandydaci, powinno trwać od dwóch do trzech miesięcy i odbywać się zwykle we własnej parafii.
543. Jeżeli kandydaci do bierzmowania mają w niedługim czasie zawrzeć małżeństwo, ich przygotowanie do bierzmowania należy połączyć z przygotowaniem do małżeństwa i życia rodzinnego.
544. W dużych parafiach i w każdym dekanacie powinien być zorganizowany rodzaj katechumenatu dla dorosłych jako przygotowanie do sakramentu chrztu, bierzmowania i Eucharystii, lub tylko do bierzmowania i Eucharystii.
545. Dorośli kandydaci z mniejszych parafii mogą uczestniczyć w przygotowaniu do tego sakramentu w grupach organizowanych w ramach jednego dekanatu lub kilku parafii.
546. Przed rozpoczęciem przygotowania powinna mieć miejsce rozmowa duszpasterska z kandydatem, podczas której zostanie on poinformowany o warunkach wymaganych przez Kościół do godnego i owocnego przyjęcia tego sakramentu oraz o konsekwencjach

- wynikających z otrzymania Ducha Świętego i pełniejszego związania się z Kościołem.
547. Przygotowanie powinno obejmować minimum sześć katechez i przynajmniej jedną indywidualną rozmowę duszpasterską z kandydatem dotyczącą treści przekazywanych w czasie katechez, życia moralnego i udziału w liturgii. Stosownie do możliwości kandydatów można zalecić odpowiednią lekturę.
548. W przygotowanie kandydatów do bierzmowania należy zaangażować istniejące w parafii grupy duszpasterskie.
549. W czasie przygotowania do bierzmowania należy akcentować konieczność szczerego nawrócenia (porzucenia grzechu) i praktyki sakramentalnej spowiedzi oraz częstej Komunii Świętej. Udział w niedzielnej Mszy Świętej, codzienna osobista modlitwa i lektura Pisma Świętego będą najlepszym sprawdzianem prawdziwości nawrócenia i postępu w życiu chrześcijańskim, które jest konsekwencją przyjętego chrztu i przynależności do wspólnoty Kościoła.
550. Przed przyjęciem sakramentu bierzmowania kandydaci obowiązani są przystąpić do sakramentu pokuty i pojednania, w zasadzie we własnej parafii. Wskazana jest spowiedź generalna. Do sakramentalnej spowiedzi należy zachęcić również świadków bierzmowania, członków rodziny i przyjaciół bierzmowanego.
551. W wypadkach nadzwyczajnych czas trwania i program przygotowania dorosłych do bierzmowania określa proboszcz, uwzględniając konkretną sytuację i możliwości kandydata, jego prawdziwe dobro duchowe, ale także wymagania prawa kościelnego.

C. Przepisy wspólne

I. Udowodnienie chrztu

552. Niezwłocznie po złożeniu prośby o przyjęcie do grona kandydatów do bierzmowania kandydat ma obowiązek przedstawić świadectwo chrztu. Jeżeli przygotowanie i udzielenie sakramentu odbywają się w tej samej parafii, w której kandydat został ochrzczony, osoba odpowiedzialna za przygotowanie niezwłocznie sprawdza w księgach parafialnych odpowiedni wpis, zwracając uwagę, czy

dane w aktualnych dokumentach cywilnych są zgodne z treścią aktu chrztu. W przypadku rozbieżności, należy je usunąć, zgodnie z odpowiednimi przepisami o przetwarzaniu danych.

553. Duszpasterz, po wykorzystaniu tego dokumentu w celach przewidzianych prawem (zweryfikowanie faktu chrztu i sporządzenie dokumentacji), zwraca go osobie przedkładającej.

II. Patron z bierzmowania

554. Zaleca się, aby nawiązaniem do sakramentu chrztu było pozostawienie przy bierzmowaniu imienia chrzcielnego, jeżeli jest ono chrześcijańskie. Kandydat może wybrać dla siebie świętego lub błogosławionego patrona z bierzmowania, zwłaszcza jeżeli nie ma takiego patrona z chrztu.
555. Przystępujący do bierzmowania, wybierając patrona, powinien zwrócić uwagę na jego życiorys, aby dzięki poznaniu jego życiowej postawy łatwiej było mu go naśladować.

III. Świadek bierzmowania

556. W czasie przygotowania do bierzmowania kandydaci wybierają świadków bierzmowania, którzy mogą służyć im pomocą w poznawaniu prawd objawionych i angażowaniu się w działalność miejscowej wspólnoty parafialnej.
557. Wypada, aby świadkiem bierzmowania był chrzestny (chrzestna) lub inna osoba wybrana przez kandydata i spełniająca wymogi prawa kościelnego, zgodnie z przepisami zawartymi w art. 508-510 (kan. 874 i 892-893). Kandydat na świadka bierzmowania winien przedstawić odpowiedni dokument, że spełnia wymagania (formularz CH-08).
558. Świadcami bierzmowania nie mogą być rodzice bierzmowanego.

IV. Udzielanie bierzmowania

559. Kandydaci przygotowywani do bierzmowania w ramach jednego dekanatu lub kilku parafii przyjmują ten sakrament w kościele

parafii, w której odbywało się przygotowanie, we własnej parafii lub w archikatedrze lubelskiej.

560. Jeśli dorośli kandydaci mają przyjąć bierzmowanie w archikatedrze, w dniu bierzmowania przybywają godzinę przed rozpoczęciem liturgii do zakrystii archikatedralnej, gdzie składają duszpasterzowi katedralnemu wydane przez własnych proboszczów zaświadczenia o uczestnictwie w przygotowaniu do bierzmowania, zdany egzaminie i kartki do bierzmowania.

V. Zapisanie bierzmowania

561. Każdy z kandydatów do bierzmowania otrzymuje po zakończeniu przygotowania tzw. kartkę do bierzmowania, która stanowi potwierdzenie dopuszczenia do przyjęcia tego sakramentu, a następnie służy jako pomoc przy jego udzielaniu oraz jako podstawa do dokonania odpowiednich adnotacji w księgach parafialnych (formularz B-01).
562. Osoba asystująca szafarzowi bierzmowania odbiera od przyjmujących bierzmowanie kartki.
563. Na podstawie zebranych kartek proboszcz niezwłocznie dokonuje wpisu do księgi bierzmowanych oraz adnotacji w księdze ochrzczonych, a następnie przesyła kartki do działu metrykalnego archiwum archidiecezjalnego.
564. Jeżeli bierzmowany był ochrzczony w innej parafii, proboszcz niezwłocznie przesyła do niej kartkę od bierzmowania.
565. Bierzmowanym w archikatedrze świadectwo bierzmowania wydaje kancelaria parafii archikatedralnej bezpośrednio po zakończonej liturgii (formularz B-02).
566. Przyjęcie bierzmowania potwierdza świadectwo chrztu z odpowiednią adnotacją, świadectwo bierzmowania, a w przypadku ich braku – zaprzysiężone oświadczenie samego bierzmowanego.

Eucharystia

A. Sprawowanie Eucharystii

567. Sprawowanie Eucharystii jako czynność Chrystusa i Ludu Bożego winno być starannie przygotowane, aby wierni w pełniejszym stopniu mogli otrzymywać te owoce, dla których Zbawiciel ustanowił ofiarę swojego Ciała i Krwi.
568. Przy sprawowaniu Mszy Świętej należy wiernie przestrzegać obowiązujących przepisów kościelnych.
569. Kapłanom zaleca się w szczególności codzienne sprawowanie Eucharystii, nawet wówczas, gdy wierni w niej nie uczestniczą lub nie proszą o jej ofiarowanie w swoich intencjach, a także gdy przebywają poza miejscem stałej pracy duszpasterskiej.
570. Wierni mają prawo do Mszy Świętej sprawowanej w ich intencji w swoich parafiach. Każdy proboszcz, podobnie jak biskup diecezjalny, zobowiązany jest odprawiać Mszę Świętą za powierzony sobie lud we wszystkie niedziele i święta nakazane (kan. 534).
571. Kapłani, otaczający duszpasterską troską wiernych, dla ich duchowego dobra powinni umożliwić im codzienne posilanie się Chlebem Eucharystycznym. Dlatego mają sprawować Eucharystię codziennie, w godzinach stałych, dogodnych dla wiernych i podanych do ich wiadomości. Godziny celebrowania Mszy Świętych powinny być umieszczone na tablicach informacyjnych przy kościele, aktualizowane na stronie internetowej oraz zgłoszone w kancelarii kurii.
572. W niedziele i święta nakazane poszczególne Msze Święte należy, jeżeli to możliwe, odprawiać w przynajmniej półtoragodzinnych odstępach. Odpowiedni odstęp czasowy należy uwzględnić w kościołach z jednym duszpasterzem, by mógł on przed Mszą Świętą służyć wiernym wyrażającym wolę skorzystania z sakramentu pokuty i pojednania.
573. Kapłan, nawet nieznany proboszczowi lub rektorowi kościoła, powinien być dopuszczony do celebrowania Mszy Świętej, jeżeli przedstawi dokument potwierdzający jego status jako duchownego, wydany przez własnego ordynariusza lub przełożonego nie

- wcześniej niż przed rokiem. W wyjątkowych wypadkach, jeżeli kapłan nie ma dokumentu, jego tożsamość i uczciwość można stwierdzić także w inny sposób, według roztropnego uznania proboszcza lub rektora kościoła.
574. W zakrystii kościoła powinna być księga, w której należy zapisywać nazwiska obcych kapłanów celebrujących Mszę Świętą, diecezję lub prowincję zakonną, z których pochodzą, zajmowane stanowiska oraz daty celebracji.
575. W zasadzie kapłan może sprawować Mszę Świętą tylko raz w ciągu dnia. Dwukrotnie lub trzykrotnie w jednym dniu można sprawować Mszę Świętą jedynie w dopuszczalnych przez prawo przypadkach, z zastrzeżeniem zgodnego z prawem przyjmowania ofiar.
576. Koncelebra eucharystyczna uwidacznia jedność ofiary Chrystusa i kapłaństwa oraz jedność Ludu Bożego, dlatego jeżeli jest więcej kapłanów, a dobro wiernych nie wymaga indywidualnego sprawowania Mszy Świętej, zaleca się koncelebrowanie Eucharystii.
577. Na terenie archidiecezji może być koncelebrowana Msza Święta przez biskupów i prezbiterów Kościoła łacińskiego i katolickich wschodnich Kościołów *sui iuris* dla słusznej przyczyny, przede wszystkim w celu okazania miłości i jedności między Kościołami, z zachowaniem wszystkich przepisów ksiąg liturgicznych głównego celebransa. Należy unikać jakiegokolwiek synkretyzmu liturgicznego. Pożądane jest zachowanie szat liturgicznych i insygniów własnego Kościoła *sui iuris*.
578. Zgodnie z kan. 1248 § 1 nakazowi uczestniczenia we Mszy Świętej czyni zadość ten, kto bierze w niej udział, gdziekolwiek jest odprawiana w obrządku katolickim, bądź w sam dzień świąteczny, bądź też wieczorem dnia poprzedzającego. Duszpasterze, uwzględniając potrzeby duchowe powierzonej im wspólnoty wiernych, decydują, czy w sobotę w godzinach popołudniowych i wieczornych sprawuje się Mszę Świętą według formularza z dnia bieżącego, czy z niedzieli (z Gloria, czytaniem z niedzieli, homilią, Credo, modlitwą wiernych, tacą i ogłoszeniami). To samo dotyczy Mszy Świętej w dzień poprzedzający uroczystość. Wtedy jednak pierwszeństwo ma formularz tej Mszy Świętej, która jest dla wiernych nakazana.

Za wieczorną należy uważać Mszę Świętą rozpoczynającą się po godz. 16:00.

579. Ponieważ najczęściej małżeństwo błogosławi się w czasie Mszy Świętej w sobotę w godzinach popołudniowych i oprócz wspólnoty parafialnej uczestniczą w niej goście weselni, sprawuje się ją według formularza *Za nowożeńców* i z własnymi czytaniem. Zaleca się wzbogacenie liturgii słowa o czytanie z niedzieli oraz wyznanie wiary. Wszyscy uczestnicy takiej liturgii czynią zadość nakazowi uczestnictwa w niedzielnej Mszy Świętej. Duszpasterze winni zachęcać zarówno nowożeńców, jak i gości weselnych, aby w miarę możliwości uczestniczyli we Mszy Świętej razem ze wspólnotą parafialną także w niedzielę.
580. Na celebrowanie Mszy Świętej poza miejscem świętym (kościołem, kaplicą, cmentarzem) wymagane jest zezwolenie arcybiskupa. Wyjątkiem są celebracje związane z modlitwą o urodzaje.
581. Należy dołożyć starań, aby przy okazji Mszy Świętych okolicznościowych (np. jubileusze, pogrzeby, zmiany personalne) przemówienia, życzenia i gratulacje nie przesłoniły istoty celebracji liturgicznej.

B. Przyjmowanie Komunii Świętej

582. Eucharystia jest ze swej natury ucztą paschalną, wobec tego wypada, aby – zgodnie z poleceniem Pana – wierni odpowiednio dysponowani przyjmowali Jego Ciało i Krew jako pokarm duchowy. Komunię Świętą mogą oni przyjmować codziennie, nawet dwa razy w ciągu dnia, jeżeli po raz drugi uczestniczą w sprawowaniu Eucharystii (kan. 917).
583. W celu pogłębienia przeżywania tajemnicy Eucharystii, jako aktualizowanej w bezkrwawy sposób jedynej, zbawczej Ofiary Chrystusa, wszyscy duszpasterze – zgodnie z przepisami liturgicznymi – winni korzystać z możliwości rozdzielania Komunii Świętej pod dwiema postaciami.
584. Każdy kapłan przewodniczący liturgii Mszy Świętej na terenie archidiecezji, jeżeli po roztroprnym rozeznaniu uzna to za wskazane ze względu na dobro duchowe wiernych, po uprzednim

- ich przygotowaniu, może zdecydować o udzieleniu Komunii Świętej pod dwiema postaciami.
585. Ze względu na szczególnie charakter Mszy Wieczerzy Pańskiej i Wigilii Paschalnej zaleca się, aby w te dni Komunia Święta w parafiach i wspólnotach, w których jest więcej niż jeden szafarz Komunii Świętej (zwyczajny lub nadzwyczajny), była udzielana pod dwiema postaciami.
586. Komunię Świętą wierni przyjmują zasadniczo w postawie stojącej, a podchodzą do szafarza procesyjnie. Mają prawo do przyjęcia jej także w postawie klęczącej, bezpośrednio do ust lub na rękę. Wiernych, którzy przyjmują Komunię Świętą na rękę, należy uczulić, by po spożyciu Najświętszych Postaci starannie sprawdzili, czy na dłoniach nie pozostały partykuły.
587. Komunię Świętą wielkanocną, zgodnie z uchwałą Konferencji Episkopatu Polski, można przyjąć w Polsce w okresie od Środy Popielcowej do Niedzieli Trójcy Świętej.
588. Do Mszy Świętej wolno używać jedynie tych hostii, komunikantów i wina mszalnego, które mają certyfikaty, zgodnie z przepisami Konferencji Episkopatu Polski. Zaleca się, aby hostie i komunikanty pochodziły z piekarni diecezjalnej.
589. W każdym kościele powinny być dostępne komunikanty niskogluténowe dla wiernych, którzy przed Mszą Świętą zgłoszą taką potrzebę. W przypadku gdy sami wierni dostarczają takie komunikanty, należy starannie sprawdzić, czy są opatrzone odpowiednim certyfikatem kościelnym.

C. Pierwsza Komunia Święta

590. Celem przygotowania do sakramentu pokuty i pojednania oraz Pierwszej Komunii Świętej jest przyjęcie ich z wiarą. W tym przygotowaniu ważny jest przekaz prawdy o obecności żywego Boga w znakach sakramentalnych oraz prawdy o tym, że każdy człowiek potrzebuje Eucharystii.
591. Dziecko przygotowujące się do przyjęcia tych sakramentów ma poznać osobę Jezusa Chrystusa jako Zbawiciela i zaprzyjaźnić się

- z Nim oraz uświadomić sobie, że należy do wspólnoty Kościoła. Dziecko stosownie do swoich możliwości ma dostrzec, jak wielkim darem jest łaska Boża, zrozumieć, że grzech jest sprzeniewierzeniem się Bożej miłości, oraz pragnąć z wiarą i pobożnością przyjąć Ciało Chrystusa (kan. 913 § 1).
592. Przygotowanie do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej odbywa się równolegle w rodzinie, w parafii i w szkole.
 593. Dzieci mogą być dopuszczone do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej, jeżeli mają wystarczającą wiedzę i są dokładnie przygotowane (kan. 913 § 1). Z zasady są to dzieci klas III szkoły podstawowej.
 594. Przygotowanie do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej rozpoczyna się w parafii zamieszkania rodziców lub prawnych opiekunów po zapisaniu dziecka przez jednego z nich. Od tej zasady mogą być wyjątki, gdy wymaga tego dobro duchowe dziecka. Rozeznania w tej sprawie dokonuje proboszcz parafii, w której ma odbywać się przygotowanie do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej. Ma on obowiązek skontaktowania się z proboszczem parafii zamieszkania rodziców lub prawnych opiekunów dziecka.
 595. Odpowiedzialnym za organizowanie i przebieg spotkań w parafii przygotowujących do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej jest proboszcz, który może to zadanie wypełniać osobiście lub poprzez upoważnioną osobę (wikariusza, katechetę, animatorów).
 596. Między katechezą w szkole i spotkaniami w parafii powinna istnieć ścisła korelacja. Z tej racji konieczne jest, aby proboszcz, katecheta lub osoba upoważniona przez niego do prowadzenia tych spotkań nie tylko znali program katechezy w szkole, lecz także starali się go pogłębić i uzupełnić, uwzględniając wymiar eklezjalno-liturgiczny oraz duszpastersko-parafialny życia rodziców, chrzestnych i dziecka.
 597. Czas przygotowania w parafii do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej trwa minimum rok. Częstotliwość spotkań i ich tematykę określają proboszcz lub osoba przez niego upoważniona.
 598. Spotkania te mają przede wszystkim charakter formacyjny. Ich tematyka winna być dostosowana do osób, które w nich uczestniczą

- (rodziców, chrzestnych, dzieci). Sprawy organizacyjne winny być omawiane na odrębnych spotkaniach, także próby przed uroczystością należy przeprowadzać w innym czasie.
599. W przygotowaniu dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej powinni uczestniczyć także ich chrzestni, gdyż – na mocy funkcji pełnionej przez nich w czasie chrztu – zobowiązali się do wspomagania rodziców w obowiązku wychowania dzieci w wierze.
600. Właściwe przygotowanie dziecka do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej ma zasadnicze znaczenie w pobudzaniu i pogłębianiu życia religijnego zarówno dzieci, jak i ich rodzin. Istotne jest uwzględnienie wprowadzenia ich w życie wspólnoty parafialnej oraz regularne spełnianie praktyk religijnych.
601. Na pierwszym spotkaniu należy poinformować rodziców lub prawnych opiekunów, że w terminie najpóźniej do końca listopada bieżącego roku szkolnego winni dostarczyć świadectwo chrztu dziecka. Rodzicom lub prawnym opiekunom dzieci nieochrzczonych proboszcz powinien zaproponować właściwą formę przygotowania do chrztu i udzielić dzieciom tego sakramentu odpowiednio wcześniej przed Pierwszą Komunią Świętą.
602. W przypadku dziecka, które ma indywidualny tok kształcenia, proboszcz lub osoba upoważniona przez niego do tego zadania winni uzgodnić z rodzicami lub prawnym opiekunem przebieg przygotowania do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej.
603. Szczegółnej troski wymaga przygotowanie do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej dzieci ze szkół specjalnych i specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych. Wobec tych dzieci należy stosować odpowiednie kryteria dopuszczające do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej. Za przygotowanie tych dzieci, ich rodziców (prawnych opiekunów) i chrzestnych odpowiedzialny jest proboszcz parafii, na której terenie znajdują się szkoła specjalna lub specjalny ośrodek wychowawczy, w porozumieniu z osobą odpowiedzialną w archidiecezji za dany sektor duszpasterstwa specjalistycznego.
604. Jeżeli dziecko, które jest zdolne odróżnić Ciało Chrystusa od zwykłego pokarmu i może z szacunkiem przyjąć Komunię Świętą, lecz

jeszcze nie zostało dopuszczone do tego sakramentu, znajdzie się w niebezpieczeństwie śmierci, należy je umocnić nie tylko sakramentem namaszczenia chorych, lecz także sakramentem pokuty i Wiatykiem.

605. Przygotowanie do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej dzieci przebywających poza granicami kraju, których rodzice lub prawni opiekunowie pragną, aby przystąpiły one do tych sakramentów w parafii pochodzenia, winno odbywać się w kraju ich zamieszkania. Proboszcz parafii pochodzenia ma obowiązek żądać od rodziców pisemnego potwierdzenia wydanego przez proboszcza parafii ich zamieszkania za granicą, że dziecko zostało przygotowane do sakramentów.
606. Proboszcz na pierwszym spotkaniu w parafii powinien poinformować rodziców lub prawnych opiekunów o warunkach, jakie oni, dzieci i chrzestni powinni spełnić, aby dziecko mogło być dopuszczone do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej.
607. Pierwsza Komunia Święta dzieci winna być celebrowana w sposób jak najbardziej uroczysty. Zaleca się, aby dzieci przed jej przyjęciem złożyły wyznanie wiary i odnowiły przyrzeczenia chrzcielne.
608. Zachęca się, aby dzieci przystąpiły do pierwszej Komunii Świętej w jednolitych strojach: dziewczynki w jednakowych sukienkach czy albach, chłopcy w komżach lub albach. Jednolitość strojów pomoże zapobiec podkreślaniu różnic w zamożności rodzin i w pewnym stopniu przyczyni się do zapobiegania coraz większemu zeświecczeniu tej uroczystości. Propozycja ujednolicenia strojów powinna być przedstawiona i uzasadniona z wyczuciem i delikatnością na jednym z pierwszych spotkań w parafii.
609. Decyzję o dopuszczeniu dziecka do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej podejmuje proboszcz na podstawie opinii katechety oraz po rozeznaniu, czy przez rodziców (prawnych opiekunów), dzieci i chrzestnych zostały spełnione warunki, o których zostali poinformowani na pierwszym spotkaniu w parafii.
610. Przy doborze repertuaru śpiewów podczas Mszy Świętej należy uwzględniać możliwości percepcyjne i wykonawcze dzieci, ale nie

można wprowadzać do liturgii piosenek religijnych. Niewłaściwe jest także wykonywanie przez grupę dzieci wersetów psalmu responsoryjnego oraz odtwarzanie muzyki za pomocą urządzeń elektronicznych.

611. Zachęca się do organizowania w parafii rocznicy Pierwszej Komunii Świętej poprzedzonej spowiedzią w czasie celebracji pokutnej.

D. Komunia Święta chorych

612. Zgodnie z zaleceniami zawartymi w księgach liturgicznych duszpasterze powinni regularnie odwiedzać osoby w podeszłym wieku oraz ciężko i obłożnie chorych, którzy nie mogą uczestniczyć w liturgii sprawowanej w kościele, wspierać ich modlitwą połączoną ze słowem Bożym, sakramentem pokuty i Komunią Świętą.
613. Osoby w podeszłym wieku lub dotknięte jakąś chorobą, jak również ci, którzy się nimi opiekują, nie są związani obowiązkiem zachowania postu eucharystycznego i mogą przyjąć Najświętszą Eucharystię, chociażby coś spożyli w ciągu poprzedzającej godziny (kan. 919 § 3).
614. W zanoszeniu Komunii Świętej osobom, które nie opuszczają mieszkań, duszpasterzy winni wspomagać inni kapłani, diakoni, osoby życia konsekrowanego, akolici oraz nadzwyczajni szafarze Komunii Świętej. Jeżeli odwiedzana osoba pragnie przyjąć sakrament pokuty i pojednania, powinni poinformować o tym duszpasterzy.
615. Do obowiązków duszpasterzy należy troska o to, aby wierni nie odkładali przyjęcia Wiatyku, lecz chcieli się nim pokrzepić, dopóki mają pełną świadomość.
616. Do kompetencji proboszcza należy wyrażenie zgody na odprawienie Mszy Świętej w domu chorego z racji jakiejś szczególnej okoliczności.

E. Szafarze Komunii Świętej

617. Posługę szafarzy Komunii Świętej, oprócz biskupów, prezbiterów i diakonów, pełnią w archidiecezji, jako szafarze nadzwyczajni (mężczyźni i kobiety) akolici oraz nadzwyczajni szafarze ustanowieni na stałe lub na czas określony.
618. Akolici i inni szafarze nadzwyczajni wykonują swoją posługę, rozdzielając Komunię Świętą podczas celebracji liturgicznych oraz zanosząc ją do osób chorych i w podeszłym wieku, które nie opuszczają domów.
619. Możliwe jest ustanowienie szafarza, np. spośród członków rodziny, który wyłącznie będzie znosił Komunię Świętą jednej lub kilku wskazanym osobom.
620. Akolitami i szafarzami nadzwyczajnymi Komunii Świętej mogą zostać ustanowieni mężczyzna lub kobieta, którzy spełniają wymogi stawiane przez przepisy prawa kanonicznego oraz zrealizowali odpowiedni program formacyjny.

F. Posługa lektora i akolity

621. Lektor samodzielnie pełni posługę słowa oraz w sposób szczególny wspiera duszpasterzy w wypełnianiu zadania nauczania. Może zostać mu powierzona odpowiedzialność za prowadzenie i przygotowanie kandydatów do funkcji ministranta słowa Bożego oraz opieka nad osobami świeckimi pełniącymi posługę słowa w liturgii.
622. Akolita, który jest nadzwyczajnym szafarzem Komunii Świętej, może – pod kierunkiem proboszcza – pełnić dodatkowe funkcje. Może – jako animator liturgiczny – być odpowiedzialny za formację Liturgicznej Służby Ołtarza, koordynować posługę nadzwyczajnych szafarzy Komunii Świętej oraz pracować w charakterze zakrystiana.
623. Lektorami mogą zostać ustanowieni mężczyzna lub kobieta, którzy ukończyli odpowiedni program formacyjny i spełniają wymogi stawiane przez przepisy prawa kanonicznego.
624. Kandydatów do posługi lektora i akolity zgłaszają proboszcz lub rektor kościoła do Archidiecezjalnego Centrum Formacji Liturgicznej.

G. Liturgiczna Służba Ołtarza

625. Duszpasterze powinni szczególną troską otoczyć Liturgiczną Służbę Ołtarza. Obejmuje ona kandydatów, ministrantów, ministrantów słowa Bożego, psalterzystów, kantorów, komentatorów, ceremoniarzy oraz animatorów liturgicznych.
626. Formacja poszczególnych grup odbywa się zgodnie z odpowiednim programem, w szczególności poprzez systematyczne spotkania oraz – o ile to możliwe – dni skupienia i rekolekcje.
627. Parafialnymi opiekunami Liturgicznej Służby Ołtarza, działającymi pod kierunkiem duszpasterzy, mogą być ustanowieni akolici, lektorzy lub inne odpowiednio przygotowane do tego osoby świeckie.
628. Status duszpasterza diecezjalnego oraz dekanalnych duszpasterzy Liturgicznej Służby Ołtarza określają odrębne przepisy.

H. Kult Eucharystii

629. Kościoły, w których przechowywany jest Najświętszy Sakrament, powinny być udostępnione wiernym do adoracji – z zachowaniem wymogów bezpieczeństwa – przynajmniej przez kilka godzin w ciągu dnia.
630. W każdej parafii i kościele rektoralnym powinno odbywać się przynajmniej raz w roku dłuższe i bardziej uroczyste wystawienie Najświętszego Sakramentu.
631. Czwartek, jako dzień ustanowienia Eucharystii, a zwłaszcza pierwszy czwartek miesiąca, jest najbardziej właściwym dniem do dłuższej adoracji Najświętszego Sakramentu. Wskazane jest, aby podczas tej adoracji modlić się w intencji kapłanów oraz o nowe powołania kapłańskie i zakonne, zwłaszcza z parafii. Msza Święta w tym dniu winna być celebrowana w intencji o powołania.
632. W celu publicznego świadectwa czci wobec Eucharystii w uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa (Boże Ciała) należy organizować procesję po drogach publicznych. Jej punktem kulminacyjnym winna być zawsze Msza Święta z pełnym uczestnictwem wiernych. W miastach, gdzie jest więcej niż jedna parafia, dla podkreślenia jedności należy organizować – o ile to możliwe – wspólną procesję Bożego Ciała.

633. Odnowienie Świętych Postaci przechowywanych w tabernakulum powinno odbywać się nie rzadziej niż raz w miesiącu.
634. Proboszczowie i rektorzy kościołów winni dbać, aby ołtarz i tabernakulum były odpowiednio ozdobione, a bielizna ołtarzowa – czysta.
635. Obowiązkiem proboszcza lub rektora kościoła jest troska o staranne zabezpieczenie tabernakulum przez utrzymywanie w należyтым stanie technicznym zamka i kluczy. Jeden klucz do tabernakulum winien być przechowywany i odpowiednio zabezpieczony w zakrystii kościoła, a klucz zapasowy należy przechowywać w bezpiecznym miejscu poza kościołem.

I. Intencje mszalne i ofiary składane na Mszę Świętą

636. Kapłan celebrujący Mszę Świętą może przyjąć ofiarę składaną przez wiernych, którą przekazują oni wraz z prośbą o odprawienie Mszy Świętej w określonej godzinie intencji.
637. Proboszcz ma osobisty obowiązek odprawić Mszę Świętą w niedziele i święta nakazane w intencji powierzonych mu wiernych.
638. Nie wolno domagać się od wiernych zbyt wysokiej ofiary na Mszę Świętą, a jeżeli proszącymi są osoby ubogie, kapłan winien być gotowy do odprawienia Mszy Świętej bez przyjmowania ofiary.
639. Parafia lub kościół rektoralny mogą przyjmować na konkretny dzień maksymalnie taką liczbę intencji, jaka jest przewidziana w dziennym grafiku Mszy Świętych w miejscowym kościele i odpowiada liczbie kapłanów celebrujących.
640. Ze względu na uzasadnioną konieczność duszpasterską wszyscy kapłani posługujący w kościołach parafialnych i rektoralnych oraz kapelani mają prawo binacji i trynacji Mszy Świętych w niedziele i święta, w które wierni mają obowiązek uczestniczenia w Eucharystii.
641. Na podstawie kan. 905 § 2 zezwala się kapłanom na binację Mszy Świętych w dni powszednie w przypadkach, gdy brakuje księży, którzy mogliby odprawić bez binowania, i gdy uzasadnia to

- potrzeba duszpasterska (pogrzeb, ślub, choroba innego kapłana, pierwsze czwartki i piątki miesiąca itp.).
642. Prośba wiernych o odprawienie Mszy Świętej nie jest wystarczającą racją do binowania; racją tą są tylko nagłe zdarzenia losowe.
643. Binowanie i trynowanie Mszy Świętych bez uzasadnionej konieczności duszpasterskiej jest nadużyciem. Nie wolno binować ani trynować, jeżeli do danego kościoła przybędzie inny kapłan, np. gość, który może i chce odprawić jedną z Mszy Świętych.
644. Od ofiar składanych na wszystkie Msze Święte odprawiane w danym kościele odlicza się 20% do funduszu parafialnego.
645. Kapłan celebrujący Mszę Świętą więcej razy w ciągu jednego dnia, wyjąwszy uroczystość Bożego Narodzenia, może zatrzymać dla siebie tylko jedną ofiarę, a drugą i ewentualnie kolejne ma obowiązek przekazać do funduszu diecezjalnego.
646. Celebrans może zatrzymać ofiarę z Mszy Świętej binowanej, jeżeli jej odprawienie związane było z koniecznością dojazdu na miejsce celebracji.
647. Zgodnie z przepisem kan. 951 § 2, kapłan koncelebrujący w tym samym dniu drugą Mszę Świętą nie może z żadnego tytułu przyjąć za nią ofiary.
648. Jeżeli w parafii lub kościele rektoralnym ma miejsce sytuacja, w której kapłan, zgodnie z przepisami prawa, celebruje w ciągu dnia więcej Mszy Świętych i otrzymuje z tego tytułu ofiary, a w inne dni sprawuje Msze Święte bez zamówionych intencji i ofiar, to może zatrzymać odpowiednią ilość ofiar, aplikując Msze Święte w intencji o powołania lub w intencji ofiarodawców.
649. Msze Święte gregoriańskie odprawia się w trzydziestu następujących po sobie dniach w intencji jednej osoby zmarłej. Nie przerywa jednak ciągłości ten kapłan, który nie odprawi Mszy Świętej gregoriańskiej z powodu choroby albo konieczności odprawienia Mszy Świętej ślubnej czy pogrzebowej. Ciągłość nie jest przerywana również wtedy, gdy wypadają Wielki Piątek i Wielka Sobota, kiedy nie sprawuje się Eucharystii.
650. W przypadku gdy ofiarodawcy, wcześniej i w wyraźny sposób poinformowani, dobrowolnie zgadzają się, aby złożone przez nich ofiary

zostały razem z innymi połączone w celu odprawienia jednej Mszy Świętej, wolno jedną Mszę Świętą, aplikowaną w intencji zbiorowej, uczynić zadość przyjętym zobowiązaniom. W takiej sytuacji należy podać do publicznej wiadomości miejsce i godzinę odprawiania Mszy Świętej. Może ona być sprawowana w jednym kościele nie więcej niż dwa razy w tygodniu, chyba że co innego postanowi zebranie biskupów lubelskiej prowincji kościelnej. Odprawiającemu Mszę Świętą w intencji zbiorowej wolno zatrzymać jedynie ofiarę odpowiadającą średniemu stypendium danej parafii.

651. W przypadku Mszy Świętych za zmarłych, na które zbierane są ofiary podczas Mszy Świętej pogrzebowej, zebraną ofiarę należy podzielić na tyle Mszy Świętych, ile wynika ze średniej ofiary mszalnej w danym kościele. Analogicznie wolno postąpić w przypadku rozliczania ofiar z Mszy Świętych zbiorowych, o których mowa w art. 650.
652. Godna pochwały jest praktyka przekazywania, za wiedzą ofiarodawców, intencji i ofiar na Mszę Świętą kapłanom emerytom, rencistom, misjonarzom oraz znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej.
653. Każdy proboszcz i rektor kościoła są zobowiązani do sumiennego prowadzenia księgi intencji mszalnych, w której zapisuje się Msze Święte przyjęte do odprawienia w danym kościele lub kaplicy, datę ich odprawienia, intencje przekazane innym kapłanom oraz wysokość przyjętej ofiary. Księga ta podlega wizytacji dziekańskiej i biskupiej.
654. Rozliczenie Mszy Świętej za każdy kwartał, uwzględniające zwłaszcza Msze Święte binowane i trynowane, należy przekazać do właściwego wydziału kurii w terminie do dnia 15 pierwszego miesiąca kolejnego kwartału.
655. Każdy kapłan zobowiązany jest do posiadania i prowadzenia osobistej księgi intencji mszalnych (*liber stipendiorum*), w której zapisuje się Msze Święte przyjęte do osobistego odprawienia, datę ich odprawienia, intencje przekazane innym kapłanom oraz wysokość stypendium. Na koniec każdego roku kalendarzowego kapłan winien umieścić w niej informację, czy ma osobiste zobowiązania

mszalne i gdzie ulokował przyjęte za nie ofiary. Do tej księgi nie wpisuje się zobowiązań przyjmowanych w imieniu parafii lub kościoła rektoralnego.

656. W parafiach i kościołach, w których przynajmniej dwóch kapłanów codziennie celebruje Mszę Świętą, intencje i ofiary na ich sprawowanie należy rozliczać wspólnie. Cumulus intencyjny oblicza się przez zsumowanie tyłu najwyższych stypendiów z danego miesiąca, ilu kapłanów odprawiło Msze Święte, i podzielenie tej sumy przez liczbę tychże kapłanów.
657. Przepisy diecezjalne dotyczące intencji i ofiar mszalnych obowiązują także proboszczów i wikariuszy parafii powierzonych instytutom życia konsekrowanego i stowarzyszeniom życia apostołskiego.

Pokuta i pojednanie

A. Sprawowanie sakramentu pokuty i pojednania

658. Duszpasterze powinni kierować do wiernych katechezy o pokucie, dla której bogatym źródłem jest orędzie biblijne, podkreślające konieczność i wartość nawrócenia, o kształtowaniu sumienia jako miejsca świętego, w którym Bóg ujawnia człowiekowi prawdziwe dobro, o poznaniu grzechu, o pokusach oraz o poście i uczynkach miłosierdzia.
659. Należy zachęcać wiernych do regularnej spowiedzi połączonej z kierownictwem duchowym.
660. Sakrament pokuty winien być sprawowany we wszystkich kościołach i kaplicach archidiecezji. Racje duszpasterskie mogą usprawiedliwiać sprawowanie tego sakramentu także w innych miejscach.
661. Wiernym należy także zapewnić, o ile to możliwe, skorzystanie z tego sakramentu, ilekroć – za zgodą arcybiskupa – Msza Święta jest celebrowana poza miejscem świętym.
662. W kościołach i kaplicach konfesjonał winien być umieszczony w miejscu widocznym oraz ma być zaopatrzony w kratę, tak aby mogli z niego swobodnie korzystać pragnący tego penitenci i sami spowiednicy.

663. Duszpasterze winni służyć wiernym w konfesjonale nie tylko podczas Mszy Świętej, lecz także przed jej rozpoczęciem, również – o ile to możliwe – w niedziele i święta.
664. W każdym kościele parafialnym, rektoralnym i zakonnym powinien być ustalony czas także poza Mszą Świętą i innymi nabożeństwami, w którym wierni mogą skorzystać z sakramentu pokuty. Informacja o tym powinna być dostępna na tablicy ogłoszeń i w serwisie internetowym kościoła. Zaleca się organizowanie dyżuru spowiednika w soboty i dni przedświąteczne.
665. Proboszcz i rektor kościoła powinni w sposób szczególny zatroszczyć się o spowiedź parafialną w Adwencie i w Wielkim Poście, a także przed odpustem parafialnym, wizytacją kanoniczną i innymi większymi wydarzeniami religijnymi. Powinni także zapewnić spowiedź dzieciom i młodzieży na rozpoczęcie i zakończenie roku szkolnego oraz podczas rekolekcji szkolnych.
666. Zachęca się usilnie duszpasterzy do podtrzymywania praktyki comiesięcznej spowiedzi, zwłaszcza dzieci i młodzieży (np. w pierwszy piątek lub w pierwszą sobotę miesiąca).
667. Duszpasterze, szczególnie w kościołach, w których posługuje tylko jeden prezbiter, winni co pewien czas zapraszać innych kapłanów, aby wierni, zwłaszcza mający trudności z przemieszczaniem się, mieli możliwość wyboru spowiednika.
668. Duszpasterze winni zadbać, aby w każdym kościele znajdował się odpowiedni konfesjonał lub miejsce dla penitentów z niepełnośprawnościami, zwłaszcza niedosłyszących.

B. Szafarz sakramentu pokuty i pojednania

669. Szafarzami sakramentu pokuty i pojednania są biskup i prezbiter, którzy mają upoważnienie do spowiadania.
670. Każdy prezbiter inkardynowany do archidiecezji od chwili otrzymania odpowiedniego dekretu ma habitualne upoważnienie do sprawowania sakramentu pokuty na czas nieokreślony (kan. 969 § 1 i 972).
671. Prezbiterzy inkardynowani do innych diecezji oraz instytutów życia konsekrowanego lub stowarzyszeń życia apostołskiego (w tym

- proboszczowie, wikariusze parafialni i kapelani), którym arcybiskup powierza urząd lub zadanie w archidiecezji, otrzymują upoważnienie na czas sprawowania urzędu lub zadania w archidiecezji.
672. Inni prezbiterzy należący do instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego mogą otrzymać upoważnienie na czas zamieszkania na terenie archidiecezji, na wniosek swojego wyższego przełożonego, złożony ze stosownym wyprzedzeniem, zanim prezbiter zamieszka na terenie archidiecezji. Do wniosku winny być dołączone życiorys prezbitera oraz osobista opinia wyższego przełożonego. W przypadku kandydata na urząd proboszcza parafii powierzonej instytutowi lub stowarzyszeniu wystarczy wniosek o powierzenie urzędu.
673. Upoważnienie prezbiter traci wraz z ekskardynacją. Z ważnej przyczyny ordynariusz miejsca może odwołać upoważnienie poszczególnym prezbiterom, zarówno inkardynowanym do archidiecezji, jak i wszystkim innym (kan. 967 § 2, 974).
674. Każdy kapłan ma upoważnienie do rozgrzeszenia z wszelkich cenzur i grzechów w odniesieniu do jakichkolwiek penitentów znajdujących się w niebezpieczeństwie śmierci oraz z cenzur ekskomuniki lub interdyktu, wiążących mocą samego prawa, jeżeli penitentowi w stanie grzechu ciężkiego trudno jest w odpowiednim czasie dotrzeć do właściwego przełożonego. W takim jednak przypadku spowiednik winien nałożyć na penitenta obowiązek zwrócenia się w ciągu miesiąca do właściwego przełożonego lub kapłana mającego odpowiednie upoważnienie.
675. Spowiednik w sprawowaniu sakramentu ma obowiązek stosować się do odpowiednich rozstrzygnięć Magisterium Kościoła i przepisów prawa kanonicznego.
676. Od spowiednika wymagane są delikatność, kultura i takt. Nieodpowiednie traktowanie penitenta może skutkować pozbawieniem uprawnienia do spowiadania.
677. Kanonik penitencjarz kościoła archikatedralnego i bazyliki kolegiackiej, dziekani i wicedziekani mają władzę uwalniania na forum wewnętrznym sakramentalnym z zaciągniętych przez penitenta kar kościelnych, które nie zostały zdeklarowane na forum

zewnątrznym, a zwolnienie od nich nie jest zarezerwowane Stolicy Apostolskiej. Ponadto, każdy spowiednik ma upoważnienie do uwolnienia z ekskomuniki, zaciągniętej na skutek dokonania aborcji lub współnictwa w tym przestępstwie (MM 12).

678. Spowiednik ma obowiązek dbania, by nie została naruszona tajemnica spowiedzi, która obejmuje nie tylko wyznane grzechy, lecz także wszystko, co z okazji spowiedzi zostało powiedziane spowiednikowi. Dlatego nie wolno spowiednikowi zdradzać treści wyznania penitenta słowami lub w jakikolwiek inny sposób i z jakiegokolwiek przyczyny. Tajemnica sakramentu pokuty jest nienaruszalna i nikt od niej nie może dyspensować (kan. 983 § 1). Spowiednik nie może jej naruszyć nawet dla ochrony własnego życia i trwa ona także po śmierci penitenta. Tajemnica obowiązuje niezależnie od tego, czy rozgrzeszenia odmówiono, czy udzielono. Również sam fakt nieudzielenia rozgrzeszenia jest objęty tajemnicą.
679. Spowiednicy winni dokładnie unikać nawet jak najdalszej okazji naruszenia tajemnicy sakramentalnej spowiedzi. W czasie spowiedzi spowiednicy winni uważać, aby nie mówić zbyt głośno. Na temat wysłuchanych spowiedzi nie wolno im w ogóle rozmawiać ani między sobą, ani z innymi. Jeżeli penitent prosi o potwierdzenie spowiedzi, na zaświadczeniu, oprócz wyrazu: „spowiedź”, daty i czytelnego podpisu spowiednika, nie wolno niczego dodawać. Potwierdzenie takie należy wydać także osobie, która nie otrzymała rozgrzeszenia.
680. Kapłan, spełniając funkcję szafarza sakramentu pojednania, winien pamiętać o tym, że wypełnia nie tylko funkcję sędziego, lecz także kierownika sumienia. Dlatego winien dokładnie poznać słabości penitenta i zastosować odpowiednie środki zaradcze. W czasie sprawowania sakramentu pojednania kapłan winien być ubrany w strój liturgiczny, tzn. sutannę, komżę i stułę koloru fioletowego, bądź w albę i stułę.
681. Szafarz katolicki ma prawo przyjąć spowiedź wiernych wschodnich Kościołów niekatolickich, ilekroć tego pragną i mają wymaganą dyspozycję. Sprawy sumienia tych penitentów spowiednik rozstrzyga zgodnie z Magisterium Kościoła katolickiego.

Namaszczenie chorych

A. Sprawowanie sakramentu namaszczenia chorych

682. Sakrament namaszczenia chorych udziela choremu łaski Ducha Świętego, która pomaga całemu człowiekowi do zbawienia, a mianowicie umacnia ufność w Bogu, uzbraja przeciw pokusom szatana i oddala trwogę śmierci. Dzięki tej pomocy chory może nie tylko znosić dolegliwości choroby, lecz także je przewyżczać i odzyskać zdrowie, jeżeli jest to pożyteczne dla zbawienia jego duszy. Jeżeli jest to potrzebne, namaszczenie odpuszcza grzechy i staje się dopełnieniem chrześcijańskiej pokuty.
683. Sakrament namaszczenia chorych przeznaczony jest dla poważnie chorych i osób w podeszłym wieku.
684. Sakramentu namaszczenia chorych można udzielić przed operacją, jeżeli przyczyną operacji jest niebezpieczna choroba.
685. Należy udzielać namaszczenia chorych także dzieciom, jeżeli osiągnęły taki poziom umysłowy, że ten sakrament może im przynieść pocieszenie. Dotyczy to zwłaszcza dzieci, których życie jest poważnie zagrożone i – odpowiednio przygotowane przez rodziców i kapłana – mogą świadomie i owocnie przyjąć ten sakrament duchowego umocnienia. W razie wątpliwości, czy dzieci osiągnęły używanie rozumu, należy udzielić sakramentu.
686. Sakramentu namaszczenia należy udzielać chorym, którzy przynajmniej pośrednio o ten sakrament prosili. Chorym, którzy stracili przytomność lub zdolność używania rozumu, należy udzielić sakramentu, jeżeli istnieje prawdopodobieństwo, że jako wierzący prosiliby o to, gdyby byli przytomni.
687. Nie wolno sakramentu namaszczenia udzielać tym chorym, którzy uparcie trwają w jawnym grzechu ciężkim.
688. W razie wątpliwości, czy chory jest osobą wierzącą, czy ma zdolność używania rozumu albo czy rzeczywiście już umarł, należy udzielić sakramentu.
689. Jeżeli nastąpił zgon, nie należy udzielać sakramentu. W przypadku już stwierdzonej śmierci zaleca się, aby kapłan pomodlił się przy zmarłym razem z jego bliskimi.

690. Duszpasterstwo chorych w parafii powinno obejmować także od-
wiedziny chorych, poznanie ich potrzeb duchowych i materialnych,
wspólną modlitwę i Eucharystię.
691. Chorym należy ukazywać zbawczy sens cierpienia znoszonego
w łączności z Chrystusem i jego znaczenie dla dobra całego Kościo-
ła i świata oraz wielki pożytek z częstego przyjmowania Komunii
Świętej i sakramentu namaszczenia chorych.
692. Wierni zachęcani są do noszenia symboli religijnych, np. meda-
lika czy krzyżyka, oraz naklejania znaków religijnych w formie
plakietek na szybach samochodów. Symbole te są znakiem wiary
i przynależności do Kościoła; w razie wypadku i niebezpieczeństwa
śmierci są dla szafarza wyrazem prośby o udzielenie danej osobie
sakramentów. Dobrym zwyczajem jest noszenie kartki z prośbą
o wezwanie kapłana w razie zagrożenia życia.
693. Wiernych udających się na leczenie do szpitala, a zwłaszcza przed
poważną operacją, należy zachęcać, aby – jeśli to możliwe – przyjęli
sakrament pokuty i namaszczenia w swojej parafii. Jeżeli tego nie
uczynią w parafii, powinni o te sakramenty prosić kapelana szpitala.
694. Sakrament namaszczenia chorych może być udzielany większej
liczbie chorych w czasie jednej celebracji, z udziałem wspólnoty
parafialnej, także podczas Mszy Świętej. Okazją do tego są rekolek-
cje, misje parafialne, okresowe dni chorych, pielgrzymki, wizytacje
kanoniczne parafii. Także w takiej wspólnotowej liturgii sakrament
namaszczenia chorych mogą przyjąć tylko osoby chore i w po-
deszłym wieku, których siły opuszczają, również wtedy, gdy nie
zagraża im niebezpieczna choroba. Nie wolno stosować kryterium
wieku. Wszyscy proszący o sakrament powinni być odpowiednio
przygotowani i wewnętrznie usposobieni (kan. 1002), czyli w stanie
łaski uświęcającej. Należy przy tym przypominać o możliwości
powtarzania sakramentu namaszczenia wtedy, gdy chory po wy-
zdrowieniu znowu ciężko zachoruje, lub jeżeli w czasie trwania
tej samej choroby niebezpieczeństwo stanie się poważniejsze (kan.
1004 § 2).
695. Jeżeli wierny przyjmujący sakrament namaszczenia chorych
znajduje się w bliskim niebezpieczeństwie śmierci, obowiązkiem

duszpasterzy jest zapewnienie mu przyjęcia nie tylko sakramentu namaszczenia chorych, lecz także Wiatyku jako pokarmu na drogę do życia wiecznego oraz błogosławieństwa apostołskiego połączonego z odpustem zupełnym.

696. Sakramentu namaszczenia chorych wolno udzielić wiernym wschodnich Kościołów niekatolickich, jeżeli o to proszą, są należyście dysponowani i nie mają możliwości przyjęcia tego sakramentu od szafarza swojego wyznania.

B. Szafarz sakramentu namaszczenia chorych

697. Szafarzem sakramentu namaszczenia chorych jest każdy kapłan. Przede wszystkim udzielanie tego sakramentu należy do funkcji specjalnie powierzonych proboszczowi (kan. 530, n. 3). Ponadto zadanie to powinno być wypełniane przez współpracowników proboszcza (wikariuszy), kapelanów, którym zlecono troskę o chorych i osoby starsze w szpitalach, oraz przez przełożonych kłeryckich wspólnot zakonnych w odniesieniu do ich podwładnych i innych mieszkańców domów zakonnych (kan. 566 § 1, kan. 1003 § 2). W razie konieczności sakramentu tego powinien udzielać każdy kapłan, ale za zgodą – przynajmniej domniemaną – proboszcza lub kapelana.
698. Odpowiedzialność za przygotowanie do namaszczenia chorych i przyjęcia tego sakramentu spoczywa także – w odniesieniu do pacjentów – na kapelanach szpitalnych, którzy winni mieć świadomość, że czas pobytu wiernych w szpitalu jest często czasem szczególnego otwarcia się na Bożą łaskę.
699. W tym zadaniu kapelanom powinny pomagać osoby świeckie (rodzina, personel medyczny, wolontariusze). Wierni ci mają przede wszystkim wzbudzać u chorych i osób starszych pragnienie przyjęcia sakramentu pokuty i namaszczenia chorych, kształtować w nich należyte usposobienie i pomagać w dobrym przygotowaniu się do indywidualnej spowiedzi sakramentalnej oraz do przyjęcia sakramentu namaszczenia chorych.

700. Oprócz biskupa, olej do namaszczenia chorych może poświęcić w razie konieczności każdy prezbiter, jednak tylko w czasie sprawowania sakramentu.
701. Olej chorych winien być przechowywany w naczyniu wykonanym z odpowiedniego materiału i w odpowiednim miejscu w kościele lub kaplicy. Kapłani mogą mieć swoje naczynia z olejem chorych, aby mogli z nich korzystać w nagłych przypadkach.
702. Należy czuwać, by olej znajdował się w odpowiednim stanie. Obowiązkowo trzeba go odnowić każdego roku po błogosławieństwie oleju przez biskupa podczas Mszy Świętej Krzyżma albo – w razie konieczności – częściej. Stary olej należy spalić.
703. W każdej parafii należy prowadzić księgę chorych i uzupełniać na bieżąco udzielanie im sakramentów.
704. Odpowiednie rejestry powinni prowadzić także kapelani szpitali i innych placówek opiekuńczo-leczniczych.
705. Status kapelanów szpitali i podobnych ośrodków określają przepisy zawarte w art. 237-267.

Święcenia

A. Troska o powołania kapłańskie

706. Powołanie kapłańskie jest łaską, specjalnym wezwaniem skierowanym przez Chrystusa do konkretnej osoby, by poświęciła się całkowicie i wyłącznie służbie Bożej w Kościele. Uświadomienie sobie tej łaski i jej rozwój uzależnione są od poziomu duchowego życia wspólnot kościelnych: rodzinnej, parafialnej, kapłańskiej czy zakonnej. Bogate życie duchowe i apostołskie rodzin, parafii, kapłanów stanowi podatny grunt dla rozwoju łaski powołania. Życie duchowe niepogłębione lub wyniszczone przez egoizm, materializm praktyczny i postawę konsumpcyjną utrudnia lub wręcz uniemożliwia rozwój łaski powołania. Zasadnicza rola w dziele budzenia powołań przypada rodzinom, duszpasterzom, seminarium, wychowawcom.

707. Rodziny chrześcijańskie, „jeśli są ożywione duchem wiary, miłości i pobożności, stają się jakby pierwszym seminarium” (DFK 2). Rodzice, którzy są dla swoich dzieci pierwszymi głosicielami wiary i wychowawcami oraz pomagają im w rozpoznawaniu i wyborze drogi życiowej, winni pielęgnować z wielką troskliwością odkryte w nich powołanie do służby Bożej (DA 11). Duszpasterstwo rodzin, budząc w nich ducha wiary i ofiarnej miłości, winno uwrażliwić je także na sprawy powołania.
708. Wpływ kapłanów na budzenie powołań wyraża się przede wszystkim w świadectwie życia kapłańskiego przeżywanego radośnie, pracowicie, z miłością pasterską i w braterstwie kapłańskim (DFK 2). Z tym świadectwem winno być związane stałe i usilne oddziaływanie duszpasterskie mające na celu budzenie powołań do służby Bożej. Należy to do istoty kapłańskiej służby.
709. Duszpasterstwo parafialne może przyczyniać się do budzenia powołań w wieloraki sposób, np. poprzez:
- a) podejmowanie modlitwy o powołania. Mogą być jej poświęcone: pierwszy czwartek lub pierwsza sobota miesiąca, Światowy Dzień Powołań, Święto Jezusa Chrystusa Najwyższego i Wiecznego Kapłana, uroczystość Najświętszego Serca Pana Jezusa (dzień modlitw o uświęcenie kapłanów);
 - b) prowadzenie w parafii dzieła budzenia powołań złożonego z ludzi dobrej woli modlących się codziennie o powołania w parafii i diecezji (np. z członków Kół Żywego Różańca);
 - c) dobrze prowadzone i otoczone troskliwą opieką duszpasterską zespoły ministranckie, schole, małe wspólnoty, grupy modlitewne;
 - d) podejmowanie tematów kapłaństwa i powołań w czasie katechez, homilii, konferencji dla młodzieży;
 - e) organizowanie – z myślą o nowych powołaniach – uroczystości prymicyjnych i jubileuszów kapłańskich w parafii;
 - f) osobisty kontakt duszpasterza, kierownictwo duchowe, skierowanie na rekolekcje zamknięte czy odpowiednie dni skupienia.

Podjęmowanie powyższych form duszpasterstwa może pomóc osobom przejawiającym oznaki powołania w uświadomieniu sobie tej łaski i jej przyjęciu.

710. Sprawą powołań zainteresowane jest w sposób szczególny seminarium duchowne. Jego zadaniem jest pomaganie kandydatom do kapłaństwa w rozpoznawaniu, rozwijaniu i utwierdzaniu powołania przez odpowiednią formację seminaryjną (kan. 243-244). Podstawową rolę odgrywa tu atmosfera jedności, braterstwa i współpracy między wychowawcami, wykładowcami i alumnami. Seminarium ponadto winno uczestniczyć w diecezjalnej akcji na rzecz powołań w szczególności przez:
 - a) modlitwę o powołania;
 - b) organizowanie tzw. niedziel kleryckich – wyjazdów alumnów z wychowawcami do parafii, aby modlić się o powołania kapłańskie;
 - c) organizowanie powołaniowych dni skupienia dla chłopców i młodych mężczyzn;
 - d) radosne przeżywanie przez alumnów powołania wyrażane spontanicznie w środowisku koleżeńskim, parafialnym, w czasie różnorodnych spotkań duszpasterskich czy apostołskich.
711. Duszpasterstwem powołań kieruje referent do spraw powołań. Do jego zadań należą:
 - a) inspirowanie prac i dostarczanie odpowiednich informacji i materiałów pomocniczych dla parafialnego duszpasterstwa powołań;
 - b) organizowanie rekolekcji powołaniowych dla młodzieży i czuwanie, by każde młodzieżowe rekolekcje zamknięte uwzględniały także temat powołania do służby Bożej.

B. Formacja kandydatów do święceń

712. Formacja kandydatów do święceń odbywa się w Metropolitalnym Seminarium Duchownym Archidiecezji Lubelskiej.

713. Metropolitalne Seminarium Duchowne jest wspólnotą kościelną o charakterze wychowawczo-naukowym, w której alumni przygotowują się do posługi kapłańskiej.
714. Seminarium wspierane jest przez Towarzystwo Przyjaciół, które działa na podstawie statutu zatwierdzonego przez arcybiskupa.
715. Z formacji i studiów w seminarium mogą korzystać także inni alumni oraz spełniający określone warunki kandydaci do stałego diakonatu, po uprzednim zawarciu odpowiedniej umowy z właściwymi biskupami diecezjalnymi lub wyższymi przełożonymi zakonnymi.
716. Alumni odbywają studia magisterskie na Wydziale Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, zgodnie z obowiązującymi przepisami kościelnymi i państwowymi.
717. Arcybiskup może powołać Archidiecezjalną Komisję ds. Seminarium, której zadaniem byłoby wspieranie biskupa diecezjalnego w trosce o seminarium w zakresie spraw organizacyjnych, wychowawczych i administracyjno-gospodarczych.
718. Seminarium ma własny statut i regulamin zatwierdzone przez arcybiskupa.
719. Jeżeli arcybiskup w poszczególnym przypadku nie zarządzi inaczej, rektor seminarium ma obowiązek przesłać trzy miesiące wcześniej nazwiska tych, którzy mają być dopuszczeni do święceń, ich własnym proboszczom, aby zostały publicznie ogłoszone w kościele parafialnym każdego kandydata.
720. Proboszcz, który ogłasza wiernym nazwiska kandydatów do święceń, winien prosić wiernych, aby nie tylko ujawnili przeszkody, jeśli jakieś znają, lecz także otoczyli kandydatów modlitwą.
721. Nazwiska kandydatów do święceń należy ogłosić w jedną niedzielę lub święto nakazane podczas wszystkich Mszy Świętych.
722. W opinii, która winna być wysłana do rektora seminarium, proboszcz ma zaświadczyć o dokonanym ogłoszeniu, a także ujawnić swoje zdanie o przymiotach i uzdolnieniach kandydata oraz jeżeli wie, że zachodzi jakaś przeszkoda, ma obowiązek przekazać, od kogo o niej wie i czy zgłaszająca ją osoba jest wiarygodna.

- 723. Fakt przyjęcia święceń diakonatu i prezbiteratu powinien być niezwłocznie odnotowany w diecezjalnej księdze święceń oraz w parafialnej księdze ochrzczonych każdego wyświęconego, na podstawie zawiadomienia przesłanego przez rektora seminarium.
- 724. Każdy nowo wyświęcony prezbiter inkardynowany do archidiecezji otrzymuje świadectwo święceń, dokument zawierający upoważnienie habitualne do sprawowania sakramentu pokuty oraz legitymację kapłańską.
- 725. Wprowadzenie stałego diakonatu w archidiecezji może nastąpić na podstawie odrębnego dekretu arcybiskupa, po zasięgnięciu przez niego opinii rady kapłańskiej i rady duszpasterskiej oraz z uwzględnieniem potrzeb archidiecezji.

C. Msza Święta prymicyjna
i jubileusze kapłańskie

- 726. Zaleca się świętowanie prymicji kapłańskich jako wyrazu wdzięczności wobec Boga za dar kapłaństwa.
- 727. Zachęca się do urządzania jubileuszów kapłańskich jako okazji do dziękczynienia za powołanie i posługę kapłańską.
- 728. Jubilaci powinni przeżywać dzień jubileuszu na modlitwie, w gronie współbraci wyświęconych w jednym roku, w parafii bądź środowisku pracy kapłańskiej.
- 729. Wierni powinni włączać się w świętowanie tych jubileuszów przez modlitwę i gesty wdzięczności.

D. Modlitwa za zmarłych
kapłanów

- 730. Duchowni i wierni świeccy winni pamiętać w modlitwie o zmarłych biskupach i prezbiterach, którzy pracowali w archidiecezji, zwłaszcza w rocznice ich śmierci.
- 731. Księża diecezjalni zobowiązani są do odprawienia jednej Mszy Świętej za każdego zmarłego kapłana archidiecezji.

Małżeństwo i duszpasterstwo rodzin

A. Przygotowanie i celebrowanie małżeństwa

732. Narzeczeni winni przygotować się należycie do zawarcia sakramentu małżeństwa. Duszpasterze zobowiązani są do pomocy narzeczonym w tym względzie zgodnie z przepisami wydanymi przez Konferencję Episkopatu Polski.
733. Zawarcie małżeństwa może nastąpić w każdym czasie. Jeżeli jednak ma się to odbyć w piątek lub w okresie Wielkiego Postu, które są dniami pokutnymi, należy pouczyć nowożeńców o szczególnym charakterze tego czasu.
734. W poszczególnym przypadku, gdy zachodzą uzasadnione racje zawarcia małżeństwa i urzędzenia przyjęcia weselnego w piątek – jednak poza okresem Wielkiego Postu – ordynariusz miejsca lub proboszcz mogą udzielić poszczególnym wiernym, poszczególnym rodzinom lub wspólnotom wiernych nie tylko dyspensy od wstrzeżności od potraw mięsnych, lecz także dyspensy od charakteru pokutnego tego dnia, i zachęcić korzystających z dyspensy do modlitwy w intencjach Ojca Świętego oraz wykonania uczynków miłosierdzia. Z dyspensy mogą korzystać wierni archidiecezji lubelskiej wszędzie, gdziekolwiek się znajdują, oraz wszyscy wierni przebywający aktualnie na terenie archidiecezji.
735. Jeśli oboje nupturienti są katolikami, liturgię małżeństwa należy sprawować podczas Mszy Świętej.
736. Zachęca się, aby nowożeńcy przyjęli Komunię Świętą pod obiema postaciami.
737. Jeżeli jedno z nupturientów jest ochrzczonym niekatolikiem, zezwala się na celebrowanie małżeństwa podczas Mszy Świętej, z zachowaniem możliwości przyjęcia Komunii Świętej jedynie przez wschodnich niekatolików.
738. Małżeństwo z osobą nieochrzczonej może być zawierane wyłącznie poza Mszą Świętą.
739. Ze szczególną starannością, przy współudziale nupturientów, należy przygotować teksty liturgiczne.

740. Podczas celebracji dozwolone jest wykonywanie wyłącznie utworów liturgicznych, z zachowaniem przepisu art. 805. .
741. Proboszcz winien czuwać nad wystrojem kościoła podczas zawierania małżeństwa i do niego należy podejmowanie decyzji w tej kwestii.
742. Od dnia kanonicznego objęcia urzędu proboszcz w granicach swojej parafii ważnie asystuje przy małżeństwach tak swoich parafian, jak też obcych, pod warunkiem, że przynajmniej jedno z nupturientów należy do Kościoła łacińskiego. Takie samo uprawnienie ma administrator parafii.
743. Wikariusz parafialny od dnia objęcia urzędu w parafii do chwili odwołania lub przeniesienia ma od ordynariusza miejsca ogólną delegację do asystowania przy małżeństwach zawieranych na terenie tej parafii. Uprawnienie do asystowania przy określonym małżeństwie może subdelegować innemu kapłanowi lub diakonowi.
744. Proboszczowie nie powinni odmawiać narzeczonym rozsądnie proszącym o pozwolenie na zawarcie małżeństwa wobec innego kapłana lub diakona.
745. Proboszcz, który deleguje określonego kapłana lub diakona do asystowania przy określonym małżeństwie, może mu również udzielić pozwolenia na subdelegowanie innego określonego kapłana lub diakona do asystowania przy tymże małżeństwie.
746. Proboszcz może zezwolić na zawarcie małżeństwa w kościele nieparafialnym lub w kaplicy w granicach terytorium parafii.
747. Zwyczajnym miejscem sprawowania celebracji sakramentu małżeństwa jest kościół jako miejsce poświęcone i przeznaczone do sprawowania liturgii.
748. Na zawarcie małżeństwa poza miejscem świętym zezwolenia może udzielić wyłącznie ordynariusz miejsca, jedynie z racji zaistnienia poważnej przyczyny, której nie mogą stanowić racje natury

komercyjnej czy wynikające z ekstrawagancji, próżności lub naśladowania zwyczajów obcych tradycji katolickiej.

B. Duszpasterstwo rodzin

749. Rodzina jest wspólnotą, w której jej członkowie wspólnie dążą do zjednoczenia z Bogiem, biorąc w ten sposób udział w życiu i posłudze Kościoła. Cele i zadania rodziny nie ograniczają się tylko do zobowiązań wewnątrzrodzinnych, ale dotyczą całej wspólnoty Kościoła, a więc wspólnoty parafialnej, diecezjalnej i Kościoła powszechnego.
750. Duszpasterstwo rodzin ma wspierać rodziny we właściwym odkrywaniu i realizowaniu ich powołania. Dokonuje się to przez modlitwę, pracę edukacyjno-formacyjną oraz bezpośrednią pomoc matkom oczekującym urodzin dziecka, samotnym matkom oraz rodzinom, w tym szczególnie rodzinom wielodzietnym.
751. Duszpasterstwo rodzin koordynuje w archidiecezji diecezjalny duszpasterz rodzin, który realizuje swoją posługę w ramach wydziału duszpasterstwa.

C. Poradnictwo rodzinne

752. O uzyskanie statusu doradcy życia rodzinnego w archidiecezji lubelskiej można ubiegać się po ukończeniu studiów w zakresie nauk o rodzinie na uczelni mającej aprobatę właściwych władz Kościoła katolickiego lub Studium Życia Rodzinnego prowadzonego przez osoby prawne Kościoła katolickiego. Osoba ubiegająca się o ten status powinna odznaczać się także umiejętnością nawiązywania kontaktów z ludźmi i współpracy z nimi oraz wyróżniać się pogłębianą formacją religijną.
753. Doradca życia rodzinnego pracuje na podstawie misji kanonicznej otrzymanej od ordynariusza miejsca, w którym będzie wykonywać swoją pracę. Misja kanoniczna jest udzielana na trzy lata, z możliwością przedłużania na kolejne trzechlecia.
754. Warunkami otrzymania misji kanonicznej są:
 - a) uzyskanie wykształcenia, o którym mowa w art. 752, potwierdzonego odpowiednim dyplomem;

- b) pisemna prośba skierowana do ordynariusza miejsca o udzielenie misji kanonicznej wraz z zobowiązaniem do przestrzegania przepisów niniejszego dokumentu oraz odpowiednich przepisów prawa kanonicznego i państwowego, w szczególności dotyczących zachowania tajemnicy zawodowej i ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych;
 - c) opinia proboszcza parafii zamieszkania dotycząca postawy religijnej i moralnej kandydata (kandydatki).
755. Uzyskanie misji kanonicznej nie jest gwarancją zatrudnienia przez instytucje kościelne.
756. Warunkami przedłużenia misji kanonicznej są:
- a) pisemna prośba doradcy o przedłużenie misji kanonicznej;
 - b) nienaganne wypełnianie obowiązków, o których mowa poniżej, potwierdzone przez przełożonego instytucji, w której doradca pracuje (w przypadku parafii – opinia proboszcza);
 - c) opinia proboszcza parafii zamieszkania dotycząca postawy religijnej i moralnej doradcy;
 - d) składanie corocznych pisemnych sprawozdań z pracy, w tym liczby wypracowanych godzin pracy, potwierdzonych przez przełożonego instytucji, w której doradca pracuje (w przypadku parafii – przez proboszcza).
757. Do obowiązków doradcy należą w szczególności:
- a) przekazywanie nauczania Kościoła katolickiego na temat małżeństwa i rodziny, zarówno w życiu publicznym, jak i prywatnym;
 - b) zachowanie dyskrecji co do spraw poruszanych w poradni;
 - c) utrzymywanie osobistego kontaktu z pracownikami Archidiecezjalnego Ośrodka Duszpasterstwa Rodzin w celu pogłębiania wzajemnej współpracy i rozwiązywania trudności;
 - d) stała formacja duchowa wyrażająca się poprzez modlitwę, korzystanie z sakramentów świętych, udział w dniach skupienia oraz każdego roku udział w rekolekcjach organizowanych dla doradców; udział w rekolekcjach winien być potwierdzony w formie pisemnej przez prowadzącego;

- e) stałe podnoszenie kwalifikacji przez zapoznawanie się z bieżącymi publikacjami, udział w spotkaniach szkoleniowych, organizowanych w ramach duszpasterstwa rodzin, raz na trzy lata odnowienie znajomości metod naturalnego planowania rodziny;
 - f) udział w konferencjach, sesjach i sympozjach dotyczących rodziny;
 - g) spełnienie innych wymagań stawianych przez Archidiecezjalny Ośrodek Duszpasterstwa Rodzin.
758. Do obowiązków szczegółowych doradcy w pracy parafialnej należą w szczególności:
- a) prowadzenie katechez przedmażeńskich zgodnie z zatwierdzonym programem i opracowanymi przez siebie konspektami;
 - b) przygotowanie sali do katechezy (prelekcji);
 - c) włączanie się w miarę możliwości i posiadanego wykształcenia oraz zgodnie z przepisami prawa w prowadzenie katechez z problematyki małżeńsko-rodzinnej dla dzieci i młodzieży (może to być w ramach katechezy w szkole, przy parafii czy w czasie rekolekcji lub misji), małżeństw (np. oaza rodzin, nauki stanowe w czasie rekolekcji) i rodziców (np. przed chrztem dziecka, w czasie przygotowania przed Pierwszą Komunią Świętą);
 - d) zaangażowanie w ogólnym duszpasterstwie parafialnym, zwłaszcza poprzez nawiązywanie kontaktu z katechetami, ruchami religijnymi dla młodzieży i dorosłych oraz z duszpasterstwami specjalistycznymi, a także – na zaproszenie proboszcza – uczestniczenie w zebraniach zespołu duszpasterskiego parafii;
 - e) prowadzenie katolickiej poradni życia rodzinnego, w tym: troska o estetykę pomieszczeń, prowadzenie biblioteki tematycznej, informowanie w odpowiedni sposób o poradni i jej godzinach pracy, prowadzenie rejestru osób korzystających z poradni i wydawanie zaświadczeń potwierdzających

skorzystanie z poradni, zaopatrzenie w materiały formacyjne i ich dystrybucja, prowadzenie spisu inwentarza poradni.

759. Czas pracy poradni, czas i organizacja pracy doradcy, wynagrodzenie oraz zasady finansowania pomocy formacyjnych określa umowa, która jest zawierana przez doradcę z parafią i zatwierdzona przez Archidiecezjalny Ośrodek Duszpasterstwa Rodzin. Umowa także winna być zawarta w przypadku, gdy doradca wykonuje swoje zadania bez pobierania wynagrodzenia.
760. Finansowanie poradni odbywa się w ramach budżetu parafii, z zastrzeżeniem art. 762.
761. Parafia pokrywa koszty wyjazdów doradców na dni skupienia (cztery razy w roku) i warsztaty (raz w roku) oraz koszt udziału w rekolekcjach (raz w roku).
762. W przypadku utworzenia poradni międzyparafialnej lub dekanalnej, parafie solidarnie ponoszą koszty jej funkcjonowania, zawierając odpowiednie porozumienie. Za prowadzenie poradni dekanalnej odpowiedzialny jest dekanalny duszpasterz rodzin w porozumieniu z dziekanem i proboszczem parafii, w której poradnia ma swoją siedzibę.
763. Do poradni międzyparafialnych lub dekanalnych narzeczeni przychodzą ze skierowaniem z parafii, w której odbywają przygotowanie do małżeństwa; inne osoby – ze skierowaniem od proboszcza parafii zamieszkania. Doradcy winni być także dyspozycyjni wobec osób, które bez pośrednictwa parafii pragną uzyskać pomoc w swoich sprawach małżeńskich.
764. Poradnia może znajdować się wyłącznie w budynkach kościelnych lub użyzonych jednostkom kościelnym, z wykluczeniem domów i mieszkań prywatnych, zwłaszcza należących do doradcy.
765. O ile to możliwe, co pewien czas w poradni powinna być dostępna osoba, której kompetencje pozwalają na udzielenie porady w sprawach z zakresu kanonicznego prawa małżeńskiego i procesowego. W przypadku nieważności małżeństwa należy dążyć do jego uważnienia bądź wniesienia sprawy o stwierdzenie nieważności małżeństwa do właściwego sądu kościelnego.

766. W przypadku przekonania o nieważności małżeństwa osoba zainteresowana powinna zgłosić się do swojego proboszcza lub bezpośrednio do sądu kościelnego.

Sakramentalia, inne akty kultu Bożego, czasy i miejsca święte

A. Sakramentalia

767. Obok sakramentów jako świętych znaków łaski uwielbienia Boga istnieją w Kościele także inne znaki święte – sakramentalia, które z pewnym podobieństwem do sakramentów oznaczają skutki, przede wszystkim duchowe, osiągalne przez modlitwę Kościoła. Uświęcają one różne okoliczności życia, sprawiając, że niemal każde godziwe użycie rzeczy materialnych może służyć do uświęcenia człowieka i uwielbienia Boga (KL 60-61).
768. Przy sprawowaniu poświęceń i błogosławieństw wolno używać jedynie ksiąg liturgicznych lub zbiorów nabożeństw zatwierdzonych przez właściwą władzę kościelną.
769. Przed udzieleniem sakramentaliów szafarz powinien wyjaśnić wiernym sam obrzęd liturgiczny, jego sens teologiczny, sens modlitw i cel sprawowanego obrzędu, aby wierni należycie korzystali z tych świętych znaków, przez które Kościół uświęca wszelkie przejawy ich życia w świecie.
770. Pokarmy wielkanocne w Wielką Sobotę należy zasadniczo błogosławić w kościołach i kaplicach, lub – zgodnie z miejscowym zwyczajem – w innym odpowiednim miejscu, zwłaszcza w miejscowościach oddalonych od kościoła parafialnego.
771. Modlitwa o urodzaje, zwana błogosławieniem pól w okresie wiosennym, może być połączona z celebracją Mszy Świętej poza miejscem świętym, zwłaszcza przy przydrożnej kaplicy lub krzyżu.
772. Należy starannie rozróżniać w wypowiedziach i materiałach informacyjnych poświęcenia i błogosławieństwa ustanawiające, które są formą przeznaczenia jakiejś rzeczy wyłącznie do kultu Bożego, oraz błogosławieństwa upraszające, przez które Kościół uprasza

łaski dla osób w związku z różnymi okolicznościami życia lub korzystających z określonych miejsc lub rzeczy.

773. Pożądane jest zachowanie zwyczaju udzielania błogosławieństwa w różnych okolicznościach życia rodzinnego, jak np. żegnanie się wodą święconą, modlitwy przed posiłkiem i po nim, znaczenie krzyżem bochenka chleba oraz błogosławienie dzieci przez rodziców (np. przed pierwszym pójściem do szkoły, z racji pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej, przed ślubem; błogosławienie neoprezbitera przed Mszą Świętą prymicyjną, przed wyjazdem).
774. Godnym zachowania jest pobożny zwyczaj błogosławienia zwierząt domowych, pól, narzędzi, szkół i warsztatów pracy, pojazdów mechanicznych itp.
775. Egzorcyzmy mogą na terenie archidiecezji odprawiać wyłącznie kapłani, którzy otrzymali od arcybiskupa wyraźne zezwolenie na stałe lub *ad casum*.
776. Egzorcyzmy mogą być odprawiane zasadniczo wyłącznie w miejscach wyraźnie wskazanych przez arcybiskupa i nie mogą być transmitowane ani rejestrowane.

B. Liturgia godzin

777. Zaleca się, aby w kościołach i kaplicach była wspólnotowo sprawowana jakaś część Liturgii godzin, zwłaszcza jutrznia w Wielki Piątek i Wielką Sobotę oraz nieszpory w niedziele i święta.

C. Pogrzeb kościelny i cmentarze

778. Liturgia pogrzebowa jest wyrazem szacunku dla ludzkiego ciała i troski Kościoła o zbawienie człowieka. W obrzędach pogrzebowych Kościoł nie tylko poleca Bogu zmarłych, lecz także umacnia nadzieję żywych i wyznaje wiarę w zmartwychwstanie. Liturgia pogrzebu stwarza żyjącym okazję do głębokiego przeżycia pocieszającej prawdy chrześcijańskiej dotyczącej życia wiecznego. Pogrzebu religijnego ochrzczonym i katechumenom w zasadzie się nie odmawia; wyjątek stanowią wypadki wyraźnej niewiary zmarłego i jego wrogości do Kościoła.

779. W przypadku wątpliwości, czy wiernemu należy odmówić pogrzebu kościelnego, proboszcz ma obowiązek skonsultować sprawę z dziekanem lub przedstawić bezpośrednio w kancelarii kurii do decyzji.
780. Pogrzebu katolickiego odmawia się tylko wtedy, gdy dana osoba nie wyraziła przed śmiercią prośby o posługę kapłańską lub nie okazała żadnych oznak pokuty (uciałowanie krzyża, wzbudzenie aktu żalu, uczynienie znaku krzyża itp.).
781. Duszpasterze winni ze szczególnym współczuciem, wrażliwością i delikatnością traktować rodziców, którzy doświadczają ogromnego bólu utraty dziecka przed narodzeniem lub tuż po porodzie, co winno wyrażać się także w praktyce celebracji obrzędów pogrzebowych.
782. Duszpasterze powinni zachęcać wiernych i dołożyć starań, aby w czasie pogrzebu rodzina osoby zmarłej przyjęła Komunię Świętą w jej intencji. W tym celu należy umożliwić przystąpienie do sakramentu pokuty i pojednania w dzień poprzedzający pogrzeb, przed rozpoczęciem Mszy Świętej pogrzebowej i – jeżeli to możliwe – w czasie jej trwania.
783. Jeżeli w pogrzebie pragnie wziąć udział duchowny spoza parafii, winien on uprzednio zgłosić ten zamiar proboszczowi, który wskaże sposób jego zaangażowania w celebrację.
784. Osoby świeckie mogą, za zezwoleniem proboszcza, wygłosić przemówienia i kondolencje po zakończeniu liturgii w kościele, ale nie z miejsca przeznaczonego do głoszenia słowa Bożego. Mogą to także uczynić po zakończeniu liturgii na cmentarzu.
785. Wierny może wybrać kościół parafialny, w którym ma się odbyć jego pogrzeb. Prawo to przysługuje także rodzinie osoby zmarłej lub innym osobom czy instytucjom, które organizują pogrzeb.
786. Jeżeli pogrzeb ma odbyć się poza parafią zamieszkania, proboszcz parafii, w której ma się odbyć pogrzeb, podejmuje decyzję na podstawie informacji od proboszcza parafii zamieszkania osoby zmarłej o jej religijności i przyjętych sakramentach. Informacja wydawana jest bezpłatnie.
787. Kościelny akt zgonu sporządza się na podstawie dokumentów państwowych w parafii, w której celebrowana jest Msza Święta

pogrzebowa, niezależnie od miejsca pochowania ciała. W przypadku gdy Msza Święta pogrzebowa celebrowana jest w kaplicy cmentarnej, kościelny akt zgonu sporządza się w parafii zamieszkania osoby zmarłej lub w parafii, która obsługuje pogrzeb.

788. Cmentarz jest miejscem świętym, przeznaczonym do grzebania zmarłych, wymagającym zachowania ciszy i powagi.
789. Na założenie nowego lub powiększenie istniejącego cmentarza parafialnego potrzebne są zezwolenia arcybiskupa i właściwych władz świeckich. Do arcybiskupa należy również decyzja o zamknięciu cmentarza.
790. Cmentarze parafialne sprzyjają pogłębianiu wiary, wzajemnej miłości i pojednaniu. Gromadzenie się parafian na cmentarzach wpływa także na większą dbałość o nie i poszczególne groby, przywraca pamięć o zmarłych, służy utrwalaniu pamięci i tożsamości narodowej. Dlatego zachęca się duszpasterzy, aby cmentarze stawały się miejscami modlitwy wspólnoty parafialnej nie tylko podczas pogrzebów, lecz także np.: w dniach poprzedzających uroczystości parafialne, z okazji rocznic i świąt narodowych, w specjalnym dniu modlitw za dzieci nienarodzone.
791. Zachęca się, aby otoczyć opieką grobowce i mogiły opuszczone i zaniedbane z powodu śmierci krewnych lub spadkobierców, także groby osób innych wyznań i narodowości, szczególnie jeśli groby te mają walor zabytkowy i historyczny.
792. Zasady zarządzania cmentarzami zawarte są w art. 895-903 niniejszych statutów synodalnych.

D. Kult świętych, obrazów i relikwii

793. W kościołach i kaplicach mogą być otaczani kultem publicznym wyłącznie święci i błogosławieni Kościoła. Jeżeli chodzi o inne osoby zmarłe w opinii świętości, wolno modlić się o ich beatyfikację.
794. W kościołach parafialnych wyłącznie w święto tytułu kościoła wierni mogą zyskać odpust zupełny w związku z jego nawiedzeniem. Obchód ten może zostać przeniesiony na najbliższą niedzielę. Wówczas także możliwość zyskania odpustu jest przeniesiona na ten dzień.

- 795. W kościołach nieparafialnych należy uroczystie obchodzić dzień jego tytułu, jednak nie łączy się on z możliwością zyskania odpustu zupełnego.
- 796. Przedmioty kultu wyróżniające się wiekiem, wartością artystyczną albo czcią, wystawione w kościołach i kaplicach dla czci wiernych, winny być strzeżone ze szczególną pilnością. Jeżeli wymagają renowacji, mogą być odnawiane tylko po uzyskaniu pisemnej zgody arcybiskupa, a obrazy zabytkowe – w zgodzie z odnośnymi przepisami państwowymi.
- 797. Jeżeli jakiś wizerunek jest czczony przez wiernych w szczególny sposób, proboszcz lub rektor kościoła winni prowadzić specjalne księgi, w których należy zapisywać łaski i znaki potwierdzające ten kult.
- 798. Każdy kościół winien mieć wykaz relikwii w dwóch egzemplarzach, z których jeden należy przechowywać w archiwum parafii lub kościoła, drugi w archiwum kurii.

E. Muzyka w liturgii

- 799. Wspólnota wiernych ma prawo, aby zwłaszcza w celebracji niedzielnej stale była wykonywana odpowiednia i prawdziwa muzyka święta (RS 57), a także by słowa pieśni podczas celebracji liturgii w sposób należyty strzegły i ożywiały wiarę (RS 58).
- 800. Kapłani, muzycy kościelni oraz wszyscy zainteresowani wierni winni pilnie wystrzegać się, by nie wprowadzać do obrzędów liturgicznych czegoś czysto świeckiego albo niezgodnego z kultem Bożym (MS 43).
- 801. We wszystkich kościołach na terenie archidiecezji podczas wszystkich celebracji liturgicznych, a zwłaszcza podczas Mszy Świętych obrzędowych (ślubnych i pogrzebowych), dozwolone jest wykonywanie wyłącznie utworów liturgicznych. Nie wolno wykonywać podczas liturgii muzyki o charakterze świeckim, w tym muzyki filmowej i rozrywkowej. Nie jest także dopuszczalne wykonywanie podczas sprawowania liturgii utworów o treści religijnej, ale z wykorzystaniem muzyki świeckiej, a także piosenek religijnych, które ze swej natury mają inne przeznaczenie w życiu Kościoła.

802. W liturgii głównym instrumentem są organy (KL 120). Można także używać innych instrumentów, z wyjątkiem tych, które są wykorzystywane w muzyce rozrywkowej, zawsze jednak w taki sposób, aby zachować sakralny charakter liturgii (Instrukcja 2017, 37b). Niedopuszczalne jest odtwarzanie podczas liturgii muzyki z urządzeń elektronicznych (Instrukcja 2017, 40).
803. Należy zatroszczyć się o to, aby wśród uczestniczących w liturgii znalazły się osoby, które w porozumieniu z duszpasterzem i organistą podejmą funkcje kantora i psalterzysty oraz odczytają lub zaśpiewają wezwania modlitwy wiernych.
804. Kantor i psalterzysta wykonują swoje zadania po uzgodnieniu z organistą.
805. Zaproszeni do udziału w celebracjach muzycy, w tym organiści spoza parafii, mają obowiązek uzyskać uprzednią akceptację ze strony proboszcza lub rektora kościoła, natomiast repertuar liturgiczny uzgodnić z miejscowym organistą.
806. Należy troszczyć się, aby w każdej parafii, a nawet przy każdym kościele był organista.
807. Do organisty należy również nauczanie śpiewu wiernych w porozumieniu i przy pomocy miejscowych duszpasterzy, a także prowadzenie scholi i przygotowanie kantorów i psalterzystów. Szczególną troską powinien organista otoczyć chór kościelny, którego zorganizowanie i prowadzenie należy do jego obowiązków.
808. Szczegółowy status i zadania organisty określają odrębne przepisy.

F. Budowa i remont organów

809. Wybór firmy organmistrzowskiej do budowy lub remontu organów należy do proboszcza lub rektora kościoła, którzy mają obowiązek zgłosić zamiar przeprowadzenia budowy lub remontu instrumentu przewodniczącemu Archidiecezjalnej Komisji ds. Muzyki Kościelnej. Wybór wykonawcy powinien być dokonany po przeprowadzeniu postępowania przetargowego lub konkursowego i uwzględnić opinię komisji.
810. Komisja deleguje w miejsce planowanych prac jednego z powołanych przez arcybiskupa konsultantów technicznych.

811. W przypadku remontu konsultant techniczny ma obowiązek sprawdzenia stanu instrumentu, zapoznania się ze szczegółami umowy określającej zakres prac i z ich kosztorysem. Konsultant sporządza protokół zawierający ewentualne uwagi oraz wyraża aprobatę lub sprzeciw wobec całości lub też części umowy sporządzanej między zarządcą kościoła a firmą organmistrzowską. Protokół jest podstawą dla komisji do wydania zezwolenia na rozpoczęcie prac.
812. Po zakończeniu prac komisja złożona z przewodniczącego lub innego członka komisji, konsultanta technicznego, zarządcy kościoła oraz miejscowego organisty dokonuje formalnego odbioru technicznego instrumentu. Przedstawiciel komisji sporządza protokół odbioru organów zawierający potwierdzenie przeprowadzenia ustalonych prac na odpowiednim poziomie technicznym i w odpowiednim terminie.
813. W razie stwierdzenia przez komisję i konsultanta technicznego jakichkolwiek nieprawidłowości, należy dokonać ich szczegółowego opisu wraz z podaniem stosownych zaleceń dla firmy wykonującej prace. Dopiero po uzyskaniu aprobaty komisji i konsultanta technicznego dla całości wykonanych prac przedstawiciel firmy organmistrzowskiej ma prawo do otrzymania całości wynagrodzenia.
814. Na wniosek zarządcy kościoła lub komisji, a także z własnej inicjatywy, konsultant techniczny może dokonać wizytacji budowy lub remontu organów w trakcie trwania prac.
815. Udział komisji, a w szczególności konsultanta technicznego, w określonych powyżej etapach budowy lub remontu organów winien być ujęty w umowie zawieranej z firmą organmistrzowską.
816. Koszty związane z uczestnictwem komisji i konsultantów technicznych w budowie lub remoncie organów pokrywa proboszcz (rektor kościoła) w porozumieniu z przewodniczącym komisji.

G. Transmisja liturgii, filmowanie i fotografowanie
w czasie liturgii

817. Fotografowanie i filmowanie czynności liturgicznych jest dozwolone, z zachowaniem odpowiednich przepisów dotyczących ochrony wizerunku oraz poniższych przepisów.

818. Fotografowanie i filmowanie w czasie Mszy Świętej nie może rozpraszać skupienia modlitewnego wiernych i celebransa.
819. Warunkiem otrzymania zezwolenia na wykonywanie zdjęć i filmów jest posiadanie dokumentu potwierdzającego ukończenie kursu liturgicznego organizowanego przez Archidiecezjalne Centrum Formacji Liturgicznej.
820. W czasie jednej czynności liturgicznej może fotografować i filmować tylko jeden fotograf i jeden operator kamery. Zawsze obowiązuje ich godny i świąteczny ubiór.
821. Fotograf i kamerzysta przed rozpoczęciem liturgii powinni okazać proboszczowi (rektorowi kościoła) dokument uprawniający ich do wykonywania zdjęć lub filmowania oraz uzgodnić z celebransem (lub z ceremoniarzem) ważniejsze szczegóły związane z miejscem i sposobem wykonywania zdjęć lub filmowania.
822. Fotograf i kamerzysta nie mogą zajmować miejsca przeznaczonego wyłącznie dla celebransa, koncelebransów, służby liturgicznej oraz innych osób związanych bezpośrednio z celebracją liturgiczną (kandydatów do święceń, narzeczonych, dzieci pierwszokomunijnych itp.)
823. Zabrania się ustawiania w prezbiterium dodatkowych źródeł sztucznego oświetlenia jedynie dla potrzeb fotografa lub kamerzysty.
824. Fotograf i kamerzysta powinni wykonywać swoje czynności w sposób możliwie dyskretny, aby nie przeszkadzać uczestnikom liturgii. Dotyczy to głównie zmiany miejsca, używania światła, posługiwania się sprzętem.
825. Proboszcz (rektor kościoła) lub celebrans mają prawo odmówić zezwolenia na fotografowanie lub filmowanie w czasie liturgii osobom niemającym dokumentu ukończenia kursu liturgicznego, a nawet mającym taki dokument, lecz niestosującym się do wymagań.
826. W kancelarii parafialnej należy omawiać z zainteresowanymi sprawy związane z fotografowaniem i filmowaniem w czasie liturgii oraz zapoznać ich z zasadami pracy fotografa (kamerzysty). Proboszcz powinien z odpowiednim wyprzedzeniem poznać nazwisko

fotografa (kamerzysty), zanim jeszcze zostanie wybrany do wykonywania zdjęć lub filmowania, i zweryfikować jego uprawnienia.

827. Msze Święte mogą być transmitowane wyłącznie na żywo i nie mogą być retransmitowane. Po zakończeniu bezpośredniej transmisji Mszy Świętej osoba odpowiedzialna za emisję ma obowiązek dopilnowania, aby jej ewentualny zapis nie był powszechnie dostępny. Dopuszcza się udostępnienie tylko fragmentu celebracji (np. homilii).

H. Miejsca święte

828. Decyzję o budowie kościoła lub budowie albo urządzeniu kaplicy na terenie archidiecezji podejmuje wyłącznie arcybiskup (kan. 1215 § 1).
829. Wszystkie projekty nowych kościołów oraz adaptacja wnętrz już istniejących winny uzyskać zatwierdzenie Archidiecezjalnej Komisji ds. Budownictwa Sakralnego i Archidiecezjalnej Komisji Artystycznej.
830. Proboszcz (rektor kościoła), który zamierza dokonać zmian w bryle lub wystroju wnętrza kościoła, kaplicy lub w bezpośrednim ich otoczeniu, winien zgłosić projekt zmian do wyżej wymienionych komisji. Zmiany wolno zrealizować po pozytywnym, pisemnym zaopiniowaniu przez komisję i przy zachowaniu odpowiednich przepisów państwowych.
831. Nie wolno planować jakichkolwiek prac dotyczących kościołów i ich wyposażenia, a także innych budynków, w tym zamawiać materiałów bądź sprzętów, rzeźb i obrazów, bez uprzedniej zgody wyrażonej na piśmie przez właściwy wydział kurii, na wniosek złożony przez proboszcza.
832. We wszystkich przypadkach proboszcz (rektor kościoła) zobowiązany jest przedstawić kosztorysy projektowanych prac do akceptacji przez właściwy wydział kurii.
833. W kościołach i kaplicach, wewnątrz i na zewnątrz, bez zgody arcybiskupa nie wolno umieszczać żadnych pomników, tablic pamiątkowych, epitafiów itp.

834. Przy kościele, w ogólnie dostępnym miejscu, winna się znajdować tablica, na której należy umieścić godziny celebrowanych Mszy Świętych i innych nabożeństw, czas pracy kancelarii parafialnej, numer telefonu kontaktowego oraz inne informacje, dotyczące aktualnych wydarzeń parafialnych i diecezjalnych.
835. Co do zasady, zgromadzenia lub zebrania, które nie mają charakteru religijnego, są zabronione w miejscach świętych (kościółach, kaplicach), w tym w bezpośrednim otoczeniu kościoła.
836. Udostępnienie miejsca świętego w celu zorganizowania w nim wydarzenia kulturalnego (np. koncertu) wymaga zezwolenia ordynariusza miejsca. Zarządca kościoła winien przedstawić uprzednio do akceptacji przewodniczącego Archidiecezjalnej Komisji ds. Muzyki Kościelnej program wydarzenia i osoby lub instytucje, które są jego organizatorami.
837. Zabrania się udostępniania miejsc świętych osobom, które dokonały apostazji, manifestują poglądy sprzeczne z nauczaniem Kościoła lub publicznie okazują wrogość wobec wiary i Kościoła.
838. Należy ułatwić dostęp do kościoła wiernym z niepełnosprawnościami, zatroszczyć się o podjazdy, a także zadbać o przykościelne parkingi dla samochodów.
839. Wszyscy biorący udział w uroczystościach liturgicznych i nawiedzający miejsca święte winni się odpowiednio zachowywać i być ubrani stosownie do godności tego miejsca.

I. Czasy święte

840. Duszpasterze powinni podkreślać znaczenie świętowania niedzieli i dni świątecznych i dbać, by wierni wykorzystywali ten czas na spełnianie praktyk religijnych, pielęgnowanie więzi rodzinnych, odpoczynek i godziwą rozrywkę.
841. Należy w sposób uroczysty obchodzić święta lokalne, jak święto patrona parafii, rocznicę poświęcenia kościoła i te, które obchodzone są zwyczajowo.
842. Uroczystość tytułu lub patrona kościoła należy zasadniczo obchodzić w dniu, w którym ten tytuł przypada. Można też tę uroczystość,

zgodnie z miejscowym zwyczajem, przenieść na niedzielę, z zachowaniem odnośnych przepisów liturgicznych.

J. Dni i okres pokuty

843. Duszpasterze i katecheci winni pouczać wiernych o znaczeniu pokuty, postu i wstrzemięźliwości oraz o przepisach obowiązujących w tym zakresie i zachęcać ich, aby w sposób owocny przeżywali czas wielkopostny i piątki całego roku, które są dniami pokuty.
844. Wszyscy wierni, każdy na swój sposób, na podstawie prawa Bożego zobowiązani są czynić pokutę, dlatego podczas dni pokuty powinni przeznaczać więcej czasu na modlitwę, wykonywać uczynki pobożności i miłości, podejmować akty umartwienia, także przez wierniejsze wypełnianie własnych obowiązków, zwłaszcza zaś zachowywać post i wstrzemięźliwość (kan. 1249).
845. Niemożliwość zachowania wstrzemięźliwości od pokarmów mięsnych w piątek zakłada podjęcie innych form pokuty, takich jak: modlitwa, jałmużna, uczynki pobożności i miłości, wierniejsze spełnianie obowiązków.
846. Dla słusznej przyczyny proboszcz może udzielić w pojedynczym przypadku – poszczególnym wiernym, poszczególnym rodzinom lub wspólnotom wiernych – dyspensy od charakteru pokutnego piątku, w tym od wstrzemięźliwości od pokarmów mięsnych, z wyjątkiem Środy Popielcowej i Wielkiego Piątku.
847. Słuszną przyczyną do uzyskania dyspensy od charakteru pokutnego dnia w dany piątek poza okresem Wielkiego Postu może być np. konieczność urządzenia w tym dniu wesela ze względów lokalowych, studniówki lub innej szkolnej zabawy ze względów organizacyjnych, czy też zabawy dla pracowników danego zakładu ze względów lokalowych czy organizacyjnych.
848. Z dyspensy udzielonej przez proboszcza mogą korzystać jego parafianie wszędzie, gdziekolwiek się znajdują, a także wszyscy inni wierni przebywający na terenie tej parafii.
849. Prośba o dyspensę może być również kierowana do kurii.
850. Osoba prosząca o dyspensę powinna poinformować zainteresowanych o jej udzieleniu.

IV. ZASADY ZARZĄDZANIA DOBRAMI KOŚCIELNYMI

851. Kościół katolicki ma prawo do nabywania, posiadania, zarządzania, zbywania dóbr materialnych i niematerialnych i wykorzystywania ich do godnego sprawowania kultu Bożego, do zapewnienia odpowiedniego utrzymania duchowieństwa i pracowników świeckich, jak również do wykonywania dzieł, zwłaszcza wobec potrzebujących.
852. Zarządzanie dobrami kościelnymi w archidiecezji, poza przepisami Kodeksu prawa kanonicznego (kan. 1254-1289) i przepisami państwowymi, jest regulowane przepisami niniejszych statutów synodalnych oraz przepisami statutowymi poszczególnych osób prawnych i jednostek kościelnych.
853. Zarząd dóbr kościelnych należy do tego, kto bezpośrednio kieruje kościelną jednostką administracyjną, do której dobra należą.
854. Zarządcy dóbr kościelnych nie są właścicielami dóbr, lecz jedynie ich użytkownikami, stąd też zobowiązani są do szczególnej troski o powierzone im mienie.

Spis inwentarza

855. Każda kościelna jednostka administracyjna ma obowiązek prowadzić spis inwentarza rzeczy ruchomych, nieruchomości i niematerialnych, według wzoru ustalonego przez właściwy wydział kurii.
856. Spis inwentarza winien być podpisany przez osobę reprezentującą daną kościelną jednostkę administracyjną.
857. Spis inwentarza sporządzany przez parafię i rektorat jest zatwierdzany przez dziekana. Spis inwentarza sporządzany przez inną kościelną jednostkę administracyjną jest zatwierdzany przez osobę wskazaną przez właściwy wydział kurii.
858. Jeden egzemplarz spisu przechowywany jest w archiwum danej jednostki, drugi egzemplarz należy złożyć w kurii.
859. W przypadku braku spisu inwentarza, należy spis niezwłocznie sporządzić i dopełnić procedury, o której mowa w art. 855-858.

- 860. W przypadku każdorazowego nabycia rzeczy ruchomych, nieruchomości i dóbr niematerialnych, należy dopisać je do spisu, z podaniem daty nabycia i potwierdzić podpisem osoby zarządzającej dobrami danej kościelnej jednostki administracyjnej oraz przez osoby, o których mowa w art. 857.
- 861. W przypadku zbycia lub zniszczenia rzeczy opisanej w spisie, istnieje obowiązek jej wykreślenia. Wykreślenie następuje w oparciu o protokół podpisany przez osobę reprezentującą daną jednostkę oraz przez osoby, o których mowa w art. 857.
- 862. Jeden egzemplarz protokołu, o którym mowa w art. 861, należy dostarczyć do kurii w terminie czternastu dni od daty jego podpisania.
- 863. Spis inwentarza podlega sprawdzeniu podczas wizytacji kanonicznej i dziekańskiej.
- 864. Spis inwentarza jest podstawą do sporządzenia protokołu zdawczo-odbiorczego przy zmianie zarządcy dóbr.
- 865. Zarządca dóbr ma obowiązek skrupulatnie prowadzić pisemny rejestr wpływów i wydatków jednostki i udostępnić ten rejestr podczas wizytacji kanonicznej i dziekańskiej.
- 866. Kościelna jednostka administracyjna ma obowiązek posiadania konta bankowego.
- 867. Zabrania się przechowywania pieniędzy kościelnej jednostki administracyjnej na prywatnych kontach zarządcy dóbr oraz osób trzecich.

Budżet archidiecezji

- 868. Archidiecezja przed rozpoczęciem każdego roku tworzy budżet, w którym określa źródła finansowania i planowane wydatki.
- 869. Budżet przygotowuje rada do spraw ekonomicznych, zgodnie ze wskazaniami arcybiskupa.
- 870. Budżet zawiera preliminarz przychodów i wydatków przewidzianych w związku z zarządzaniem archidiecezją.

871. Rada do spraw ekonomicznych zatwierdza również bilans przychodów i rozchodów za rok ubiegły.
872. Przychody archidiecezji stanowią w szczególności:
 - a) podatki kościelne – poduszne;
 - b) czynsze z najmu i dzierżawy;
 - c) dochody z działalności gospodarczej, w tym z działalności podmiotów należących do archidiecezji;
 - d) darowizny;
 - e) spadki;
 - f) subwencje;
 - g) dotacje, w tym dotacje z budżetu państwa i innych podmiotów publicznych;
 - h) kredyty;
 - i) kwoty uzyskane ze sprzedaży nieruchomości, ruchomości, dóbr niematerialnych;
 - j) ofiary składane na cele ogólnokościelne;
 - k) zbiórki ogłaszane przez arcybiskupa.
873. Wydatki archidiecezji przeznaczone są w szczególności na:
 - a) działalność duszpasterską i ewangelizacyjną w archidiecezji;
 - b) utrzymanie instytucji archidiecezjalnych;
 - c) wynagrodzenie pracowników archidiecezji;
 - d) utrzymanie Domu Księży;
 - e) pomoc dla kapłanów chorych i znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej;
 - f) ubezpieczenie nieruchomości diecezjalnych;
 - g) diecezjalne inwestycje budowlano-remontowe;
 - h) prace remontowe i renowacyjne zabytkowych ruchomości i nieruchomości będących własnością archidiecezji;
 - i) prace remontowe kościołów, kaplic i budynków należących do archidiecezji;
 - j) dofinansowanie parafii, które wznoszą nowe budowle sakralne lub przeprowadzają kosztowne remonty;
 - k) pomoc finansową dla parafii w zakresie remontów i renowacji ruchomości i nieruchomości zabytkowych;
 - l) pomoc dla kapłanów pracujących na misjach;

- m) pomoc dla kapłanów skierowanych na studia specjalistyczne;
 - n) stworzenie funduszu dofinansowującego, w miarę możliwości, małe parafie celem zmniejszenia rażących dysproporcji w zakresie wynagradzania osób duchownych pełniących w nich posługę oraz zatrudnionych osób świeckich;
 - o) inne wydatki związane ze szczególnymi wydarzeniami diecezjalnymi.
874. Za wykonanie budżetu archidiecezji odpowiedzialny jest ekonom, który w terminie do dnia 31 marca, po zakończeniu każdego roku, przedstawia radzie do spraw ekonomicznych sprawozdanie z jego wykonania.
875. Wpłaty na rzecz archidiecezji należy dokonywać bezpośrednio na konto bankowe archidiecezji lub do kasy kurii.

Budżet parafialny

876. Parafia przed rozpoczęciem każdego roku tworzy budżet, w którym określa źródła finansowania i planowane wydatki, według wzoru ustalonego przez właściwy wydział kurii.
877. Budżet przygotowuje proboszcz (administrator) parafii.
878. Budżet zawiera preliminarz przychodów i wydatków przewidzianych w związku z zarządzaniem parafią.
879. Proboszcz (administrator) przedstawia budżet parafialnej radzie duszpasterskiej i składa go we właściwym wydziale kurii oraz – po zakończeniu roku – składa sprawozdanie z jego wykonania tejże radzie, wiernym oraz właściwemu wydziałowi kurii, według ustalonego wzoru.
880. Budżet i jego wykonanie podlegają sprawdzeniu przez archidiecezjalną radę do spraw ekonomicznych.
881. Przychody parafii stanowią w szczególności:
- a) ofiary składane przez wiernych;
 - b) zbiórki;
 - c) darowizny;
 - d) spadki;

- e) subwencje;
 - f) dotacje;
 - g) dochody z czynszu najmu i dzierżawy;
 - h) dochody z działalności gospodarczej;
 - i) kredyty;
 - j) kwoty uzyskane ze sprzedaży nieruchomości, ruchomości, praw niemajątkowych;
 - k) ofiary składane na cele ogólnokościelne i diecezjalne;
 - l) zbiórki ogłaszane przez proboszcza (administratora) po konsultacji z parafialną radą duszpasterską;
 - m) kredyty.
882. Wydatki parafii przeznaczone są w szczególności na:
- a) sprawowanie kultu Bożego;
 - b) prowadzenie dzieł duszpasterskich i charytatywnych;
 - c) cele parafialne, diecezjalne i ogólnokościelne;
 - d) utrzymanie kościoła, kaplic, cmentarza, budynków i budowli parafialnych;
 - e) wynagrodzenia pracowników duchownych i świeckich;
 - f) inwestycje, remonty i konserwacje;
 - g) koszty administracyjne, w tym media, podatki;
 - h) ubezpieczenie majątku parafialnego.
883. Parafia zobowiązana jest posiadać konto bankowe.
884. Zabrania się przechowywania pieniędzy parafialnych na kontach prywatnych.
885. Parafia nie odpowiada za prywatne długi duchownych.
886. Przepisy dotyczące budżetu parafii stosuje się odpowiednio do budżetu kościoła rektoralnego.
887. Budżet jednostek mających własne statuty podlega przepisom tychże statutów.

Zasady zarządzania

888. Osoby bezpośrednio kierujące kościelną jednostką administracyjną, mające udział w zarządzie dobrami kościelnymi (zarządcy majątku) obowiązane są wykonywać powierzone im funkcje ze

starannością oraz z zachowaniem przepisów prawa, w tym tych dotyczących alienacji.

889. Przy zaciąganiu zobowiązań, zawieraniu wszelkiego rodzaju umów, w tym umów dotyczących pracy i wynagrodzenia zatrudnionych osób świeckich, zarządcy majątku obowiązani są przestrzegać obowiązujących przepisów prawa kanonicznego i powszechnego.

890. Zarządca majątku jest zobowiązany uzyskać pisemną zgodę arcybiskupa na:

- a) sprzedaż nieruchomości;
- b) zamianę i darowiznę nieruchomości;
- c) najem, wydzierżawienie, użyczenie nieruchomości parafialnych, obiektów, a także pojedynczych lokali parafialnych;
- d) oddanie majątku kościelnego do nieodpłatnego korzystania, w szczególności w beczynszowe korzystanie z nieruchomości rolnej (tzw. dzierżawa za podatek);
- e) ustanowienie służebności gruntowej i służebności przesyłu;
- f) udzielanie pożyczek i poręczeń, których wartość przekracza kwotę określoną dekretem arcybiskupa;
- g) zaciąganie w imieniu parafii zobowiązań, pożyczek, w tym również od osób fizycznych, lub kredytów, których wartość przekracza kwotę określoną dekretem arcybiskupa;
- h) ustanowienie hipoteki na nieruchomości;
- i) rozpoczęcie budowy, rozbudowy, przebudowy budynków i budowli;
- j) rozpoczęcie prowadzenia prac konserwatorskich;
- k) podpisywanie umów o dofinansowanie prac wymienionych powyżej ze środków publicznych oraz zawieranie umów z wykonawcami tych prac;
- l) przyjęcie darowizn rzeczowych i pieniężnych, spadków i zapisów testamentowych;
- m) odrzucenie darowizny lub spadku oraz zrzeczenie się praw majątkowych i niemajątkowych przysługujących parafii;
- n) wystawianie weksli lub udzielanie poręczenia wekslowego;
- o) zamiar rozpoczęcia działalności gospodarczej;

- p) podejmowanie w imieniu kościelnych osób prawnych czynności spornych w sądownictwie powszechnym (sprawy cywilne, karne, z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych) i w sądownictwie administracyjnym, a także uznawanie powództw, rezygnację z dochodzenia roszczeń, zawieranie ugody, występowanie z wnioskiem o wpis do rejestru zabytków lub z wnioskiem o wykreślenie z rejestru zabytków.
- 891. O zamiarze podjęcia czynności wymienionych w art. 890 zarządca zobowiązany jest pisemnie poinformować arcybiskupa poprzez złożenie pisma. Pismo to powinien złożyć we właściwym wydziale kurii.
- 892. Zaciąganie pożyczki od osoby fizycznej wymaga pisemnej umowy zawierającej datę, dane pożyczkodawcy, harmonogram spłat i sposób ich udokumentowania.
- 893. Parafia zobowiązana jest przez pięć lat przechowywać dokumenty potwierdzające spłatę pożyczki, o której mowa w art. 892.
- 894. W przypadku uzyskania dochodu związanego z przychodami wymienionymi w art. 881 lit. c, d, g, h, j, część otrzymanej kwoty, w wysokości określonej w dekrete arcybiskupa, należy przekazać na rzecz archidiecezji.

Zarządzanie cmentarzami

- 895. Cmentarze rzymskokatolickie są świętymi miejscami spoczynku osób zmarłych, a także miejscami modlitwy, dlatego archidiecezja otacza je należną troską.
- 896. Właścicielami i zarządcami cmentarzy mogą być kościelne osoby prawne (archidiecezja, parafia, kościół rektoralny), działające w oparciu o przepisy prawa kanonicznego, prawa państwowego (szczególnie ustawa o cmentarzach i chowaniu zmarłych) i przepisy wewnętrzne – regulamin cmentarza (zatwierdzoney przez właściwe władze kościelne).
- 897. Własność cmentarza stanowią grunt i wszystko trwale złączone z gruntem (kaplica, groby, ogrodzenie, drzewostan) oraz

urządzenia znajdujące się na terenie cmentarza. Za właścicieli nagrobków uważa się dysponentów/opiekunów grobów.

898. Do zadań zarządcy cmentarza należą:

- a) przygotowywanie miejsc grzebalnych, przygotowywanie grobów murowanych i ziemnych;
- b) przyjmowanie do pochowania osób zmarłych wyznania rzymskokatolickiego, a także innego wyznania i niewierzących, jeżeli odrębne przepisy nakładają taki obowiązek;
- c) czuwanie nad godnym przebiegiem uroczystości pogrzebowych;
- d) prowadzenie ksiąg cmentarnych i innych dokumentów zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa;
- e) należyte utrzymanie cmentarza, konserwacja i ubezpieczenie własności oraz działalności (odpowiedzialność cywilna);
- f) zawieranie umów z podmiotami zewnętrznymi realizującymi usługi na terenie cmentarza i nadzór nad ich realizacją z zachowaniem równych praw i zasad konkurencji wszystkich podmiotów;
- g) pobieranie opłat wynikających z kosztów utrzymania cmentarza przy realizacji czynności administracyjnych (opłaty administracyjne) oraz opłat za konkretne wykonane prace i usługi, pobieranie ustawowej opłaty dwudziestoletniej – prolongacyjnej.

899. Zarządca może powierzyć administrowanie cmentarzem podmiotowi zewnętrznemu (na podstawie pisemnej umowy, po konsultacji z radą duszpasterską i radą ekonomiczną).

900. Zarządca cmentarza ma obowiązek działania zgodnie z ustawowo określonym prawem do grobu, przysługującym całej najbliższej rodzinie zmarłego. Do praw tych należą w szczególności: inhumacja, ekshumacja, budowa/przebudowa grobu, postawienie nagrobka, sprawowanie kultu osoby zmarłej.

901. Zarząd cmentarza powinien zawrzeć umowę na dysponowanie grobem (opiekun grobu) za zgodą i dla ochrony praw całej najbliższej rodziny, czyli wszystkich uprawnionych (prawna reprezentacja rodziny wobec zarządcy).

902. Zarządca nie ma kompetencji do rozsądzania kwestii spornych odnośnie do realizacji prawa do grobu; należy to do kompetencji najbliższej rodziny.
903. W celu właściwej realizacji powyższych postanowień należy stosować w archidiecezji jednolity system wzorów dokumentów cmentarnych (księgi cmentarne, regulamin cmentarza, umowy z podmiotami zewnętrznymi, umowa na dysponowanie grobem). Archidiecezja zagwarantuje zestaw dokumentów do pobrania i stosowania.

CZEŚĆ III

STATUTY I REGULAMINY

STATUT RADY KAPŁAŃSKIEJ ARCHIDIECEZJI LUBELSKIEJ

I. STRUKTURA I ZADANIA

1. Rada Kapłańska Archidiecezji Lubelskiej (dalej: rada), czyli senat biskupa diecezjalnego, stanowi zespół przedstawicieli prezbiterium archidiecezji, który swymi radami wspiera arcybiskupa w pasterskim posługiwaniu Ludowi Bożemu.

2. Rada kapłańska ma jedynie głos doradczy. Biskup diecezjalny winien wysłuchać jej zdania w ważniejszych sprawach; potrzebuje zaś jej zgody tylko w wypadkach wyraźnie określonych w prawie. Rada kapłańska nie może nigdy działać bez biskupa diecezjalnego, który też jedynie może ogłosić to, co zostało uchwalone.

3. Rada kapłańska wypowiada się w sprawach przewidzianych przez prawo i przedłożonych jej przez biskupa diecezjalnego lub przynajmniej zaaprobowanych przez niego, zwłaszcza w kwestiach związanych z życiem i posługą kapłanów, troską o powołania kapłańskie, uświęceniem wiernych i sposobem przekazywania nauki wiary.

4. Kodeks prawa kanonicznego przewiduje wysłuchanie przez biskupa diecezjalnego zdania rady kapłańskiej w następujących wypadkach:

- a) zwołanie synodu diecezjalnego (kan. 461 § 1);
- b) erygowanie parafii, jej zniesienie lub dokonanie w niej poważnych zmian (kan. 515 § 2);

c) wydawanie przepisów co do przeznaczenia ofiar składanych do wspólnej kasy parafialnej z okazji wykonywania zadań parafialnych oraz wynagrodzenia kapłanów wypełniających te zadania (kan. 531);

d) nałożenie na osoby prawne i fizyczne umiarkowanego podatku na pokrycie potrzeb diecezjalnych (kan. 1263);

e) ustanowienie parafialnych rad duszpasterskich (kan. 536 § 1);

f) udzielenie zezwolenia pod budowę kościoła (kan. 1215 § 1);

g) przeznaczenie jakiegoś kościoła na cele świeckie, poza wypadkiem, w którym kościół ten już nie nadaje się do sprawowania w nim kultu Bożego i nie ma możliwości odrestaurowania go (kan. 1222 § 2);

h) wybieranie proboszczów konsultorów przewidzianych przy odwoływaniu i przenoszeniu proboszczów (kan. 1742 § 1 i kan. 1750).

5. Zasadniczymi obowiązkami członka rady kapłańskiej są:

a) uczestniczenie we wszystkich posiedzeniach rady i w pracach odpowiednich komisji;

b) wypowiadanie w czasie obrad swojego zdania oraz opinii reprezentowanych kapłanów w sprawach diskutowanych na obradach;

c) zgłaszanie wniosków w sprawach podlegających kompetencji rady;

d) wykonywanie zadań zleconych przez biskupa diecezjalnego lub radę, mających związek ze sprawami omawianymi na posiedzeniach rady;

e) zachowanie tajemnicy.

6. Rada kapłańska odbywa posiedzenia przynajmniej dwa razy w roku. Wszystkie posiedzenia zwołują i przewodniczą im arcybiskup lub wyznaczony przez niego jeden z członków rady.

7. Rada może powoływać komisje, które na zebraniu rady przedstawiają wyniki swojej pracy, z zaznaczeniem różnicy zdań członków komisji, gdy były to zasadnicze rozbieżności.

8. Rada może zapraszać ekspertów, którzy na zebraniach mają głos jedynie doradczy.

9. Sekretarzem rady jest kanclerz kurii, który może sobie dobrać współpracowników także spoza grona członków rady.

10. Zadaniem sekretariatu jest koordynowanie prac rady oraz utrzymywanie stałej łączności między radą i arcybiskupem oraz poszczegół-

nymi instytucjami diecezjalnymi. Zadanie to spełnia sekretariat w następujący sposób:

a) przyjmuje – zgłaszane na piśmie przez członków rady lub innych kapłanów archidiecezji – propozycje spraw do rozpatrzenia i występuje do biskupa o dopuszczenie ich na forum rady;

b) w porozumieniu z arcybiskupem ustala termin, miejsce oraz porządek obrad i na jego polecenie zwołuje posiedzenie rady;

c) co najmniej dwa tygodnie przed wyznaczoną datą posiedzenia rady wysyła jej członkom wezwanie z załączonym porządkiem dziennym obrad i ewentualnie innymi dokumentami lub informacjami dotyczącymi posiedzenia;

d) w razie potrzeby i po uzgodnieniu z arcybiskupem zaprasza na posiedzenie rady osoby niebędące jej członkami, które są zobowiązane do zachowania tajemnicy i nie biorą udziału w głosowaniu;

e) przyjmuje pisemne usprawiedliwienia członków rady niemogących wziąć udziału w posiedzeniu;

f) redaguje podjęte uchwały, przedstawia je arcybiskupowi do aprobaty i w razie potrzeby troszczy się o ich przekazanie kompetentnym organom;

g) sporządza protokół obrad;

h) redaguje komunikat z posiedzenia rady i przekazuje go do publikacji zgodnie z decyzją arcybiskupa;

i) troszczy się o archiwum rady;

j) załatwia wszystkie inne sprawy, zlecone mu przez arcybiskupa, związane z prawidłowym funkcjonowaniem rady.

11. Z chwilą wakansu stolicy biskupiej ustaje rada kapłańska, a jej funkcje sprawuje kolegium konsultorów. W ciągu roku od objęcia archidiecezji arcybiskup ustanawia na nowo radę kapłańską. Jeżeli rada kapłańska nie wypełnia zadania powierzonego jej dla dobra archidiecezji albo poważnie go nadużywa, arcybiskup może ją rozwiązać po konsultacji z najstarszym promocją biskupem sufraganem Lubelskiej Prowincji Kościelnej. Jednakże w ciągu roku winien ustanowić radę na nowo.

II. SKŁAD RADY KAPŁAŃSKIEJ

12. Rada kapłańska liczy od trzydziestu pięciu do czterdziestu kapłanów.

13. Przynajmniej połowa członków rady powinna pochodzić z wyboru dokonanego przez prezbiterium archidiecezji, czyli od osiemnastu do dwudziestu członków.

14. Z urzędu do rady wchodzi:

- a) biskup koadiutor;
- b) biskup pomocniczy;
- c) wikariusz generalny;
- d) wikariusz biskupi;
- e) wikariusz sądowy;
- f) kanclerz kurii, który pełni funkcję sekretarza rady;
- g) kapłan kierujący wydziałem duszpasterstwa kurii;
- h) kapłan kierujący wydziałem wychowania katolickiego;
- i) rektor wyższego seminarium duchownego;
- j) kapłan odpowiedzialny za formację stałą kapłanów;
- k) ekonom archidiecezjalny;
- l) dziekan Kapituły Archikatedralnej;
- m) dziekan Kapituły Kolegiackiej w Chełmie.

15. Ponadto do rady wchodzi członkowie z nominacji arcybiskupa.

III. REGULAMIN WYBORÓW

16. Wybory członków do rady kapłańskiej nowej kadencji odbywają się w ostatnim kwartale kończącej się kadencji.

17. Arcybiskup dekretem zarządza wybory, ustala kalendarz wyborczy, określa skład jednostek wyborczych, sposób oddawania głosów oraz skład komisji wyborczej.

18. Czynne i bierne prawo wyborcze mają wszyscy kapłani inkardynowani do archidiecezji lubelskiej, o ile zamieszkują na jej terenie i nie wchodzi w skład rady z racji pełnionego urzędu, oraz inni kapłani diecezjalni, a także kapłani członkowie instytutów życia konsekrowanego

i stowarzyszeń życia apostołskiego, którzy pełnią urząd, funkcję lub zadanie powierzone przez arcybiskupa lubelskiego.

19. Jednomandatowe jednostki wyborcze stanowią kapłani inkardynowani do archidiecezji lubelskiej, z zastrzeżeniem p. 20, z sąsiednich roczników święceń presbiteratu, z uwzględnieniem liczebności poszczególnych roczników.

20. Odrębną jednomandatową jednostkę wyborczą stanowią kapłani diecezjalni inkardynowani do innych diecezji oraz kapłani członkowie instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego, którzy pełnią urząd, funkcję lub zadanie powierzone przez arcybiskupa lubelskiego.

21. Kanclerz kurii metropolitalnej sporządza listę kapłanów uprawnionych do głosowania i kandydowania do rady, zgodnie z p. 20 i p. 22. Listy te mogą być zamieszczane na oficjalnej stronie internetowej archidiecezji, o ile tak zdecyduje arcybiskup.

22. Za wybranego uważa się kapłana, który uzyskał największą liczbę głosów ważnych, niezależnie od liczby głosujących.

23. Głosowanie może odbyć się także w formie korespondencyjnej lub przy użyciu technologii teleinformatycznych, przy zachowaniu anonimowości oddanych głosów.

24. Kadencja członka rady kapłańskiej z wyboru trwa pięć lat, z tym że mandat członka rady z wyboru może być kolejno piastowany jedynie dwukrotnie. Zrzeczenie się członkostwa w radzie osiąga skutek po przyjęciu go przez arcybiskupa.

25. Z mocy samego prawa tracą członkostwo w radzie:

a) kapłani ukarani cenzurą, po wyroku skazującym lub stwierdzającym;

b) kapłani, którzy utracili urząd lub funkcję, z racji których weszli w skład rady.

26. W wypadku zawakowania urzędu lub niemożności wykonywania funkcji w radzie przez jednego z członków z przyczyn przewidzianych prawem, skład rady uzupełnia się według następujących zasad:

a) na miejsce członka rady pochodzącego z wyboru, dekretem arcybiskupa powoływana jest ta osoba, która w ostatnich wyborach w tej

samej jednostce wyborczej uzyskała kolejno największą liczbę ważnych głosów;

b) miejsce członka pochodzącego z urzędu zajmuje jego prawny następca na urzędzie;

c) następcę członka rady pochodzącego z nominacji w sposób wolny mianuje arcybiskup;

d) w przypadku gdy wybrany do rady zostanie w późniejszym czasie powołany na urząd uprawniający do przynależności do rady, jego miejsce w radzie zajmuje osoba, która w ostatnich wyborach w tejże jednostce wyborczej uzyskała kolejno najwyższą liczbę głosów.

27. W sprawach nieuregulowanych w niniejszym statucie mają zastosowanie odpowiednie przepisy powszechnego i partykularnego prawa kanonicznego.

28. Arcybiskup, po uprzednim upomnieniu zgodnie z kan. 1339 § 2-3, może rozwiązać radę, gdy stwierdzi niewykonywanie obowiązków lub nadużycie powierzonych zadań.

29. Statut wchodzi w życie z dniem zatwierdzenia przez arcybiskupa.

STATUT KOLEGIUM KONSULTORÓW ARCHIDIECEZJI LUBELSKIEJ

1. Kolegium Konsultorów (dalej: kolegium) stanowi organ doradczy arcybiskupa lubelskiego.
2. Kolegium jest zespołem kapłanów wyłonionych przez arcybiskupa spośród członków rady kapłańskiej w liczbie nie mniejszej niż sześciu i nieprzekraczającej dwunastu.
3. Kadencja kolegium trwa pięć lat. Po upływie pięciolecia kolegium wypełnia nadal swoje zadania, dopóki nie zostanie ukonstytuowane nowe kolegium.
4. Kolegium przewodniczy arcybiskup, a podczas przeszkody w wykonywaniu władzy lub wakansu stolicy biskupiej – ten, kto tymczasowo go zastępuje; przed jego zaś ustanowieniem – najstarszy święceniami członek kolegium (kan. 502 § 2).
5. Prawo zwołania kolegium przysługuje temu, o którym jest mowa w p. 4. Pozostali członkowie kolegium mogą zgłosić na piśmie wniosek o zwołanie kolegium; taki uzasadniony wniosek w sposób swobodny rozpatruje ten, o którym mowa w p. 4. On też ustala porządek zebrania, kieruje jego przebiegiem i przedstawia sprawy do zaopiniowania lub podjęcia decyzji.
6. Zgodnie z kan. 127 § 1, kolegium musi zostać zwołane, ilekroć prawo powszechne lub partykularne przewiduje, że arcybiskup, do ważności czynności prawnych, potrzebuje jego opinii lub zgody.
7. Zwołanie powinno odbywać się zgodnie z kan. 166, czyli musi być skierowane do wszystkich uprawnionych i w odpowiednim czasie, aby mogli wziąć w nim udział.
8. Do ważności aktu: gdy wymagana jest zgoda kolegium, musi ona zostać uzyskana od bezwzględnej większości obecnych; gdy wymagana jest opinia, należy zasięgnąć rady wszystkich (kan. 127 § 1). W głosowaniu nie bierze udziału arcybiskup.
9. Zebrania kolegium powinny odbywać się tak często, jak tego wymagają okoliczności i potrzeby z zakresu zarządu archidiecezją, jednak nie rzadziej niż dwa razy w roku.

10. Decyzje w sprawach, które wymagają zgody kolegium, zapadają bezwzględną większością głosów w drodze głosowania tajnego. Głosowanie jest ważne, jeśli bierze w nim udział większość członków. Czynne prawo głosu mają jedynie ci członkowie, którzy uczestniczą w zebraniu.

11. Przed głosowaniem należy wybrać spośród członków kolegium skrutatorów; wyznacza ich w sposób swobodny przewodniczący zebrania.

12. Arcybiskup powierza jednemu z członków kolegium funkcję sekretarza. Do jego obowiązków należą sporządzanie i przechowywanie protokołów z zebrań, list obecności oraz dokumentacji omawianych spraw. Protokół z zebrania winien być zatwierdzony przez członków kolegium.

13. Zadania kolegium określa Kodeks prawa kanonicznego:

- a) arcybiskup ma obowiązek wysłuchania zdania kolegium:
 - przed ustanowieniem i odwołaniem ekonoma diecezjalnego (kan. 494 § 1 i 2);
 - przed podjęciem czynności dotyczących zarządu o większym znaczeniu ze względu na materialny stan archidiecezji (kan. 1277);
- b) arcybiskup ma obowiązek uzyskać zgodę kolegium:
 - przed podjęciem aktów nadzwyczajnego zarządzania, o których jest mowa w kan. 1277;
 - w przypadku alienacji rzeczy, których wartość przekracza najwyższą sumę określoną przez Konferencję Episkopatu Polski lub gdy chodzi o rzeczy darowane Kościołowi na podstawie ślubu, a także o rzeczy kosztowne z racji artystycznych bądź historycznych (kan. 1292 § 2);
 - przy podejmowaniu jakiejkolwiek transakcji, na skutek której sytuacja majątkowa archidiecezji i osób prawnych podległych arcybiskupowi może ulec pogorszeniu (kan. 1295).

14. Kolegium nie powinno wyrażać opinii, o której jest mowa w p. 13 lit. a, i udzielać zgody, o jakiej mowa w p. 13 lit. b, dopóki nie zapozna się dokładnie ze stanem materialnym osoby prawnej, której dobra mają być alienowane, jak również z alienacjami już dokonanyymi (kan. 1292 § 4).

15. Bez zgody kolegium administrator archidiecezji nie może:

- a) dokonać ekskardynacji i inkardynacji oraz udzielić duchownemu zezwolenia na przesiedlenie się do innego Kościoła partykularnego (kan. 272);

b) odwołać z zajmowanego stanowiska kanclerza i notariuszy kurii (kan. 485);

c) wystawić dymisoriów kandydatom do święceń (kan. 1018 § 1 n. 2).

16. W przypadku wakansu stolicy biskupiej kolegium przysługują następujące prawa i obowiązki:

a) jeśli nie ma biskupa pomocniczego i Stolica Święta nie zarządzi inaczej, przejęcie rządów archidiecezją aż do ustanowienia administratora archidiecezji (kan. 419);

b) wybór kapłana, który będzie zarządzał archidiecezją w przypadku wakatu lub przeszkody w objęciu stolicy biskupiej, o ile nie zostało to już inaczej uregulowane przez prawo (kan. 413 § 1-2);

c) jeśli nie ma biskupa pomocniczego, powiadomienie jak najszybciej Stolicy Apostolskiej o śmierci arcybiskupa (kan. 422);

d) wybór administratora archidiecezji w ciągu ośmiu dni od uzyskania wiadomości o zawakowaniu stolicy biskupiej (kan. 421 § 1);

e) przyjęcie wyznania wiary, według formuły zatwierdzonej przez Stolicę Apostolską, od nowo wybranego administratora archidiecezji (kan. 833 n. 4);

f) wypełnianie funkcji rady kapłańskiej (kan. 501 § 2).

17. Wobec kolegium powinny dokonać się następujące czynności prawne:

a) kanoniczne objęcie archidiecezji przez nowo ustanowionego arcybiskupa (kan. 382 § 3);

b) objęcie urzędu przez arcybiskupa koadiutora (kan. 404 § 1 i 3);

c) zrzeczenie się urzędu przez administratora archidiecezji (kan. 430 § 2).

18. Arcybiskup może powierzyć kolegium inne zadania i określić je za pomocą dodatkowych dekretów. Winien w nich określić, czy udział kolegium ma charakter doradczy, czy decyzyjny.

19. Arcybiskup, po uprzednim upomnieniu zgodnie z kan. 1339 § 2-3, może rozwiązać kolegium, gdy stwierdzi niewykonywanie obowiązków lub nadużycie powierzonych zadań, po wysłuchaniu rady kapłańskiej, z wyłączeniem członków kolegium.

STATUT ARCHIDIECEZJALNEJ RADY DUSZPASTERSKIEJ

1. Archidiecezjalna Rada Duszpasterska (dalej: rada) jest organem doradczym biskupa diecezjalnego. Jej zadaniami są badanie i ocena wszystkiego, co wiąże się z działalnością duszpasterską w archidiecezji, oraz przedkładanie arcybiskupowi wynikających z tego wniosków praktycznych.

2. Do zadań rady należą w szczególności:

- a) analizowanie aktualnej sytuacji duszpasterskiej archidiecezji;
- b) formułowanie propozycji programów duszpasterskich;
- c) wspieranie inicjatyw pastoralnych i ewangelizacyjnych;
- d) promowanie współpracy duchowieństwa, osób konsekrowanych i świeckich;
- e) reagowanie na nowe wyzwania duszpasterskie (społeczne, kulturowe, rodzinne itp.);
- f) uczestniczenie w przygotowywaniu misji i planów strategicznych diecezji.

3. Rada pełni funkcję konsultacyjną, wyrażając swoje zdanie w sprawach dotyczących potrzeb duszpasterskich archidiecezji, kierunków duszpasterstwa oraz propozycji działań w świetle misji Kościoła.

4. Członkowie rady zobowiązani są do harmonijnej współpracy z arcybiskupem i promowania jedności w archidiecezji.

5. W skład rady wchodzi od trzydziestu do trzydziestu pięciu członków zatwierdzonych przez arcybiskupa na okres pięciu lat, chyba że arcybiskup postanowi inaczej.

6. W skład rady wchodzi:

- a) arcybiskup koadiutor i biskupi pomocniczy;
- b) kapłani kierujący wydziałem duszpasterskim i wydziałem nauki chrześcijańskiej;
- c) czterech przedstawicieli prezbiterium diecezjalnego, wskazanych przez radę kapłańską;
- d) czworo przedstawicieli osób konsekrowanych, wskazanych przez wikariusza biskupiego do spraw instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego;

e) dziesięć osób świeckich reprezentujących ruchy, wspólnoty i dzieła apostołskie, wskazanych przez te ruchy;

f) nie więcej niż dziesięć osób zaangażowanych i mających kompetencje w dziedzinach ważnych dla duszpasterstwa (np. rodziny, młodzieży, nauki, edukacji, komunikacji, kultury), mianowanych przez arcybiskupa.

7. Przynajmniej połowa członków powinna być osobami świeckimi (kan. 512 § 2).

8. Członkowie powinni wyróżniać się mocną wiarą, gorliwością, dobrymi obyczajami oraz roztropnością.

9. Rada zbiera się na sesjach plenarnych przynajmniej raz w roku lub ilekroć arcybiskup uzna to za konieczne.

10. Obradom przewodniczy arcybiskup, który ustala temat każdego posiedzenia i przekazuje go członkom rady z odpowiednim wyprzedzeniem.

11. Arcybiskup może wyznaczyć delegata do zorganizowania posiedzenia i przewodniczenia obradom.

12. Rada spośród swoich członków wybiera zwykłą większością głosów na całą kadencję dwóch protokolantów.

13. Rada podejmuje uchwały jedynie o charakterze doradczym (kan. 514 § 1). Podejmuje je bezwzględną większością głosów członków rady obecnych na posiedzeniu.

14. Spotkania rady mają charakter modlitewny, dialogiczny i synodalny, a ich przebieg dokumentowany jest w formie protokołu. Protokół i uchwały przechowywane są w wydziale duszpasterskim kurii.

15. Kadencja członków rady trwa pięć lat z możliwością ponownego powołania.

16. Członkostwo w radzie ustaje w razie śmierci członka, rezygnacji złożonej w formie pisemnej na ręce arcybiskupa, utraty zamieszkania na terenie archidiecezji, cofnięcia rekomendacji przez podmiot, który go wskazał.

17. W przypadku odstępstwa od Kościoła i w razie poważnego naruszenia zasad moralnych utrata członkostwa następuje po stwierdzeniu tego faktu przez arcybiskupa.

18. W przypadku wygaśnięcia członkostwa w radzie w trakcie trwania kadencji, nowy członek powoływany jest na dokończenie kadencji.

19. Rada ustaje z mocy prawa w razie wakatu stolicy biskupiej (kan. 513 § 2).

STATUT ARCHIDIECEZJALNEJ RADY DO SPRAW EKONOMICZNYCH

1. Archidiecezjalna Rada ds. Ekonomicznych (dalej: rada), powołana przez arcybiskupa na okres pięciu lat, wypełnia zadania zlecone jej przez prawo powszechne i partykularne. Radzie przewodniczą arcybiskup lub jego delegat.

2. Członkowie rady przed rozpoczęciem swojej działalności składają w obecności arcybiskupa przysięgę, że sumiennie i dobrze będą wypełniać swoje obowiązki (kan. 1283, n. 1).

3. Rada musi zostać zwołana, ilekroć prawo powszechne lub partykularne przewiduje, że arcybiskup, do ważności czynności prawnych, potrzebuje jej opinii lub zgody.

4. Zwołanie powinno odbywać się zgodnie z kan. 166, czyli musi być skierowane do wszystkich uprawnionych i w odpowiednim czasie, aby mogli wziąć udział w posiedzeniu.

5. Dla ważności aktu: gdy wymagana jest zgoda rady, musi ona zostać uzyskana od bezwzględnej większości obecnych; gdy wymagana jest opinia, należy zasięgnąć rady wszystkich (kan. 127 § 1). W głosowaniu nie bierze udziału arcybiskup.

6. Zebrania rady powinny odbywać się tak często, jak tego wymagają okoliczności i potrzeby z zakresu zarządu archidiecezją, jednak nie rzadziej niż dwa razy w roku.

7. Decyzje w sprawach, które wymagają zgody rady, zapadają bezwzględną większością głosów w drodze głosowania tajnego. Głosowanie jest ważne, jeśli bierze w nim udział większość członków. Czynne prawo głosu mają jedynie ci członkowie, którzy uczestniczą w zebraniu.

8. Przed głosowaniem należy wybrać spośród członków rady skrutatorów; wyznacza ich w sposób swobodny przewodniczący zebrania.

9. Arcybiskup powierza jednemu z członków rady funkcję sekretarza. Do jego obowiązków należą sporządzanie i przechowywanie protokołów zebrań, list obecności oraz dokumentacji omawianych spraw. Protokół zebrania winien być zatwierdzony przez członków rady.

10. Rada określa sposób zarządzania dobrami doczesnymi archidiecezji przez ekonoma archidiecezjalnego pod władzą arcybiskupa (kan. 494 § 3).

11. Rada bada sprawozdania finansowe, które zarządcy dóbr kościelnych, podlegli władzy arcybiskupa, mają obowiązek przedstawiać każdego roku (kan. 1287 § 1).

12. Opinia rady jest wymagana w sprawach:

- a) mianowania lub odwołania ekonoma diecezjalnego (kan. 494 § 2);
- b) podjęcia przez arcybiskupa czynności o większym znaczeniu ze względu na materialny stan archidiecezji (kan. 1277);
- c) określenia czynności, przekraczających granice i sposób zwyczajnego zarządzania w odniesieniu do osób podlegających arcybiskupowi, jeżeli tego rodzaju czynności nie zostały określone w statutach (kan. 1281 § 2);

d) zdeponowania pieniędzy i dóbr ruchomych, które zostały przekazane na pobożne fundacje, oraz zarządzania nimi (kan. 1305).

13. Zgoda rady jest wymagana w sprawach:

- a) podjęcia aktów nadzwyczajnego zarządzania przez arcybiskupa (kan. 1277);
- b) alienacji dóbr diecezjalnych lub należących do osób prawnych podlegających arcybiskupowi, których wartość mieści się w ramach między najniższą i najwyższą sumą, określoną przez konferencję biskupów (kan. 1292 § 1);

c) alienacji dóbr, których wartość przekracza najwyższą sumę, a także rzeczy darowanych Kościołowi na podstawie ślubu oraz kosztowności z racji artystycznych lub historycznych, przed wystąpieniem do Stolicy Apostolskiej (kan. 1292 § 2).

14. Rada opiniuje sprawy dotyczące:

- a) źródeł finansowania nowych dzieł diecezjalnych;
- b) zwolnień parafii, rektoratów i kapłanów będących w trudnych warunkach materialnych ze świadczeń na cele archidiecezjalne;
- c) inne sprawy, z którymi zwróci się arcybiskup.

15. Arcybiskup, po uprzednim upomnieniu zgodnie z kan. 1339 § 2-3, może rozwiązać radę, gdy stwierdzi niewykonywanie obowiązków lub nadużycie powierzonych zadań, po wysłuchaniu rady kapłańskiej.

STATUT LUBELSKIEJ KAPITUŁY ARCHIKATEDRALNEJ

Wstęp

Lubelska Kapituła Katedralna została ustanowiona przez papieża Piusa VII bullą *Quemadmodum Romanorum Pontificum* 23 września 1805 r. Ze względu na niespokojne czasy z powodu wojen napoleońskich wspomnianą bullę wprowadził w życie arcybiskup metropolita lwowski Ignacy Gozdawa Kicki 19 października 1807 r. Powołał się on na upoważnienie Stolicy Apostolskiej i wolę cesarza Franciszka i zniósł diecezję chełmską oraz jej kapitułę w Krasnymstawie, a jednocześnie erygował diecezję lubelską wraz z kapitułą katedralną w Lublinie. Lubelska Kapituła Archikatedralna nawiązuje do tradycji Katedralnej Kapituły Chełmskiej w Krasnymstawie, Kolegiackiej Kapituły Lubelskiej i Katedralnej Kapituły Lubelskiej.

W roku jubileuszowym 2000 Lubelska Kapituła Archikatedralna na posiedzeniu w uroczystość Niepokalanego Poczęcia NMP uchwaliła niniejszy statut.

Patronami swoimi kapituła obrała Matkę Bożą Katedralną i św. Stanisława biskupa męczennika – głównego patrona archidiecezji lubelskiej.

I. PRZEPISY OGÓLNE

Art. 1

Lubelską Kapitułę Archikatedralną (dalej: kapitułę) stanowi kolegium kapłanów, do którego zadań należą:

1. Uczestniczenie w określonych przez statut nabożeństwach liturgicznych sprawowanych przez arcybiskupa w archikatedrze.
2. Sprawowanie bardziej uroczystych czynności liturgicznych w archikatedrze.
3. Wykonywanie obowiązków wynikających z przepisów prawa powszechnego i partykularnego oraz niniejszego statutu.
4. Wypełnianie zadań zleconych kapitule przez arcybiskupa.

Art. 2

Kapituła ma osobowość prawną w zakresie prawa kanonicznego i polskiego (kan. 116 KPK oraz ustawa z 17 maja 1989 r. o stosunku państwa do Kościoła katolickiego w RP, art. 8, ust. 1, t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1966).

II. STRUKTURA KAPITUŁY**Art. 3**

Kapituła składa się z kanonii gremialnych (dwunastu) i kanonii honorowych.

Art. 4

1. Kapitułę w ścisłym znaczeniu tworzą kanonicy gremialni, którym przysługują wszystkie uprawnienia i obowiązki kapitulne.

2. Do kapituły w szerszym znaczeniu należą również kanonicy honorowi.

Art. 5

1. Kapituła wybiera na okres pięciu lat: dziekana, penitencjarza, ceremoniarza, kustosza i sekretarza z prawem ponownego wyboru na następną kadencję.

2. Powyższe urzędy sprawują kanonicy gremialni.

3. Wyboru kanoników na urzędy kapitulne dokonuje kapituła, zgodnie z postanowieniami art. 22 niniejszego statutu, z wyjątkiem kanonika penitencjarza.

Art. 6

1. Sesjom kapituły przewodniczy dziekan, a w razie przeszkody zastępuje go kanonik sekretarz.

2. Wybór dziekana w tajnym głosowaniu wymaga zatwierdzenia arcybiskupa. W razie odmowy zatwierdzenia wybory winny być powtórzone.

3. Do obowiązków dziekana należą:

- występowanie w imieniu kapituły wobec arcybiskupa;
- zwoływanie sesji kapitulnych;

- proponowanie porządku obrad;
- przewodniczenie obradom;
- ogłaszanie uchwał;
- podpisywanie protokołów, akt kapitulnych i korespondencji;
- reprezentowanie kapituły na zewnątrz;
- powiadamianie kanoników o uroczystych celebrach arcybiskupa, w których zobowiązani są uczestniczyć;
- pośredniczenie między kapitułą a proboszczem archikatedry w sprawach, w których muszą być uwzględnione prawa i obowiązki obu stron.

Art. 7

1. Kanonika penitencjarza mianuje arcybiskup spośród kanoników gremialnych.
2. Penitencjarz ma obowiązek pełnić posługę szafarza sakramentu pokuty w archikatedrze w terminach uzgodnionych z proboszczem archikatedry.
3. Penitencjarz ma, z racji swego urzędu, władzę zwyczajną uwalniania w zakresie sakramentalnym od cenzur wiążących mocą samego prawa, jeśli cenzury nie są stwierdzone wyrokiem sądowym lub dekretem przełożonego i nie są zastrzeżone Stolicy Apostolskiej. Władzy swojej penitencjarz nie może delegować.
4. Penitencjarz na terenie archidiecezji może rozgrzeszać od wyżej wymienionych cenzur także wiernych innych diecezji, a własnych – również poza terenem archidiecezji (kan. 508 § 1 KPK).

Art. 8

1. Zadaniem kapituły jest troska, aby liturgia sprawowana w archikatedrze była dla kapłanów i wiernych „źródłem i szczytem życia chrześcijańskiego” oraz wzorem godnego i dostojnego sprawowania kultu Bożego.
2. Za przygotowanie liturgii, w której uczestniczy kapituła, jest odpowiedzialny kanonik ceremoniarz.

3. W razie nieobecności, na wniosek ceremoniarza, dziekan kapituły wyznacza innego kapłana, wyróżniającego się biegłością w sprawach liturgii.

Art. 9

Kanonik kustosz zarządza majątkiem kapituły zgodnie z prawem i zleceniami kapituły; prowadzi inwentarz dóbr materialnych kapituły; troszczy się o groby zmarłych kanoników; każdego roku na posiedzeniu kapituły składa sprawozdanie z jej stanu materialnego; pełni również zadanie skarbnika kapituły.

Art. 10

Kanonik sekretarz prowadzi personalną księgę kapituły, protokołuje posiedzenia kapituły, prowadzi korespondencję kapituły, gromadzi akta i strzeże archiwum kapitulnego oraz przechowuje pieczęcie.

Art. 11

1. Wszyscy kanonicy gremialni z chwilą ukończenia siedemdziesiątego roku życia przestają pełnić w niej urzędy; uczestniczą w posiedzeniach kapituły bez prawa głosu czynnego. Otrzymują tytuł kanonika seniora oraz zachowują prawo do noszenia stroju kanonickiego.

2. O zawakowaniu kanonii dziekan kapituły powiadamia arcybiskupa, który zatroszczy się o nominację nowego kanonika.

Art. 12

1. Kanonią honorową arcybiskup może odznaczyć kapłanów archidiecezji lubelskiej, a także kapłanów spoza niej, zasłużonych dla archidiecezji.

2. Kanonicy honorowi noszą strój kanonicki, taki sam jak kanonicy gremialni. Z zasady nie uczestniczą w sesjach kapituły, chyba że zostaną zaproszeni przez dziekana. Zobowiązani są do uiszczania ustalonych składek.

III. NOMINACJA I INSTALACJA

Art. 13

1. Wszystkich kanoników kapituły mianuje arcybiskup po wysłuchaniu zdania kapituły (kan. 509 KPK). Dotyczy to również nominacji kanonika honorowego na gremialnego.

2. Kanonikiem może być mianowany kapłan wyróżniający się prawością życia, nauką, umiłowaniem Kościoła i godnym wypełnianiem posługi kapłańskiej (kan. 509 § 2).

Art. 14

1. Arcybiskup lub jego delegat nominację nowego kanonika gremialnego lub honorowego podają do publicznej wiadomości duchowieństwa i wiernych.

2. Nowo mianowany kanonik gremialny powinien być instalowany w czasie określonym w piśmie nominacyjnym.

Art. 15

1. Obrzęd instalacji dokonuje się w archikatedrze w obecności kapituły, według rytu zamieszczonego w aneksie. Instalacji kanoników dokonuje arcybiskup lub dziekan kapituły.

2. Podczas obrzędu instalacji kanonik powinien złożyć wyznanie wiary i przysięgę *de munere fideliter implendo*.

3. Instalowany kanonik gremialny otrzymuje miejsce w stallach archikatedry.

Art. 16

1. Kanonicy gremialni zajmują miejsca w stallach archikatedry według ustalonej kolejności, zależnie od pełnionej funkcji i daty nominacji.

2. Pierwsze miejsce w stallach zajmuje kanonik obdarzony godnością biskupią.

IV. OBOWIĄZKI I UPRAWNIENIA KAPITUŁY I JEJ CZŁONKÓW

Art. 17

1. Kapituła uczestniczy w uroczystej liturgii sprawowanej w archikatedrze w następujące dni:

- w uroczystość Bożego Ciała;
- w uroczystości Narodzenia Pańskiego i Wielkiej Nocy;
- w jutrzniach Wielkiego Piątku i Wielkiej Soboty;
- w uroczystości odpustowe w archikatedrze.

2. Kapituła uczestniczy w uroczystości konsekracyjnej nowego biskupa, jeśli konsekracja odbywa się w archikatedrze. Uczestniczy również w ingresie nowego arcybiskupa do archikatedry.

3. Kapituła uczestniczy w pogrzebie biskupa oraz w pogrzebie kanonika tejże kapituły.

4. Kanonicy, którzy ze słusznej przyczyny nie mogą wziąć udziału w wyżej wymienionych uroczystościach, powinni usprawiedliwić swoją nieobecność u sekretarza kapituły.

Art. 18

Kanonicy gremialni służą arcybiskupowi radą i pomocą w tych sprawach, które będą im przez niego zlecone.

Art. 19

1. Kapituła obraduje na sesjach w gronie kanoników gremialnych i emerytowanych.

2. Sesje kapituły odbywają się, ilekroć – zdaniem dziekana – zachodzi potrzeba, a także na umotywowany wniosek przynajmniej sześciu kanoników gremialnych oraz na specjalne polecenie arcybiskupa. Miejsce sesji określa dziekan. Sekretarz kapituły w powiadomieniu o sesji powinien zamieścić porządek obrad.

Art. 20

W głosowaniu decydujący głos przysługuje kanonikom gremialnym; kanonicy honorowi – jeżeli będą zaproszeni – nie biorą udziału w głosowaniu.

Art. 21

1. Głosowania na sesjach kapituły są tajne. Jeżeli nie dotyczą wyborów, mogą być jawne; na jawne głosowanie potrzebna jest zgoda wszystkich głosujących.

2. Kanonicy, którzy usprawiedliwili swoją nieobecność na sesji, mogą przesłać swój głos w zamkniętych kopertach.

Art. 22

1. Do ważności głosowania wymagana jest większość zwykła przy udziale co najmniej połowy aktualnego składu kapituły.

2. Głosowanie odbywa się w sposób określony w prawie kanonicznym (kan. 164-179).

Art. 23

Protokół z sesji kapituły uważa się za przyjęty, jeśli po odczytaniu go przez sekretarza kanonicy nie zgłosili żadnych zastrzeżeń. Protokół podpisują dziekan i sekretarz.

V. STRÓJ KANONICKI

Art. 24

1. Lubelska Kapituła Archikatedralna przyjmuje tradycyjny strój Chełmskiej Kapituły Katedralnej, Kolegiackiej Kapituły Lubelskiej i Katedralnej Kapituły Lubelskiej.

2. Strój składa się z czarnej sutanny z obszywkami i guzikami koloru fioletowego, z fioletowego pasa, rokiety z czerwonym podbiciem i fioletowej peleryny, czarnego biretu z fioletowymi obszywkami i fioletowym pomponem oraz z pierścienia. Dystynktorium to – na połączonym łańcuchu – orzeł biały ze snopem Wazów na awersie na tle krzyża ośmiokątnego (wg statutu z 1925 r.).

VI. DOBRA MATERIALNE KAPITUŁY

Art. 25

1. Kapituła jako osoba prawna może nabywać, posiadać, administrować i zbywać dobra materialne, zgodnie z przepisami prawa.
2. Dystynktorium, pierścień i szaty kanonickie po śmierci kanonika, tak gremialnego, jak i honorowego, stają się własnością kapituły, chyba że ci, którzy nabyli je z funduszy osobistych, w testamencie zarządzają inaczej.
3. Majątkiem kapituły zarządza kanonik kustosz.
4. Kanonicy spełniają obowiązki kapitulne nieodpłatnie.

VII. KAPITUŁA A PARAFIA ARCHIKATEDRALNA

Art. 26

1. Parafia archikatedralna jest odłączona od kapituły (kan. 510 KPK).
2. Proboszcza parafii katedralnej mianuje arcybiskup w sposób swobodny; wypada jednak, aby proboszcz archikatedry przynależał do kapituły.
3. Kapituła i parafia są autonomiczne w swoich uprawnieniach i działalności.

Art. 27

Podczas uroczystego ingresu nowego arcybiskupa do archikatedry w jej drzwiach wita go dziekan kapituły w otoczeniu kanoników.

Art. 28

Kapituła i proboszcz archikatedry powinni ze sobą harmonijnie współdziałać przy organizowaniu uroczystych nabożeństw z udziałem arcybiskupa i kapituły.

Art. 29

Ofiary składane w kościele katedralnym są przeznaczone na parafię, chyba że co innego zostało wyraźnie zaznaczone (kan. 510 § 4 KPK).

VIII. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Art. 30

1. Statut kapituły zatwierdza arcybiskup i on jest autentycznym jego interpretatorem.
2. Wszelkie zmiany w statucie mogą być dokonywane przez kapitułę za zgodą arcybiskupa.

Art. 31

Statut Lubelskiej Kapituły Archikatedralnej wchodzi w życie z dniem zatwierdzenia go przez arcybiskupa.

STATUT KAPITUŁY KOLEGIACKIEJ CHEŁMSKIEJ

I. POSTANOWIENIA OGÓLNE

Art. 1

§ 1. Kapituła Kolegiacka Chełmska (dalej: kapituła) stanowi kolegium kapłanów powołanych szczególnie do szerzenia czci Najświętszej Maryi Panny w Jej chełmskim wizerunku.

§ 2. Zadaniem kapituły jest również sprawowanie uroczystych czynności liturgicznych w bazylice pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Chełmie.

§ 3. Kapituła ponadto wypełnia zadania wynikające z przepisów powszechnego i partykularnego prawa kanonicznego, bądź zlecone jej przez arcybiskupa.

Art. 2

Kapituła Kolegiacka Chełmska ma publiczną osobowość prawną.

Art. 3

W swojej działalności kapituła kieruje się odpowiednimi przepisami Kodeksu prawa kanonicznego i innych aktów normatywnych Stolicy Apostolskiej, a także postanowieniami synodu plenarnego i Konferencji Episkopatu Polski oraz niniejszego statutu.

II. USTRÓJ KAPITUŁY

Art. 4

§ 1. Kapituła Kolegiacka Chełmska składa się z dwunastu kanoników gremialnych oraz z kanoników honorowych.

§ 2. Wszystkich i poszczególnych kanoników powołuje arcybiskup.

§ 3. Wakujące kanonikaty arcybiskup powierza – po wysłuchaniu zdania kapituły – kapłanom wyróżniającym się wiedzą i prawością życia oraz chwalebnie wypełniającym posługę kapłańską.

Art. 5

§ 1. Kolegium kanonickie w ścisłym znaczeniu tworzą kanonicy gremialni, którym przysługują wszystkie uprawnienia kanonickie; ich też obciążają wszystkie obowiązki kapitulne.

§ 2. Kanonicy honorowi należą do kolegium kanonickiego w szerszym znaczeniu. Ich obowiązki i uprawnienia wynikają z dalszych przepisów statutu.

Art. 6

Z chwilą ukończenia siedemdziesiątego piątego roku życia każdy kanonik gremialny z mocy samego prawa traci swój urząd kanonicki i staje się kanonikiem honorowym.

Art. 7

§ 1. Na czele kolegium kapitulnego stoi dziekan kapituły, czyli przewodniczący.

§ 2. Dziekana kapituły wybiera kolegium kanoników gremialnych spośród swojego grona, zachowując przepisy kanoniczne dotyczące wyborów.

§ 3. Dziekana wybranego przez kapitułę zatwierdza arcybiskup.

§ 4. Dziekan Kapituły Kolegiackiej Chełmskiej z urzędu jest członkiem Rady Kapłańskiej Archidiecezji Lubelskiej.

§ 5. Do obowiązków dziekana należą:

- a) zwoływanie sesji kapitulnych; przewodniczenie obradom kapitulnym;
- b) wprowadzenie nowo mianowanych kanoników gremialnych w urządowanie, przy zachowaniu art. 16, § 1 i 2;
- c) reprezentowanie kapituły na zewnątrz;
- d) utrzymywanie kontaktu z proboszczem parafii kolegiackiej w odniesieniu do spraw interesujących parafię i kapitułę.

Art. 8

Obowiązki dziekana w razie jego nieobecności bądź niemożności sprawowania urzędu spełnia kanonik najstarszy stażem.

Art. 9

Do szczególnych obowiązków dziekana kapituły należą troska o właściwą organizację i sprawowanie przez kapitułę kultu Bożego w bazylice kolegiackiej.

Art. 10

§ 1. Przy bazylice kolegiackiej funkcjonuje urząd kanonika penitencjarza.

§ 2. Na urząd kanonika penitencjarza kapituła wyznacza na czas nieokreślony jednego kapłana spośród kanoników gremialnych lub honorowych, któremu nominacji udziela arcybiskup.

§ 3. Kapituła na urząd penitencjarza może także zaproponować innego kapłana.

§ 4. Kanonik penitencjarz na mocy swojego urzędu ma zwyczajną władzę uwalniania w zakresie wewnętrznym sakramentalnym od cenzur *latae sententiae* dotąd niestwierdzonych wyrokiem sądowym lub dekretem właściwego przełożonego, niezarezerwowanych Stolicy Apostolskiej. Kanonik penitencjarz nie może tej władzy delegować innym.

Art. 11

§ 1. Sekretarz kapituły protokołuje przebieg posiedzeń kapituły oraz przekazuje dokumenty kapituły do archiwum archidiecezjalnego.

§ 2. Sekretarz jest wybierany spośród kanoników gremialnych na trzy lata; po tym okresie może być ponownie wybrany.

Art. 12

§ 1. Archiwum kapituły znajduje się w Archiwum Archidiecezjalnym Lubelskim i pozostaje pod bezpośrednim zarządem dyrektora tegoż archiwum.

§ 2. Dyrektor archiwum jest obowiązany na każde żądanie kapituły udostępnić odpowiednie dokumenty i udzielić wszelkich informacji o stanie zbiorów kapitulnych.

Art. 13

Oprócz wyżej wymienionych urzędów kapituła może zlecić poszczególnym kanonikom lub zespołom kanoników zadania szczególne bądź doraźne.

III. OBJĘCIE URZĘDU KANONICKIEGO

Art. 14

Kanonik nowo mianowany powinien być instalowany, czyli objąć swój urząd kanonicki, w czasie określonym w piśmie nominacyjnym.

Art. 15

Objęcie urzędu kanonickiego dokonuje się w kolegiacie w obecności zwołanej kapituły.

Art. 16

§ 1. Kanonik instalowany składa wyznanie wiary oraz przysięgę o wiernym wypełnianiu urzędu wykonywanego w imieniu Kościoła i zachowaniu tajemnicy urzędowej, według formuły zatwierdzonej przez Stolicę Apostolską.

§ 2. Po złożeniu wyznania wiary i przysięgi obejmujący urząd kanonicki, w towarzystwie przynajmniej dwóch kanoników, zajmuje miejsce wyznaczone w prezbiterium bazyliki kolegiackiej.

Art. 17

§ 1. Kanonicy zajmują miejsca w prezbiterium według ustalonej kolejności, zależnie od daty nominacji. Pierwsze miejsce przeznaczone jest dla dziekana.

§ 2. Kanonicy honorowi zajmują miejsca po kanonikach gremialnych.

IV. OBOWIĄZKI POSZCZEGÓLNYCH KANONIKÓW

Art. 18

§ 1. W niektóre święta nakazane wszyscy kanonicy gremialni są obowiązani odprawiać w bazylice kolegiackiej – według ustalonej

kolejności – uroczystą Mszę Świętą, zwaną sumą, chyba że w któryś z tych dni zechcą odprawiać arcybiskup lub jego biskup pomocniczy.

§ 2. Kanonik wyznaczony do odprawiania Mszy Świętej w bazylice kolegiackiej jest obowiązany aplikować ją za dobrodziejów kapituły i bazyliki kolegiackiej bądź w intencji wynikającej z charakteru nabożeństwa.

Art. 19

§ 1. Wszyscy kanonicy gremialni mają obowiązek uczestniczyć w ważniejszych nabożeństwach odprawianych w bazylice kolegiackiej przez arcybiskupa lub jego biskupa pomocniczego oraz w uroczystość Narodzenia NMP i w nabożeństwie odprawianym za zmarłych biskupów lubelskich i kanoników chełmskich.

§ 2. Kanonik niemogący z powodu słusznej przyczyny wziąć udziału w nabożeństwie, o którym mowa w artykule niniejszym, powinien swoją nieobecność, jeśli jest to możliwe, usprawiedliwić u dziekana kapituły.

V. SESJE KAPITULNE

Art. 20

§ 1. Każdego roku kapituła zbiera się przynajmniej jeden raz na posiedzenie zwyczajne.

§ 2. Miejscem zwyczajnego posiedzenia kapituły jest bazylika kolegiacka, chyba że dziekan z ważnych przyczyn zdecyduje inaczej.

§ 3. Nadzwyczajne posiedzenie kapituły odbywa się, ilekroć – zdanem dziekana – zachodzi potrzeba, a także na polecenie arcybiskupa lub umotywowany wniosek sześciu kanoników gremialnych.

§ 4. Miejscem posiedzeń nadzwyczajnych jest bazylika kolegiacka.

Art. 21

§ 1. W posiedzeniach kapituły biorą udział i mają głos decydujący wszyscy kanonicy gremialni.

§ 2. Kapituła może zadecydować, że w określonym posiedzeniu wezmą udział także kanonicy honorowi.

Art. 22

§ 1. Na posiedzeniach kapituła działa kolegialnie, zachowując następujące zasady:

a) gdy chodzi o wybory: prawnie zostaje wybrany ten, kto – przy obecności większości uprawnionych do głosowania – uzyskał bezwzględną liczbę głosów; po dwóch głosowaniach bezskutecznych należy głosować na dwóch kandydatów, którzy otrzymali najwięcej głosów, a jeśli takich jest więcej – na dwóch najstarszych wiekiem; jeśli w trzecim głosowaniu obaj kandydaci otrzymali jednakową liczbę głosów, za wybranego należy uważać tego, który jest starszy wiekiem;

b) gdy chodzi o inne sprawy: uchwała zapada – przy obecności większości uprawnionych do głosowania – bezwzględną większością głosów; jeśli jednak po dwóch głosowaniach liczba głosów jest równa, przewodniczący może swoim głosem rozstrzygnąć;

c) jeśli sprawa dotyczy poszczególnych kanoników, musi być zaprobowana przez wszystkich.

Art. 23

§ 1. Głosowania dotyczące wyborów odbywają się tajnie, natomiast dotyczące innych spraw, zwłaszcza jeśli nie mają charakteru personalnego, mogą odbywać się w sposób jawny; na jawne głosowanie muszą zgodzić się wszyscy biorący udział w głosowaniu.

§ 2. Kanonicy, którzy usprawiedliwili swoją nieobecność na posiedzeniu, mogą przesłać swoje głosy w zamkniętych kopertach.

§ 3. Skrutatorami podczas posiedzenia są dwaj kanonicy gremialni najmłodszy stażem. Do ich zadań należą: zebranie głosów, sprawdzenie wobec przewodniczącego, czy liczba oddanych głosów odpowiada liczbie głosujących, zliczenie i ogłoszenie głosów.

Art. 24

§ 1. Protokół posiedzenia kapitulnego uważa się za przyjęty, jeśli został on odczytany na posiedzeniu, a kanonicy nie zgłosili doń zastrzeżeń.

§ 2. Protokół posiedzenia podpisują sekretarz oraz dziekan kapituły.

VI. STRÓJ KANONICKI

Art. 25

Kanonik nosi strój według przepisów dotyczących stroju chórowego wydanych przez Stolicę Apostolską, to znaczy czarny mucet bez kapтурка z fioletowym obszyciem i fioletowymi guzikami, czarną sutannę z fioletowym obszyciem i fioletowymi guzikami, komżę, pas w kolorze fioletowym, pierścień i biret z fioletowym obszyciem i pomponem.

Art. 26

Kanonicy używają dystynktorium z wizerunkiem Matki Bożej Chełmskiej.

VII. KAPITUŁA A PARAFIA KOLEGIACKA

Art. 27

§ 1. Kapituła nie może być złączona z parafią kolegiacką.

§ 2. Proboszcza parafii kolegiackiej mianuje arcybiskup, powołując go spośród członków kapituły lub spoza niej.

§ 3. Proboszczowi parafii kolegiackiej przysługują wszystkie prawa i obowiązki proboszczowskie zgodnie z przepisami prawa.

Art. 28

§ 1. Kapituła i proboszcz parafii kolegiackiej współpracują ku chwale Matki Najświętszej i pożytkowi wiernych.

§ 2. Ważniejsze sprawy dotyczące bazyliki kolegiackiej, interesujące obie strony, powinny być wzajemnie konsultowane, przy zachowaniu zasady nieingerencji w sprawy duszpasterskie parafii.

§ 3. Ewentualne nieporozumienia między kapitułą a proboszczem parafii kolegiackiej rozstrzyga arcybiskup, mając na uwadze przede wszystkim duszpasterskie potrzeby wiernych.

Art. 29

Liturgicznego powitania arcybiskupa w bazylice kolegiackiej dokonuje proboszcz parafii kolegiackiej w otoczeniu kanoników.

VIII. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Art. 30

Statut może zostać zmieniony lub zniesiony jedynie za aprobatą arcybiskupa.

Art. 31

Statut niniejszy wchodzi w życie z dniem zatwierdzenia go przez arcybiskupa.

**OBRZĘD INSTALACJI
kanoników gremialnych
Lubelskiej Kapituły Archikatedralnej
i Kapituły Kolegiackiej Chełmskiej**

**I. WYZNANIE WIARY I PRZYSIĘGA W ZAKRYSTII
LUB INNYM ODPOWIEDNIM MIEJSCU**

O godzinie wyznaczonej przez dziekana kapituły księża kanonicy gremialni w strojach chórowych zbierają się w wyznaczonym miejscu, odpowiednio do tego przygotowanym (nakryty stół, na nim krzyż, świece, księga Pisma Świętego).

Po powitaniu obecnych biskup lub dziekan kapituły odmawiają modlitwę do Ducha Świętego:

Módlmy się.

Wszchemogący, wieczny Boże, przed Tobą każde serce stoi otworem, każde pragnienie jest Ci znane i żadna tajemnica nie jest przed Tobą zakryta, prosimy Cię, ześlij nam Ducha Świętego i oczyść nasze myśli, abyśmy mogli doskonale Cię kochać i godnie Ciebie chwalić. Przez Chrystusa, Pana naszego. Amen.

Następnie nowo mianowany kanonik odmawia wyznanie wiary i składa przysięgę wierności (jeżeli jest kilku kanoników, każdy wypowiada osobno: „Ja N.N.” oraz przysięgę na końcu: „Tak mi dopomóż...”; pozostałe teksty razem).

Po złożeniu wyznania wiary i przysięgi wierności przysięgający całuje krzyż i księgę Ewangelii.

BŁOGOSŁAWIEŃSTWO SZAT

Módlmy się w intencji księdza kanonika N.N. Niech Bóg miłosierny darzy go łaskami i niech mu zawsze ukazuje pogodne oblicze. Szaty zaś, które teraz błogosławimy, niech mu będą ustawicznym przypomnieniem powołania kapłańskiego oraz zachętą do gorliwej służby kapłańskiej w Kościele. Przez Chrystusa, Pana naszego. Amen.

Kanonik zakłada pas, komżę i mucet.

Następuje procesjonalne wyjście do ołtarza.

II. INSTALACJA W ARCHIKATEDRZE/BAZYLICE

Kanonicy gremialni uczestniczą w procesji wejścia i w Eucharystii w strojach chórowych, biskupi i prezbiterzy koncelebrują. Po przyjeździe do ołtarza kanonicy zajmują miejsce w stallach.

Procesji na wejście towarzyszy śpiew hymnu „O Stworzycielu Duchu, przyjdź” albo inny stosowny śpiew.

Na ołtarzu należy uprzednio złożyć dystynktorium, pierścień oraz stulę dla (każdego) nowo mianowanego kanonika.

Po pozdrowieniu i powitaniu przez wiernych biskup lub dziekan kapituły proszą o odczytanie nominacji.

Dziekan kapituły lub jeden z kanoników odczytują nominację.

Biskup lub dziekan kapituły nakładają kanonikowi dystynktorium i pierścień, mówiąc:

Powagą Arcybiskupa Metropolity Lubelskiego oraz Lubelskiej Kapituły Archikatedralnej (Kapituły Kolegiackiej Chełmskiej) wprowadzam cię do kapituły i udzielam ci godności jej kanonika gremialnego. W imię Ojca i Syna i Ducha Świętego. Amen.

Biskup lub dziekan kapituły odmawiają modlitwę:

Módlmy się.

Panie Jezu Chryste, który powiedziałeś: „gdzie są dwaj albo trzej zebrani w imię moje, tam jestem pośród nich”, racz dzisiaj być obecnym pośród nas i wyciągnij ku nam rękę Twego miłosierdzia, aby nigdy nie osłabła nasza wiara i abyśmy posłuszni Twoim przykazaniom, modląc się jedni za drugich, pod Twoim kierownictwem zasłużyli sobie na zbawienie i mogli dojść do wiecznej szczęśliwości.

Wysłuchaj, Panie, naszych pokornych prośb i Twojego służy, którego (Twoje służy, których) przyjmujemy do naszej wspólnoty z miłością i radością, obdarz obfitym błogosławieństwem, aby Twoje dobrodziejstwa umacniały nieustannie naszą wiarę. Zachowaj łaskę, którą nas obdarzyłeś, aby zawsze działała w nas moc Ducha Świętego. Który żyjesz i królujesz na wieki wieków. Amen.

*Biskup lub dziekan kapituły nakładają kanonikowi stulę.
Kanonik odmawia następującą modlitwę:*

Módlmy się.

Boże, Ty we wszystkich Kościołach lokalnych rozproszonych po całej ziemi objawiasz jeden, święty, powszechny i apostołski Kościół, spraw, aby lud wierny naszej archidiecezji, w łączności ze swoim Pasterzem, zgromadzony w Duchu Świętym przez Ewangelię i Eucharystię, był obrazem Kościoła powszechnego i znakiem obecności Chrystusa w świecie.

Prosimy Cię o to, wzywając wstawiennictwa Najświętszej Maryi Panny Katedralnej (Chełmskiej) oraz św. Stanisława Biskupa i Męczennika i św. Jana Kantego, patronów naszej archidiecezji. Który żyjesz i królujesz na wieki wieków. Amen.

W archikatedrze następuje przekazanie stalli.

Biskup lub dziekan kapituły zwracają się do kanonika ze słowami:

Zgodnie ze statutami Lubelskiej Kapituły Katedralnej i czcigodną tradycją naszej archikatedry wyznaczam księdzu kanonikowi stallę jako miejsce modlitwy i uwielbienia naszego Pana, Jezusa Chrystusa. Amen.

Kanonik zajmuje miejsce i odpowiada:

Przyjmuję w posiadanie tę stallę na cześć i chwałę Bożego imienia oraz na pożytek nasz i całego Kościoła świętego.

Następują Gloria lub Kolekta.

Eucharystii przewodniczą biskup lub dziekan kapituły, a instalowany kanonik wygłasza homilię.

Z aktu instalacji sporządza się protokół, który podpisują dziekan i sekretarz kapituły.

OBRZĘD INSTALACJI
kanoników honorowych
Lubelskiej Kapituły Archikatedralnej
i Kapituły Kolegiackiej Chełmskiej

I. WYZNANIE WIARY I PRZYSIĘGA W ZAKRYSTII
LUB INNYM ODPOWIEDNIM MIEJSCU

O godzinie wyznaczonej przez dziekana kapituły księża kanonicy w strojach chórowych zbierają się w wyznaczonym miejscu, odpowiednio do tego przygotowanym (nakryty stół, na nim krzyż, świece, księga Pisma Świętego).

Po powitaniu obecnych biskup lub dziekan kapituły odmawiają modlitwę do Ducha Świętego:

Módlmy się.

Wszechmogący, wieczny Boże, przed Tobą każde serce stoi otworem, każde pragnienie jest Ci znane i żadna tajemnica nie jest przed Tobą zakryta, prosimy Cię, ześlij nam Ducha Świętego i oczyść nasze myśli, abyśmy mogli doskonale Cię kochać i godnie Ciebie chwalić. Przez Chrystusa, Pana naszego. Amen.

Następnie nowo mianowany kanonik odmawia wyznanie wiary i składa przysięgę wierności (jeżeli jest kilku kanoników, każdy wypowiada osobno: „Ja N.N.” oraz przysięgę na końcu: „Tak mi dopomóż...”; pozostałe teksty razem).

Po złożeniu wyznania wiary i przysięgi wierności przysięgający całuje krzyż i księgę Ewangelii.

BŁOGOSŁAWIENSTWO SZAT

Módlmy się w intencji księdza kanonika N.N. Niech Bóg miłosierny darzy go łaskami i niech mu zawsze ukazuje pogodne oblicze. Szaty zaś, które teraz błogosławimy, niech mu będą ustawicznym przypomnieniem powołania kapłańskiego oraz zachętą do gorliwej służby kapłańskiej w Kościele. Przez Chrystusa, Pana naszego. Amen.

*Kanonik zakłada pas, komżę i mucet.
Następuje procesjonalne wyjście do ołtarza.*

II. INSTALACJA W ARCHIKATEDRZE/BAZYLICE

Kanonicy uczestniczą w procesji wejścia i w Eucharystii w strojach chórowych, biskupi i prezbiterzy koncelebrują. Po przyjsciu do ołtarza kanonicy zajmują miejsca w stallach.

Procesji na wejście towarzyszy śpiew hymnu „O Stworzycielu Duchu, przyjdź” albo inny stosowny śpiew.

Na ołtarzu należy uprzednio złożyć dystyngtorium, pierścień oraz stulę dla (każdego) nowo mianowanego kanonika.

Po pozdrowieniu i powitaniu przez wiernych biskup lub dziekan kapituły proszą o odczytanie nominacji.

Dziekan kapituły lub jeden z kanoników odczytują nominację.

Biskup lub dziekan kapituły nakładają kanonikowi dystyngtorium i pierścień, mówiąc:

Powagą Arcybiskupa Metropolity Lubelskiego oraz Lubelskiej Kapituły Archikatedralnej (Kapituły Kolegiackiej Chełmskiej) wprowadzam cię do kapituły i udzielam ci godności jej kanonika honorowego. W imię Ojca i Syna i Ducha Świętego. Amen.

Biskup lub dziekan kapituły odmawiają modlitwę:

Módlmy się.

Panie Jezu Chryste, który powiedziałeś: „gdzie są dwaj albo trzej zebrani w imię moje, tam jestem pośród nich”, racz dzisiaj być obecnym pośród nas i wyciągnij ku nam rękę Twego miłosierdzia, aby nigdy nie osłabła nasza wiara i abyśmy posłuszni Twoim przykazaniom, modląc się jedni za drugich, pod Twoim kierownictwem zasłużyli sobie na zbawienie i mogli dojść do wiecznej szczęśliwości.

Wysłuchaj, Panie, naszych pokornych prośb, a Twojego sługę, którego przyjmujemy do naszej wspólnoty z miłością i radością, obdarz obfitym błogosławieństwem, aby Twoje dobrodziejstwa umacniały nieustannie

naszą wiarę. Zachowaj łaskę, którą nas obdarzyłeś, aby zawsze działała w nas moc Ducha Świętego. Który żyjesz i królujesz na wieki wieków. Amen.

*Biskup lub dziekan kapituły nakładają kanonikowi stulę.
Kanonik odmawia następującą modlitwę:*

Módlmy się.

Boże, Ty we wszystkich Kościołach lokalnych rozproszonych po całej ziemi objawiasz jeden, święty, powszechny i apostołski Kościół, spraw, aby lud wierny naszej archidiecezji, w łączności ze swoim Pasterzem, zgromadzony w Duchu Świętym przez Ewangelię i Eucharystię, był obrazem Kościoła powszechnego i znakiem obecności Chrystusa w świecie.

Prosimy Cię o to, wzywając wstawiennictwa Najświętszej Maryi Panny Katedralnej (Chełmskiej) oraz św. Stanisława Biskupa i Męczennika i św. Jana Kantego, patronów naszej archidiecezji.

Który żyjesz i królujesz na wieki wieków. Amen.

Następują Gloria lub Kolekta.

Eucharystii przewodniczą biskup lub dziekan kapituły, a instalowany kanonik wygłasza homilię.

OBRZĘD WPROWADZENIA NOWEGO PROBOSZCZA W POSŁUGIWANIE W PARAFII [Z UDZIAŁEM BISKUPA]

Liturgiczne wprowadzenie proboszcza do pracy pośród wspólnoty parafialnej winno koncentrować się wokół Eucharystii.

Nowo mianowany proboszcz winien zaprosić na pierwszą uroczystą Eucharystię, na którą zbiera się licznie wspólnota parafialna, dziekana, swojego poprzednika, kapłanów pracujących w parafii, rodaków, kapłanów z dekanatu. Jeżeli nie ma biskupa, obrzęd przeprowadza dziekan.

Dobrze byłoby, gdyby wprowadzenie proboszcza bezpośrednio poprzedzało liturgię Mszy Świętej. Obrzęd liturgiczny stanowiłby wtedy zwartą całość, a przy sprawowaniu Eucharystii można byłoby skupić się tylko na jej istocie, bez konieczności zwracania uwagi na dodatkowe elementy. Nowego proboszcza wprowadza się procesjonalnie do kościoła. W czasie procesji można śpiewać: „Kto się w opiekę”, „Pod Twą obronę”, „Ojcze z niebios”.

Wchodzi się przez główne drzwi kościoła, oddaje ukłon ołtarzowi lub się przed nim przyklęka. Wszyscy zajmują swoje miejsca; po prawej stronie biskupa – nowy proboszcz, po lewej – dotychczasowy. Biskup z miejsca przewodniczenia rozpoczyna liturgię znakiem krzyża.

Bp: W imię Ojca i Syna i Ducha Świętego.

W.: Amen.

Bp: Pokój z wami.

W.: I z duchem twoim.

Drodzy bracia i siostry!

Zgromadziliśmy się w tej świątyni, aby uczestniczyć w uroczystym wprowadzeniu nowego proboszcza, księdza N., w posługiwanie w parafii pod wezwaniem N. w N.

Proszę księdza dziekana o odczytanie dokumentu nominacyjnego.

Dziekan (lub inny kapłan) odczytuje od ambonki dokument nominacyjny.

Następnie biskup mówi:

Czczigodny księżu proboszczu!

Kościół powierza ci nowe zadanie: troskę pasterską o parafię, będącą najbardziej podstawową częścią Kościoła, środowiskiem życia sakramentalnego, ewangelizacji i kształtowania żywej wiary.

Podjmij obowiązki proboszcza w tej parafii i prowadź dalej posługiwanie swoich poprzedników jako nauczyciel, kapłan i przewodnik wiernych powierzonych twojej pasterskiej trosce.

Odpowiedź proboszcza:

Ufając Bożej pomocy i wsparciu wspólnoty parafialnej, będę się troszczył, aby jak najlepiej wypełnić powierzone mi przez Kościół zadanie ku chwale Bożej i dla zbawienia ludzi.

Następuje przekazanie kluczy świątyni przez biskupa.

Bp: Bóg Wszechmogący niech błogosławi twoje wejście do świątyni i wspólnoty parafialnej. Przekazuję ci klucze kościoła i innych budynków tej parafii. Proszę, otwieraj tę świątynię wszystkim, którzy szukają Boga. Niech będzie zawsze centrum życia parafialnego. Kieruj i zarządzaj tą parafią, tak jak zostało ci to polecane – jako gorliwy pracownik w winnicy Pańskiej.

Krótkie słowo pozdrowienia ze strony przedstawicieli wspólnoty parafialnej.

Następnie biskup zwraca się do wspólnoty parafialnej tymi lub podobnymi słowami:

Bp: Drodzy bracia i siostry! Wasza obecność w tej świątyni jest wymownym znakiem gotowości współpracy z nowym proboszczem w służbie budowania Bożego królestwa w waszej parafii. Przyjmijcie go jako głosiciela słowa Bożego, szafarza sakramentów świętych i przewodnika na drodze do zbawienia. Na znak swego udziału w potrójnej misji Chrystusa

nowy ksiądz proboszcz stanie kolejno przy ambonce Słowa Bożego, przy ołtarzu Eucharystycznej Ofiary oraz na miejscu przewodniczenia.

I. PROBOSZCZ NAUCZYCIELEM WSPÓLNOTY PARAFIALNEJ

Proboszcz staje przy ambonce; Biskup przemawia tymi lub podobnymi słowami:

Bp: Księżę proboszczu, ustanowiony zostałeś nauczycielem tej wspólnoty parafialnej. Z tej ambony będziesz ogłaszał i wyjaśniał Słowo Boże. Zanoś Dobrą Nowinę o królestwie Bożym do wszystkich sfer życia parafialnego i do wszystkich ludzi, którzy szukają prawdy. Troszcz się o to, by wszyscy członkowie tej wspólnoty parafialnej: dzieci, młodzież i dorośli, mogli usłyszeć i przyjąć słowo Boga Żywego. Ogłaszaj Chrystusa jako Drogę, Prawdę i Życie. Prowadź wiernych do wiary żywej, aby wyznając Chrystusa Zmartwychwstałego słowem i postępowaniem, stawali się Jego świadkami w świecie.

Modlitwa proboszcza:

Panie, Jezu Chryste, Synu Boga Żywego! Ty wskazujesz nam drogę do Ojca. Daj nam siłę i odwagę otwierać się na Twoje Słowo, żyć na co dzień wiarą i dawać wszystkim ludziom świadectwo naszej nadziei. Przez Chrystusa, Pana naszego.

W.: Amen.

II. PROBOSZCZ SZAFARZEM SAKRAMENTÓW ŚWIĘTYCH

Proboszcz staje przy ołtarzu; Biskup kieruje te lub podobne słowa do nowego proboszcza:

Bp: Oto miejsce, na którym ofiara Krzyża uobecnia się pod sakramentalnymi znakami i skąd jest rozdzielany wiernym Chleb życia. Jesteś – drogi bracie – wyznaczony na kapłana tej wspólnoty. Momentem centralnym i ośrodkiem całej twojej działalności jest Eucharystia, pamiątka śmierci i zmartwychwstania Chrystusa. Zabiegaj o to, aby wspólnota

parafialna jak najliczniej gromadziła się wokół ołtarza. Niech wszyscy czerpią stąd siłę i moc do świadectwa wiary i miłości.

Modlitwa proboszcza:

Panie, Jezu Chryste, Ty powierzyłeś swojemu Kościołowi sprawowanie Eucharystii i innych sakramentów. Ześlij nam Twojego Ducha Świętego, tak abyśmy ciągle podążali do tego ołtarza na sprawowanie pamiętki śmierci i Twojego zmartwychwstania. Umocnij nas poprzez przyjmowanie Ciała i Krwi Twojej na wspólnej drodze do królestwa niebieskiego. Który żyjesz i królujesz na wieki wieków.

W.: Amen.

III. PROBOSZCZ PASTERZEM PARAFII

Proboszcz staje w miejscu przewodniczenia liturgii; Biskup zwraca się tymi lub podobnymi słowami do proboszcza:

Bp: Chrystus wezwał cię, abyś przewodził tej wspólnocie parafialnej. Jako sługa Dobrego Pasterza, Jezusa Chrystusa, prowadź tę wspólnotę i kieruj nią w mocy Ducha Świętego. Bądź pasterzem według Bożego Serca i roztroptym przewodnikiem prowadzącym wiernych drogami wiary na spotkanie z przychodzącym Chrystusem.

Modlitwa proboszcza:

Panie, Jezu Chryste, Ty nie opuszczasz swojej owczarni, ale w każdym czasie udzielasz jej odpowiednich darów i nią kierujesz przez swoich pasterzy. Mocą Ducha Świętego tak podtrzymujesz swój Kościół w wierności, że w doświadczeniach nie przestaje Ciebie wzywać, a wśród radości składa Ci dziękczynienie.

Za wszystkie dary Twej dobroci wysławiamy Cię i wielbimy we wspólnocie Kościoła.

Proboszcz (lub organista) intonuje: Chwała na wysokości Bogu...

Formularz Mszy Świętej sprawowanej przy liturgicznym wprowadzeniu proboszcza w posługiwanie w parafii bierze się z dnia, jeśli są to niedziela,

uroczystość lub święto. Jeżeli zaś pozwalają na to przepisy, można wziąć inny odpowiedni formularz Mszy Świętej, np. o Chrystusie Najwyższym i Wiecznym Kapłanie.

Po Ewangelii homilię wygłasza biskup, nawiązuje w niej do przeczytanych perykop i przedstawia kilka zasadniczych myśli na temat posługiwania proboszcza w parafii.

Po homilii biskup wzywa nowego proboszcza do złożenia wyznania wiary (które proboszcz sam odmawia wobec biskupa i wiernych) oraz do złożenia przysięgi wierności przewidzianej przy obejmowaniu urzędu kościelnego.

Przez kolejne miesiące i lata swej posługi pasterskiej ksiądz proboszcz będzie razem z wami wyznawał wiarę i wprowadzał was w jej tajemnice. Dziś odmówi wyznanie wiary sam, wobec biskupa i zgromadzonego tu Kościoła. Będziemy mu towarzyszyć, wyznając tę samą wiarę myślą i sercem. Następnie ksiądz proboszcz złoży przysięgę wierności składaną w Kościele przy obejmowaniu urzędu.

Następuje wyznanie wiary i przysięga wierności przy objęciu urzędu.

Po złożeniu wyznania wiary i przysięgi wierności proboszcz podpisuje tekst.

Charakter tej parafialnej uroczystości winien znaleźć swoje odzwierciedlenie w prośbach modlitwy powszechnej, które w tym dniu powinni wypowiadać członkowie wspólnoty parafialnej.

IV. PROPOZYCJA MODLITWY POWSZECHNEJ

Świadomi obecności wśród nas Jezusa Chrystusa, Dobrego Pasterza, i ożywieni wiarą w Jego panowanie nad światem, zanieśmy wspólne modlitwy i błagania do naszego Ojca w niebie.

– Módlmy się za Ojca Świętego N., za naszego biskupa N. i za wszystkich pasterzy Kościoła, aby ofiarnie naśladowali Chrystusa, Dobrego Pasterza, i umacniali braci w wierze.

– Módlmy się za księdza N., naszego proboszcza, aby Bóg darzył go zdrowiem i błogosławieństwem w jego kapłańskim, nauczycielskim i pasterskim posługiwaniu.

– Módlmy się za naszą rodzinę parafialną, aby współpracując w miłości i zgodzie ze swoim duszpasterzem, wzrastała w zjednoczeniu ze swym Mistrzem i Nauczycielem, Jezusem Chrystusem.

– Módlmy się za wszystkich ludzi, którym została powierzona władza, aby wykonywali ją w duchu służby i dla dobra powszechnego.

– Módlmy się za narody świata, aby wiara w królowanie Chrystusa przyniosła prawdziwy pokój i sprawiedliwe rozwiązanie istniejących problemów.

– Módlmy się za nas tutaj zgromadzonych, abyśmy umocnieni Słowem Bożym i Ciałem Chrystusa, postępowali zawsze drogą świętości w naszej wspólnej pielgrzymce do domu Ojca.

Wszechmogący Boże, wysłuchaj modlitwy Twego ludu zebranego na uroczystej liturgii i przez pośrednictwo Jezusa Chrystusa, Dobrego Pasterza, otaczaj nas swoją opieką. Przez Chrystusa, Pana naszego.

W.: Amen.

Po modlitwie po Komunii nowy proboszcz kieruje zwięzłe słowo do swoich parafian.

STATUT DOMU KSIĘŻY ARCHIDIECEZJI LUBELSKIEJ

Rozdział I Postanowienia ogólne

§ 1

Dom Księży Archidiecezji Lubelskiej (dalej: dom) jest kościelną jednostką organizacyjną działającą w ramach archidiecezji lubelskiej na podstawie dekretu arcybiskupa lubelskiego nr 284/Gł/2022, z dnia 10 czerwca 2022 r.

§ 2

Siedzibą domu jest miasto Lublin.

§ 3

1. Dom, w zakresie działalności wewnątrzkościelnej, stosuje odpowiednie przepisy Kodeksu prawa kanonicznego, prawa partykularnego archidiecezji oraz niniejszego statutu i podlega nadzorowi władzy kościelnej.

2. Dom – w zakresie prowadzenia domu pomocy społecznej – stosuje odpowiednie przepisy prawa polskiego.

Rozdział II Cel i sposób organizacji

§ 4

1. Celem działania domu jest zapewnienie należytej opieki fizycznej i duchowej duchownym, przede wszystkim inkardynowanym do archidiecezji, w razie choroby czy niezdolności do pracy oraz będącym w podeszłym wieku.

2. Dom w zakresie prowadzenia domu pomocy społecznej:

a) świadczy usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, w zakresie i formach

wynikających z indywidualnych potrzeb przebywających w nim osób duchownych w podeszłym wieku i z niepełnosprawnościami;

b) może świadczyć niezbędne usługi pielęgnacyjne w zakresie wykraczającym poza zwyczajne uprawnienia osób duchownych w nim przebywających, wynikające z przepisów o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym;

c) współpracuje z organizacjami społecznymi, innymi osobami fizycznymi lub prawnymi w celu realizacji zadań pomocy społecznej.

3. W domu mogą mieszkać wyłącznie kapłani, którzy zostali do niego skierowani na podstawie decyzji arcybiskupa, także niebędący emerytami i rencistami. Szczegółowe zasady dotyczące zamieszkania określa odrębne zarządzenie dyrektora domu.

4. Dla realizacji celów statutowych dom może zatrudniać pracowników i współpracowników oraz współpracować z wolontariuszami.

Rozdział III Władze i organizacja

§ 5

1. Domem kieruje dyrektor, powoływany i odwoływany przez arcybiskupa.

2. Do obowiązków dyrektora należą w szczególności:

a) prowadzenie bieżących spraw domu i reprezentowanie go na zewnątrz;

b) składanie samodzielnie oświadczeń woli w zakresie wszelkich praw i obowiązków majątkowych i niemajątkowych domu;

c) składanie Archidiecezjalnej Radzie ds. Ekonomicznych rocznego sprawozdania merytorycznego i finansowego z działalności domu;

d) zatrudnianie pracowników oraz zwierzchnictwo służbowe w stosunku do wszystkich pracowników zatrudnionych w domu;

e) zarządzanie majątkiem domu;

f) troska o właściwą atmosferę w domu oraz zapewnienie mieszkańcom godziwych warunków żywienia i utrzymania;

g) organizowanie, w porozumieniu z ojcem duchownym domu, rekolekcji kapłańskich dla mieszkańców domu.

3. Strukturę organizacyjną i szczegółowy zakres zadań domu, a także dodatkowe obowiązki dyrektora, zwłaszcza w zakresie prowadzenia domu pomocy społecznej, określa regulamin organizacyjny przyjęty przez arcybiskupa.

4. Nadzór nad działalnością i funkcjonowaniem oraz budżetem domu sprawuje arcybiskup za pośrednictwem ekonoma diecezjalnego

Rozdział IV

Majątek

§ 6

1. Fundusz domu stanowią:

- a) opłaty uiszczane przez mieszkańców;
- b) dotacje z funduszu archidiecezji;
- c) darowizny, zapisy, dotacje, subwencje;
- d) inne wpływy, w tym z działalności statutowej.

2. Dochody uzyskane z działalności domu są w całości przeznaczone na cele statutowe.

3. Dom ma prawo nabywania, posiadania, zbywania majątku ruchomego i nieruchomego oraz zarządzania nim, jak również występowania przed organami państwowymi, samorządowymi i innymi instytucjami oraz osobami fizycznymi.

4. Dom ma prawo zaciągać zobowiązania za zgodą arcybiskupa.

Rozdział V

Zmiana statutu i likwidacja domu

§ 7

Arcybiskup nadaje statut domu oraz wprowadza w nim zmiany.

§ 8

1. Decyzję o likwidacji domu podejmuje arcybiskup.

2. Podejmując decyzję o likwidacji domu, arcybiskup określa sposób likwidacji oraz przeznaczenie majątku domu.

STATUT PARAFIALNEJ RADY DUSZPASTERSKIEJ

1. Parafialna Rada Duszpasterska (dalej: rada) stanowi, zgodnie z kan. 536, ciało doradcze, które pod kierownictwem proboszcza lub rektora kościoła czuwa nad organizacją życia duszpasterskiego we wspólnocie parafialnej lub we wspólnocie wiernych gromadzącej się przy kościele rektoralnym, a w szczególności:

- a) wspiera kapłanów w organizacji życia duszpasterskiego;
- b) inspiruje i wspiera inicjatywy duszpasterskie w dziedzinie życia liturgicznego, apostołstwa, dzieł pobożności i miłosierdzia;
- c) niesie pomoc w przeprowadzeniu oceny stanu religijno-moralnego parafii, z uwzględnieniem zachodzących przemian społeczno-kulturowych;
- d) bierze udział w opracowaniu rocznego parafialnego programu duszpasterskiego w oparciu o programy ogólnopolski i diecezjalny;
- e) buduje wśród parafian klimat zaufania do Kościoła oraz podejmowanych inicjatyw duszpasterskich;
- f) wspiera działalność ruchów, stowarzyszeń katolickich i grup duszpasterstwa specjalnego.

2. Rada wspiera proboszcza (rektora) w zarządzaniu dobrami materialnymi i w tym zakresie spełnia zadania określone w kan. 537, a w szczególności:

- a) wyraża opinię w sprawie planowania i realizacji budżetu parafialnego;
- b) opiniuje inwestycje i remonty parafialne oraz kontroluje ich zgodność z planem i budżetem;
- c) rozpatruje propozycje zaciągania zobowiązań finansowych i kredytów;
- d) zatwierdza roczne sprawozdanie finansowe, które następnie jest prezentowane wiernym;
- e) wspiera proboszcza w działaniach na rzecz przejrzystości i odpowiedzialności finansowej.

3. Rada pełni funkcję doradczą i wszystkie jej uchwały wymagają zatwierdzenia przez proboszcza.

4. Nie tworzy się rad duszpasterskich w ośrodkach sprawowania kultu niebędących parafią ani rektorem.

5. W skład rady wchodzi trzy grupy członków: członkowie z wyboru, członkowie z urzędu oraz członkowie mianowani przez proboszcza (rektora). Liczba członków rady pochodzących z wyboru dokonanego przez wspólnotę wiernych nie może być mniejsza od liczby członków mianowanych przez proboszcza (rektora).

6. Członkami rady mogą być jedynie praktykujący katolicy, którzy przyjęli sakrament bierzmowania i są znani z nienagannyh zasad moralnych.

7. Łączna liczba wszystkich członków rady nie może przekroczyć trzydziestu osób.

8. Z urzędu lub nominacji należą do rady:

- a) proboszcz (rektor), który pełni funkcję przewodniczącego rady;
- b) wikariusz lub delegat wikariuszy;
- c) delegatka siostr zakonnych zatrudnionych w parafii lub kościele rektoralnym;
- d) przedstawiciel osób świeckich zatrudnionych w parafii lub kościele rektoralnym (katecheci, organista, zakrystian);
- e) przedstawiciele wydelegowani przez stowarzyszenia i ruchy katolickie w liczbie nie więcej niż trzy osoby;
- f) nie więcej niż trzy osoby mające doświadczenie w sprawach finansowych, prawnych lub technicznych, mianowane przez proboszcza;
- g) rektorzy wszystkich kościołów znajdujących się na terenie parafii oraz przedstawiciel wspólnot zakonnych posiadających dom na terenie parafii.

9. Liczbę członków z wyboru określa proboszcz (rektor), w zależności od liczby członków z urzędu i nominacji.

10. Zasady wyboru członków rady określa osobny regulamin.

11. Członkowie rady z wyboru mogą pełnić swój mandat nie dłużej niż przez trzy kolejne kadencje, tzn. piętnaście lat, chyba że w poszczególnym przypadku arcybiskup wyrazi zgodę na kolejne kadencje.

12. Lista wszystkich członków rady winna być przekazana do kancelarii kurii oraz dziekanowi w terminie dwóch tygodni po zaprzysiężeniu rady.

13. Członek rady zobowiązany jest w szczególności:

a) do własnej formacji duchowej i pastoralnej: uczestnictwa – w miarę możliwości – w rekolekcjach, szkoleniach i spotkaniach formacyjnych organizowanych przez parafię lub archidiecezję;

b) do aktywnego udziału w pracach rady, zwłaszcza poprzez obecność na posiedzeniach rady i zaangażowanie w realizację ustaleń i inicjatyw duszpasterskich;

c) do lojalnej współpracy z proboszczem i innymi członkami rady, zachowania postawy jedności, szacunku i otwartości na dialog;

d) do troski o jedność wspólnoty parafialnej, unikania postaw dzielących oraz propagowania postaw zgodnych z Ewangelią i nauczaniem Kościoła;

e) do zachowania dyskrecji odnośnie do przebiegu dyskusji na posiedzeniach rady.

14. Zastępca przewodniczącego rady zostaje wybrany na jej pierwszym posiedzeniu bezwzględną większością głosów. Może nim być jedynie osoba świecka. Jeśli dwaj kandydaci uzyskają jednakową liczbę głosów, przeprowadza się osobne głosowanie jedynie nad wyłonioną dwójką. Jeśli ponownie uzyskają oni jednakową liczbę głosów, zastępcą przewodniczącego zostaje starszy z nich. Przewodniczący podczas pierwszego posiedzenia, po konsultacji z radą, wyznacza sekretarza rady, którego obowiązkiem jest sporządzanie protokołów ze wszystkich zebrań rady.

15. Częstość zebrań rady zależy od potrzeb duszpasterskich, ale zebrania te nie mogą odbywać się rzadziej niż dwa razy w roku. Zwołuje je przewodniczący, przekazując zaproszenia przynajmniej dwa tygodnie przed zebraniem. Mogą być również zwoływane zebrania nadzwyczajne, jeśli przynajmniej połowa członków rady zgłosi przewodniczącemu taki wniosek w formie pisemnej.

16. Do ważności uchwał rady wymagany jest udział w posiedzeniu przynajmniej połowy jej członków. Decyzje podejmowane są bezwzględną większością głosów obecnych członków rady. W przypadku równej liczby głosów przeważa głos przewodniczącego.

17. Proboszcz lub rektor dysponują prawem weta w stosunku do każdej z uchwał. Ich sprzeciw powoduje nieważność uchwały.

18. Jeżeli dwie trzecie członków rady zgłosi zastrzeżenia do weta wniesionego przez przewodniczącego, sprawę rozstrzyga arcybiskup.

19. Kadencja członków rady trwa pięć lat i jest liczona w sposób jednolity dla wszystkich parafii (rektoratów) w archidiecezji, z zastrzeżeniem art. 11 i 12.

20. Członkostwo w radzie ustaje na skutek śmierci, złożonej rezygnacji, utraty przynależności do danej wspólnoty z powodu zmiany zamieszkania, utraty funkcji, na podstawie której uzyskano członkostwo w radzie, na skutek deklaracji przewodniczącego rady stwierdzającej postępowanie członka rady sprzeczne z nauczaniem Kościoła katolickiego lub na skutek odwołania.

21. Członek rady może w czasie trwania kadencji złożyć rezygnację w formie pisemnej. Rezygnacja osiąga skutek z chwilą doręczenia pisma przewodniczącemu rady.

22. W przypadku utraty członkostwa przez członka rady pochodzącego z wyboru, na jego miejsce pozostali członkowie rady zwykłą większością głosów wybierają nowego członka, ale jedynie w wypadku, gdy liczba członków z wyboru będzie niższa od minimalnej wymaganej niniejszym statutem.

23. W przypadku śmierci lub zmiany miejsca zamieszkania członka rady pochodzącego z nominacji, na jego miejsce przewodniczący może mianować nowego członka.

24. W przypadku gdy postępowanie członka rady stoi w sprzeczności z nauczaniem Kościoła lub narusza publicznie dobre obyczaje, przewodniczący rady, po konsultacji z dziekanem (w przypadku parafii dziekańskich z wicedziekanem), wydaje deklarację stwierdzającą wygaśnięcie mandatu członka rady.

25. Członek z nominacji może być z ważnej przyczyny odwołany przez proboszcza (rektora) w trakcie trwania kadencji.

26. Członek z wyboru może z powodu ważnej przyczyny zostać odwołany przez członków rady większością dwóch trzecich głosów.

27. Osobom, o których mowa w art. 24, 25 i 26, przysługuje prawo odwołania się do arcybiskupa w terminie dziesięciu dni od daty zakomunikowania decyzji.

28. Przewodniczący, w uzasadnionym przypadku, po konsultacji z dziekanem (w przypadku parafii dziekańskich z wicedziekanem), może odwołać mianowanego przez siebie członka rady i na jego miejsce powołać inną osobę. Na rozwiązanie całej rady przed upływem kadencji musi uzyskać pisemną zgodę arcybiskupa.

29. Z chwilą wakansu na urzędzie proboszcza (rektora) działalność rady ulega zawieszeniu. Nowy proboszcz (rektor) w ciągu trzech miesięcy od objęcia parafii może potwierdzić radę w dotychczasowym składzie lub – po konsultacji z dziekanem (w przypadku parafii dziekańskich z wicedziekanem) – może zarządzić ustanowienie jej na nowo.

30. W przypadku zarządzenia wyborów uzupełniających lub konieczności ustanowienia na nowo rady z powodów wymienionych w art. 28 i 29, kadencja rady liczona jest w następujący sposób:

a) jeżeli ustanowienie rady odbywa się w ciągu pierwszych trzech lat kadencji – ustanowienie rady następuje na dokończenie bieżącej kadencji;

b) jeżeli ustanowienie rady odbywa się w ciągu dwóch ostatnich lat kadencji – ustanowienie rady następuje na dokończenie bieżącej kadencji i pełną kadencję następną.

31. Arcybiskup może zdecydować, na wniosek proboszcza (rektora) lub z własnej inicjatywy i po konsultacji z dziekanem (w przypadku parafii dziekańskich z wicedziekanem), o przedłużeniu lub skróceniu kadencji rady.

32. Posiedzenia rady nie mają z zasady charakteru publicznego. Można na nie zapraszać ekspertów i konsultantów, ale zaproszonym nie przysługuje prawo głosu.

33. W ramach rady powołuje się – w zależności od potrzeb – komisje lub zespoły specjalistyczne.

REGULAMIN WYBORÓW DO PARAFIALNYCH RAD DUSZPASTERSKICH

1. Regulamin niniejszy stanowi uściślenie zasad ustanawiania rady duszpasterskiej, o których mowa w statucie tychże rad, a w szczególności w art. 10.

2. Kandydatami na członków do rad duszpasterskich mogą być katolicy pełnoletni, którzy przyjęli sakrament bierzmowania, czynnie uczestniczą w życiu wspólnoty wiernych i są znani z życia zgodnego z zasadami nauki katolickiej.

3. Czynne prawo wyborcze przysługuje wszystkim pełnoletnim członkom danej wspólnoty parafialnej lub wspólnoty gromadzącej się przy kościele rektoralnym.

4. Wyboru członków rady dokonuje się jednocześnie w całej archidiecezji w terminie określonym przez arcybiskupa, z wyjątkiem okoliczności przewidzianych w art. 12 i 13 statutu.

5. Miesiąc przed wyborami rozpoczyna się proces zgłaszania kandydatów na członków rady. Nazwiska kandydatów są przekazywane w formie pisemnej proboszczowi lub rektorowi kościoła. Lista kandydatów zostaje zamknięta tydzień przed wyborami.

6. Liczba zgłoszonych kandydatów musi być większa od liczby miejsc do obsadzenia w wyniku wyborów. Jeśli ogół wiernych nie zgłosi należytej liczby kandydatur, listę kandydatów należy uzupełnić w wyniku konsultacji przeprowadzonej przez osoby należące do rady z urzędu.

7. Jeżeli zgłoszonych zostanie wielu kandydatów, aby zapewnić sprawność wyborom, należy ich liczbę ograniczyć; może ona być maksymalnie dwukrotnie większa niż liczba miejsc w radzie. Lista ta jest ustalana na podstawie liczby osób popierających danego kandydata.

8. Na tydzień przed wyborami proboszcz (rektor) podaje do wiadomości wiernych listę zgłoszonych kandydatów. Listy te zostają udostępnione wszystkim wiernym aż do dnia wyborów włącznie. Każda lista zawiera następujące informacje o kandydacie: imię, nazwisko, rok urodzenia, zawód, miejsce zamieszkania.

9. W przypadku powstania uzasadnionych wątpliwości odnośnie do posiadania biernego prawa wyborczego przez kandydata, sprawę

rozstrzyga proboszcz (rektor) po konsultacji z dziekanem (w przypadku parafii dziekańskich z wicediekanem). Od decyzji proboszcza (rektora) przysługuje odwołanie do arcybiskupa w terminie trzech dni od jej zakomunikowania.

10. W dniu wyborów karty wyborcze z nazwiskami kandydatów składa się do urny wyborczej przygotowanej w odpowiednim pomieszczeniu parafii (rektoratu). Jeżeli jest taka potrzeba, należy przygotować więcej urn.

11. Każdy z głosujących wpisuje na karcie nazwiska dwóch kandydatów. Jeśli na karcie znajdują się więcej niż dwa nazwiska, tylko dwa pierwsze nazwiska uwzględnia się przy podsumowywaniu wyników wyborów. Jeśli na karcie wymienione jest dwukrotnie nazwisko tej samej osoby, głos jest ważny, ale liczy się tylko jako jeden głos oddany na danego kandydata.

12. Głosy oddane na kandydatów, którzy wcześniej nie znaleźli się na liście osób zgłoszonych do kandydowania, są uznane za nieważne.

13. Liczenia głosów dokonuje komisja wyborcza, w której skład wchodzi od trzech do pięciu osób wyznaczonych przez proboszcza (rektora).

14. Ogłoszenie wyników wyborów oraz pełnego składu rady następuje po upływie tygodnia od dnia wyborów.

15. W przypadkach uzasadnionych zastrzeżeń co do formalnej poprawności przeprowadzonych wyborów, można w formie pisemnej składać w kancelarii kurii odwołania w ciągu dwóch tygodni od dnia ogłoszenia wyników wyborów.

16. Po ogłoszeniu wyników wyborów członkowie rady składają ślubowanie i podejmują swoje funkcje.

ŚLUBOWANIE PARAFIALNEJ RADY DUSZPASTERSKIEJ

Siostry i bracia!

Zostaliście wybrani do Parafialnej Rady Duszpasterskiej, aby tworzyć krąg współpracowników, którzy w szczególny sposób będą się troszczyć o naszą parafię. Waszym zadaniem jest pośredniczenie między kapłanami a wszystkimi parafianami w budowaniu i ulepszaniu wspólnoty

parafialnej, aby Ewangelia Chrystusa mogła dotrzeć do wszystkich serc. Dla przedstawienia waszej dobrej i ofiarnej woli prosimy was, abyście złożyli swoje przyrzeczenia:

Czy chcecie rozwijać waszą wiarę w Chrystusa Zmartwychwstałego i miłość do waszych bliźnich?

– Chcemy!

Czy chcecie zawsze mówić prawdę kapłanom i wszystkim członkom naszej wspólnoty parafialnej?

– Chcemy!

Czy będziecie dokładać wszelkich starań, by prowadzić harmonijną współpracę, płynącą z troski o dobro wspólne?

– Będziemy!

Czy pragniecie współpracować w duchu kultury chrześcijańskiej, w atmosferze szczerości i odpowiedzialności?

– Pragniemy!

Czy postanawiacie, świadomi waszego wybrania, modlić się codziennie za kapłanów i wszystkich parafian, szczególnie za osoby chore, nie-szczęśliwe, za dzieci i młodzież oraz o nowe powołania do służby ołtarza, do zakonów i do małżeństwa?

– Postanawiamy!

Módlmy się.

Boże, który prowadzisz swój Kościół po drogach czasu, umocnij nasze pragnienie ofiarnej służby braciom i spraw, byśmy we wszystkich naszych działaniach cieszyli się wzrostem Twej łaski. Przez Chrystusa, Pana naszego. Amen.

STATUT CARITAS ARCHIDIECEZJI LUBELSKIEJ

z dnia 27 września 2022 roku

ROZDZIAŁ 1 POSTANOWIENIA OGÓLNE

§ 1.

1. Caritas Archidiecezji Lubelskiej, zwana dalej „CAL”, działa w oparciu o przepisy Kodeksu Prawa Kanonicznego, prawa powszechnie obowiązującego i niniejszego statutu.

2. CAL posiada osobowość prawną:

1) kościelną – na podstawie kanonów 114-116 Kodeksu Prawa Kanonicznego i Dekretu Biskupa Lubelskiego Nr 430/Gł/91 z dnia 24 maja 1991 r.,

2) państwową – na podstawie art. 7 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (tj. Dz. U. z 2019 r. poz. 1347).

3. CAL prowadząc działalność w sferze pożytku publicznego opiera się na ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1077, ze zm.)

§ 2.

Terenem działania CAL jest obszar Archidiecezji Lubelskiej, a siedzibą władz jest Lublin.

§ 3.

CAL pozostaje pod zwierzchnim kierownictwem arcybiskupa lubelskiego, który może ją w każdej chwili powołać, przekształcić i zlikwidować.

§ 4.

Wszystkie dokumenty związane z działalnością CAL, w szczególności zawierające decyzje personalne, zarządzenia itp., muszą być sporządzone i przedstawione zainteresowanym osobom na piśmie, zaopatrzone w datę wystawienia i pieczęć oraz podpisane przez uprawnioną władzę.

ROZDZIAŁ II CELE I ZADANIA

§ 5.

1. Celem CAL jest:

- 1) szerzenie oraz praktyczne realizowanie nauki Jezusa Chrystusa o miłosierdziu chrześcijańskim;
- 2) organizowanie, koordynowanie i kierowanie całą diecezjalną działalnością dobroczynną oraz jej organizacyjne reprezentowanie;
- 3) współpraca z innymi organizacjami o profilu charytatywnym;
- 4) działalność charytatywna, polegająca w szczególności na pozyskiwaniu żywności, w tym produktów o krótkim terminie przydatności do spożycia oraz ich przetwarzaniu i magazynowaniu, racjonalnej dystrybucji żywności na rzecz potrzebujących organizacji i osób indywidualnych, promowaniu postaw przeciwdziałających utylizacji żywności lub jej marnowaniu, oraz na prowadzeniu zakładów żywienia zbiorowego dla osób potrzebujących;
- 5) działalność na rzecz seniorów, w tym osób w wieku emerytalnym;
- 6) działalność na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynku dzieci i młodzieży;
- 7) działalność na rzecz osób z niepełnosprawnością;
- 8) działalność na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka;
- 9) pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób;
- 10) wspieranie rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- 11) pomoc ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w kraju i za granicą;
- 12) pomoc Polonii i Polakom za granicą;
- 13) przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym;
- 14) promocja i organizacja wolontariatu;

- 15) udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej oraz zwiększanie świadomości prawnej społeczeństwa;
 - 16) promocja zatrudnienia i aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy;
 - 17) działalność na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
 - 18) działanie na rzecz ratownictwa i ochrony ludności;
 - 19) działanie na rzecz poprawy porządku i bezpieczeństwa publicznego;
 - 20) wspieranie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego;
 - 21) wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej;
 - 22) wspieranie i działalność na rzecz turystyki i krajoznawstwa;
 - 23) działalność na rzecz ochrony i promocji zdrowia, w tym działalności leczniczej w rozumieniu ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. z 2022 r. poz. 633 ze zm.);
 - 24) wspieranie i upowszechnianie postaw proekologicznych, w szczególności poprzez rozwój zdolności percepcji i zjawisk przyrodniczych, ciekawości świata i praw nim rządzących, odpowiedzialności wobec wszystkich form życia, poczucia więzi z przyrodą i ludźmi, szacunkiem dla różnorodności i odrębności biologicznej i kulturowej.
2. Zadania CAL wypływają z Chrystusowego przykazania miłości, odczytywanego w aktualnej sytuacji Kościoła i w obliczu konkretnych potrzeb ludzi, bez względu na ich wyznanie, światopogląd, narodowość, rasę czy przekonania polityczne. Są nimi w szczególności:
- 1) zakładanie i prowadzenie ośrodków opieki zamkniętej i otwartej: świetlic, przedszkoli, Warsztatów Terapii Zajęciowej, placówek specjalistycznego poradnictwa, placówek opiekuńczo-wychowawczych, ośrodków adaptacyjno-opiekuńczych, ośrodków rehabilitacyjno-edukacyjnych dla osób niepełnosprawnych, ośrodków wsparcia, ośrodków interwencji kryzysowej, ośrodków ratowania ofiar patologii społecznych i ofiar przemocy, dziennych ośrodków dla osób bezdomnych,

ogrzewalni, noclegowni, schronisk dla bezdomnych, domów dziennego pobytu, niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej, ośrodków rehabilitacyjnych i pielęgnacyjnych, ośrodków wypoczynkowych i kolonijnych, kuchni dla ubogich i podobnych stałych dzieł;

- 2) organizowanie i prowadzenie różnego typu poradni oraz organizowanie pomocy doraźnej dla osób fizycznych i instytucji o charakterze charytatywnym w postaci: zapomóg zwrotnych i bezzwrotnych, pomocy medycznej i opieki nad osobami chorymi, samotnymi i starszymi w ich domach, pomocy dla dzieci i młodzieży szkolnej i studenckiej, pomocy dla osób niepełnosprawnych, organizowanie kolonii dla dzieci i młodzieży, pomocy dla poszkodowanych w wypadkach losowych i katastroficznych w kraju i za granicą, oraz innych sposobów pomocy doraźnej w zależności od zmieniających się warunków życia;
- 3) pomocy osobom bezrobotnym wraz z prowadzeniem dla nich działalności o charakterze pośrednictwa pracy;
- 4) pomoc migrantom i uchodźcom;
- 5) organizowanie i prowadzenie zamkniętych i otwartych ośrodków pomocy medycznej;
- 6) tworzenie jednostek w ramach struktur terenowych;
- 7) prowadzenie systematycznej i okazjonalnej formacji wiernych do działalności charytatywnej poprzez organizowanie dni skupienia, rekolekcji, kursów, sympozjów oraz wydawanie biuletynów i innych materiałów informacyjno-szkoleniowych;
- 8) organizowanie systematycznego kształcenia pracowników charytatywnych;
- 9) promocja i organizacja wolontariatu;
- 10) organizowanie i prowadzenie ośrodków naukowych w tym ośrodków studiów społecznych i socjologicznych;
- 11) organizowanie i prowadzenie stałych i okazjonalnych akcji finansujących działalność charytatywną;
- 12) organizowanie wydarzeń kulturalnych, w szczególności koncertów, spektakli, festiwali, wystaw;

- 13) organizowanie i prowadzenie własnej działalności gospodarczej, z której dochód przeznaczony będzie na działalność statutową;
- 14) promowanie działalności charytatywnej Kościoła;
- 15) organizowanie i udział w tradycyjnych akcjach charytatywnych;
- 16) działalność w zakresie pomocy Polonii i Polakom za granicą;
- 17) organizowanie doraźnej pomocy specjalistycznej dla ubogich – w zależności od potrzeb;
- 18) utrzymanie łączności i współpracy z Caritas diecezjalnymi w Polsce, z Caritas Polska oraz z Caritas innych krajów;
- 19) współdziałanie z instytucjami i organizacjami państwowymi, samorządowymi, organizacjami wyznaniowymi, społecznymi, mediami, fundacjami oraz stowarzyszeniami i innymi osobami prawnymi – prowadzącymi działalność charytatywną i opiekuńczą;
- 20) zwiększenie dostępności do kultury i edukacji, animacja kultury w społecznościach lokalnych, wspieranie i integracja młodych twórców, prowadzenie innowacyjnego centrum kultury;
- 21) aktywizacja społeczna osób starszych poprzez:
 - a) promocję wolontariatu współpracy międzypokoleniowej;
 - b) rozwój samopomocowych form wsparcia;
 - c) doradztwo prawne i psychologiczne;
 - d) ochrona i rzecznictwo interesów osób starszych;
 - e) inicjowanie zmian legislacyjnych ukierunkowanych na poprawę sytuacji osób starszych i usuwanie barier rozwoju organizacji senioralnych;
 - f) organizowanie imprez sportowych dla seniorów o zakresie lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim;
 - g) poprawa wizerunku i pozycji osoby starszej w społeczeństwie;
 - h) kultywowanie etosu seniora w rodzinie;
 - i) świadczenie kompleksowej pomocy osobom starszym i ich otoczeniu, jak również wspieranie wszelkich form pomocy i inicjatyw zmierzających do zapobiegania wykluczeniu społecznemu i marginalizacji osób starszych;

- j) tworzenie warunków do korzystania przez osoby starsze z ofert kulturalnych, sportowych, towarzyskich, turystycznych w tym między innymi przez usuwanie barier dostępu do wszystkich miejsc publicznych;
 - k) organizowanie szkoleń celem umożliwienia osobom starszym korzystania z nowoczesnych technologii np. internetu, smartfonów i mediów społecznościowych;
- 22) działanie na rzecz tworzenia warunków przestrzegania wobec osób niepełnosprawnych praw człowieka poprzez:
- a) prowadzenie ich ku aktywnemu uczestnictwu w życiu społecznym oraz wspierania ich rodzin;
 - b) działanie na rzecz wyrównywania szans osób niepełnosprawnych; podejmowanie wszelkich działań zmierzających do optymalizacji warunków rozwoju i edukacji osób niepełnosprawnych;
 - c) integrację osób niepełnosprawnych z całą społecznością;
 - d) pobudzanie świadomości społecznej w zakresie praw i potrzeb osób niepełnosprawnych oraz podejmowanie działań zmierzających do integracji osób niepełnosprawnych ze środowiskiem lokalnym i grupami rówieśniczymi;
 - e) tworzenie osobom niepełnosprawnym korzystnych warunków w zakresie decydowania o swoich sprawach w rodzinach, urzędach i innych placówkach;
 - f) wszechstronną pomoc osobom niepełnosprawnym, umożliwiającą tym osobom aktywne uczestnictwo w życiu społecznym;
- 23) rozwijanie i organizacja powszechnej kultury fizycznej; pobudzenie aktywności i zdolności sportowych dzieci i młodzieży poprzez:
- a) wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej oraz integrację jednostek i środowisk zainteresowanych rozwojem i popularyzacją sportu;
 - b) promowanie dyscyplin sportowych i korzyści wynikających z ich uprawiania;

- c) inicjowanie, organizowanie wyjazdowych form doskonalenia umiejętności sportowych (kolonie, obozy sportowe, mecze itp.);
 - d) inicjowanie, organizowanie imprez o charakterze sportowym i sportowo-rekreacyjnym; nauka, edukacja, oświata i wychowanie, a także edukacja w zakresie kultury fizycznej, profilaktyki prozdrowotnej i rozwoju sportowego;
 - e) organizowanie imprez, szkoleń i spotkań integrujących;
 - f) upowszechnianie kultury fizycznej i sportu, w tym w grupie osób niepełnosprawnych;
 - g) prowadzenie działań na rzecz pobudzania aktywności sportowej kobiet i mężczyzn; pobudzanie aktywności i zdolności sportowych dzieci i młodzieży;
 - h) integrację środowisk zainteresowanych rozwojem i popularyzacją sportu; popularyzowanie aktywnego stylu życia;
- 24) organizowanie i świadczenie opieki paliatywnej (hospicjum) w tym również modelu domowej opieki paliatywnej nad dziećmi, młodzieżą i dorosłymi ze schorzeniami tego wymagającymi oraz wspieranie w żałobie rodzin dzieci, młodzieży i dorosłych poprzez:
- a) udzielanie świadczeń medycznych w domu pacjenta przez wyspecjalizowany zespół, tj. lekarza, pielęgniarki, rehabilitanta, psychologa oraz duchownego, dostępnych przez całą dobę;
 - b) organizowanie programu wsparcia dla osób w żałobie;
 - c) prowadzenie biblioteki w dziedzinie opieki paliatywnej i leczenia bólu oraz rehabilitacji;
 - d) prowadzenie wypożyczalni sprzętu medycznego i rehabilitacyjnego dla dzieci, młodzieży i dorosłych ze schorzeniami ograniczającymi życie leczonych w domu.

§ 6.

CAL realizuje cele statutowe poprzez:

- 1) wspieranie programowe oraz finansowanie lub dofinansowywanie:

- a) projektów naukowo-badawczych realizowanych w przedmiocie badania i gromadzenia informacji o potrzebach pomocowych;
 - b) projektów naukowo-badawczych wnoszących istotny postęp dla określenia warunków egzystencjalnych społeczności, zwłaszcza wnoszących wkład w postęp medycyny, biotechnologii, ekonomii i nauk humanistycznych;
 - c) działań instytucji życia publicznego wykonujących zadania w zakresie ochrony fundamentalnych praw człowieka i obywatela;
- 2) pozyskiwanie środków dystrybuowanej pomocy, ich przewóz i dystrybucję;
 - 3) organizowanie zbiorów publicznych, w tym za pośrednictwem internetu i innych środków przekazu i komunikacji na odległość;
 - 4) udzielanie pomocy finansowej, organizacyjnej, know-how w budowie szeroko pojętej infrastruktury organizacjom pomocowym działającym w kraju i na świecie;
 - 5) pośredniczenie w inwestycjach przeprowadzanych przez organizacje pomocowe na całym świecie poprzez kojarzenie organizacji pomocowych i wolontariuszy oraz przekazywanie środków finansowych;
 - 6) prowadzenie platformy umożliwiającej nawiązanie współpracy przez organizacje pomocowe i wolontariuszy oraz wymianę informacji pomiędzy organizacjami pomocowymi z całego świata;
 - 7) dokonywanie przeglądu działalności organizacji pomocowych ze świata i przedstawianie rekomendacji odnośnie organizacji pomocowych do zaangażowania się w formie finansowej lub w formie wolontariatu;
 - 8) organizowanie i udzielanie szeroko pojętej pomocy społecznej;
 - 9) tworzenie stałych i czasowych misji;
 - 10) prowadzenie działalności wydawniczej i szkoleniowej;
 - 11) wspieranie instytucji pomocowych w zakresie celów zgodnych ze statutem CAL;

- 12) organizowanie imprez kulturalno-oświatowych i kampanii informacyjnych;
- 13) organizowanie konferencji i seminariów;
- 14) organizowanie i wspieranie, w tym finansowanie, programów, kampanii społecznych i kampanii edukacyjnych;
- 15) prowadzenie edukacji humanitarnej, rozwojowej i socjalnej.

§ 7.

1. Dla realizacji swoich celów CAL może wspomagać działalność innych osób prawnych, podmiotów nie posiadających osobowości prawnej oraz osób fizycznych, o ile ta działalność jest zbieżna z celami CAL.

2. CAL może współdziałać z innymi instytucjami, organizacjami i osobami polskimi i zagranicznymi dla osiągnięcia wspólnych celów statutowych. Współdziałanie to może mieć charakter wsparcia organizacyjnego, częściowego lub całkowitego finansowania przedsięwzięcia albo pomocy w uzyskaniu niezbędnych funduszy z innych źródeł.

3. CAL może inicjować i prowadzić współpracę z władzami samorządowymi, rządowymi i organizacjami pozarządowymi w zakresie wymienionym w celach działania CAL.

4. CAL może realizować swoje cele statutowe także poprzez członkostwo lub wspieranie innych fundacji polskich i zagranicznych, organizacji zrzeszających fundacje polskie i zagraniczne, o celach zbieżnych z celem CAL.

ROZDZIAŁ III

STOSUNEK WŁADZY KOŚCIELNEJ DO CARITAS ARCHIDIECEZJI LUBELSKIEJ

§ 8.

Arcybiskup Lubelski, jako organ nadrzędnej kościelnej osoby prawnej, zachowuje wyłączne prawo do:

- 1) powołania CAL do istnienia i w razie potrzeby rozwiązania jej;
- 2) nadania CAL Statutu i wprowadzenia w nim zmian;
- 3) powołania i odwołania Dyrektora;
- 4) powołania i odwołania Członków Zarządu;

- 5) powołania i odwołania – na wniosek Dyrektora – członków Rady nie wchodzących do niej z urzędu;
- 6) powołania i odwołania członków Komisji Rewizyjnej;
- 7) przyjmowania i zatwierdzania rocznych sprawozdań Dyrektora i Komisji Rewizyjnej;
- 8) udzielenia zgody, w rozumieniu kan. 1295 Kodeksu Prawa Kanonicznego, na alienację majątku CAL o wartości powyżej równowartości 15.000 euro;
- 9) udzielenia zgody na zaciąganie zobowiązań finansowych przez CAL o wartości powyżej równowartości 15.000 euro;
- 10) określenia bieżących celów i zadań CAL.

ROZDZIAŁ IV STRUKTURA ORGANIZACYJNA

§ 9.

Organami CAL są:

- 1) Zarząd;
- 2) Rada;
- 3) Komisja Rewizyjna.

Zarząd

§ 10.

1. Działalnością CAL kieruje trzyosobowy Zarząd, w skład którego wchodzi:
 - a) Dyrektor;
 - b) Zastępca lub Zastępcy Dyrektora;
 - c) Sekretarz.
2. Członkowie Zarządu są powoływani i odwoływani przez Arcybiskupa Lubelskiego.
3. Członkowie Zarządu wykonują swoje obowiązki osobiście.
4. Pracami Zarządu kieruje Dyrektor.
5. Szczegółowe zasady działania Zarządu oraz kompetencje Zastępców Dyrektora są określone w regulaminie wydanym przez Dyrektora.

6. Do reprezentowania i zaciągania zobowiązań majątkowych w imieniu CAL upoważniony jest jednoosobowo Dyrektor, z zastrzeżeniem wymogu określonego § 8 pkt 8 i pkt 9.

7. Członkostwo w Zarządzie wygasa na skutek:

- a) śmierci;
- b) pisemnej rezygnacji z pełnionej funkcji;
- c) odwołania;
- d) prawomocnego wyroku skazującego za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe.

8. Odwołanie może nastąpić także na skutek rezygnacji z pełnionej funkcji bądź długotrwałej choroby uniemożliwiającej udział w pracach Zarządu.

§ 11.

Do kompetencji Zarządu należy w szczególności:

- 1) uchwalanie rocznych i wieloletnich planów działania CAL oraz planów finansowych;
- 2) kierowanie bieżącą działalnością;
- 3) powoływanie Komisji Stypendialnej;
- 4) występowanie do Arcybiskupa Lubelskiego z wnioskiem w sprawie zmian w Statucie;
- 5) podejmowanie uchwał o wykorzystaniu pozyskanych środków finansowych.

§ 12.

1. Zarząd obraduje na posiedzeniach zwoływanych przez Dyrektora w miarę potrzeb.

2. Posiedzenia Zarządu odbywają się w siedzibie CAL lub w innym miejscu wskazanym przez Dyrektora w zależności od potrzeb.

3. Posiedzeniom Zarządu przewodniczy Dyrektor lub wyznaczony przez Dyrektora członek Zarządu.

4. Posiedzenia Zarządu są prowadzone w obecności ponad połowy składu Zarządu.

5. Dyrektor lub inna osoba przewodnicząca posiedzeniu Zarządu przedstawia porządek obrad. Z wnioskiem o dokonanie zmian

w porządku obrad może wystąpić każdy członek Zarządu. Przyjęcie porządku obrad następuje zwykłą większością głosów.

6. Decyzje Zarządu podejmowane są w formie uchwał.

7. Uchwała może być powzięta bez formalnego zwołania posiedzenia, jeżeli wszyscy Członkowie Zarządu wzięli udział w posiedzeniu i żaden z nich nie zgłosił sprzeciwu co do jego odbycia i co do porządku obrad.

8. Zarząd może podjąć także uchwałę w trybie obiegowym. Uchwała podjęta w trybie obiegowym jest ważna jeżeli za jej podjęciem opowiedział się większość ogólnej liczby Członków Zarządu a wszyscy Członkowie zostali powiadomieni o treści projektu uchwały.

9. Tryb działania Zarządu określa Regulamin przyjęty przez Zarząd.

10. W posiedzeniach Zarządu mogą brać udział z głosem doradczym członkowie Rady oraz osoby z zewnątrz. Osoby te zapraszane są przez Dyrektora z własnej inicjatywy lub na wniosek dwóch członków Zarządu.

11. We wszystkich głosowaniach, w przypadku równowagi głosów, przeważa głos Dyrektora.

§ 13.

1. Do kompetencji Dyrektora należy:

- 1) kierowanie – zgodnie z kan. 1284 § 1 i § 2 – bezpośrednio całokształtem CAL i organizowanie przewidzianych Statutem działań dla zrealizowania zakładanych celów;
- 2) reprezentowanie CAL;
- 3) informowanie Arcybiskupa Lubelskiego o działalności CAL;
- 4) zatrudnianie i odwoływanie świeckich osób odpowiedzialnych za poszczególne działy statutowej działalności;
- 5) zatrudnianie i odwoływanie funkcyjnego personelu Sekretariatu Caritas oraz funkcyjnych pracowników placówek CAL;
- 6) wnioskowanie do Arcybiskupa Lubelskiego o powołanie członków Rady nie wchodzących do niej z urzędu;
- 7) wnioskowanie do Arcybiskupa Lubelskiego o wyrażenie zgody na powołanie lub odwołanie kierowników jednostek terenowych;

- 8) zatrudnianie, stosownie do potrzeb, pracowników umysłowych i fizycznych dla funkcjonowania Caritas w Archidiecezji i podporządkowanych instytucjach;
 - 9) powoływanie, rozwiązywanie jednostek terenowych i placówek CAL oraz nadawaniem im regulaminów;
 - 10) przyjmowanie i zatwierdzanie dorocznych sprawozdań z działalności prowadzonej przez jednostki terenowe CAL;
 - 11) zwoływanie posiedzeń Rady i przewodniczenie im;
 - 12) zarządzanie majątkiem i funduszami CAL;
 - 13) nabywanie i zbywanie własności, nieruchomości i ruchomości należących do CAL, odpłatnie i nieodpłatnie oraz zarządzanie tym mieniem; ponadto udzielanie w tym zakresie pełnomocnictw, przy czym alienacja majątku o wartości powyżej 15.000 euro wymaga zgody Arcybiskupa Lubelskiego;
 - 14) zaciąganie w imieniu CAL zobowiązań finansowych, przy czym zobowiązania finansowe powyżej kwoty 15.000 euro wymagają zgody Arcybiskupa Lubelskiego;
 - 15) wydawanie regulaminów wewnętrznych;
 - 16) sporządzanie, zatwierdzanie i podawanie do publicznej wiadomości rocznego sprawozdania merytorycznego, przewidzianego w art. 23 ust. 1a – ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z wyodrębnionej organizacyjnie i finansowo działalności pożytku publicznego w zakresie przekazanego 1 % podatku dochodowego;
 - 17) sporządzanie, zatwierdzanie i ogłaszanie rocznego sprawozdania finansowego, przewidzianego w art. 23 ust. 2b – ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z wyodrębnionej organizacyjnie i finansowo działalności pożytku publicznego w zakresie przekazanego 1 % podatku dochodowego;
 - 18) przekazywanie ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego sprawozdań, o których mowa w pkt 16 i 17 – zgodnie z art. 23 ust. 4 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.
2. Do kompetencji Zastępcy lub Zastępców Dyrektora należy:
- 1) wykonywanie zadań zleconych przez Dyrektora;

- 2) wspieranie Dyrektora w realizacji jego zadań;
 - 3) w razie nieobecności Dyrektora zastępowanie go w obowiązkach i we wszystkich sprawach dotyczących bieżącego funkcjonowania CAL;
 - 4) w przypadku uzasadnionej nieobecności Dyrektora przewodniczenie posiedzeniom Rady;
 - 5) w razie wakatu na stanowisku Dyrektora pełnienie jego obowiązków do czasu powołania nowego Dyrektora, o ile Arcybiskup Lubelski nie zdecyduje inaczej;
 - 6) W przypadku, gdy jest powołanych dwóch lub więcej Zastępców Dyrektora, Arcybiskup Lubelski określa w dekrete powołania kolejność zastępowania przez nich Dyrektora.
3. Do kompetencji Sekretarza należy w szczególności:
- 1) bezpośredni nadzór nad funkcjonowaniem Sekretariatu;
 - 2) prowadzenie ksiąg i protokołów;
 - 3) prowadzenie korespondencji zewnętrznej i wewnętrznej;
 - 4) wykonywanie innych obowiązków określonych regulaminem ustanowionym przez Dyrektora.

§ 14.

1. Członkowie Zarządu nie mogą być osobami skazanymi prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe.

2. Członkostwo w Zarządzie ustaje na skutek:

- 1) dobrowolnej rezygnacji ze stanowiska lub funkcji wymienionych w S 10 ust. 1 zatwierdzonej przez Arcybiskupa Lubelskiego;
- 2) odwołania przez Arcybiskupa Lubelskiego;
- 3) śmierci członka;
- 4) prawomocnego wyroku skazującego za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe.

Rada

§ 15.

1. Rada jest organem doradczym CAL.
2. W skład Rady wchodzi: 1) z urzędu:
 - a) Dyrektor – jako Przewodniczący Rady;
 - b) Zastępca lub Zastępcy Dyrektora;
 - c) Sekretarz;
3. Siedem osób powołanych przez Arcybiskupa Lubelskiego na wniosek Dyrektora na okres 3-letniej kadencji, z tym, że:
 - a) przynajmniej jedna z nich powinna pełnić funkcję w ramach działalności CAL;
 - b) dwie powinny być współpracownikami Caritas lub specjalistami z różnych dziedzin mogącymi znacząco wspomóc funkcjonowanie CAL;
 - c) cztery kolejne to:
 - (aa) przedstawiciel księży dziekanów;
 - (bb) przedstawiciel księży proboszczów;
 - (cc) przedstawiciel księży wikariuszy;
 - (dd) przedstawiciel archidiecezjalnego duszpasterstwa specjalistycznego (jeden z kapłanów duszpasterzy do spraw trzeźwości lub głuchoniemych lub niewidomych lub chorych lub hospicjów lub szpitali lub osób niepełnosprawnych).
4. Na posiedzenie Rady Dyrektor może zaprosić biegłych w omawianych na nim sprawach i wysłuchać ich opinii, przy czym biegłym może być każda osoba, o której wiadomo, że ma odpowiednią wiedzę w danej dziedzinie.
5. Radę zwołuje Dyrektor w razie potrzeby, w celu opiniowania realizowanych zadań i przedstawionych programów działań.
6. Członkowie Rady mają prawo przedstawiania Dyrektorowi swoich sugestii i projektów przyszłych działań.
7. Przewodniczącym Rady jest każdorazowy Dyrektor.
8. W przypadku uzasadnionej nieobecności Dyrektora posiedzeniu Rady przewodniczy Zastępca Dyrektora.

9. Rada wybiera spośród swoich członków Sekretarza Rady, którego zadaniem jest protokołowanie posiedzeń i pomoc Przewodniczącemu w jej pracach.

§ 16.

Członkostwo w Radzie CAL ustaje na skutek:

- 1) dobrowolnej rezygnacji ze stanowiska lub funkcji wymienionych w S 15 ust. lit a), b) i c) zatwierdzonej przez Arcybiskupa Lubelskiego;
- 2) dobrowolnej rezygnacji osób wymienionych w S 15 ust. 2, złożonej Dyrektorowi;
- 3) upływu 3-letniej kadencji – w przypadku osób powołanych do Rady w trybie S 15 ust. 2 lit a), b) i c);
- 4) odwołania przez Arcybiskupa Lubelskiego;
- 5) śmierci członka.

Komisja Rewizyjna

§ 17.

1. Komisja Rewizyjna jest organem kontrolnym CAL, odrębnym od Zarządu i niepodlegającym mu w zakresie wykonywania kontroli wewnętrznej.

2. Komisja Rewizyjna składa się z trzech osób, powołanych przez Arcybiskupa Lubelskiego na okres 3-letniej kadencji, przy czym w jej skład nie mogą wchodzić:

- 1) członkowie Zarządu, ani osoby pozostające z nimi w związku małżeńskim, we wspólnym pożyciu, w stosunku pokrewieństwa, powinowactwa lub podległości służbowej;
- 2) członkowie Rady, ani osoby pozostające z nimi w związku małżeńskim, we wspólnym pożyciu, w stosunku pokrewieństwa, powinowactwa lub podległości służbowej;
- 3) osoby skazane prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe.

3. Komisja Rewizyjna zbiera się w miarę potrzeb, nie rzadziej niż raz do roku i w ciągu dwóch miesięcy od zakończenia roku obrachunkowego dokonuje kontroli majątku, ksiąg i gospodarki finansowej CAL.

4. Komisja Rewizyjna wyniki każdej kontroli w formie pisemnej przedstawia w terminie 30 dni od przeprowadzenia kontroli, nie później niż do końca pierwszego kwartału od zakończenia roku obrachunkowego – Arcybiskupowi Lubelskiemu oraz Radzie.

§ 18.

Członkostwo w Komisji Rewizyjnej ustaje na skutek:

- 1) upływu 3-letniej kadencji, z zastrzeżeniem, że jeśli koniec kadencji wypadnie w okresie przeprowadzania kontroli, o której mowa w § 17 ust. 3, kadencja ulega przedłużeniu do zakończenia kontroli i przedstawienia jej wyników Arcybiskupowi Lubelskiemu;
- 2) dobrowolnej rezygnacji z członkostwa w Komisji, zgłoszonej na piśmie Arcybiskupowi Lubelskiemu;
- 3) odwołania przez Arcybiskupa Lubelskiego;
- 4) śmierci członka.

ROZDZIAŁ V STRUKTURA TERENOWA

§ 19.

Strukturę terenową CAL tworzą:

- 1) Parafialne Zespoły;
- 2) Koła;
- 3) Dom Zawierzenia w Firleju;
- 4) Dom Spotkania w Dąbrowicy;
- 5) Centrum Charytatywne Caritas w Krasnymstawie;
- 6) Dzienny Dom Pomocy w Dąbrowicy;
- 7) Mieszkania Wspomagane Wspierane w Dąbrowicy;
- 8) Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Lublinie;
- 9) Warsztat Terapii Zajęciowej w Chełmie Caritas Archidiecezji Lubelskiej.

§ 20.

Wszystkie jednostki CAL mogą korzystać z pomocy formacyjnej, szkoleniowej, rzeczowej, a także – w ramach możliwości budżetowych – finansowej.

§ 21.

1. Parafialny Zespół, zwany dalej „Zespołem”, jest podstawową terenową jednostką organizacyjną CAL. Zespół może powstać przy każdej parafii prowadzonej zarówno przez duchowieństwo diecezjalne, jak i zakonne.

2. Zespół powołuje Dyrektor na wniosek Proboszcza.

3. Przewodniczącym Zespołu jest zawsze Proboszcz bądź wyznaczony przez niego kapłan.

4. Przewodniczący Zespołu powołuje także innych członków Zespołu oraz określa i przydziela wszystkim zadania.

5. Do zadań Zespołu należy przede wszystkim:

- 1) mobilizacja całej wspólnoty parafialnej do praktykowania miłosierdzia modlitwą, słowem i czynem;
- 2) stałe rozpoznawanie i określanie możliwości pomocy potrzebującym;
- 3) organizowanie i świadczenie konkretnej pomocy potrzebującym na terenie parafii;
- 4) współpraca z innymi organizacjami pozarządowymi i kościelnymi oraz grupami parafialnymi w działalności charytatywnej;
- 5) współpraca z Zarządem i – jeśli istnieją na terenie parafii – Kołami;
- 6) przygotowywanie i przekazywanie Dyrektorowi, do dnia 15 lutego każdego roku, sprawozdania za rok ubiegły z działalności charytatywnej oraz sytuacji finansowej Zespołu. Wgląd do wymienionego sprawozdania zastrzeżony jest dla kompetentnej władzy kościelnej;
- 7) prowadzenie ewidencji osób potrzebujących i korzystających z pomocy Zespołu, kroniki, ewidencji otrzymanych darów i ofiar, ewidencji majątku Zespołu oraz innych dokumentów. Dokumentacja ta pozostaje w całości do wglądu Dyrektora, Komisji Rewizyjnej oraz nadrzędnych władz kościelnych.

6. W przypadku korzystania z dotacji państwowych lub samorządowych Zespół prowadzi dokumentację zgodnie z wymaganiami jednostek dotujących.

7. Wszystkie osoby oraz członkowie Zespołu realizują zadania charytatywne społecznie.

8. Członkowie Zespołu współpracują z pozostałymi grupami parafialnymi i ukazują im możliwości działania na odcinku charytatywnym.

§ 22.

Zespoły ściśle współpracują z parafiami, przy których działają.

§ 23.

1. Jeśli szczególne potrzeby charytatywne tego wymagają mogą powstać środowiskowe Koła CAL, zwane dalej Kołami (np. Szkolne Koło Caritas, Akademickie Koło Caritas).

2. Koło powołuje do istnienia Dyrektor na wniosek kierownika jednostki, na terenie której ma funkcjonować takie Koło.

3. Koło pracuje na podobnych zasadach jak Zespół, z uwzględnieniem swej specyfiki.

4. Szczegółowe zasady działania Kół mogą zostać określone w Regulaminie, opracowanym i nadanym przez Dyrektora.

§ 24.

1. Na czele Koła stoi Opiekun Koła powołany przez Dyrektora na wniosek kierownika danej jednostki.

2. Opiekun Koła i jego członkowie podejmują i organizują zadania charytatywne społecznie.

3. Powołanie Opiekuna Koła spośród osób należących do instytutów życia konsekrowanego lub stowarzyszeń życia apostołskiego dokonuje się po uprzedniej konsultacji z kompetentnym przełożonym kandydata na stanowisko.

§ 25.

Dom Spotkania jest jednostką terenową CAL usytuowaną w gminie Jastków we wsi Dąbrowica.

§ 26.

Dom Spotkania podlega w pełni Dyrektorowi CAL.

§ 27.

1. Podstawowym celem Domu Spotkania jest działalność charytatywna realizowana w szczególności poprzez:

- 1) organizację turnusów rehabilitacyjnych dla osób niepełnosprawnych;
- 2) organizację rekolekcji dla osób bezdomnych;
- 3) organizację wypoczynku letniego oraz zimowego dla dzieci z rodzin potrzebujących i dzieci polonijnych.

2. Dom Spotkania organizuje w szczególności także:

- 1) rekolekcje dla katechetów;
- 2) rekolekcje dla kapłanów;
- 3) rekolekcje dla organistów;
- 4) rekolekcje dla różnych wspólnot i stowarzyszeń;
- 5) szkolenia, warsztaty, konferencje, spotkania naukowe.

§ 28.

Dom Zawierzenia jest jednostką terenową CAL usytuowaną w Firleju.

§ 29.

Dom Zawierzenia podlega w pełni Dyrektorowi CAL.

§ 30.

1. Podstawowym celem Domu Zawierzenia jest działalność charytatywna realizowana w szczególności poprzez:

- a) organizację turnusów rehabilitacyjnych dla osób niepełnosprawnych;
- b) organizację rekolekcji dla osób bezdomnych;
- c) organizację wypoczynku letniego oraz zimowego dla dzieci z rodzin potrzebujących i dzieci polonijnych.

2. Dom Zawierzenia organizuje w szczególności także:

- a) rekolekcje dla Ruchu Światło-Życie;
- b) rekolekcje dla kapłanów;

- c) rekolekcje dla różnych wspólnot i stowarzyszeń;
- d) szkolenia, warsztaty, konferencje, spotkania naukowe.

§ 31.

Centrum Charytatywne jest jednostką terenową CAL usytuowaną w Krasnymstawie.

§ 32.

Centrum Charytatywne podlega w pełni Dyrektorowi CAL.

§ 33.

Podstawowym celem Centrum Charytatywnego jest działalność charytatywna realizowana w szczególności poprzez:

- 1) prowadzenie Ośrodka Rehabilitacji;
- 2) prowadzenie Świetlicy Środowiskowej dla dzieci;
- 3) prowadzenie Hospicjum Domowego;
- 4) organizowanie spotkań i warsztatów dla kobiet po mastektomii;
- 5) organizowanie i koordynowanie wolontariatu;
- 6) organizowanie spotkań, warsztatów i wyjazdów dla seniorów;
- 7) organizowanie półkolonii w ramach wypoczynku letniego i zimowego dla dzieci z rodzin potrzebujących;
- 8) organizowanie wydarzeń sportowych i kulturalnych aktywizujących społeczność lokalną.

§ 34.

Dzienny Dom Pomocy jest jednostką terenową CAL usytuowaną w gminie Jastków, we wsi Dąbrowica.

§ 35.

Dzienny Dom Pomocy w pełni podlega Dyrektorowi CAL.

§ 36.

Podstawowym celem Dziennego Domu Pomocy jest działalność charytatywna realizowana w szczególności poprzez:

- 1) wsparcie osób potrzebujących w codziennym funkcjonowaniu poprzez świadczenie usług opiekuńczych;
- 2) dostępność wysokiej jakości usług społecznych takich jak:
 - a) stworzenie przestrzeni spotkań dla osób starszych wykluczonych społecznie, zagrożonych ubóstwem, w tym osób niepełnosprawnych, potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu;
 - b) prowadzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, pielęgnacyjnego i wspomagającego;
 - c) wsparcie w postaci usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania oraz tworzenie warunków do opieki domowej;
 - d) podtrzymywanie u osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu poczucia własnej wartości i zapobieganie wykluczeniu społecznemu w sposób szczególny:
 - (aa) łagodzenie uczucia osamotnienia;
 - (bb) podtrzymywanie więzi ze środowiskiem;
 - (cc) wyzwalanie aktywności społecznej;
 - (dd) zaspokajanie potrzeb bytowych, kulturowych i towarzyskich.

§ 37.

Mieszkania Wspomagane Wspierane są jednostką terenową CAL usytuowaną w gminie Jastków, we wsi Dąbrowica.

§ 38.

Mieszkania Wspomagane Wspierane w pełni podlegają Dyrektorowi CAL.

§ 39.

Podstawowym celem Mieszkań Wspomaganych Wspieranych jest działalność charytatywna realizowana w szczególności poprzez:

- 1) stworzenie systemu kompleksowego wsparcia umożliwiającego osiągnięcie niezależności poprzez zwiększenie samodzielności w zakresie samoobsługi, umiejętności komunikacyjnych i społecznych;

- 2) naukę dokonywania wyborów, podejmowania decyzji i odpowiedzialności za nie;
- 3) integrację ze społecznością lokalną, a także rozwijanie zainteresowań i naukę aktywnego spędzania wolnego czasu;
- 4) wsparcie i udzielanie poradnictwa: psychologicznego, prawnego, socjalnego;
- 5) podtrzymywanie u osób w trudnej sytuacji życiowej poczucia własnej wartości i zapobieganie wykluczeniu społecznemu w szczególności:
 - (aa) integracja społeczna umożliwiająca pozostawanie w społeczności lokalnej i środowisku rodzinnym;
 - (bb) kształtowanie właściwych postaw zrozumienia, tolerancji i życzliwości;
 - (cc) tworzenie warunków do samorealizacji mieszkańców poprzez zaspokajanie ich potrzeb bytowych, kulturalnych i towarzyskich;
 - (dd) wypracowanie większej samodzielności życiowej;
 - (ee) wzrost zdolności do adaptacji społecznej;
 - (ff) umiejętność współżycia w grupie, kształtowanie wrażliwości na potrzeby innych oraz gotowości niesienia pomocy.

§ 40.

Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie jest jednostką terenową CAL usytuowaną w Lublinie przy ul. Chmielewskiego 9.

§ 41.

Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w pełni podlega Dyrektorowi CAL.

§ 42.

Podstawowym celem Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie jest działalność charytatywna realizowana w szczególności poprzez:

- 1) zapewnienie schronienia ofiarom przemocy w rodzinie na okres do 3 miesięcy;
- 2) ochrona osób doznających przemocy przed osobą stosującą przemoc;
- 3) wsparcie i udzielanie poradnictwa: medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego;
- 4) rozpoznanie sytuacji osoby doznającej przemocy w rodzinie i opracowanie indywidualnego planu pomocy;
- 5) wspieranie w przezwyciężaniu sytuacji kryzysowej;
- 6) opracowywanie diagnozy rodziny i diagnozy sytuacji dzieci;
- 7) prowadzenie grup wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- 8) prowadzenie terapii indywidualnej i grupowej;
- 9) zapewnienie dostępu do pomocy medycznej (lekarz rodzinny, konsultacje psychiatryczne i inne w razie potrzeb);
- 10) udzielanie konsultacji wychowawczych rodzicom.

§ 43.

Warsztat Terapii Zajęciowej Caritas Archidiecezji Lubelskiej jest jednostką terenową CAL usytuowaną w Chełmie przy ul. Lubelskiej 135E.

§ 44.

Warsztat Terapii Zajęciowej w Chełmie w pełni podlega Dyrektorowi CAL.

§ 45.

1. Podstawowym celem Warsztatu Terapii Zajęciowej w Chełmie Caritas Archidiecezji Lubelskiej jest rehabilitacja społeczna i zawodowa zmierzająca do ogólnego rozwoju i poprawy sprawności każdego uczestnika, niezbędnych do prowadzenia przez osobę niepełnosprawną niezależnego i aktywnego życia – na miarę jej indywidualnych możliwości oraz działalność charytatywna realizowana w szczególności poprzez:

- 1) ogólne usprawnianie;
- 2) rozwijanie umiejętności, w tym wykonywania podstawowych czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej, przy zastosowaniu różnych technik terapii zajęciowej;
- 3) przygotowanie do życia w środowisku społecznym, w szczególności poprzez rozwój umiejętności planowania i komunikowanie się, dokonywanie samodzielnych wyborów, decydowanie o swoich sprawach oraz rozwój innych umiejętności niezbędnych w niezależnym życiu, a także poprawę kondycji psychicznej i fizycznej,
- 4) rozwijanie psychofizycznych sprawności niezbędnych w pracy;
- 5) rozwijanie podstawowych oraz specjalistycznych umiejętności zawodowych, umożliwiających podjęcie szkolenia zawodowego albo pracy w zakładzie aktywizacji zawodowej lub na otwartym rynku pracy.

2. Rehabilitacja zajęciowa jest prowadzona w pracowniach, w formie grupowej lub indywidualnej na podstawie indywidualnych programów rehabilitacji opracowanych dla każdego uczestnika. W Warsztacie obowiązuje Regulamin Organizacyjny Warsztatów Terapii Zajęciowej.

ROZDZIAŁ VI

ŚRODKI MATERIALNE I SPRAWY FINANSOWE

§ 46.

1. CAL ma prawo posiadania, nabywania, zbywania – z zastrzeżeniem § 13 ust. 1 pkt 13 – użytkowania i zarządzania majątkiem ruchomym i nieruchomym oraz zaciągania zobowiązań finansowych oraz występowania przed władzami kościelnymi i państwowymi, sądami i osobami trzecimi dla obrony i reprezentacji swoich praw.

2. W dysponowaniu środkami materialnymi CAL wypełnia wolę ofiarodawców, zgodnie z przepisami kan. 1267 § 1 i 3 oraz przestrzega przepisów prawa polskiego i kanonicznego, w szczególności przepisów kan. 1282, kan. 1284 § 1 i § 2 i kan. 1290.

3. Darczyńca, przekazując CAL środki majątkowe może zastrzec, że środki te mają być przekazane na określony rodzaj działalności CAL.

Jeżeli przekazaniu środków nie towarzyszy określenie celu ich wykorzystania, CAL może przeznaczyć je na dowolny cel statutowy.

4. W sprawach przyjęcia darowizn i dziedziczenia, oświadczenia wymagane przepisami prawa składane są po uprzedniej pisemnej zgodzie Arcybiskupa Lubelskiego.

5. W przypadku powołania CAL do dziedziczenia, uprawnionym do złożenia oświadczenia o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza jest Dyrektor CAL.

§ 47.

Środki materialne CAL pochodzą w szczególności z:

- 1) nieruchomości i mienia ruchomego, stanowiących własność CAL lub przez nią użytkowanych oraz z obrotu tym majątkiem;
- 2) subwencji i dotacji pochodzących od krajowych i zagranicznych instytucji kościelnych, państwowych, samorządowych, społecznych i osób prywatnych;
- 3) zapisów, darowizn i spadków od osób prywatnych i instytucji polskich i zagranicznych;
- 4) odpisów podatkowych na cele statutowo-charytatywne, pochodzących od firm prywatnych, przedsiębiorstw państwowych, spółdzielni, spółek i innych form działalności gospodarczej oraz osób indywidualnych;
- 5) sponsoringu, aukcji;
- 6) ofiar pieniężnych lub w naturze od osób prywatnych i społeczności wiernych;
- 7) nawiązek i świadczeń orzekanych przez sądy.

§ 48.

CAL nie ponosi odpowiedzialności finansowej za zobowiązania innych kościelnych osób prawnych. Inne kościelne osoby prawne nie ponoszą odpowiedzialności finansowej za zobowiązania CAL.

§ 49.

1. Dochód CAL z przekazanego 1% podatku dochodowego uzyskiwanego w wyniku prowadzenia działalności pożytku publicznego, w rozumieniu ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie podlega organizacyjno-finansowemu wyodrębnieniu w sposób zapewniający należytą identyfikację pod względem organizacyjnym i rachunkowym od środków pozyskanych i przeznaczonych na kościelną działalność miłosierdzia.

2. Dochód CAL z przekazanego 1% podatku dochodowego, uzyskiwany w wyniku prowadzenia działalności pożytku publicznego w trybie przepisów ustawy, o której mowa w ust. 1, służy wyłącznie realizacji celów statutowych oraz ujęty jest w rocznym sprawozdaniu merytorycznym i finansowym przekazywanym na rzecz właściwego ministra do spraw zabezpieczenia społecznego. W zakresie kościelnej działalności miłosierdzia CAL podlega nadzorowi Arcybiskupa Lubelskiego.

§ 50.

W ramach statutowej działalności CAL zabronione jest:

- 1) udzielanie pożyczek lub zabezpieczanie zobowiązań majątkiem CAL w stosunku do jej pracowników lub wolontariuszy oraz osób, z którymi pracownicy bądź wolontariusze pozostają w związku małżeńskim albo w stosunku pokrewieństwa lub powinowactwa w linii prostej, pokrewieństwa lub powinowactwa w linii bocznej do drugiego stopnia albo są związani z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli, zwanych dalej „osobami bliskimi”;
- 2) przekazywanie majątku na rzecz pracowników CAL, wolontariuszy oraz ich bliskich, na zasadach innych niż w stosunku do osób trzecich, w szczególności, jeżeli przekazanie to następuje bezpłatnie lub na preferencyjnych warunkach;
- 3) wykorzystywanie majątku na rzecz pracowników CAL, wolontariuszy oraz ich osób bliskich na zasadach innych niż w stosunku do osób trzecich, chyba że to wykorzystanie bezpośrednio wynika ze statutowego celu CAL;

- 4) dokonywanie zakupu towarów lub usług od podmiotów, w których uczestniczą członkowie CAL, członkowie jej organów lub pracownicy oraz ich osoby bliskie, na zasadach innych niż w stosunku do osób trzecich lub po cenach wyższych niż rynkowe;
- 5) korzystanie z przekazanych darowizn w jakichkolwiek celach nie związanych bezpośrednio z wykonywaniem zadań statutowych.

§ 51.

1. W razie likwidacji CAL, jej majątek przechodzi na własność Archidiecezji Lubelskiej z przeznaczeniem na cele charytatywne.

2. W decyzji, o której mowa w ust. 1, ustanawia się likwidatora lub likwidatorów oraz ustala szczegółowe zasady i tryb przeprowadzenia likwidacji CAL.

ROZDZIAŁ VII ŚWIĘTO PATRONALNE, PATRONI I SYMBOLE

§ 52.

1. Świętem patronalnym CAL jest II Niedziela Wielkanocna, czyli Niedziela Miłosierdzia Bożego.

2. Patronami CAL są:

- a) Święta Matka Teresa z Kalkuty – wspomnienie liturgiczne 5 września;
- b) Święty Jan Paweł II – wspomnienie liturgiczne 22 października.

§ 53.

1. CAL używa prawnie zastrzeżonych: nazwy „Caritas Archidiecezji Lubelskiej” oraz symbolu przedstawiającego czerwony, równoramienny Krzyż z potrójnymi promieniami falistymi, wychodzącymi z każdego wewnętrznego kąta między ramionami Krzyża oraz białymi literami CARITAS, wpisanymi we wnętrzu Krzyża w stylizowaną formę serca.

2. CAL używa pieczęci podłużnej i okrągłej. Pieczęć podłużna zawiera: nazwę statutową, siedzibę i jej adres, NIP i REGON oraz numer

KRS. Pieczęć okrągła zawiera: w środku symbol Caritas oraz napis w otoku – CARITAS ARCHIDIECEZJI LUBELSKIEJ.

3. CAL ma obowiązek wykorzystywać wszelkie dostępne środki prawne dla uzyskania i zachowania ochrony prawnie zastrzeżonej dla nazwy i symbolu Caritas na terenie RP oraz poza granicami kraju.

ROZDZIAŁ VIII PRZEPISY PRZEJŚCIOWE

§ 54.

1. Wszystkie sprawy organizacyjne CAL będące w toku, powinny zostać zakończone w trybie dotychczas obowiązującego Statutu, chyba że co innego wynika ze Statutu niniejszego.

2. Jeżeli Statut powierza określone uprawnienia lub określone obowiązki innemu podmiotowi niż dotychczas stosuje się nowe przepisy.

3. Dotychczasowe statuty jednostek organizacyjnych i inne akty wewnętrzne CAL zachowują moc do czasu wydania nowych statutów i aktów wewnętrznych, jeżeli nie są sprzeczne z niniejszym Statutem.

ROZDZIAŁ IX PRZEPISY KOŃCOWE

§ 55.

1. Statut wchodzi w życie z dniem zatwierdzenia przez Arcybiskupa Lubelskiego.

2. Statut w brzmieniu zatwierdzonym 31 maja 2022 r., traci moc.

REGULAMIN SZKOLNEGO KOŁA CARITAS

W celu zaspokajania duchowych i społecznych potrzeb młodego pokolenia katolików oraz podejmowania przez nich dzieł miłosierdzia Caritas Archidiecezji Lubelskiej (dalej: CAL) na wniosek dyrektora szkoły (dalej: dyrektora) powołuje Szkolne Koło Caritas. Szkolne Koło Caritas (dalej: SKC), kieruje się niniejszym regulaminem.

Rozdział I POSTANOWIENIA OGÓLNE

§ 1

SKC jest organizacją uczniowską działającą na terenie danej szkoły pod nadzorem dyrekcji, włączającą się na zasadzie wolontariatu w działalność charytatywno-opiekuńczo-wychowawczą prowadzoną przez CAL.

§ 2

SKC używa nazwy Caritas, która jest prawnie zastrzeżona dla kościelnej instytucji charytatywnej. Działalność SKC musi być zatem ściśle związana z CAL i realizowana pod jej nadzorem. Opiekę duchową nad SKC sprawuje proboszcz parafii, na której terenie znajduje się szkoła.

§ 3

W sprawach wychowawczych i organizacyjnych opiekę nad SKC sprawuje nauczyciel zatwierdzony przez dyrektora szkoły i dyrektora Caritas.

Rozdział II CEL, ZADANIA, ŚRODKI

§ 4

Zadania SKC wynikają z Chrystusowego przykazania miłości bliźniego, które winno być odnoszone do każdego, bez względu na jego przekonania, wyznanie, narodowość czy rasę. Do zadań tych należą w szczególności:

- 1) kształtowanie postaw moralności chrześcijańskiej;
- 2) kształcenie i wychowywanie młodzieży w duchu humanizmu, tolerancji i sprawiedliwości społecznej;
- 3) uwrażliwianie na różne obszary ludzkiej biedy i krzewienie ducha czynnej miłości bliźniego inspirowanej wskazaniem Ewangelii i nauki społecznej Kościoła;
- 4) rozpoznawanie konkretnych potrzeb w szkole i jej najbliższym otoczeniu oraz organizowanie pomocy, w szczególności otaczanie opieką uczniów znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej i życiowej oraz uczniów chorych;
- 5) troska o zdobywanie wiedzy i podnoszenie kwalifikacji do niesienia pomocy innym;
- 6) stała współpraca i włączanie się w akcje prowadzone przez Caritas, pomoc w organizowaniu wypoczynku dla dzieci oraz pomoc dla poszkodowanych w kataklizmach i sytuacjach losowych.

§ 5

Zadania, o których mowa w § 4, SKC realizuje, wykorzystując właściwe swojemu celowi środki i sposoby działania, ustalone z dyrekcją szkoły. Należą do nich:

- 1) organizowanie rekolekcji, pielgrzymek i wypoczynku dla wolontariuszy i sympatyków SKC;
- 2) organizowanie spotkań, zebrań, konferencji i prelekcji dotyczących pracy wolontariuszy;
- 3) organizowanie imprez kulturalnych, religijno-charytatywnych, festynów, loterii fantowych, aukcji itp.;
- 4) udział w kwestach, zbiórkach ofiar i darów organizowanych przez CAL lub za zgodą dyrektora Caritas pod nadzorem opiekunów SKC;
- 5) prowadzenie szkolnej świetlicy środowiskowej;
- 6) włączanie się w pracę różnego rodzaju placówek charytatywnych, opiekuńczych i wychowawczych oraz podejmowanie posług na rzecz potrzebujących pozostających w domach;
- 7) wydawanie biuletynów informacyjnych, prowadzenie kroniki;
- 8) gromadzenie materiałów i prowadzenie biblioteki o tematyce wolontarystycznej.

Rozdział III

CZŁONKOWIE KOŁA. ICH PRAWA I OBOWIĄZKI

§ 6

SKC zrzesza młodzież uczęszczającą do danej szkoły, nie wykluczając młodzieży, która równocześnie należy do innych organizacji, stowarzyszeń czy ruchów katolickich.

§ 7

Członkiem SKC może być każdy uczeń, który włączył się w pracę SKC i wyraża chęć pełnego w nim uczestnictwa, głównie poprzez wypełnianie obowiązków wynikających z niniejszego regulaminu.

§ 8

Każdy członek SKC ma prawo:

- 1) korzystać z czynnego i biernego prawa wyborczego;
- 2) uczestniczyć w życiu i działalności SKC oraz wpływać na jego kształt;
- 3) mieć legitymację;
- 4) mieć identyfikator podczas realizowania zadań SKC.

§ 9

Członkowie mają obowiązek:

- 1) żyć i pracować w SKC zgodnie z zasadami wiary i moralności Kościoła katolickiego;
- 2) dążyć do urzeczywistniania w sobie pełni miłosierdzia chrześcijańskiego;
- 3) dbać o dobre imię Kościoła, ojczyzny, szkoły i SKC;
- 4) wykonywać prace na rzecz SKC i prace podejmowane przez SKC;
- 5) uczestniczyć w zebraniach SKC.

§ 10

Uznania za członka SKC dokonuje zarząd SKC na wniosek ubiegającego się i za zgodą jego rodziców.

§ 11

W działalność SKC mogą włączać się, w razie takiej potrzeby, uczniowie niezrzeszeni, o innym światopoglądzie lub z innej szkoły na zasadzie sympatyka SKC.

§ 12

Członkostwo SKC ustaje przez:

- 1) ukończenie lub zmianę szkoły;
- 2) dobrowolne wystąpienie;
- 3) skreślenie przez zarząd SKC na wniosek sądu koleżeńskiego lub poparte jego opinią.

Rozdział IV WŁADZA I ORGANIZACJA KOŁA

§ 13

SKC bezpośrednio podlega CAL jako organowi powołującemu, który ma prawo i obowiązek wizytowania go oraz kontrolowania jego działalności po uzgodnieniu z dyrekcją szkoły i zarządem SKC.

§ 14

Pracą SKC kieruje zarząd, w którego skład wchodzi:

- 1) z urzędu z głosem decydującym opiekun SKC;
- 2) z wyboru z głosem doradczym przedstawiciele młodzieży, wybrani na początku każdego roku szkolnego na funkcje: przewodniczącego, zastępcy, skarbnika, sekretarza i kronikarza.

§ 15

Do zadań zarządu SKC należą:

- 1) planowanie kierunków formacji i działalności SKC w danym roku szkolnym, uwzględniające konkretne potrzeby i realne możliwości;
- 2) czuwanie nad działalnością SKC na terenie szkoły oraz podejmowanie decyzji i nawiązywanie współpracy w działaniach zewnętrznych;
- 3) inspirowanie członków do podejmowania działań;
- 4) ustalanie terminu zebrań SKC;

- 5) przyjmowanie i w razie konieczności usuwanie członków SKC oraz rozstrzyganie spraw spornych między członkami;
- 6) reprezentowanie SKC na zewnątrz;
- 7) stały kontakt z CAL i dyrekcją szkoły w sprawach wymagających konsultacji lub niezgodnionych w regulaminie;
- 8) proponowanie CAL zmian regulaminu SKC;
- 9) decydowanie o wydatkach SKC i kontrola działalności finansowej;
- 10) przedstawianie CAL sprawozdania merytorycznego i finansowego z rocznej działalności SKC przed zakończeniem roku szkolnego.

§ 16

Wewnątrz SKC mogą być powołane sekcje dla ułatwienia organizacji pracy SKC i realizacji specjalnych celów.

Rozdział V MAJĄTEK SKC

§ 17

Majątek SKC stanowią:

- 1) dochody z imprez, zbiorów publicznych i prywatnych;
- 2) ofiary pieniężne i w naturze przekazywane na potrzeby SKC;
- 3) dotacje pochodzące z instytucji, przedsiębiorstw państwowych, społecznych, wyznaniowych i prywatnych.

§ 18

Do obowiązków skarbnika należą:

- 1) prowadzenie zestawienia wpływów i wydatków;
- 2) zbieranie funduszy i przekazywanie ich opiekunowi;
- 3) czuwanie nad prawidłowością rozporządzeń majątkowych zgodnie z decyzjami zarządu (osobista odpowiedzialność);
- 4) składanie kwartalnego sprawozdania zarządowi SKC.

§ 19

Wszystkie fundusze otrzymywane przez SKC na cele charytatywne są majątkiem CAL jako ofiary zgromadzone pod zastrzeżonym prawnie znakiem Caritas i za zgodą dyrektora CAL.

§ 20

W szczególnych wypadkach CAL może wyrazić zgodę na gromadzenie przez SKC większej ilości funduszy (np. na operację lub inną pomoc dla uczniów szkoły). Pieniądze te będą przechowywane na specjalnie otwartym subkoncie CAL oraz wydatkowane za wiedzą CAL na ściśle określony cel.

§ 21

W razie niespożytkowania wszystkich funduszy na określony cel dyrektor CAL – jako dysponujący majątkiem CAL – przeznaczy je na cele pokrewne, uwzględniając sugestie zarządu SKC.

§ 22

Caritas nie odpowiada za nieuzgodnione z dyrektorem Caritas zobowiązania SKC.

Rozdział VI

PATRON, ŚWIĘTO I SYMBOLE

§ 23

Świętem patronalnym CAL jest Niedziela Miłosierdzia Bożego.

§ 24

Koło wybierze swojego patrona spośród świętych i błogosławionych, najlepiej tych, którzy szczególnie zasłużyli się na polu miłosierdzia, i ustanowi święto SKC w dniu liturgicznego wspomnienia tego świętego.

§ 25

Koło może używać zastrzeżonego znaku Caritas: równoramiennego krzyża, uzupełnionego potrójnymi falistymi promieniami, wychodzącymi

z każdego wewnętrznego kąta między ramionami krzyża oraz napisu CARITAS stylizowanego na symbol serca, znajdującego się w centralnej części pola krzyża. Pod symbolem krzyża znajduje się, umieszczony centralnie, napis „caritas”. Całość obramowana jest czerwonym konturem z zaokrąglonymi narożnikami.

Rozdział VII

PRZEPISY KOŃCOWE

§ 26

Regulamin obowiązuje wszystkie osoby zrzeszone w SKC. W przypadku świadomego naruszenia go zarząd może udzielić upomnienia lub nagany, zawiesić w czynnościach członka lub usunąć z SKC.

§ 27

Zmiana regulaminu wymaga formy pisemnej i musi być zatwierdzona obustronnie przez CAL i dyrekcję szkoły.

§ 28

Decyzję o rozwiązaniu SKC podejmuje dyrektor CAL na wniosek zarządu SKC lub dyrekcji szkoły.

§ 29

CAL może również rozwiązać SKC, gdy jego działalność obraca się na poważną szkodę Caritas lub Kościoła, po uzgodnieniu z dyrekcją szkoły.

§ 30

Likwidację majątku SKC przeprowadza ostatni zarząd lub osoba wyznaczona przez CAL. Fundusze na cele charytatywne przekazane zostają do CAL, a majątek koła spożytkowany zgodnie z decyzją zarządu i wolą członków, zawsze na cele charytatywne.

REGULAMIN PARAFIALNYCH ZESPOŁÓW CARITAS W ARCHIDIECEZJI LUBELSKIEJ

Rozdział I Powołanie i siedziba

§ 1

Parafialny Zespół Caritas (dalej: PZC) powołuje dyrektor Caritas Archidiecezji Lubelskiej (dalej: CAL) na wniosek proboszcza. Siedzibą PZC jest parafia.

§ 2

PZC jest podstawową jednostką organizacyjną CAL na terenie parafii. PZC – w ramach swoich możliwości i środków – realizuje inicjatywy i zadania statutowe CAL.

§ 3

PZC korzysta w swojej działalności z kościelnej i cywilnej osobowości prawnej, którą ma parafia.

§ 4

Okresem sprawozdawczym PZC jest rok kalendarzowy, przy czym zgodnie z § 21 pkt 5, ust. 6 Statutu Caritas Archidiecezji Lubelskiej przygotowanie i przekazywanie sprawozdania za rok ubiegły następuje do dnia 15 lutego każdego roku.

Rozdział II Zadania i cele

§ 5

Do zadań PZC należą przede wszystkim:

1. Mobilizacja całej wspólnoty parafialnej do praktykowania miłosierdzia modlitwą, słowem i czynem:
 - a) kultywowanie parafialnych i rodzinnych zwyczajów charytatywnych;

- b) czynne włączanie się w katechezę o tematyce charytatywnej;
 - c) przygotowywanie akcji charytatywnych i ich realizacja;
 - d) popularyzowanie informacji na temat potrzeb i działań charytatywnych przez media, media społecznościowe, gabloty, internet itp.;
 - e) organizowanie spotkań przedstawicieli różnych wspólnot działających na terenie parafii w celu współpracy w prowadzeniu dzieł miłosierdzia;
 - f) aktywne uczestnictwo w projektach podejmowanych przez CAL.
2. Stałe rozpoznawanie i określanie możliwości pomocy potrzebującym, w tym również – w miarę istniejących środków i potrzeb – także poza terenem parafii, po uzyskaniu zgody od miejscowego proboszcza:
- a) współpraca z ośrodkami pomocy społecznej;
 - b) współpraca z innymi organizacjami o charakterze charytatywnym z zachowaniem właściwej sobie, katolickiej inspiracji.
3. Organizowanie i świadczenie konkretnej pomocy potrzebującym na terenie parafii:
- a) chorym, z niepełnosprawnościami, osobom w podeszłym wieku;
 - b) rodzinom wielodzietnym oraz w trudnościach;
 - c) dzieciom i młodzieży, w tym organizowanie wypoczynku, prowadzenie świetlic itp.;
 - d) osobom ubogim i przeżywającym inne trudności;
 - e) realizowanie zadań na rzecz dzieci, młodzieży i dorosłych z zakresu upowszechniania kultury fizycznej i sportu, kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji oraz edukacji, oświaty i wychowania.
4. Szeroko rozumiana współpraca z innymi organizacjami pozarządowymi i kościelnymi oraz grupami parafialnymi w dziedzinie działalności charytatywnej.
5. Współpraca z zarządem CAL i – jeśli istnieją na terenie parafii – Szkolnymi Kołami Caritas.
6. Prowadzenie ewidencji osób potrzebujących i korzystających z pomocy zespołu, prowadzenie kroniki, ewidencji otrzymanych darów

i ofiar, ewidencji majątku zespołu oraz innych dokumentów potrzebnych do rzetelnego zajmowania się działalnością charytatywną. Dokumentacja ta pozostaje w całości do wglądu dyrektora, zarządu CAL oraz nadrzędnych władz kościelnych.

Rozdział III

Środki materialne

§ 6

PZC czerpie potrzebne do udzielenia pomocy osobom potrzebującym środki materialne w naturze i gotówce z różnych źródeł, a w szczególności z:

- a) ofiar zbieranych w terminach zgodnie z harmonogramem archidiecezji lub parafii, bądź zarządzonych przez arcybiskupa;
- b) ofiar z imprez charytatywnych, takich jak: kiermasze, aukcje, loterie itp.;
- c) ofiar pieniężnych i w naturze;
- d) subwencji i dotacji instytucji kościelnych, państwowych lub samorządowych;
- e) darowizn, spadków i zapisów;
- f) funduszy parafialnych;
- g) innych źródeł według praktyki lokalnej.

§7

PZC nie ma prawa zaciągania zobowiązań w postaci kredytów, pożyczek oraz wszelkich umów przekraczających możliwości finansowe parafii.

§ 8

PZC sam odpowiada za zaciągnięte zobowiązania (np. zamówienia na towary i usługi), zawsze w konsultacji i z aprobatą proboszcza.

§ 9

Zarząd CAL ma prawo kontroli majątku, ksiąg i gospodarki finansowej PZC.

Rozdział IV

Struktura organizacyjna PZC

§ 10

Organami PZC są:

1. Przewodniczący,
2. Zarząd.

§ 11

Przewodniczącym PZC każdorazowo jest proboszcz lub jego pełnomocnik upoważniony pisemnie. Przewodniczący odpowiada za PZC przed arcybiskupem, jednak pozostaje w kontakcie z zarządem CAL.

§ 12

Do zadań przewodniczącego należą w szczególności:

- a) propagowanie celów PZC;
- b) zatwierdzanie planów działalności;
- c) nadzór nad działalnością zarządu;
- d) podejmowanie decyzji w sprawach majątkowych i rozporządzanie finansami na wniosek zarządu;
- e) wnioskowanie do dyrektora Caritas archidiecezji o odwołanie członków zarządu.

§ 13

W skład zarządu PZC wchodzi od dwóch do pięciu osób, w tym lider. W skład ten może wchodzić przewodniczący PZC i pełnić funkcję lidera zarządu.

§ 14

Lidera i pozostałych członków zarządu zatwierdza dyrektor CAL na wniosek proboszcza. Skład zarządu wybierają proboszcz samodzielnie lub PZC, w głosowaniu zorganizowanym przez przewodniczącego.

§ 15

Członkowie zarządu mogą wybrać spośród siebie sekretarza i skarbnika.

§ 16

Zarząd powoływany jest na cztery lata. Te same osoby po upływie kadencji zarządu mogą być ponownie powołane na kolejne kadencje.

§ 17

Zmiany w składzie zarządu PZC są zgłaszane dyrektorowi CAL w ciągu dwóch tygodni od momentu ich zaistnienia.

§ 18

Członkowie zarządu pełnią swoje funkcje społecznie. W razie potrzeby mogą być zatrudniani przez parafię lub CAL. Zatrudnienie członka zarządu przez CAL wymaga zgody przewodniczącego PZC.

§ 19

Lider zwołuje posiedzenia zarządu i im przewodniczy. Zarząd odbywa posiedzenia przynajmniej raz na kwartał i zawsze, ilekroć zachodzi taka potrzeba. W posiedzeniach ma prawo uczestniczenia przewodniczący PZC i winien być on każdorazowo powiadomiony o miejscu i terminie zebrania. Zarząd podejmuje uchwały zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy jego składu.

§ 20

Przy podejmowaniu uchwał zarządu każdy członek zarządu w głosowaniu ma jeden głos, a w przypadku równej liczby głosów decyduje głos przewodniczącego PZC.

§ 21

Do zakresu działań zarządu należą w szczególności:

- a) kierowanie sprawami PZC;
- b) planowanie wydatkowania środków materialnych w ramach preliminarza uzgodnionego z przewodniczącym;
- c) ścisła współpraca z zarządem CAL.

§ 22

Poza zebraniami zarządu wskazane jest organizowanie spotkań formacyjnych całego zespołu. Można również przy tej okazji podzielić się doświadczeniami z bieżącej działalności.

Rozdział V

Członkostwo w PZC

§ 23

Członkami PZC mogą być osoby fizyczne (świeckie i duchowne) powołane przez proboszcza, wspierające go w sposób stały i zorganizowany w realizowaniu charytatywnej misji Kościoła. W tym celu zainteresowani składają deklarację pisemną lub ustną potwierdzoną przez proboszcza. Włączeniu do PZC może towarzyszyć stosowny obrzęd liturgiczny.

§ 24

1. Członkowie dzielą się ze względu na charakter wykonywanej pracy na:

- a) wolontariuszy – wykonują oni swoją pracę nieodpłatnie;
- b) pracowników etatowych – całkowicie poświęcają oni swój czas na spełnienie zleconego im przez przewodniczącego PZC zadania charytatywnego i mogą być z tego tytułu wynagradzani.

2. Ze względu na stopień zaangażowania członkowie PZC dzielą się na:

- a) członków stałych – regularnie angażują się oni w działalność PZC i są stale do dyspozycji;
- b) członków akcyjnych – okazjonalnie angażują się w działalność PZC.

§ 25

Członkowie PZC mogą współpracować z innymi grupami parafialnymi lub do nich należeć i wskazywać im możliwość działania na odcinku charytatywnym.

§ 26

Wszystkich członków PZC oraz wspomagające ich osoby obowiązują w sumieniu dyskretna w odniesieniu do spraw osób, którym pomagają. Nie mogą oni bez zgody przewodniczącego PZC udzielić nikomu informacji wrażliwych uzyskanych w związku z pełnieniem swych zadań charytatywnych.

§ 27

Członkostwo PZC wygasa z chwilą złożenia rezygnacji lub wskutek wykluczenia przez przewodniczącego z ważnej przyczyny. Brak aktywności w zespole przez okres czterech lat również powoduje wygaśnięcie członkostwa.

Rozdział VI

Formacja charytatywna członków

§ 28

Raz na kwartał lub w innych terminach wyznaczonych przez przewodniczącego powinny odbywać się spotkania zwyczajne członków PZC, obejmujące:

- a) formację religijną;
- b) formację metodyczno-dydaktyczną;
- c) sprawy organizacyjne.

§ 29

Członkowie PZC mają prawo do korzystania z rekolekcji, szkoleń, pielgrzymek itp. organizowanych przez Caritas Archidiecezji Lubelskiej i Caritas Polska.

§ 30

Członkowie PZC mają obowiązek troszczenia się o pogłębienie własnego życia religijnego oraz doskazywania się w dziedzinie pomocy charytatywnej.

Rozdział VII

Dokumentacja działalności

§ 31

PZC dokumentuje swoją działalność poprzez:

- a) prowadzenie kartotek osób potrzebujących;
- b) ewidencję otrzymanych darów i ofiar;
- c) ewidencję wydatków;
- d) prowadzenie kartotek zadeklarowanych ofiar pieniężnych i usług;
- e) sporządzanie protokołów spotkań i ewidencję podjętych uchwał;
- f) prowadzenie kroniki.

§ 32

Dokumentacja PZC pozostaje w całości do wglądu zarządu PZC, proboszcza i zarządu CAL oraz innych osób wyznaczonych przez arcybiskupa.

§ 33

W przypadku prowadzenia przez PZC działalności gospodarczej podlegającej opodatkowaniu na mocy obowiązującego prawa, należy spełnić wszystkie obowiązki nakładane przez odpowiednie ustawy i rozporządzenia.

§ 34

Wszelkie pisma, dokumenty i informacje PZC wychodzące na zewnątrz wymagają podpisu lub zgody przewodniczącego PZC lub osoby przez niego upoważnionej.

Rozdział VIII

Symbole i święta

§ 35

PZC może używać własnej pieczęci o treści zatwierdzonej przez zarząd CAL i symbolu przedstawiającego równoramienny krzyż, z potrójnymi falistymi promieniami wychodzącymi z każdego wewnętrznego kąta między ramionami krzyża oraz białymi literami „Caritas”, wpisanymi w stylizowany symbol serca na zasadach zawartych w księdze znaku Caritas.

§ 36

Świętem patronalnym PZC jest II niedziela wielkanocna, czyli Miłosierdzia Bożego. Zarówno Niedziela Miłosierdzia Bożego, jak i Tydzień Miłosierdzia, który ona rozpoczyna, powinny być okazją do promocji Caritas na terenie parafii poprzez:

- a) włączanie się członków PZC w liturgię parafialną;
- b) organizowanie spotkań dla osób zainteresowanych działalnością charytatywną;
- c) udział w wydarzeniach organizowanych przez CAL.

Rozdział IX

Rozwiązanie PZC

§ 37

PZC może rozwiązać tylko arcybiskup:

- a) z własnej inicjatywy;
- b) na wniosek dyrektora CAL, po zasięgnięciu opinii przewodniczącego PZC.

REGULAMIN ORGANIZACJI ZBIÓREK PIENIĘDZY NA RZECZ OSÓB POTRZEBUJĄCYCH NA TERENIE ARCHIDIECEZJI LUBELSKIEJ

1. Caritas Archidiecezji Lubelskiej ma za zadanie „organizowanie, koordynowanie i kierowanie całą diecezjalną działalnością dobroczynną oraz jej organizacyjne reprezentowanie” (Statut CAL § 5 pkt 1.2).
2. Swoją pomoc osobom potrzebującym realizuje także poprzez „organizowanie zbiorów publicznych” (Statut CAL § 6 pkt 3).
3. Osoby zgłaszające się do księży proboszczów z prośbą o możliwość zorganizowania zbiórki o charakterze dobroczynnym na terenie parafii powinny zostać skierowane do Centrali CAL.
4. Dyrektor CAL po stwierdzeniu zasadności i możliwości przeprowadzenia zbiórki wydaje osobie odpowiedzialnej za jej przeprowadzenie pisemną zgodę.
5. Ksiądz proboszcz, uwzględniając sytuację duszpasterską parafii, harmonogram innych zbiorów i akcji pomocowych w parafii, podejmuje decyzję o wyrażeniu bądź niewyrażeniu zgody na przeprowadzenie zbiórki, a także ustala jej termin i formę.
6. Jeżeli zbiórka w danej parafii okaże się możliwa do przeprowadzenia, można do tego celu wykorzystać puszkę z logo Caritas. Zebrane w ten sposób środki zostają komisyjnie przeliczone, a następnie przekazane na subkonto CAL z dopiskiem określonym w zgodzie wydanej przez dyrektora CAL na przeprowadzenie zbiórki.
7. CAL zgromadzone podczas zbiórki środki wypłaca na podstawie faktur lub innych dokumentów księgowych przedstawionych przez osoby odpowiedzialne za prowadzenie zbiorów.
8. Jeżeli dodatkowa zbiórka pieniędzy podejmowana jest z inicjatywy księdza proboszcza i wyłącznie na terenie jego parafii, CAL zwraca się z prośbą o ujęcie jej w sprawozdaniu rocznym z działalności Parafialnego Zespołu Caritas, a w przypadku braku PZC w parafii, o przekazanie informacji o prowadzonej zbiórce bezpośrednio do CAL.

REGULAMIN PARAFII PARTNERSKICH W ARCHIDIECEZJI LUBELSKIEJ

§ 1. Postanowienia ogólne

1. Regulamin określa zasady współpracy między parafiami partnerskimi w archidiecezji, szczególnie w zakresie pomocy materialnej i duszpasterskiej.

2. Parafia partnerska to wspólnota, która nawiązuje trwałą współpracę z inną parafią lub kościołem rektoralnym w duchu solidarności i braterskiej pomocy.

3. Partnerstwo parafialne może mieć charakter:

- a) duchowy – wzajemna modlitwa, wspólne nabożeństwa, rekolekcje;
- b) materialny – wsparcie finansowe, rzeczowe, pomoc w utrzymaniu obiektów sakralnych;
- c) duszpasterski – wymiana doświadczeń, współorganizacja wydarzeń religijnych.

§ 2. Nawiązywanie partnerstwa

1. Decyzję o ustanowieniu parafii partnerskich podejmuje proboszcz w porozumieniu z radą parafialną i po uzyskaniu zgody arcybiskupa.

2. Współpraca może być inicjowana przez parafię bardziej zasobną lub przez parafię potrzebującą wsparcia.

3. Zaleca się, aby partnerstwa obejmowały parafie miejskie i wiejskie i tworzyły sieć solidarności w całej archidiecezji.

4. Wydział administracyjno-gospodarczy kurii sporządza listę parafii potrzebujących pomocy i mogących udzielać wsparcia. Może także wskazać parafie, które mają wejść we współpracę pomiędzy sobą.

§ 3. Zasady udzielania pomocy materialnej

1. Rodzaje wsparcia:

- a) składki specjalne w parafiach partnerskich przeznaczone na remonty, wyposażenie świątyń, potrzeby duszpasterskie;
- b) wspólne zbiórki charytatywne;

- c) pomoc w organizacji wydarzeń duszpasterskich;
 - d) przekazywanie sprzętu, szat i ksiąg liturgicznych oraz innych rzeczy;
 - e) wsparcie w budowie nowych obiektów sakralnych i modernizacji infrastruktury parafialnej.
2. Tryb przekazywania pomocy:
- a) pomocy finansowej udziela się poprzez wpłatę na konto parafialne lub fundusz diecezjalny;
 - b) pomoc rzeczową dokumentuje się protokołem przekazania;
 - c) parafia wspierana jest zobowiązana do składania corocznie – w terminie do 31 marca za rok poprzedni – sprawozdań do właściwego wydziału kurii o wykorzystaniu otrzymanej pomocy.

§ 4. Współpraca duszpasterska

1. Parafie partnerskie mogą organizować wspólne modlitwy, pielgrzymki i rekolekcje.
2. Możliwe jest delegowanie księży z parafii większej do wsparcia duszpasterskiego w parafii mniejszej.
3. Zaleca się wymianę doświadczeń i organizację wspólnych wydarzeń dla młodzieży, rodzin i seniorów.

§ 5. Nadzór, ewaluacja i sprawozdawczość

1. Właściwy wydział kurii monitoruje współpracę parafii partnerskich i rozstrzyga ewentualne spory.
2. Każda parafia wspierająca zobowiązana jest do składania rocznego raportu z działań pomocowych.
3. Sprawozdanie powinno obejmować aspekty współpracy zarówno materialne, jak i duszpasterskie, a w szczególności:
 - a) część finansową – wykaz środków finansowych przekazanych i otrzymanych, ich źródła oraz sposób wykorzystania;
 - b) część rzeczową – wykaz przekazanych darów materialnych (np. sprzętu liturgicznego, mebli, książek);
 - c) część duszpasterską – opis wspólnych inicjatyw (np. rekolekcji, pielgrzymek, wydarzeń parafialnych);

- d) ewentualne trudności i potrzeby – informacje o napotkanych problemach oraz propozycje ulepszeń współpracy.
- 4. Sprawozdania powinny być składane pisemnie lub drogą elektroniczną do końca marca za poprzedni rok kalendarzowy.
- 5. Wzór sprawozdania jest udostępniany przez właściwy wydział kurii.
- 6. Właściwy wydział kurii analizuje sprawozdania i może wystąpić o dodatkowe informacje lub korekty.
- 7. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości lub braku realizacji zobowiązań, ekonom archidiecezjalny może zawiesić partnerstwo lub nałożyć zalecenia naprawcze.
- 8. Parafie partnerskie powinny informować wiernych o efektach współpracy (np. ogłoszenia parafialne, biuletyn, tablica informacyjna).
- 9. Zaleca się, aby co najmniej raz w roku organizować spotkanie podsumowujące dla wspólnot parafialnych.
- 10. W przypadku zaniedbań lub nieprawidłowego wykorzystywania środków, partnerstwo może zostać zawieszone.

§ 6. Postanowienia końcowe

- 1. Regulamin wchodzi w życie z dniem zatwierdzenia przez arcybiskupa.
- 2. Zmiany w regulaminie mogą być wprowadzane na wniosek kurii lub zainteresowanych parafii.
- 3. Każda parafia partnerska zobowiązuje się do realizacji niniejszego regulaminu w duchu chrześcijańskiej solidarności.

REGULAMIN SĄDU METROPOLITALNEGO LUBELSKIEGO

TYTUŁ I ORGANIZACJA SĄDU

ART. 1 WŁAŚCIWOŚĆ SĄDU

Art. 1.1. Sąd Metropolitalny Lubelski (dalej: sąd) jest instytucją diecezjalną o charakterze duszpasterskim i wykonuje władzę sądowniczą w imieniu arcybiskupa lubelskiego według przepisów prawa kanonicznego, uwzględniając także inne dyrektywy Stolicy Apostolskiej. Współpracuje także z Radą Prawną Konferencji Episkopatu Polski i innymi sądami kościelnymi.

2. Sąd Metropolitalny Lubelski jest sądem zwyczajnym pierwszej instancji ustanowionym dla archidiecezji w celu rozpatrywania spraw wyraźnie przez prawo niewyjętych oraz tych, których rozpatrywania nie zastrzegł sobie arcybiskup.

3. Sąd Metropolitalny Lubelski jest zwyczajnym sądem apelacyjnym dla diecezji wchodzących w skład Lubelskiej Prowincji Kościelnej, to jest diecezji sandomierskiej oraz diecezji siedleckiej. Na mocy decyzji Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej rozpatruje również jako sąd apelacyjny sprawy, które w pierwszej instancji zostały osądzone w Sądzie Metropolitalnym w Przemyślu (Dekret z dnia 11 lipca 1992 r., Prot. N. 4616/92 SAT).

4. Zwyczajnym sądem apelacyjnym dla spraw rozpatrywanych w pierwszej instancji w Sądzie Metropolitalnym Lubelskim jest, na mocy decyzji Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej z dnia 26 września 1992 r. (Prot. N. 4611/92 SAT), Sąd Metropolitalny w Warszawie.

5. Jurysdykcję i kompetencje Sądu Metropolitalnego Lubelskiego określają Kodeks prawa kanonicznego, Kodeks kanonów Kościołów wschodnich, inne przepisy wydane przez Stolicę Apostolską, niniejszy regulamin oraz inne przepisy szczegółowe.

6. Wikariusz sądowy, sędziowie i inni pracownicy sądu biorący udział w procesie, pełniąc swoje obowiązki w ramach prowadzonych procesów o stwierdzenie nieważności małżeństwa, są zobowiązani stawać w obronie świętości i nierozzerwalności węzła małżeńskiego. Dlatego też wszyscy pracownicy sądu mają obowiązek podnosić swoje kwalifikacje, zwłaszcza przez uczestnictwo w konferencjach i zjazdach pracowników sądów kościelnych.

7. Wszyscy pracownicy sądu w sposób taktowny i z delikatnością odnoszą się do petentów, biorąc szczególnie pod uwagę wyjątkowo delikatny charakter spraw, z którymi zwracają się do sądu.

ART. 2 MODERATOR SĄDU

Art. 2.1. Moderatorem sądu jest arcybiskup i jemu bezpośrednio podlega sąd we wszystkich sprawach organizacyjnych.

2. W imieniu arcybiskupa władzę sądowniczą wykonują wikariusz sądowy (oficjał), pomocniczy wikariusze sądowi (wiceoficjałowie) oraz sędziowie.

3. Arcybiskup jako moderator sądu odbywa przynajmniej raz w roku, w pierwszych tygodniach nowego roku, spotkanie z wszystkimi pracownikami sądu, na którym wikariusz sądowy przedstawia roczne sprawozdanie z pracy sądu i informuje o planach na nowy rok pracy.

ART. 3 WIKARIUSZ SĄDOWY

Art. 3.1. Wikariusz sądowy stanowi jeden sąd z arcybiskupem, ale nie może sędzić spraw, które biskup zarezerwował dla siebie.

2. Wikariusz sądowy jest odpowiedzialny za organizację pracy sądu.

3. Wikariusz sądowy winien być kapłanem, doktorem lub licencjatem prawa kanonicznego, mającym nie mniej niż trzydzieści lat. Ma się wyróżniać prawością życia, godnym wykonywaniem posługi kapłańskiej oraz roztropnością i prawdziwą biegłością w prawie. O ile to możliwe, winien mieć doświadczenie pracy w sądownictwie kościelnym.

4. Nominacja wikariusza sądowego należy do arcybiskupa.

5. Wikariusz sądowy mianowany jest na pięcioletnią kadencję, po której upływie może być mianowany na kolejne pięciolecie. W przypadku nominacji w czasie trwania kadencji poprzednika, nominacja ta obejmuje czas dokończenia jego kadencji.

6. Przed objęciem urzędu wikariusz sądowy jest zobowiązany do złożenia przed arcybiskupem lub jego delegatem przepisanej prawem wyznania wiary i przysięgi.

7. Wikariusz sądowy nie traci swojego urzędu podczas wakansu stolicy biskupiej i nie może być odwołany przez administratora diecezjalnego; po objęciu urzędu przez nowego arcybiskupa, wymaga zatwierdzenia.

8. Wikariusz sądowy traci urząd na skutek upływu czasu, na który został mianowany, na skutek rezygnacji przyjętej przez arcybiskupa, na skutek odwołania z powodu prawnie uznanej i poważnej przyczyny lub na skutek pozbawienia.

9. Jeżeli wikariusz sądowy w trakcie kadencji osiągnie obowiązujący w archidiecezji wiek emerytalny, pełni urząd do końca kadencji, z zachowaniem możliwości złożenia wcześniejszej rezygnacji.

10. Do uprawnień i obowiązków wikariusza sądowego należą w szczególności:

- a) kierowanie pracą sądu i reprezentowanie go w relacjach z podmiotami zewnętrznymi;
- b) troska o sprawny i zgodny z przepisami prawa kanonicznego przebieg procesów;
- c) wyznaczanie sędziów do rozpatrywania poszczególnych spraw;
- d) przydzielanie do spraw obrońcy wężła, promotora sprawiedliwości i notariusza;
- e) nadzór nad pracą poszczególnych pracowników sądowych i troska o ich formację prawną-kanoniczną;
- f) organizacja i przewodniczenie okresowym zebraniom wszystkich pracowników lub poszczególnych grup pracowników sądu;
- g) sporządzanie rocznych sprawozdań z pracy sądu i składanie ich arcybiskupowi oraz właściwym dykasteriom Stolicy Apostolskiej.

ART. 4

POMOCNICZY WIKARIUSZ SĄDOWY

Art. 4.1. Pomocniczy wikariusz sądowy, mianowany przez arcybiskupa jako zastępca, pomocnik i współpracownik wikariusza sądowego, w sposób szczególny uczestniczy w wykonywaniu posługi sądowniczej w archidiecezji.

2. Do pomocniczego wikariusza sądowego stosuje się odpowiednio przepisy art. 3 ust. 3-5 i 7-9 niniejszego regulaminu. Przysięgę i wyznanie wiary, o których mowa w art. 3 ust. 6, pomocniczy wikariusz sądowy składa przed wikariuszem sądowym.

3. Liczbę pomocniczych wikariuszy sądowych określa arcybiskup w porozumieniu z wikariuszem sądowym lub na jego wniosek.

4. Pomocniczy wikariusz sądowy w sprawach związanych z organizacją i kierowaniem sądem działa zawsze pod kierownictwem wikariusza sądowego. Zastępuje także wikariusza sądowego w sprawach przez niego określonych.

ART. 5

ZARZĄDZANIE SĄDEM

W SYTUACJACH NADZWYCZAJNYCH

Art. 5.1. W przypadku wakansu urzędu lub przeszkody w działaniu wikariusza sądowego jego obowiązki przejmuje – do czasu ustania przeszkody lub do nominacji nowego wikariusza sądowego – pomocniczy wikariusz sądowy najstarszy nominacją na urząd.

2. Przepis, o którym w ust. 1, stosuje się odpowiednio podczas każdej innej nieobecności wikariusza sądowego, chyba że wikariusz sądowy zarządzi inaczej.

3. W przypadku wakansu lub niemożności sprawowania urzędu przez wikariusza sądowego i pomocniczych wikariuszy sądowych, do czasu zaradzenia sytuacji przez biskupa diecezjalnego, tymczasowo kieruje pracą sądu sędzia pierwszy w porządku precedencji, według art. 6 ust. 4.

ART. 6-10 SĘDZIOWIE

Art. 6.1. Sędziów mianuje arcybiskup w porozumieniu z wikariuszem sądowym lub na jego wniosek.

2. Do sędziów stosuje się odpowiednio przepisy art. 3 ust. 3-5 i 7-9 niniejszego regulaminu, z pominięciem dolnej granicy wieku.

3. Przed podjęciem funkcji sędzieja nominat ma obowiązek złożenia przed wikariuszem sądowym przepisanej prawem przysięgi oraz odbycia aplikacji według odrębnego regulaminu.

4. Precedencja sędziów następuje według:

- a) stopnia lub tytułu naukowego w prawie kanonicznym;
- b) daty nominacji na urząd sędziego;
- c) daty święceń prezbiteratu;
- d) wieku.

5. Wikariusz sądowy, pomocniczy wikariusze sądowi oraz sędziowie po ukończeniu przepisanej prawem wieku i zakończeniu pracy w sądzie otrzymują tytuł emerytów.

Art. 7.1. Do rozpatrzenia poszczególnych spraw wikariusz sądowy wyznacza turnus sędziów według następującego porządku:

- a) przewodniczący – wikariusz sądowy lub pomocniczy wikariusz sądowy, lub inny sędzia;
- b) jeden sędzia spośród pracowników sądu;
- c) jeden sędzia spośród sędziów dochodzących.

2. Do ustalenia listy sędziów stosuje się zasady precedencji, o których w art. 6 ust. 4.

3. Dla słusznej przyczyny wikariusz sądowy może – na wniosek przewodniczącego – zastąpić sędziego innym sędzią. Może również zastąpić przewodniczącego turnusu innym sędzią.

Art. 8. Sędzia przewodniczący działa w ramach kompetencji określonych przez prawo powszechne, a w szczególności:

- a) zachęca strony do polubownego załatwienia sporu i do pogodzenia się;
- b) zwołuje każdorazowo kolegium sędziowskie;

- c) rozpatruje wyłączenie skierowane przeciwko rzecznikowi sprawiedliwości, obrońcy węzła lub innemu urzędnikowi trybunału, z wyjątkiem sędziów;
- d) troszczy się o jak najszybsze rozstrzygnięcie procesów, tak aby w pierwszej instancji trwały nie dłużej niż jeden rok, a w drugiej instancji nie dłużej niż sześć miesięcy;
- e) wnioskuje do wikariusza sądowego o zastąpienie jednego sędziego innym;
- f) kieruje zbieraniem materiału dowodowego;
- g) osobiście redaguje wyrok w terminie jednego miesiąca od chwili podjęcia decyzji lub zleca tę czynność do wykonania w tym samym terminie innemu sędziemu;
- h) jest zobowiązany do zachowania tajemnicy urzędowej oraz czuwania nad zachowaniem tajemnicy pozostałych członków kolegium sędziowskiego.

Art. 9.1. Pozostali sędziowie, postępując zgodnie z przepisami kanonów, mają szczególny obowiązek:

- a) wykonywać wszystkie polecenia przewodniczącego;
- b) zachować tajemnicę urzędową;
- c) w wyznaczonych terminach przygotowywać wnioski wyrokowe w formie pisemnej w jednym egzemplarzu.

2. Sędzia, który nie jest pracownikiem sądu, winien przybywać do siedziby sądu nie rzadziej niż raz na dwa tygodnie w dniach ustalonych z wikariuszem sądowym w celu przeprowadzenia czynności procesowych, które należą do jego kompetencji.

Art. 10. Sędziom zabrania się:

- a) korzystania z wiadomości uzyskanych w związku z wypełnianiem posługi sędziowskiej w sposób, który mógłby wywołać szkodę lub zgorszenie;
- b) ujawniania treści dyskusji przedwyrokowych i wyników głosowania;
- c) przyjmowania korzyści majątkowych w związku z wypełnianą funkcją;

- d) podejmowania pracy, bez zgody wikariusza sądowego, w instytucjach zajmujących się poradnictwem prawnym, nawet wtedy, gdy nie wiąże się to z pobieraniem wynagrodzenia; dotyczy to również własnych poradni, kancelarii itp.
- e) udziału w sprawach, w których wcześniej udzielali porad prawnych, byli spowiednikami stron lub w których stronami są osoby związane z sędzią pokrewieństwem, powinowactwem lub relacją, która mogłaby podać w wątpliwość jego bezstronność. W sytuacji wyznaczenia sędziego przy zaistnieniu takiej relacji sędzia ma obowiązek wyłączyć się ze sprawy.

ART. 11-13

RZECZNIK SPRAWIEDLIWOŚCI

Art. 11.1. Dla spraw spornych, w których może być zagrożone dobro publiczne, i dla spraw karnych, arcybiskup ustanawia – w porozumieniu z wikariuszem sądowym lub na jego wniosek – rzecznika sprawiedliwości, którego obowiązkiem jest zabezpieczenie dobra publicznego.

2. W sprawach karnych rzecznik sprawiedliwości pełni funkcję oskarżyciela.

3. Rzecznikiem sprawiedliwości może być duchowny lub świecki, doktor lub licencjat prawa kanonicznego, mający ukończone nie mniej niż trzydzieści lat, odznaczający się prawością życia i gorliwie troszczący się o sprawiedliwość.

4. Przed objęciem urzędu rzecznik sprawiedliwości winien złożyć przed wikariuszem sądowym przysięgę wiernego wypełniania urzędu.

5. Rzecznik sprawiedliwości traci urząd wskutek rezygnacji przyjętej przez arcybiskupa, odwołania lub pozbawienia.

6. Jeżeli rzecznik sprawiedliwości mianowany został na czas określony, stosuje się odpowiednio art. 3 ust. 9 niniejszego regulaminu.

Art. 12. Wyłączenie skierowane przeciwko rzecznikowi sprawiedliwości rozpatruje przewodniczący turnusu.

Art. 13. Do rzecznika sprawiedliwości odpowiednio stosuje się art. 10 niniejszego regulaminu.

ART. 14-17 OBROŃCA WĘZŁA

Art. 14.1. Dla spraw, w których chodzi o nieważność świąteń albo o nieważność lub rozwiązanie małżeństwa, arcybiskup ustanawia – w porozumieniu z wikariuszem sądowym lub na jego wniosek – obrońcę węzła, którego obowiązkiem jest przedstawianie wszystkiego, co w sposób rozumny może być przytoczone przeciw nieważności lub rozwiązaniu. Swoją urzędową powinność powinien wykonywać według odpowiednich przepisów prawa oraz mając na uwadze nauczanie Magisterium Kościoła.

2. Obrońcą węzła może być duchowny lub świecki, doktor lub licencjat prawa kanonicznego, mający ukończone nie mniej niż trzydzieści lat, odznaczający się prawością życia i gorliwie troszczący się o sprawiedliwość.

3. Przed objęciem urzędu obrońca węzła winien złożyć przed wikariuszem sądowym przysięgę wiernego wypełniania urzędu.

4. Obrońca węzła traci urząd wskutek rezygnacji przyjętej przez arcybiskupa, odwołania lub pozbawienia.

5. Jeżeli obrońca węzła mianowany został na czas określony, stosuje się odpowiednio art. 3 ust. 9 niniejszego regulaminu.

6. Liczbę obrońców określa arcybiskup w porozumieniu z wikariuszem sądowym lub na jego wniosek.

Art. 15.1. Obrońca węzła występuje w sprawach dotyczących nieważności węzła małżeńskiego lub węzła świąteń oraz w sprawach dotyczących dyspensy od małżeństwa zawartego, a niedopełnionego.

2. Do obowiązków obrońcy węzła należą w szczególności:

- a) przeciwdziałanie żądaniom stwierdzenia nieważności poprzez dostarczanie rozumnych dowodów, opinii, zarzutów, które będą broniły ważności sakramentu małżeństwa, ale także prawdy i sprawiedliwości;
- b) czuwanie, aby kwestie przedstawiane biegłemu nie wykraczały poza jego kompetencje, jego opinia była sporządzona metodą naukową i opierała się na zasadach antropologii chrześcijańskiej;

- c) na stopniu apelacyjnym, dokładne przestudiowanie akt poprzedniej instancji, ze zwróceniem uwagi na kwestie merytoryczne, a w sposób szczególny na procedurę procesu;
- d) troska o dobro publiczne Kościoła.

3. obrońca węgła po zakończeniu instrukcji sprawy sporządza swój głos obrończy na piśmie w jednym egzemplarzu i przekazuje do kancelarii sądu, a strony zapoznają się z nim w czasie ogłoszenia akt.

4. obrońca węgła, który nie jest etatowym pracownikiem sądu, powinien przybywać do siedziby sądu nie rzadziej niż raz na dwa tygodnie w dniach ustalonych z wikariuszem sądowym w celu przeprowadzenia czynności procesowych, które należą do jego kompetencji.

Art. 16. Wyłączenie skierowane przeciwko obrońcy węgła rozpatruje przewodniczący turnusu.

Art. 17. Do obrońcy węgła odpowiednio stosuje się art. 10 niniejszego regulaminu.

ART. 18-21

MODERATOR KANCELARII SĄDU I NOTARIUSZE

Art. 18.1. W każdym procesie winien brać udział notariusz.

2. Nominacji notariusza dokonuje arcybiskup w porozumieniu z wikariuszem sądowym lub na jego wniosek.

3. Notariuszem może być duchowny lub świecki, doktor lub licencjat prawa kanonicznego lub prawdziwie biegły w tej dyscyplinie, odznaczający się prawością życia i gorliwie troszczący się o sprawiedliwość.

4. Przed objęciem urzędu notariusz winien złożyć przed wikariuszem sądowym przysięgę wiernego wypełniania urzędu.

5. Notariusz traci urząd wskutek rezygnacji przyjętej przez arcybiskupa, odwołania lub pozbawienia.

6. Jeżeli notariusz mianowany został na czas określony, stosuje się odpowiednio art. 3 ust. 9 niniejszego regulaminu.

7. Liczbę notariuszy określa arcybiskup w porozumieniu z wikariuszem sądowym lub na jego wniosek.

Art. 19.1. Notariusze wypełniają swoje obowiązki według przepisów kanonów, a w szczególności:

- a) o ile to możliwe, uczestniczą w przesłuchaniach stron i świadków i sporządzają protokoły;
- b) uwierzytelniają akta sądowe;
- c) sporządzają i wysyłają korespondencję sądową;
- d) zapisują i protokołują fakty, oświadczenia i dyskusje mające miejsce w siedzibie sądu, z podaniem ich daty, a także wykonują inne czynności, które wymagają ich udziału;
- e) udzielają bezpłatnych porad prawnych i ewentualnie kierują petentów do adwokatów;
- f) dbają o należyte przechowywanie akt sądowych;
- g) dokonują odpowiednich wpisów do ksiąg sądowych;
- h) strzegą pieczęci sądowych;
- i) dbają o zaopatrzenie sądu w konieczne materiały biurowe;
- j) dbają o należyty stan systemu informatycznego.

2. Korespondencję wpływającą do sądu, dotyczącą spraw będących w toku, po zarejestrowaniu w dzienniku podawczym i w systemie informatycznym notariusze przekazują sędziom prowadzącym poszczególne sprawy.

Art. 20.1. Notariusz najstarszy nominacją na ten urząd jest moderatorem kancelarii, czyli kanclerzem sądu, chyba że arcybiskup – na wniosek wikariusza sądowego – zdecyduje inaczej.

2. Moderator kancelarii sądu (kanclerz) kieruje pracą notariuszy oraz jest odpowiedzialny za prawidłowy obieg dokumentów zarówno wewnątrz sądu, jak i w relacjach zewnętrznych.

3. Moderator kancelarii sądu (kanclerz) lub inny notariusz wyznaczony przez wikariusza sądowego troszczy się o archiwum sądu.

Art. 21. Do moderatora kancelarii (kanclerza) i notariuszy odpowiednio stosuje się art. 10 niniejszego regulaminu.

ART. 22

ADWOKACI I PEŁNOMOCNICY

Art. 22.1. W sprawach rozpatrywanych przez Sąd Metropolitalny Lubelski mogą brać udział adwokaci. Adwokatów zatwierdza arcybiskup, który zasięga w tej sprawie opinii wikariusza sądowego.

2. Kwalifikacje adwokata są określone w odpowiednich przepisach Kodeksu prawa kanonicznego.

3. Osoba ubiegająca się o zatwierdzenie na stałe winna odbyć półroczną praktykę w Sądzie Metropolitalnym Lubelskim, a następnie wraz z prośbą o zatwierdzenie przedłożyć życiorys z fotografią, dokumenty potwierdzające wykształcenie, referencje od opiekuna naukowego z okresu studiów oraz opinię proboszcza miejsca aktualnego zamieszkania dotyczącą uczciwości i życia religijnego.

4. Wikariusz sądowy, z upoważnienia arcybiskupa, zatwierdza *ad causam* adwokatów, którzy mają stałe zatwierdzenie w innym sądzie kościelnym.

5. W charakterze pełnomocnika może być zasadniczo dopuszczona jedynie osoba, która ma zamieszkanie na terenie archidiecezji lubelskiej.

6. Osoby, o których mowa w art. 3-26, pełnią swój urząd w sprawach rozpatrywanych zarówno w pierwszej, jak i w kolejnych instancjach.

7. Honorarium netto pobierane przez adwokata nie może być wyższe niż opłata sądowa.

8. Strona, która korzysta z odpłatnej posługi adwokackiej, nie może ubiegać się o zwolnienie z opłat sądowych ani o ich obniżenie.

ART. 23-26

BIEGLI

Art. 23.1. Z pomocy biegłych należy skorzystać, ilekroć na podstawie nakazu prawa lub sędziego są konieczne ich przesłuchanie i opinia, oparte na doświadczeniu lub wiedzy, dla potwierdzenia jakiegoś faktu lub poznania prawdziwej natury jakiejś rzeczy.

2. Do zadania biegłego mogą być powołani ci, którzy mają nie tylko odpowiednie wykształcenie, lecz także stosowną wiedzę i doświadczenie, ciesząc się dobrą opinią, są religijni i uczciwi.

3. Biegli w sprawach dotyczących niezdolności osoby do małżeństwa winni kierować się zasadami antropologii chrześcijańskiej.

Art. 24. Na listę biegłych sądowych wpisuje wikariusz sądowy. Przed rozpoczęciem wypełniania swojej funkcji biegły winien złożyć przed nim przysięgę wiernego wypełniania urzędu i zachowania związanej z nim tajemnicy.

Art. 25.1. Nominacja biegłego należy w konkretnej sprawie do przewodniczącego, po wysłuchaniu lub na wniosek stron. Przewodniczący może dopuścić ekspertyzy sporządzone wcześniej przez innych biegłych.

2. Zakres zagadnień, w których ma się wypowiedzieć biegły, określa przewodniczący w formie pisemnej instrukcji.

3. Biegłych można wykluczyć lub sam biegły może się wycofać dla słusznej przyczyny.

4. Akta sprawy i inne pomoce należy przekazać biegłemu na jeden tydzień przed terminem badania, gdy chodzi o badanie z udziałem stron procesowych.

5. Sędzia, po wysłuchaniu zdania samego biegłego, winien wyznaczyć czas, w którym należy dokonać ekspertyzy.

6. Pisemna opinia powinna zostać przedstawiona przez biegłego w terminie jednego miesiąca od przeprowadzonego badania, chyba że w poszczególnych wypadkach przewodniczący określi inny termin. Razem z opinią biegły winien zwrócić sądowi akta i inne pobrane pomoce. Znaczne przekroczenie terminu sporządzenia opinii może skutkować obniżeniem honorarium.

7. Opinia biegłego jest sporządzona w jednym egzemplarzu.

8. Biegli powinni jasno wskazać, na podstawie jakich dokumentów lub innych odpowiednich sposobów upewnili się o tożsamości osób, rzeczy lub miejsc, jaką metodą i w jaki sposób postępowali w wykonywaniu zleconego im zadania i na jakich argumentach opierają swoje wnioski.

9. Biegły winien w opinii przedstawić stan strony w chwili zawarcia małżeństwa oraz stan w chwili badania, by na tej podstawie sąd mógł zdecydować o ewentualnym dołączeniu zakazu zawarcia nowego małżeństwa.

10. Biegły może zostać wezwany przez sędziego, by udzielił dalszych wyjaśnień, które wydają się konieczne.

11. Pobranie i zwrot akt i innych pomocy należy odnotować w specjalnej księdze przechowywanej w kancelarii sądu. Wpisu dokonują notariusz lub sam biegły.

12. Strony wzywane są do biegłego za pośrednictwem poczty listem zwykłym.

13. Badanie stron przez biegłego może odbyć się poza siedzibą sądu z wykorzystaniem technologii informatycznych zapewniających dyskrecję i kontrolę jego przebiegu przez biegłego.

14. Biegły decyduje o sposobie uzyskania informacji koniecznych do sporządzenia opinii.

Art. 26.1. Honorarium dla biegłego w zasadzie pokrywa strona powodowa, strona pozwana zaś wówczas, gdy wnioskowała o powołanie biegłego.

2. Wysokość honorarium określona jest odrębnym dekretem przez arcybiskupa.

ART. 27-28

PRZEPISY DYSCYPLINARNE

Art. 27.1. Wszyscy pracownicy sądu zobowiązani są do zachowania tajemnicy urzędowej.

2. Tajemnica dotycząca dyskusji przedwyrokowej sędziów jest nie-naruszalna.

3. Naruszenie tajemnicy urzędowej może spowodować ukaranie winnego sprawiedliwą karą, nie wyłączając pozbawienia urzędu (kan. 1378 §1 KPK/2021).

Art. 28.1. Jeśli pracownik sądu popełnił przestępstwo, o którym mowa w kan. 1377 KPK/2021, to znaczy przyjął korzyść materialną w związku z pełnionym urzędem, winien zostać ukarany sprawiedliwą karą, nie wyłączając pozbawienia urzędu.

2. W pozostałych przypadkach, w których pracownik sądu narusza niniejszy regulamin, zwłaszcza określonych w art. 10, wikariusz sądowy może nałożyć karę dyscyplinarną.

TYTUŁ II

PRZEPISY UZUPEŁNIAJĄCE

DOTYCZĄCE ROZPOZNAWANIA SPRAW

O NIEWAŻNOŚĆ MAŁŻEŃSTWA

ART. 29-34

WPROWADZENIE SPRAWY

Art. 29.1. Sprawy przedłożone do rozpoznania należy rozpatrywać w takiej kolejności, w jakiej zostały wniesione i wpisane do rejestru.

2. Prowadzi się odrębny rejestr dla spraw rozpatrywanych w pierwszej instancji i odrębny dla spraw rozpatrywanych w drugiej i kolejnych instancjach.

3. Każda sprawa opatrywana jest oznaczeniem, zawierającym numer kolejny rejestru, oznaczenie instancji i bieżącego roku kalendarzowego.

Art. 30.1. Pozew winien być zredagowany według przepisów kanonów.

2. Pozew winien zostać złożony w dwóch egzemplarzach.

3. Do pozwu dotyczącego spraw małżeńskich winny być dołączone w jednym egzemplarzu:

- a) świadectwo ślubu w oryginale;
- b) odpisy pozwu o rozwód i wyroku rozwodu cywilnego (jeżeli strony przeprowadziły cywilny proces rozwodowy);
- c) potwierdzenie miejsca zamieszkania strony pozwanej; potwierdzenie może pochodzić z biura ewidencji ludności, urzędu parafialnego lub zostać udokumentowane uwierzytelnionym odpisem dokumentu tożsamości lub uwierzytelnionym pisemnym oświadczeniem strony pozwanej, lub innym uwierzytelnionym dokumentem potwierdzającym faktyczny adres zamieszkania;

- d) w przypadku gdy strony wnoszą o proces skrócony, w pozwie winny zostać wskazane dowody, które mogłyby być natychmiast zebrane przez sędziego, oraz winny zostać załączone dokumenty, na których opiera się żądanie.

Art. 31.1. Pozew, po wpłynięciu do sądu, zostaje niezwłocznie wpisany przez notariusza do dziennika korespondencji przychodzącej i zarejestrowany w systemie informatycznym.

2. Pozew następnie przekazywany jest wikariuszowi sądowemu lub pomocniczemu wikariuszowi sądowemu do dalszego procedowania, zgodnie z przepisami prawa.

Art. 32.1. Zawiadomienia o dekretach oraz wezwania stron przed sąd dokonuje się w zasadzie listownie za pośrednictwem poczty, a do strony pozwanej listem poleconym za zwrotnym poświadczeniem odbioru.

2. W przypadku niepodjęcia korespondencji przez stronę pozwaną z racji zmiany adresu, wikariusz sądowy winien zobowiązać stronę powodową do przedstawienia nowego adresu w jak najkrótszym czasie.

3. W przypadku potwierdzenia na zwrotnym poświadczeniu odbioru korespondencji przez stronę pozwaną, uważa się ją za doręczoną prawidłowo.

Art. 33.1. Ilekroć nie jest znane miejsce pobytu strony pozwanej, należy ją wezwać edyktalnie, umieszczając na jeden miesiąc odpowiednie wezwanie na tablicy ogłoszeń w parafii ostatniego znanego miejsca pobytu oraz na tablicy ogłoszeń sądu. W uzasadnionych przypadkach wikariusz sądowy może nakazać umieszczenie wezwania w prasie.

2. Zanim wezwanie zostanie podane do wiadomości publicznej, należy poinformować o takim zamiarze osoby, które – według wiedzy wikariusza sądowego lub proboszcza – mogłyby znać aktualne miejsce pobytu osoby poszukiwanej. Osoby te winny zostać poproszone o podanie adresu, w przypadku zaś odmowy lub upływu wyznaczonego terminu, wezwanie winno być opublikowane jak w ust. 1.

3. Przepisy zawarte w ust. 1-2 nie mają zastosowania, gdy z dokumentów publicznych wiadomo, że strona pozwana jest bezskutecznie

poszukiwana przez państwowe organy ścigania lub organy wymiaru sprawiedliwości. W takim przypadku należy w aktach sprawy zamieścić kopię odpowiednich dokumentów i sporządzić odpowiednią notatkę.

Art. 34. Jeżeli strona pozwana, prawidłowo wezwana, nie stawia się w sądzie w wyznaczonym terminie lub odmawia udziału w procesie, lub zachodzi okoliczność, o której w art. 33 ust. 3, zostaje dekretem wikariusza sądowego lub przewodniczącego kolegium sędziowskiego uznana za nieobecną w procesie.

ART. 35-36

USTALENIE FORMUŁY

WĄTPLIWOŚCI PROCESOWEJ

Art. 35.1. Ustalenie formuły wątpliwości procesowej następuje dekretem wikariusza sądowego lub pomocniczego wikariusza sądowego, który wcześniej winien wysłuchać stron.

2. W sprawach dotyczących nieważności małżeństwa, rozpatrywanych w pierwszej instancji, formuła jest następująca: „Czy w danym wypadku została udowodniona nieważność małżeństwa stron z tytułu: (w tym miejscu należy określić tytuł lub tytuły nieważności)”.

3. W sprawach dotyczących nieważności małżeństwa, rozpatrywanych na stopniu apelacyjnym, formuła jest następująca: „Czy można potwierdzić wyrok sądu pierwszej instancji w (...) z dnia (...), stwierdzający, że (nie) udowodniono nieważność małżeństwa stron”, chyba że w poszczególnym przypadku formuła sporu powinna być poszerzona.

Art. 36. Dekret ustalenia formuły wątpliwości, zawierający także decyzję o wyborze trybu procesu oraz składu kolegium sędziowskiego, winien być podany do wiadomości obu stronom w formie pisemnej.

ART. 37

UMORZENIE INSTANCJI

Art. 37. Jeżeli strony, choć nie mają przeszkód, nie podejmą w ciągu trzech miesięcy żadnego aktu procesowego, następuje umorzenie instancji.

ART. 38-45

INSTRUKCJA SPRAWY

Art. 38. Instrukcja sprawy odbywa się zgodnie z przepisami prawa procesowego, z uwzględnieniem poniższych przepisów uzupełniających.

Art. 39.1. W procesie zwykłym instrukcję sprawy prowadzą sam przewodniczący lub – na jego zlecenie – jeden z sędziów turnusu.

2. Wikariusz sądowy może – na wniosek przewodniczącego, z poważnej przyczyny – zlecić instrukcję sprawy audytorowi.

3. W procesie skróconym postępowanie dowodowe prowadzi instruktor przy pomocy asesora.

Art. 40.1. Przesłuchania stron i świadków odbywają się w siedzibie sądu lub w innym stosownym miejscu.

2. Do poszczególnych czynności sądowych, takich jak przesłuchanie stron i świadków poza siedzibą sądu, przewodniczący może delegować osoby spoza pracowników sądu, z zachowaniem odnośnych przepisów.

3. W celu zebrania dowodów poza terenem archidiecezji lubelskiej przewodniczący zwraca się do właściwego sądu z prośbą o wykonanie określonej czynności w drodze pomocy sądowej.

4. Przesłuchanie stron i świadków, za zgodą Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej, może odbyć się poza siedzibą sądu z wykorzystaniem technologii informatycznych zapewniających dyskrecję, kontrolę jego przebiegu i rejestrację przez osobę przesłuchującą, z zachowaniem wymogów, o których w ust. 5-7.

5. Osoba przesłuchująca:

- a) uzgadnia z osobą przesłuchiwaną dzień, godzinę i orientacyjny czas trwania przesłuchania;
- b) ma do dyspozycji urządzenie podłączone do sieci teleinformatycznej wyposażone w kamerę i mikrofon oraz oprogramowanie umożliwiające rejestrację przesłuchania;
- c) znajduje się sama w pomieszczeniu, a pomieszczenie jest zabezpieczone przed wejściem osób trzecich podczas przesłuchania; w pomieszczeniu mogą być obecni obrońca węgła, notariusz i adwokat lub adwokaci stron, jeśli zostali ustanowieni;

- d) obrońca wężła, notariusz i adwokat lub adwokaci stron mogą uczestniczyć w przesłuchaniu również za pomocą technologii teleinformatycznych.

6. Osoba przesłuchiwana:

- a) wyraża zgodę na taką formę przesłuchania; zgoda winna być przekazana pocztą elektroniczną lub tradycyjną w formie odpowiedzi na zapytanie sądu, zawierające informacje o warunkach, które winny zostać spełnione;
- b) ma do dyspozycji urządzenie podłączone do sieci teleinformatycznej wyposażone w kamerę i mikrofon;
- c) znajduje się sama w pomieszczeniu, a pomieszczenie jest zabezpieczone przed wejściem osób trzecich podczas przesłuchania; w pomieszczeniu może być obecny adwokat strony, jeśli został ustanowiony;
- d) wyraża zgodę na zapoznanie się z treścią protokołu z przesłuchania przez odczytanie go przez przesłuchującego i potwierdzenie treści tego protokołu wyłącznie przez podpisy osoby przesłuchującej i notariusza;
- e) osoba przesłuchiwana nie może rejestrować treści przesłuchania.

7. Przebieg przesłuchania:

- a) przed przystąpieniem do przesłuchania osoba przesłuchująca przedstawia się, podając imię i nazwisko oraz pełnioną funkcję;
- b) osoba przesłuchująca informuje osobę przesłuchiwaną o zasadach przesłuchania i możliwości jego rejestracji przez osobę przesłuchującą;
- c) osoba przesłuchiwana legitymuje się dokumentem tożsamości z fotografią w taki sposób, że jednocześnie w obrazie z kamery jest widoczna twarz osoby przesłuchiwanej i jej dokument tożsamości z widoczną fotografią i danymi osobowymi w postaci imienia i nazwiska;
- d) osoba przesłuchiwana składa przysięgę dotyczącą mówienia prawdy i zachowania tajemnicy co do treści przesłuchania;
- e) osoba przesłuchująca zadaje pytania, a osoba przesłuchiwana udziela odpowiedzi;

- f) osoba przesłuchująca zapisuje odpowiedzi w sposób sumaryczny, gwarantujący integralność wypowiedzianych treści odnoszących się do istoty sprawy;
- g) po zakończeniu przesłuchania osoba przesłuchująca odczytuje treść protokołu, do którego treści ma prawo odnieść się osoba przesłuchiwana;
- h) w zakończeniu protokołu winna znaleźć się klauzula, że treść protokołu została odczytana, zgodnie z wcześniejszym pouczeniem o warunkach przesłuchania z wykorzystaniem technik teleinformatycznych;
- i) po wydrukowaniu protokołu podpisują go osoba przesłuchująca, notariusz, obrońca węgła oraz adwokat, jeśli był obecny;
- j) po zakończeniu przesłuchania osoba przesłuchiwana potwierdza fakt przesłuchania i zapoznanie się z treścią protokołu przez przesłanie na adres poczty elektronicznej sądu oświadczenia o treści następującej: „Oświadczam, że protokół przesłuchania z dnia roku został mi odczytany. Do treści protokołu nie wnoszę zastrzeżeń. Jest mi wiadome, że protokół został podpisany wyłącznie przez przesłuchującego”; e-mail z oświadczeniem zostaje po wydrukowaniu dołączony do protokołu przesłuchania i włączony do akt sprawy;
- k) jeżeli treść przesłuchania była rejestrowana przez osobę przesłuchującą, nagranie przesłuchania jest niszczone po uprawnieniu się wyroku kończącego proces.

Art. 41. 1. Dokumenty winny być przedkładane w sądzie przez strony w oryginale lub w uwierzytelnionym odpisie.

2. Dokumenty mogą być również nadsyłane pocztą elektroniczną, ale w tym przypadku winny być dodatkowo starannie zweryfikowane.

3. Korespondencja sądu w zasadzie winna być prowadzona w sposób pisemny przez pocztę tradycyjną. Dopuszczalne jest jednak, przy zachowaniu ostrożności, przekazywanie korespondencji pocztą elektroniczną. Korespondencja taka wymaga dodatkowej starannej weryfikacji.

Art. 42.1. Strony i świadkowie są przesłuchiwani przez sędziego w obecności notariusza i po zawiadomieniu obrońcy wężła, który ma prawo uczestniczyć w przesłuchaniu.

2. Pytania do stron i świadków w zasadzie przygotowuje sędzia. Adwokaci mają prawo do przedłożenia sędziemu pytań do stron lub świadków oraz uczestniczyć w ich przesłuchaniu.

3. Świadkowie wzywani są za pośrednictwem poczty listem zwykłym.

4. Liczba świadków przedstawionych do udziału w procesie powinna być ograniczona do ośmiu, z zachowaniem roztropności i troski o odkrycie prawdy dotyczącej małżeństwa.

Art. 43.1. Tożsamość stron i świadków sędzia stwierdza na podstawie dowodu osobistego lub innego dokumentu uznawanego za dokument tożsamości. Zawsze jednak musi to być dokument z fotografią.

2. Tożsamość osoby może być stwierdzona również na podstawie oświadczenia wiarygodnych świadków.

Art. 44.1. Strony ponoszą koszty związane z przybyciem do sądu we własnym zakresie.

2. Zwrot kosztów poniesionych przez świadków należy do strony, która wniosowała ich powołanie.

Art. 45.1. Strony mogą zapoznać się z treścią akt sprawy tylko w czasie wyznaczonym przez przewodniczącego na ogłoszenie akt. Wolno im wtedy robić notatki, ale nie mogą żądać kopii dokumentów ani fotografować akt sądowych.

2. Strony mogą złożyć wniosek o udostępnienie akt sprawy w siedzibie innego sądu, bliższego ich miejsca zamieszkania lub w innym odpowiednim miejscu.

3. W celu uniknięcia bardzo poważnych niebezpieczeństw sędzia może zdecydować, żeby jakiejś części akt nie ujawniać stronom, z tym zastrzeżeniem, aby prawo do obrony zawsze pozostało nienaruszone.

4. Przy ogłoszeniu akt stronom, ale przed ich udostępnieniem, strony winny złożyć zobowiązanie, że:

a) nie naruszają substancji akt;

- b) nie dokonają na nich żadnych adnotacji;
 - c) nie wykorzystają informacji uzyskanych podczas ogłoszenia akt poza kościelnym procesem sądowym;
 - d) nie wykonają w jakikolwiek sposób kopii akt.
5. Odmowa złożenia takiego zobowiązania równoznaczna jest z rezygnacją z zapoznania się z aktami sprawy.
6. W czasie ogłoszenia akt strony zapoznają się także z votum obrońcy węzła małżeńskiego.

ART. 46

WYROK

Art. 46.1. Ogłoszenie, czyli zawiadomienie o wyroku, dokonuje się przez przesłanie egzemplarza wyroku stronom lub ich pełnomocnikom listem poleconym za zwrotnym poświadczeniem odbioru, chyba że stawili się osobiście w siedzibie sądu i za potwierdzeniem go odebrali.

2. Obrońca węzła i rzecznik sprawiedliwości, jeśli brał udział w procesie, zapoznają się z treścią wyroku w siedzibie sądu i na egzemplarzu wyroku znajdującym się w aktach sprawy odnotowują swoje stanowiska w odniesieniu do ewentualnego wniesienia apelacji, opatrując je datą i podpisami.

3. Jeżeli jedna ze stron wyraziła jasno, że odrzuca jakiekolwiek wiadomości dotyczące sprawy, rozumie się, że odrzuca możliwość otrzymania kopii wyroku. W tym przypadku notyfikuje się jej jedynie część rozstrzygającą wyroku.

ART. 47

ZEZWOLENIE NA NOWE MAŁŻEŃSTWO PO ZAKAZIE SĄDOWYM

Art. 47.1. Na podstawie upoważnienia udzielonego przez arcybiskupa wikariusz sądowy ma kompetencje, z prawem subdelegowania, do uchylenia zakazu zawarcia małżeństwa dołączonego do wyroku orzekającego nieważność.

2. O ile to możliwe, sprawą zajmuje się ten sam sędzia, który przewodniczył kolegium sędziowskiemu w sprawie o nieważność, chyba że wikariusz sądowy zdecyduje inaczej.

3. Osoba, której zakaz dotyczy, winna w formie pisemnej zwrócić się o uchylenie zakazu, wskazując numer sprawy o nieważność oraz kiedy i z kim zamierza zawrzeć nowe małżeństwo kanoniczne. Do próśby winna dołączyć odpis wyroku (gdy sprawa była prowadzona tylko w jednej instancji) lub wyroków (gdy sprawa była prowadzona w dwóch lub więcej instancjach) orzekających nieważność.

4. Sędzia wyznacza termin spotkania z osobą, której dotyczy zakaz, oraz z osobą, z którą ma być zawarte nowe małżeństwo, oraz ustala, o ile to możliwe w tym samym dniu, spotkanie z biegłym, a następnie w możliwie najkrótszym czasie wydaje decyzję. Sposób przekazania decyzji sędzia ustala z petentem.

5. Koszty opinii biegłego oraz opłatę administracyjną ponosi petent według stawek ustalonych w odrębnym dekrete.

6. Kancelaria sądu prowadzi rejestr wniosków o zezwolenie oraz wydanych zezwoleń.

ART. 48-49

SPRAWY EKONOMICZNE

Art. 48. W sprawach natury ekonomicznej sąd podlega ekonomowi diecezjalnemu, który zapewnia właściwe środki materialne do funkcjonowania sądu, a w szczególności utrzymania siedziby sądu i wynagrodzenia pracowników zgodnie z zasadami nauki społecznej Kościoła.

Art. 49.1. Zasadniczym źródłem utrzymania sądu są opłaty wnoszone przez strony procesowe. Niezależnie od wpływów własnych sąd w razie konieczności korzysta z innych funduszy diecezjalnych.

2. Wysokość opłat sądowych i zasady oraz stawki wynagrodzenia pracowników określa odrębny dekret arcybiskupa, wydany z własnej inicjatywy lub na wniosek wikariusza sądowego, po konsultacji z ekonomem diecezjalnym.

3. Aby z racji ubóstwa nikt nie był pozbawiony prawa do wymiaru sprawiedliwości, zwolnienie z opłat lub ich zmniejszenie następuje zgodnie z przepisami określonymi w odrębnym dekrete.

ART. 50**ARCHIWUM SĄDU I PRAKTYKI SĄDOWE**

Art. 50.1. Pracownikom sądu nie wolno bez zezwolenia wikariusza sądowego:

- a) wnosić poza sąd akt i innych dokumentów sądowych;
- b) udostępniać komukolwiek spoza sądu akt sądowych;
- c) sporządzać odpisów i fotokopii akt sądowych do użytku zewnętrznego.

2. Wstęp do archiwum sądowego i korzystanie z akt sądowych dozwolone są jedynie pracownikom sądu. Korzystanie z archiwum sądowego przez inne osoby, zwłaszcza przez adwokatów, pracowników naukowych, praktykantów, studentów i doktorantów, jest dozwolone za zgodą wikariusza sądowego lub jego zastępcy, po uprzednim złożeniu pisemnej prośby, zawierającej zakres kwerendy.

3. W przypadku studentów i doktorantów prośba winna być poparta przez opiekuna naukowego.

4. Osoby odbywające ćwiczenia w ramach zajęć dydaktycznych nie składają prośby indywidualnie i odbywają je pod kierunkiem moderatora kancelarii sądu (kanclerza) lub innego upoważnionego pracownika, według harmonogramu uzgodnionego w pierwszym miesiącu roku akademickiego.

5. Wszystkie osoby korzystające z akt sądowych mają obowiązek złożenia przysięgi o zachowaniu tajemnicy, zwłaszcza odnośnie do danych osobowych, według formuły załączonej do niniejszego regulaminu.

ART. 51-52**PORADNICTWO PRZEDPROCESOWE
I W TRAKCIE PROCESU**

Art. 51.1. Poradnictwo przedprocesowe w sprawach o nieważność małżeństwa ma charakter duszpasterski i jest przeznaczone dla wiernych będących w separacji lub rozwiedzionych, podających w wątpliwość ważność ich małżeństwa lub przekonanych o jego nieważności. Zmierzają one do zapoznania się z ich sytuacją oraz ukierunkowane jest na zebranie informacji użytecznych w procesie sądowym, zwykłym lub skróconym.

2. Pracownicy kancelarii sądu udzielają bezpłatnych porad prawnych w sprawach o nieważność małżeństwa i ewentualnie w razie potrzeby lub na życzenie petenta kierują ich do adwokatów.

3. Nie jest właściwe, aby duszpasterze kierowali swoich wiernych do konkretnego pracownika sądu w celu uzyskania porady, a nie ogólnie do kancelarii sądu, gdyż stwarza to wrażenie specjalnego traktowania, a tym samym może podać w wątpliwość bezstronność sądu w czasie procesu.

4. Kancelaria sądu prowadzi rejestr udzielonych porad przedprocesowych.

Art. 52.1. Po rozpoczęciu procesu jedynymi osobami uprawnionymi do udzielania informacji o stanie sprawy są sędzia prowadzący sprawę lub notariusz, gdy chodzi o sprawy niewymagające decyzji sędziego.

2. Informacji o procesie wolno udzielić jedynie stronom procesowym, ich adwokatom i pełnomocnikom.

3. Informacji udziela się wyłącznie osobom uprawnionym, po zbadaniu ich tożsamości, zasadniczo w kancelarii sądu lub przez pocztę tradycyjną. Po dodatkowym zweryfikowaniu wolno tymże osobom udzielić informacji przez telefon lub pocztą elektroniczną.

ART. 53-56

PRZEPISY PORZĄDKOWE

Art. 53.1. Sąd jest czynny codziennie, z wyjątkiem dni ustawowo wolnych od pracy oraz z wyjątkiem następujących dni: święta Ofiarowania Pańskiego (2 lutego), Wielkiego Czwartku, Wielkiego Piątku Męki Pańskiej, wspomnienia Wszystkich Wiernych Zmarłych (2 listopada) oraz dni ustalone w danym roku przez arcybiskupa. Z zasady nie wyznacza się czynności sądowych na dni 2 maja, 27-31 grudnia oraz na piątek po uroczystości Najświętszego Ciała i Krwi Pańskiej.

2. Praca w sądzie trwa od godz. 9:00 do godz. 14:00.

3. Zajęcia o charakterze stałym, kolidujące z godzinami pracy w sądzie, pracownicy mogą podejmować tylko za zgodą wikariusza sądowego, a wikariusz sądowy za zgodą arcybiskupa.

4. Na okolicznościową nieobecność należy uzyskać zgodę wikariusza sądowego lub jego zastępcy.

5. Nieobecność w sądzie, spowodowaną obowiązkami służbowymi, należy każdorazowo uzgodnić z wikariuszem sądowym lub jego zastępcą.

6. Wikariusz sądowy zgłasza swoją nieobecność arcybiskupowi.

7. Pracownikom sądu przysługuje prawo do miesięcznego urlopu w ciągu roku.

8. Duchowni i osoby zakonne mają prawo do dodatkowych dni wolnych od pracy w celu wzięcia udziału we własnych rekolekcjach, a wszyscy pracownicy prawo do dodatkowych dni wolnych w celu wzięcia udziału w konferencjach szkoleniowych.

9. Jeden raz w miesiącu, według harmonogramu ustalonego przez wikariusza sądowego na początku września każdego roku, wszyscy etatowi pracownicy sądu obowiązkowo uczestniczą w zebraniu, na którym omawiane są bieżące zagadnienia związane ze sprawami organizacyjnymi oraz kwestie dotyczące prowadzonych spraw.

Art. 54. Pracownicy sądu z zasady bezpośrednio nie udzielają informacji i nie wypowiadają się do mediów. Obsługę sądu w zakresie komunikacji społecznej wykonuje rzecznik prasowy archidiecezji, który otrzymuje stosowne informacje od wikariusza sądowego lub innego upoważnionego przez niego pracownika sądu.

Art. 55.1. W czasie udzielania porad lub załatwiania spraw przez notariuszy z petentami, ze względu na delikatny charakter spraw, zasadniczo nie powinno być obecnych w kancelarii osób trzecich, także pracowników sądu.

2. Pracownicy sądu i inne osoby uprawnione do przebywania w kancelarii sądu nie mogą w czasie udzielania porad prowadzić rozmów i załatwiać spraw, by nie naruszyć intymności petentów.

3. Spotkania pracowników sądu z innymi osobami, jeśli są konieczne w czasie godzin pracy, winny się odbywać w innych pomieszczeniach będących w dyspozycji poszczególnych pracowników lub w sali posiedzeń sądu.

Art. 56. W zakresie spraw porządkowych sąd podlega zasadom ogólnym regulującym funkcjonowanie kurii.

ART. 57

PRZEPISY KOŃCOWE

Art. 57. Wątpliwości związane z interpretacją i stosowaniem regulaminu rozstrzyga oraz konieczne zmiany wprowadza arcybiskup z własnej inicjatywy lub na wniosek wikariusza sądowego.

STATUT ARCHIDIECEZJALNEJ KOMISJI DO SPRAW LITURGII I DUSZPASTERSTWA LITURGICZNEGO

1. Archidiecezjalna Komisja ds. Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego (dalej: komisja) jest organem doradczym i wykonawczym arcybiskupa. Celem jej jest pomaganie w szerzeniu i umacnianiu życia liturgicznego w archidiecezji, wydawanie opinii w sprawach liturgicznych, przyczynianie się do formacji liturgicznej duchowieństwa i wiernych świeckich oraz pomaganie w rozwijaniu duszpasterstwa liturgicznego.

2. Komisja koordynuje pracę Archidiecezjalnego Centrum Formacji Liturgicznej (dalej: ACFL) oraz duszpasterstwa Liturgicznej Służby Ołtarza.

Skład komisji

3. Skład komisji stanowią:

- a) dyrektor Archidiecezjalnego Centrum Formacji Liturgicznej;
- b) przedstawiciel wykładowców liturgiki;
- c) przedstawiciel prowadzących zajęcia z muzyki kościelnej;
- d) ceremoniarz archidiecezjalny;
- e) przewodniczący Archidiecezjalnej Komisji ds. Muzyki Kościelnej;
- f) przedstawiciel wydziału duszpasterstwa kurii;
- g) przedstawiciel Archidiecezjalnej Komisji ds. Budownictwa Sakralnego;
- h) archidiecezjalny duszpasterz Liturgicznej Służby Ołtarza;
- i) proboszcz znany z wzorowego duszpasterstwa liturgicznego;
- j) przedstawiciel osób życia konsekrowanego.

4. Spośród członków komisji arcybiskup mianuje przewodniczącego, jego zastępcę i sekretarza komisji.

5. Przewodniczący zwołuje zebrania komisji i im przewodniczy, kieruje działalnością komisji i reprezentuje komisję w wystąpieniach zewnętrznych.

6. Sekretarz sporządza protokół z każdego zebrania i prowadzi korespondencję komisji, której pisma podpisują przewodniczący i sekretarz. Do sekretarza należy również prowadzenie archiwum i biblioteki komisji. Akta spraw definitywnie załatwionych przekazuje się do archiwum kurii.

7. Komisja powoływana jest na pięć lat. Arcybiskup może odwołać przed upływem tego terminu tak poszczególnych członków, jak i całą komisję lub jej zarząd. Członkowie komisji, którzy do niej należą ze względu na pełniony urząd, funkcję lub zadanie, tracą członkostwo w komisji wraz z ich utratą.

8. Uchwały i postanowienia podejmuje komisja większością głosów.

9. Przewodniczący komisji może udzielać wyjaśnień w sprawach, które ujęte są wyraźnymi przepisami liturgicznymi albo zostały wyczerpująco omówione w dziełach autorów zajmujących się sprawami liturgicznymi, a także w sprawach o mniejszym znaczeniu.

10. Uchwały i postanowienia komisji uzyskują moc obowiązującą po zatwierdzeniu ich przez arcybiskupa. Zarządzenia kurii dotyczące spraw liturgicznych powinny być konsultowane z komisją.

11. Zwyczajne zebrania komisji powinny się odbywać przynajmniej dwa razy w roku w formie stacjonarnej lub za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej. Zebranie zwołują i przewodniczą mu przewodniczący komisji lub wyznaczony przez niego zastępca.

12. Jeżeli okoliczności jakiejs sprawy będą tego wymagały albo gdy arcybiskup zwróci się do komisji o wyrażenie opinii czy też o wykonanie pilnego zlecenia, przewodniczący zwoła komisję na posiedzenie nadzwyczajne w celu załatwienia tych spraw.

Obowiązki i zadania komisji

13. Komisja wypełnia następujące zadania:

- a) opracowuje i opiniuje dokumenty dotyczące spraw liturgicznych w archidiecezji;
- b) koordynuje działania ACFL;
- c) ocenia projekty architektoniczne nowych kościołów i kaplic oraz renowacji istniejących pod kątem zgodności z wymogami liturgicznymi;

- d) przygotowuje i publikuje materiały duszpasterskie oraz formacyjne (kalendarze liturgiczne, śpiewniki, przewodniki);
- e) prowadzi formację liturgiczną duszpasterzy, zakonników i świeckich posługujących w liturgii.

Środki działania komisji

14. W celu skutecznego wykonania zleconych zadań komisja powinna starać się o utrzymanie bezpośredniej i żywej łączności z duchowieństwem i różnymi grupami apostolatu liturgicznego w archidiecezji.

15. Zadania wyznaczone komisji mogą być realizowane przez:

- a) urządzenie kursów liturgicznych dla duchowieństwa;
- b) organizowanie spotkań formacyjnych w różnych miejscowościach archidiecezji;
- c) uczestniczenie przedstawiciela komisji w konferencjach dziekanów, konferencjach dekanalnych, a zwłaszcza w rejonowych konferencjach duchowieństwa.

16. Pod nadzorem komisji:

- a) zadania związane z duszpasterstwem służby liturgicznej wypełnia archidiecezjalny duszpasterz służby liturgicznej, którego status określają odrębne przepisy;
- b) zadania związane z przygotowaniem kandydatów do stałych posług akolity i lektora, nadzwyczajnych szafarzy Komunii Świętej oraz z ich formacją stałą, a także kursy dla zakrystianów, fotografów i operatorów kamer realizuje ACFL.

17. Komisja współpracuje z:

- a) wydziałem duszpasterstwa kurii;
- b) Archidiecezjalną Komisją ds. Muzyki Kościelnej;
- c) Archidiecezjalną Komisji ds. Budownictwa Sakralnego;
- d) referentami dekanalnymi do spraw liturgii;
- e) archidiecezjalnym duszpasterstwem młodzieży i powołań.

18. Zasady finansowania prac komisji określa ekonom archidiecezji.

Dekanalni referenci do spraw liturgicznych

19. Dla skuteczniejszego rozwoju duszpasterstwa liturgicznego wskazane jest, aby w każdym dekanacie działał referent do spraw liturgicznych, wybrany spośród księży pracujących w dekanacie.

20. Dekanalny referent do spraw liturgicznych, jako współpracownik dziekana, pozostaje w łączności z Archidiecezjalną Komisją ds. Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego. Ma on w dekanacie zajmować się sprawami liturgicznymi, czuwać nad właściwym rozwojem duszpasterstwa liturgicznego i regularnie przedstawiać problematykę liturgiczną na konferencjach dekanalnych.

21. Komisja przynajmniej raz w roku organizuje spotkanie dekanalnych referentów do spraw liturgicznych.

22. Statut i zmiany w statucie zatwierdza arcybiskup.

23. Niniejszy statut wchodzi w życie z dniem zatwierdzenia.

REGULAMIN ARCHIDIECEZJALNEJ KOMISJI DO SPRAW MUZYKI KOŚCIELNEJ ARCHIDIECEZJI LUBELSKIEJ

Art. 1. Cel i zadania komisji

§ 1. Archidiecezjalna Komisja ds. Muzyki Kościelnej Archidiecezji Lubelskiej (dalej: komisja) jest ciałem doradczym arcybiskupa, koordynującym wszelkie działania dotyczące muzyki i muzyków kościelnych w archidiecezji.

§ 2. Zadaniem komisji są dbanie o należyty poziom wykonywania muzyki w miejscach świętych oraz czuwanie nad przestrzeganiem przepisów prawa kościelnego dotyczących wykonywania muzyki podczas liturgii i innych celebracji.

§ 3. Komisja opiniuje kandydatów do pracy w charakterze organistów w kościołach i kaplicach archidiecezji.

§ 4. Komisja pomaga zachowywać właściwe relacje między duchownymi i muzykami kościelnymi oraz rozpatruje ewentualne sprawy sporne pomiędzy organistą i proboszczem (rektorem) kościoła, doradza, a w sytuacji koniecznej interweniuje w kwestiach muzycznych dotyczących działalności chórów, scholi liturgicznych, kantorów i psalterzystów.

§ 5. Komisja czuwa nad stanem technicznym organów i wydaje opinie w sprawach związanych z ich zakupem lub remontem.

§ 6. Komisja współpracuje z Wydziałem Duszpasterstwa Kurii Metropolitalnej, Archidiecezjalną Komisją ds. Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego oraz z Podkomisją ds. Muzyki Kościelnej przy Komisji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Konferencji Episkopatu Polski (Instrukcja 2017, 61).

§ 7. Komisja troszczy się o odpowiednie diecezjalne regulacje prawne, gwarantujące możliwość należytego wykonywania zadań przez muzyków kościelnych (Instrukcja 2017, 60).

§ 8. Komisja czuwa nad realizacją wskazań zawartych w Instrukcji Konferencji Episkopatu Polski o muzyce kościelnej (Instrukcja 2017, 60).

Art. 2. Struktura komisji

§ 1. Komisja jest powoływana przez arcybiskupa na pięć lat z możliwością powoływania tych samych osób na kolejne pięciolecia.

§ 2. Członkami komisji mogą być duchowni i świeccy, zwłaszcza mający wykształcenie i doświadczenie zawodowe w zakresie muzyki kościelnej oraz budowy organów.

§ 3. Kadencja członków komisji kończy się z chwilą powołania jej nowego składu.

§ 4. Komisja ma następującą strukturę:

- a) przewodniczący;
- b) sekretarz;
- c) koordynator formacji duchowej;
- d) zespół do spraw organistów;
- e) zespół do spraw chórów kościelnych, scholi liturgicznych, kantorów i psalterzystów;
- f) zespół do spraw instrumentów;
- g) zespół do spraw twórczości i repertuaru liturgicznego;
- h) inne zespoły tworzone w zależności od potrzeb.

§ 5. Tworzenie zespołów oraz powoływanie ich składów i przewodniczących należy do przewodniczącego komisji.

§ 6. W razie potrzeby przewodniczący komisji może zaprosić do udziału w pracach komisji lub zespołów ekspertów niebędących członkami komisji. Mogą oni uczestniczyć w posiedzeniach komisji lub zespołu jedynie z głosem doradczym.

Art. 3. Przewodniczący komisji

§ 1. Na czele komisji stoi przewodniczący mianowany przez arcybiskupa.

§ 2. Do zadań przewodniczącego komisji należą w szczególności:

- a) kierowanie pracami komisji;
- b) rekomendowanie kandydatów na członków komisji;
- c) zwoływanie posiedzeń, ustalanie ich tematyki i prowadzenie posiedzeń komisji;
- d) przydzielanie zadań poszczególnym członkom komisji, w tym tworzenie zespołów i powoływanie ich przewodniczących;

- e) przedkładanie arcybiskupowi w imieniu komisji opinii, propozycji i rekomendacji;
- f) reprezentowanie komisji wobec podmiotów zewnętrznych;
- g) składanie sprawozdań z pracy komisji;
- h) zarządzanie funduszem komisji.

Art. 4. Sekretarz komisji

§ 1. Sekretarz komisji jest wybierany przez członków komisji na wniosek przewodniczącego.

§ 2. Do zadań sekretarza komisji należą w szczególności:

- a) sporządzanie protokołów z posiedzeń komisji;
- b) troska o archiwum komisji.

Art. 5. Koordynator formacji duchowej organistów

§ 1. Koordynator formacji duchowej organistów jest mianowany przez arcybiskupa na wniosek przewodniczącego komisji.

§ 2. Do zadań koordynatora formacji duchowej organistów należą w szczególności:

- a) troska o właściwą formację religijną i moralną organistów pracujących w archidiecezji;
- b) organizacja rekolekcji i dni skupienia dla organistów;
- c) niesienie wsparcia duchowego organistom i ich rodzinom, zwłaszcza pomoc w organizowaniu pogrzebów organistów.

Art. 6. Zespół do spraw organistów

Do zadań zespołu należą w szczególności:

- a) weryfikacja kwalifikacji zawodowych organistów, zgodnie z odrębnymi przepisami;
- b) przygotowanie i aktualizacja wzoru umowy dotyczącej stosunku pracy pomiędzy organistą a jednostką kościelną;
- c) przygotowanie i aktualizacja formularza opinii z miejsca pracy oraz formularza opinii od proboszcza miejsca zamieszkania kandydata na organistę;

- d) współpraca z koordynatorem formacji duchowej w zakresie organizacji rekolekcji, dni skupienia oraz warsztatów muzycznych dla organistów;
- e) animowanie spotkań, przeglądów i konkursów dla organistów;
- f) troska o sprawy bytowe organistów w parafiach;
- g) sporządzanie i aktualizowanie ewidencji organistów.

Art. 7. Zespół do spraw chórów, scholi liturgicznych, kantorów i psalterzystów

Do zadań zespołu należą w szczególności:

- a) organizowanie kursów szkoleniowych dla dyrygentów chórów i kierowników muzycznych scholi liturgicznych;
- b) troska o właściwe prowadzenie śpiewu liturgicznego oraz o odpowiednie wykonywanie śpiewów międzylekcyjnych, przede wszystkim przez organizowanie warsztatów dla kantorów i psalterzystów;
- c) animowanie okresowych spotkań, przeglądów, festiwali i konkursów dla chórów kościelnych i scholi liturgicznych;
- d) sporządzanie i aktualizowanie ewidencji chórów i scholi liturgicznych.

Art. 8. Zespół do spraw instrumentów

Do zadań zespołu należą w szczególności:

- a) troska o właściwe wykorzystywanie instrumentów w liturgii;
- b) sporządzanie dokumentacji i ocena stanu technicznego organów w kościołach i kaplicach;
- c) zatwierdzanie projektów i dokonywanie odbiorów nowych, rekonstruowanych i remontowanych organów, zgodnie z odrębnymi przepisami.

Art. 9. Zespół do spraw twórczości i repertuaru liturgicznego

Do zadań zespołu należą w szczególności:

- a) proponowanie i weryfikowanie repertuaru (tekstów i melodii) na potrzeby celebracji liturgicznych (Instrukcja 2017, 41);

- b) zatwierdzanie nowych utworów liturgicznych (np. pieśni, mszy, melodii psalmów responsoryjnych, aklamacji przed Ewangelią) oraz innych utworów o charakterze liturgicznym;
- c) promowanie nowych śpiewów liturgicznych i troska o ich wprowadzenie;
- d) uzgadnianie repertuaru muzycznego z organizatorami transmisji Mszy Świętej (realizatorami, proboszczami i rektorami kościołów);
- e) weryfikowanie kompetencji osób i zespołów, którym powierza się funkcje muzyczne podczas transmitowanej liturgii (Instrukcja 2017, 34);
- f) przyjmowanie pisemnych zgłoszeń o planowanych koncertach w kościołach (data, szczegółowy program, wykonawcy) i opiniowanie ich projektów dla arcybiskupa, do którego należy decyzyja o udzieleniu na nie zezwolenia (Instrukcja 2017, 49).

Art. 10. Posiedzenia komisji i zespołów oraz podejmowanie uchwał

§ 1. Posiedzenia komisji zwołuje przewodniczący przynajmniej raz na kwartał z własnej inicjatywy lub na wniosek przynajmniej trzech członków.

§ 2. Posiedzenia zespołów zwołuje przewodniczący komisji w zależności od potrzeb.

§ 3. Efekty swojej pracy zespoły wyrażają w formie rekomendacji, które są następnie przedstawiane komisji w pełnym składzie.

§ 4. Komisja podejmuje uchwały większością głosów, przy obecności przynajmniej połowy członków komisji. W razie równowagi głosów przeważa głos przewodniczącego.

§ 5. Uchwały komisji mogą mieć także formę opinii, propozycji i rekomendacji.

§ 6. W przypadku niemożności zwołania posiedzenia komisji, uchwała komisji może zostać podjęta także w drodze głosowania obiegowego przy użyciu poczty elektronicznej. Głosowanie obiegowe zarządza przewodniczący komisji po konsultacji z przynajmniej trzema członkami komisji.

§ 7. Uchwały komisji o charakterze zobowiązującym inne podmioty podlegają zatwierdzeniu przez arcybiskupa.

§ 8. Protokół z posiedzenia komisji, sporządzony przez sekretarza, podpisują przewodniczący i sekretarz.

Art. 11. Sprawy finansowe

§ 1. Zadania komisji i poszczególnych jej zespołów finansowane są ze środków własnych pozyskanych z opłat wnoszonych z tytułu rekolekcji, kursów i warsztatów szkoleniowych.

§ 2. Komisja ma własne subkonto w ramach konta bankowego archidiecezji, na którym operacji może dokonywać przewodniczący komisji.

§ 3. Członkowie komisji pełnią swoje funkcje nieodpłatnie; zwrotowi podlegają koszty związane z wykonywaniem zadań w komisji.

§ 4. Za sprawy finansowe komisji jednoosobowo odpowiada przewodniczący komisji.

§ 5. Po zakończeniu roku kalendarzowego przewodniczący przedkłada sprawozdanie finansowe pozostałym członkom komisji, a następnie Archidiecezjalnej Radzie ds. Ekonomicznych.

Art. 12. Postanowienia końcowe

§ 1. Regulamin komisji zatwierdza arcybiskup.

§ 2. Zmian w regulaminie dokonuje arcybiskup z własnej inicjatywy lub na wniosek komisji.

STATUS ORGANISTY W ARCHIDIECEZJI LUBELSKIEJ

I. Zasady ogólne

1. Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium* podkreśla, że muzyka liturgiczna powinna w sposób szczególny wyrażać modlitwę i nadawać obrzędowi uroczysty charakter (KL 112). W wydanej przez Stolicę Apostolską w 1967 r. Instrukcji o muzyce w liturgii *Musicam sacram* czytamy: „Jest rzeczą konieczną, by organiści oraz inni muzycy nie tylko umieli biegle grać na powierzonym instrumencie, ale posiadali także znajomość ducha Świętej Liturgii i wnikali weń coraz głębiej, by spełniając swój urząd choćby tylko czasowo, uświetniali obrzęd, zgodnie z naturą poszczególnych jego części i ułatwiali wiernym udział w liturgicznej czynności” (nr 67).

2. Śpiew i muzyka są integralną częścią uroczystej liturgii. Śpiew sprzyja zjednoczeniu zgromadzonych i otwiera ich dusze na przeżywane tajemnice wiary. Poziom muzyki liturgicznej w dużym stopniu zależy od fachowego przygotowania i zaangażowania organisty, którego zadaniem jest pomagać wiernym, aby czynnie, pobożnie i godnie przeżywali święte obrzędy.

3. Dla godnego spełniania swoich obowiązków, zgodnie ze świętością obrzędów, którym ma służyć, organista powinien odznaczać się:

- a) odpowiednimi kwalifikacjami zawodowymi;
- b) nienagannym życiem osobistym i rodzinnym oraz postawą moralną zgodną z nauką Kościoła;
- c) postawą współpracy z duchowieństwem i innymi pracownikami kościelnymi;
- d) umiłowaniem liturgii oraz systematyczną pracą, skierowaną na pogłębianie wiedzy i rozwijanie umiejętności muzycznych.

II. Status organisty

4. Organista jest osobą powołaną do służby muzyczno-liturgicznej w Kościele. Staje się on pracownikiem kościelnym przez zawarcie odpowiedniej umowy. Pracodawcą jest kościelna jednostka organizacyjna, reprezentowana przez odpowiedni organ.

5. Prawa i obowiązki organisty wynikają z przepisów prawa kościelnego, polskiego prawa pracy oraz bezpośrednio z umowy.

6. Praca organisty, jakkolwiek ma charakter ściśle religijny, zawiera się w kategoriach społeczno-prawnych i dlatego powinna być sprawiedliwie wynagradzana.

7. Strony umowy, to jest pracownik i pracodawca, zgodnie z obowiązującymi przepisami mają prawo odwoływania się w sprawach spornych do sądu pracy. Zanim to uczynią, mają obowiązek podjęcia próby polubownego rozstrzygnięcia sporu na forum Archidiecezjalnej Komisji ds. Muzyki Kościelnej.

III. Formacja organistów

8. Formacja duchowa ma na celu systematyczny rozwój życia duchowego organistów. Codzienne obcowanie z *sacrum* powinno być traktowane jako szczególny rodzaj powołania życiowego, a także jako okazja do dawania świadectwa – nie tylko w czasie posługiwania w liturgii. Pielęgnowaniu i rozwijaniu tej świadomości służą – organizowane przez Archidiecezjalną Komisję ds. Muzyki Kościelnej – obowiązkowe rekolekcje zamknięte, o których terminie i miejscu organiści powiadamiani są pisemnie. Do należytego wypełniania funkcji i prawidłowej formacji organistów niezbędna jest znajomość aktualnych dokumentów Kościoła poświęconych liturgii, a w szczególności: Konstytucji o liturgii świętej Soboru Watykańskiego II, Instrukcji Stolicy Apostolskiej o muzyce w liturgii z 5 maja 1967 r., Instrukcji Konferencji Episkopatu Polski o muzyce kościelnej z 14 października 2017 r. oraz zarządzeń arcybiskupa. Praktyczna formacja duchowa i liturgiczna dokonuje się przede wszystkim w miejscu, gdzie organista pełni swoją funkcję. Odpowiadają za nią proboszcz lub rektor kościoła, odpowiedzialni za całokształt życia liturgicznego w danym kościele (kan. 528 § 2).

9. Formację zawodową, mającą na celu doskonalenie warsztatu muzycznego, organiści kwalifikowani odbywają w zasadzie we własnym zakresie. Jednakże z uwagi na problemy zawodowe, obejmujące dużą część organistów, konieczne są wymiana doświadczeń oraz pomoc kompetentnych osób. Służą temu okresowe spotkania formacyjno-szkoleniowe

prowadzone przez kompetentne osoby i poświęcone aktualnym zagadnieniom z dziedziny duchowości, liturgiki oraz muzyki. Formuła tych spotkań przewiduje konferencję na wybrany temat oraz możliwość dyskusji. Za wyjątkiem konferencji duchowej, która jest stałym elementem każdego spotkania, tematyka podejmowanych zagadnień może być ustalana na podstawie sugestii i aktualnych potrzeb uczestników.

IV. Kategorie organistów i kwalifikacje zawodowe

10. Ze względu na wykształcenie muzyczne organistów wyróżnia się trzy kategorie zawodowe, z którymi związana jest wysokość wynagrodzenia:

- a) kategoria I – wyższe wykształcenie muzyczne i przygotowanie liturgiczne;
- b) kategoria II – średnie wykształcenie muzyczne i przygotowanie liturgiczne;
- c) kategoria III – dyplom ukończenia Archidiecezjalnego Studium Organistowskiego lub świadectwo kwalifikacyjne wydane przez Archidiecezjalną Komisję ds. Muzyki Kościelnej.

11. Kwalifikacje zawodowe organisty podlegają weryfikacji przez Archidiecezjalną Komisję ds. Muzyki Kościelnej na podstawie przedłożonych dokumentów oraz opinii. Komisja może skierować kandydata na organistę do Archidiecezjalnego Studium Organistowskiego w celu weryfikacji lub uzupełnienia wykształcenia.

12. Archidiecezjalna Komisja ds. Muzyki Kościelnej może wyjątkowo zwolnić od powyższej weryfikacji te osoby, które nie mają udokumentowanego wykształcenia, jednakże legitymują się długoletnią pracą na stanowisku organisty i cieszą się nienaganną opinią.

13. Muzyk, który w inny sposób zdobył wykształcenie muzyczne, może ubiegać się o stanowisko organisty, uzupełniając kwalifikacje z zakresu liturgiki, muzyki i śpiewu kościelnego – w tym akompaniamentu i doboru repertuaru – oraz prowadzenia kościelnych zespołów muzycznych w ramach Archidiecezjalnego Studium Organistowskiego lub innej przygotowanej do tego instytucji, np. Instytutu Muzykologii KUL.

V. Zatrudnienie organisty

14. Zasadniczymi warunkami objęcia stanowiska organisty są:
 - a) odpowiednie kwalifikacje zawodowe;
 - b) przykładne życie chrześcijańskie;
 - c) dobra opinia, zwłaszcza z poprzedniego miejsca pracy.
15. Nawiązanie stosunku pracy z organistą wymaga zachowania formy pisemnej według wzoru przygotowanego przez Archidiecezjalną Komisję ds. Muzyki Kościelnej.
16. Kandydat na stanowisko organisty powinien zapoznać się z niniejszymi przepisami i złożyć u pracodawcy następujące dokumenty:
 - a) podanie;
 - b) życiorys;
 - c) świadectwa pracy;
 - d) świadectwo chrztu;
 - e) świadectwo małżeństwa kościelnego (dotyczy osób żyjących w małżeństwie);
 - f) świadectwo potwierdzające wykształcenie;
 - g) dyplom organistowski;
 - h) opinie z poprzedniego miejsca pracy oraz od proboszcza miejsca zamieszkania według formularza przygotowanego przez Archidiecezjalną Komisję ds. Muzyki Kościelnej;
 - i) świadectwo zdrowia.
17. Wymienione wyżej dokumenty wraz z projektem umowy pracodawca przedstawia Archidiecezjalnej Komisji ds. Muzyki Kościelnej, która dokonuje weryfikacji kandydata i treści umowy.
18. Po dokonaniu powyższej weryfikacji pracodawca podpisuje z nim umowę o pracę w trzech egzemplarzach, z których jeden przesyła do Archidiecezjalnej Komisji ds. Muzyki Kościelnej.
19. Organista może być zatrudniony dodatkowo w innych dziedzinach życia parafialnego, np. w kancelarii, na zasadach ustalonych z pracodawcą. Powierzenie dodatkowych obowiązków należy zaznaczyć w umowie o pracę, ich zakres zaś trzeba przedstawić w pisemnym aneksie do umowy o pracę.

20. Organista bez odrębnego pisemnego zezwolenia pracodawcy nie może pracować ani uczestniczyć w działalności gospodarczej, w których Kościół prowadzi taką działalność.

21. Pracodawca zobowiązany jest do niezwłocznego powiadomienia Archidiecezjalnej Komisji ds. Muzyki Kościelnej o zwolnieniu stanowiska organisty w jego kościele.

22. Jeżeli organista po przejściu na emeryturę lub z innych powodów pozostaje na swoim stanowisku, jednak zakres jego obowiązków ulega zmianie, należy sporządzić nową umowę.

VI. Obowiązki organisty

23. Zasady ogólne:

- a) organista powinien sumiennie wykonywać swoje obowiązki wynikające z przynależności do Kościoła oraz określone w umowie o pracę;
- b) jako pracownik kościelny powinien odnosić się do wszystkich z należytą kulturą, życzliwością i uprzejmością; dotyczy to zwłaszcza relacji z duchowieństwem oraz kontaktów z interesantami;
- c) jako muzyk kościelny organista powinien ciągle nabywać wiadomości teoretycznych oraz doskonalić swoje umiejętności praktyczne; powinien także interesować się przepisami wydawanymi przez Kościół oraz stosować się – w ramach przyjętych obowiązków – do poleceń swojego przełożonego.

24. Obowiązki szczegółowe:

- a) akompaniament, granie i prowadzenie śpiewu podczas celebracji liturgicznych, nabożeństw i innych czynności duszpasterskich, w czasie których muzyka i śpiew są obowiązujące lub zwyczajowo przyjęte, z uwzględnieniem bieżących potrzeb i życzeń proboszcza lub rektora i z zachowaniem przepisów liturgicznych. Porządek celebracji liturgicznych i nabożeństw ustalają proboszcz, rektor lub wyznaczony przez niego duszpasterz, którzy uwzględniają czas potrzebny do przygotowania i odpowiednio wcześniej informują o tym organistę. Do ważniejszych celebracji, wymagających czynnego udziału organisty należą

w szczególności wszystkie Msze Święte niedzielne i świąteczne oraz zgodnie z miejscowym zwyczajem także Msze Święte codzienne, liturgia innych sakramentów, Liturgia godzin, np. nieszpory, liturgia pogrzebowa, tradycyjne nabożeństwa, takie jak: Godzinki, adoracje Najświętszego Sakramentu, procesje, nowenny i inne, nabożeństwa okresowe: majowe, czerwcowe, październikowe, Gorzkie żale, Droga krzyżowa, rekolekcje lub misje parafialne;

- b) dobór śpiewów i muzyki na każdą Mszę Świętą, zwłaszcza w niedziele i obowiązujące święta oraz pisemna dokumentacja wykonywanych śpiewów;
- c) sumienne przygotowanie się do publicznych występów, dotyczące zarówno poziomu wykonywanej muzyki, jak i kultury osobistej (stroju, higieny, godnego zachowania);
- d) czynne uczestnictwo w parafialnych spotkaniach liturgicznej służby ołtarza, dotyczących przygotowania liturgii;
- e) troska o bibliotekę muzyczną, zawierającą nuty, śpiewniki, sprzęt muzyczny i inne pomoce (np. projektor), będące własnością parafii lub kościoła oraz utrzymanie ich w należyтым porządku i poszanowaniu (książka inwentarzowa). Koszty z tym związane (zakupy, wykonywanie kopii, prace introligatorskie itp.) pokrywa pracodawca na podstawie rachunków. Wydatki te winny być wcześniej uzgodnione z pracodawcą;
- f) prowadzenie chóru parafialnego, scholi oraz innych muzycznych zespołów kościelnych, w wymiarze określonym w umowie i na zasadach ustalonych z proboszczem lub rektorem. W związku z tym organista jest także odpowiedzialny za: właściwy dobór członków tych zespołów, ich odpowiednie zachowanie w kościele, dobór i poziom artystyczny wykonywanych śpiewów. Dla członków prowadzonych przez siebie zespołów organista powinien być niekwestionowanym autorytetem w sprawach kultury muzycznej, religijnej oraz osobistej;

- g) uczenie wiernych, zwłaszcza dzieci i młodzieży, nowych śpiewów z jednoczesnym zachowaniem dotychczasowych, w wymiarze określonym w umowie;
- h) dbałość o należyty stan organów: o czystość stołu gry i wnętrza instrumentu. O wszelkich usterkach należy informować niezwłocznie proboszcza lub rektora. Fachowa troska o stan techniczny instrumentu – czyli przeglądy, naprawy, remonty – należy do osób kompetentnych, o których zatrudnienie troszczyć się proboszcz lub rektor;
- i) troska o porządek w chórze i w sali prób. W umowie należy precyzyjnie określić, uwzględniając miejscowy zwyczaj, zasady sprzątania chóru, w zależności od jego rozmiarów i wykorzystania, np. dostępu dla ogółu wiernych;
- j) udział w rekolekcjach, konferencjach, dniach skupienia, sympozjach, kursach i spotkaniach formacyjno-szkoleniowych dla organistów, organizowanych bądź polecanych przez Archidiecezjalną Komisję ds. Muzyki Kościelnej, o których mowa w rozdziale III niniejszych przepisów. Koszty uczestnictwa w nich i dojazdu pokrywa pracodawca;
- k) wszystkie inne obowiązki wyżej niewymienione, a wpływające z potrzeby duszpasterskiej oraz miejscowej tradycji, powinny być szczegółowo wyliczone w zakresie obowiązków, opracowanym przez proboszcza lub rektora, podpisanym przez obie strony stosunku pracy i stanowiącym integralną część umowy o pracę;
- l) jeżeli umowa obejmuje pracę w kancelarii parafialnej, do zakresu czynności organisty nie mogą zostać włączone czynności zastrzeżone przez prawo duszpasterzom.

25. Organista nie może należeć do stowarzyszeń i organizacji wprost lub pośrednio działającym przeciwko Kościołowi, ani też z nimi współpracować (kan. 1374).

26. W przypadku lekceważenia przyjętych obowiązków lub dobrych obyczajów, proboszcz lub rektor mogą udzielić organiście upomnienia pisemnego, którego odpis dołącza się do akt osobowych.

27. Umowa o pracę powinna precyzyjnie określać czas potrzebny do wypełnienia przyjętych obowiązków.

28. Organista jest zobowiązany do zachowania dyskrecji oraz tajemnicy służbowej, w szczególności przepisów o ochronie osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych.

29. Do organisty mają zastosowanie przepisy państwowe i kościelne dotyczące ochrony osób małoletnich.

VII. Obowiązki pracodawcy

30. Do obowiązków pracodawcy należą:

- a) troska o sporządzenie precyzyjnej umowy o pracę i jej przestrzeganie;
- b) zapoznanie organisty z zakresem obowiązków oraz sposobem ich wykonywania;
- c) prowadzenie akt osobowych organisty;
- d) terminowe wypłacanie wynagrodzenia określonego w umowie;
- e) przyznawanie i wypłata premii uznaniowej;
- f) udzielenie urlopu wypoczynkowego zgodnie z przepisami prawa pracy; w przypadku gdy organista w czasie urlopu przebywa w miejscu zamieszkania, może podejmować – za dodatkowym wynagrodzeniem – pewne obowiązki, np. posługę przy ślubach lub pogrzebach; wynagrodzenie zastępcy organisty w czasie jego urlopu należy do proboszcza lub rektora;
- g) przyznanie wolnego dnia w tygodniu, z uwzględnieniem okoliczności, o których mowa w art. VIII 35 niniejszych przepisów;
- h) udzielenie urlopu w przypadkach losowych.

31. Pracodawca ma także obowiązek zapewnienia organiście odpowiednich warunków pracy. Czyni to w szczególności przez:

- a) traktowanie go jako współpracownika w trosce o właściwe formy celebracji liturgicznych i nabożeństw;
- b) życzliwą troskę o formację duchową i zawodową;
- c) w sprawach muzycznych uznawanie jego kompetencji i respektowanie jego opinii, jeżeli są zgodne z duchem liturgii i właściwymi przepisami prawa;

- d) troskę o stan techniczny instrumentu;
- e) dbałość o odpowiednie nagłośnienie;
- f) udział w kosztach związanych z ułatwieniem bądź usprawnieniem pracy;
- g) opiekę duchową nad członkami chóru i innych muzycznych zespołów parafialnych;
- h) ponoszenie kosztów związanych z prowadzeniem i działalnością tych zespołów.

32. Organista może korzystać z mieszkania znajdującego się w zabudowaniach kościelnej jednostki organizacyjnej. Korzystanie z mieszkania wymaga zawarcia umowy najmu lub umowy użyczenia, w której strony zobowiązane są do ustalenia warunków: czynszu najmu, kosztów zużycia mediów (energii elektrycznej, wody, ogrzewania), czasu obowiązywania umowy, napraw i remontów zajmowanych pomieszczeń. W umowach należy przywołać obowiązujące w tym zakresie przepisy kodeksu cywilnego.

33. Jeżeli organista nie mieszka w lokalu przy kościele, w którym pracuje, należy zapewnić mu pomieszczenie socjalne.

VIII. Prawa organisty

34. Organista ma prawo do urlopu zgodnie z przepisami prawa pracy. Czas urlopu nie powinien kolidować z ważnymi wydarzeniami w życiu parafii, takimi jak odpust, wizytacja kanoniczna itp. Organista powinien pomóc proboszczowi lub rektorowi w znalezieniu na ten czas odpowiedniego zastępcy.

35. Organiście przysługuje jeden dzień wolny w tygodniu, nie może to być jednak sobota ani niedziela. W przypadku gdy w dzień wolny od pracy organisty przypada święto kościelne, organiście przysługuje inny dzień wolny od pracy.

36. Przy przejściu na emeryturę lub rentę organiście przysługuje odprawa zgodnie z przepisami prawa pracy.

IX. Zatrudnienie i wynagrodzenie organisty

37. Organista może zostać zatrudniony na podstawie:
- a) umowy o pracę;
 - b) umowy cywilnoprawnej o dzieło;
 - c) umowy cywilnoprawnej zlecenia;
 - d) umowy o świadczenie usług w ramach prowadzonej działalności gospodarczej;
 - e) umowy o wolontariat.
38. Przy zatrudnieniu na podstawie umowy o pracę umowa powinna określać:
- a) strony umowy;
 - b) rodzaj umowy (na okres próbny, na czas określony, na czas nieokreślony, na zastępstwo);
 - c) wymiar czasu pracy (pełny etat, część etatu);
 - d) datę zawarcia umowy;
 - e) warunki pracy i płacy, w tym rodzaj pracy, miejsce wykonywania pracy, wysokość wynagrodzenia za pracę, wymiar czasu pracy, termin rozpoczęcia pracy;
 - f) warunki wykonywania poza umową o pracę na rzecz osób trzecich odpłatnych usług polegających na zapewnieniu posługi muzycznej podczas uroczystości zaślubin, pogrzebów, które odbywają się w parafii, z zastrzeżeniem, że to organista zobowiązany jest do rozliczenia się z organem podatkowym z osiągniętych z tego tytułu przychodów (opcjonalnie).
39. Kościelna jednostka organizacyjna, zatrudniając organistę na podstawie umowy o pracę, zobowiązana jest do odprowadzania składek na ubezpieczenie zdrowotne, emerytalne, rentowe i wypadkowe (ubezpieczenie chorobowe jest dobrowolne) oraz zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT), przysyłając po zakończeniu roku podatkowego informację o przychodach oraz o dochodach i pobranych zaliczkach na podatek dochodowy.
40. Przy zatrudnieniu na podstawie umów cywilnoprawnych o dzieło lub zlecenia, umowa o dzieło lub umowa zlecenia powinny określać:
- a) strony umowy;

- b) zakres powierzonych zadań oraz wysokość honorarium (wynagrodzenia), z zachowaniem przepisów o minimalnej stawce godzinowej;
- c) okres obowiązywania umowy;
- d) datę zawarcia umowy;
- e) zapis o przysługującym prawie do płatnych dni wolnych w określonym wymiarze w roku kalendarzowym (opcjonalnie);
- f) zapis o możliwości powierzenia wykonywania obowiązków osobie trzeciej, tylko w szczególnych okolicznościach, za uprzednią zgodą proboszcza parafii lub rektora kościoła rektoralnego;
- g) warunki wykonywania – poza umową o dzieło lub umową zleceniem – na rzecz osób trzecich odpłatnych usług polegających na zapewnieniu posługi muzycznej podczas uroczystości zaślubin, pogrzebów, które odbywają się w parafii, z zastrzeżeniem, że to organista zobowiązany jest do rozliczenia się z organem podatkowym z osiągniętych z tego tytułu przychodów (opcjonalnie).

41. Kościelna jednostka organizacyjna zatrudniająca organistę:

- a) na podstawie umowy zlecenia: zobligowana jest do odprowadzania składek na ubezpieczenie zdrowotne, emerytalne, rentowe i wypadkowe (ubezpieczenie chorobowe jest dobrowolne) oraz zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych;
- b) na podstawie umowy o dzieło: zobligowana jest do odprowadzania zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych, przesyłając po zakończeniu roku podatkowego informację o przychodach oraz o dochodach i pobranych zaliczkach na podatek dochodowy.

42. Przy zatrudnieniu na podstawie umowy o świadczeniu usług w ramach prowadzonej działalności gospodarczej w umowie należy oznaczyć:

- a) firmę osoby fizycznej („prowadzącym działalność pod firmą” – taka firma zawiera imię i nazwisko osoby fizycznej);
- b) adres prowadzenia działalności;
- c) NIP;

- d) numer REGON;
- e) okres obowiązywania umowy;
- f) datę zawarcia umowy;
- g) szczegółowy opis powierzonych usług muzycznych;
- h) wysokość wynagrodzenia za świadczone usługi muzyczne;
- i) zgodę kościelnej jednostki organizacyjnej na pobieranie opłat od osób trzecich za świadczenie odpłatnych usług polegających na zapewnieniu usług muzycznych podczas uroczystości zaślubin i pogrzebów, które odbywają się w parafii, oraz maksymalne kwoty pobieranych przez organistę opłat od wiernych za wykonywane usługi;
- j) zgodę kościelnej jednostki organizacyjnej na korzystanie z instrumentów muzycznych, nagłośnienia oraz z pomieszczeń, w którym się znajdują;
- k) wysokość miesięcznego ryczałtu, jaki osoba prowadząca działalność gospodarczą będzie uiszczać z tytułu korzystania z instrumentów muzycznych, nagłośnienia i pomieszczeń kościelnej jednostki organizacyjnej (opcjonalnie).

43. Organista świadczący usługi w ramach samodzielnej działalności gospodarczej:

- a) winien mieć kwalifikacje i formację wymaganą od każdego organisty;
- b) rozlicza się z kościelną jednostką organizacyjną na podstawie rachunków (faktur) wystawianych za wykonanie umówionych czynności lub w formie ryczałtu;
- c) jest zobowiązany do samodzielnego uiszczania obowiązujących składek ubezpieczeniowych oraz należności podatkowych.

44. Przy zatrudnieniu na podstawie umowy o wolontariat umowa powinna określać:

- a) strony umowy;
- b) zakres powierzonych zadań;
- c) okres obowiązywania umowy;
- d) datę zawarcia umowy;
- e) zapis o dobrowolnym i nieodpłatnym świadczeniu powierzonych zadań;

- f) warunki wykonywania poza umową o wolontariat na rzecz osób trzecich odpłatnych usług polegających na zapewnieniu posługi muzycznej podczas uroczystości zaślubin, pogrzebów, które odbywają się w parafii, z zastrzeżeniem, że to organista zobowiązany jest do rozliczenia się z organem podatkowym z osiągniętych z tego tytułu przychodów.
45. Minimalne wynagrodzenie organisty wynosi:
- a) kategoria I – 150% krajowej płacy minimalnej (brutto);
 - b) kategoria II – 120% krajowej płacy minimalnej (brutto);
 - c) kategoria III – krajowa płaca minimalna (brutto).
46. Organście przysługuje dodatek za staż pracy na stanowisku organisty: 1% za każdy rok pracy w danej parafii i innych parafiach w archidiecezji lubelskiej, ale nie więcej niż 20%.
47. Zasady wynagrodzenia organisty powinny być precyzyjnie określone w umowie. Dodatkowe wynagrodzenie przysługuje organście z tytułu dodatkowych prób chóru, za występy chóru i udział w konkursach.
48. W przypadku choroby organisty mają zastosowanie odpowiednie przepisy obowiązujące w tym zakresie.

X. Rozwiązanie umowy o pracę

49. Stosunek pracy z organistą wygasa w przypadkach przewidzianych w prawie pracy.
50. Rozwiązanie stosunku pracy może nastąpić przez:
- a) wygaśnięcie umowy;
 - b) za porozumieniem stron;
 - c) wypowiedzenie każdej ze stron;
 - d) bez wypowiedzenia, w trybie natychmiastowym zgodnie z odpowiednimi przepisami kodeksu pracy.
51. Jeżeli organista bez usprawiedliwienia nie podejmuje pracy, spóźnia się lub w inny sposób zaniedbuje swoje obowiązki, np. pełni funkcje w stanie wskazującym na spożycie alkoholu lub innych środków odurzających, odnosi się w sposób niekulturalny do duszpasterzy bądź interesantów, występuje przeciw wierze lub moralności, należy do organizacji przeciwnych Kościołowi, pracodawca – poza sankcjami przewidzianymi w kodeksie pracy – może wymierzyć mu karę porządkową. Rażąco naru-

szanie obowiązków pracowniczych daje możliwość rozwiązania umowy przez pracodawcę w trybie dyscyplinarnym.

52. Organista jest zobowiązany opuścić mieszkanie służbowe, przekazać proboszczowi lub rektorowi instrumenty, materiały muzyczne oraz wszystkie inne powierzone mu rzeczy lub sprawy, najpóźniej w dniu rozwiązania stosunku służbowego lub w innym dniu wyznaczonym przez pracodawcę.

53. Zarówno samo rozwiązanie umowy, jak i wszelkie spory wynikające z interpretacji umowy o pracę powinny być rozwiązywane w duchu wzajemnego szacunku, zrozumienia i wspólnej troski o nadrzędne dobro Kościoła.

54. Wzory umowy o pracę oraz opinii proboszcza dla kandydata na stanowisko organisty są zamieszczone na stronie internetowej Archidiecezjalnej Komisji ds. Muzyki Kościelnej.

STATUS DEKANALNEGO DUSZPASTERZA LITURGICZNEJ SŁUŻBY OŁTARZA W ARCHIDIECEZJI LUBELSKIEJ

1. Dekanalny duszpasterz Liturgicznej Służby Ołtarza to kapłan, który z mandatu biskupa diecezjalnego koordynuje ten rodzaj duszpasterstwa w dekanacie oraz uczestniczy w organizacji tego duszpasterstwa w archidiecezji.

Część I Zasady ogólne

2. Dekanalny duszpasterz działa w ramach Archidiecezjalnego Duszpasterstwa Liturgicznej Służby Ołtarza.

3. Dekanalny duszpasterz zostaje wskazany przez dziekana – w porozumieniu z archidiecezjalnym duszpasterzem Liturgicznej Służby Ołtarza – spośród kapłanów pełniących posługę duszpasterską w dekanacie, którzy – o ile to możliwe – w swoim ośrodku duszpasterskim pracują z Liturgiczną Służbą Ołtarza.

4. Dekanalnego duszpasterza mianuje i odwołuje biskup diecezjalny.

5. Odwołanie dekanalnego duszpasterza następuje w szczególności:

- a) na wniosek archidiecezjalnego duszpasterza Liturgicznej Służby Ołtarza;
- b) na wniosek dziekana;
- c) gdy biskup przenosi go do pracy w innym dekanacie.

6. Po odwołaniu dekanalny duszpasterz przekazuje dziekanowi dokumentację dotyczącą pełnionej funkcji, w szczególności dokumentację z przeprowadzonych kursów lektorskich, dni skupienia, zawodów sportowych i innych spotkań w dekanacie. Dokumentację tę dziekan przekazuje następnemu duszpasterzowi.

7. Dekanalny duszpasterz jest współpracownikiem dziekana.

8. Dziekan winien wspomagać dekanalnego duszpasterza w jego pracy i troszczyć się o jej skuteczność.

9. Dekanalny duszpasterz wraz z dziekanem opracowują system finansowania duszpasterstwa Liturgicznej Służby Ołtarza w dekanacie.

Część II

Zadania szczegółowe dekanalnego duszpasterza

10. Podstawowym zadaniem jest animowanie na terenie dekanatu duszpasterstwa Liturgicznej Służby Ołtarza. Organizując i koordynując pracę w dekanacie, czyni to w porozumieniu z dziekanem, proboszczami oraz opiekunami Liturgicznej Służby Ołtarza.

11. Organizuje i przeprowadza Dekanalną Szkołę Lektora oraz – przynajmniej raz na dwa lata – kursy Ministranta Słowa Bożego.

12. Przynajmniej raz w roku organizuje dekanalny dzień skupienia Liturgicznej Służby Ołtarza.

13. W porozumieniu z dziekanem i proboszczami wybiera miejsca, gdzie będą prowadzone kursy lektorskie, dekanalne spotkania ministrantów i lektorów oraz inne spotkania duszpasterskie. Szczególnym miejscem na tego rodzaju spotkania winny być znajdujące się na terenie dekanatu sanktuaria.

14. Dekanalny duszpasterz:

- a) informuje księży w dekanacie o pomocach dla duszpasterstwa Liturgicznej Służby Ołtarza i – jeśli zachodzi taka potrzeba – pośredniczy w ich dystrybucji;
- b) troszczy się o dzieło powołań w dekanacie we współpracy z rejonowymi moderatorami do spraw powołań;
- c) rozpala ducha misyjnego wśród ministrantów i lektorów;
- d) współpracuje z kustoszami sanktuariów w organizowaniu pielgrzymek służby liturgicznej;
- e) we współpracy z innymi księżmi organizuje turnieje sportowe na poziomie dekanatu;
- f) współpracuje z dekanalnym duszpasterzem młodzieży;
- g) referuje na konferencjach dekanalnych bieżące sprawy duszpasterstwa Liturgicznej Służby Ołtarza.

Część III

Współpraca z duszpasterstwem archidiecezjalnym

15. Dekanalny duszpasterz:

- a) uczestniczy w diecezjalnych spotkaniach duszpasterzy Liturgicznej Służby Ołtarza;

- b) włącza się w prowadzenie dni formacji Liturgicznej Służby Ołtarza oraz rekolekcji powołaniowych;
- c) współpracuje z wydziałem duszpasterstwa kurii w organizowaniu pielgrzymek ministrantów i lektorów do sanktuariów o zasięgu diecezjalnym i ogólnopolskim;
- d) uczestniczy w organizowaniu turniejów sportowych w archidiecezji.

Część IV

Postanowienia końcowe

16. Nad przestrzeganiem niniejszych przepisów czuwa archidiecezjalny duszpasterz ministrantów i lektorów.

ZASADY OCHRONY DZIECI I MŁODZIEŻY W ARCHIDIECEZJI LUBELSKIEJ

WPROWADZENIE

1. Niniejsze „Zasady” przeznaczone są do stosowania we wszystkich kościelnych jednostkach organizacyjnych zależnych od archidiecezji lubelskiej.

2. Do ich przestrzegania zobowiązane są w szczególności osoby duchowne oraz osoby świeckie (wychowawcy, nauczyciele, trenerzy, animatorzy, wolontariusze, praktykanci, stażyści i inni) zatrudnione na różnych stanowiskach oraz podejmujące różne zadania, posługi i zakresy odpowiedzialności.

3. Niniejsze zasady ochrony dotyczą osób małoletnich w rozumieniu prawa kanonicznego, to jest osób, które nie ukończyły osiemnastego roku życia.

4. Opieka nad dziećmi i młodzieżą jest rozumiana jako troska o ich godność, o dobro duchowe, psychiczne i fizyczne. Wszyscy opiekunowie, a zwłaszcza osoby duchowne, biorą na siebie odpowiedzialność za ochronę i zgodną z najwyższymi standardami etycznymi we wszystkich tych obszarach opiekę nad powierzonymi im małoletnimi.

5. Każde dziecko i młody człowiek mają prawo do:

- a) poszanowania własnej godności;
- b) zaspokojenia potrzeb fizycznych i emocjonalnych;
- c) swobody wypowiedzi;
- d) przynależności do rodziny, grupy oraz do kontaktów i relacji społecznych;
- e) otrzymania wsparcia w rozwoju;
- f) budowania i potwierdzania własnej tożsamości;
- g) poważnego traktowania problemów zgłaszanych dorosłym;
- h) poczucia bezpieczeństwa i doświadczania miłości;
- i) ochrony przed wszelkimi formami dyskryminacji;
- j) poznania oraz ochrony swoich praw i potrzeb.

6. Krzywdzenie osoby małoletniej rozumiane jest jako popełnienie czynu – zabronionego lub karalnego – na jej szkodę lub zagrożenie jej dobra, w tym jej zaniedbywanie. W sytuacji podejrzenia krzywdzenia

osoby małoletniej przez osoby najbliższe, opiekunów lub rówieśników, każda osoba, która otrzymała informację o krzywdzie, jest zobowiązana do podjęcia działań interwencyjnych.

7. Zasady ochrony nie zastępują norm prawa państwowego oraz prawa kościelnego, zakładają procedury i praktyki zatwierdzone przez Konferencję Episkopatu Polski i dostępne w dokumentach:

- a) Wytyczne dotyczące wstępnego dochodzenia kanonicznego w przypadku oskarżeń duchownych o czyny przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z osobą niepełnoletnią poniżej osiemnastego roku życia, wraz aneksami;
- b) Prewencja nadużyć seksualnych wobec dzieci i młodzieży i osób niepełnosprawnych w pracy duszpasterskiej i wychowawczej Kościoła w Polsce.

8. Celem niniejszych zasad ochrony jest niesienie pomocy wszystkim osobom w procesie autorefleksji nad właściwymi sposobami zachowań oraz zastosowanie praktyk i procedur gwarantujących bezpieczeństwo i ochronę małoletnich przed wszelką przemocą, w tym seksualną.

ROZDZIAŁ 1

ZASADY POSTĘPOWANIA W PRACY DUSZPASTERSKIEJ Z DZIEĆMI I MŁODZIEŻĄ

1.1. ZASADY OGÓLNE

9. Naczelną zasadą postępowania wobec osób małoletnich jest nie-naruszalność ich integralności cielesnej i duchowej.

10. Zabrania się stosowania kar cielesnych oraz kar, które nosiłyby znamiona przemocy psychicznej, polegających na np. poniżaniu, upokarzaniu i ośmieszaniu, stawianiu wymagań i oczekiwań wobec osoby małoletniej, którym nie jest ona w stanie sprostać.

11. Zabrania się zachowań, które kwalifikują się jako dokuczanie, nękanie, szykanowanie, znęcanie, zarówno w sferze psychicznej, jak i fizycznej.

12. Każdemu przysługuje niezbywalne prawo do prywatności, a wszelkie zachowania, które naruszałyby to prawo, są zabronione.

13. Każda ingerencja w sferę intymną osób małoletnich jest zakazana, niezależnie od tego, czy ma miejsce na płaszczyźnie werbalnej, czy fizycznej.

14. Należy unikać wszelkiego rodzaju angażowania się w fizyczny i werbalny kontakt z małoletnim, który może być źle zrozumiany. W relacji do jakiegokolwiek dotyku wobec osoby małoletniej obowiązuje ogólna zasada prymatu powściągliwości nad nadmiarem.

15. Nie do zaakceptowania jest werbalne naruszanie dobra osób małoletnich, w tym opowiadanie w ich obecności żartów o podtekście seksualnym. W przypadku konieczności podjęcia z osobą małoletnią rozmowy na tematy związane z płciowością, należy wykazać się daleko idącą ostrożnością, delikatnością i roztropnością.

16. Należy w każdym działaniu zachować zasadę równego traktowania osób małoletnich. Przeciwdziałanie naruszeniom zasady równego traktowania polega na stanowczym reagowaniu na przejawy dyskryminacji lub uprzedzeń. Należy także unikać wszelkich zachowań, które mogą zostać odebrane jako faworyzowanie jednej z osób małoletnich.

17. Nie wolno przekraczać przyjętych wzorców zachowań poprzez czynienie czegoś, na co by nie pozwolili rodzice lub opiekunowie osoby małoletniej.

1.2. ZASADY SZCZEGÓŁOWE

18. Obowiązującą zasadą doboru osób, które w dziełach parafialnych i diecezjalnych sprawują pieczę nad dziećmi i młodzieżą, jest ich weryfikacja w rejestrze prowadzonym przez Ministerstwo Sprawiedliwości, na podstawie ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym; zaleca się także wymaganie przedłożenia przez te osoby aktualnego wypisu z Krajowego Rejestru Karnego.

19. Nie należy przyjmować osób małoletnich, zwłaszcza w pojedynkę, w mieszkaniach prywatnych lub służbowych, bez obecności lub wyraźnej zgody rodziców lub opiekunów.

20. Gdy zaistnieje konieczność indywidualnego spotkania z osobą małoletnią w innym miejscu, należy zatroszczyć się, aby spotkanie takie nie odbywało się w warunkach izolacji. Indywidualnych spotkań z osobami małoletnimi nie wolno w nieroztropny sposób przedłużać

ani mnożyć. Pora takich spotkań zawsze powinna być zgodna z dobrem osoby małoletniej i dobrymi obyczajami. Należy zatroszczyć się, aby o takich spotkaniach byli informowani właściwi przełożeni oraz rodzice lub opiekunowie osoby małoletniej, chyba że sprzeciwia się temu dobro tej osoby.

21. Wyjątkowym indywidualnym spotkaniem jest sprawowanie sakramentu pokuty. Jeśli zajdzie konieczność sprawowania go poza świątynią (poza konfesjonalem, np. w czasie wakacji czy pielgrzymek), należy dołożyć szczególnych starań, aby wybrane miejsce zapewniało ochronę tajemnicy spowiedzi, a jednocześnie dawało gwarancję zachowania zasad zawartych w niniejszym dokumencie.

22. Wizyty w miejscu zamieszkania osób małoletnich nie powinny odbywać się bez obecności rodziców lub opiekunów.

23. Wszystkie wycieczki – zarówno jedno- jak i wielodniowe, wyjazdy, turnusy wakacyjne – powinny być starannie planowane i w sposób formalny dokumentowane ze szczególnym uwzględnieniem kwestii transportu, zakwaterowania, planu dnia oraz bezpieczeństwa. Należy mieć na uwadze także przepisy prawa polskiego odnośnie do rejestru przestępców seksualnych.

24. Z zasady nie powinno się przewozić osób małoletnich prywatnym samochodem, zwłaszcza w pojedynkę, bez zgody rodziców lub opiekunów.

25. Pod żadnym pozorem nie wolno częstować małoletnich podopiecznych alkoholem, papierosami, środkami odurzającymi (w tym narkotykami) lub tolerować ich używania. Prowadzącym zajęcia lub sprawującym opiekę nad osobami małoletnimi zabronione jest pozostawanie pod wpływem alkoholu lub środków odurzających.

26. Szczególną ochronę należy zapewnić osobom małoletnim w toaletach, łazienkach, przebieralniach czy szatniach. Zabrania się fotografowania osób małoletnich w tych miejscach.

27. Nie wolno fotografować ani publikować zdjęć osób małoletnich bez zgody ich rodzica lub opiekuna na wykonanie i upublicznienie zdjęć.

28. Jeśli formą kontaktu z osobami małoletnimi jest informowanie ich o wydarzeniach czy bieżącym funkcjonowaniu grupy formacyjnej

lub parafialnej za pośrednictwem portali społecznościowych, należy określić obowiązujące zasady.

29. Korespondencja mailowa oraz za pomocą portali społecznościowych z osobami małoletnimi przesyłana na ich prywatne adresy lub profile, a także komunikacja za pośrednictwem telefonu, powinna występować wyłącznie w sytuacjach szczególnych i dotyczących kwestii związanych z funkcjonowaniem danego środowiska lub grupy parafialnej. Informacje wysyłane tą drogą mają pochodzić z oficjalnego adresu mailowego lub profilu albo służbowego lub ogólnodostępnego telefonu.

30. Każdy wyjazd urlopowy duchownego, w którym uczestniczą osoba lub osoby poniżej osiemnastego roku życia, musi zostać w terminie trzydziestu dni przed jego rozpoczęciem zgłoszony na piśmie kanclerzowi kurii. W zgłoszeniu należy określić termin wyjazdu, jego miejsce i przyczynę, dla której w urlopie uczestniczą osoba lub osoby, które nie ukończyły osiemnastego roku życia. Załącznikiem do takiego zgłoszenia musi być pisemna zgoda rodziców lub opiekunów prawnych na wyjazd. Powyższe zastrzeżenie nie dotyczy małoletnich członków rodziny duchownego.

31. W przypadku organizowania wyjazdów z udziałem osób, które nie ukończyły osiemnastego roku życia, obowiązujące są zasady organizacji wypoczynku oraz innych wyjazdów z dziećmi i młodzieżą uregulowane w rozporządzeniu ministra właściwego w sprawach edukacji.

32. Poza katechezą i spotkaniami formacyjnymi, rozmowy na tematy związane z płciowością należy podejmować tylko z inicjatywy osoby małoletniej. Zaleca się daleko idącą ostrożność, delikatność i roztropność, używanie środków, języka i metod adekwatnych do wieku dzieci i młodzieży. Podjęcie w rozmowie zagadnień z zakresu rozwoju psychoseksualnego w sposób odpowiedzialny, z poszanowaniem granic jest niezbędną kompetencją, o jaką zadbać powinien opiekun. W zakresie przekazu medialnego, np. przez telefon komórkowy czy internet, nie wolno wykorzystywać materiałów zawierających przemoc oraz treści o zabarwieniu erotycznym. Należy zwracać uwagę, by strój i sposób bycia opiekunów mieściły się w granicach norm obyczajowych przyjętych w Kościele.

33. Nikt nie może wyręczać dzieci i młodzieży ani pomagać im w czynnościach natury osobistej (toaleta, mycie się, przebieranie itp.), o ile są oni w stanie wykonać te czynności samodzielnie. Jeżeli wychowankowie ze względu na wiek albo własne ograniczenia nie są w stanie wykonać tych czynności samodzielnie, pomocy zawsze powinni udzielać świeccy, najlepiej tej samej płci.

34. Parafie i inne ośrodki, które zapewniają dzieciom i młodzieży dostęp do internetu, są zobowiązane podejmować działania zabezpieczające przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju. W szczególności winny zainstalować i aktualizować oprogramowanie zabezpieczające, w tym filtrujące treści internetowe i monitorujące korzystanie z sieci.

35. Należy określić regulaminem zasady korzystania z internetu również poprzez własne urządzenia umożliwiające bezpośredni dostęp do sieci (np. dostęp wychowanka do internetu przez urządzenia należące do parafii możliwy jest wyłącznie po podaniu indywidualnego loginu i hasła wychowanka, a korzystanie z własnego urządzenia możliwe jest za zgodą opiekuna).

36. Upoważniony do nadzoru opiekun ma obowiązek informowania podopiecznego o zasadach bezpiecznego korzystania z internetu. Czuwa on także nad bezpieczeństwem korzystania z internetu.

37. Winien być także zapewniony stały dostęp do materiałów edukacyjnych dotyczących bezpiecznego korzystania z internetu.

38. Okresowo należy sprawdzać, czy na komputerach z dostępem do internetu nie znajdują się niebezpieczne treści. W przypadku znalezienia niebezpiecznych treści ustala się, kto korzystał z komputera w czasie ich wprowadzania, i przeprowadza z podopiecznym rozmowę na temat bezpieczeństwa w internecie.

39. Każda aktywność duchownych w cyberprzestrzeni, a zwłaszcza związana z ich zadaniami duszpasterskimi, powinna uwzględniać zasady bezpiecznego kontaktu z założeniem, że odbiorcami treści mogą być dzieci i młodzież.

40. Ochrona dóbr osobistych osób małoletnich dotyczy w szczególności sytuacji, w których opiekun jest proszony przez przedstawicieli mediów o informacje na temat wychowanka, podania kontaktu lub

o wypowiedź osoby małoletniej w mediach. W każdym przypadku opiekun ma prawo odmówić. W wyjątkowych i uzasadnionych sytuacjach może się wypowiedzieć po uzyskaniu pisemnej zgody rodziców/opiekunów osoby małoletniej i – w przypadku osób duchownych – zgody ich przełożonego.

41. Wszystkie uzyskane informacje o tym, że podopieczny jest krzywdzony w cyberprzestrzeni, zarzuty i obawy dotyczące nadużyć należy traktować bardzo poważnie i natychmiast reagować w celu ich weryfikacji i podjęcia odpowiednich działań zgodnie z dobrem osoby małoletniej.

42. Nieprzestrzeganie wymienionych wyżej zasad traktowane będzie jako naruszenie podstawowych obowiązków z wszystkimi wynikającymi stąd konsekwencjami na gruncie prawa kanonicznego i państwowego.

ROZDZIAŁ 2

ROZMOWY Z OSOBĄ ZGŁASZAJĄCĄ I POKRZYWDZONĄ

2.1. ROZMOWA Z OSOBĄ ZGŁASZAJĄCĄ NADUŻYCIE

43. Wiadomość o popełnieniu nadużycia lub o jego prawdopodobieństwie może pochodzić z różnych źródeł:

- a) fakt ujawnia sama osoba skrzywdzona;
- b) osoba trzecia ujawnia, iż wie od osoby skrzywdzonej, że w stosunku do niej używa się przemocy fizycznej lub psychicznej;
- c) konkretna osoba zdradza symptomy doznania krzywdy, ale osoba ta nie chce lub ze względu na swoje ograniczenia nie jest w stanie o tej krzywdzie opowiedzieć;
- d) wiedza o skrzywdzeniu pochodzi z przekazu społecznego lub mediów społecznościowych.

44. Posiadanie wiedzy o faktycznych lub prawdopodobnych przypadkach przemocy wymaga zawsze podjęcia odpowiednich działań, zgodnych z przepisami prawa kościelnego i państwowego.

45. W archidiecezji powołano delegata arcybiskupa do spraw ochrony dzieci i młodzieży, jego dane kontaktowe znajdują się na stronie internetowej archidiecezji. W sytuacji kryzysowej należy przekazać je osobie

zgłaszającej oraz samemu skontaktować się z delegatem w celu uzyskania konsultacji lub pomocy w rozwiązywaniu problemu.

46. Dobro osoby skrzywdzonej, a także zapobieganie skrzywdzeniu innych osób, jest zawsze najważniejszym celem podejmowanych działań, dlatego w przypadku, gdy krzywda zostaje ujawniona w trakcie sakramentu pokuty, należy zachęcić penitenta, aby ujawnił te fakty osobie trzeciej, mającej odpowiednie przygotowanie: może to być delegat wskazany w punkcie 45. lub osoba godna zaufania.

2.2. ROZMOWA Z OSOBĄ POKRZYWDZONĄ

47. Jeżeli pokrzywdzony chce opowiedzieć o swoich przeżyciach, należy wysłuchać go spokojnie i traktować poważnie, nie przerywać, nie przekładać rozmowy i stworzyć bezpieczną atmosferę do jej przeprowadzenia.

48. Nie należy okazywać emocjonalnej reakcji na słowa zgłaszającego.

49. Należy zapewnić pokrzywdzonego, że wyjawiając nadużycie, postąpił właściwie, zadbać o to, by o sprawie dowiedziało się tylko tyle osób, ile rzeczywiście powinno o niej wiedzieć.

50. Przy podejrzeniu, że osobie małoletniej ktoś wyrządził lub wyrządza krzywdę, sprawę należy niezwłocznie zgłosić jej rodzicom oraz odpowiednim służbom. Jeżeli to prawdopodobnie jeden z rodziców lub członków rodziny krzywdzi osobę małoletnią, sprawę należy niezwłocznie zgłosić policji, prokuraturze lub sądowi do spraw rodzinnych i nieletnich.

51. Gdy zgłaszającą jest osoba pokrzywdzona, należy poinformować ją, że zostanie uczynione wszystko, co możliwe, aby jej pomóc.

52. Osobę pokrzywdzoną należy zapewnić, że nie ponosi winy za zaistniałą sytuację.

53. Należy zaproponować osobie pokrzywdzonej towarzyszenie w drodze do osoby, u której uzyska dalszą pomoc.

54. W czasie rozmowy z osobą zgłaszającą należy unikać opinii, komentarzy, przypuszczeń, sugestii, stawiania hipotez; nie należy parafrazować tego, co powiedziała dana osoba, ani przedstawiać alternatywnych wyjaśnień.

55. Nie należy wyrażać opinii (ani negatywnych, ani pozytywnych) i komentarzy na temat domniemanego sprawcy.

56. Nie należy składać osobie zgłaszającej żadnych obietnic, które nie będą mogły zostać dotrzymane, szczególnie w kwestii poufności.

57. Nie wolno ujawniać szczegółów rozmowy osobom postronnym, a w szczególności osobie, która została oskarżona.

58. Należy zabezpieczyć wszystkie dowody mogące posłużyć w dalszym postępowaniu.

59. Pod koniec rozmowy należy poinformować osobę pokrzywdzoną o dalszych krokach oraz komu zostaną przekazane uzyskane informacje.

60. Osoba, która jako pierwsza dowiaduje się o zaistnieniu potencjalnego przypadku krzywdzenia małoletniego, nie jest upoważniona do orzekania, czy fakt nadużycia rzeczywiście miał miejsce. Jest to zadanie dla odpowiedzialnych organów i instytucji, do których sprawa zostanie skierowana na dalszych etapach.

61. Należy zapytać o możliwość przekazania numeru telefonu, adresu mailowego lub innych danych, które pozwolą na kontakt w celu formalnego wyjaśnienia sprawy.

POSTANOWIENIA KOŃCOWE

62. Wszyscy duchowni archidiecezji, a zwłaszcza ci, którym powierzono różne dziedziny duszpasterstwa w porozumieniu z dziekanami, proboszczami i innymi przełożonymi, są odpowiedzialni za wdrożenie zasad ochrony w archidiecezji.

63. Każdy duchowny archidiecezji oraz podejmujący posługę na jej terenie zobowiązany jest do zapoznania się z powyższym dokumentem i do pisemnego poświadczenia stosowania go we wszystkich wymiarach życia i posługi duszpasterskiej. Dokument ten zostanie złożony w jego aktach osobowych przechowywanych w kurii.

64. Rektor Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Lublinie wraz ze swoimi współpracownikami jest odpowiedzialny za zapoznanie alumnów z niniejszym dokumentem i odebranie od nich oświadczenia o zapoznaniu się z jego treścią oraz wprowadzeniu go w życie. Dokument taki zostanie złożony w aktach osobowych każdego alumna.

65. Zasady niniejsze wchodzi w życie z dniem publikacji na stronie internetowej archidiecezji.

66. Zasady ochrony będą podlegały okresowej weryfikacji i nowelizacji.

INSTRUKCJA O PROWADZENIU KANCELARII PARAFIALNEJ W ARCHIDIECEZJI LUBELSKIEJ

Wprowadzenie

Kancelaria parafialna jest miejscem, w którym dokonuje się codzienne świadectwo obecności Kościoła w życiu wiernych poprzez kontakt duszpasterski oraz prowadzenie dokumentacji kościelnej. Celem niniejszej instrukcji jest podanie zasad prowadzenia kancelarii parafialnej w archidiecezji w duchu troski o przejrzystość, rzetelność i wrażliwość duszpasterską. Instrukcja uzupełnia przepisy Kodeksu prawa kanonicznego, uwzględnia wytyczne Konferencji Episkopatu Polski oraz tradycję i praktykę Kościoła lokalnego.

Organizacja kancelarii parafialnej

1. Kancelaria parafialna winna mieścić się w wydzielonym, odpowiednio urządzonym i godnym miejscu, przeznaczonym wyłącznie do obsługi wiernych i prowadzenia dokumentacji parafialnej oraz posiadać osobną poczekalnię.

2. Wejście do kancelarii powinno być oznaczone, a godziny urzędowania podane do wiadomości wiernych na stronie internetowej parafii i na tablicy ogłoszeń.

3. Pomieszczenie kancelarii powinno być estetyczne, funkcjonalne i czyste, zapewniać odpowiednią dyskrecję oraz warunki do przechowywania dokumentów (szafy zamykane, zabezpieczenie przed wilgocią i ogniem).

4. Kancelaria powinna być wyposażona w sprzęt umożliwiający prowadzenie dokumentacji papierowej i elektronicznej: odpowiednio zabezpieczony komputer z licencjonowanym oprogramowaniem, drukarkę, telefon, dostęp do internetu.

5. Komputer znajdujący się w kancelarii parafialnej nie może być wykorzystywany do spraw prywatnych pracowników, a zwłaszcza do prowadzenia prywatnej korespondencji elektronicznej. Nie może być także udostępniany żadnym osobom postronnym.

Osoby pracujące w kancelarii

6. Odpowiedzialnym za kancelarię parafialną jest proboszcz. Może on zlecić pewne zadania wikariuszom lub/i osobom świeckim.

7. Świeccy pracownicy kancelarii muszą być osobami o nieposzlakowanej opinii, dyskretnymi i odpowiednio przygotowanymi do pracy z interesantami i dokumentami kościelnymi.

8. Obowiązkiem każdego pracownika kancelarii jest zachowanie tajemnicy urzędowej oraz przestrzeganie przepisów o ochronie danych osobowych.

9. Osoby świeckie składają przed proboszczem przyrzeczenie sumiennego wykonywania powierzonych obowiązków.

10. Kapłan przyjmujący wiernych w kancelarii parafialnej powinien być ubrany w strój kościelny, gdyż w ten sposób daje świadectwo swojej tożsamości kapłańskiej oraz posługi duszpasterskiej.

11. Pożądane jest, aby w parafiach, w których posługuje więcej niż jeden kapłan, konkretną sprawę prowadził w całości ten sam kapłan.

Księgi metrykalne i kancelaryjne

12. Każda parafia prowadzi trzy podstawowe księgi metrykalne: ochrzczonych, małżeństw i zmarłych.

13. Księgi należy prowadzić według zatwierdzonych formularzy.

14. Księgi powinny być oprawione, prowadzone ręcznie, trwałym atramentem, w sposób staranny, chronologiczny i czytelny, z dodawaniem wymaganych adnotacji.

15. W księdze chrztów należy odnotowywać także informacje o bierzmowaniu, zawarciu małżeństwa, wyrokach sądów w sprawie nieważności małżeństwa lub dyspensach, święceniach, profesji zakonnej, przysposobienia, wystąpieniu z Kościoła, zmianie przynależności do Kościoła *sui iuris* i innych zdarzeniach, zgodnie z przepisami prawa.

16. Wszystkie poprawki i zmiany mogą być dokonywane jedynie za zgodą kurii.

17. Przy korygowaniu danych nie wolno używać korektora, ale należy przekreślić jedną linią poprawiane dane, obok wpisać nowe dane, oparafować, a na marginesie aktu wpisać podstawę dokonanej poprawki.

18. Dopuszcza się wersję elektroniczną ksiąg wyłącznie jako uzupełniającą. Formą podstawową jest księga papierowa.

19. Oprócz ksiąg metrykalnych należy prowadzić księgi: bierzmowanych, pierwszej Komunii Świętej, chorych, zapowiedzi, nawróconych, ogłoszeń parafialnych, intencji mszalnych, protokołów rad duszpasterskich i ekonomicznych, wystąpień z Kościoła, kronikę parafialną, dziennik podawczy, kartotekę parafialną, finansową.

20. Wypisy z ksiąg metrykalnych: chrztów, małżeństw i zgonów mogą podpisywać wyłącznie proboszcz lub – w jego zastępstwie – wikariusz.

21. Podpisy w dokumentach winny być czytelne i zawierać imię i nazwisko osoby podpisującej, chyba że opatrzone są także pieczęcią imienną. Nie jest dopuszczalne stosowanie faksymile podpisu.

Duplikaty i archiwizacja

22. Duplikaty powinny być wykonane pismem ręcznym w sposób wierny.

23. Parafie są zobowiązane do sporządzania i przekazywania do Archiwum Archidiecezjalnego Lubelskiego duplikatów ksiąg: chrztów, małżeństw i zmarłych w terminie do 31 marca za rok poprzedni.

24. Archiwum parafialne powinno być prowadzone zgodnie z zasadami przechowywania dokumentów i udostępniane wyłącznie za zgodą proboszcza i kurii.

25. Archiwalne dokumenty szczególnie cenne lub historyczne należy zdeponować w Archiwum Archidiecezjalnym Lubelskim.

Pieczenie parafialne

26. Każda parafia ma dwie pieczęcie: uwierzytelniającą (okrągłą) – do poświadczania dokumentów metrykalnych i urzędowych oraz informacyjną (podłużną) – zawierającą dane adresowe parafii.

27. Pieczęcie muszą być przechowywane w miejscu zabezpieczonym. W przypadku ich utraty należy niezwłocznie powiadomić kurie i podać fakt do publicznej wiadomości.

28. Po każdorazowej zmianie pieczęci należy poinformować o tym kurie, wskazując, która pieczęć przestaje być używana, i przekazując wzór nowej.

29. Wolno używać wyłącznie tych pieczęci, których wzór został przekazany do kurii.

30. Pieczęcie, które przestały być używane, należy zniszczyć albo – zwłaszcza w przypadku pieczęci mających wartość historyczną – zdeponować w archiwum parafialnym lub archidiecezjalnym.

Dziennik podawczy

31. Dziennik podawczy służy do rejestracji pism przychodzących i wychodzących.

32. Każde pismo powinno otrzymać numer dziennika.

33. Odpowiedzi na pisma winny być przechowywane pod tą samą liczbą dziennika.

Pisma i formularze

34. Wydawane zaświadczenia, odpisy i inne dokumenty muszą zawierać: datę i miejsce wystawienia, podpis osoby upoważnionej, numer dziennika podawczego, pieczęć parafialną (okrągłą).

35. Obowiązuje korzystanie z formularzy zatwierdzonych przez Konferencję Episkopatu Polski lub archidiecezję, które publikowane są w serwisie internetowym archidiecezji. W serwisie tym są udostępnione formularze, wymienione w części drugiej statutów synodalnych.

Archiwum parafialne

36. Każda parafia powinna mieć archiwum zabezpieczone przed kradzieżą, pożarem i wilgocią.

37. Przechowuje się tam m.in.: stare księgi metrykalne i kartoteki, kroniki, księgi intencji mszalnych, dokumenty związane z udzielaniem sakramentów, protokoły rad duszpasterskich i ekonomicznych, dokumenty dotyczące działalności gospodarczej i charytatywnej, ważne pisma biskupów.

38. Osoby z zewnątrz mogą korzystać z dokumentów archiwalnych wyłącznie za zgodą kurii i proboszcza, w miejscu przechowywania.

39. Cenne dokumenty i pieczęcie historyczne powinny być zdeponowane w Archiwum Archidiecezjalnym Lubelskim.

Kartoteka parafialna i ochrona danych

40. Kartoteka parafialna prowadzona jest w celu organizacji duszpasterstwa. Może zawierać informacje o stanie rodziny, adresie, praktykach religijnych, sytuacji socjalnej.

41. Dostęp do kartoteki mają wyłącznie duszpasterze.

42. Dane osobowe muszą być przechowywane i przetwarzane zgodnie z dekretem ogólnym Konferencji Episkopatu Polski w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim.

Postanowienia końcowe

43. W terminie jednego miesiąca od daty wejścia w życie niniejszej instrukcji wszystkie parafie i kościoły rektoralne mają obowiązek przekazania do kancelarii kurii wzorów wszystkich aktualnie używanych pieczęci (okrągłych, adresowych i osobistych) na przygotowanej przez kurię karcie pieczęci.

44. Proboszczowie i rektorzy kościołów są zobowiązani do zapoznania z treścią instrukcji wszystkich duchownych i pracowników kancelarii.

ANEKS

DOKUMENTACJA PRAC SYNODALNYCH

KALENDARIUM SYNODU

DATA	WYDARZENIE
25.03.2019	Wspólna droga. List pasterski Metropolity Lubelskiego zapowiadający III Synod Archidiecezji Lubelskiej. Podpisanie dekretu zwołującego III Synod Archidiecezji Lubelskiej. Ustanowienie Komisji Przygotowawczej oraz Sekretariatu Synodu. Rozpoczęcie etapu przygotowawczego.
21.04.2019	Wręczenie nominacji członkom Komisji Przygotowawczej oraz Sekretariatu Synodu.
26.04.2019	I posiedzenie Komisji Przygotowawczej. Prezentacja hymnu synodu. Sprecyzowanie hasła synodu. Dyskusja nad stworzeniem komisji tematycznych.
24.05.2019	II posiedzenie Komisji Przygotowawczej. Omówienie tekstu regulaminu synodu.
21.06.2019	III posiedzenie Komisji Przygotowawczej. Utworzenie dwunastu tematycznych komisji synodalnych.

13.09.2019	IV posiedzenie Komisji Przygotowawczej. Zatwierdzenie regulaminu synodu. Omówienie i zatwierdzenie logo. Ustalenie terminu rozpoczęcia synodu. Omówienie dalszych etapów pracy.
26.10.2019	V posiedzenie Komisji Przygotowawczej. Wręczenie nominacji przewodniczącym komisji synodalnych.
29.11.2019	VI posiedzenie Komisji Przygotowawczej. Propozycje składów komisji. Prezentacja modlitwy w intencji synodu.
17.01.2020	VII posiedzenie Komisji Przygotowawczej. Omówienie liturgicznego obrzędu otwarcia synodu. Ewangelizacyjna akcja billboardowa. Zatwierdzenie składów komisji synodalnych.
7.02.2020	Ogłoszenie dekretu o zarządzeniu wyborów do parafialnych i dekanalnych zespołów synodalnych.
14.02.2020	VIII posiedzenie Komisji Przygotowawczej. Omówienie sposobów współpracy i komunikacji między komisjami synodalnymi a zespołami parafialnymi i dekanalnymi.
13.05.2020	Ustanowienie Komisji Głównej.
5.06.2020	Wręczenie nominacji członkom komisji synodalnych. Rozpoczęcie prac w komisjach.
24.06.2020	Rozpoczęcie spotkań zespołów synodalnych w parafiach.
18.09.2020	Posiedzenie Komisji Głównej.
16.06.2021	Wręczenie nominacji członkom Zespołu Teologicznego i Zespołu Legislacyjnego.

25.09.2021	Otwarcie III Synodu Archidiecezji Lubelskiej. Msza Święta w archikatedrze lubelskiej.
13.11.2021	I sesja plenarna. Duchowość i posługa kapłana. Kościół w dialogu z kulturą.
25.11.2021	Rozpoczęcie sprawowania Mszy Świętych w inten- cji synodu w archikatedrze lubelskiej w każdy 25. dzień miesiąca.
10.01.2022	Wręczenie nominacji członkom Zespołu Redakcyj- nego.
26.02.2022	II sesja plenarna. Młodzież przyszłością Kościoła. Rodzina Kościołem domowym.
17.05.2022	Spotkanie z przedstawicielami organizacji zajmują- cych się pomocą osobom z niepełnosprawnościami i wykluczonym.
31.05.2022	Spotkanie z przedstawicielami organizacji zajmują- cych się pomocą uchodźcom.
26.05.2022	Spotkanie z mieszkańcami Ośrodka Wsparcia dla Osób Bezdomnych w Lublinie.
11.06.2022	III sesja plenarna. Katechizacja i ewangelizacja.
15.09.2022	Posiedzenie Komisji Głównej.
5.11.2022	IV sesja plenarna. Liturgia – kult Ojca w Duchu i Prawdzie. Misje odnawiają Kościół.
18.02.2023	V sesja plenarna. Świadectwo miłosierdzia.
3.06.2023	VI sesja plenarna. Powołanie świeckich w Kościele. Ekumenizm i dialog międzyreligijny.

4.11.2023	VII sesja plenarna. Życie konsekrowane. Odpowiedzialność za dobra materialne.
9.03.2024	VIII sesja plenarna. Głosowanie nad pierwszą częścią dokumentów synodalnych.
16.11.2024	IX sesja plenarna. Głosowanie nad drugą częścią dokumentów synodalnych.
28.02.2025	Zebranie robocze księży biskupów oraz Zespołu Legislacyjnego.
17.03.2025	Konsultacja na temat dokumentów synodalnych z Radą kapłańską i Konferencją Księży Dziekanów.
26.03.2025	Posiedzenie Zespołu Legislacyjnego w sprawie konsultacji nad częścią prawną synodu. Konsultacje Zespołu Legislacyjnego z przedstawicielami księży proboszczów.
9.04.2025	Konsultacje Zespołu Legislacyjnego z przedstawicielami księży wikariuszy.
22.04.2025	Konsultacje Zespołu Legislacyjnego z przedstawicielami księży dziekanów.
23.04.2025	Konsultacje Zespołu Legislacyjnego z przedstawicielami księży rezydentów.
28.04.2025	Konsultacje Zespołu Legislacyjnego z przedstawicielami księży rektorów kościołów.
30.04.2025	Konsultacje Zespołu Legislacyjnego z przedstawicielami księży kapelanów. Konsultacje Zespołu Legislacyjnego z przedstawicielami osób życia konsekrowanego.
7.05.2025	Konsultacje Zespołu Legislacyjnego z przedstawicielami księży emerytów.

21.05.2025	Konsultacje ogólne księdza arcybiskupa z Zespołem Redakcyjnym.
1.06.-31.08.2025	Prace redakcyjne nad dokumentem końcowym.
23.09.2025	Uroczyste zakończenie synodu. Promulgacja dokumentów synodalnych.
30.11.2025	I niedziela Adwentu. Wejście w życie uchwał synodalnych.

WSPÓLNA DROGA

List pasterski Metropolity Lubelskiego zapowiadający III Synod Archidiecezji Lubelskiej

Umilowani w Chrystusie Panu Siostry i Bracia!

Wysłuchaliśmy przed chwilą przypowieści o synu marnotrawnym, będącej właściwie przypowieścią o miłosiernym ojcu. Nazywamy tę przypowieść pieśnią nad pieśniami Bożego miłosierdzia względem człowieka. Słuchamy jej ze wzruszeniem, bo odnajdujemy w niej własny los albo historie naszych bliskich. Dla tylu ludzi stawała się ona drogowskazem na poplątanych ścieżkach życia, wskazywała na dom Ojca, ciągle dla nas otwarty.

Ojciec Niebieski nie zmusza człowieka do niczego wbrew jego woli. Szanuje wolność stworzenia. Jak mówi mądrość ludowa, „przymuszony pacierz nie jest Mu miły”. Dobre uczynki spełniane pod przymusem nie mają wartości moralnej. Ojciec z przypowieści pozwala synowi odejść z rodzinnego domu, ale nie usuwa go ze swojego kochającego serca. Miłosierdzie ojca idzie za synem i osiąga go na dnie ludzkiej nędzy i upodlenia. Miłość ojca już z oddali dostrzega wracającego i śpieszy mu na spotkanie. Przyjmuje w ojcowskie ramiona bez słowa wyrzutu. Wręcza pierścień i świętą szatę na znak przebaczenia i wspólnoty. A do tych, których ciasne serca nie mogą pojąć głębi Bożego miłosierdzia, mówi: „Trzeba weselić się i cieszyć z tego, że ten brat twój był umarły, a znów ożył; zaginął, a odnalazł się” (Łk 15,32).

Radość wspólnej drogi

Czwarta niedziela Wielkiego Postu zwana jest niedzielą radości. W samym środku czasu pokuty Kościół wzywa nas do radości słowami antyfony na wejście dzisiejszej Mszy Świętej: „Raduj się, Jerozolimo [...]. Cieszcie się wy, którzy byliście smutni, weselcie się i nasycajcie u źródła waszej pociechy” (Iz 66,10-11). Radość Wielkiego Postu płynie z odnalezionego zbawienia, z powrotu do Ojcowskiego domu, z uporządkowania chaosu własnego życia, z bliskich już Świąt Wielkanocnych.

Radość, o której mówi Pismo Święte, nie jest bynajmniej równoznaczna z powierzchowną wesołością czy dobrym humorem. Radość chrześcijańska to głęboka harmonia ducha i szczęście płynące – poprzez wiarę – z bliskości Boga, połączone z nadzieją na spotkanie z Nim w wieczności. Radość jest jednym z owoców Ducha Świętego, wymienionych przez św. Pawła tuż obok miłości i pokoju. Radość bowiem tworzy wspólnotę miłości i jest spoiwem dla budowania pokoju.

Radujemy się z trwających od pięciu lat rekolekcji ewangelizacyjnych połączonych z peregrynacją relikwii Krzyża Świętego. To Boże dzieło objęło już znakomitą część parafii naszej archidiecezji i przynosi błogosławione duchowe owoce. Za rok misje ewangelizacyjne dobiegną końca, a omodlony przez setki tysięcy diecezjan Krzyż znajdzie miejsce w jednym z lubelskich kościołów. Nie możemy zaprzepaścić zrodzonych owoców, musimy to dzieło w dynamiczny sposób kontynuować.

Duch Święty zachęca nas – słowami Ojca Świętego Franciszka wygłoszonymi w Krakowie do młodych – abyśmy nie pomylili szczęścia z konsumpcją. Wzywa nas, abyśmy wyruszyli w drogę i stali się głosicielami Ewangelii, abyśmy opuścili wygodne kanapy i ubrali buty wędrowców i pielgrzymów. „Mamy odkrywać nowe horyzonty, nadające się do zarażania radością, która rodzi się z miłości Boga, radością, którą rodzi w ludzkim sercu każdy gest miłosierdzia”.

Chcemy w tę drogę wyruszyć wspólnie, już nie jako poszczególne parafie, ale jako cała archidiecezja, jako Kościół lokalny, żyjący Ewangelią na naszej ziemi, nad Wisłą i Bugiem, nad Bystrzycą i Wieprzem. Wspólna droga nazywa się w oryginalnym języku Ewangelii, czyli greckim, *syn-hodos*. Stąd wzięła się nazwa synodu, czyli zgromadzenia Ludu Bożego: biskupów, kapłanów i wiernych w celu słuchania tego, co mówi Boży Duch do Kościoła, i szukania odpowiedzi na trudne wyzwania współczesności.

Znaczenie synodu diecezjalnego

Tradycja synodalna zakorzeniona jest w Kościele już od pierwszych wieków. W Dziejach Apostolskich czytamy, że Apostołowie zebrali się w Jerozolimie, aby rozstrzygnąć ważny spór dotyczący przyjmowania pogan do wspólnoty Kościoła. Decyzje, jakie podjęto na tym zgroma-

dzeniu, miały charakter epokowy, zadecydowały o dynamicznym rozwoju chrześcijaństwa i o jego ekspansji na cały znany wówczas świat.

Znaczenie synodu diecezjalnego od strony prawnej i duszpasterskiej zostało potwierdzone na Soborze Watykańskim II. Ojcowie soborowi rozumieli synod nie tylko jako zgromadzenie kształtujące lokalne prawo Kościoła, lecz także – i przede wszystkim – jako skuteczne narzędzie odnowy duszpasterskiej. Synod ma za zadanie pogłębiać życie religijne, pobudzać działania duszpasterskie oraz promować świętość kapłanów i świeckich. Soborowa nauka o Kościele jako Ludzie Bożym pozwoliła odczytać synod jako wspólną drogę, ponieważ posługa biskupa nie może być wypełniana w sposób odizolowany, lecz w duchu wspólnoty, w łączności z całym Ludem Bożym.

Zadaniem zgromadzeń synodalnych jest promowanie komunikacji i wymiany opinii pomiędzy reprezentantami różnych środowisk diecezjalnych. Ta wymiana winna służyć wspieraniu wychowania katolickiego, formacji w wierze i kształtowaniu sumień. Uczestnictwo w procesie synodalnym ma pogłębiać świadomość przynależności do Kościoła i odpowiedzialność za jego misję ewangelizacyjną. Winno wzmacniać jedność między biskupem i prezbiterium oraz między kapłanami i wiernymi świeckimi. Spotkania synodalne i obrady stwarzają okazję do pogłębionej analizy potrzeb i celów duszpasterskich, do korekty, jeśli trzeba, błędów dotyczących wiary i obyczajów czy sprawowania liturgii.

Synod diecezjalny może być zwołany, jeżeli zaistnieją ku temu okoliczności. Decyduje o tym biskup diecezjalny po wysłuchaniu Rady Kapłańskiej. Nie muszą to być problemy wielkiej wagi, wymagające korekty czy usprawnienia. Także długi okres czasowy od poprzedniego synodu jest wystarczającym powodem do zwołania nowego. Synod diecezjalny należy rozumieć jako szansę na pogłębioną diagnozę rzeczywistej sytuacji w diecezji, jako miejsce przygotowania programu duszpasterskiego oraz pomoc w odnowie życia chrześcijańskiego. Współczesne synody, jak podkreślał św. Jan Paweł II, same w sobie są także nową ewangelizacją: „Wyrastają z soborowej wizji Kościoła, otwierają szeroką przestrzeń dla uczestnictwa świeckich, proklamują i inaugurują ich specyficzną odpowiedzialność w Kościele, są wyrazem siły, jaką Chrystus obdarzył

cały Lud Boży, dając mu uczestnictwo w swej mesjańskiej misji: misji prorockiej, kapłańskiej i królewskiej” (TMA 21).

Dom i szkoła komunii

Pierwszy Synod Diecezji Lubelskiej został zwołany przez bp. Mariana Leona Fulmana w 1928 r. Wcześniej, w czasach zaboru rosyjskiego, przeprowadzenie synodu nie było możliwe. Celem pierwszego synodu, który odbył się w dniach 25-27 września 1928 r., było uporządkowanie prawa diecezjalnego w oparciu o opublikowany wcześniej Kodeks prawa kanonicznego. Przygotowane uprzednio projekty statutów synodalnych zostały odczytane i przedyskutowane na trzech sesjach publicznych w katedrze i podczas czterech zebrań ogólnych w seminarium duchownym. Statuty synodalne, podpisane przez bp. Fulmana i opublikowane, zaczęły obowiązywać od 31 marca 1929 r. Dziś mija od tamtego momentu dokładnie dziewięćdziesiąt lat.

Liczne synody diecezjalne zwoływane w Polsce w ostatnich dziesięcioleciach trwają znacznie dłużej, przeważnie kilka lat. Na wzór synodu krakowskiego, przeprowadzonego przez kard. Karola Wojtyłę, mają charakter duszpasterski i angażują przedstawicieli wszystkich parafii i wszystkich nurtów życia kościelnego. Chodzi o wspólnotową refleksję, która owocuje konkretnymi wnioskami duszpasterskimi i działaniami. Stanowione na synodzie prawo diecezjalne służy skuteczności misji ewangelizacyjnej Kościoła. Powołani są do niej – co nieustannie przypomina papież Franciszek – wszyscy wierni. Wezwani do szkoły Chrystusa mają się stawać uczniami-misjonarzami zatroskanymi o to, aby Ewangelia docierała na peryferie geograficzne i egzystencjalne świata. Jezus pragnie ewangelizatorów głoszących Dobrą Nowinę nie tylko słowem, lecz także życiem przemienionym obecnością Bożą.

Głęboki wymiar duszpasterski miał II Synod Diecezji Lubelskiej, zwołany przez bp. Bolesława Pylaka i przeprowadzony w latach 1977–1985. Przedmiotem obrad było osiem szerokich zagadnień z życia lokalnego Kościoła: przepowiadanie słowa Bożego, posługa katechetyczna, życie liturgiczne, kapłani diecezjalni, posługa instytucji zakonnych, apostołat świeckich, struktury duszpasterskie i działalność pastoralna. Dokumenty tego synodu obowiązują nadal i wiele z nich nie straciło swej aktualności.

Niemniej jednak, od zakończenia tamtego synodu upłynęło już trzydzieści cztery lata, w czasie których nastąpiły w naszej ojczyźnie i na świecie gruntowne, wręcz rewolucyjne, przemiany polityczne, społeczne i kulturowe, mające wielki wpływ na sytuację, w jakiej Kościół powszechny i Kościoły lokalne pełnią swoją misję.

Umiłowani Diecezjanie!

Biorąc to wszystko pod uwagę, uwzględniając konsultację przeprowadzoną z Radą Kapłańską, Konferencją Księży Dziekanów oraz rozmowy i spotkania z wiernymi świeckimi podczas licznych wizyt duszpasterskich w archidiecezji, postanowiłem zwołać III Synod Archidiecezji Lubelskiej. W imię Boże i w mocy Ducha Świętego rozpoczynamy więc wspólną drogę przygotowania do tego ważnego wydarzenia w życiu naszej archidiecezji.

Pragniemy, aby nasz Kościół, będący częścią Kościoła powszechnego, stawał się coraz bardziej domem i szkołą komunii. Takie zadanie postawił przed nami na początku tego tysiąclecia św. Jan Paweł II. Pisałem do Was o tym w pierwszym liście pasterskim na początku mojej posługi w Lublinie, siedem i pół roku temu. Komunia to wspólnota. W odróżnieniu od wielu ludzkich wspólnot, bazujących na wspólnych interesach, zainteresowaniach i celach, jest to wspólnota zakorzeniona w Bogu, który jest doskonałą jednością miłujących się Osób. Komunia Kościoła jest wspólnotą serc zakorzenionych w miłości Boga i solidarnych z człowiekiem. Chcemy być domem takiej wspólnoty, budować ją w rodzinie, parafii i archidiecezji. Chcemy być jej szkołą dla rozdartego konfliktami świata i dla naszej podzielonej ojczyzny.

Słowo „komunia” odnosimy zwykle do Eucharystii, do przyjmowania Ciała i Krwi Pańskiej. Eucharystia będzie centralnym spoiwem naszej refleksji synodalnej, ogarniającej całokształt życia religijnego i duszpasterskiego archidiecezji. Wpiszemy się tym samym w program duszpasterski Kościoła w Polsce. Przewiduje on na lata 2019–2022 temat: „Eucharystia – źródło, szczyt i misja Kościoła”. Kościół żyje i działa dzięki Eucharystii, ona jest źródłem jego świętości, z niej czerpie moc do powstawania z grzechów, w niej pulsuje źródło jego misyjnego i ewangelizacyjnego posłania.

Proszę wszystkich o gorącą modlitwę do Ducha Świętego, abyśmy się dobrze przygotowali do III Synodu Archidiecezji Lubelskiej, aby kapłani, osoby życia konsekrowanego i wierni świeccy włączyli się z zapałem w to dzieło, tak by przyniosło błogosławione owoce. Niech nam patronuje św. Jan Paweł II, tak bardzo związany z Lublinem, z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim i z naszą archidiecezją. Niech jeszcze raz zawoła nad nami, jak to uczynił czterdzieści lat temu: „Niech zstąpi Duch Twój – i odnowi oblicze ziemi!”. Niech odnowi oblicze archidiecezji lubelskiej!

Na dobre przeżywanie Wielkiego Postu, na radość Świąt Wielkanocnych i na dobre przygotowanie się do III Synodu Archidiecezji Lubelskiej z serca wszystkim błogosławię.

Wasz biskup Stanisław

Lublin, Zwiastowanie Pańskie, 25 marca 2019 r.

ARCYBISKUP METROPOLITA LUBELSKI

Nr 171/GI/2019

DEKRET ZWOLANIA III SYNODU ARCHIDIECEZJI LUBELSKIEJ

Jedną z najdawniejszych i najbardziej sprawdzonych instytucji Kościoła są synody diecezjalne, czyli zwoływane i kierowane przez biskupów zgromadzenia doradcze, w których uczestniczą kapłani i wierni świeccy Kościoła lokalnego celem adaptowania praw i norm Kościoła powszechnego do konkretnej sytuacji w diecezji. Zadaniem synodów jest także odnowienie życia religijnego, znalezienie skutecznych metod działalności apostolskiej, ożywienie istniejących dzieł i inicjatyw oraz stosowna odpowiedź na wyzwania współczesności.

Skoro Kościół to *Wspólnota w drodze* – jak zatytułował jedną ze swoich książek kardynał Joseph Ratzinger – to synod (czyli „wspólna droga”) zajmuje szczególnie ważne miejsce w życiu Kościoła lokalnego. Papież Franciszek pisze w adhortacji apostolskiej *Evangelii gaudium* (nr 31): „Biskup powinien zawsze budzić komunię misyjną w swoim Kościele diecezjalnym, dążąc do ideału pierwszych wspólnot chrześcijańskich, gdzie wierzących ożywiały jedno serce i jeden duch (Dz 4,32)”.

Idąc za wskazaniem Kościoła, zgodnie z przepisami Kodeksu Prawa Kanonicznego (kan. 460-462) oraz Instrukcją o synodach diecezjalnych z 19 III 1997 r., po zasięgnięciu opinii rady kapłańskiej i konferencji księży dziekanów oraz wiernych świeckich podczas licznych spotkań i rozmów w parafiach, zwołuję

III SYNOD ARCHIDIECEZJI LUBELSKIEJ.

Na początku III tysiąclecia chrześcijańskiej wiary święty Jan Paweł II wzywał nas, abyśmy czynili Kościół *domem i szkołą komunii*. „Duchowość komunii – pisał w Liście apostolskim *Novo millennio ineunte* – to przede wszystkim spojrzenie utkwione w tajemnicę Trójcy Świętej, która zamieszkuje w nas i której blask należy dostrzegać także w obliczach braci żyjących wokół nas (...) Przestrzenie komunii należy kultywować i poszerzać każdego dnia i na wszystkich płaszczyznach życia poszczególnych Kościołów. Komunia powinna być wyraźnie widoczna w relacjach między biskupami, kapłanami i diakonami, między duszpasterzami a całym Ludem Bożym, między duchowieństwem i zakonnikami, między stowarzyszeniami i ruchami kościelnymi” (nr 43-44).

Proszę kapłanów, osoby życia konsekrowanego i wiernych świeckich o współpracę i gorącą modlitwę w intencji dobrego przygotowania III Synodu Archidiecezji Lubelskiej. Wzywamy Bożego Ducha, którym zostaliśmy napelnieni, aby nas jednoczył i umacniał. Prosimy o wystawienie Matkę Słowa Wcielonego i naszych świętych patronów: świętego Stanisława, Biskupa i Męczennika, świętego Jana Kantego i świętego Jana Pawła II. Niech dzieło Synodu odnowi duchowe oblicze naszej Archidiecezji.

K. Krystof Kozłowski
Kancierz

Stanisław Budzik
Arcybiskup Metropolita Lubelski

Lublin, w Uroczystość Zwiastowania Pańskiego, 25 marca 2019 r.

ARCYBISKUP METROPOLITA LUBELSKI

Lublin, 25 marca 2019 r.

Nr 173/GI/ 2019

DEKRET
ustanawiający Sekretariat
III Synodu Archidiecezji Lubelskiej

Mając na uwadze troskę o właściwy przebieg prac III Synodu Archidiecezji Lubelskiej, na podstawie *Instrukcji o synodach diecezjalnych* z 19 marca 1997 roku oraz w nawiązaniu do Dekretu zwołującego III Synod Archidiecezji Lubelskiej, powołuję Sekretariat Synodu w następującym składzie:

Ks. dr Adam Jaszczyk – sekretarz
Ks. mgr Sylwester Brzozowski
Ks. dr Adam Raczkowski
Ks. mgr lic. Damian Szewczyk
Dr Beata Boguszczyńska

Do obowiązków związanych z pracą w sekretariacie będzie należało wspieranie Synodu od strony organizacyjnej, przekazywanie i przechowywanie dokumentacji oraz zapewnienie obsługi logistycznej.

Przyzywając mocy Bożego Ducha i zawierając wstawiennictwu Matki Słowa Wcielonego oraz Świętych Patronów Archidiecezji Lubelskiej, z serca błogosławię na podejmowany trud.

Ks. Krzysztof Kwiatkowski
Kancelarz

Stanisław Budzik
Arceybiskup Metropolita Lubelski

ARCYBISKUP METROPOLITA LUBELSKI

Nr 60/GI/2020

Lublin, dn. 7 lutego 2020 r.

**DEKRET
O ZARZĄDZENIU WYBORÓW CZŁONKÓW
TRZECIEGO SYNODU ARCHIDIECEZJI LUBELSKIEJ**

Na podstawie § 11 Regulaminu Trzeciego Synodu Archidiecezji Lubelskiej, zarządzam wybory członków Synodu, wyliczonych w § 10, n. 7-15 tegoż Regulaminu.

- I. Członków Synodu wybiorą następujące gremia:
 1. Kapituła Kolegiacka Chełmska wybierze spośród kanoników gremialnych dwóch przedstawicieli. Odpowiedzialnym za przeprowadzenie wyborów jest Dziekan Kapituły ks. prał. dr Tadeusz Kądziołka.
 2. Przełożone i przełożeni domów instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego wybiorą ze swojego grona odpowiednio trzy przełożone domów żeńskich i trzech przełożonych domów męskich. Odpowiedzialnym za przeprowadzenie wyborów jest wikariusz biskupi do spraw instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego ks. kan. dr Andrzej Krasowski.
 3. Archidiecezjalna Rada Ruchów i Stowarzyszeń Kościelnych wybierze pięciu przedstawicieli ruchów i stowarzyszeń. Odpowiedzialnym za przeprowadzenie wyborów jest koordynator ruchów, wspólnot formacyjnych i stowarzyszeń kościelnych ks. mgr Michał Zybala.
 4. Kapłani emeryci wybiorą ze swojego grona dwóch przedstawicieli. Odpowiedzialnym za przeprowadzenie wyborów jest dyrektor Domu Księży ks. mgr Grzegorz Musiał.
 5. Alumni Wyższego Seminarium Duchownego wybiorą ze swojego grona dwóch przedstawicieli. Odpowiedzialnym za przeprowadzenie wyborów jest rektor Seminarium ks. kan. prof. Jarosław Marczewski.

6. Katecheci świeccy wybiorą ze swojego grona dwóch przedstawicieli. Wybory będą dwustopniowe. Księża dziekani w porozumieniu z wizytatorami dekanalnymi przeprowadzą wybory w dekanatach. Należy wybrać w każdym dekanacie jednego elektora. Następnie dekanalni elektorzy wybiorą spośród siebie dwóch przedstawicieli na synod. Odpowiedzialnym za przeprowadzenie wyborów jest dyrektor Wydziału do spraw Wychowania Katolickiego ks. kan. dr Krzysztof Gałań.
7. Organiści wybiorą ze swojego grona dwóch przedstawicieli podczas dorocznych rekolekcji wielkopostnych dla organistów spośród ich uczestników. Odpowiedzialnym za przeprowadzenie wyborów jest przewodniczący Archidiecezjalnej Komisji do spraw Muzyki Kościelnej ks. dr Tomasz Lisiecki.
8. Kapłani posługujący w poszczególnych dekanatach wybiorą w każdym dekanacie ze swojego grona po jednym kapłanie – dekanalnym relatorze synodalnym. Odpowiedzialnymi za przeprowadzenie wyborów są księża dziekani.
9. Dekanalne zespoły synodalne wybiorą ze swojego grona po jednym przedstawicielu (może nim być wyłącznie osoba świecka). Odpowiedzialnymi za przeprowadzenie wyborów są księża dziekani, a w parafiach księża proboszczowie. Wybory te muszą być poprzedzone w terminie do dnia 29 lutego 2020 r.:
 - a) ustanowieniem parafialnych zespołów synodalnych, w składzie przewidzianym w § 42-44 Regulaminu Synodu;
 - b) wyznaczeniem przez zespoły parafialne po jednym przedstawicielu (może nim być wyłącznie osoba świecka) do zespołu dekanalnego, zgodnie z § 49 Regulaminu Synodu;
 - c) przekazaniem dziekanowi informacji o wyznaczeniu przedstawiciela, o którym w p. b) wraz z jego danymi kontaktowymi.
- II. Wybory winny się odbyć nie później niż do dnia 20 marca 2020 r., zgodnie z poniższymi zasadami:
 1. Biernego prawa wyborczego nie posiadają (czyli nie mogą zostać wybrane) osoby, które z innych tytułów są członkami Synodu (§ 1-6, 8 i 16 Regulaminu Synodu).
 2. Wybory przeprowadza się w sposób tajny bezwzględną większością głosów (więcej niż połowa), przy obecności przynajmniej połowy osób uprawnionych do głosowania. Jeżeli w terminie zwołania zebrania wyborczego nie będzie obecna wymagana liczba elektorów, przeprowadzający wybory, po odczekaniu pół godziny, przeprowadza wybory z udziałem osób faktycznie obecnych.
 3. Do wyborów stosuje się zasadę, że po dwóch bezskutecznych głosowaniach, należy głosować na dwóch kandydatów, którzy otrzymali największą ilość głosów, lub, jeśli jest ich więcej, na dwóch najstarszych święceniami, jeśli są duchownymi. Jeśli po trzecim głosowaniu pozostaje równowaga, wybrany jest ten kandydat, który jest starszy wiekiem.

4. Osoba odpowiedzialna za dokonanie wyborów, po ustaleniu wyników głosowania:
 - a) zapytuje elekta, czy przyjmuje wybór;
 - b) przyjmuje od elekta informacje o danych osobowych niezbędnych do udziału w pracach synodalnych (imię, nazwisko, adres do korespondencji, adres e-mail, telefon) i zgodę na ich przetwarzanie;
 - c) informuje osoby wybrane o terminie sesji plenarnej inaugurującej Synod, która będzie miała miejsce w dniu 18 kwietnia 2020 roku oraz o obowiązku w niej uczestniczenia;
 - d) niezwłocznie przekazuje do Sekretariatu Synodu pisemny protokół z dokonanych wyborów wraz z danymi kontaktowymi i oświadczeniami wybranych przedstawicieli.
5. W przypadku, gdy podczas trwania Synodu jego członek z wyboru utraci swój mandat, zostaną zarządzone wybory uzupełniające.
6. Koordynację wyborów członków Synodu i ostateczne ustalenie listy członków w terminie do 25 marca 2020 roku zlecam Sekretarzowi Synodu w porozumieniu z przewodniczącym Zespołu Legislacyjnego.

Ks. Krzysztof Kwiatkowski *+ Stanisław Budzik*

 Kanclerz Kurii Metropolitalnej Arcybiskup Metropolita Lubelski

Załączniki:

1. Wzór zgody na przetwarzanie danych osobowych
2. Wzór informacji o członkach synodu wybranych w dekanatach
3. Lista członków Synodu, którzy nie posiadają biernego prawa wyborczego

III SYNOD ARCHIDIECEZJI LUBELSKIEJ

Lublin, 13.05.2020 r.

Nr 421/GI/ 2020

DEKRET ustanawiający Komisję Główną III Synodu Archidiecezji Lubelskiej

Mając na uwadze nadzorowanie i koordynację podejmowanych działań synodalnych, na podstawie §§ 16-17 Regulaminu Trzeciego Synodu Archidiecezji Lubelskiej, w nawiązaniu do dekretu Nr 171/GI/2019 zwołującego III Synod Archidiecezji Lubelskiej, ustanawiam Komisję Główną III Synodu Archidiecezji Lubelskiej w następującym składzie:

Abp Stanisław Budzik - przewodniczący Komisji

Bp Mieczysław Cicho

Bp Józef Wróbel

Ks. prof. Krzysztof Góźdź

Ks. prof. Bogusław Migut

Ks. dr hab. Leszek Adamowicz

Ks. dr hab. Jarosław Marczewski

Ks. dr Tadeusz Pajurek

Ks. dr Ryszard Podpora

Ks. dr Krzysztof Kwiatkowski

Ks. kan. Jarosław Orkiszewski

Ks. dr Adam Bab

Dr Mirosława Nowacka

Dr n. med. Janusz Dubejko

Ks. dr Adam Jaszczyk - sekretarz

Zakres zadań Komisji określa Regulamin Trzeciego Synodu Archidiecezji Lubelskiej.

Przyzywając wstawiennictwa Najświętszej Maryi Panny, Patronki Nowej Ewangelizacji, św. Jana Pawła II, a także Patronów Archidiecezji Lubelskiej: św. Stanisława, Biskupa i Męczennika oraz św. Jana Kantego, z serca błogosławię na podejmowany trud.

A. Kozłowski
Kancelarz

Stanisław Budzik
Arcybiskup Metropolita Lubelski

REGULAMIN III SYNODU ARCHIDIECEZJI LUBELSKIEJ

A. Cele synodu

§ 1. III Synod Archidiecezji Lubelskiej, zwołany dnia 25 marca 2019 r., jest zgromadzeniem biskupów, przedstawicieli prezbiterów oraz innych wiernych archidiecezji lubelskiej, którzy dla dobra całej wspólnoty diecezjalnej świadczą pomoc arcybiskupowi lubelskiemu, zgodnie z przepisami prawa powszechnego i niniejszego regulaminu¹.

§ 2. Synod jest „równocześnie i w sposób nierozdzielny aktem władzy biskupiej i wydarzeniem komunii, przez co wyraża tę właściwość komunii hierarchicznej, która należy do głębokiej natury Kościoła”².

§ 3. Synod ma służyć odnowie wiary, dynamizmowi apostołskiemu wszystkich działań podejmowanych w archidiecezji, aktywizacji wiernych świeckich, udoskonaleniu posługi kapłanów i budzeniu powołań.

§ 4. „Synod winien przyczynić się również do ukształtowania duszpasterskiej fizjonomii Kościoła partykularnego, nadając ciągłość jego specyficznej tradycji liturgicznej, duchowej i kanonicznej. Lokalne dziedzictwo prawne oraz wskazania, które kierowały działaniem duszpasterskim, są na synodzie przedmiotem starannego studium w celu odnowienia, przywrócenia lub uzupełnienia ewentualnych braków w prawodawstwie, zweryfikowania sformułowanych wcześniej celów duszpasterskich oraz zaproponowania, przy pomocy łaski Bożej, nowych wskazań”³.

§ 5. Przez synod „pragniemy, aby nasz Kościół, będący częścią Kościoła powszechnego, stawał się coraz bardziej domem i szkołą komunii. [...] Komunia to wspólnota [...] zakorzeniona w Bogu, który jest doskonałą jednością miłujących się Osób. Komunia Kościoła jest wspólnotą serc zakorzenionych w miłości Boga i solidarnych z czło-

¹ Kodeks prawa kanonicznego, kan. 460.

² Jan Paweł II, *Homilia z 3 października 1992 r.*, „L'Osservatore Romano”, 4.10.1992, s. 4-5.

³ Kongregacja ds. Biskupów, Kongregacja ds. Ewangelizacji Narodów, *Instrukcja o synodach diecezjalnych*, n. 3.

wiekem. Chcemy być domem takiej wspólnoty, budować ją w rodzinie, parafii i archidiecezji”⁴.

§ 6. Hasło synodu brzmi: „Kościół – dom i szkoła komunii”.

§ 7. Hymnem synodalnym jest pieśń „Duchu Święty, Twa moc” (załącznik nr 1).

§ 8. Logo synodu zawarte jest na okładce.

B. Struktura synodu

I. Arcybiskup lubelski

§ 9. Jedynym ustawodawcą na synodzie jest arcybiskup lubelski, który:

- 1° zwołuje synod i przewodniczy jego pracom;
- 2° promulguje regulamin synodu oraz inne regulacje niezbędne do prawidłowego funkcjonowania synodu;
- 3° ustanawia i określa skład poszczególnych komisji, zespołów i innych organów kolegialnych, oraz – w razie potrzeby – innych jednostek organizacyjnych dla realizacji celów synodalnych;
- 4° powołuje konsultorów dla komisji synodalnych;
- 5° przewodniczy pracom Komisji Głównej osobiście lub przez swego delegata;
- 6° zwołuje sesje plenarne synodu i kieruje nimi osobiście lub przez swego delegata;
- 7° zatwierdza i promulguje dokumenty końcowe synodu.

II. Członkowie synodu

§ 10. Członkami synodu są:

- 1° biskupi pomocniczy;
- 2° wikariusze generalni, wikariusze biskupi i wikariusz sądowy;

⁴ Abp S. Budzik, *Wspólna droga. List pasterski Metropolity Lubelskiego zapowiadający III Synod Archidiecezji Lubelskiej* (Wielki Post 2019 r.).

- 3° rektorzy Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II i Metropolitalnego Seminarium Duchownego Archidiecezji Lubelskiej;
 - 4° kanclerz i dyrektorzy wydziałów kurii, ekonom archidiecezji oraz dyrektor archidiecezjalnej Caritas;
 - 5° członkowie rady kapłańskiej;
 - 6° kanonicy gremialni Kapituły Archikatedralnej Lubelskiej;
 - 7° dwaj kanonicy gremialni Kapituły Kolegiackiej Chełmskiej;
 - 8° dziekani i dekanalni relatorzy synodalni, o których mowa w § 49;
 - 9° przedstawiciele przełożonych instytutów zakonnych i stowarzyszeń życia apostołskiego posiadających dom w archidiecezji w liczbie trzech przedstawicieli wspólnot męskich i trzech przedstawicielek wspólnot żeńskich;
 - 10° pięciu przedstawicieli ruchów i stowarzyszeń katolickich, wybranych przez archidiecezjalną radę;
 - 11° dwóch przedstawicieli księży emerytów;
 - 12° dwóch przedstawicieli alumnów;
 - 13° dwóch przedstawicieli katechetów świeckich;
 - 14° dwóch przedstawicieli organistów;
 - 15° po jednym przedstawicielu każdego z dekanalnych zespołów synodalnych;
 - 16° członkowie Komisji Głównej, przewodniczący i sekretarze komisji synodalnych;
 - 17° przedstawiciel wspólnoty lubelskiej Ukraińskiego Kościoła Greckokatolickiego;
 - 18° inne osoby mianowane przez arcybiskupa.
- § 11. Sposób wyboru przedstawicieli poszczególnych grup regulują odrębne przepisy.

§ 12. Członkowie synodu biorą udział w sesjach plenarnych.

§ 13. Prace synodalne odbywają się poprzez:

- 1° uroczyste sesje plenarne na otwarcie i zamknięcie synodu;
- 2° zwyczajne sesje plenarne;
- 3° zebrania Komisji Głównej synodu;
- 4° posiedzenia komisji synodalnych;

5° spotkania zespołów synodalnych.

§ 14. Członkowie synodu mają jedynie głos doradczy.

§ 15. Arcybiskup może zaprosić na synod w charakterze obserwatorów przedstawicieli Kościołów i wspólnot kościelnych, które nie są w pełnej wspólnocie z Kościołem katolickim.

III. Komisja Główna synodu

§ 16. Komisję Główną synodu stanowi kolegium najbliższych współpracowników arcybiskupa. Arcybiskup ustala jej skład i zarządza jej posiedzenia.

§ 17. Do zadań Komisji Głównej synodu należą:

- 1° wyznaczanie zadań komisji i zespołów synodalnych oraz czuwanie nad ich realizacją;
- 2° analiza i ocena projektów dokumentów opracowanych przez komisje synodalne;
- 3° czuwanie nad procesem przygotowania projektów dokumentów synodu, które mają być przedstawiane podczas sesji plenarnych;
- 4° opracowanie programu i regulaminu sesji plenarnych;
- 5° nadzorowanie redakcji dokumentów końcowych synodu.

IV. Sekretarz i Sekretariat Synodu

§ 18. Sekretarz Komisji Głównej jest jednocześnie sekretarzem synodu. Ma nim być kapłan biegły w teologii i prawie kanonicznym. Do jego obowiązków należą:

- 1° merytoryczne i formalne wspieranie arcybiskupa lub jego delegata w przewodniczeniu posiedzeniom Komisji Głównej;
- 2° przewodniczenie pracom Sekretariatu Synodu;
- 3° koordynacja działań okołosynodalnych i promocyjnych.

§ 19. Dokumentacja prac zespołów przechowywana jest przez Sekretariat Synodu; wszystkie materiały należy przekazywać do sekretariatu niezwłocznie po zakończeniu ich przetwarzania. Do zadań Sekretariatu Synodu należą:

- 1° organizacja współpracy pomiędzy poszczególnymi podmiotami działającymi w ramach synodu, a w szczególności dbanie o wewnętrzny obieg dokumentów;
- 2° wspieranie prac Komisji Głównej, Zespołu Teologicznego, Zespołu Legislacyjnego, Zespołu Redakcyjnego i komisji synodalnych poprzez:
 - a) sporządzanie protokołów posiedzeń Komisji Głównej i sesji plenarnych oraz wsparcie protokołowania posiedzeń komisji i zespołów synodalnych,
 - b) prowadzenie korespondencji Komisji Głównej oraz komisji i zespołów synodalnych,
 - c) podejmowanie innych zadań w porozumieniu z przewodniczącymi komisji i zespołów;
- 3° gromadzenie i przechowywanie akt i dokumentacji prac synodu (we współpracy z archiwum archidiecezjalnym);
- 4° gromadzenie i udostępnianie właściwym podmiotom materiałów nadsyłanych do synodu – zwłaszcza przez zespoły synodalne;
- 5° koordynacja i wsparcie prac zespołów synodalnych;
- 6° animacja i koordynacja działań informacyjnych, formacyjnych i promocyjnych, związanych z pracami synodu, a zwłaszcza:
 - a) redagowanie oficjalnej strony internetowej synodu oraz strony ułatwiającej współpracę podmiotów synodu,
 - b) przygotowywanie – we współpracy z rzecznikiem prasowym archidiecezji – materiałów dla mediów,
 - c) przygotowywanie materiałów informacyjnych i formacyjnych do wykorzystania w duszpasterstwie archidiecezji,
 - d) animowanie i moderowanie forów internetowych synodu.

§ 20. Sekretariat Synodu działa w sposób stały i nie jest ciałem kolegialnym synodu.

V. Zespoły: Teologiczny, Legislacyjny i Redakcyjny

§ 21. Realizacja zadań Komisji Głównej dokonuje się przy pomocy Zespołu Teologicznego, Zespołu Legislacyjnego i Zespołu Redakcyjnego, których skład powołuje arcybiskup.

§ 22. Do zadań Zespołu Teologicznego należą w szczególności:

- 1° troska o teologiczną poprawność tekstów synodalnych, o spójność wizji teologicznej synodu, o jednolitość, precyzję oraz komunikatywność języka tekstów teologiczno-pastoralnych synodu;
- 2° specjalistyczna pomoc innym komisjom i zespołom, zwłaszcza Komisji Głównej.

§ 23. Do zadań Zespołu Legislacyjnego należą w szczególności:

- 1° troska o zgodność projektów regulacji proponowanych w ramach prac synodalnych z prawem powszechnym Kościoła oraz o jednolitość i precyzję języka tekstów prawnych synodu;
- 2° specjalistyczna pomoc innym komisjom i zespołom, zwłaszcza Komisji Głównej;
- 3° opracowanie całości obowiązującego w archidiecezji prawa partykularnego.

§ 24. Do zadań Zespołu Redakcyjnego należą w szczególności:

- 1° troska o właściwą, pod względem merytorycznym i językowym, redakcję tekstów przedkładanych do dyskusji synodalnej;
- 2° zredagowanie dokumentów końcowych synodu.

§ 25. Posiedzenia zespołów odbywają się wedle uznania przewodniczącego.

VI. Zespół Logistyczny

§ 26. Zespół Logistyczny podlega sekretariatowi i nie jest ciałem kolegialnym synodu. Jego członkami są: kanclerz kurii, ekonom archidiecezji oraz dyrektor Wydziału Duszpasterstwa Ogólnego Kurii Metropolitalnej. W razie potrzeby w pracach Zespołu Logistycznego uczestniczą: ceremoniarz archidiecezjalny, proboszcz parafii katedralnej,

dyrektor Caritas archidiecezjalnej lub jego zastępca oraz ekonom Metropolitalnego Seminarium Duchownego.

§ 27. Obowiązkiem Zespołu Logistycznego jest zapewnienie członkom synodu odpowiednich warunków pracy, a w szczególności:

- 1° organizacja istotnych wydarzeń publicznych, jakie odbywają się w ramach prac synodu i jego działalności formacyjnej i promocyjnej (zapewnienie pomieszczeń i ich wyposażenia);
- 2° zapewnienie odpowiedniego wyposażenia pomieszczeń, w których odbywać się będą sesje plenarne synodu;
- 3° wsparcie organizacyjne liturgii synodalnych.

§ 28. Za kształt i przebieg liturgii synodalnych sprawowanych pod przewodnictwem arcybiskupa odpowiada ceremoniarz archidiecezjalny, który spełnia swoje obowiązki w porozumieniu z Sekretariatem Synodu.

VII. Komisje i zespoły synodalne

§ 29. Komisje i zespoły synodalne, powołane przez arcybiskupa odrębnym dekretem, mają za zadanie realizację celów synodu w poszczególnych obszarach tematycznych.

§ 30. Członkami organów kolegialnych synodu mogą być jedynie wierni mający stałe zamieszkanie na terenie archidiecezji.

§ 31. Komisje i zespoły podejmują uchwały w drodze głosowań jawnych, zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy uprawnionych do głosowania (przy równej liczbie głosów przeważa głos przewodniczącego). Głosowanie zarządza przewodniczący.

§ 32. Uprawnionymi do głosowania są wyłącznie członkowie komisji lub zespołów.

§ 33. Osoby niebędące członkami komisji lub zespołów mogą uczestniczyć w posiedzeniach z głosem doradczym, po pisemnym zaproszeniu przez przewodniczącego komisji lub zespołu.

§ 34. Członkowie Komisji Głównej, Zespołu Teologicznego, Zespołu Legislacyjnego oraz przewodniczący komisji synodalnych mogą bez żadnych ograniczeń uczestniczyć w posiedzeniach każdej komisji synodalnej, powinni jednak poinformować z odpowiednim wyprzedzeniem przewodniczącego komisji o chęci uczestnictwa w posiedzeniu.

§ 35. Z posiedzenia komisji lub zespołu należy sporządzić protokół, który podpisuje przewodniczący zespołu lub komisji. Zatwierdzanie protokołu odbywa się na kolejnym posiedzeniu komisji lub zespołu.

§ 36. Posiedzenia komisji i zespołów w wyjątkowych przypadkach mogą przyjąć formę współdziałania na odległość, przy wykorzystaniu technik teleinformatycznych. Za dokumentację takich prac odpowiada sekretarz danej komisji lub zespołu.

§ 37. Do zadań przewodniczącego komisji lub zespołu należą w szczególności:

- 1° zwoływanie posiedzeń i określanie porządku obrad;
- 2° prowadzenie obrad w czasie posiedzeń, zarządzanie głosowań i troska o dochodzenie do jednomyślności w podejmowaniu decyzji;
- 3° nadzorowanie, we współpracy z Sekretariatem Synodu, dokumentacji prac komisji lub zespołu;
- 4° zlecanie i nadzorowanie zadań powierzonych członkom lub konsultorom;
- 5° reprezentowanie komisji lub zespołu wobec innych ciał synodu oraz na zewnątrz.

§ 38. Do zadań sekretarza komisji lub zespołu należą w szczególności:

- 1° przygotowywanie materiałów potrzebnych do prac komisji, troska o odpowiednie wyposażenie miejsca obrad i inne kwestie związane z zapleczem logistycznym;
- 2° sporządzanie protokołów posiedzeń oraz innej dokumentacji prac;
- 3° prowadzenie korespondencji za pośrednictwem Sekretariatu Synodu;
- 4° przekazywanie informacji o zwołaniu posiedzenia komisji lub zespołu ich członkom, członkom Komisji Głównej, Zespołu Teologicznego, Zespołu Legislacyjnego oraz przewodniczącym komisji synodalnych i innym zaproszonym osobom; informacja taka winna znaleźć się na oficjalnej stronie internetowej synodu nie później niż dwa tygodnie przed planowanym posiedzeniem komisji lub zespołu.

§ 39. Do zadań komisji synodalnych należą:

- 1° identyfikacja i analiza szczegółowych zagadnień będących w zakresie kompetencji komisji (ewentualne wątpliwości kompetencyjne rozstrzyga Komisja Główna), zwłaszcza w kontekście:
 - a) aktualnej sytuacji duszpasterskiej w archidiecezji (szanse, zagrożenia, zasoby, dobre praktyki itd.),
 - b) możliwych do określenia wyzwań, stawianych przez współczesny świat,
 - c) obecnie obowiązujących regulacji prawa lokalnego, zwyczajów i praktyk w archidiecezji.

Realizacja tego zadania ma w szczególności dokonywać się przez szczegółową kwerendę oraz poprzez konsultacje ze specjalistami z danej dziedziny (konsultorzy komisji);

- 2° ocena obecnej sytuacji w świetle Ewangelii i nauczania Kościoła;
- 3° formułowanie propozycji rozwiązań w zakresie prawodawstwa partykularnego, zwyczajów i praktyk;
- 4° redagowanie:
 - a) materiałów koniecznych do prac zespołów synodalnych,
 - b) ustaleń wstępnych (przeznaczonych do dalszej konsultacji) i ustaleń końcowych (przeznaczonych do prac plenarnych synodu),
 - c) zleconych przez Komisję Główną części dokumentów końcowych synodu, a następnie przekazanie ich do Zespołu Redakcyjnego;
- 5° uczestnictwo, w miarę możliwości, w działaniach formacyjnych i promocyjnych organizowanych przez Sekretariat Synodu.

§ 40. Posiedzenia komisji synodalnych odbywają się zgodnie z rytmem prac synodalnych wyznaczonym przez Komisję Główną.

§ 41. Dokumentacja prac komisji synodalnych przechowywana jest przez Sekretariat Synodu. Wszystkie materiały należy przekazywać do Sekretariatu Synodu niezwłocznie po ich sporządzeniu.

VIII. Parafialne zespoły synodalne

§ 42. W każdej parafii, z chwilą otwarcia synodu, należy powołać parafialny zespół synodalny w liczbie nie mniejszej niż dziesięć osób. Dokonuje tego proboszcz, który staje się jednocześnie przewodniczącym tego zespołu. Na uzasadniony wniosek proboszczów Komisja Główna może zezwolić na utworzenie zespołu wspólnego dla więcej niż jednej parafii.

§ 43. Członkami parafialnych zespołów synodalnych są:

- 1° kapłani pełniący posługę na terenie parafii;
- 2° przedstawiciele parafialnej rady duszpasterskiej;
- 3° przedstawiciele katechetów świeckich zatrudnieni w szkołach związanych duszpastersko z parafią, w wymiarze czasu pracy nie mniejszym niż pół etatu (z zachowaniem zasady, że jeden katecheta należy wyłącznie do jednego parafialnego zespołu synodalnego);
- 4° przedstawiciele nadzwyczajnych szafarzy Komunii Świętej i świeckich pracowników parafii;
- 5° liderzy ruchów i stowarzyszeń katolickich działających na terenie parafii, zatwierdzeni przez proboszcza.

§ 44. Na pierwszym spotkaniu członkowie zespołu synodalnego wybierają wiceprzewodniczącego i sekretarza. Przewodniczący zespołu przekazuje do Sekretariatu Synodu informację o powołaniu zespołu wraz z listą jego członków oraz danymi kontaktowymi sekretarza.

§ 45. Zebrania parafialnego zespołu synodalnego powinny odbywać się regularnie, zgodnie z rytmem prac synodalnych, i składać się zawsze z trzech części: 1. modlitewno-formacyjnej, 2. informacyjnej (zapoznanie się z wiadomościami na temat aktualnego stanu prac synodalnych) oraz 3. właściwych obrad (omówienie zagadnień przekazanych zespołom przez Sekretariat Synodu).

§ 46. Sekretarz parafialnego zespołu synodalnego sporządza protokół z każdego posiedzenia i po zatwierdzeniu przez przewodniczącego przekazuje go w terminie dwóch tygodni od daty posiedzenia do sekretarza dekanalnego zespołu synodalnego.

§ 47. Zadaniem parafialnych zespołów synodalnych są w szczególności:

- 1° refleksja – z punktu widzenia doświadczenia wspólnoty lokalnej, także w oparciu o gromadzone opinie członków tej wspólnoty – nad zagadnieniami wskazanymi na danym etapie prac przez Sekretariat Synodu;
- 2° formułowanie wniosków odnoszących się do organizacji życia religijnego w archidiecezji;
- 3° promowanie wiedzy o pracach synodu w parafii;
- 4° modlitwa za Kościół partykularny i dzieło synodu oraz jej animowanie w parafii.

§ 48. W przypadku dużej liczby członków, zespół może obradować w kilku mniejszych grupach. Decyzja o takim trybie pracy oraz odpowiedzialność za podział i koordynację grup spoczywa na przewodniczącym.

IX. Dekanalne zespoły synodalne

§ 49. W każdym dekanacie, z chwilą otwarcia synodu, należy powołać dekanalny zespół synodalny. W jego skład wchodzi: po jednej osobie świeckiej z każdej parafii dekanatu, wyznaczonej przez parafialny zespół synodalny, oraz dekanalny relator synodu, którym jest kapłan wybrany w tajnym głosowaniu przez kapłanów pracujących w dekanacie. Funkcji tej nie może pełnić dziekan, który z urzędu jest przewodniczącym zespołu.

§ 50. Dekanalny zespół synodalny wybiera ze swojego grona jednego świeckiego członka synodu, który – wraz z dziekanem i relatorem dekanalnym – bierze udział z prawem głosu w sesjach plenarnych synodu.

§ 51. Do obowiązków relatora należą:

- 1° koordynowanie w dekanacie, w łączności z dziekanem, spraw związanych z synodem;
- 3° informowanie o pracach synodu podczas każdej konferencji dekanalnej;
- 4° dostarczanie parafialnym zespołom synodalnym materiałów synodalnych;
- 5° zbieranie protokołów i wniosków od parafialnych zespołów synodalnych, ich sumaryczne opracowywanie oraz przysyłanie do Sekretariatu Synodu.

§ 52. Relator wraz z dziekanem organizują dekanalne spotkania synodalne.

§ 53. Postanowienia § 44-47 stosuje się odpowiednio.

X. Młodzieżowe zespoły synodalne

§ 54. W parafiach i dekanatach mogą powstawać młodzieżowe zespoły synodalne.

§ 55. Decyzję o powstaniu młodzieżowego zespołu synodalnego podejmuje proboszcz (odpowiednio – proboszczowie dla zespołów międzyparafialnych i dziekan dla dekanalnych) na wniosek parafialnego lub rejonowego duszpasterza młodzieży, po zasięgnięciu opinii parafialnego zespołu synodalnego (dziekan – po zasięgnięciu opinii proboszczów dekanatu), wskazując jednocześnie jego przewodniczącego.

§ 56. Zadania i sposób funkcjonowania młodzieżowych zespołów synodalnych określają przepisy regulujące działalność parafialnych zespołów synodalnych.

XI. Inne zespoły synodalne

§ 57. Zespoły synodalne mogą powstawać poza strukturami parafialnymi, np. w Metropolitalnym Seminarium Duchownym i Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, w ramach zgromadzeń zakonnych działających na terenie archidiecezji, stowarzyszeń katolickich, ruchów eklesjalnych, duszpasterstw specjalistycznych. Decyzję o powstaniu takiego zespołu synodalnego podejmuje Komisja Główna na pisemny wniosek podmiotu właściwego, a zatem przedstawiciela środowiska postulującego powstanie takiego zespołu. Wniosek ten powinien zawierać uzasadnienie potrzeby powstania zespołu synodalnego oraz listę proponowanych członków z krótką charakterystyką ich zaangażowania w Kościele i wskazaniem kapłana – kandydata na przewodniczącego zespołu.

§ 58. Przewodniczącego zespołu synodalnego, o którym mowa w § 57, wyznacza arcybiskup.

§ 59. Zadania i sposób funkcjonowania zespołów synodalnych, o których mowa w § 57, określają przepisy regulujące działanie parafialnych zespołów synodalnych.

§ 60. Arcybiskup może powołać internetowe zespoły synodalne i określić dla nich osobny regulamin.

XII. Sesje plenarne

§ 61. Sesje plenarne synodu regulowane są osobnym regulaminem, który arcybiskup promulguje nie później niż miesiąc przed rozpoczęciem pierwszej sesji plenarnej.

C. Postanowienie końcowe

§ 62. Niniejszy regulamin wchodzi w życie z chwilą otwarcia III Synodu Archidiecezji Lubelskiej.

Lublin, 21 czerwca 2019 r.

REGULAMIN SESJI PLENARNYCH III SYNODU ARCHIDIECEZJI LUBELSKIEJ

Niniejszy regulamin stanowi uzupełnienie Regulaminu III Synodu Archidiecezji Lubelskiej i powinien być zawsze rozpatrywany łącznie z nim.

I. Uczestnicy sesji plenarnych

§ 1. Uczestnikami sesji plenarnych (członkami synodu) są osoby wezwane na synod przez arcybiskupa lubelskiego.

§ 2. Na wybrane sesje plenarne synodu mogą zostać zaproszeni – w charakterze obserwatorów – przedstawiciele Kościołów i wspólnot kościelnych zrzeszonych w Polskiej Radzie Ekumenicznej i obecnych na terenie archidiecezji. Na wybrane sesje mogą być zaproszone także inne osoby, zwłaszcza członkowie komisji tematycznych. Mogą one uczestniczyć czynnie w dyskusjach, ale nie biorą udziału w głosowaniach.

§ 3. W przypadku trwałej przeszkody uniemożliwiającej danemu członkowi uczestnictwo w sesjach plenarnych zgodnie z kan. 464, obowiązkiem członka jest powiadomienie o tym fakcie Sekretariatu Synodu. Arcybiskup podejmuje decyzję o wyznaczeniu czasowego zastępcy lub powołuje w zamian inną osobę na członka synodu.

II. Komisja skrutacyjna

§ 4. Na początku sesji plenarnej arcybiskup powołuje spośród członków synodu trzyosobową komisję skrutacyjną i wyznacza jej przewodniczącego.

§ 5. Do zadań komisji skrutacyjnej należą:

- 1° przeprowadzanie przy pomocy skrutatorów liczenia głosów w trakcie głosowań;
- 2° przekazywanie przewodniczącemu sesji wyników głosowań w postaci protokołu.

III. Przebieg sesji plenarnych

§ 6. Sesje plenarne zwołuje arcybiskup oraz przewodniczy im osobiście lub wyznacza zastępcę zgodnie z kan. 462 § 2.

§ 7. Porządek obrad ustala przewodniczący i podaje go do wiadomości członków synodu najpóźniej na początku sesji.

§ 8. Obrady protokołują sekretarz komisji, której dokument jest przedmiotem danej sesji, lub inna osoba, wyznaczona przez przewodniczącego komisji.

§ 9. Na sesję plenarną składają się:

- 1° modlitwa;
- 2° prezentacja projektów dokumentów synodalnych;
- 3° dyskusja nad projektami i ewentualne głosowanie;
- 4° wolne wypowiedzi (wnioski).

§ 10. Prezentacji projektów dokumentów synodalnych dokonują przewodniczący komisji. Przewodniczący sesji moderuje dyskusję, udzielając głosu, lub wyznacza osobę do pełnienia tej funkcji.

§ 11. Długość pojedynczego wystąpienia określa przewodniczący.

§ 12. W przypadku wystąpień związanych ze zgłoszeniem poprawki do projektu uchwały synodalnej, tekst poprawki należy złożyć na piśmie do Sekretariatu Synodu.

§ 13. Jeśli zachodzi taka potrzeba, uczestnik może złożyć do Sekretariatu Synodu dłuższą wersję wystąpienia (w wersji elektronicznej lub w postaci wydruku opatrzonego podpisem) w terminie do siedmiu dni roboczych od zakończenia danej sesji.

§ 14. Głosowanie zarządza przewodniczący, określając jednocześnie przedmiot rozstrzygnięcia i sposób głosowania (za/przeciw/wstrzymuję się).

§ 15. Głosowania odbywają się w trybie jawnym. Tajny tryb głosowania może zarządzić przewodniczący z własnej inicjatywy lub na wniosek członka synodu.

§ 16. Decyzje podejmowane są zwykłą większością głosów (przy obecności co najmniej połowy członków synodu), z wyjątkiem ostatecznych głosowań nad projektami uchwał, przy których wymagana jest większość dwóch trzecich głosów przy obecności co najmniej połowy członków synodu.

§ 17. Zgłoszone poprawki głosowane są oddzielnie, chyba że ze względu na ich treść pożyteczne okaże się głosowanie łączne.

IV. Przebieg prac między sesjami

§ 18. Sekretariat Synodu niezwłocznie po zakończeniu sesji:

1° przedstawia protokół do zatwierdzenia przewodniczącemu; zatwierdzony protokół umieszcza na stronie internetowej synodu;

2° przekazuje odpowiednim komisjom materiały z sesji.

§ 19. Odstęp czasowy pomiędzy sesjami powinien umożliwiać prace redakcyjne poszczególnych komisji i zespołów. Prace te koordynuje Sekretariat Synodu.

§ 20. Sekretariat Synodu powiadamia uczestników o planowanej sesji (drogą elektroniczną) oraz przesyła konieczne materiały.

§ 21. Zgłoszenie dodatkowego (niewynikającego z nadesłanych materiałów) punktu do porządku obrad sesji musi być dokonane z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem.

V. Opracowanie dokumentu końcowego synodu

§ 22. Ostateczna redakcja uchwał synodalnych dokonuje się po przeprowadzeniu wszystkich głosowań nad poszczególnymi dokumentami tematycznymi.

§ 23. Dokumenty końcowe synodu wraz z innymi aktami prawa diecezjalnego, które nie powstały bezpośrednio w wyniku prac plenarnych synodu, stanowią „Statuty Archidiecezji Lubelskiej”.

§ 24. Oprócz dokumentu głównego zostaje opracowana zwięzła synteza postanowień synodalnych dotyczących duszpasterstwa parafialnego, mająca służyć realizacji synodu w parafiach.

§ 25. Przygotowanie dokumentów należy do Zespołu Redakcyjnego w ścisłej współpracy z komisjami oraz Zespołami: Teologicznym i Legislacyjnym.

VI. Postanowienia końcowe

§ 26. Przed zamknięciem synodu sekretariat opracowuje i przedkłada Komisji Głównej projekt strategii realizacji postanowień synodalnych w diecezji.

§ 27. Niniejszy regulamin wchodzi w życie z dniem 13 listopada 2021 r.

Lublin, 5.11.2021 r.

HOMILIA NA OTWARCIE SYNODU

Drodzy Bracia w biskupim i kapłańskim posługiwaniu!
Czcigodne Siostry życia konsekrowanego!
Czcigodni reprezentanci bratnich Kościołów chrześcijańskich!
Szanowni przedstawiciele władz wojewódzkich i miejskich!
Czcigodne kolegium rektorskie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego!
Drodzy członkowie III Synodu Archidiecezji Lubelskiej!
Drodzy reprezentanci parafialnych zespołów synodalnych!
Umiłowani w Chrystusie Panu Siostry i Bracia!

„Duchu Święty, Twa moc niechaj odnowi oblicze Kościoła, bo Tyś do wiary swój lud powołał i w swej miłości zachował”. Potężnie zabrzmiały te słowa w wykonaniu naszego Chóru *Pueri Cantores Lublinenses*, w połączeniu z głosami zgromadzonego tutaj Ludu Bożego. Wielka jest moc Bożego Ducha, który tchnie, kędy chce, i nie opuszcza tych, którzy Go wzywają.

W naszej modlitwie do Ducha Świętego pobrzmiewa wołanie Jana Pawła II z pl. Zwycięstwa w Warszawie w przeddzień uroczystości Zesłania w 1979 r. Wołanie, które poruszyło serca wielkiej rzeszy uczestników pierwszego spotkania z Papieżem Polakiem na ojczystej ziemi oraz miliony oglądających to historyczne wydarzenie na ekranach telewizyjnych. Od tego wołania i od odpowiedzi Ducha Świętego zadrzały fundamenty systemu komunistycznego w Polsce i w całej Europie Środkowo-Wschodniej.

W dniu dzisiejszym mija sześćdziesiąta ósma rocznica aresztowania Prymasa Wyszyńskiego. Kilka miesięcy po śmierci Stalina komunistyczny rząd, nie bez udziału Moskwy, zdecydował się na radykalną rozprawę z Kościołem w Polsce. Prymas Polski Stefan Wyszyński został aresztowany na rozkaz Bolesława Bieruta 25 września 1953 r. Przez trzy lata przebywał w czterech miejscach odosobnienia: w Rywałdzie na ziemi kujawsko-pomorskiej, w Stoczku Warmińskim, w Prudniku Śląskim i w Komańczy – w Bieszczadach.

25 września 1956 r. w Komańczy, w perspektywie już bliskiego uwolnienia, nasz nowy Błogosławiony tak podsumował minione trzy lata: „*Omnia bene fecisti – Wszystko dobrze uczyniłeś... Po trzech latach mego więzienia ten wniosek uważam za ostateczny. Nigdy nie wyrzekłbym się tych trzech lat z curriculum mego życia. Jednak lepiej, że upłynęły one w więzieniu, niżby miały upłynąć w Warszawie na Miodowej. Lepiej dla chwały Bożej, dla pozycji Kościoła Powszechnego w świecie – jako stróża prawdy i wolności sumień; lepiej dla Kościoła w Polsce i lepiej dla pozycji mojego narodu i dla wzmocnienia postawy duchowieństwa. A już na pewno lepiej dla dobra mej duszy. Ten wniosek zamykam dziś, w godzinie mego aresztowania, swoim *Te Deum* i *Magnificat*”.*

Droży Bracia i Siostry!

Śpiewać *Te Deum* i *Magnificat* w chwili ciężkiego doświadczenia. Wołać w obliczu niepewnego losu: *Ciebie, Boga, wysławiamy i Wielbi dusza moja Pana*. Jakąż heroiczną wiarę musi mieć człowiek, aby w godzinie krzyża dostrzec blask przyszłego zmartwychwstania! Takim człowiekiem był Stefan Wyszyński przez całe swoje długie życie poświęcone Bogu, Kościołowi i ojczyźnie. Dane mu było u kresu życia doczekać wyboru Karola Wojtyły na Stolicę Piotrową i usłyszeć wymowne słowa od nowego Następcy św. Piotra: „Czcigodny i umiłowany Księżu Prymasie! Nie byłoby na Stolicy Piotrowej tego papieża Polaka, gdyby nie było Twojej wiary, niecofającej się przed więzieniem i cierpieniem, Twojej heroicznej nadziei, Twojego zawierzenia bez reszty Matce Kościoła, gdyby nie było Jasnej Góry – i tego całego okresu dziejów Kościoła w naszej ojczyźnie, które jest związane z Twoim biskupim i prymasowskim posługiwaniem”.

Dziękujemy dziś Bogu za beatyfikację kard. Stefana Wyszyńskiego. Jesteśmy dumni z tego, że był naszym biskupem, a przedtem studiował na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim i ukrywał się na lubelskiej ziemi w czasie okupacji hitlerowskiej. Z jego duchowego przesłania pragniemy czerpać inspirację do prac i dyskusji synodalnych. Dopisujemy go do grona patronów naszego synodu, obok św. Stanisława, św. Jana Kantego i św. Jana Pawła II.

Od św. Jana Pawła II zaczerpnęliśmy hasło i temat synodu: „Kościół – dom i szkoła komunii”. Na początku trzeciego tysiąclecia chrześcijańskiej wiary Jan Paweł II pisał: „Czynić Kościół *domem i szkołą komunii*: oto

wielkie wyzwanie, jakie czeka nas w rozpoczynającym się tysiącleciu, jeśli chcemy pozostać wierni Bożemu zamysłowi, a jednocześnie odpowiedzieć na najgłębsze oczekiwania świata.

Co to oznacza w praktyce? Także tutaj można by bezpośrednio przejść na płaszczyznę działania, ale błędem byłoby ulec tej pokusie. Zanim przystąpimy do programowania konkretnych przedsięwzięć, należy *krzewić duchowość komunii*, podkreślając jej znaczenie jako zasady wychowawczej wszędzie tam, gdzie kształtuje się człowiek i chrześcijanin, gdzie formują się duszpasterze i osoby konsekrowane, gdzie powstają rodziny i wspólnoty.

Duchowość komunii to przede wszystkim spojrzenie utkwione w tajemnicy Trójcy Świętej, która zamieszkuje w nas i której blask należy dostrzegać także w obliczach sióstr i braci żyjących wokół nas. Duchowość komunii to także zdolność odczuwania więzi z bliźnim w wierze dzięki głębokiej jedności mistycznego Ciała, a zatem postrzegania go jako «koś bliskiego», co pozwala dzielić jego radości i cierpienia, odgadywać jego pragnienia i zaspokajać jego potrzeby, ofiarować mu prawdziwą i głęboką przyjaźń.

Duchowość komunii to także zdolność dostrzegania w drugim człowieku przede wszystkim tego, co jest w nim pozytywne, a co należy przyjąć i cenić jako dar Boży: dar nie tylko dla człowieka, który bezpośrednio go otrzymał, ale także «dar dla mnie». Duchowość komunii to wreszcie umiejętność «czynienia miejsca» bliźniemu, wzajemnego «noszenia brzemion» (por. Ga 6,2) i odrzucania pokus egoizmu, które nieustannie nam zagrażają, rodząc rywalizację, bezwzględne dążenie do kariery, nieufność, zazdrość. Nie łudźmy się: bez takiej postawy duchowej na niewiele zdałyby się zewnętrzne narzędzia komunii. Stałyby się bezdusznymi mechanizmami, raczej pozorami komunii niż sposobami jej wyrażania i rozwijania”.

Siostry i Bracia!

Za dwa tygodnie Ojciec Święty Franciszek zainauguruje 16. Zwyczajny Synod Biskupów. Będzie on przebiegał w trzech fazach: diecezjalnej, kontynentalnej i powszechnej. Faza diecezjalna rozpocznie się 17 października i potrwa do końca kwietnia przyszłego roku. Temat papieskiego synodu współgra z naszym lubelskim programem. Brzmi on:

„Dla Kościoła synodalnego: komunია, uczestnictwo, misja”. Ma wzbudzić poczucie wspólnoty wśród wierzących oraz świadomość odpowiedzialności za Kościół. Będzie to synod uważnie słuchający wiernych, będących na mocy chrztu i bierzmowania aktywnym podmiotem misji Kościoła. Wierni świeccy nie mają być jedynie obserwatorami ani widzami, jak w teatrze, lecz prawdziwymi uczestnikami.

17 października, w niedzielę, o godz. 19:00 rozpoczniemy w tej katedrze diecezjalną fazę papieskiego synodu uroczystą Eucharystią, na którą już dziś Was zapraszam, zwłaszcza mieszkańców Lublina. Do zespołów synodalnych, działających w parafiach, prześlemy materiały otrzymane z Rzymu, aby także nasz Kościół lokalny włączył się w ogólnościową konsultację Ludu Bożego. Przebieg synodu w fazie kontynentalnej i rzymskiej będzie inspiracją dla naszej wspólnej drogi w archidiecezji lubelskiej.

Umiłowani w Chrystusie Panu Siostry i Bracia!

Usłyszana dziś Ewangelia przenosi nas do Nazaretu, do miasta Jezusa. Chrystus wraca do swoich opromieniony sławą nauczyciela i cudotwórcy. Wchodzi do synagogi, rozwija zwój i odczytuje tekst pochodzący z Księgi Izajasza Proroka. Dotyczy on czasów mesjańskich, zapowiada Tego, który przyniesie zbawienie i wyzwolenie. Będzie to Ktoś namaszczoney Duchem Pańskim, posłany przez Pana, aby ubogim głosić dobrą nowinę, więźniom głosić wolność, niewidomym przejrzenie, aby uciśnionych odsyłać wolnymi, a wszystkim obwoływać rok łaski od Pana.

Jezus zwija rulon pergaminu i siada. Oczy wszystkich w synagodze są w Niego wpatrzone. I wtedy w jednym, jedynym zdaniu mówi im wszystko: „Dziś wypełniły się te słowa Pisma, które przed chwilą słyszeliście”.

Drodrozy Bracia i Siostry, uczestnicy III Synodu Archidiecezji Lubelskiej! Niech te słowa Ewangelii wypełnią się także w Waszym życiu i w powierzonej Wam przez Kościół misji. Niech Duch Święty spocznie także na Was i Was namaści. Niech Was pośle, abyście głosili Dobrą Nowinę o tym, że Bóg kocha człowieka i pragnie jego dobra, że gromadzi nas we wspólnocie, abyśmy – będąc ludźmi jednego serca i jednego ducha – budowali świętą komunię Kościoła.

Jesteśmy Kościołem pielgrzymującym, Kościołem w drodze, którą wskazuje Chrystus, a po której powadzi Duch Święty. Naszą nadzieją jest

obietnica Jezusa, że Duch Święty doprowadzi nas do pełni prawdy (por. J 16,13). Chcemy otworzyć się na działanie Ducha, słuchać Jego wskazań i napomnień, wypełniać zadania, jakie stawia przed nami. Okręt, który cumuje w porcie, jest wprawdzie bezpieczny, ale nie osiągnie drugiego brzegu, nie pozna nowych światów, jeśli nie wyruszy w drogę. Ludzie Kościoła muszą mieć odwagę wyruszyć na pełne morze. Znakiem początków Kościoła nie jest bowiem cisza morska, ale uderzenie gwałtownego wichru.

Pośrodku młodego Kościoła, oczekującego na zesłanie Ducha Świętego była obecna Maryja – Matka Kościoła i Niewiasta Eucharystii. Nasza katedra jest sanktuarium Matki Bożej, solidarnej ze swoim ludem. Złożymy w Jej matczyne ręce gorącą modlitwę w intencji dzieła III Synodu Archidiecezji Lubelskiej. Maryjo, prowadź nas i wspieraj w synodalnej drodze, na której pragniemy spotkać Twojego Syna, dotknąć relikwii Jego Krzyża, niedawno umieszczonych w naszej archikatedrze, a nade wszystko uczyć się miłości, która nie szuka swego, nie pamięta złego, wszystko znosi i przetrzyma, a przede wszystkim nigdy nie ustaje (por. 1 Kor 13,5-8).

„Duchu Święty, Twa moc niechaj odnowi oblicze Kościoła, bo Tyś do wiary swój lud powołał i w swej miłości zachował”.

Archikatedra lubelska, 25.09.2021 r.

KOMISJE SYNODALNE

KOMISJA GŁÓWNA

1. abp Stanisław Budzik – przewodniczący
2. bp Adam Bab – zastępca przewodniczącego
3. bp Mieczysław Cisło
4. bp Józef Wróbel
5. ks. Leszek Adamowicz
6. Janusz Dubejko
7. ks. Krzysztof Gózdź
8. ks. Adam Jaszcz – sekretarz
9. ks. Krzysztof Kwiatkowski
10. ks. Jarosław Marczewski
11. ks. Bogusław Migut
12. Mirosława Nowacka
13. ks. Jarosław Orkiszewski
14. ks. Tadeusz Pajurek
15. ks. Ryszard Podpora

KOMISJA PRZYGOTOWAWCZA

1. abp Stanisław Budzik – przewodniczący
2. bp Mieczysław Cisło
3. bp Józef Wróbel
4. bp Adam Bab
5. ks. Leszek Adamowicz
6. ks. Grzegorz Bogdański
7. Beata Boguszevska
8. ks. Sylwester Brzozowski
9. s. Barbara Cholewa
10. o. Henryk Cieniuch
11. ks. Sebastian Dec
12. ks. Krzysztof Gałan
13. ks. Adam Jaszcz

14. ks. Andrzej Jużko
15. Wojciech Kaczmarek
16. ks. Andrzej Krasowski
17. ks. Krzysztof Kwiatkowski
18. ks. Adam Lewandowski
19. ks. Jarosław Marczewski
20. ks. Bogusław Migut
21. ks. Jarosław Orkiszewski
22. ks. Tadeusz Pajurek
23. s. Teresa Paszkowska
24. ks. Ryszard Podpora
25. ks. Adam Raczkowski
26. Małgorzata Stacharska
27. ks. Andrzej Sternik
28. ks. Alfred Wierzbicki

KOMISJE TEMATYCZNE

1. Powołanie świeckich w Kościele

Przewodniczący: Małgorzata Stacharska

Sekretarz: Urszula Buglewicz

Członkowie komisji:

1. ks. Tomasz Gap
2. ks. Sławomir Jargiełło
3. Jerzy Jarosiński
4. Teresa Kaczmarek
5. Wojciech Kaczmarek
6. Alina Krajewska
7. Kazimierz Krajewski
8. ks. Mirosław Ładniak
9. Maciej Münnich
10. Monika Münnich
11. Danuta Nowakowska-Bartłomiejczyk

12. Marianna Jadwiga Olszańska
13. Iwona Pytlak
14. Włodzimierz Pytlak
15. Hanna Zych
16. Tadeusz Zych

2. Duchowość i posługa kapłana

Przewodniczący: ks. Arkadiusz Paśnik

Sekretarz: ks. Jan Miczyński

Członkowie komisji:

1. ks. Tomasz Adamczyk
2. ks. Mirosław Bielecki
3. ks. Józef Dziduch
4. ks. Andrzej Flis
5. ks. Emil Kancir
6. Anna Kazańska
7. Mariusz Korzeniowski
8. ks. Adam Lewandowski
9. ks. Jarosław Marczewski
10. Zbigniew Nestorowicz
11. ks. Grzegorz Ogorzałek
12. s. Beata Zarzycka
13. ks. Paweł Zdybel

3. Życie konsekrowane

Przewodniczący: o. Andrzej Derdziuk,

o. Roland Prejs, Marzena Świstak

Sekretarz: Agnieszka Kulik

Członkowie komisji:

1. ks. Mirosław Chmielewski
2. s. Barbara Cholewa
3. o. Marek Fiałkowski
4. ks. Andrzej Krasowski
5. s. Alina Mazur
6. s. Agata Mirek
7. s. Loyola Opiela
8. Danuta Rapacz
9. ks. Andrzej Zelek

4. Liturgia – kult Ojca w Duchu i Prawdzie

Przewodniczący: ks. Bogusław Migut

Sekretarz: ks. Grzegorz Bogdański

Członkowie komisji:

1. ks. Zbigniew Michał Głowacki
2. ks. Marcin Grzesiak
3. ks. Czesław Krakowiak
4. ks. Tomasz Lisiecki
5. Adam Łaguna
6. Stanisław Maryjewski
7. Jerzy Mycka
8. Marek Nieoczym
9. Mirosława Nowacka
10. s. Maria Dolores Nowak
11. ks. Jan Pęziół
12. ks. Leszek Sałaga
13. ks. Maciej Staszak
14. ks. Paweł Szczygliński
15. ks. Andrzej Szulej

5. Katechizacja i ewangelizacja

Przewodniczący: ks. Krzysztof Gałań

ks. Michał Zybała

Sekretarz: ks. Piotr Goliszek

Członkowie komisji:

Podkomisja katechizacji

1. Jarosław Agaciński
2. Zbigniew Barciński
3. Agnieszka Bartoń
4. ks. Paweł Hodorek
5. s. Iwona Jarecka
6. Magdalena Koper
7. ks. Paweł Mąkosa
8. Bogdan Opoń
9. Anna Piwowar
10. ks. Grzegorz Strug
11. Justyna Wójcik-Nurzyńska

Podkomisja ewangelizacji

1. s. Monika Boryca
2. Halina Duda
3. ks. Łukasz Głaz
4. ks. Krzysztof Kralka
5. ks. Sławomir Laskowski
6. Artur Lewtak
7. Dorota Lewtak
8. Marta Mędrek
9. ks. Artur Potrapeluk
10. Anna Sosnowska
11. Arkadiusz Sosnowski
12. Jakub Stasiak
13. Julia Stasiak

6. Młodzież przyszłością Kościoła

Przewodniczący: bp Adam Bab

Sekretarz: Aneta Budzyńska

Członkowie komisji:

1. ks. Krzysztof Krzaczek
2. Katarzyna Bordzoł
3. ks. Karol Mazur
4. ks. Jerzy Krawczyk
5. Małgorzata Wyrstek
6. ks. Emil Mazur
7. ks. Robert Śliż
8. ks. Konrad Żyśko
9. Wacław Czakon
10. Anna Jasińska
11. Martyna Gieleta
12. Maciej Kowalczyk
13. ks. Krzysztof Krakowiak
14. ks. Damian Szewczyk

7. Rodzina Kościołem domowym

Przewodniczący: Renata i Józef Nowakowie

Sekretarz: Iwona Ulfik-Jaworska

Członkowie komisji:

1. Marcin Demkowski
2. Mariola Demkowska
3. Halina Iwańczyk
4. Małgorzata Kotowicz
5. Waldemar Kotowicz
6. Bożena Pietras
7. Hubert Pietras
8. ks. Łukasz Pyda

9. ks. Marek Sawicki
10. ks. Grzegorz Trąbka
11. Jerzy Wisztok
12. Zofia Wisztok
13. ks. Grzegorz Wojciechowski
14. Adam Zadroga

8. Świadećstwo miłosierdzia

Przewodniczący: ks. Łukasz Mudrak,
ks. Paweł Tomaszewski, ks. Wiesław Kosicki
Sekretarz: Paulina Mutwicka

Członkowie komisji:

1. o. Filip Buczyński
2. ks. Hubert Czarnecki
3. Anna Gołąb
4. Ewelina Jocek
5. Monika Kowalczyk
6. Marzena Kwiatek
7. Maria Olech
8. Justyna Orłowska
9. ks. Tadeusz Pajurek
10. Magdalena Pawlak-Kozieł
11. br. Henryk Piłat
12. ks. Mieczysław Puzewicz
13. Anna Rusinowska
14. ks. Waldemar Sądecki
15. ks. Roman Skowron
16. ks. Andrzej Sternik
17. Wojciech Wcisł
18. Agnieszka Zańko

9. Ekumenizm i dialog międzyreligijny

Przewodniczący: ks. Sławomir Pawłowski

Sekretarz: Sławomir Jacek Żurek

Członkowie komisji:

1. ks. mitrat Stefan Batruch
2. s. Anna Bieńkowska
3. bp Mieczysław Cisło
4. Janusz Dubejko
5. Krzysztof Leśniewski
6. Elżbieta Olek
7. Joanna Partycka-Kulas
8. Anna Saj
9. Jacek Saj
10. Eugeniusz Sakowicz
11. ks. Mirosław Wróbel

10. Misje odnawiają Kościół

Przewodniczący: ks. Wojciech Rebeta

Sekretarz: s. Irena Karczewska

Członkowie komisji:

1. o. Mariusz Bartuzi
2. Elżbieta Czarnota
3. Konrad Czernichowski
4. Waldemar Dziaczkowski
5. ks. Dariusz Jaworski
6. ks. Mariusz Kruk
7. s. Urszula Kupczyk
8. ks. Andrzej Pietrzak
9. s. Małgorzata Popławska
10. Agnieszka Remiś
11. Agata Skraińska

12. ks. Stanisław Stanisławek
13. ks. Marek Urban
14. ks. Adam Woch

11. Kościół w dialogu z kulturą

Przewodniczący: ks. Marek Szymański

Sekretarz: ks. Rafał Jakub Pastwa

Członkowie komisji:

1. Jacek Brzeziński
2. Henryk Duda
3. Renata Filipiak
4. Michał Karapuda
5. Małgorzata Klimczak
6. Dariusz Kopciowski
7. Grzegorz Linkowski
8. Elżbieta Matyaszevska
9. Leszek Mądzik
10. Ryszard Montusiewicz
11. Beata Obsulewicz-Niewińska
12. ks. Rafał Olchawski
13. Małgorzata Paździor-Król
14. Małgorzata Piasecka
15. Grzegorz Rzepecki
16. ks. Leszek Surma
17. o. Rafał Szejka
18. Bogusław Wróblewski

12. Odpowiedzialność za dobra materialne

Przewodniczący: ks. Jarosław Orkiszewski

Sekretarz: ks. Jakub Olech

Członkowie komisji:

1. ks. Dariusz Bondyra
2. Piotr Chołdzyński
3. ks. Stanisław Dubiel
4. ks. Radosław Gąska
5. ks. Jacek Jakubiec
6. ks. Andrzej Jużko
7. ks. Jerzy Latawiec
8. ks. Dawid Lebowa
9. ks. Tomasz Lewniewski
10. ks. Józef Łukasz
11. Bogdan Rozpędowski
12. ks. Waldemar Taracha
13. ks. Dariusz Tkaczyk
14. ks. Łukasz Trzeciński
15. ks. Marek Warchoł

ZESPÓŁ TEOLOGICZNY

Przewodniczący: ks. Krzysztof Gózdź

Członkowie zespołu:

1. ks. Antoni Nadbrzeżny
2. ks. Jarosław Popławski
3. ks. Mirosław Wróbel

ZESPÓŁ LEGISLACYJNY

Przewodniczący: ks. Leszek Adamowicz

Członkowie zespołu:

1. ks. Grzegorz Bzdyrak
2. Ewa Lizut
3. ks. Piotr Skwira

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

Przewodniczący: ks. Jarosław Marczewski

Członkowie zespołu:

1. ks. Sylwester Brzozowski
2. ks. Rafał Olchawski
3. ks. Wojciech Rebeta
4. ks. Zbigniew Wójtowicz

SEKRETARIAT SYNODU

Sekretarz Synodu: ks. Adam Jaszczyk

Sekretariat:

Beata Boguszevska
ks. Sylwester Brzozowski
ks. Adam Raczkowski
ks. Damian Szewczyk

CZŁONKOWIE III SYNODU ARCHIDIECEZJI LUBELSKIEJ

1. abp Stanisław Budzik	33. Robert Derewenda
2. bp Adam Bab	34. ks. Antoni Dębiński
3. bp Mieczysław Cisło	35. ks. Jan Domański
4. bp Ryszard Karpiński	36. Janusz Dubejko
5. bp Artur Miziński	37. Henryk Duda
6. bp Józef Wróbel	38. ks. Stanisław Duma
7. ks. Leszek Adamowicz	39. Ewa Dumkiewicz-Sprawka
8. ks. Krzysztof Adamowski	40. ks. Waldemar Fac
9. Zbigniew Barciński	41. ks. Robert Farian
10. ks. mitrat Stefan Batruch	42. Marcin Feledyn
11. ks. Roman Bednarczyk	43. Józef F. Fert
12. Adam Biela	44. ks. Tomasz Fidecki
13. ks. Grzegorz Bogdański	45. Dominika Flis
14. Agnieszka Borc	46. ks. Kazimierz Gacan
15. ks. Krzysztof Borodziej	47. ks. Krzysztof Gała
16. ks. Józef Brodaczewski	48. ks. Grzegorz Garbacz
17. ks. Jan Brodziak	49. Martyna Gieleta
18. ks. Jacek Brogowski	50. ks. Waldemar Głusiec
19. Radosław Brzózka	51. Andrzej Goliszek
20. Aneta Budzyńska	52. ks. Piotr Goliszek
21. Urszula Buglewicz	53. ks. Krzysztof Gózdź
22. ks. Grzegorz Bzdyrak	54. ks. Grzegorz Grabarczyk
23. ks. Albert Chaciewicz	55. Sławomir Grzelak
24. ks. Jerzy Cieśliski	56. ks. Marek Hawrylak
25. Wacław Czakon	57. Krzysztof Homenda
26. ks. Marek Czerko	58. Joanna Izbicka
27. ks. Krzysztof Czerwiński	59. ks. Sławomir Jargiełło
28. Ignacy Czeżyk	60. ks. Wojciech Jaroszyński
29. Adrian Dang Xuan	61. Anna Jasińska
30. Katarzyna Darwaj-Dropko	62. Grażyna Jasińska
31. ks. Sebastian Dec	63. ks. Piotr Jastrzębski
32. o. Andrzej Derdziuk	64. ks. Adam Jaszc

65. Piotr Jedziniak	100. ks. Krzysztof Kwiatkowski
66. Ewelina Jocek	101. Damian Langner
67. Witold Józefacki	102. Paweł Laskowski
68. ks. Andrzej Jużko	103. ks. Sławomir Laskowski
69. ks. Adam Kaczor	104. ks. Jerzy Latawiec
70. ks. Mirosław Kalinowski	105. ks. Adam Lewandowski
71. ks. Henryk Kapica	106. Jarosław Lewkowicz
72. s. Irena Karczewska	107. Grzegorz Linkowski
73. ks. Robert Karczmarek	108. Ewa Lizut
74. Weronika Karwacka	109. Halina Ładosz
75. ks. Piotr Kawalko	110. ks. Tomasz Łozowski
76. ks. Tadeusz Kądziołka	111. ks. Marek Maj
77. ks. Paweł Kłępka	112. ks. Andrzej Majchrzak
78. ks. Franciszek Kliza	113. ks. Szymon Majewski
79. ks. Konrad Koczan	114. ks. Zenon Małyszek
80. Małgorzata Kołodziejczyk	115. ks. Artur Manelski
81. Dariusz Koper	116. ks. Jarosław Marczewski
82. Dorota Kornas-Biela	117. Janusz Marzęda
83. ks. Wiesław Kosicki	118. Anna Mateńko
84. Sławomir Kosowski	119. Joanna Matraszek
85. Marta Kośniewska	120. Anna Matuszewska
86. ks. Władysław Kowalik	121. Alina Mazur
87. Grażyna Kowalska	122. ks. Karol Mazur
88. ks. Krzysztof Krakowiak	123. Iwona Mazurek
89. ks. Andrzej Krasowski	124. Agnieszka Mazurkiewicz
90. ks. Grzegorz Krupa	125. Leszek Mądzik
91. ks. Stanisław Kryszczuk	126. ks. Piotr Melko
92. Teresa Księżka-Falger	127. ks. Tadeusz Michałek
93. s. Konstancja Kubiak	128. ks. Jan Miczyński
94. ks. Bogdan Kudelski	129. ks. Bogusław Migut
95. Agnieszka Kulik	130. ks. Krzysztof Mikołajczuk
96. Dariusz Kulik	131. ks. Stefan Misa
97. ks. Andrzej Kuś	132. ks. Dariusz Moczulewski
98. ks. Witold Kuś	133. ks. Marcin Modrzejewski
99. ks. Przemysław Kuśmierz	134. ks. Łukasz Mudrak

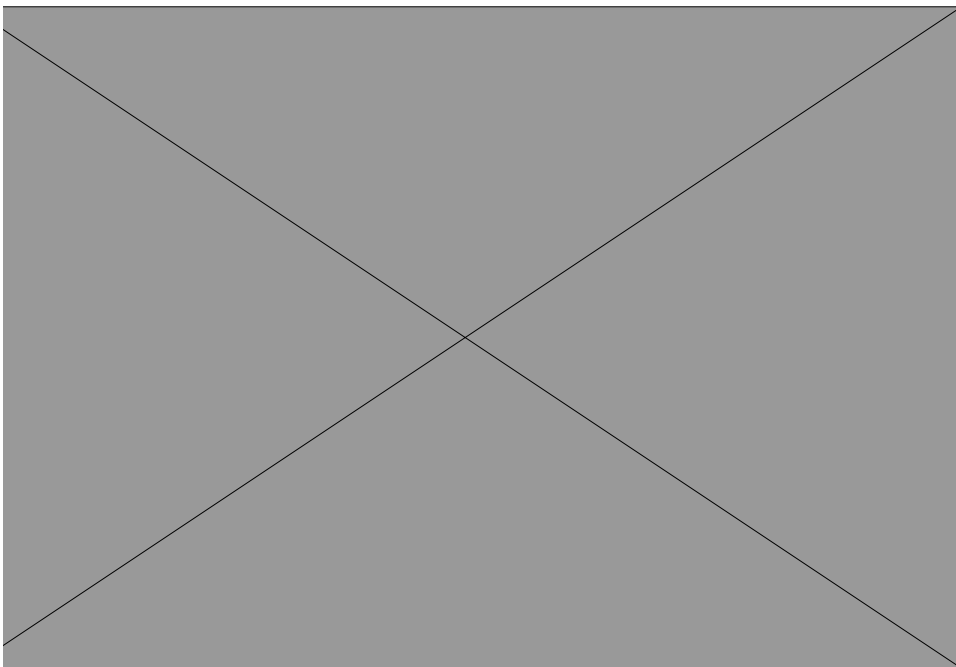
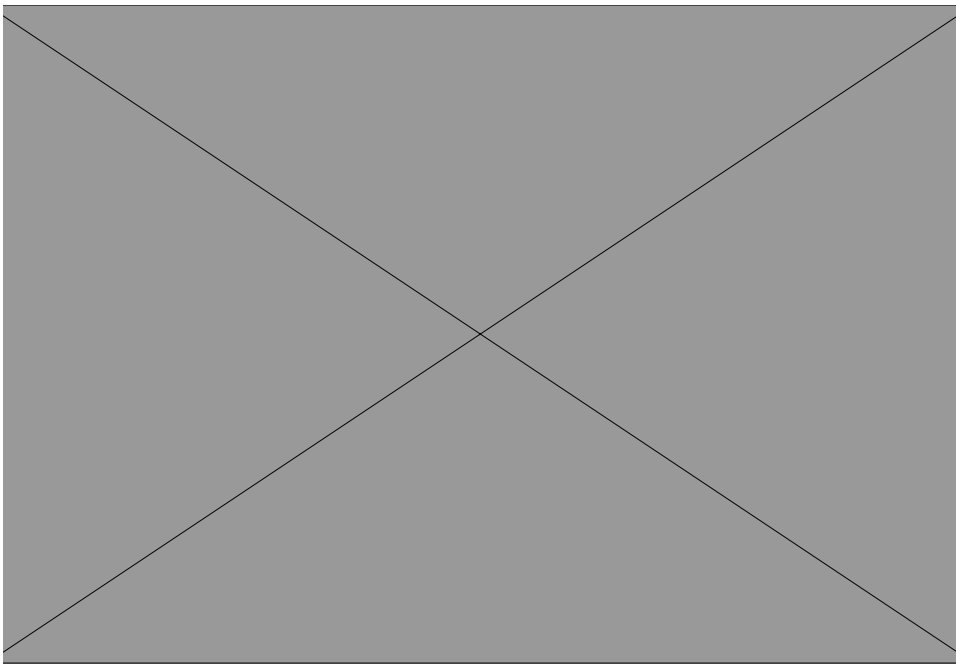
135. ks. Robert Muszyński	169. ks. Wiesław Rycerz
136. Paulina Mutwicka	170. ks. Marcin Sałapa
137. ks. Antoni Nadbrzeżny	171. ks. Waldemar Sądecki
138. ks. Andrzej Narojczyk	172. ks. Karol Serkis
139. Miguel Osvaldo Domingos Naueje	173. Małgorzata Sidor
140. Mirosława Nowacka	174. ks. Gustaw Sikora
141. Józef Nowak	175. ks. Roman Skowron
142. ks. Piotr Nowak	176. ks. Piotr Skwira
143. Renata Nowak	177. Andrzej Słowik
144. ks. Wiesław Nowicki	178. Karolina Smolicka
145. Andrzej Nowosad	179. ks. Adam Sołtysiak
146. o. Piotr Nyk	180. Małgorzata Stacharska
147. ks. Jakub Olech	181. ks. Piotr Stańczak
148. ks. Jarosław Orkiszewski	182. ks. Tadeusz Stasiak
149. ks. Czesław Pac	183. ks. Waldemar Stawinoga
150. ks. Tadeusz Pajurek	184. Kacper Stec
151. ks. Rafał Pastwa	185. ks. Andrzej Sternik
152. ks. Sławomir Pawłowski	186. Patrycja Stojańska
153. ks. Arkadiusz Paśnik	187. ks. Artur Sura
154. ks. Piotr Petryk	188. Michał Szewczuk
155. ks. Wojciech Pęcherzewski	189. Piotr Szlązak
156. ks. Konrad Piłat	190. ks. Zdzisław Szostak
157. Ryszard Pochroń	191. Bożena Szwed
158. ks. Ryszard Podpora	192. ks. Andrzej Szulej
159. Andrzej Podraza	193. Tomasz Szydło
160. ks. Krzysztof Podstawka	194. ks. Marek Szymański
161. ks. Jarosław Popławski	195. Krzysztof Śliwka
162. ks. Krzysztof Proskura	196. Marzena Świstak
163. Dominika Puacz	197. Bogusław Telecki
164. ks. Andrzej Pyter	198. ks. Paweł Tomaszewski
165. ks. Wojciech Rebeta	199. ks. Piotr Trela
166. Aleksandra Reszka	200. Iwona Ulfik-Jaworska
167. Adam Romański	201. ks. Marek Urban
168. Łukasz Rozwałka	202. Bartosz Urbaś
	203. Dorota Uryniecka

204. Dariusz Wadowski	221. ks. Jarosław Wójcik
205. ks. Marek Warchoł	222. ks. Mirosław Wróbel
206. ks. Jerzy J. Ważny	223. ks. Hubert Wysmulski
207. Jacek Wąsik	224. ks. Mirosław Zajac
208. ks. Adam Wełna	225. Monika Zajac
209. Grzegorz Widelski	226. ks. Jerzy Zamorski
210. Anna Wiejak	227. ks. Janusz Zań
211. ks. Alfred Wierzbicki	228. Katarzyna Zaręba-Hajduk
212. Grzegorz Wierzchowski	229. ks. Eugeniusz Zarębiński
213. ks. Ryszard Winiarski	230. s. Beata Zarzycka
214. ks. Piotr Wiracki	231. ks. Aleksander Zeń
215. Jerzy Wisztok	232. ks. Tomasz Zgórk
216. Zofia Wisztok	233. Patrycja Ziarkiewicz
217. ks. Robert Włosek	234. ks. Dariusz Ziółkowski
218. ks. Andrzej Woch	235. Krzysztof Zybała
219. ks. Emilian Wolski	236. ks. Michał Zybała
220. Jolanta Wołos	237. Sławomir Jacek Żurek

**FOTOGRAFIE
Z PRAC SYNODALNYCH**

WYKAZ SKRÓTÓW

AL	Franciszek, Adhortacja apostolska <i>Amoris laetitia</i>
AM	Franciszek, List apostolski <i>Antiquum ministerium</i>
AS	Kongregacja ds. Biskupów, Dyrektorium o paster- skiej posłudze biskupów <i>Apostolorum successores</i>
ChV	Franciszek, Adhortacja apostolska <i>Christus vivit</i>
DA	Sobór Watykański II, Dekret o apostołstwie świec- kich <i>Apostolicam actuositatem</i>
DCE	Benedykt XVI, Encyklika <i>Deus caritas est</i>
DD	Jan Paweł II, List apostolski <i>Dies Domini</i>
DDR	Konferencja Episkopatu Polski, Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin
DFK	Sobór Watykański II, Dekret o formacji kapłań- skiej <i>Optatam totius</i>
DIM	Jan Paweł II, Encyklika <i>Dives in misericordia</i>
DK	Papieska Rada ds. Krzewienia Nowej Ewangeli- zacji, <i>Dyrektorium o katechizacji</i>
DKP	Konferencja Episkopatu Polski, <i>Dyrektorium ka- techetyczne Kościoła katolickiego w Polsce</i>
DM	Sobór Watykański II, Dekret o działalności mi- syjnej Kościoła <i>Ad gentes divinitus</i>
DOK	Kongregacja ds. Duchowieństwa, <i>Dyrektorium ogólne o katechizacji</i>
DPL	Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sa- kramentów, <i>Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii</i>
DPR	Konferencja Episkopatu Polski, <i>Dekret ogólny o prze- prowadzaniu rozmów kanoniczno-duszpasterskich z narzeczonymi przed zawarciem małżeństwa ka- nonicznego</i>
EG	Franciszek, Adhortacja apostolska <i>Evangelii gau- dium</i>
FC	Jan Paweł II, Adhortacja apostolska <i>Familiaris consortio</i>

FT	Franciszek, Encyklika <i>Fratelli tutti</i>
GE	Franciszek, Adhortacja apostolska <i>Gaudete et exsultate</i>
Homilia 1987	Jan Paweł II, <i>Homilia podczas Mszy Świętej połączonej ze święceniami kapłańskimi</i> (Lublin, 9.06.1987)
Homilia 2023	Franciszek, <i>Homilia na Światowy Dzień Ubogich</i> (Rzym, 2023)
Instrukcja 1987	Episkopat Polski, <i>Instrukcja w związku z wydaniem nowego mszału ołtarzowego</i> (11.03.1987)
Instrukcja 2017	Konferencja Episkopatu Polski, <i>Instrukcja o muzyce kościelnej</i> (14.10.2017)
IO	Święta Kongregacja Obrzędów, Instrukcja o należytych wykonywaniu Konstytucji o liturgii świętej <i>Inter oecumenici</i>
KDK	Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym <i>Gaudium et spes</i>
KK	Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele <i>Lumen gentium</i>
KKK	Katechizm Kościoła Katolickiego
KKS	Franciszek, XVI Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów, <i>Ku Kościołowi synodalnemu – komunია, uczestnictwo, misja. Dokument końcowy</i>
KL	Sobór Watykański II, Konstytucja o liturgii świętej <i>Sacrosanctum Concilium</i>
Kongres 2015	<i>Radość Ewangelii źródłem misyjnego zapału. IV Krajowy Kongres Misyjny, Warszawa, 12-14 czerwca 2015</i> , red. Zbigniew Sobolewski, Jarosław Różański, Kazimierz Szymczycha, Andrzej Sochal, Warszawa 2015
Młodzież 2022	Wioletta Szymczak, Tomasz Adamczyk, <i>Młodzież w kontekstach współczesnych. Rodzina. Czas. Szkoła. Kościół i katecheza</i> , Lublin 2022
MM	Franciszek, List apostolski <i>Misericordia et misera</i>

MR	Kongregacja ds. Zakonów i Instytutów Świeckich, Kongregacja Biskupów, Wytyczne dotyczące wzajemnych relacji biskupów i zakonników w Kościele <i>Mutuae relationes</i>
MS	Święta Kongregacja Obrzędów, Instrukcja o muzyce w liturgii <i>Musicam sacram</i> (5.03.1967)
OBł	Obrzędy błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich
Opera 2012	Joseph Ratzinger, <i>Opera omnia</i> , t. XI: <i>Teologia liturgii</i> , przekł. Wiesław Szymona, red. Krzysztof Góźdz, Marzena Górecka, Lublin 2012
OPg	Obrzędy pogrzebu dostosowane do zwyczajów diecezji polskich
OPk	Obrzędy pokuty dostosowane do zwyczajów diecezji polskich
Orędzie 2021	Franciszek, <i>Orędzie Ojca Świętego na XXXVI Światowy Dzień Młodzieży</i> (Rzym, 14.09.2021)
Orędzie 2022	Franciszek, <i>Orędzie na 96. Światowy Dzień Misyjny</i> (Rzym, 6.01.2022)
OWLG	Ogólne wprowadzenie do Liturgii godzin
OWMR	Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego
OWt	Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych dostosowane do zwyczajów diecezji polskich
Parafia 2021	Jadwiga Plewko, Małgorzata Szyszko, <i>Parafia jako źródło wsparcia społecznego. Zasoby i potrzeby parafii archidiecezji lubelskiej</i> , Lublin 2021
PDK	Konferencja Episkopatu Polski, Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce
PDV	Jan Paweł II, Adhortacja apostolska <i>Pastores dabo vobis</i>
Pro Memoria 2022	Rada Prawna i Rada ds. Ekumenizmu Konferencji Episkopatu Polski, <i>Pro memoria dotyczące posług religijnych udzielanych wiernym z Kościołów i Wspólnot kościelnych niemających pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim</i> (8.03.2022)

Przemówienie 1986	Jan Paweł II, <i>Przemówienie w Synagodze Większej</i> (Rzym, 13.04.1986)
Przemówienie 1990	Jan Paweł II, <i>Przemówienie do Roty Rzymskiej</i> (Rzym, 18.01.1990)
Przemówienie 2006	Benedykt XVI, <i>Przemówienie podczas spotkania z duchowieństwem</i> (Warszawa, 25.05.2006)
Przemówienie 2021	Franciszek, <i>Przemówienie do wiernych diecezji rzymskiej</i> (Watykan, 18.09.2021)
Religia 2025	Wioletta Szymczak, <i>Absencja na lekcjach religii w szkole z perspektywy doświadczeń młodzieży</i> , Lublin 2025
RFIS	Kongregacja ds. Duchowieństwa, Dar powołania do kapłaństwa. <i>Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis</i>
RISP	Konferencja Episkopatu Polski, Droga formacji prezbiterów w Polsce. <i>Ratio institutionis sacerdotalis pro Polonia</i>
RM	Jan Paweł II, Encyklika <i>Redemptoris missio</i>
RS	Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, Instrukcja o tym, co należy zachowywać, a czego należy unikać w związku z Najświętszą Eucharystią <i>Redemptionis Sacramentum</i>
SC	Benedykt XVI, Adhortacja apostolska <i>Sacramentum caritatis</i>
SCh	Sakramenty chorych. Obrzędy i duszpasterstwo
SD	Jan Paweł II, List apostolski <i>Salvifici doloris</i>
SPMR	Konferencja Episkopatu Polski, Służyć prawdzie o małżeństwie i rodzinie
Status 2025	Status organisty w archidiecezji lubelskiej (2025)
Statut 2012	Statut Stowarzyszenia „Żywy Różaniec” (2012)
TE	Kongregacja ds. Duchowieństwa, Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów <i>Tota Ecclesia</i>
TMA	Jan Paweł II, List apostolski <i>Tertio millennio adveniente</i>

VC	Jan Paweł II, Adhortacja apostolska <i>Vita consecrata</i>
VD	Benedykt XVI, Adhortacja apostolska <i>Verbum Domini</i>
WLM	Wprowadzenie do lekcjonarza mszalnego
Wskazania 2005	Episkopat Polski, <i>Wskazania po ogłoszeniu nowego wydania Ogólnego wprowadzenia do Mszału rzymskiego</i> (9.03.2005)

SPIS TREŚCI

Dekret zatwierdzający i promulgujący statuty III Synodu Archidiecezji Lubelskiej	5
Wprowadzenie	7
Hymn synodu	14

CZĘŚĆ I

ODNOWIĆ OBLICZE KOŚCIOŁA. OWOCE SYNODALNEJ REFLEKSJI

POWOŁANIE ŚWIECKICH W KOŚCIELE	15
1. Misja uświęcania świata	15
2. Przestrzenie obecności	17
3. Zaangażowanie w radach duszpasterskich	18
4. Współpraca z kapłanami	19
DUCHOWOŚĆ I POSŁUGA KAPŁANA	21
1. Dziedzictwo prezbyterium lubelskiego	21
2. Fundament tożsamości kapłańskiej	22
3. Troska o powołania i formacja do kapłaństwa	22
4. Wartość wspólnoty kapłańskiej	24
5. Duszpasterstwo priorytetem życia kapłańskiego	25
6. Kapłani w ponadparafialnych strukturach pomocniczych archidiecezji	26
7. Zasady i sposoby formacji permanentnej kapłanów	27
8. Kapłan świadkiem we współczesnym świecie	27
9. Szanse i zagrożenia dla życia kapłańskiego	28
10. Decyzje personalne w archidiecezji	30
11. Kapłani w stanie emerytalnym	30

ŻYCIE KONSEKROWANE	31
1. Dojrzałe owoce życia konsekrowanego w archidiecezji lubelskiej	31
2. Miejsce osób życia konsekrowanego w Kościele lokalnym	32
3. Posługa osób życia konsekrowanego w archidiecezji lubelskiej ...	33
4. Współczesne wyzwania dla życia konsekrowanego w archidiecezji	36
LITURGIA – KULT OJCA W DUCHU I PRAWDZIE	37
1 Formacja liturgiczna i czynne uczestnictwo w liturgii	37
2. Święte misterium Eucharystii	39
3. Komunia Święta i kult eucharystyczny poza Mszą Świętą	42
4. Inne sakramenty i sakramentalia	43
5. Liturgia godzin	46
6. Nabożeństwa	47
7. Rok liturgiczny	47
8. Muzyka sakralna	49
9. Sztuka kościelna – przestrzeń liturgiczna	51
KATECHIZACJA I EWANGELIZACJA	52
1. Katechizacja i ewangelizacja w archidiecezji	52
2. Rodzina miejscem katechezy	54
3. Katecheza szkolna	54
4. Szkolnictwo katolickie	55
5. Katecheza w parafii	56
6. Szczególne obszary katechezy	58
7. Koordynacja działań ewangelizacyjnych	60
8. Formacja ewangelizatorów i katechetów	60
MŁODZIEŻ PRZYSZŁOŚCIĄ KOŚCIOŁA	62
1. Dziedzictwo duszpasterstwa młodzieży w archidiecezji lubelskiej	62
2. Aktualne wyzwania w duszpasterstwie młodzieży	64
3. Duszpasterstwo młodzieży priorytetem w życiu parafii	66
4. Duszpasterstwo młodzieży na szczeblu ponadparafialnym	67

5.	Centrum Duszpasterstwa Młodzieży	68
6.	Ruchy i stowarzyszenia formacyjne w służbie wiary młodych ...	69
7.	Duszpasterstwa akademickie	70
8.	Diecezjalny system finansowania duszpasterstwa młodzieży	71
RODZINA KOŚCIOŁEM DOMOWYM		73
1.	Struktura i dorobek duszpasterstwa rodzin	73
2.	Przygotowanie do małżeństwa	74
3.	Małżeństwo	76
4.	Rodzina	77
5.	Sytuacje trudne	79
6.	Sytuacje nieregularne	81
7.	Ośrodki duszpasterskie i koordynacja działań	82
ŚWIADECTWO MIŁOSIERDZIA		84
1.	Zinstytucjonalizowane formy działalności charytatywnej w archidiecezji	84
2.	Kategorie i potrzeby osób, którym udzielana jest pomoc	86
3.	Wyzwania stojące przed podejmującymi działalność charytatywną	87
4.	Promocja i koordynacja działań pomocowych	89
EKUMENIZM I DIALOG MIĘDZYRELIGIJNY		91
1.	Ekumeniczna rzeczywistość archidiecezji lubelskiej	91
2.	Ekumeniczne wyzwania w archidiecezji	93
3.	Dialog chrześcijańsko-żydowski w archidiecezji	95
4.	Dialog międzyreligijny w archidiecezji	97
MISJE ODNAWIAJĄ KOŚCIOŁ		98
1.	Struktura dzieła misyjnego	98
2.	Modlitwa i zapał misyjny	100
3.	Formacja misyjna	102
4.	Informacja, animacja i koordynacja działań	103
5.	Grupy, zespoły, wspólnoty – wydarzenia, inicjatywy, akcje	105
6.	Pomoc materialna misjom i troska o misjonarzy	108

KOŚCIÓŁ W DIALOGU Z KULTURĄ	110
1. Znaczenie kultury dla Kościoła i Kościoła dla kultury	110
2. Język jako narzędzie dialogu	110
3. Obraz jako narzędzie dialogu	112
4. Sztuka jako narzędzie dialogu	113
5. Zaangażowania instytucji i osób świeckich	115
 ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA DOBRA MATERIALNE	117
1. Miejsce dóbr materialnych w życiu lokalnego Kościoła	117
2. Zarządzanie majątkiem	118
3. Finansowanie dzieł charytatywnych i apostolskich	119
4. Działalność inwestycyjna i gospodarcza	120
5. Budżety archidiecezji i parafii	121
6. Zatrudnianie i wynagradzanie pracowników	122
7. Udział w finansowaniu dzieł pożytku publicznego	123
8. Troska o cmentarze	124
 MODLITWA SYNODALNA	125

CZĘŚĆ II

PRAWO PARTYKULARNE ARCHIDIECEZJI LUBELSKIEJ

I. ARCHIDIECEZJA I JEJ URZĘDY CENTRALNE	127
 II. DUCHOWIEŃSTWO, INSTYTUTY ŻYCIA KONSEKROWANEGO I STOWARZYSZENIA ŻYCIA APOSTOLSKIEGO, WIERNI ŚWIECCY	138
Prezbiterzy	138
Zasady formacji kapłańskiej	142
Dekanat i dziekan	144
Parafia i proboszcz	155
Wikariusz parafialny	163
Rektor kościoła	166
Kapelan	168

Kapelan jednostek leczniczych, domów pomocy społecznej i podobnych instytucji	170
Emeryt i rencista	175
Rezydent	178
Urlopy kapłanów i dni wolne od pracy	181
Wynagrodzenie duchownych pracujących w parafiach i kościołach rektoralnych	182
Instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostolskiego	184
Wierni świeccy	188
 III. NAUCZANIE I UŚWIĘCANIE	190
 POSŁUGA NAUCZANIA	190
A. Głosiciele Słowa Bożego	190
B. Przepowiadanie Słowa Bożego	190
C. Nauczanie katechetyczne	191
D. Posługa ewangelizacji	194
E. Szkoły katolickie	196
F. Publikacje	197
G. Strony internetowe	198
H. Media społecznościowe	199
I. Kolportaż w kioskach parafialnych	201
 POSŁUGA UŚWIĘCANIA	202
 CHRZEST	202
I. Chrzest dzieci	202
II. Chrzest osób, które ukończyły czternasty rok życia	205
III. Miejsce udzielania chrztu	206
IV. Zapisanie chrztu	207
V. Chrzestni, świadkowie i pełnomocnicy	209
VI. Wydawanie kopii aktu chrztu i świadectwa chrztu	211

	BIERZMOWANIE	213
A.	Bierzmowanie młodzieży w wieku katechizacyjnym	213
	I. Wiek kandydatów do bierzmowania	213
	II. Miejsce przygotowania kandydatów do bierzmowania	213
	III. Przygotowanie do przyjęcia bierzmowania	214
	IV. Dopuszczenie do bierzmowania	215
B.	Bierzmowanie dorosłych	216
	I. Przygotowanie dorosłych do bierzmowania	216
C.	Przepisy wspólne	217
	I. Udowodnienie chrztu	217
	II. Patron z bierzmowania	218
	III. Świadek bierzmowania	218
	IV. Udzielanie bierzmowania	218
	V. Zapisanie bierzmowania	219
	EUCHARYSTIA	220
A.	Sprawowanie Eucharystii	220
B.	Przyjmowanie Komunii Świętej	222
C.	Pierwsza Komunia Święta	223
D.	Komunia Święta chorych	227
E.	Szafarze Komunii Świętej	228
F.	Posługa lektora i akolity	228
G.	Liturgiczna Służba Ołtarza	229
H.	Kult Eucharystii	229
I.	Intencje mszalne i ofiary składane na Mszę Świętą	230
	POKUTA I POJEDNANIE	233
A.	Sprawowanie sakramentu pokuty i pojednania	233
B.	Szafarz sakramentu pokuty i pojednania	234
	NAMASZCZENIE CHORYCH	237
A.	Sprawowanie sakramentu namaszczenia chorych	237
B.	Szafarz sakramentu namaszczenia chorych	239

	ŚWIĘCENIA	240
A.	Troska o powołania kapłańskie	240
B.	Formacja kandydatów do święceń	242
C.	Msza Święta prymicyjna i jubileusze kapłańskie	244
D.	Modlitwa za zmarłych kapłanów	244
	MAŁŻEŃSTWO I DUSZPASTERSTWO RODZIN	245
A.	Przygotowanie i celebrowanie małżeństwa	245
B.	Duszpasterstwo rodzin	247
C.	Poradnictwo rodzinne	247
	SAKRAMENTALIA, inne akty kultu Bożego, czasy i miejsca święte	251
A.	Sakramentalia	251
B.	Liturgia godzin	252
C.	Pogrzeb kościelny i cmentarze	252
D.	Kult świętych, obrazów i relikwii	254
E.	Muzyka w liturgii	255
F.	Budowa i remont organów	256
G.	Transmisja liturgii, filmowanie i fotografowanie w czasie liturgii	257
H.	Miejsca święte	259
I.	Czasy święte	260
J.	Dni i okres pokuty	261
IV.	ZASADY ZARZĄDZANIA DOBRAMI KOŚCIELNYMI	
	Spis inwentarza	262
	Budżet archidiecezji	263
	Budżet parafialny	265
	Zasady zarządzania	266
	Zarządzanie cmentarzami	268

CZEŚĆ III

STATUTY I REGULAMINY

Statut Rady Kapłańskiej Archidiecezji Lubelskiej	271
I. Struktura i zadania	271
II. Skład rady kapłańskiej	274
III. Regulamin wyborów	274
Statut Kolegium Konsultorów Archidiecezji Lubelskiej	277
Statut Archidiecezjalnej Rady Duszpasterskiej	280
Statut Archidiecezjalnej Rady do spraw Ekonomicznych	283
Statut Lubelskiej Kapituły Archikatedralnej	285
I. Przepisy ogólne	285
II. Struktura kapituły	286
III. Nominacja i instalacja	289
IV. Obowiązki i uprawnienia kapituły i jej członków	290
V. Strój kanonicki	291
VI. Dobra materialne kapituły	292
VII. Kapituła a parafia archikatedralna	292
VIII. Postanowienia końcowe	293
Statut Kapituły Kolegiackiej Chełmskiej	294
I. Postanowienia ogólne	294
II. Ustrój kapituły	294
III. Objęcie urzędu kanonickiego	297
IV. Obowiązki poszczególnych kanoników	297
V. Sesje kapitulne	298
VI. Strój kanonicki	300
VII. Kapituła a parafia kolegiacka	300
VIII. Postanowienia końcowe	301
Obrzęd instalacji kanoników gremialnych Lubelskiej Kapituły Archikatedralnej i Kapituły Kolegiackiej Chełmskiej	302
Obrzęd instalacji kanoników honorowych Lubelskiej Kapituły Archikatedralnej i Kapituły Kolegiackiej Chełmskiej	305
Obrzęd wprowadzenia nowego proboszcza w posługiwanie w parafii	308
Statut Domu Księży Archidiecezji Lubelskiej	314

Statut Parafialnej Rady Duszpasterskiej	317
Regulamin wyborów do parafialnych rad duszpasterskich	322
Ślubowanie Parafialnej Rady Duszpasterskiej	323
Statut Caritas Archidiecezji Lubelskiej	325
Regulamin Szkolnego Koła Caritas	354
Regulamin Parafialnych Zespołów Caritas w archidiecezji lubelskiej ...	361
Regulamin organizacji zbiorów pieniędzy na rzecz osób potrzebujących na terenie archidiecezji lubelskiej	370
Regulamin parafii partnerskich w archidiecezji lubelskiej	371
Regulamin Sądu Metropolitalnego Lubelskiego	374
Tytuł I. Organizacja sądu	374
Tytuł II. Przepisy uzupełniające dotyczące rozpoznawania spraw o nieważność małżeństwa	387
Statut Archidiecezjalnej Komisji do spraw Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego	400
Regulamin Archidiecezjalnej Komisji do spraw Muzyki Kościelnej Archidiecezji Lubelskiej	404
Status organisty w archidiecezji lubelskiej	410
Status dekanalnego duszpasterza Liturgicznej Służby Ołtarza w archidiecezji lubelskiej	424
Zasady ochrony dzieci i młodzieży w archidiecezji lubelskiej	427
Wprowadzenie	427
Rozdział 1. Zasady postępowania w pracy duszpasterskiej z dziećmi i młodzieżą	428
Rozdział 2. Rozmowy z osobą zgłaszającą i pokrzywdzoną	433
Postanowienia końcowe	435
Instrukcja o prowadzeniu kancelarii parafialnej w archidiecezji lubelskiej	436

ANEKS

DOKUMENTACJA PRAC SYNODALNYCH

Kalendarium synodu	441
Wspólna droga. List pasterski Metropolity Lubelskiego zapowiadający III Synod Archidiecezji Lubelskiej	446

Dekrety	452
Regulamin III Synodu Archidiecezji Lubelskiej	458
Regulamin sesji plenarnych III Synodu Archidiecezji Lubelskiej	471
Homilia na otwarcie synodu	475
Komisje synodalne	480
Zespół teologiczny	489
Zespół legislacyjny	489
Zespół redakcyjny	490
Sekretariat Synodu	490
Członkowie III Synodu Archidiecezji Lubelskiej	491
Fotografie z prac synodalnych	495
Wykaz skrótów	511

